Pjotr Nikolajevitch

Krasnov

FRA ZARØRNEN TIL DEN RØDE FANE

2 1914 1918

Pjotr Nikolajevitch Krasnov

Fra zarørnen til den røde fane

2: 1914-1918

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Pjotr Nikolajevitch Krasnov: *Fra zarørnen til den røde fane (bd.2)* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+70 år samt i USA.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Pjotr Nikolajevitch Krasnov: *Fra zarørnen til den røde fane (bd. 2)* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+70 years, and in the USA (at the time of publishing).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Tidsoversigt

Der er ikke direkte oplyst noget om tidsfølgen i *Fra zarørnen til den røde fane*, men ud fra oplysninger om historiske begivenheder, oplysninger om personernes alder på givne tidspunkter, samt de – ret få – faktiske datoer, der findes, kan man opstille følgende omtrentlige tidsskema for handlingen i de enkelte dele:

1. bind:

Prolog: Februar 1918. *(Det skildrede refererer til begivenheder i slutningen af 6. bog)*
1. del: 1894 – 95
2. del: 1902 – 14

2. bind:

3. del: Juli 1914 – sommer 1915
4. del: september 1915 – 1. maj 1916 *(egentlig slutter bogen først et par måneder senere, da Tatjana Nikolajevna får meddelelse om Karpovs død i et slag på denne dato).*
5. del: Oktober 1916 – marts 1917
6. del: Ult. marts 1917 – februar 1918

3. bind:

7. del: Februar 1918 – marts 1920
8. del: Vinteren 1920 – 1921

Tredje del

1

Om byen S. siger man, at den er et lille Lubin, om Lubin atter, at den er et lille Warszawa, og Warszawa er Paris en miniature, og deraf kom det, at S. i sine indbyggeres øjne var et ganske lille Paris. Byen var grundlagt i det 13. århundrede i Cholmerlandets skove og sumpe og havde længe været en fast borg for katolicismen. En stor katolsk kirke med marmormonumenter over grev S. lå midt imellem mægtige ege og linde. Den havde en stenbalustrade, op til hvilken førte en trappe i to afsatser, som var bygget i det fjortende århundrede, og fra hvilken man en gang havde hilst Peter den Store, da han vendte tilbage fra en udenlandsrejse. I nærheden af byen lå gravhøjen over Bogdan Chmelnitzkis søn, som var faldet dér i kampen mod polakkerne. Byen var bygget, så at man havde udsigt over den, med lige, godt brolagte gader, havde et kanalsystem og et vandværk, beklippede kastanjer ved gaderne, havde et gammelt torv med løvgange, hvorunder de jødiske købmænd opslog deres små boder.

Grev S. slot var blevet ombygget til officersbolig for garnisonen, hestestalden til officersmesse for kosakregimentet og en anden katolsk kirke til en kosakkaserne. Hele den gamle, endnu i Nikolaus I's tid byggede fæstning gjorde med sine raveliner og bastioner et renligt, smukt indtryk, og dens gader fik liv af talrige jøder, kosakker og soldater. –

En julidag i året 1914 brændte solen med sydlig glød på den hvide stenbro, så at det gjorde ondt i øjnene, når man så på dem. Alle vinduer var åbne og linned hængt ud til tørre, puder og dyner blev solet og af og til dukkede et sorthåret

kvindehoved med store, smægtende øjne, fin næse og svulmende purpurlæber op ét eller andet sted. På den store skyggefulde plads, under de brede kastanjer sad garnisonens damer og så på deres legende børn. Gennem de store blade kastede solen gyldne pletter ned på gruset, og over den velholdte, med græsplæner smykkede plads, lå en sådan fred, en ved det tætte løv behagelig mildnet, varm luft, så at man uvilkårligt blev lokket til tanker og drømme og måtte give garnisonspræsten, fader Bekarevitch ret, når han påstod, at S. havde et lige så smukt klima som Nizza.

Klokken slog tolv og pludselig genlød hele S. igen af horn og hestetramp. Opmuntrende og fornøjeligt klang tonerne gennem gaderne og blev kastet tilbage fra husene. Kosakregimentet vendte tilbage fra en øvelse.

Foran regimentet red regimentskommandanten, oberst Paul Nikolajevitch Karpov på en stor fuks fra det berømte Prowalerstutteri. Han var en mager, smuk mand på omtrent 45 år. Hans mørke bakkenbarter var kæmmet til begge sider og allerede isprængt med nogle grå hår.

Et bredt bælte, hvortil revolver og kikkert var befæstet, omsluttede hans slanke talje. På hans elegante sæde kendte man straks den dygtige og passionerede rytter. Til højre for ham red på en tyk guldfuks oberstløjtnant ved staben, Semeon Ivanovitch Korschun og på den anden side hans adjudant, den lille korpulente Georgi Petrovitch Kumskov.

Bag dem red trompeterne i tætsluttede geledder. Hestene trykkede hinanden og bedes, men trompeterne i nye terrænlignende skjorter og huer, som sad kækt på snur, blæste lystigt og kækt med oppustede kinder en ryttermarch.

Karpov bøjede ind i en sidegade og lod regimentet defilere forbi sig. Glad tilfredshed lyste ud af hans øjne, da kosakkerne ved forbimarchen hilste ham stramt. Sangerne tav. Lanserne bevægede sig og klang sagte. Lutter flotte folk i udmærket siddende uniformer, med solbrændte ansigter og omhyggeligt plejet hår, som nu var pudret af støv. Stift stirrede de på kommandanten. De vidste, han glædede sig over dem. De følte sig unge og stærke og var stolte af at være kosakker af det tapre Don-regiment, divisionens bedste kavaleriregiment, stolte over bevidstheden om at tilhøre den berømmelige russiske armé.

Som rødt guld skinnede fuksene i første sotnie, den ene som den anden, nøjagtig valgt efter samme farve, i første geled med blis, i andet uden aftegning – godt trænet og omhyggeligt plejet hævede de deres hoveder og travede hurtigt af sted.

Efter fuksene fulgte en anden sotnie på sorte heste, den tredje på lysebrune og derefter den fjerde på mørkebrune. Den ene var stadig bedre end den anden. Karpov kendte hver hest og hver kosak, og hver af dem elskede han ærligt og oprigtigt. Dér har vi den blege, lyshårede kosak Choperskov, som med sørgmodige øjne så på sin kommandant. Først for en uge siden var han vendt hjem fra orlov. Han var rejst til Don for at begrave sin unge kone. Sin toårige datter havde han måttet overlade fremmede folk i landsbyen – hun var den eneste, som knyttede ham til livet. Bagved ham red den bredskuldrede, undersætsige Pastuch med det buskede, røde skæg, eskadronens beslagsmed, den stærkeste karl i regimentet. Ved siden af ham den kønne, unge Poljakov, hvis skæg lige var pippet frem, en forkælet morsdreng, som endnu ikke rigtig kunne komme over træhesten.

"Nå," henvendte Karpov sig til ritmester Trailin, som holdt ved siden af ham på en nervøs gråskimmel, "kommer Poljakov nu endelig over træhesten?"

"Han skal nok komme efter det, hr. oberst."

"Jeg er endnu ikke rigtig tilfreds med deres heste, Ivan Ivanovitch."

"Jeg ved ikke, hvad jeg kan gøre, mere end jeg gør," svarede Trailin.

"Fodre ordentligt," sagde Karpov. "Jeg lader sergenten afløse, hvis deres heste ikke til efteråret er som i de andre sotnier. Kargin!" råbte han strengt til en kosak, "drej du kun dristigt dit hoved om, lille ven og se på din kommandant."

Kosakken drejede forskrækket hovedet.

"Bjørn har stadig et hovedtøj, som passer den dårligt. Det må straks rettes," sagde Karpov.

Trailin åndede lettet, da hans sotnie var forbi. Bagefter raslede maskingeværkommandoen.

De store, blanktstriglede, godt fodrede, brune heste trak som legetøj de tohjulede karrer, på hvilke maskingeværerne stod. Hver rem var omhyggeligt pudset, hvert spænde blinkede. Karpovs ansigt klarede op. Den af udsøgte folk bestående besætning gjorde et fortræffeligt indtryk. Nu kom den femte sotnie på gråskimler og den sjette på sorte heste. Ritmesteren for sjette sotnie, Sacharov, så lige så forelsket på sine kosakker og heste, som Karpov selv.

"Hvad, Konstantin Pompejevitch," henvendte Karpov sig til ham, "at gå i kamp med et sådant regiment, en fornøjelse, hvad? Storartet, Deres sotnie."

"Måske kommer det en gang så vidt," mente Sacharov.

"Det ved alene Gud."

"Ja, ske hans hellige vilje. Hr. obersten har ikke haft så lidt umage, men man ser også resultatet."

"Ja, et smukt regiment," sagde Karpov i tanker og red bagved den sidste sotnie. "Lad sangerne synge."

Sacharov galoperede frem ad.

Gennem den aromatiske sommerluft lød snart marchsangens opmuntrende melodi.

> "Hej-da, hej-da! Vi Don-kosakker synger
> og over Weichselfloden
> med vore heste svømmer."

"Hvad mener hr. obersten," spurgte Korschun, "skal vi virkelig have krig?"

"Jeg tror ikke på det. Men hvem kan vide? Ved divisionsstaben er man overbevist om det. Værsågod at være på kontoret om en halv time."

"Ja vel, hr. oberst," svarede Korschun.

"Er der mange papirer, adjudant?"

"Ikke særlig mange, hr. oberst. Igen en klage over løjtnant Lasarev."

"Har han pryglet jøder?"

"Et par."

"En forbandet karl. Ingen sabbat kan han holde ro," sagde Karpov.

"Denne gang har de været særligt frække. Han slap heller ikke selv."

"Nå, det er ikke så let at prygle Roman Petrovitch. Var han fuld?"

"Ganske ædru."

"Jeg skal undersøge det," sagde Karpov, da han sad af foran sin bolig og kærtegnende klappede sin hest på halsen.

2

Paul Nikolajevitch Karpov havde hele sit liv igennem gjort fronttjeneste. Uden kosakker, heste, øvelsesridt, manøvrer, støv i tørt vejr og smuds i regn kunne han overhovedet ikke tænke sig tilværelsen. Han var gift og havde en søn på sytten år, som allerede gik på krigsskolen. Men for ham spillede tjenesten hovedrollen, familien var bisagen. Hans søn skulle være lige sådan, og hele familiens omsorg drejede sig om at opdrage sønnen til en lige så god soldat som faderen. Karpov havde giftet sig tidligt af kærlighed. Allerede som flot junker på Novotcherkasker-krigsskolen elskede han den bly Anna Vladimirovna Dobrikov. De mødtes i Mariegade og var sammen på institut- og kadetkorpsballerne. Elskeligt smilede hendes smukke ansigt, og ud fra hendes store øjne, som koket tittede frem under pelshuen, talte en så inderlig trofast kærlighed, at Karpov allerede den gang var klar over, at hun var hele hans lykke. Brylluppet blev ikke udsat. Han havde sagt hende alt, hvad han måtte sige hende. At han ikke havde andet end sin tjeneste, at der ventede hende armod, en lille, mørk garnison i de polske sumpe, et nomadeliv, møje og savn, og som svar på det mødte han et inderligt blik fra hendes prægtige øjne og de ord, som allerede havde gjort et stort indtryk på hende i instituttet: "Hvor du er, Kai, er også jeg, Kaia."

Således svarede romerinderne deres udvalgte, således svarede også Anna, den moderne romerinde, sin Don-kosak.

Og sådan gik det også. Armod, også sult, mad fra folkenes køkken. Anna måtte selv gå med kurven på torvet og med oppasserens hjælp selv sørge for alt. De boede i små lejligheder

hos polske jøder, og der opstod pekuniære vanskeligheder, når tjenestehesten pludselig døde af kolik, og der måtte købes en anden, gæld, og til slut den sørgelige jammer at Karpov blev stillet til disposition [Note 1)], og de levede ensomt i et lille hus ved Don, afhængige af kosakkerne, uden bøger, uden afveksling. Så blev der igen pakket sammen, og med en trup unge kosakker gik det tilbage til det gamle garnisonsliv.

Men stadig holdt de to trofast sammen. Hun stoppede og lappede for ham, syede nye striber på hans bukser, ventede på ham, når han kom tilbage fra manøvrerne, og skælvede for hans liv, når regimentet drog ud. Den eneste søn måtte hun rive fra sit hjerte, da han måtte indtræde i kadetkorpset, og leve sit ensomme liv videre med de dagligdags bekymringer, mens hun glædede sig til ferierne, hvor hun havde sin søn igen.

Det var et drøjt liv, men der fandtes også lykkelige øjeblikke. Godt forløbne besigtigelser, væddeløbspræmier, officersballer, på hvilke de beundrede hinanden gensidigt, hvor damerne dansede i enkle bluser med pomadiserede løjtnanter, som greb dem om livet med svedige hænder uden handsker, og hvor til aften kun serveredes bankekød med makaroni og vaniljeis. Og de stille timer hjemme, hvor de læste deres gamle, varmtelskede bøger, brevene fra sønnen, en ros af kommandanten i regimentsbefalingen, tapre kosakker og velholdte heste. En småborgerlig lykke ville mange sige – en kristelig lykke, tænkte Karpov, en lykke fyldt af glødende kærlighed til hinanden, en lykke, hvori kærligheden til næsten og pligtopfyldelsen til det yderste er grundpillerne.

For syv år siden kom et uventet held, da hans kone fik en lille arv. Disse penge gjorde det muligt for Karpov at gå på

rideskolen og at henlede opmærksomheden på sig ved en god hest. Tilfældigt blev skolens kommandant udnævnt til kommanderende general for det korps, hvor Karpov var eskadronchef. Han favoriserede den flotte officer, og derfor fik Karpov uventet i 1911 kommandoen over det donske kosakregiments 11. division. Han havde kun levet for tjenesten, nu blev han belønnet. Hele regimentet var ved at gå i hundene. Den tidligere kommandant havde været en dranker og spiller, officererne bestilte ikke noget, kosakkerne var smudsige og lasede. På tre år gjorde Karpov den til den bedste division. Allerede klokken fem om morgenen var han i staldene og forstod at interessere officererne for sport, gymnastik, skydning og ridning. Når han sent om aftenen kom træt hjem, fandt han et hyggeligt hjem, en summende samovar, frisk brød osv. og følte sig lykkelig.

Omkring i verden brusede det politiske liv. Dumaen var ophidset, politiske partier dannedes, intriger udspilledes i hemmelighed og undergravede monarkiet. Karpov bekymrede sig ikke stort om det. Dumaen ærgrede han sig over, begreb ikke, hvad den foretog sig, han vidste ikke noget om Rasputin og hans indflydelse på zaren. Han forgudede zaren og hans familie, foranstaltede kirkeparader på kejserens fødselsdag og fandt altid varme ord, som han ved sådanne lejligheder sagde til sine soldater.

Som herren, så tjeneren. Som Karpov følte og tænkte hele regimentet. Fra den yngste kosak til den ældste officer levede alle kun for tjenesten, brød sig ikke om politik, udførte befalingerne punktligt og opdrog kosakkerne i kristelig moral og uforanderlig kærlighed til zaren.

Det var et mønsterregiment, som der i året 1914 fandtes mange af i den russiske armé.

Aldrig havde Karpov gennemlevet så kvalfulde timer som Sablin. Han tvivlede ikke på zaren, fordi han stod ham fjernt, han tvivlede heller ikke på Rusland og det russiske folk, fordi han ikke beskæftigede sig med politik og kunne stole på hver kosak i sit regiment.

3

På regimentskontoret, som lå på anden sal i en gammel, gulmalet bygning, stod alle vinduer åbne. På den anden side af den snævre gade sad to unge, smukke jødinder og syede ligeledes ved det åbne vindue.

Dér var madame Puzikovitch's modesalon. Pigerne ved vinduet var hendes datter Rosa Lvovna foruden Maria Davidovna Kantorovitch. Adjudant Kumskov havde lagt papirerne tilrette til underskrift og gik hen til vinduet for at snakke med jødinderne.

"Rosa Lvovna, går De til koncert i dag i anlægget?"

Pigen løftede sit blik fra arbejdet og så med sine smaltindrammede øjne, hvorunder der lå mørke skygger, på officeren.

"Er det Deres musik, der spiller?"

"Nej, infanteri-orkestret."

"Nej, så går jeg ikke derhen. Infanteriet spiller ikke operaer, kun dumt tøjeri. Dér hører man kun trommerne. Går De derhen?"

"Det ved jeg ikke endnu. Det kommer an på, hvornår jeg bliver færdig med mit skriveri."

"Hvis De kommer derhen, kommer jeg også."

Hendes veninde lo.

"Jeg tror, at Rosa er forelsket i Dem," sagde hun. "Ak, hr. Kumskov, hvorfor har De så få hår på hovedet? De er jo da forresten en solid, appetitlig herre. Hvor har De gjort af det?"

"Elsket meget," sagde Kumskov leende.

"Fy, hvad er det for noget, De fortæller ordentlige piger! De skulle en gang forsøge min faders middel. Det hjælper udmærket."

"Ja, hvorfor ikke, jeg kan jo prøve en gang. Er det længe siden, Deres fader kom hjem fra Østrig?"

"Han kom først i går aftes."

"Hvordan står det til dér? Skal vi have krig?"

"Å, hr. Kumskov, tal ikke om det. Skrækkeligt. Menneskene dér er helt forrykte. Tænk Dem, dér mobiliserer man allerede. De ville arrestere min fader, påstod, at han var russisk spion. Til alt held kendte chefen ham og sagde god for ham. Ja, det er slemt. Men min fader siger, at vi alligevel ikke vil få krig, for jøderne vil det ikke. Nogle store vil det, men de fleste jøder frygter for, at det efter krigen kun vil komme til nye pogromer og ny ulykke for det jødiske folk. Å, hr. Kumskov, skrækkeligt vil det være, hvis vi virkelig får krig. Så må Deres regiment bort, og når så landeværnet kommer, vil det gå os slemt. Hvis De da i det mindste blev her."

"Nå, nå. Lasarev behandler jer da tit dårligt nok."

"Føj, det er en fæl fyr. Nå, han gør det halvt for spøg. Det er jo da ikke nogen stor ulykke, når han prygler Chaimovitch. Det er hans egen skyld, hvorfor går han ikke af vejen for de herrer officerer? Å, hr. Kumskov, ungdommen nu om stunder er for fræk! Det ender med en forskrækkelse!"

"Ja, ja, snak De kun, hr. Kumskov," sagde frøken Puzikovitch. "Dér kommer den gamle allerede. Hvis ikke alt er færdigt, så får De."

"Alt er færdigt hos mig," sagde Kumskov og gik Karpov i møde.

Karpov hilste på skriverne og satte sin lorgnet på. Han var langsynet og kunne ikke læse uden briller. I kontoret arbejdede alle tavse. I sideværelset klaprede skrivemaskinerne og på den anden side af korridoren hørte man trykpressen. Dér blev dagsbefalingen trykt. Den magre, brunøjede intendant regnede halvhøjt i hjørnet. Korschun sad ved et andet bord, skrev ivrigt og vekslede kun af og til nogle ord med obersten.

"Semeon Ivanovitch, hvilken havrepris har De nu definitivt aftalt?" spurgte Karpov, stod op fra papirerne og så over lorgnetten.

"Femoghalvtreds."

"Markedsprisen er firs. Så kan vi for de penge, vi sparer, købe nye kumter til hele trænet."

"Ja, hr. oberst, og standarter med flagdug, som husarerne har, må vi da også anskaffe os," mindede adjudanten om.

Karpov så på ham.

"Det køber vi måske også. Men det er luksus, og vore kumter har vi mere brug for."

"Vore kumter er endnu ganske gode, hr. oberst. Når vi anskaffer nye, kan vi sælge de gamle. Jeg har allerede en køber," sagde Korschun.

"Blot ikke til udlandet," sagde Karpov advarende.

"Nej, Vorherre bevare os. Ølbryggeriet Rubinstein vil overtage dem."

"Nå, en jøde giver jeg dem nu heller ikke gerne til."

"Ja, men uden jøder kommer man nu ikke langt hér. Det er umuligt. Jeg kan jo tale med grevens inspektør. Måske kan de bruge dem på godset."

"Ja, det ville være bedre."

Atter klaprede skrivemaskinen og drønede pressen. Gennem vinduet faldt solstrålerne varmt og begge jødinderne lige overfor syede flittigt.

"Georgi Petrovitch, er mobiliseringen i orden hos os?" spurgte Karpov.

"Hr. obersten har jo da selv gået alt igennem i forrige uge," svarede adjudanten.

"Er alt suppleret?"

"Javel. Der er for øvrigt ingen forandringer. Der er ingen død og ingen syge. Orlov er der ikke givet."

"Så – nå. Det står De mig inde for."

"Til tjeneste, hr. oberst, men det kommer vel ikke så vidt."

"Å, lad os ikke tale mere om det! – Semeon Ivanovitch, var det ikke en glæde, som anden sektion red attak i dag? Det var der ved Gud sving over. Det må være en fornøjelse at drage i felten med sådanne karle. Vi skal vise Ungarn, hvad kosakken kan."

Han rejste sig.

"Er det alt det, der skal underskrives, mine herrer? Altså en advarsel til Lasarev i dagsbefalingen i dag. Nå, så kan vi vel gå hjem og spise."

"Klokken er også allerede tre, hr. oberst," sagde adjudanten.

"Vi er også ordentlig sultne. Siden klokken seks har vi jo også været på benene. Nå, hvis der ikke sker noget særligt, kan vi jo også tage fri i aften og gå til koncert."

Karpov trådte med Korschun og adjudanten ud på gaden. Korschun bøjede allerede om næste hjørne, han havde lejet en lejlighed hos en polak i nærheden af kontoret. Karpov og adjudanten gik videre til deres tjenesteboliger, som lå på torvet lige overfor anlægget.

I disse middagstimer var byen som uddød. Kastanjerne lod deres store, brede blade hænge. Den gamle kirke med sine spidse tårne hævede sig dekorativt mod den strålende blå himmel. To huse derfra spillede én skalaer, og disse toner, som genlød i den stille gade, forstærkede yderligere den fredelige stemning.

Da Karpov gik op ad trappen til sin lejlighed, kom han igen til at tænke på krigen. Hans kones nydelige hvide spids sprang ham i møde, oppasseren tog huen af ham og lagde den forsigtigt på et bord i forstuen, i dagligstuen strålede parketgulvet og på væggene hang indrammede olietryk, "*Bojarens Bryllupsgilde*" og "*Rusalka*" af Makovski og flere andre præmiegaver fra tidsskriftet "*Niva*". Alt var enkelt og beskedent, men smukt og hyggeligt. Anna Vladimirovna kom ham i møde. Stor og slank så hun yngre ud end sine 43, endnu ikke et gråt hår i det tykke, korte hår. Ømt så hendes brune øjne på ham.

"Er du træt og sulten," spurgte hun med sin bløde klangfulde stemme.

"Lidt. Er maden færdig?"

"Ja, kom. Hvor har jeg dog glædet mig over dit regiment i dag."

"Så du det? Ikke sandt, det er pragtfuldt. Ja, Anna, måske er det vrøvl, hvad man siger, men man må være forberedt på alt. Derfor beder jeg dig se efter maden i paksadlen og sammen med Nikolai pakke alt rigtigt ind efter fortegnelse. Du ved jo selv, at i tilfælde af mobilisering må jeg straks på kontoret og har ikke et øjeblik mere til mig selv."

"Er der da indtruffet ny efterretninger?"

"Egentlig ikke. Mobilisering er jo heller ikke det samme som krig. I 1911 har vi også mobiliseret, og så løb det hele ud i sandet. Nå, ja men alligevel – hvis der sker noget. Så tager du, Anna, til Novotcherkask."

Hun tav. Hele livet havde de været sammen, havde aldrig skiltes. Og dog forstod hun, at hendes plads ikke var ved hendes mands side i krigen. Det var tjenesten, og tjenesten først og fremmest.

Med dyb kummer så hun på sin mand og sagde sukkende: "Godt. Hvis jeg skal til Novotcherkask, tager jeg derhen, alt er mig ligegyldigt. Nu gør jeg paksadlen klar. Kom så og spis."

4

Efter øvelsesridtet følte Karpov sig træt og lagde sig tidligt. Han sov i sit arbejdsværelse ved siden af sin hustru. Men næppe havde han sovet fem minutter, før de sørgmodige tanker igen vækkede ham.

Aldrig havde han tænkt på krig. Endskønt han daglig, timevis, ja, hvert minut havde forberedt sig selv og regimentet, havde han dog aldrig tænkt over, hvordan det ville være, når krigen nu virkelig brød ud. Under den japanske krig var han rykket ud med en maskingeværkommando, men var kun kommet til Charbin, da freden allerede blev sluttet, og han vendte hjem uden at have set noget af krigen. Men nu faldt den tanke ham ind, at krigen virkelig var umiddelbart forestående og – den alvorlige adskillelse, måske for evigt. Og en glødende, grænseløs kærlighed til hans kone overvældede ham, så at han ville stå op og gå ind til hende, synke på knæ for hende, dække hendes hænder med kys og se hendes kære ansigt, for at han for al evighed kunne indpræge sig hendes træk og føre dem med sig i krigen. Han lyttede. Ved siden af var alt roligt. Sandsynligvis sov hun. Hun var vel også træt, den stakkel, hele dagen i dag på benene for at kramme alt ud og lægge linned og alt øvrigt til rette for felttoget. Sov nu, sov nu kun, tænkte han, give Gud, at det ikke kommer så vidt. Og han lå stille for ikke at forstyrre hende, overvældede hende i tankerne med de ømmeste navne, gennemtænkte og gennemlevede hele sit liv med hende og fandt ikke en fejl deri.

Anna Vladimirovna lå i sideværelset med hovedet begravet i puderne. Med kvindelig finfølelse og det dødeligt sårede dyrs

instinkt vidste hun allerede, at krigen og adskillelsen forestod. Hun græd ikke, hendes sorg var for stor, hun fandt ingen tårer, hun klagede ikke og gjorde ingen bebrejdelser, for hun var overbevist om, at denne byrde, dette kors var sendt hende af Gud. Og ligesom hendes mand, gennemlevede hun også deres fælles liv, og i hendes hukommelse opstod kun de lykkeligste øjeblikke og overskyggede omhyggeligt alle de dagligdags bekymringer, al nød og kval, som armoden havde bragt med sig, og som ofte havde fået hende til at græde. Hendes 24 års ægteskab forekom hende fuldt af den mest uforstyrrede lykke. Sagte stod hun op, knælede ned for det store gudsmoderbillede og bad tavs. Fra den gyldne baggrund så Guds moders blide ansigt med de tungsindige øjne ned på den bedende. Hendes bøn var ordløs, det var sjælens higen mod Gud og en sådan bøn kan ikke gå Guds øre uhørt forbi.

"Din vilje ske!" hviskede hun og vidste, at hvis det var hans vilje, ville hun også have kraft til uden knurren og klagen at lade sin mand drage i krigen, blive alene med sin kummer og på den måde stille og blidt opfylde en officerskones pligt! …

Det ringede på køkkendøren. Gennem det stille hjem lød ophidsede stemmer, man hørte oppasseren løbe ophidset gennem værelset.

"Deres Højvelbårenhed," sagde han sagte og trådte ind i Karpovs værelse, "et telegram fra divisionsstaben."

En tændstik flammede op.

"Kom her med det."

På telegramblanketten stod:

"Begynd første mobiliseringsdag 17. juli [Note 2)], 11:45. Divisionskommandant, generalløjtnant, baron Lorberg."

Hans kone stod allerede i døren til soveværelset med en mørk morgenkjole kastet omkring sig. I hendes store øjne lå et udtryk af overjordisk kærlighed og dyb smerte.

"Mobiliseringsordren?"

"Ja," svarede Karpov mørkt.

"Går du straks?"

"Ja! Nikolai, løb hen til adjudanten og sig, at samtlige eskadronchefer, oberstløjtnant Korschun og de andre fra regimentsstaben straks må komme op på kontoret."

Oppasseren gik. Anna Vladimirovna faldt sin mand om halsen, og nogle sekunder holdt de sig ømt i hinandens arme. Da hun gjorde sig fri, var hun rolig.

"Hvornår rykker I ud?"

"Klokken seks," svarede Karpov.

"Jeg pakker alle varme sager ned i vognen."

"Skriv til Alex, at han ikke skal komme til mig i regimentet."

"Jeg forstår, skal han til garden?"

"Ja, når vi alligevel skal være skilt, så i garden."

Han klædte sig hurtigt på. Hun hjalp ham, rakte ham frakke og hat, lyste ham ned ad trappen og så alvorligt efter ham.

"Læg de nye støvler i sadeltasken på samme side som havretasken," råbte han nedefra.

"Skal jeg komme havren i den venstre eller højre taske?"

"I den største," svarede han og gik.

Anna Vladimirovna styrtede hen til gudsmoderbilledet og knælede ned i hed bøn.

Efter en halv times forløb tændte hun alle lamperne i stuen, pakkede sammen med oppasseren, som var kommet tilbage, sin mands sager og det, som hun vil tage med til Novotcherkask

– det som blev tilbage overlod hun i skæbnens og fremmede menneskers varetægt.

5

Ordren havde været hemmelig, og dens indhold kunne ingen kende, men alligevel var hele S. sat i livlig bevægelse. Næsten i alle huse brændte lys, man hørte hemmelighedsfuld hvisken og sagte larm. Hver indbygger vidste, at Tyskland mobiliserede, at krigen mellem Rusland og Østrig var uundgåelig. Og endnu før eskadroncheferne var forsamlet på kontoret, vidste hele guvernementet det.

Om seks timer måtte regimentet være marchfærdigt og rykke til grænsen. Alt var allerede gennem mange år omhyggeligt gennemtænkt og skriftligt fastsat. Det var nøje foreskrevet hver enkelt, hvad han havde at gøre, ordrerne lå rede fra for år siden. Nu skulle de blot gennemlæses og underskrives.

I kontoret brændte de store hængelamper lyst.

Der var varmt og lugtede af petroleum. Vinduerne var vidtåbne og lyste i den mørke nat. Karpov fandt skriverne på deres pladser, mens officererne havde forsamlet sig i sideværelset.

"Sover du endnu?" spurgte chefen for 1. sotnie Choperskov den lille, tykke Iljin, fører for maskingeværkommandoen.

"Nej, vi spillede kort hos Sacharov. Var blevet siddende lidt længe. Og du?"

"Sov allerede fra klokken ni. Sov så fast, at jeg ikke kunne forstå, hvad oppasseren ville. Troede allerede, at det var morgen."

Den magre Agafoschkin, chef for 2. sotnie og fader til syv børn, som levede i meget fattige forhold, gik op og ned med

blegt ansigt og spurgte ophidset: "Hvad er der i grunden på færde? Hvorfor er vi her? Hvad?"

Ingen svarede ham. Man holdt det ikke for passende at tale om det før kommandanten selv meddelte dem det. Alle var i våbenfrakker med sølvepauletter, det forgyldte regimentsnummer og sidegevær. Den endnu dødsøvnige adjudant talte herrerne. Nu trådte også Sacharov, Trailin og den lille, tandløse 50-årige Tararin ind, en forfængelig sladderhank, men ellers den ærligste karl, en ridder i ordets sandeste betydning.

"Hr. obersten!" råbte adjudanten pludselig og alle tav. Man kunne høre, at skriverne i sideværelset holdt vejret og på tåspidserne sneg sig hen til døren for at høre, hvad obersten ville sige.

Officererne stillede sig op i rækkefølge efter deres sotnier, Karpov hilste venligt på sine kammerater og sagde med rolig, fast kommandostemme:

"Mine herrer! Mobiliseringsordren er lige indløbet. Begynd klokken 11:45. Nu er den netop seks minutter over 12. Til arbejdet. Er alt klart til mobilisering?"

"Til tjeneste, alt i orden," svarede Tararin i alles navn. Han blev pludselig bleg.

"Mine herrer! Mobilisering er endnu ikke krig. Gør kosakkerne det klart. Klokken seks må regimentet holde på paradepladsen. Jeg håber, at regimentet som altid vil gøre sine sager godt."

Officererne bukkede tavst.

"Skal standarterne vikles ud?" spurgte adjudanten.

Kommandanten svarede ikke straks.

"Ja," sagde han så. Og på denne tilfældige ordre forstod alle, at det virkelig ville komme til krig.

"Har hr. obersten andre ordrer?" spurgte Tararin igen i alles navn.

"Nej, gå nu mine herrer, og jeg håber, at alt vil gå roligt og glat."

Skriverne styrtede hen til deres pladser, adjudanter bragte obersten de forberedte befalinger, som lå i røde, forseglede konvolutter, på hvilke der med store bogstaver stod: "At åbne efter mobiliseringsbefalingens indtræffen".

Karpov satte sig og begyndte at underskrive.

I hele byen summede det som i en stor fabrik. Over alt sås kosakker, husarer og infanterister. Kasernevinduerne, hvori hidtil søvnige natlamper havde glødet, blev pludselig klart oplyst og i gårde og gader sås travle folk. Vognremisernes store, svære døre blev revet op, nye troskøretøjer blev trukket frem, tilpakket og skubbet hen i kasernegården. Ud af kasernen slæbte man sække, kasser og kister med folkenes egne sager og paradeuniformer, som blev holdt tilbage i S. Ingen tænkte på, at S. måske en gang kunne blive rømmet af deres egne tropper.

Ved eskadronen var allerede i livlig bevægelse. Hver officer var ved sin sektion, eskadroncheferne regnede sammen med deres sergenter og andre underofficerer, udleverede sagerne og noterede det. Regimentsmaskinen arbejdede jævnt og glat. Karpov benyttede øjeblikket til at gå hen til den nærmeste sotnie, da papirfloden standsede lidt. Der svirrede det som i en myretue. Sengestederne var allerede skudt sammen, dynerne og madrasserne lagt i bunke.

"Giv agt!" lød kommandoen og alle stod som naglet til pletten, mens den tjenstgørende underofficer meldte:

"Deres Højvelbårenhed! Ved den 2. sotnie i 9. Don-regiment intet nyt. Sotnien er ved at mobilisere." Kosakken kom kun med besvær gennem det mærkelige ord.

Karpov hilste på folkene, lod dem arbejde videre og gik fra stue til stue. Der blev ingen storslåede taler holdt, øjemedet med mobiliseringen ikke forklaret, ikke talt om den eventuelt forestående krig, men dog følte alle, at man forberedte sig til noget vældigt.

"Nå, min søn," spurgte Karpov den unge, røde, endnu skægløse kosak, som bar det frygtelige navn: Lichovidov, dvs. manden med de ondskabsfulde øjne, men samtidig så meget fredsommelig ud, "er du bange for krigen?"

Kosakken blev helt rød af generthed. Hans kammerater afbrød deres virksomhed – de rystede netop te og sukker ud i små sække og så leende på ham. Det forvirrede ham endnu mere og han tav.

"Ved du, at vi måske skal have krig?"

"Ja vel," fik han endelig pint ud af sig. "Men hvad skal jeg være bange for? Jeg har jo da aflagt ed. Og når man skal dø, gør man det, når man får ordre til det."

"Og hugge ordentlig løs kan du vel?"

"Ja, sådan som vi har lært det. Bedst i hovedet, der går det lettest igennem."

"Du er en brav fyr," sagde Karpov og gik videre.

"Ja," tænkte han, "med sådanne folk er krigen en fornøjelse." Og uvilkårligt fo'r den tanke igennem ham: "Hvordan står det til

med mig selv?" Men også han kunne med fuld overbevisning sige: "Godt, for jeg har troen."

6

Den korte sommernat gik, men Karpov sad endnu på regimentskontoret, skrev og besvarede de forskelligste spørgsmål, som blev rettet fra eskadronen til ham.

"Deres Højvelbårenhed, regimentslægen lader forespørge om forbindingspakkerne således som det er foreskrevet, straks skal udleveres eller først, når der virkelig er erklæret krig?"

På dette spørgsmål forstod Karpov, at man endnu ikke rigtigt troede på krigen, at det endnu forekom alle for unaturligt, at den var så nærforestående – i nat endnu fred og ro – i morgen krig og blod og sår.

"Naturligvis straks, således som det er foreskrevet."

"Hr. oberst," sagde en løjtnant og trådte hen til bordet, "Breitmann forlanger 50 rubler for den automobil, som skal køre officersfamilierne til banen. Skal de betales forud?"

"Ja, giv ham dem."

"Skal familierne rejse bort?"

"Ja, i morgen klokken seks om aftenen."

"Til tjeneste."

Klokken tre om natten trådte løjtnant Protopopov med faste, energiske skridt hen til bordet. Han var et kraftigt-bygget, friskt ungt menneske, slog sporerne sammen og meldte:

"Melder sig som fører for patruljen med særlig opgave."

Adjudanten gav ham en pakke med påskriften: "At åbne i Swierziniec."

Swierziniec var den nærmest liggende grænseby.

"Har De fået østrigske penge?" spurgte Karpov.

"626 kroner i guld og 800 mark i papirpenge," svarede løjtnanten.

"Og sprængstofferne?"

"Javel, hr. oberst."

"Hvor holder patruljen?"

"Nede i gården."

"Jeg kommer straks ned."

I den frembrydende dags halvmørke, for det dæmrede endnu næppe, og stjernerne begyndte først nu at blegne, skelnede man 16 kosakker til hest og opmarcheret på et geled. Bag dem to heste med sprængmateriale. Dette var en særlig vigtig fjernpatrulje, som straks efter krigserklæringen hemmeligt skulle overskride den østrigske grænse, ad skovveje skulle trænge dybt ind i det fjendtlige gebet og sprænge en jernbanebro og en chaussé i luften. Kosakkerne så alvorlige ud, de var sig opgavens vigtighed og fare bevidst.

"Rid med Gud, kammerater! Tænk på, at krigen ikke er erklæret endnu. Opfør jer ærligt og anstændigt, som det sømmer sig for tapre Don-kosakker," sagde Karpov.

"Skal gøre os umage, Deres Højvelbårenhed," svarede kosakkerne samtidigt.

"Værsågod at ride af, løjtnant Protopopov."

"To og to, bryd af – march!" kommanderede løjtnanten.

Karpov trådte ud af kaserneporten og så efter dem. De to forridere bøjede om hjørnet og satte i trav. Den venstre hest faldt over i galop og kunne længe ikke berolige sig.

Rytternes efterhånden forsvindende silhuetter gjorde et ejendommeligt åndeagtigt indtryk i den tidlige morgenstund efter den søvnløse nat. – Karpov lyttede længe efter hovslagene,

som pludselig afbrødes, da stenbroen hørte op, og patruljen nåede den støvede landevej.

Da han atter kom op på kontoret, lå på hans bord en stor dynge sorte hæfter – rejsepassene. Han greb efter det første for at underskrive det, da han uvilkårligt holdt inde. På den første side stod under zarørnen navnet: Anna Vladimirovna Karpov, 43 år, rettroende, obersthustru …

Han forestillende sig hende den lange nat igennem i den tomme lejlighed, ganske alene. Nu ville hun bestandig blive alene i lang tid – måske for evigt. Og tanker og minder og gamle drømme vågnede i ham. Pludselig så han sig ganske tydeligt i den store garnisonskirke og i en gruppe ensklædte unge piger den blide, sorthårede Anna Dobrikov … Han så Alexanderhavens skyggefulde allé, åndede akaciernes honningsøde duft, hvis blomster sænkede sig ned i lange klaser fra de bløde, fjedrede blade, så den mørke himmel og den strålende måne, som stod stille over den store, oversvømmede Donlavning og hørte atter hendes blide svar på hans lidenskabelige ord: "Hvor du er, Kaj, der er også jeg, Kaja …"

Nu skulle han underskrive hendes rejsepas – nu, hvor alderen allerede sagte nærmede sig, og den ene dårligere kunne undvære den anden end før.

Med fast viljekraft skød han tankerne fra sig og satte hurtigt sit navn under sin kones pas.

Skriveren slukkede lamperne. Det blege morgenlys så ind. Han frøs. En ny dag brød frem – måske krigens første.

7

Om morgenen den 18. (31.) juli 1914 marcherede anden brigade af den 9. kavaleridivision op på paradepladsen.

På denne tid vendte Karpov tilbage til sit hjem.

Den store kobber-samovar summede fredeligt på spisebordet, fløde og smørrebrød stod rede. Anna Vladimirovna modtog sin mand i sin bedste kjole. Hun var rolig og kun de svulne øjenlåg og de dybe skygger under øjnene talte om, at hun denne nat havde gennemlevet noget tungt.

Nogle sølvstriber trak sig gennem hendes sorte hår. De drak hurtigt te. Der manglede tid til at udtrykke alle de ømme ord, som de måtte have sagt, for at forklare det, der fyldte deres hjerter, og derfor talte de kun om ligegyldige ting.

"Du rider på Sardanapal?" spurgte hun.

"Ja, Bombardos er kommet på stutteriet."

"Sardanapal går roligt. Jeg har lagt et par ekstra stigbøjler i din kuffert. Nikolai ved besked."

"Nå ... så lev vel, min ven. Skriv også ..."

"Hvorhen?"

"Til feltarméen."

"Ak ja." ...

Hun omfavnede ham og slog korsets tegn for ham i mange små kors. Pludselig bævede hendes læber og hede tårer styrtede ud af hendes øjne. Han følte, at hun ikke kunne tåle det længere og rev sig løs. I gården ventede hans hest allerede. Mens han sad op løb hun efter ham. Hendes øjne var tørre og hede, hendes læber bævede endnu. Hun rakte Sardanapal, som kendte hende og strakte sit hoved imod hende, et stykke sukker

og slog også kors for den. Så trykkede hun hurtigt sit ansigt mod sin mands knæ, og da hun løftede sit hoved, strålede der tårer på de røde striber.

Han red hurtigt ud ad porten. Hans regiment holdt allerede klart på pladsen. 5. sotnie, som var blevet forsinket, rykkede til i trav med den ophidsede Tararin i spidsen på sin store gråskimmel. På hjørnet holdt standartsektionen og ventede til regimentet var opmarcheret. Til højre holdt husarerne. Kommandanten, en brav tysker, baron von Weber, var endnu ikke kommet.

Forelsket så Karpov på sit regiment. Det var glimrende udrustet som til en parade. Trænet holdt vogn ved vogn, alle nymalede, foran maskingeværs kommandoen. Prægtigt så folkene ud, alle kæmmede og nyvaskede. De havde lige fået tid til at spise en god morgenmad, og på ingen af dem kunne man se, at de havde arbejdet hele natten.

Noget til siden havde samlet sig mange tilskuere, og i en afsondret gruppe stod regimentets damer, og morgensolen belyste klart de farvede parasoller. Foran fronten var et grøntgyldent feltalter opbygget, hvorpå netop husarernes lange, magre regimentspræst lagde de hellige bøger til rette. Under armémarchens skingre toner rykkede fanerne og standarterne til.

Divisionskommandanten, den gamle general Lorberg, var nu sammen med brigadekommandanten og stabschefen. Han red langs fronten, hilste på mandskabet, rømmede sig hæst og var i forlegenhed med, hvad han skulle sige – endnu var krigen ikke erklæret – han personligt troede overhovedet ikke, at det ville komme så vidt. Derfor sagde han slet ikke noget, satte et mørkt

ansigt op, så at hans korte, grå, børstede knebelsbart så endnu mere stikkende ud end ellers, og red i galop midt ud på pladsen og kommanderede med hæs stemme:

"Brigade, præsenter gevær, fat lanser, ret!" og efter at det var udført: "Trompeter til bøn!"

Langsomt trådte adjudanterne med standarterne hen til alteret under signalets toner. Sangerne trådte ud af kosakkernes og husarernes rækker og flokkedes hurtigt med karabinerne på ryggen om alteret. Præsten kastede en lysende, grøn, guldbroderet risa om sig, tog korset og trådte frem.

"I faderens, sønnens og den hellige ånds navn," begyndte han med højttonende stemme. "I gudfrygtige krigere! Timen for store og svære arbejder er kommet, da I skal aflægge regnskab for den allerhøjeste, om I som fromme krigere er beredt til at give jert liv hen for troen, zaren og fædrelandet ..."

Vinden hævede sig og bar hans ord med sig. Bagved på chausséen klaprede og klirrede husarernes feltkøkkenvogne, en hund, som en oppasser holdt i en snor, hylede og tudede.

Da præsten havde endt, istemte sangerne "Himmelske herre!"

Bønnens ord klang næsten for dagligdags for det vældige, som forberedtes. Og atter forekom det alle usandsynligt, at det virkelig var krig. Bagved stod der pyntede damer, smukke og grimme, fattige og rige med deres børn. De følte allerede, at krigen forestod, for ellers havde de ikke opgivet deres hjemsted og ikke behøvet at lade sig sprede over hele Rusland og søge hjælp hos fremmede folk.

Krigen var ikke begyndt endnu, men den havde allerede udstrakt sin skræk og ødelæggelses udbredende hånd, og de,

som først mærkede det, var grænseregimenternes officersfamilier, som pludselig var sat på gaden.

Mens alteret blev båret bort efter gudstjenesten, besluttede da også divisionskommandøren sig til at sige nogle ord:

"Hør nu, børn! Krigen er endnu ikke erklæret. Fredelige indvånere bliver hverken plyndret eller fornærmet! Nå, og hvis vi skulle få krig, så dør vi alle for troen, zaren og fædrelandet! Forstår I, børn? Hug og stik, som I har lært, vis, hvad I kan og gør jeres lille far, zaren, ære!"

Hans ord forekom ham at være meget vigtige og tankevækkende.

"Vi skal gøre vor pligt, Deres Excellence," lød det fra de nærmest stående eskadroner og sotnier.

"Altså, Gud være med Dem, mine herrer. Kosakkerne i spidsen."

Karpov gav kommandoerne og 1. sotnie travede af som fortrop-eskadron, fortrops- og sidepatruljerne løste sig ud i galop. 2. sotnie skød forbindelsesryttere frem til første, så fulgte de andre i nogen afstand, og snart var hele chausséen dækket af ryttere lige til skoven. Med vilje havde Karpov holdt regimentsorkestret tilbage, og da regimentet satte sig i bevægelse, istemte trompeterne regimentsmarchen.

Så ligefrem, som det var en dagligdags begivenhed, drog den russiske armés første regimenter i krig. –

Med tåreløse øjne så Anna Vladimirovna efter dem. Marchens klange tabte sig mere og mere, på grund af det tætte støv kunne man snart ikke mere se rytterne, og kun de høje lanser funklede i solen. Husarerne fulgte efter, kolonnevogne klaprede og feltkøkkenerne røg, en forsinket kosak galoperede

bagefter, og på den nedtrampede plads blev der tomt og stille. De nysgerrige gik hver til sit. Hedt brændte morgensolen over den lille by.

"Nå, de kommer vel næppe igen," hørte Anna Vladimirovna en forbigående sige. Hun snublede og ville være faldet, hvis ikke Trailins kone havde holdt på hende. Usikkert og uden at se noget gik hun videre ved hendes arm. I hendes øren skingrede endnu den muntre marchmusik, og hendes hoved rummede kun den tanke: "Alt forbi – borte vor beskedne, huslige lykke." Og alle kvinderne omkring hende bar samme jammer, mange græd, og ritmester Isajevs unge kone, som kun havde været gift i seks måneder, hulkede så hjerteskærende, at to andre damer måtte berolige hende. –

Regimentet rykkede til grænsen.

8

Otte dage efter lå regimentet tolv verst fra grænsen i en lille polsk landsby Barchatchev, midt i de tætte, grønne Labunsker-egeskovstrækninger. En lille flod plaskede lystigt over stenene, forbi den af lærer og elever nu forladte skole, i hvis klasseværelser Don-regimentets stab havde indkvarteret sig. På væggene hang store anskuelsestavler: biernes liv, jordens folkeslag, fremstilling af landbrugsinstrumenter, desuden kort over Afrika, Amerika, Australien og over lærerens pult billeder af zarparret i store rammer.

Dagligt red Karpov langs regimentets forpoststillinger, mens oberstløjtnant Korschun, siddende med krumme ben på en lav skolebænk, sammen med sine skrivere holdt den økonomiske side af sagen på ret køl; for til trods for krigen måtte der aflægges regnskab for hver kopek. –

Det var tidligt om morgenen den 26. juli (8. august). Dagen i forvejen havde de fået at vide, at Tyskland og derefter også Østrig havde erklæret Rusland krig, og det var blevet befalet fjernpatruljerne at overskride grænsen og optage føling med fjenden.

Således lød befalingen, men endnu havde ingen sådan for alvor gjort sig klart, hvad disse ord i grunden betød.

Glohede dage blev afløst af stille, klare måneskinsnætter. I denne tidlige morgentime havde en mængde mennesker samlet sig i skolegården. Der stod regimentsskriveren med hænderne i bukselommerne, en lille, undersætsig, gammel kosak, der allerede havde været ti år over den foreskrevne tid ved regimentet, og som gjaldt for adjudantens højre hånd. Han

havde netop lige vasket sig, og hans ansigt glødede endnu af det kolde kildevand. Ved siden af ham stabstrompeteren Ljukanov, en smuk, mager, brun fyr med sølvsignaltrompeten på ryggen, allerede feltmæssigt påklædt for hvert øjeblik at kunne ride løs på fjenden sammen med regimentskommandanten, og foruden de to trompeter Pastuchov, stabsstafet Mironov, Djakov, Medvjedev, Apostolov, Lichtchov og Besmolitvennov, skrivere, oppassere, trænkuske og kokke. Alle stod i kreds om to kosakker, der lige var indtruffet med meldinger, den lille blonde Lichovidov og den tykke, sortskæggede Archipov. De havde medbragt to kønne små mørkebrune heste med fremmedartet sadeltøj. På sadlerne var fastbundet geværer, sabler med gule, flettede kvaster, pelsbræmmede, mørkeblå uniformsfrakker og røde kepier. En af kepierne havde et hug og var besudlet med blod. Også på uniformernes hvide pelsværk var tydelige blodspor. De to kosakker så støvede og trætte ud, men var alligevel helt ophidsede over deres oplevelser.

Det var regimentets første trofæer. Mironov strøg eftertænksomt med hånden over en østrigsk Attilas pelsværk og sagde:

"Død og pine, det kalder jeg skind! Det hugger man ikke så let igennem!"

"Nå, nej –!" sagde Lichovidov, der følte sig som dagens mand, med sagkyndig mine, "med den ene måtte vi opgive det; sablen bed ikke en gang."

"Nå, hvordan ville du også bære dig ad med at hugge én af sadlen?" mente Kargailskov og målte foragteligt Lichovidovs lille, tynde skikkelse. "Du kan jo dårligt nok holde sablen."

"Da har du da gjort det af med én?" spurgte hans underofficer Apostolov ham.

"Om jeg har?" udbrød Lichovidov stolt. "Skudt én ned, har jeg. Han rullede af hesten. Et hovedskud!"

"Og hvem har hugget med sablen over hovedet dér?" spurgte Mironov og så på den gennemhuggede østrigske chakot.

"Den? Det var Maxim Maximitch, selve løjtnanten. Han befalede os at melde kommandanten det."

"Rolig børn," sagde Lukjanov, "spørg ikke alle i munden på hinanden. Lad dem fortælle i rækkefølge, hvordan det gik til."

"Var der mange?" spurgte Mironov.

"Jeg har allerede sagt 24 mand. De 14 blev på stedet og 10 smurte haser."

"Og hvor mange var I?"

"12, altså med officeren 13."

"Og 14 har I gjort det af med," sagde Kargailskov tvivlende.

"Så sandt jeg står her," bekræftede Archipov, som hidtil havde tiet, med dyb bas.

"Og kun 10 heste har I taget? Hvad er der blevet af de andre?" spurgte Mironov.

"Løbet bort. Prøv du at fange dem! De var nylig fodret og var helt ødelagt af at ride rundt i skoven hele natten. En har løjtnanten taget."

"Nå, fortæl nu en gang fornuftigt, hvordan det gik til?" sagde Lukjanov.

"Hvordan det gik til? Nå det var sådan: Altså vi red ud i går morges klokken 6, som vi havde befaling til. Og vi overskred altså grænsen. Maxim Maximitch lod os gøre holdt og hugge

grænsepælen over. 'Nu,' sagde han, 'ligger grænsen på en sadelknap, hvor vi er, dér er grænsen.'"

"Det havde han ret i," bemærkede Kargailskov bifaldende.

"Nå, videre," trængte Lukjanov på.

"Altså videre. Vi red midt igennem kartoffelmarkerne, trampede alt ned. I krigen bliver der ikke spurgt om markskade. Vi kom næsten til Bjelshez, så vendte vi om og red langs grænsen. I skoven holdt vi rast og spiste hver noget konserves. Ingen indbyggere var at se, og derfor kunne vi ikke spørge nogen. Ja, ikke en gang en hund eller kat har vi truffet. Alt tomt. Om natten red vi i skoven."

"Var det uhyggeligt?" spurgte Kargailskov.

"Nej," sagde Lichovidov med et suk.

"Afbryd ham ikke, børn," udbrød Lukjanov.

"Da det lige blev lyst, vinker fortroppen til os om at ride forsigtigt videre og ikke gøre støj. Dér rider altså fjenden på den ene side af plantagen, og vi på denne. De så os ikke. Foran en officer, sølvet lynede og en blå pels havde han på, en fin pels, og de andre bag ham, i geledder på fire mand. Vi talte 24 i seks geledder. Solen gik allerede op, sablerne blinkede. Hestene prustede, man så, at de var helt friske, ikke for længe siden taget ud af stalden. De travede. Nå, underofficer Bykadorov siger til løjtnanten: 'Deres Højvelbårenhed, vi må løs på dem, før de har set os.' Han nikker og vinker til os, at vi skal trække blank. Underofficeren tager lansen ud af hånden på mig. Hejda! Vi råber hurra og løs på dem! De derovre holder an – officeren råber noget til dem, men Bykadorov har allerede stødt ham lansen gennem struben, jeg kan sige jer, han fløj ned, jeg så ikke noget ansigt mere, blot et sort hul. En køn karl havde det været.

Nå, østrigerne stak af. Vi bag efter. Vi mærkede straks, at vore heste var bedre, end deres var, vi indhentede dem. Antonov huggede løs med sin sabel, men, grinagtigt nok, de huggede ikke, men forsvarede sig kun. Antonov traf østrigerens pels, men det gjorde ham ikke noget, han dukkede sig kun. Antonov råbte til os: 'Hug efter hovedet!' Nu gav Maxim Maximitch sin hest frie tøjler og huggede en østriger i hovedet, så hjernen sprøjtede ud. Jeg kunne ikke indhente min mand. Så tog jeg min karabin og skød på ham – bum, jeg ser han falder, bliver hængende i stigbøjlen, slæbte efter hesten, så fik jeg fat i den – det er min, denne hér! Så så jeg mig om, alt var allerede forbi. De ti kunne vi ikke indhente. Vi red kun efter dem til chausséen. Fjorten lå døde. De andre heste galoperede hjem efter de andre. Selv om det kun er et dyr, har den alligevel forstand. Os var de ikke løbet efter. Tre fangede vi. Løjtnanten tog én til sig selv. En køn hoppe, større end disse to. Ja, sådan var det."

"Og I havde ingen tab?"

"Slet ingen. Agafoschkin har fået en skramme på kinden. Ellers ikke noget."

"Smukke heste," sagde Mironov sagkyndigt og klappede de østrigske heste på halsen.

"Lichovidov, til kommandanten!" råbte adjudanten fra skoledøren.

Den lille kosak rettede sig, tog sit bytte fra sadlen og gik, meget vigtig i sine egne øjne, ind i huset.

Også de andre soldater skiltes. De var alle i løftet stemning. Denne første lille sejrrige skærmydsel straks ved krigens begyndelse syntes dem et godt forvarsel.

9

I grænsegebetet, lige overfor Vladimir-Volynsk lå en ungarsk kavaleridivision, som straks efter den første meddelelse om krigserklæringen besluttede at overfalde byen for at ødelægge den russiske mobilisering og erobre de dér opmagasinerede forråd.

Divisionens officerskorps bestod næsten kun af de bedste ungarske familier. De var pragtfuldt beredent og bar deres smukke, sølvbesatte fredsuniform. Deres patruljer meldte overensstemmende, at det i Vladimir-Volynsk stående kavaleri var rykket ind, og at Borodinsker-liv-infanteriregimentet endnu kun lå i byen. Hele byen var fuldt af reservemandskab, køretøjer og heste, og foran byen havde man opkastet små skyttegrave, som kun var besat med svage feltvagter.

Ungarerne besluttede at føje en ny berømmelig dåd til deres historie eller at dø. Divisionskommandanten, der var af en bekendt grevelig familie, var en mand på 55 år, lille, fiks, kort for hovedet, med et rødt ansigt og en lang, grå knebelsbart. Hans fem sønner tjente i samme division, den ene smukkere og taprere end den anden. Fire var allerede gift og havde smukke koner af ungarske magnatfamilier. Den femte, som lige var seksten år, var ordonnans-officer hos faderen og dennes yndling.

Tidligt den 30. juli (12. august) om morgenen overskred divisionen i trav den russiske grænse, red let grænsevagt-posterne ned og nærmede sig hurtigt byen, dækket af Vladimir-Volynsks tætte skove. Ungarerne var i fuld paradeuniform, de prægtige heste gik sikkert, det var et vidunderligt billede, disse

flotte ryttere i deres strålende uniformer og på deres graciøse heste. Kort før byen blev der gjort holdt. Marketendervogne rykkede til, den guldgule ungarske vin funklede i bægrene, og man drak på kejserens og kongens vel, på det ungarske rytteris og de smukke damers.

På samme tid rykkede det russiske infanteri i ulastelig orden, med opplantede bajonetter og tunge skridt, tavse og alvorlige ud til chausséen, besatte de opkastede skyttegrave, lagde geværerne på brystværnet, som næppe hævede sig fra jorden, lavede sig bekvemme støttepunkter for albuerne og forberedte sig på forsvar. Officererne gik ned langs rækkerne og gav deres anvisninger i en rolig tone.

"Uden befaling må ingen skyde, selv om de hugger ind på jer. Sigt nøje, som I har lært. Hold jer rolige. Hold vejret, tænk kun på skuddet, pas på! Bedre at *ét* skud træffer, end bruge ti patroner til ingen nytte."

I Vladimir-Volynsk gik livet imidlertid sin vante gang, og selv om rygtet om de sig nærmende ungareres styrke havde overdrevet stærkt, tænkte dog ingen på den mulighed, at de kunne drive det russiske infanteri ud af skyttegravene og erobre byen.

Omtrent klokken ti om morgenen begyndte det ungarske kavaleri sin opmarch.

Grev Munkaczy, divisionskommandantens ældste søn, og kommandant over 1. regiment, red på sin smukke brede araber under ledsagelse af sine adjudanter og to trompetere ned langs fronten og tilråbte folkene opmuntrende ord.

"Vær ikke bange for de russiske svin! Tænk på 1848 og tag hævn for jeres brødre! Bank de hunde ordentligt!"

Hadefuldt glødede den muskuløse, brune fyrs øjne.

Divisonskommandanten kom galoperende til på sin svære hunter, som skummede under sit guldsmykkede hovedtøj, omfavnede sin søn for hele regimentets øjne, kyssede ham og råbte: "Fremad for vort berømmelige Ungarn, for vor konge og kejser, fremad!"

I trav rykkede regimentet ud af den lave underskov, ud på det frie felt, som skilte skoven fra byen. Halvanden verst borte lå byen. Man så dens hvide huse, fabriksskorstene og kirkens kupler lyse i solen. Stubmarker og brakmarker vekslede, og midt igennem dem trak sig en chaussé med telegrafpæle, hvis tråde var revet af, og bagved, næppe synligt, de med strå kamouflerede skyttegrave. Ikke et menneske var at se dér.

Nu satte regimentet i galop. Tykke jordklumper fløj i luften under hestehovene. Solen blinkede i Attilaernes sølvsnore, kandarerne og de blanktrukne sabler. Snart glinsede hestene af sved.

Fra skyttegravene iagttog Borodinsker liv-infanteriregimentet dette attak. Geværerne lå urørt på brystværnet, for at folkene ikke skulle komme i fristelse. Ungarerne, der først sås som mørke punkter, kom nærmere og nærmere, voksede og blev stadig tydeligere. Nu kunne man allerede skelne enkelte folk og kendte officerer på deres strålende uniformer.

"Underofficererne og de bedste skytter!" klang det gennem gravene. "Hold på officererne!"

En næppe mærkelig bevægelse løb gennem de russiske rækker. Hist og hér blev et gevær lagt i anlæg.

1100 skridt, 900 – 700 – 600.

Den russiske stilling ligger endnu som død. En dulgt jubel rører sig i grev Munkaczys og hans ungareres hjerter. Russerne er borte, de har været bange. Divisionen vil kunne indtage byen uden modstand til Ungarns ry.

"For Ungarn! For kejser og konge!" råber greven og vender sit kønne ansigt mod soldaterne. – "Hurra!"

Den dumpe lyd trængte nu ned i gravene.

Man så nu allerede rytternes ansigter, ja, deres sorte knebelsbarter.

Da klang i høje, korte toner infanteriets hornsignal: "Fyr!" og straks bragede et enkelt, endnu nølende skud, men straks derefter et andet, tredje, og nu knitrede det langs hele linjen med en sådan hurtighed, at man ikke mere kunne skelne de enkelte skud, og som store symaskiner prikkede maskingeværerne ind imellem og trak deres blodige tråd.

Grev Munkaczys araberhingst styrtede, greven forsøgte med besvær at trække sit ben frem under den og så uvilkårligt tilbage. Der var gjort lyst i hans rækker, kun få var endnu bag ham. Hele marken var dækket med ryttere og heste, som fremhævedes som blå og mørke pletter mod den gule stubmark. Attakket afslået! Regimentet tilintetgjort.

En kugle traf greven lige ovenfor hjertet. Han faldt på maven. "Leve Ungarn og vor kejser og konge!" hviskede han, endnu med døden på læberne.

De få overlevende ryttere jog tilbage til skoven, forfulgt af enkelte pibende kugler. Imod russerne udviklede sig nu andet regiment i fuldstændig orden og red løs. Atter lå de russiske skyttegrave døde og stille efter et signal.

"Rens geværerne! Afkøl maskingeværløbene!" tonede det gennem rækkerne, som om det drejede sig om en dagligdags skydning på skydebanen.

Den gamle grev Munkaczy koger af raseri. Han samler resterne af sine regimenter, og med sin yngste søn ved siden fører han dem selv til det femte og sidste angreb. De kommer umiddelbart til skyttegravene, men urokkeligt står endnu det russiske infanteri, og Borodinsker livregimentets små knoldesparkere sigter med beundringsværdig ro. Direkte ved selve graven falder fader og søn, og de, som i vanvittig iver sætter over gravene, bliver taget til fange af reservekompagnierne.

Således døde den bedste ungarske kavaleri-division heltedøden lige foran Vladimir-Volynsks porte, i vanvittig anstrengelse for at attakere de med infanteri besatte skyttegrave. –

Kampen var forbi. Ambulancesoldaterne strømmede ud på befaling og samlede de sårede ungarere op. Patruljeryttere rekognoscerede skoven.

Gennem den reddede bys støvede gader rykkede bataljonen igen ind i kasernen. Ulasteligt udstyret kom garden, med fast antrukne kolber, så at bajonetterne stod højt til vejrs, drog de grå rækker ind under høj sang, fulde af stolthed over den tilkæmpede sejr.

"Fastere trit!" råber en gammel 40-årig kaptajn til sit kompagni, for på gadehjørnet holder kommandanten på sin tykke hest og lader tropperne marchere forbi sig.

"Jeg takker jer, 12. kompagni," råber han. "I har skudt glimrende."

"Vi gør os gerne umage, Deres Højvelbårenhed!" drøner det tilbage.

Hele Vladimir-Volynsk ryster under de tunge soldatertrin og den muntre sang.

På befaling af politiet måtte bønderne træde an med spader og begrave de døde. Der var omtrent 2000. Blandt dem sønner af de bedste ungarske familier, men hér bryder sig ingen om det. Ambulancesoldaterne trak de sølvbroderede uniformer af dem, samlede sablerne og revolverne op og gennemsøgte lommerne. Alt blev læsset på vogne og beredne trænsoldater indfangede de herreløse heste.

Indelukket og lummert er der i Vladimir-Volynsks gader. Der lugter af friskbagt brød, soldatersuppe og boghvedegrød, og ingen bekymrer sig om, at dér, udenfor byen, ligger det halvtafklædte lig af den prægtige olding med det store, grå skæg og ved siden af ham hans vidunderskønne søn. [Note 3)]

10

Den 1. august (14.) skulle hele det russiske kavaleri i følge ordre overskride den østrigsk-tyske grænse og trænge så langt som muligt ind i fjendens land, ødelægge jernbanelinjer og forhindre mobiliseringen.

Karpovs regiment nåede omtrent klokken 6 aften den 31. juli (13. august) den lille grænseby T., hvor hele kavaleridivisionen var koncentreret.

Divisionsstaben havde kvarter i den underste etage af et stort stenhus, som tidligere havde været messe for et Don-kosakregiment. På første sal i et halvt ryddet officersværelse var indrettet soverum for kommandanterne og husar- og kosakregiment-officererne.

Ved et trebenet bord havde Karpov sammen med sin adjudant og oberstløjtnant til sent om aftenen udarbejdet befalinger til næste dag og trådte nu ud på balkonen for at få lidt frisk luft. Solen sank netop bag den østrigske grænse, og aftensolen lyste bag T.'s mægtige, mørke skove. På balkonen sad kommandanten for husarerne, baron von Weber.

"Et smukt syn," sagde han. "Herfra kan man se langt ind i Østrig, næsten til Rava-Ruska. Hvem ved, hvor vi er i morgen ved denne tid?"

Foroven var himlen blå og mod vest brændte den rødt. Hårdt stod træerne mod denne baggrund, og hele det noget kuperede landskab foran havde et rosenrødt skær. I nærheden af huset stod store fyrre, som omtrent 400 skridt længere lod en sandet plads åben, på hvilke de hér garnisonerede kosakregimenters grålamalede træstalde var malet op. Hist og hér lyste køkkenild

op mellem de mørke træer, man hørte folkenes leen og snakken og grisenes grynten.

Omtrent en snes kosakker sad ved hestestaldene med kapperne kastet om skuldrene og sang flerstemmigt og klagende en langsom, tungsindig sang:

"Å, du have. Å, du smukke have," faldt en ind med følelsesfuld, dyb stemme og så faldt alle ind:

"Du min have, mit grønne vinbjerg."

"Smukt synger Deres folk," udtalte von Weber.

"Ja," svarede Karpov, fortabt i drømme. "Det er en gammel kosakvise, en sang fra stepperne. Man synger den dér, hvor Dons bredder på skråningerne er beplantet med vin, hvor kosakkerne lever af vin og vindyrkning, og de skyggefulde vinbjerge danner en ejendommelig kontrast til den store, frie steppe. Også stemmerne kan jeg kende. Forsangeren er Arshanovskov, og Smirnov, Petrov, Simovejskov og én til, hvis stemme jeg ikke kan kende, falder ind."

"Ja, de synger og tænker ikke på dagen i morgen," sagde adjudanten.

"Hvorfor skulle de også det," mente Karpov. "Vi vil drikke vor te, spise middag, være trætte og lægge os til at sove. Sådan er livet."

"Og mangen vil måske være død," indskød adjudanten.

"Ja, døden er jo kun noget legemligt, jeg ved ikke, om De forstår mig. Jeg talte med vilje sådan. Der findes det sjælelige, tanker, bønner, ærefrygten for alt godt og skønt – det er ét. Og det kan døden intet forandre ved. Og så findes der det legemlige: At drikke te, spise, sove – det sætter døden et

punktum for. Det andet berører det slet ikke, det bliver bestående," sagde Karpov.

"Det ville være smukt, hvis det virkelig var sådan," sagde adjudanten sagte.

Alle tav.

Solnedgangens sidste farver døde hen. En kølig luftning bar folkenes stemmer bort, men nede i mørket sang, ikke mere synlige, folk en tungsindig, langsom sang:

"Ak ve, ak ve, ak ve,
du midnats kolde vind,
forjag den svære kummer,
som tynger tungt mit sind!"

Hestene tyggede langsomt deres havre og sukkede af og til så tungt, som om også de gjorde sig deres tanker og lyttede til de tungsindige sange. Så lød grelt det første tappenstregsignal, og folkene trådte an på den sandede vej. Man hørte, at sergenten nedenfor råbte navnene op og oplæste dagsbefalingen for i morgen, mens den tjenstgørende underofficer lyste for ham med et lys, og det var så vindstille, at flammen ikke en gang flakkede.

På fløjen istemte sangerne allerede smukt og klangfuldt "Fadervor" og "Herre, red os". Så var der stille et øjeblik, man hørte, at forsangeren rømmede sig og så med ren, noget bævende stemme gav tonen an:

"Gud, vær du vor kejsers skjold!" faldt koret mægtigt og godt afstemt ind.

Akkorderne klang fulde og smukke og greb sindene.

Da de hørte op, sagde adjudanten for husarerne sagte:

"Jeg gør mig nu sådan mine egne tanker. Når disse folk er faldet – alle disse troende, zaren og folket, trofaste mennesker – hvad bliver der så af Rusland? Når kun pakket bliver tilbage! Jeg ville hellere skåne disse prægtige karle og sende forbryderne fra fængslerne og de forviste, som ikke anerkender begrebet fædreland, ud i første linje. Gid de må blive udryddet, så kan de heller ikke mere skade os. Men jeg har den følelse, at man nu dræber os, slår os til krøblinge, nedtrykker os åndeligt … og så kryber alle disse gruelige subjekter frem … Å, intet godt bringer en sådan krig!"

"Men Ivan Ivanovitch, hvad er det dog for tanker, De gør Dem," sagde Kumskov, kosakadjudanten.

"Jeg ved heller ikke hvorfor – men jeg føler, at jeg vil falde i morgen. På den første dag. Jeg drømte i dag om min moder, hun kyssede og velsignede mig!" sagde husaren, rejste sig pludselig og forlod balkonen.

Natten indhyllede efterhånden alt mere og mere. Hestene tyggede ikke mere og lagde sig tungt i sandet.

"Din svinehund! Du har hugget en andens strigle!"

"Forbandede lømmel! Jeg skal straks give dig en på snuden!" lød det fra hestestalden.

Det østrigske land forsvandt i mørket og syntes hemmelighedsfuldt, uhyggeligt og uopnåeligt.

11

Om morgenen trådte første division an på den store sandplads ved chausséen i fuldeste orden. På Karpovs befaling havde man ved Don-regimentet tilhyllet standarterne. Solen var endnu ikke stået op, men alligevel var det allerede lyst og varmt.

Kosakkerne var bestemt til forpost. Karpov sendte 1. sotnie foran og ventede nu, til den havde en kilometers forspring.

"Nå, så fremad med Gud!" sagde han og gav den uroligt prustende Sardanapal tøjlerne.

Chausséen førte til den fire verst borte liggende grænse, gennem en tæt nåleskov. En frisk duft af harpiks, mos og svampe lå i luften. To hundrede skridt i forvejen red to kosakker som forbindelsesryttere, foran igen to, og der, hvor chausséen løb lige ud, så man langt borte fortroppen, som stadig blev mindre.

Nu overskred de grænsen. De betragtede grænsepælen med støbejernstavlen, hvor der under dobbeltørnen stod "Østrigske Rige" med sorte bogstaver. Til højre lå omfaldne rugstakke, som man ikke havde fået kørt ind, til venstre stod lav havre. Kosakkernes skygger strakte sig langt under morgensolens skråtfaldende stråler. Til højre så man i det fjerne en lille gruppe ryttere snart dukke op, snart forsvinde og helt borte, bag en støvsky – dér red den første brigade.

"Jeg ser den højre sidepatrulje," sagde Karpov, "men hvor er den venstre?"

"Den var netop også at se," svarede Kumskov. "Lige før så jeg spejderne. Dér! Dér er de, se, dér på højen!"

"De rider godt, holder sig dækket i dalen og har kun spejderne på højderne."

"Det er Konjkov, som fører."

"Ja, sandsynligvis ..."

Pludselig standsede fortroppen og hele forbindelseskæden gjorde også holdt.

"Hvorfor holdes der?" råbte Karpov, og hans spørgsmål blev givet videre fortil.

"Der skydes foran!" blev svaret givet tilbage.

"Å, hvad! I krig skydes der altid," brummede Karpov, gav sin hest sporerne og galoperede forud.

Da han havde passeret en lavning, hørte han enkelte dumpe skud falde. 1. sotnie havde søgt dækning i en slugt. Deres fører var klatret op i et træ og holdt udkig derfra.

Af og til fløj enkelte kugler forbi med sagte brummen, og hist og hér knagede en ramt gren.

"Deres Højvelbårenhed kan ikke blive holdende dér til hest," råbte underofficer Karpov. "Stedet er under ild!"

"Vrøvl," knurrede Karpov og red hen til Choperskov.

"Hvad er der i vejen, Alexej Petrovitch?"

"Har endnu ikke fundet ud af det. Der skydes, jeg ved ikke hvorfra," svarede han og tog kikkerten bort.

Adjudanten var allerede sprunget af hesten og spejdede gennem kikkerten.

"Det kommer derfra, fra grænsevagthusene," sagde han. "Men de er højst to mand."

"Har De sendt patruljer ud?" spurgte Karpov.

"Ja vel! Men de er endnu ikke kommet tilbage."

"Send forposterne i forvejen og så videre gennem skoven. Der er ingen fare," befalede Karpov.

Skydningen hørte op.

Fra plantagen nærved kom en kosak, helt rød og svedende med åben krave.

"Der var kun to mand på grænsevagten. Ellers ingen. Schumilin og jeg krøb derhen for at tage dem til fange. Men de stak af. Schumilin blev der, og jeg kom tilbage for at aflægge melding. Man kan ride videre."

Karpov befalede 1. sotnie at rykke videre frem i skoven og red selv langs chausséen med adjudanten og nogle kosakker til grænsevagthusene. På jorden lå tømte patronhylstre, en ikke udrøget pibe, en notitsbog og et lommetørklæde. Nysgerrigt betragtede kosakkerne disse dagligdags genstande og tog dem med som erindringer, for de havde tilhørt fjenden og forekom dem derfor interessante.

Videre gik det gennem skoven, så kom en lysning med stubbe og frisk fældede træer. Pludselig peb kuglerne dér, og østrigsk geværild modtog dem, som straks besvaredes af kosakkerne. Karpov så straks, at modstanderen var meget overlegen. Der faldt omtrent ti skud for ét fra hans side.

"Georgi Petrovitch," henvendte han sig til adjudanten. "Sig til Tararin og Trailin, at de skal rykke herhen med deres sotnier, sidde af ved træstubbene og udbrede sig herfra. Vi må ryge de fyre ud dér."

"Patruljerne melder, hr. oberst," sagde Choperskov, som trådte hen til ham, "at der står to østrigske kompagnier derovre, og at der endnu rykker to frem til forstærkning."

"Gør ingenting! Skal nok få bugt med dem," sagde Karpov og befalede efterretningsofficeren oberstløjtnant Sanjejev at reparere telefonforbindelsen med divisionen.

12

Ud af skoven kom den lille gamle Tararin sprængende på sin mægtige gråskimmel.

"Sid af!" råbte flere stemmer til ham. Han så sig ganske forbløffet om, steg af hesten og stolprede på sine tynde ben gennem planter og affaldne grene hen til kommandanten. Kuglerne peb rundt om, og når én helt nærved slog ned i jorden eller ind i en træstamme, fo'r folkene uvilkårligt sammen.

Tararin forstod tilsyneladende endnu ingenting og smilede saligt.

"Hvad er det, som synger sådan?" spurgte han, da en fjendtlig kugle susede tæt forbi hans øre, og man kunne ikke vide, om han blot spillede dum, eller virkelig ikke vidste, i hvilken fare han befandt sig.

"Kugler!" råbte adjudanten kort og rasende til ham.

"Så – kugler … Det har jeg endnu aldrig hørt." Han smilede begejstret. "De synger smukt."

Han fik en ordre fra kommandanten og gik den i trav ankommende sotnie i møde.

"Sotnie!" råbte han. "Sid af til fodfægtning!"

Hans stemme klang triumferende og begejstrede også folkene. Kosakkerne tog huerne af og korsede sig hurtigt.

Skyttekæderne begyndte langsomt at gå frem i skoven, Karpov fulgte dem i tyve skridts afstand og råbte bestandig: "Fremad, fremad!"

"Gå på, foran!" hørte han Tararins opmuntrende stemme og så hans lille, spinkle skikkelse fulgt af trompeteren med signalhornet på ryggen.

Ilden blev stadig livligere. Fra skyttekæden kom den melding, at endnu to fjendtlige kompagnier var stødt til som forlængelse til højre og omfattede 4. sotnies fløj. Karpov trak endnu den 3., 6. og 2. sotnie til og lod dem udfolde sig til venstre.

Nu var hele regimentet engageret. Han sendte bud efter maskingeværerne.

Ud af skoven kom to kosakker, som bar en såret. Han havde et sår i maven og blødte stærkt.

"Hvorfor skal vi slæbe ham længere," sagde han, der bar ved benene, "han er jo allerede død."

Men i dette øjeblik stønnede den sårede kvalfuldt.

"Af sted, bær ham kun videre. Vi bringer ham til chausséen. Dér venter en vogn."

"Hvem er det?" spurgte Karpov.

"Underofficer Ermilov," svarede den sårede selv kort og åbnede øjnene et øjeblik.

"Det er ikke så slemt, Ermilov. Du vil snart blive rask igen," trøstede Karpov ham og trådte hen til ham.

"Å, nej!" stønnede han. "Et skud i maven har jeg. Jeg ved nok, hvordan det ender. Beder Deres Højvelbårenhed skrive til min fader og moder, som det sig hør og bør, … at jeg har gjort min pligt …"

"Kommer sig nok," sagde Karpov og vendte sig bort. "Bær ham videre," vinkede han til kosakkerne og fulgte efter skyttekæderne.

"Fremad, fremad!" råbte han til Tararin, som lå under en busk og ikke rørte sig af stedet.

"Kom, fremad!" råbte han, men hans stemme klang alligevel ikke mere så frisk som forhen. Stadig rejste han sig og gik

videre frem.

Pludselig hørte skoven op, og foran lå en sandet plads, på hvilken lå en stejlt affaldende høj, som om den var opkastet med hensigt. Den var stærkt besat med østrigsk kavaleri, og bagved så man den lille by Bjelshez' røde tage og grønne haver.

Til højen var kun 60 skridt, men et ganske åbent landskab. Gennem kikkerten så man, at der var opkastet dybe skyttegrave, hvorfra der blev fyret heftigt. Kosakkerne lå dækket i underskoven og beskød den fjendtlige stilling.

Karpov gik tilbage til telefonen og bad divisionschefen sende ham mindst to kanoner, så at han kunne komme frem og indtage Bjelshez.

På tilbagevejen mødte han nogle letsårede, som støttede på deres geværer humpede ind i skoven. "Gør ikke noget," tænkte han, "det lader til, at alt går godt."

Han ventede, til batteriføreren meldte sig hos ham. Det var den unge oberst Matvejev med krigsakademimærkerne på brystet og cigaren, som aldrig gik ud, mellem læberne. Han iagttog den fjendtlige stilling gennem sin kikkert og gav så gennem telefonen ordre til at åbne ilden.

"Fremad, fremad!" råbte Karpov.

"Kom, fremad," hørte man Tararins forsagt klingende stemme, men hverken han eller hans folk rørte sig fra stedet.

I dette øjeblik drønede et kanonskud bag skoven, og en hvid røgsky viste sig over højen. Den fjendtlige ild afbrødes et øjeblik og blussede så igen uregelmæssigt op.

"Fremad, fremad!" råbte Karpov.

"Fremad!" klang det nu muntert fra Tararins side, og han trådte ud af skoven. Bag ham rejste sig hele skyttekæden og gik

i flot trit løs mod højen. Den ene shrapnell efter den anden slog ned i den fjendtlige stilling, og de ankomne maskingeværer knitrede ivrigt.

Kuglerne peb over sandet. Karpov, som fulgte lige efter sine folk, så nu, at løjtnant Fedosjev, et kønt, ungt menneske, pigeskolen i S.'s afgud, regimentets første danser og gymnasiast, pludselig styrtede fremad og under høje hurraråb klatrede op af højen. Kosakkerne stormede bagefter.

En kæmpestor østriger i gråblå uniform sprang op og rettede sin bajonet mod Fedosjev. Men han vred med en behændig bevægelse geværet ud af østrigerens hænder, drejede det om og knuste med et mægtigt slag østrigerens hoved. Sort blod løb ned over det snehvide ansigt, og han styrtede baglæns tilbage i graven. Den lille løjtnant kastede pludselig geværet, slog hænderne for ansigtet og hulkede som et barn.

Men ingen agtede på ham. Kosakkerne sprang ned i skyttegravene, kolbeslagene haglede, enkelte skud knaldede – en østrigsk officer sprang pludselig op, råbte noget til sine flygtende soldater, tog så mundingen af sin revolver i munden og skød sig.

Opløst i brede skyttekæder fulgte regimentet den flygtende fjende og besatte den lille by Bjelshez. Til højre for dem rykkede husarerne frem.

13

Den propre, smukke by lå som uddød. Villaerne, med deres af smukke gærder omgivne haver, stod tomme. Træerne hang fulde af æbler og pærer, og lysende blomster fyldte bedene. Chausséen trak hen mellem husene, og sidegader delte den.

Endelig fik man opstøvet en gammel jøde i en kælder. Han havde langt, gråt skæg og en sort frakke, som hang ned til knæene. Han blev slæbt til forhør hos Karpov. Men den gamle vidste kun lidt. Efter hans udtalelser var der om morgenen indtruffet en østrigsk bataljon infanteri her, og der skulle komme ét til. Men så havde artilleriet dundret løs, og alle var flygtet ud af byen. Hans fortælling syntes troværdig, og de lod den gamle løbe. Også banegården var ubesat.

"Se her," råbte Karpovs adjudant og stak hovedet ud af banegårdsbygningen, "hvor hurtigt de har taget flugten! – Vil De nyde noget, hr. oberst? Frokosten er klar."

Karpov trådte ind i stationsforstanderens bolig. Han kendte den, for han var flere gange redet over til S. for at drikke østrigsk øl. Stationsforstanderen, en tysker, havde kun for et halvt år siden ægtet en blond, tysk pige, og hun fortalte gerne Karpov om alt, hvad der blev forskrevet fra Wien til deres husholdning. På komfuret brændte ilden klart. Fire koteletter var allerede færdigstegte på panden. Spejlæggene var brændt, mælken var kogt over og forbrændte på komfurpladen. Katten på kommoden så ængsteligt på de indtrædende. Ved siden af i spisestuen var dækket bord. Døren til sovekammeret stod åben. Sengene var ikke redt, og der så uordentligt ud i værelset. På en af sengene lå en stråhat garneret med blomster og på gulvet,

foran servanten, et korset, en frakke, en natskjorte, og så en uniformskappe og en blå hue med striber. Øjensynlig havde man i al hurtighed rumsteret her, taget sager frem og kastet dem igen, fordi man ikke vidste, hvad man skulle tage med, og hvad ikke. Man havde vekslet forfærdede, fortvivlede ord og til slut slæbt det unødvendigste med.

Karpov blev tung om hjertet ved at se denne fredelige, nu forstyrrede husholdning. Da han så den døende Ermilov svømmende i sit blod, østrigeren med knust pandeskal, de dræbte kosakker og soldater havde han ikke gyst. Det hørte med til krigen. Det havde han ventet. Men Fedosjev, som hulkede hysterisk på randen af skyttegraven, ødelæggelsen af dette propre, lille hus med et elskende pars intime husgeråd, som fremmede hænder gennemrodede og nysgerrige øjne betragtede – det var medaljens revers, som han aldrig havde tænkt på.

Han blev afbrudt af Sanjejev, som trådte ind i værelset og meldte:

"Befaler hr. obersten sprængning. Ladningen er allerede anbragt."

Karpov forstod slet ikke, hvad der skulle sprænges, så fjernt lå den tanke ham, at også dette fredelige hjem skulle fuldstændig tilintetgøres, og at denne uskyldige lykke skulle ødelægges derved.

"Ja," sagde han kort: "Spræng!" Så forlod han boligen.

Et dumpt brag rystede landsbyen.

Flammen lynede lystigt op i vinduerne, greb fat i gardinerne og fortærede møblerne. På banelegemet brændte kæmpemæssige stabler sveller. Hist og her greb ilden fat i andre

huse. Kosakker løb med stråknipper gennem landsbyen, og snart stod alt i klar flamme. Karpov lod nu blæse til samling. Hans regiment rykkede videre sammen med husarerne for at sprænge jernbanebroen og Lubitsch banegård i luften og forhindre den østrigske troppetransport ved grænsen.

Klokken var allerede tre om eftermiddagen, da Karpov, efter at have udført befalingen og stukket landsbyen Lubitsch i brand, satte sit regiment i march mod Rava-Ruska, hvor ifølge meldingerne store styrker østrigsk infanteri havde samlet sig. Folkene, såvel som hestene, der havde været undervejs siden klokken fire uden at have spist eller være blevet fodret, drog trætte og dovne afsted. Da blev Karpov indhentet af en husarofficer med en divisionsbefaling om, at regimentet skulle rykke tilbage til T. Divisionskommandanten anså sin opgave for løst og frygtede for at støde for langt frem i fjendens land.

Karpov samlede sit regiment og gjorde omkring.

Han red bag batteriet. På det sted, hvor den prægtige lille by havde ligget, rasede flammerne. Mange huse var allerede nedbrændt, og i stedet for de smukke villaer ragede tilrøgne skorstene og halvtsammenstyrtede sorte vægge i vejret. Mærkeligt virkede et jernsengestel med af heden bøjede fjedre. Ståltrådsgærderne vred sig i de mest forvredne former og glødede endnu. Træerne stod forkullede, uden blade, uden frugter.

I trav red de igennem byen, for det var næppe til at holde ud på den glødende gade. Batteriet fo'r dundrende afsted foran Karpov. Pludselig gik der ild i et hjul på en ammunitionsvogn. Først løb hvide røgskyer over egerne, så viste flammerne sig.

"Hold, holdt!" lød ophidsede råb, "den eksploderer straks!" Trænkonstablerne så sig rådvildt om, artilleristerne og de forbiridende kosakker satte i karriere. Panik greb folkene. Karpov og Matvejev holdt deres heste an. Bag dem dukkede en bredskuldret, kraftig soldat med rødt skæg op. Han rullede et reservehjul foran sig. Flammerne rasede rundt om. Hestene foran forstillingen slog forskrækket bagud – hjulet brændte. Den skæggede soldat spyttede travlt i hænderne, tog det brændende hjul af, holdt med sin mægtige skulder vognen i vejret og skød det nye på.

"Hallo, børn!" råbte han til trænkonstablerne: "Alt i orden. Den eksploderer ikke!"

"Ja," sagde Matvejev og tog et langt drag på sin aldrig udgående cigar, "der findes mandfolk hos os!"

"Kunne den have eksploderet?" spurgte Karpov.

"Ja, naturligvis."

"Og hvad så?"

"Ja, så ville mandskab og heste være borte. Vi to havde også nok fået vores."

"Altså har Deres soldat gjort en heltegerning?"

"Ja, som man vil kalde det," sagde Matvejev uanfægtet. "Hvad er overhovedet heltedåd?"

14

Natten kom. Men den var ikke så fuld af ophidsende forventning og kval, som den forrige.

Da Karpov, Matvejev og von Weber trådte ud på det hus' balkon, hvor de havde siddet aftenen i forvejen, var hele horisonten, så vidt øjet rakte, blodrød. Byer og landsbyer brændte, skove og afgrøde brændte, ilden åd alt og talte med skånselsløs tydelighed om den begyndende krig.

Ildskæret kastede et rødt skin hen over skovene, og mørket nedenunder syntes endnu frygteligere og mere uigennemtrængeligt.

"Hele Østrig står i flammer," sagde Matvejev.

"Hvordan er det hos Dem?" henvendte han sig til husarerne. "Har De tab?"

"Adjudanten er faldet," sagde von Weber kort.

"Hvor?" spurgte Karpov. "Deres regiment har jo slet ikke deltaget i kampen."

"Jo, ser De, det gik sådan til: Vi drog gennem skoven, De ved nok bag Bjelshez. Divisionskommandanten red med os. Han rettede sig op. 'Hvad er det? Send nogen og se efter!' Adjudanten jog hen imod skoven, ordonnanserne bagefter. Snart blev alt stille. Så bragte de de fangne: to lømler, polske *sokols*, kaldte de sig. Adjudanten var skudt i skoven, dræbt med ét skud, lige gennem hjertet. Gud skænke ham den evige salighed!"

"Han var sandsynligvis et ordentligt menneske," sagde Matvejev.

"En hædersmand. Havde familie, drak ikke, et prægtigt menneske, musikalsk, spillede violin. – Og på sådan en dum måde! Polske sokols! Små lømler. Gennemprygle dem skulle man."

Nedenunder holdt folkene til. Som i går tyggede hestene igen havre og sukkede dybt, som om de beklagede sig over menneskene og talte sammen om deres tunge lod. Atter blinkede køkkenilden. Man hørte kedlens klapren og lugtede suppe og boghvedegrød. Muntert larmede kosakkerne – som i går tonede sang, og mægtigt tonede den russiske hymne og bøn gennem skoven.

I træskuret i skinnet af et trist brændende lys tømrede to kosakker, den lange magre Antonov og den lille sortskæggede Solotovskov en kiste af tynde granbrædder. Den døde lå ved siden af dækket med sin blodige kappe, men med sine nye støvler på. Det var den samme Ermilov, som var blevet båret forbi Karpov.

En tapper kosak, Schapalov, fra samme landsby, trådte hen til dem.

"Gud hjælpe jer," sagde han og satte sig på en klods.

"Tak," sagde Solotovskov og brækkede med sine stærke næver et halvoversavet bræt over.

"Nå, I bygger ham altså hans sidste bolig. Han var en god underofficer. Skældte og smældte ikke, gjorde ikke nogen fortræd. Var han ikke fra samme gård som du?"

"Jo," svarede Solotovskov, "vi tre sammen med Koschkin. Af alle gårde i landsbyen er vor den allerfattigste, og Ermilov var igen den allerfattigste på gården. Han har en kone og tre små

børn og ingen husholdning, intet. Nu kan familien gå ud og tigge."

"Så," sagde Schapalov, "men hans hest er den bedste i hele eskadronen, og støvler har han – se blot, hvor fine!"

"Hesten købte hans fader til ham. Tre spand okser har de solgt den gang for at få hesten. Fra den gang begyndte det også at gå tilbage. 600 rubler har de givet godsejer Evramov for den. Ja, sådan var folkene!"

"Men hvorfor?" spurgte Schapalov.

"Jo, ser du, deres bedstefar var løjtnant i 1812, havde ordner og dekorationer. Og derfra kom det. Nu skulle Ermilov også tjene sig op til officer. Derfor købte de hesten, selv om de også ruinerede sig ved det."

"Hvor er hesten nu?"

"Den har ritmesteren taget."

"Hvad for noget? Med hvilken ret?"

"Ja, om ret har han ikke spurgt. Han kaldte på sergenten og sagde: 'Det er min hest. Den vil jeg regne mig til arv.'"

"Ja, men hvordan kan det da være tilfældet. Det må da gå efter lov og ret," sagde Solotovskov.

"Efter loven? Har du nogensinde set den lov? Og selv om det også gik efter loven – den skal sælges ved auktion. Hvem køber den nu? Har du ikke set, hvad det er for heste, husarerne driver over grænsen? Nu er sådan en hest kun en kopek værd. Og på den måde får de ingenting for den."

"Nå, men send den da hjem. Hjemme, skriver de, har de ikke heste nok. Tusind og mere betaler de for en hest. Og i landbruget er sådan en hest heller ikke så lille en kapital. Enken kunne altid tjene lidt ved den."

"Dumrian!" sagde Schapalov. "De har taget den og dermed færdig."

Han satte sig pludselig hen til den døde og trak hans støvler af.

"Menneske, hvad gør du?" råbte Antonov strengt.

"Hvad skal han med støvler mere? Hans er gode, ser du. Mine er der snart ingen bund i."

"Men de tilhører ham. Det tillader vi ikke."

"Nå, nå, han har jo allerede været kold? Har han ikke længe været død? Hvad?"

"Men er du da helt forrykt? Du tager dem virkelig?"

"Nå, hvad så? Jeg vil da ikke slide mig fordærvet helt gratis her."

"Man kan da sende hans enke dem."

"Hun vil heller ikke blive rigere af det. Jeg kender hende og skal nok gøre op med hende," sagde Schapalov og rullede sig en cigaret.

"Er du da rent tosset?" sagde Antonov, "vil du ryge her, ansigt til ansigt med den døde!"

"Ja, kan det genere ham?"

"Skrub af," sagde Antonov strengt. "Jeg skal melde det til ritmesteren."

"Ja, sig det til ham, lille bror. Han er selv på den, fordi han har taget hesten," sagde Schapalov og stødte døren op.

"Hu, sikken en nat, kammerater, storartet!"

Han forsvandt bag døren.

"Han tog da ganske rigtig støvlerne med," bemærkede Solotovskov. "Bestjæle en død! Det vil komme ham dyrt at stå."

Antonov rejste sig og lagde brædderne sammen.

"Nå, hvad, lad os slå dem sammen. Det er ikke nogen særlig køn kiste, men det er da alligevel en kiste."

"Jeg synes, kammerat, at vi skal blive siddende her i nat og tømre et smukt kors sammen af gran. Og så vil vi bede skriveren male en tavle, om hvem han var, og under hvilke heltemodige omstændigheder han er faldet. Når så enken og børnene måske en gang bliver rige, så kan de opsøge liget og bringe det hjem til kirkegården hjemme."

"Nå, hvorfor ikke. Så får vi også en ende på natten. Jeg tror, at han, Ermilov, kan mærke, at vi sørger for ham."

"Å, Schapalov! Sikken folket er blevet! Sådan en sjover! Det rager ham ikke, at han fornærmer den døde her og bestjæler ham. Det er slet ikke noget i hans øjne. Ingen ærefrygt mere! Nå ja, Schapalov! Schapalov har også et temmelig dårligt rygte hjemme i landsbyen. Men hvad synes du om ritmesteren med hesten. Er det pænt eller ikke?"

Solotovskov rystede bedrøvet på hovedet og slog det første søm i. Hammerens tunge, regelmæssige slag trængte gennem nattens stilhed og klang vidt gennem den vældige dal. –

"Hvad er det?" spurgte Karpov og fo'r op af søvne.

"De slår en kiste sammen til Ermilov, hr. oberst," svarede Kumskov, som ikke sov.

"Er han den eneste døde?"

"Den eneste. Det er gået godt. Vi har kun én falden og 26 sårede. Det er hele tabet. Vil hr. obersten være til stede i morgen ved begravelsen?"

"Ja, under alle omstændigheder. Hvornår?"

"Ermilov klokken 7, men adjudanten fra husarerne klokken 9."

"Godt. Men hvorfor sover De ikke?"

"Jeg har beregnet de patroner, som ikke blev brugt. Ja, og en lille rapport må jeg sætte op," svarede Kumskov.

"Ordenslisterne må vi i al fald udfærdige i morgen. Så De løjtnant Fedosjev? Som første mand stormede han den fjendtlige stilling. Det kommer til at stå i rapporten."

"Men ved De, hvad der senere er hændt ham? Han er allerede bragt på lazarettet. Med sammenbrudte nerver. Det er en helt! Ham kan man da ikke foreslå?"

"Jo – efter statutterne."

"Som hr. obersten befaler," sagde Kumskov.

Karpov svarede ikke mere.

15

Don-regimentets 4. eskadron lå på forpost.

Sergent Popov med en afdeling på 26 mand besatte posterne ved landsbyen Rabinuvka. Hele landsbyen bestod af tre hytter og to skure. På sandjorden om hytterne jammerlige småhaver med kirsebærtræer. 18 kosakker var siddet af og lejrede sig i de af landsbyens indbyggere forladte hytter. 8 holdt hestene nede ved kartoffelmarkerne og laderne.

Natten var mørk og varm. Mod syd var det glorødt af de brændende landsbyer og skove, og kosakkerne syntes, at de kunne høre flammernes knitren og hylen. Over deres hoveder strakte det mørkeblå himmeltelt sig.

Det var så stjerneklart, at selv den rene måne så bleg ud i sammenligning med stjernernes høstlige funklen.

Hver halve time gik en patrulje på to mand ind i skoven, og to andre vendte straks derpå tilbage. Til skoven var der en kilometer. I nattens mørke kunne man ikke se skoven tydeligt. Synlig blev den først umiddelbart bag landsbyen. Patruljerne gik snart til den ene side, snart til den anden og mødtes på halvvejen.

Sergent Popov så på uret og anstrengte sig for ved månens skin at skelne visere og tal. Samtidig vandrede hans tanker hjem. Sørgmodig tænkte han på sin familie, som var blevet sendt bort. Det passede ham slet ikke. Popov havde for længst giftet sig med en naturaliseret polakinde. Hans forældre havde ikke syntes om det ægteskab. Hans børn, en søn og en datter, gik allerede i skole. Alt var i bedste gænge. Så kom krigen og ødelagde hans lykke. Familien blev sendt til Don. Hvordan vil

man modtage dem der? På den anden side var der fordele ved krigen. Han kunne udmærke sig, blive forfremmet til officer, gøre karriere. –

Hans lille deling og den halve kilometer, han havde at besætte, forekom ham uhyre vigtig, og han overvejede alle sine pligter som postens befalingshavende. Han havde felttjenesteordren i lommen. Så snart det blev lyst, ville han læse den igennem.

"Taldikin og Ashogin på patrulje!" sagde han. To kosakker, som havde ligget bag huset, rejste sig, strakte sig, gabte, rykkede patrontaskeremmene på plads, greb deres karabiner og trådte hen foran sergenten.

"Taldikin overtager kommandoen," sagde Popov. "Gør jeres pligt. Passérseddel – karabiner – feltråb – Belgier. Mærk dig det godt. Sig det ikke til nogen, men spørg om det, når man viser dig passérsedlen, og du ikke er sikker på, at det er en af vore."

Taldikin og Ashogin gik ad vejen forbi huset, bøjede ind på en markvej og steg ned i dalen. I dalen lå mørket tættere, og der var ligesom varmere. Der lugtede af modent, mejet korn og straks derefter af kløver. Vejen gik langs en kløvermark. En nattefugl flagrede op for deres fødder, og begge fo'r sammen.

Da de kom ud af slugten, syntes det dem lysere ovenfor. I det sølvagtige, månebeskinnede tågehav aftegnede skovbrynets linje sig tydeligt. Fugtigheden lagde sig tættere om dem og viste sig som dråber på deres kapper.

Pludselig så de til trods for mørket to skikkelser. Det så ud, som om de gik hurtigt hen imod dem og vaklede frem og tilbage.

"Hvem dér?" råbte Taldikin.

"Ven, ven!" svaredes der kort og konfust ud af mørket.

"Er det dig, Akimzev?"

"Ja, det er mig."

Kosakkerne kom hen til dem. I den mørke nat var begge parter meget glade over dette møde. De blev stående og røg deres cigaretter.

"Nå, hvad nyt?" spurgte Taldikin.

"Ingenting," svarede Akimzev. "Alt roligt. Af fjenden er der ikke noget at se. Vi var kommet til grænsen, lå på vejen og lyttede. Der var noget, der brusede, men hvad det var, der brusede, kunne vi ikke finde ud af. Var det ild eller sådan noget? – Der var ingen at se, hverken fodsoldater eller rytteri. I det fjerne hørte vi kun hunde gø. Hvorfor? Det vidste jeg ikke. Formodentlig ikke for noget. – Nå, farvel, og hav det godt."

Taldikin og Ashogin var igen alene.

De gik ind i skoven. En skarp lugt af enebær, gran og mos slog dem i møde. Det var så mørkt, at man kunne løbe på et menneske uden at se ham. Nølende gik de tyve skridt og lyttede længe.

Der var så stille i skoven, at de kunne høre hjertet banke i deres bryst, skovmusene, som smuttede over vejen, det skræmte egerns raslen. Da de nåede skovbrynet, forekom det dem, at der var helt lyst ude i det fri. Ildskæret strakte sig nu ikke mere over hele horisonten, kun de enkelte brandsteder var at se. –

Himlen var farvet blålig-grå i syd, og stjernerne slukkedes. Tågen hævede sig. Det ville blive regnvejr.

Kosakkerne kom ud på en bred støvet landevej, som førte til Swerschinez. Dér var de også ved grænsen.

"Klokken er snart 4," gabte Ashogin, "det begynder at blive lyst."

Den lige vej trak sig igennem marker, gråt forsvandt den i tågen. Men også gennem tågen kunne man se, at den i hele sin bredde blev indtaget af en mørk genstand. En utydelig skraben lød der ovre fra, regelmæssigt, som om en kæmpe tyggede på noget.

"Se en gang, Ashogin, hvad er det dér?"

De stillede sig midt på vejen og så ud i det fjerne.

"En kolonne," mente Ashogin.

"En stor," sagde Taldikin, "det kan ikke være andet. Den rykker nærmere."

"Skal vi gå tilbage og rapportere?" spurgte Ashogin.

"Vent lidt. Hvorfor slå unødvendig alarm? Hvis det nu er vore?"

"Vore, derfra?"

"Hvorfor ikke? Hvordan kan vi vide det? Vi må tælle dem."

De stod omtrent i fem minutter med ophidsede, blege ansigter. Af og til syntes de, at de hørte skridt til højre – bagfra. Ængsteligt så de sig om, greb hinandens hænder, åndede tungt.

"Hørte du?"

"Det var ingenting. Det var en gren, der faldt."

Det blev snart lysere, og den mørke masse blev tydeligere.

"Ej," hviskede Taldikin, "ser du, det er blå, og de har en pukkel – vel et tornyster."

"Der er mange!"

"Ja, nok et regiment. Bagved er der kavaleri."

Himlen blegnede, de sidste stjerner slukkedes. Nu var det hele tydeligt. Et østrigsk infanteriregiment marcherede mod

grænsen. Det ledsagedes af tre eskadroner kavaleri. Omtrent en kilometer fra grænsen gjorde østrigerne holdt. Man så, at folkene satte sig ved vejen, og at deres cigaretter brændte.

"De holder hvil," sagde Ashogin.

Soldater skilte sig ud fra kolonnen og gik på strejftog i skoven.

"Løb nu, Ashogin, løb til Popov, meld ham, hvad der er på færde. Jeg bliver her og iagttager, hvor de trækker hen – til Swerschinez eller Tomaschov. Har du forstået, hvad du skal melde?"

"Ja vel!"

16

Forposten gjorde sig klar til kamp. Sergent Popov steg til hest og galoperede i forvejen for at overtyde sig om, at Ashogin ikke havde løjet. Han var endnu ikke kommet til skoven, før han så Taldikin som gjorde sig klar til at skyde. Man hørte skud fra forskellige sider i skoven. At ride derhen var allerede ikke mere muligt. Altså gjorde Popov omkring og sendte en skriftlig rapport til regimentsstaben. –

Hans stilling lå på kammen foran Rabinuvka-husene. 16 mand havde trukket sig omtrent 300 skridt fra hinanden og spejdede opmærksomt ligeud.

Fra skoven hørte man uregelmæssige skud. Østrigerne vekslede skud med Taldikin.

Taldikin sprang fra træ til træ langs skovbrynet og skød snart herfra, snart derfra for at narre østrigerne. Men østrigerne trængte alligevel frem. Skuddene klang højere og højere og fløj med klagende sang af og til over hovedet på kosakkerne.

Taldikin var kommet til den vej, der førte op til højen, og stormede derop.

"Pas på, kammerater, skyd ikke forbi! Når I har dem på kornet så fyr!" sagde Popov og skridtede sine kosakker af nedenfor højen. Han gik bøjet for ikke at blive set.

Omsider hørte Taldikin op at skyde, og østrigerne skød heller ikke mere.

Nervøs ventede Popov, hvad der nu ville ske. Hvert minut var kostbart for ham, for hvert af dem bragte reserven nærmere. Han var overbevist om, at Karpov ufortøvet ville komme dem til hjælp. På tilbagetog tænkte han ikke, skønt han alene havde talt

tredive geværer, som besvarede Taldikins ild, og hvor mange kunne der ikke være, som ikke havde skudt.

En trist morgen brød frem. En fin, kold regn faldt, eller var det tågen, som sænkede sig igen?

På himlen trak mørke skyer sig sammen. Popov undersøgte sine flanker. Til højre og venstre stødte skoven til. Der stod andre delinger af hans eskadron. Men ville de holde stand?

"Hr. sergent!" hørte han et sagte råb fra venstre. "Må vi?"

Popov så derhen. Ved skovbrynet mellem grønne, unge graner viste sig tre østrigere. De gråblå kapper, de høje kepier, tornystrene på ryggen stak tydeligt af mod skovens mørke baggrund.

Popov nikkede. Jagtiver greb ham. Han greb sin karabin og krøb hen til fløjen.

"Vent, kammerater, jag dem ikke for tidligt bort. Nu skyder jeg også. Til skiven har jeg aldrig fejlet, og her vil jeg heller ikke kludre."

Tre skud knaldede næsten samtidigt på fløjen. Popov og de to yderste soldater havde skudt. En af østrigerne sank sammen og blev liggende som en blå plet mellem de unge graner. De to andre forsvandt.

"Hr. sergent! Det er Deres, som ligger der!"

"Og I, hvorfor skød I forbi?"

"Jeg har sigtet rigtigt."

"Ja, dit fæhode, du har skudt uden at have indstillet visiret."

"Ja, det har jeg sandelig ikke tænkt på."

"Stil ind på 1200, så vil det stemme."

"Javel."

I dette øjeblik genlød skoven af en heftig hurtigskydning. Kuglerne hvislede uafbrudt, hylede og slog ned omkring Rabinuvka. Kosakkerne svarede med enkelte skud, for østrigerne kunne ikke ses i den tætte skov. De sigtede efter skovbrynet, men indså alligevel, at det ingen nytte var til.

Den unge Pastuchov kastede pludselig sin karabin, greb sig til benet, kastede sig om og lå så stille med blegt ansigt.

"Pastuchov er såret. Vi må se at få ham bort," hviskede hans naboer. Men de var alligevel bange for at rejse sig.

"Pastuchov er såret!" løb det langs rækken.

Sergent Popov rejste sig for at se efter, hvad der var på færde. Men i samme øjeblik følte han en heftig smerte nedenunder knæet, faldt og rullede hen imod hytterne.

"Å, kammerater, jeg tror, mit ben er skudt helt i smadder," stønnede han. "Bær mig bort, jeg må forbindes."

To kosakker krøb bagud og tog Popov. I dette øjeblik så man regimentskommandanten komme til fods ud af skoven bagfra. Han havde ladet adjudanten, ordonnansen og trompeteren blive tilbage i skoven og gik dristigt uden at bøje sig for kuglerne op til Rabinuvka.

"Kommandanten!" løb det langs stillingen og den øjeblikkelige vaklen, ønsket om at forlade dette forbandede sted, hvor der af atten allerede var faldet to og såret seks, hvor kun ti geværer svarede hundrede østrigske, forvandledes til rolig overbevisning om, at de ville holde ud og ikke opgive stillingen.

De forrevne skyer gav et lille stykke blå himmel fri, som blev bredere og voksede. Regnen hørte op og snart blinkede regndråberne som brillanter i solen. I fordybningerne så det

våde græs hvidt ud. Skoven glinsede, som om den var vasket. Klokken var otte om morgenen, og en smuk solskinsdag brød frem.

Så snart Karpov havde fået meldingen, havde han ladet den tjenstgørende eskadron sidde op og befalet den at rykke i trav til Rabinuvka. Samtidig havde han befalet forbindelsesofficeren at lægge telefonledning derhen, og var selv galoperet af sted med sin adjudant og ordonnansen, og indhentede 3. eskadron. Hans følelser sagde ham, at sergent Popov og eskadrechef Trailin ikke havde sendt ham falsk alarm, men at fjenden rykkede frem.

Nu stod han højt oprejst hos kosakkerne og uden at bekymre sig om kuglerne, som hvislede tæt forbi og slog ind i muren, betragtede han skoven gennem sin feltkikkert. Hvad han så i skoven og bag den, beroligede ham.

"Pragtfuldt, pragtfuldt! Sådan havde jeg tænkt mig det! Nu, drenge, straks kommer 3. eskadron jer til hjælp. Hold jer endnu et par minutter. Den er allerede i anmarch."

Så gik han ned af højen.

"Vi skal gøre vort yderste, vi overgiver os ikke, hr. oberst. De behøver ikke at være urolig!" således lød stemmerne.

Karpov bøjede sig ikke og løb ikke, endskønt han uvilkårligt blev tilskyndet til det, for kuglerne jog efter ham. Men han vidste, at alt afhang af ham og de 50 mands standhaftighed, som besatte forpostlinjen – måske hele divisionens skæbne, som sorgløst bivuakerede ved Tomaschov.

Dér, det vidste han, begravede de hans underofficer, Ermilov, og traf forberedelser til en højtidelig bisættelse af divisionens første faldne officer, husaradjudanten.

Det, som han havde set gennem sin udmærkede kikkert, beroligede ham meget.

Skoven vrimlede af soldater. Bagved skoven, omgående vor forpostlinjes højre fløj, bevægede sig en stor kavalerikolonne. Karpov talte ti eskadroner. Marken bagved skoven var grå af østrigere. Der var ikke mindre end 3000 mand. Men artilleri kunne Karpov ikke opdage nogetsteds, og det opmuntrede ham og gav ham håb. Han forstod, at dette var fortroppen af en infanteridivision, som sandsynligvis drog i spidsen for et armékorps. I alt fald var det hans pligt at opholde dem for enhver pris og dække S. og Ch., for at vort infanteri kunne have tid til at samle sig. Hver dag var af enorm betydning.

Ved udkanten af skoven traf han på 3. eskadron.

Med ligelig, rolig stemme, som om det drejede sig om en simpel manøvre, gav han befaling til at sidde af og omgå skoven fra siden. Det gjorde ham ondt for hver kosak. Han elskede dem alle som sine sønner. Men han vidste, at der ikke var andet at gøre, og derfor uddelte han sine befalinger fast og roligt. Så søgte han efter telefonledningen.

17

Den lille Sanjejev råbte ham an, ellers var Karpov gået forbi ham. Sanjejev lå med to telefonister ved skovbrynet i en sandgrav, som var bevokset med lyng. Ved siden af stod en kæmpegran, stolt ragende op over skoven.

"Arbejder ledningen?" spurgte Karpov.

"Den har lige svaret."

"Giv mig divisionsstaben."

Det var ikke let at få divisionskommandanten selv til telefonen. Sekunderne forekom ham som minutter. Blodet bankede i tindingerne, benene rystede af ophidselse.

Omsider hørte han den gamle, hæse, gnavne stemme.

"Hvad er der i vejen?" spurgte Lorberg.

Karpov meddelte ham situationen.

"Hvadbehager? Trække sig tilbage?" spurgte Lorberg ude af fatning.

"På ingen måde, Deres Excellence. Tillad mig hurtigst at trække hele regimentet til. Send mig mine maskingeværer og i det mindste et batteri, og vi lader ikke fjenden komme et skridt videre, så længe han ikke har noget artilleri. Tænk på, Deres Excellence, at der i øjeblikket er kaos i S., og når det fjendtlige infanteri rykker til, vil der opstå en frygtelig tumult."

"Jeg ved det, jeg ved det. Nå godt, jeg giver Dem Deres kosakker og 7. batteri, men husarerne bliver hos mig og første brigade i Swerschinez. Jeg kan ikke tage dem bort herfra. Ulanerne angreb i går en eskadron østrigere. Det skal have været en frygtelig affære. De kom i håndgemæng."

"Nå, og hvordan faldt det ud?" spurgte Karpov.

"Vore blev tilintetgjort, alle majet ned. Men også fjenden har haft tab. Af 110 mand blev kun 40 tilbage, og moralsk har det taget svært på dem. Så det var alligevel godt. Tag De regimentet og batteriet. Jeg stiller dem under Deres kommando."

Karpov gav regimentet sine befalinger og klatrede selv op i granen, ivrigt spejdende gennem kikkerten. Han vendte ikke blikket fra den østrigske kolonne, som holdt hvil, og ventede på efterretninger fra højre fløj, ivrig efter at høre, hvad kosakkerne ville udrette dér. Han vidste, at det egentlige slag endnu forestod, for den store kolonne holdt endnu hvil.

Nu indtraf hans eskadroner, og med dem udfyldte han hullerne. Stedvis lykkedes det ham atter at drive den østrigske linje tilbage i skoven. Geværilden hørte undertiden op, men tog så fat på ny. Hos østrigerne berettede patruljerne, at der kun lå en tynd forpostkæde kosakker foran dem, og derfor skyndte de kommanderende over den østrigske afdeling sig ikke yderligere.

Klokken hen imod elleve kom Ivan Ivanovitch Matvejev ledsaget af artillerister, patruljeryttere og telefonister hen til Karpovs træ.

"Hvor er batteriet?" spurgte Karpov ham.

"Det kører op. Og hvad nyt er der hos Dem?"

"Kom herop og se selv."

Matvejev klatrede op i træet, skruede i al ro sin store feltkikkert op, tændte en cigar, tog et kraftigt drag og gennemforskede så langsomt og eftertænksomt landskabet.

"Å, det er en skam. For langt. Dér rækker vi ikke hen," sagde han mellem blålige cigarskyer.

"De kommer nok nærmere," mente Karpov.

"Utvivlsomt."

Matvejev tog telefonen og gav batteriet sine befalinger.

"Lad os bare vente," sagde han.

Hen imod middag brød den østrigske fortrop op.

Det var 2. infanteriregiment, den østrigske hærs pryd. For to dage siden havde det under musikkens toner taget afsked i Wien, ledsaget af wienernes bedste ønsker. I går nat blev det sat af i Rava-Ruska ved skæret af ildebrandene. Nu havde det marcheret hele natten og skulle nu fordrive kosakposterne, indtage T. og gå i natkvarter dér.

Gennem den store artillerikikkert så man tydeligt hele kolonnen, skelnede de nye, blågrå uniformer, tornystrene osv. Ivan Ivanovitch skelnede soldaterne. De var så små som tinsoldater, men man kunne alligevel finde regiments- og bataljonsførerne til hest, så hvordan de bevægede sig, skiltes og indtog hele vejen. Langsomt gik minutterne. I kikkerten stadig tydeligere og klarere.

"Aha!" fo'r det ud af Matvejev og et minut lagde han sin cigar bort. "Se en gang, Paul Nikolajevitch."

Karpov bøjede sig ned til kikkerten. Kolonnen var omtrent tre kilometer borte. Den trak langsomt ind i en hulvej, som snoede sig imellem to høje, hvis skråninger var så stejle, at man kun med besvær kunne klatre op ad dem. Enkelte folk krøb bøjet og holdende sig til græsset op. Gennem kikkerten så de ikke ud som mennesker, men som små, farlige insekter. Kolonnen fyldte hele slugten. Karpov så geværernes lynen, og det forekom ham, at han kunne skelne de enkelte ansigter og officererne fra soldaterne. Da han løftede hovedet og så på

Matvejev, lyste hans ansigt af jubel. Fagmandens begejstring, den bedste artillerist i hele korpset, strålede ud af det.

"Vil De begynde straks?" spurgte Karpov og følte samtidig en gysen af ophidselse løbe gennem sig.

"Nej, jeg venter til de alle er derinde. Så skal de få," sagde Matvejev.

Eftertænksomt så hans grå øjne ud i det fjerne. Cigaren var gået ud. På forhånd nød han den fornøjelse at jævne disse små, så akkurat klædte østrigere med jorden. Karpov kendte Matvejev som en prægtig familiefader. Han havde to børn og en ung, smuk kone, som gerne pyntede sig og elskede at køre med sin mand om aftenen gennem S. i batteriets elegante vogn med skimlerne. Det var et lykkeligt par, og Ivan Ivanovitch regnedes i S. for en dannet, fornem, godmodig mand, som ikke gjorde en flue noget ondt og var meget afholdt, både af officererne og af sine undergivne. Heller ikke nu var der noget had, nogen blodtørst at læse i hans grå øjne, der var ubevægeligt fæstet på kolonnerne, som man nu så tydeligt, men kun artilleristens glæde, som har et mål for øje og er sikker i sin sag. Endelig var den lejlighed kommet, som han allerede havde drømt om som ung kadet, da han i Tolstojs "*Krig og Fred*" læste om, hvordan Tuschin omringede franskmændene. Han længtes inderligt efter at blive som Tuschin. Endelig indtraf det, som han som junker havde drømt om i den Michailovske artilleriskole, når han i regnvejr med kappen kastet over skulderen stod på skydebanen i Krasnoje Selo, det, som han havde udregnet og teknisk bevist, når han løste opgaverne i artilleriskolen. Nu straks skal han bevise, at artilleriet er slagmarkens behersker nu om stunder, og at det spiller den afgørende rolle.

Han så endnu en gang i kikkerten. Hele kolonnen, som var trukket omtrent en kilometer fra hinanden, var marcheret ind i hulvejen. De sidste grå feltkøkkener og svære ammunitionsvogne kørte netop ind.

Han tog telefonen.

"Kaptajn Kanukov!" råbte han. "Er alt klart hos Dem?"

Svaret var tilfredsstillende.

"Godt," sagde han velbehageligt og bakkede på den halvt udgåede cigar. Langsomt, tydeligt, næsten ømt gav han sine ordrer: "Visir 95, 94, hver et skud. Første deling! Fyr!"

Hans officerer var også fulde af glad spænding, selv betjeningsmandskabet, som ikke kunne se noget, da de stod bag højene og skoven, mærkede på kommandoerne, at der gik noget særligt for sig. Mandskabet arbejdede som elektriseret. Alle befalinger blev udført med beundringsværdig hurtighed.

Bang! Bang! Dumpt gøede to skud bag skoven, og kuglerne føg susende fra venstre over kosaklinjen. I samme øjeblik viste sig to hvide røgskyer til højre for kolonnen.

Matvejev smilede selvtilfreds. Han havde på forhånd vidst, hvor skuddene ville træffe. Roligt gentog han kommandoen:

"I salver på tre skud!" råbte han ind i telefonen, og på hans ansigt kunne man se, at han i tankerne fulgte det feberagtige arbejde ved batteriet, så ammunitionsbærerne løbe med de lynende kobberprojektiler, og kanonererne bøjet over skytset. Et smil lå om hans læber. Han var lykkelig ved bevidstheden om at være fører for et sådant batteri.

"Hurtigskydning!" råbte han i telefonen, uden at løfte sit hoved fra kikkerten.

En mængde hvide skyer dækkede kolonnen. Dér styrtede regimentskommandanten af hesten, og hele den store kolonne med alle sine lynende geværer forvandledes til et virvar. Folkene løb mellem hinanden, søgte dækning og prøvede på at klatre op ad skråningerne. Men de hvide skyer plaskede på ny ned over dem, og de blev liggende på skråningerne. Kun én udvej stod dem åben, nemlig at gå frem, men de trængtes ustandseligt tilbage eller til siden, og uophørligt bragede shrapnells, som sprængtes over dem og knuste alt.

"Jeg tror, at intet skud går forgæves," sagde Matvejev. "Efter min beregning ligger der allerede over 800 døde."

Han bakkede endnu en gang på cigaren, kastede stumpen bort og sagde selvtilfreds, idet han gned sig i hænderne:

"Nu kan De trække Deres kosakker tilbage, oberst Karpov. Nu flygter østrigerne!" Og idet han bøjede sig over telefonen gentog han ømt hviskende: "Hurtigskydning!"

18

Hele natten igennem slæbte kosakker og husarer våben og sårede ud fra hulvejen.

Det andet østrigske regiment var fuldstændig ødelagt, den østrigske fremmarch opholdt, og infanteriet i S. kunne mobilisere i ro og trække sig tilbage til K., hvor armékorpset samlede sig.

Fem dage opholdt kosakkerne og husarerne fjenden i omegnen af T. Dagligt stødte de sammen snart med infanteri, snart med kavaleri – fjenden trak stadig flere stridskræfter til, og omsider stod næsten hele Mackensens armé overfor den N... ske kavaleridivision, som langsomt trak sig tilbage.

Karpov dækkede tilbagetoget med sine Don-kosakker. Syv dage og nætter havde de hverken sadlet af eller sovet eller spist noget ordentligt. Men derfor var Mackensens armé næppe kommet fremad i disse syv dage, havde højst tilbagelagt otte kilometer i 24 timer.

Det var en hed julidag (augustdag) ved middagstid, da Trailins sotnie skyndsomst lagde sig i baghold i skoven. I en afstand af omtrent 2 verst viste sig en østrigsk eskadron på sorte heste, tydeligt så man fire skimler i deres rækker. De ville udfordre kosakkerne til attak, men de gennemskuede fælden. De vidste allerede, at østrigske maskingeværer og infanteri ville modtage dem med heftig ild, og ingen viste sig. Den østrigske eskadron går tilbage og enkelte patruljeryttere bliver sendt forud og kommer i umiddelbar nærhed af kosakkerne, bagved marcherer kolonnen langsomt.

Og pludselig – krak – krak – to korte skud fra Iljins maskingeværer, og så brager det fra alle sider. Over alt er der kosakker, også på højre og venstre fløj af kolonnen knalder det, der ligger 3., 5. og 2. sotnie gemt. De østrigske patruljer iler tilbage, kolonnen lægger sig, artilleriet kører op, regimenterne deler sig i bataljoner og langs hele fronten udvikler skyttekæder sig, og slaget raser over by og skov. Langsomt rykker østrigerne frem, skyttekæde følger skyttekæde, mange falder for kosakkernes sikre skud. De dukker pludselig op ved flanken og forsvinder igen. Østrigerne udvikler nye regimenter, arméen bliver stående på stedet og afventer resultatet.

"Bær Agafoschkin bort, kammerater, han er faldet," lyder det langs fronten.

"Straks, Simeon, er du såret i armen, hvad? Så giv mig dine patroner, bror, jeg har kun et par tilbage."

"3. sotnie går allerede tilbage, skal vi også til det, hvad?"

"Vent lidt, globisten dér vil jeg holde på en gang til."

"Å, forbi!"

"Jeg har skudt en officer, kammerater!"

"Se, de kører én kanon til op."

"Hvis de vidste, at vi bare er tyve mand hér."

"Det er at skyde spurve med kanoner."

"Å, hvis vi bare havde vores artilleri! Det ville batte!"

"Enkeltvis tilbage til hestene! Kommandanten har befalet det!"

Trailin følger som den sidste. Hornblæseren ved siden af ham. Østrigerne beskyder endnu længe den forladte skov. Efterhånden forstummer ilden. Patruljer kryber langsomt

frem. De finder ikke andet end et par tomme patronhylstre, blodige klude, nedtrykket græs.

De østrigske tropper sætter sig i bevægelse, men det skumrer allerede, og det er farligt at drage gennem den mørke skov. Derfor bliver der holdt rast for natten.

Og om natten knalder det igen, hist og hér. Er det kun spøgeri, eller er det virkelige mennesker til fods og til hest? –

Karpovs ansigt blev magert og brunt af vejr og vind, hans tindinger grånede. – Næppe havde han trukket regimentet sammen igen og var sprængt fem kilometer forud, før han igen sad bøjet over kortet og uddelte nye befalinger.

"Choperskov med 1. sotnie og to maskingeværer til landsbyen Kosja-Volja. Dér siddes af. 2. sotnie til Labunsker skovbrynet. 3. besætter med to maskingeværer Labunsker chausséen, 4. Czertowz, den 5. besætter skoven til kilderne ved Czerna, den 6. bliver hos mig."

På tolv kilometer fordeler sotnierne sig og venter. Den mørke augustnat forvandler sig til en strålende morgen, duggen blinker på de for anden gang blomstrende kløvermarker, og atter kryber østrigerne frem fra alle sider, og atter plasker shrapnells og hamrer maskingeværer.

Divisionens andre regimenter og det ridende feltartilleri var draget af i ilmarch, Karpov havde fået befaling til at dække infanteriet, som nu først trak sig sammen og kun lå 40 kilometer fra kamplinjen.

Hver dag bragte tab, om end små og ubetydelige – en gang to faldne, otte sårede, så igen fem faldne, tyve sårede, ingen faldne, to sårede – men der faldt alligevel daglig nogen, sådan

at da Karpov, efter at endelig infanteriet var i sikkerhed, samlede sit regiment, kendte han det ikke igen.

I stedet for fulde femten til seksten geledder havde hver sotnie højst otte til ni. Det halve regiment havde ladet livet på markerne ved Cholmszyny. I stedet for de gamle, tapre kosakker var indtrådt unge mennesker, som han ikke kendte, som i deres dårligt-siddende uniformer slet ikke lignede kosakker, og som hverken forstod at ride godt eller at håndtere deres våben. Særlig mange nye ansigter var ham påfaldende hos Kargalskov, den energiske og initiativrige chef for 3. sotnie.

"Hvad er det for folk?" spurgte Karpov i en misfornøjet tone.

"Frivillige, hr. oberst," svarede Kargalskov.

"Hvorfra?"

"De er kommet af sig selv. Dygtige folk, stavnsfrie bønder, slås udmærket. Ikke dårligere end kosakkerne. Kender egnen nøje, gør god tjeneste som tolke og førere. Hjælper hestepasserne og kokkene. De kan så at sige ikke være andre steder. Deres landsbyer er indtaget, husene brændt eller skudt i grus, så har de meldt sig hos os."

"Ja, men er det også pålidelige mennesker?"

"Javel, jeg garanterer for dem."

Karpov var tung om hjertet. Ikke en måned var gået efter krigserklæringen, og allerede halvdelen af hans prægtige, godt uddannede regiment, som han havde været så stolt af, da det drog ud, var borte.

19

Det var en hviledag. I gården til den herregård, hvor Karpov var rykket i kvarter med sin stab, vrimlede det af bønder, polakker og jøder, alle med små berettigede eller uberettigede klager. Én havde ikke betalt en høne, en anden havde man taget havre fra uden at spørge, én havde man stødt til, en anden skældt ud, og Kumskov, som allerede var helt varm og rød, havde sit besvær med dem, med at stille dem tilfreds eller simpelthen jage dem bort.

"Du dér, pan [Note 4)], stop, sig først, hvad du vil," råbte han til en rynket, grå, gammel mand i hvid bondekittel, som trængte sig frem.

"Oi, pan! Wschistko snischtscheno! Soldati var det, Wschistko taget med sig."

"Vent lidt, pan. Hvad for soldati? Havde de røde striber hér?"

"Ni, pan. Ni kosaki, kun soldati."

"Nå, hvorfor kommer du så til os?" –

"Det kan ikke nytte noget, hr. oberst, vi må have en tolk. Tillader hr. obersten, at jeg sender bud til Kargalskov. Hos ham er der mange frivillige. Jeg vil bede ham sende et dygtigt menneske. På denne måde er det for svært at gøre sig forståelig."

"Å, disse frivillige," brummede Karpov utilfreds, "hvem ved, om de er pålidelige, ingen kender dem, der er måske spioner imellem."

"Nej, hr. oberst, det er prægtige folk. Kargalskov roser dem, og også kosakkerne synes om dem."

"Å, hvad! Kosakkerne er jævne, godmodige folk, som man let kan bilde noget ind. Men send blot bud – for min skyld gerne. Det vil virkelig være ganske godt at have en polak ved staben. Men vis mig ham først."

Henimod aften, da der allerede herskede stilhed i gården, og Karpov stod og så på, at hans heste blev striglet, kom ritmester Kargalskov og bag ham en køn, attenårig yngling med huen trykket kækt ned i nakken. Under skyggen vældede en sort lok frem, de grå øjne var dristige og frække. Han havde en ren kosakskjorte på med skulderstropper, bar sabel, patrontaske og karabin, nye bukser og blankpudsede støvler. Han så godt ud og henledte straks opmærksomheden på sig, men hans dristige, gennemtrængende blik var Karpov ubehageligt, og han tænkte uvilkårligt: "hvilket usympatisk udtryk har ikke den unge polak."

"Hvad hedder du?" spurgte han.

"Viktor Modsalevsky," svarede den frivillige frejdigt.

"Hvorfra?"

"Jeg er fra skolen i Cholmsk. Søn af en adelig i nærheden af Vladimir-Volynsk."

Han talte godt russisk, kun med nogen udenlandsk accent, som russere taler, når de har levet længe i udlandet.

"En hjertensgod fyr er Vitja," sagde Kargalskov. "Alle kosakker holder meget af ham. Sange kan han synge. Han kan også tysk og fransk. I går udspurgte han fanger. Han taler perfekt."

"Hvor har De lært tysk?"

"I skolen," svarede Viktor kort.

"Har han været længere tid hos Dem?" spurgte Karpov Kargalskov.

"Kun tre dage. Han sluttede sig til os i Czertov."

"Godt," sagde Karpov og undertrykte en ejendommelig følelse af modvilje, som han følte overfor den unge mand, "så bliver De altså ved staben."

"Til tjeneste," svarede Modsalevsky i en underdanig tone og så endnu en gang Karpov frejdigt ind i øjnene.

Han gjorde kort omkring, som kosakkerne havde lært ham, og forlod gården. –

Karpov blev stående, hensunket i tanker.

"Hvorfor," tænkte han, "er den fyr mig fra første øjekast sådan imod? Har jeg ret? At han ikke er bange for mig og ser frejdigt på mig, er jo dog til syvende og sidst ikke noget forkert."

Men hele aftenen kunne han ikke overvinde sin ubehagelige følelse. Et trykkende tungsind overfaldt ham pludselig og fordrev den urokkelige ro, som ellers ikke havde forladt ham i den heftigste kamps frygteligste minutter.

20

Det regiment, i hvilket Sablin tjente, havde i fire dage været på march. Nattekvartererne var slette. De gjorde holdt i små polske landsbyer og overnattede i snævre, smudsige hytter, hvor de slog deres feltsenge op eller sov på jorden på et stråknippe. Eskadronerne måtte fordele sig i forskellige landsbyer, for hytterne slog ikke til. Rundt om var sumpe og skove. Det regnede meget.

Kavaleriet var udladet for tre dage siden, havde tilbragt tre dage i toget og ilede nu det N...ske armékorps til hjælp, som langsomt veg ud af Preussen, mens det tilføjede tyskerne megen skade. I disse augustdage reddede den russiske armé Paris, og ofrede derved land og dets bedste sønner.

Fyrst Repnin kommanderede regimentet, Sablin 1. afdeling, og hans eskadronførere var ritmester, grev Blankenburg ved den første, Rotbeck ved anden eskadron. Begge eskadroner havde rigeligt officerer, man ventede imidlertid kun unge fra krigsskolerne og pagekorpsets demissionerede løjtnanter.

På disse augustdage brød man som sædvanlig op klokken otte. Dagen var varm, man havde en lang march for sig og håbede på et godt nattekvarter, for næste dag skulle være en hviledag.

Ved en høj, rød, katolsk murstenskirke med gråt skifertag, en nybygning, skiltes afdelingerne. Den første skulle i kvarter i landsbyen Volka-Lubaszovka, den anden i Gontschi-Brod.

Det gik op ad bjerge over en afhøstet kornmark. Patruljer blev sendt i forvejen, og stille, uden sang, drog afdelingen gennem det fredelige landskab. I landsbyerne summede og

brummede tærskemaskinerne, for alle bønder skyndte sig at få tærsket deres korn så hurtigt som muligt. Ligegyldigt så de efter de forbidragende tropper. Fred herskede rundt om og dog så man i de sidste to dage billeder, som fremmanede krigen. Man mødte af og til polske vogne på høje egetræshjul, forspændt med store, velholdte heste, og i dem sad mellem sække og kufferter og bure med fjerkræ, koner og piger, dels med hatte på, dels indhyllet i store tørklæder. Ansigterne var vejrbidte, øjnene røde, håret i uorden. Børn drev køer og gæs bagefter, og en trak et tykt svin. Alle så trætte ud. Man kunne se på dem, at de havde tilbragt natten under åben himmel, havde sovet under vognene, havde oplevet ophidsede og lange timer.

Det var flygtninge.

Af strategiske og andre grunde trak tropperne sig tilbage og lod fjenden trænge ind i det russiske gebet. Hvor let er det ikke at sige "for den store sags skyld!" men hvor megen elendighed fører et sådant tilbagetog ikke med sig. Hvor mange virksomheder ødelægger det ikke for bestandig, hvor mange familier river det ikke bort fra den jord, hvor de har boet i to-trehundrede år? Når vognene veg til side for Sablins eskadroner, så de mørke kvindeøjne bebrejdende på officererne, som om de ville spørge: Hvorfor kommer I først så sent? Sablin kunne ikke udholde synet og vendte sig bort.

Disse flygtninge viste ham en ny side af krigen. Hidtil havde han ment, at krigen var en rent militær sag, som kun angik officerer og soldater, der måtte dø som helte eller lide under deres sår på lazaretter, som måtte hellige hele deres liv til krigslære og forberedelser til krig, folk, som aldrig havde virkelig frihed, men som også derfor havde særligt krav på

menneskers agtelse, på brogede uniformer, et glad liv og gunst ved hoffet, på kvindernes kærlighed og sværmeri. – Nu læste han i disse forpinte kvindeansigter en frygtelig tragedie, for dem var alle idealer og drømme knust og i ruiner lå deres fredelige lykke. Sablin følte sig selv skyldig, som om han havde kunnet redde dem og frelse dem.

Men ungdommen, officererne, som red foran, tænkte ikke over det. For dem var det kun et af krigens billeder, et originalt, smukt eventyr. De tænkte ikke på den lykke, disse mennesker mistede, som nu blev stødt ud i verden.

"Hvorhen kører De, nydelige frøkener?" råbte løjtnant Pokrovski, en køn dreng, og kyssede på fingeren.

"Til Warszawa," svarede pigerne smilende.

Men gennem smilet så Sablin tårer.

"Hvorfor så langt! Vi skal nok fordrive tyskerne, og så kan De roligt vende hjem."

"Ak, hvis det bare var sådan," sukkede en gammel tyk dame, som sad på et lavt hønsebur. "Hvis det bare var sådan, hr. officer."

Alle så fulde af forhåbning på de smukke heste, på de store soldater, de kønne, brune, flotte fyre. Sådanne folk måtte da sejre!

Vognen blev holdende rådvild. Og i dette minut bar et let vindpust fra vest en fjern, utydelig torden til, som snart hørtes højere, snart svagere.

Manden, som sad på siden af vognen, pryglede resolut løs på hestene, køretøjet jumpede over hullerne i chausséen, den gamle tante hoppede på sit hønsebur, og frøkenerne satte sørgmodige ansigter op.

"Se bare tante!" råbte soldaterne leende. "Sikke kyllinger, hun har ruget ud. Hvis hun ikke snart går af reden, vil hun trykke dem ihjel."

En stor, broget ko rev sig brølende løs, og de af hestene forskrækkede gæs baskede over grøfterne, uroligt gækkende. En dreng forsøgte at drive dem tilbage. På højen stod et krucifiks, og en Kristus af papmaché lod sit trætte, støvdækkede hoved hænge. Han havde rødmalede kinder og brunt hår og store røde bloddråber løb ned ad hans blege ansigt. Ved hans fødder lå på en lille bænk en buket visne kornblomster og brogede, af sol og regn blegede bånd, og et halssmykke, et hjerte af hvidt metal, var bundet til det.

Fra stedet havde man en vid udsigt. Forneden løb en lille flod gennem skov og krat. Et smukt slot lå midt imellem ege og linde, og en halv kilometer derfra lå en lille landsby på omtrent halvtreds af de små huse med omgivende haver op ad en høj. Bag landsbyen strakte sig store skovstrækninger, derimellem gule stubmarker, sorte brakmarker, grønne kløvermarker og over hele landskabet hvælvede sig en tung, violetblå himmel. Kristus havde vendt sit hoved bort fuld af sorg, som om det faldt ham svært at se på det skønne, rige Polen, der stadig tjente som skueplads for krig og tvedragt, gennem så mange århundreder oversvømmet af blod, nedtrampet af stridsgangere, dækket af tatarers, tyrkeres, ungareres, tyskeres, svenskeres, litaueres, franskmænds, østrigeres, russeres og polakkers gravhøje. Også nu vædedes det urolige, stridbare, frihedselskende, knægtede, larmende og pralende Polen med menneskeblod og gennemfuredes af nye grave, men det var, som om naturen særligt havde betænkt det land, der havde set

så megen menneskelig lidelse og kval, for det blomstrede stadig igen i skønhed, tilfredshed og lykke.

Blå kornblomster vekslede med højrøde valmuer. I mandshøjde voksede hårede, stikkende tidsler, og deres blegtlilla blomsterfnug hang i hele bundter over vejen. Gul katost smykkede skrænterne, og egene i parkerne var så tykke, at tre mænd næppe kunne spænde om dem. Lindene var så mægtige, at et helt kompagni kunne hvile i deres skygge. En flok jævntstore, røde køer græssede på marken og grå, langtuldede merinofår lå ikke langt derfra. En forpjusket hund rejste sig, strakte sig, ville gø, men opgav det igen og skrabede blot med bagbenene i jorden, mens den knurrede ondskabsfuldt.

Lige fra landsbyen kom løjtnant Lidval, som var udsendt som fourér, ridende i let, engelsk trav, henimod Sablin, ledsaget af en soldat.

"Hr. oberst," meldte han og parerede sin hest, "der er anvist kvarterer for 1. og 2. eskadron. Godsejer pan Ledochovski tillader de herrer officerer at tage ind på herregården. Han beder Dem spise hos sig. Han er en meget rig mand, ejer et brænderi, en sukkerfabrik og sin egen tøjfabrik."

"Af hvilken grund skal vi stå i gæld til ham?" sagde Sablin mørkt. "Havde man da ikke kunnet finde kvarter hos sognefogeden eller hos en jøde, hvor man kunne betale for sig og ikke være nogen tak skyldig? Gud må vide, hvad denne pan Ledochovski er for en mand?"

Siden Vera Konstantinovnas død var det blevet Sablin svært at være i fremmede folks selskab. Han måtte altid være forberedt på at træffe fælles bekendte fra Petersborg, som

spurgte om alt. Han nærede intet ønske om at få oprevet det netop lægte, men endnu ikke udslettede hjertesår.

"Han vil så gerne have det," sagde Lidval med en bønfaldende tone i stemmen. "Han er så rig, han føler sig smigret. Hans hus er fuldt af smukke polakinder. Det ville være morsomt. Man kunne danse."

Sablin rynkede panden. Han var allerede ved at sige bestemt Nej, men efter et blik på ungdommen, som trængtes om ham på deres heste, og hvis øjne lyste af lyst til adspredelse og fornøjelse, overvejede han, at han måske ikke gjorde ret i at bedømme alle ud fra sig selv.

"Hvorfor skal vi i grunden ikke indkvartere os hos godsejeren?" sagde Rotbeck. "Man kunne så en gang få sig grundigt vasket og sove i rent linned. Huset er øjensynligt kæmpemæssigt. Der er efter al rimelighed en snes gæsteværelser. Vi vil ikke gøre megen ulejlighed, kun bidrage til at oplive selskabet."

Ni par øjne så forventningsfuldt på Sablin og ventede på hans afgørelse.

Så gav han efter.

"Nå ja," sagde han, "men kun på én betingelse, at én officer af hver eskadron skiftevis gør tjeneste hos folkene."

"Ja, naturligvis! Hr. obersten behøver ikke at være urolig," svarede officererne i kor, og muntre bemærkninger fløj frem og tilbage, og muntre stævnemøder med de smukke polakinder planlagdes.

21

Grev Ledochovski modtog sine gæster på trappen til sit kæmpestore slot.

"Å, hr. oberst," sagde han, idet han blandede russiske ord med polske, "jeg beder Dem venligst tage til takke i vort fattige palæ. Jeg beder Dem tilgive, at jeg ikke kan give hver af de herrer officerer sit eget værelse. Men så mange omstændigheder er truffet sammen hos mig, flygtninge fra hele omegnen, familierne Wojcechovski, Lubitovski, fyrst Rasvadovsky med to døtre, pan Lobysiewiecz, pan doktor Karpilovski, alle med børn. Den halve fløj er optaget af flygtninge."

"Til syvende og sidst vil vi være Dem til besvær," sagde Sablin tørt.

"Å nej, for Guds skyld. Hr. obersten vil gøre mig lykkelig ved at tage ind hos mig. Men jeg ville gerne byde Dem fuld bekvemmelighed, modtage de fornemme gæster værdigt. Denne vej, om jeg må bede."

I den kæmpemæssige vestibule var en kamin, som man nemt kunne have stegt et helt vildsvin i. På væggene var anbragt grevens jagttrofæer, udstoppede hjortehoveder med gevirer og horn, og desuden afsavede horn, hvorpå der med rødt blæk var skrevet, hvor og af hvem det var nedlagt.

"Jeg skal vise Dem Deres værelser. Nu er klokken fire, jeg sender Dem te og lidt at styrke Dem på op på Deres værelser, og klokken seks beder jeg Dem spise middag sammen med os, og jeg skal da have den ære at forestille Dem for grevinden."

Sablin og grev Ledochovski begav sig under ledsagelse af officererne op på anden sal. Fra en rummelig korridor, hvis

vinduer vendte ud mod gården, førte store døre ind til værelserne. Pan Ledochovski åbnede en dør og anviste et værelse med to senge.

"Til hr. obersten." Sagde han. "Her er alt i orden."

Han lod Sablin alene og gik videre for at fordele gæsterne i de andre værelser.

I værelset var luften ren, men lidt trykkende. Sablin åbnede et vindue. En duftende lind rakte sine mægtige grene helt hen til ruderne. Nedenfor lå parken med omhyggeligt plejede græsplæner og blomsterrabatter. Til højre var en grøn sportsplads, som nu var optaget af køretøjer af den forskelligste art. En stor rejsevogn med nedslået kaleche stod til siden, og hestene stod med kumter og dækkener bundet til vognstangen og åd hø af en stor sæk. Ved siden af sad to polakinder og drak te på en høstvogn. En ung polak i skjorteærmer betjente dem. Polakinderne så søvnige og uordentlige ud, hø hang i deres bluser. De talte indtrængende med polakken, men han forholdt sig afvisende. En tom kalechevogn og to bøndervogne til med det forskelligste husgeråd, øverst en modehandlerindes påklædningsdukke, en lang, smal kassevogn med mange sager og mange sorthårede og sortøjede jødebørn holdt ved siden af. En gammel jødinde med langt, gråt, flagrende hår, med et rødt uldtørklæde slynget om skuldrene, sad på et bundt i enden af vognen, havde støttet hagen på sine senede, magre arme, og tung lidelse, som der ingen udvej var at finde af, talte ud af hendes øjne.

En ung, meget nydelig kone med fast flettet og i nakken opsat hår, endnu i negligé efter en eftermiddagslur, sad i chemise og skørt med fulde, snehvide skuldre med et lille barn

ved brystet og råbte noget arrigt til en gammel, gråhåret jøde, som lænede sig til en mager skimmel, hvis ribben stak frem. Hesten så med store, sørgmodige øjne på det græs, der var strøet for den.

Officersordonnanser og oppassere gik forbi og bar bagage ind i slottet.

Bag slottet lå marker og blånede en nåleskov, og fra den kom de uregelmæssige, dumpe toner. Dér rasede slaget. –

Værelset var udstyret med udsøgt smag i empirestil. Møblerne var antikke, massive, kostbare. På væggen over sengen hang et meget smukt maleri, som forestillede en solnedgang i Venedig. I hjørnet ved vinduet stod et toiletbord med et trefags spejl, krystalflakoner og små vaser. En lav, tykmavet mahognikommode med bronzebeslag stod på den anden side. Ved siden af døren stod et skab og en stor servante med dobbelt vasketøj af god engelsk fajance.

En koket klædt tjenestepige med hvid hue og forklæde bragte Sablin te og sandwichs, og efter at hun havde dækket bord foran den bløde sofa, begyndte hun at tage rent linned frem af kommoden, gøre sengene i stand og hænge håndklæder op. Med graciøse bevægelser, som viste hendes faste, velskabte ben og fødder i sorte sko og hvide strømper, bredte hun hurtigt med flinke hænder det endnu fugtigt-lugtende linned ud og kastede med sine listige, mørkebrune øjne stjålne blikke til Sablin, som sad på sofaen. –

"Hvordan er det, hr. oberst," spurgte hun pludselig hurtigt, "kommer tyskerne herover?"

Spørgsmålet kom så uventet, at Sablin så forbløffet op og intet svarede.

"Kan De høre, hvor det brummer?" sagde hun. "Det er kanoner. Karle, som er flygtet derfra, beretter, at der er omkommet mange folk, og at vore trækker sig tilbage."

Hun ventede på svar.

"I landsbyen ligger min fader syg. Hvor skal vi bringe ham hen? Min mand er indkaldt. Han står i reserven."

"Jeg tror," svarede Sablin, "at tyskerne ikke vil komme herover. De er endnu langt borte."

"Når vore bare kan standse dem," sagde hun, "skal jeg bringe lidt mere te?"

"Nej, mange tak."

Hun gik.

I korridoren hørte man sporeklirren og glade, unge stemmer.

"Pauline, her er en, De kan gøre kur til," sagde Lidval, "se, hvilken smuk mand!"

"Pauline, er De russerinde? De taler jo så godt russisk." –

Sablin lukkede døren til korridoren og satte sig eftertænksomt ved vinduet.

"Krig" – tænkte han – "og et rigt slot og fint linned og Pauline og fjas og kærlighed ..."

Og udenfor den gamle jødinde, som rystede på hovedet, og to forpjuskede polakinder, som driver om i verden som hjemløse katte.

Disse kontraster! Men hvem kunne vide, hvad der ventede dem selv i morgen?

22

Klokken seks bankede den livréklædte kammertjener på Sablins dør og bad ham på polsk komme ned at spise.

I den store, af elektrisk lys strålende, spisestue med nedrullede stores havde allerede alle officererne og Ledochovskis gæster samlet sig. Man ventede på Sablin som æresgæsten. Næppe var han kommet ind i spisestuen, før regimentsmarchens trompeter smældede ham i møde. Det skete så uventet, at Sablin fo'r sammen og blev stående.

Rotbeck kom smilende hen til ham.

"Tilgiv mig, Sascha," sagde han, "at jeg uden at spørge dig, har bedt fyrsten om tilladelse til at lade trompeterne blæse. Men her er mange unge koner, unge piger, hvorfor skal der ikke danses bagefter?"

"Å, Nick, Nick!" sagde Sablin bebrejdende og trådte hen til husets frue.

Den omtrent fyrreårige, endnu statelige og smukke, polske grevinde var i dybt dekolleté og strålede med sine brede, hvide skuldre og fulde bryster. Hun ville eller kunne ikke tale russisk, men tiltalte Sablin på et fortræffeligt fransk. Det irriterede Sablin, og endskønt han vidste, hvor uhøfligt det var, svarede han hende på russisk. Samtalen gik i stå. – Hendes datter Aniela, en henrivende, syttenårig skabning, frisk, rødkindet med store sorte øjne, en fin næse, smalle øjenbryn og læber nejede formelt for Sablin. Hun var opdraget i et fransk kloster og talte dårligt nok russisk.

Sablin gennemgik hurtigt gæsternes række. Det var alle godsejere fra nabolaget. Elegante, efter Warszawa-mode klædte

polakker med deres damer, af hvilke nogle var kommet i kostbare baltoiletter, andre i enkle rejsekostumer. Grev Ledochovski forestillende:

"Pan Kaszelanski fra Kuchoska-Vola. Og dette er vor beskytter, oberst Sablin. Pani Jadwiga Kaszelanski og her hendes døtre Marnussja og Zossia … Pan Zboromirska fra Pavlinov, hvor netop slaget står, og dér pani Aniela Zboromirska, den smukkeste og fornøjeligste i vor kreds."

Den unge, henrivende frue så smægtende på Sablin. Ved siden af hende stod pan Zboromirska, gammel, skaldet og udslidt.

"Den allerfornøjeligste," tænkte Sablin. "Det kan man heller ikke fortænke hende i med en sådan mand!"

På et særligt bord var smørrebrød og snaps stillet til rette, om hvilket selskabet livligt snakkende flokkedes. Sablin stod afsides. Siden sin kones begravelsesdag, da krigen blev erklæret, drak han hverken vin eller snaps.

Pani Aniela og grevinden nødte ham elskværdigt, men han lod sig ikke overtale.

"Sascha!" udbrød Rotbeck skælmsk med munden fuld, "jeg har allerede slået fire snapse i mig, ad majorem Poloniae gloriam. En prægtig snaps, og pølsen er ligefrem en drøm."

"Pani Aniela," sagde den høje, kønne ritmester Artemjev, "nip i det mindste til mit glas, så at jeg kan lære Deres tanker at kende."

Fru Zboromirska lo og viste to prægtige rækker tænder og truede koket med den fine, ringsmykkede finger.

"Å, hvad kommer det hr. ritmesteren ved at lære en lille polsk panis tanker at kende? Sorte tanker – dårlige tanker!"

Foroven blæste orkestret et potpourri af "*Carmen*", og de ophidsende, lidenskabelige motiver af Bizets opera løftede stemningen. Om krigen og slaget, som udviklede sig lige i nærheden, blev ikke talt.

Ved bordet udviklede Ledochovski sine politiske anskuelser for Sablin, som sad lige ved siden af ham. Sablin tav mørkt.

"Har De hørt om storfyrst Nikolaj Nikolajevitchs manifest? Polen vil genopstå! Det var en storartet, ædel tanke. To brødrefolk, som forener sig og sammen drager i kamp mod fjenden, som vil berøve dem friheden. Glødende hader jeg dette tyske folk! Det forstår De!"

Sablin svarede ikke. Når han skulle ransage sin samvittighed, fandt han intet had på dette punkt. Vera Konstantinovna kunne han ikke hade, også baronesse Sophie holdt han af, og hendes mand var som preussisk officer i fjendens lejr. Hele krigen forekom ham en skrækkelig misforståelse. Han forstod ham ikke.

"Hvordan tænker De Dem Polens fremtid?" spurgte Ledochovski. "Som kejserrige, kongerige, eller hvad?"

Ledochovski trak i sin lange, smukke knebelsbart og så opmærksomt på Sablin.

"Selvfølgelig," sagde han, "tilkommer Polens trone ingen anden end storfyrst Nikolaj Nikolajevitch. For ham slår hele den polske adels hjerter, hele Polen falder ham for fode … Men, hr. oberst, finder De ikke også, at man i det tyvende århundrede næppe mere kan tale om trone og krone? Vi lever i demokratiets tidsalder, det er mere tidssvarende at omdanne Rzecz Pospolita til en republik og slutte et varigt forbund med det russiske monarki."

"Altså skal en *Sejm* herske i Polen?" spurgte Sablin uden at tænke på noget.

"Sandsynligvis! Sejmen, parlamentet, folket!"

"Har De da stadig ikke lært noget af historien? Hvorhen har Sejmen og hver adelsmands ret til at nedlægge et veto ført Polen!"

"Å, det er ikke Sejmen, hr. oberst, der er årsag til Polens skæbne. Kongerne forstod ikke at forvalte landets formue. Nu vil ikke alene adelen have ordet i Sejmen, men hele folket og demokraterne, og de vil bedre forstå at regere Polen. Polen, landet fra hav til hav, skal genopstå, pan oberst, og hvor godt, at selve zaren har lovet det."

"Men i manifestet står," sagde Sablin tørt, "så vidt jeg erindrer intet om grænserne. Hvad vil De gøre af Kurland og Ukraine?"

"Å, pan oberst, hvad Ukraine angår – det ukrainske spørgsmål er en del af det polske. Kiev og Warszawa, det er begyndelsen og enden."

"Hvor mærkeligt," tænkte Sablin, "krigen er lige begyndt, og allerede taler man om en deling af Rusland. Polen, Ukraine, Finland pukker allerede på deres gamle ret, skønt ingen endnu kan vide, hvem der vil sejre."

Samtalen om politik var ham ubehagelig, og han henvendte sig til grevinde Ledochovski, som sad til højre for ham ved bordenden.

"Comtesse, dites, avez-vous reçue votre éducation en Russie ou à l'étranger?"

"J'ai fait mon éducation au gymnase de Varsovie," svarede grevinden hurtigt, glad over, at hun alligevel havde fået den stolte oberst til at tale fransk.

"Altså må De, fru grevinde," sagde Sablin, idet han fortryllede hende med et blik fra sine smukke blide, grå øjne, "kunne tale udmærket russisk. Hele Warszawa taler russisk."

Den forbløffede grevinde blev forlegen og begyndte at stamme russisk.

"Men jeg har helt glemt det russiske sprog."

"Barbarernes sprog," smilede Sablin.

"Nej, hvorfor det?"

"Tænk Dem om, grevinde, De har sikkert læst, hvad Turgenjev har sagt om det russiske sprogs skønhed og betydning."

"Ja, men det polske sprog … Synes De ikke om det?"

"Jeg frygter for at blive grov og ikke at kunne fornægte min barbarafstamning," veg Sablin udenom.

"Å, jeg ved nok," faldt grevinden ind, "De vil straks fortælle en vittighed, hvori alle det polske sprogs hvislelyde forekommer. Men i virkeligheden er vort sprog så indsmigrende, sart, fortryllende."

"Sikkert, grevinde, fra skønne kvinders læber er ethvert sprog fortryllende. Men den, som hører folket tale, er af en anden mening."

Aniela Zboromirska løftede på den anden side af bordet sit glas med skummende champagne, smilede med sine yppige læber, mellem hvilke hendes tænder strålede som perler, og råbte til ham:

"På vor sejr, pan oberst!"

Grevinde Ledochovski sluttede sig til denne skål.

"Ja, på vor sejr! Beskyt os, pan oberst. Ved De, dette palads er omtrent to hundrede år gammelt. Allerede i året 1812

overnattede Napoleon her med sin stab. Og også vi har haft den ære en gang at modtage Hans Majestæt zaren hos os. Det værelse, Napoleon sov i, står endnu uforandret."

Grev Ledochovski henvendte sig til Sablin og sagde: "At opgive dette slot! Umuligt! Det er et af Polens bedst kultiverede godser, vi har egen elektrisk kraft, en sukkerfabrik, et brænderi, en tøjfabrik, en formue på mange millioner står i det. I galleriet har jeg hængende en Teniers og en bedre Rubens end i Eremitagen. Og samlingen af Putermann og van Dyck er den bedste i verden. Jeg skal vise Dem dem i morgen. Greverne Ledochovski har altid haft interesse for kunst, og min oldefader levede stadig i Rom hos Hans hellighed. Hellere dør jeg end forlader mit slot." –

Tjenerne serverede is. På ungdommens rødmende ansigter og den højrøstede samtale på fransk og polsk mærkede Sablin, at der var drukket ikke så lidt vin.

Rotbeck vendte ikke blikket fra den hovmodige pani Oziertycka, som koketterede stærkt med ham. Hun var allerede en enke godt op i årene med yppige former. Han råbte til Sablin, hvis blik han havde opfanget:

"Jeg angriber, hvor resultatet er sikrest. Hvad skal jeg stille op med de unge haner. Se, hvor de overtrumfer hinanden gensidigt!"

Pani Aniela vaklede mellem sine to kavalerer, den høje og statelige ritmester Artemjev og den generte løjtnant Pokrovski, som hun syntes udmærket om, og som hun forsøgte at besnære ved sine ynder. Begge sørgede ivrigt for, at hendes mand, den gamle pan Zboromirskas glas altid var fyldt, skønt pani Aniela

tilsyneladende ikke protesterede mod det, og panen så om sig med mørke, uforstående øjne.

Han sov allerede næsten.

23

Efter bordet blev der danset. Przylucki dansede polsk mazurka med pani Lucina Bogoszovska, svingede et tørklæde, klirrede med sporerne, faldt ned i knæene, mens damen dansede om ham, sprang selv som et gedekid ved siden af hende og begejstrede alle polakkerne.

"Det er alligevel endnu en dans," sagde greven henrykt, "slet ikke til at sammenligne med de forskellige cakewalks, onesteps, abetrots – det er dansenes konge," og på én gang greb han sin datter ved hånden og svang hende i flot tempo gennem salen.

Under dansen kom en tjener og meldte noget.

"Panowie!" råbte greven glad. "Der er kommet flere officerer! Pan oberst, tillader De, at jeg straks byder dem til mazurka."

De unge officerer, som netop var afkommanderet til regimentet, lagde deres kapper, da Sablin trådte ud i vestibulen.

Den ene efter den anden trådte hen og meldte sig til obersten.

"Hr. oberst, den fra Hans Majestæts pagekorps pager hjemsendte løjtnant, fyrst Grieven."

"Sergent fra den Nikolajske kavaleriskole, løjtnant Bagrezov."

Olenin, Medvedski, Lichoslavski, Rosental, alle havde Sablin kendt som pager, junkere og børn. Han kendte deres fædre og mødre. De hørte til Petersborgs bedste selskab, til Ruslands aristokrati. Den russiske adel sendte sine sønner i felten for at støtte trone og fædreland.

Noget gemt bagved de andre sås en stor, køn dreng i en terrænfarvet soldaterskjorte, slæbende en stor sabel i et hvidt

bælte efter sig –: Hans søn Kolja. –

Sablins ansigt formørkedes.

"Kolja!" sagde han strengt. "Hvad skal det betyde?"

Drengen stod ret og meldte med barnlig stemme, som var stærkt i overgang:

"Deres Højvelbårenhed, page af yngste specialklasse, udkommanderet til regimentet."

"Hvem har givet tilladelse til det?"

"Hr. obersten."

"Nej, Kolja, det er for meget! Kom med! Mine herrer," henvendte han sig til de nyankomne officerer, "i morgen vil jeg fordele Dem i eskadronerne … Og vask nu støvet af Dem og mor Dem. – Kom, Nikolaj."

Kolja gik lydigt bagved sin fader. Sablin gik ind på sit værelse, tændte lys og stillede sig med ryggen mod vinduet. Sønnen så op til ham med bønfaldende øjne.

"Fortæl mig, hvordan du er kommet herhen?"

"Du må forstå mig, fader. Jeg var med bedstemoder i Moskva hos onkel Jegor Ivanovitch. Pludselig kom kundgørelsen om, at krigen var erklæret. Papa, jeg kunne ikke blive hjemme et øjeblik længere. Onkel Jegor billigede min handlemåde fuldstændig. 'Det er din pligt at dø for fædrelandet,' sagde han til mig."

"Gamle æsel!" fo'r det ud af Sablin.

"Papa, jeg har orlov til 1. september. Tillad mig at blive her og også at opleve krigen. I alt fald én tysker vil jeg slå ihjel, papa. Jeg er den bedste skytte af denne årgang. Under hele kurset har jeg kun gjort fem fejlskud, papa! Mama er der jo ikke mere, hvorfor skal jeg så leve. Vær ikke vred, papa! Giv lov til det!"

"Hvor er din søster?" spurgte Sablin strengt. "Hvor har man gjort af Tanja?"

"Tanja er rejst med bedstemoder til Kislovodsk."

"Har bedstemoder ladet dig rejse derfra?"

"Bedstemoder har store sorger. Onkel forlangte, at hun skulle forandre familienavn og kalde sig Volkov, men bedstemoder blev meget vred: 'Jeg er baronesse Wolff,' sagde hun, 'jeg vil også dø som baronesse Wolff,' og hun sagde noget andet slemt. Tanja græd, fordi hendes bedstemoder er en tysker."

"Men er I da blevet ganske vanvittige?"

"Papa, de tyske butikker blev ødelagt og plyndret, skiltene blev revet ned. Hos én blev alle bonbonerne kastet ud på gaden. De trampede på dem. Nogle samlede dem op – men så var der andre, som forbød det."

"Hvilken råhed!"

"Men det er da godt, papa! Det er da patriotisme!"

Sablin trak på skuldrene.

"En dårlig patriotisme," sagde han. "Så er jødepogromer også patriotisme. Det er for tåbeligt."

"Men onkel Jegor Ivanovitch var også med og sagde: 'Sådan må man behandle dem, for de er alle spioner'."

Sablin så på sin søn. Ja, i grunden var han alligevel glad over, at drengen var kommet til ham i regimentet, til den virkelige krig, og at han ikke var blevet der for at ødelægge butikker og plyndre uskyldige tyskere. Han havde opført sig, som en Sablin måtte opføre sig.

Drengen stod stadig ret, med tre fingre på venstre hånd lagt på sablen. Ud af hans gråblå øjne lyste fast vilje, han var rede til at dø, når hans pligt krævede det. Hans moder havde haft

samme udtryk. Hvor han dog lignede hende. Det samme ovale ansigt, den fine næse, de smalle, fastsammenpressede læber.

Den følelse af ensomhed, som ikke havde forladt Sablin siden hans kones dødsdag, følte han på én gang ikke mere så tung. Det var ham, som om moderen havde sendt ham sønnen for at hjælpe ham at udholde livet.

"Nå, så vær da velkommen!" sagde han og omfavnede sin dreng og kyssede ham kærligt på de fine, blege kinder. "Gud være med dig! Du kan blive!"

Drengen omfavnede faderen krampagtigt. Tårer løb ud af hans øjne.

"Papa," sagde han hulkende, "vi er så alene. Mama er ikke mere. Vi vil aldrig skilles."

"Har du fået noget at spise?"

"Nej, tak."

"Nå, så vask dig og gør dig i stand og så mor dig. Se, hvordan vi fører krig her."

Kærligt iagttog han drengen, glædede sig over det unge, kraftige legeme, de faste muskler, den sunde hudfarve.

Kolja vaskede sig grundigt, og mens han energisk tørrede sig med håndklædet, fortalte han sine indtryk fra Moskva.

"Sagfører Kastner, du kender ham nok, papa, han kalder sig nu Kostrezov, det er da for latterligt, ikke! Vi har døbt løjtnant Grieven om til Grivin og Rosenthal til Dolinorosov. Det er i virkeligheden dumt, papa! Det er krig, og man kan da ikke pludselig forandre sine følelser. Jeg vil skyde en tysker ihjel – ved du, hvis jeg skulle møde onkel von Schreinitz, ville jeg dræbe ham uden betænkning, fordi han er vor fjende. Men

alligevel holder jeg meget af onkel Willi og tante Sonja. Men det er netop krigen."

Sablin blev tilbage, da Kolja gik ned i salen. Hvis han havde kunnet bede, havde han bedt. Men han troede ikke mere på Gud, og derfor sad han og så med hede øjne på sin søns kappe og hans åbne kuffert, hans tanker vandrede bort, uden at han rigtigt selv vidste, hvad han tænkte. Han følte sig sørgmodig, træt, splittet.

Natten var stille, mørk, melankolsk. Som kornmod lynede af og til kanonskud op. Men deres torden var ikke at høre. Det forekom Sablin, at lynene nu var nærmere, end den torden, man havde hørt om dagen. Det lynede lige bag skovstrækningen, omtrent tyve kilometer borte fra slottet.

"Skulle vore virkelig have trukket sig tilbage?" tænkte han.

Nedefra klang en fejende vals op til ham, og gennem det åbne vindue hørte man stemmer.

Klokken elleve spillede orkestret en march og gik, således som han havde aftalt med Rotbeck. I korridoren skiltes officererne under højrøstet snakken.

"Ved du, Sam," sagde Pokrovski, som gik arm i arm med Artemjev, "Aniela har lovet at lukke mig ind på værelse nummer 17 præcis klokken to i nat."

"Dit fæ," sagde Artemjev leende, "du vil da ikke sætte mig horn."

"Hvad mener du?"

"Hun lovede mig at lukke mig ind præcis klokken tolv under betingelse af, at jeg gik klokken halv to, da hendes mand så ville komme."

"Du, det er jo henrivende!"

"Det er jo et rigtigt eventyr, mine herrer," sagde baron Lidval.

–

Kolja kom ind til sin fader, lykkelig og stolt over at være i krig sammen med rigtige officerer.

"Herligt, papa! Du er dog den bedste! En helt!"

24

Henad morgenen havde Sablin en tung drøm. Han drømte, at han møjsommeligt svømmede over en bred, dyb flod, kæmpede mod strømmen og ofte ikke kom videre, mens Kolja, som svømmede ved siden af ham, sank og druknede.

Ligesom den gang, da Marussja døde, drømte han om vand og vågnede med en dump, trykkende følelse, han følte, at der forestod ham noget tungt, som han ikke kunne komme udenom. Uden at åbne øjnene blev han liggende under indtrykket af denne, som det forekom ham ulykkevarslende drøm. Høje, ensformige knald, som ruderne skælvede let under, vakte hans opmærksomhed. I går havde kanonilden ikke været så tydelig, endnu længere borte. Sablin åbnede øjnene. Det var morgen. Skuddene fulgte uafbrudt og ofte. Et, et andet, to på én gang, et lille mellemrum, atter et, et andet, tre på én gang. Det var vore kanoner, tænkte Sablin. Langt fra svarede dem en dump, utydelig larm, som næsten lød uafbrudt – det var de tyske batterier, som skød.

Vore er kommet nærmere i løbet af natten, tænkte Sablin og fo'r pludselig forfærdet til vejrs. Det vil sige, vi går tilbage. Tyskerne rykker efter. Og krigen, han drog i, og som hans søn nu også deltog i, kom nærmere. Endnu i går blev der danset, spillet, gjort kur til damerne – og i dag går det til den frygtelige kamp. Sablin kastede sig om og så over på sin dreng. Kolja sov fast, og et lykkeligt smil spillede om hans mund. Atter mindede de fintskårne træk, de mørke bryn, den smalle næse Sablin levende om Vera Konstantinovna. Han så længe på ham. Først nu blev det ham klart, hvor meget han elskede ham. Alt på ham

fandt han smukt og satte sig bestemt for i intet tilfælde at udsætte ham for fare og så sende ham bort i slutningen af august, så langt fra krigen som muligt.

"Ak, Kolja, Kolja," tænkte han, "hvorfor er du kommet?"

Sablin så på sit ur. Det gik til syv. Uden at klæde sig på trådte han hen til vinduet og trak gardinerne fra. Morgenen var trist, der faldt en tæt høstregn, skyerne klumpede sig sammen over de mørke skove, og de store linde og ege brusede. Nede på høstvognen sov polakinderne, som havde lavet sig et tag af klude. Kusken vandede de ved vognstangen bundne heste. Den gamle jøde spændte den melankolske skimmel for bondevognen. Den gamle jødinde hjalp ham med det, og den unge krøb sammen viklet ind i et tørklæde og kogte noget ved en ild af kviste.

"De kører videre," tænkte Sablin, og atter greb bekymringen og uroen for sønnen ham.

Sablin begyndte at klæde sig på og var næppe færdig, da det bankede sagte på døren. Oppasseren meldte halvhøjt for ikke at vække den unge herre, at Sablin anmodedes om at komme til telefonen.

Det var fyrst Repnin.

"Du kan nok forstå, Alexander Nikolajevitch, at jeg ikke kan sige dig alting her. Træk din afdeling sammen og vær klokken 10 ved Volka-Szczucinska. Jeg rider straks til korpsstaben. På tilbagevejen kommer jeg forbi dig."

"Hvad er der i vejen?"

"Ikke noget særligt. Altså, bryd op! Har I moret jer godt i går aftes?"

"Ja, udmærket!"

Oppasseren ventede Sablin på hans værelse. Kolja sov endnu lige så fast ungdommens lykkelige søvn.

"Deres Højvelbårenhed, der går rygte om, at vore er slået. De trækker sig tilbage," hviskede oppasseren.

"Hvorfra ved du det?"

"Hér kommer mange soldater hér forbi enkeltvis. De siger, at de er bortsprængt. De er sandsynligvis blot deserteret. Frygteligt skal det være. Tyskerne vrimler frem i masser. Skyttekæde ligger ved skyttekæde, fortæller de, og de rykker stadig frem. Og deres artilleri skyder ganske forfærdeligt. I går, siger de, har fjenden trukket endnu flere svære kanoner til. Og hos os, siger de, er allerede alle officererne faldet. Infanteriet splittes, for uden officerer er soldaten jo alligevel kun en bonde. – Hvilken hest befaler hr. obersten, at jeg skal sadle til den unge herre?"

"Diana, papa," sagde Kolja, som havde hørt det sidste spørgsmål, med søvndrukken stemme. "Å, papa, Diana. Du selv rider jo Leda."

"Diana er ung og fyrig, den vil løbe løbsk med dig."

Men Kolja var allerede sprunget ud af sengen.

"Kære papa, du må ikke krænke mig. Jeg er den bedste rytter i vor afdeling, og jeg kender den da også. Husker du da ikke, at forrige år red jeg på den sammen med mama i Zarskoje Selo? Lad Simeon sadle Diana til mig."

"Nå, for min skyld gerne. Og sergenten skal udsøge de bedste heste blandt chargehestene til de unge officerer. Herrerne må vækkes. Præcis klokken 10 har alle at være ved deres eskadron."

Simeon gik.

"Å, papa," sagde Kolja, mens han klædte sig på, "det er mig som en drøm, at jeg virkelig er i krig. Og dér er et slag, hvor der bliver skudt med rigtige kanoner. Hvor nærved lyder det. I går, da vi kom, var det meget længere borte. Vi skændtes oven i købet, om det var kanoner eller fjern torden." –

Klokken halv ni trådte Sablin ind hos grev Ledochovski for at takke for den venlige modtagelse.

"Men hvad mener hr. obersten, er der fare på færde eller ej? Jeg vil hellere sende flygtningene videre. Men selv bliver jeg hér. Således som min oldefader modtog Napoleon, således vil også jeg modtage fjenden. Tyskerne er et kulturfolk. Hér er en sukkerfabrik, en spiritusfabrik, en klædefabrik. Det er egnens bedst kultiverede gods, det vil de ikke ødelægge."

"Men mener De ikke, hr. greve," sagde Sablin hårdt, "at det netop ikke må falde intakt i fjendens hænder, fordi her er så værdifulde fabrikker, fordi dette er et så vigtigt gods for landets drift?"

"Arméen har den pligt at beskytte det."

"Men hvis det ikke kan beskyttes?"

"Men, hr. oberst, jeg kan ikke finde mig i, at alt dette bliver ødelagt. Det er over to hundrede år gammelt. Hér hænger Teniers og Rubens, og hér findes van Dyck'er og Putermanns. Å, har De ikke set dem? De er millioner værd."

"Pak dem sammen og bring dem bort."

"Hvorhen?"

"Til Warszawa ... Til Moskva ... Så langt bort som muligt."

"Hvornår?"

"Allerede i dag."

"Men pan oberst, De tillader Dem at spøge? Vi må have lavet kasser, vi må have vogne. Det kræver en hel måneds arbejde."

"Hør dog," sagde Sablin og pegede på skoven, hvorfra man hørte skydning.

"Pan oberst," sagde Ledochovski blegnende og så stift på ham. "De forstår, hellere vil jeg dø, end finde mig i det."

"Som De vil. Men tag i det mindste selv bort. Og bring Deres hustru og datter i sikkerhed."

De skiltes noget køligt. Sablins hjerte var tungt.

"Sådan gengælder vi gæstevenskab," tænkte han. "Vi har spist os mætte og drukket og overlader nu folkene til deres skæbne. – Tilbagetog af strategiske grunde. Hellere dø, end opleve et sådant tilbagetog."

Der herskede uroligt liv i slotsgården. Kuskene spændte hurtigt vognene for. Stuepiger og tjenere bar kufferter, pakker og kasser. – den tykke Paula Oziertycka sad, uordentlig, hurtigt friseret og påklædt, på en høj vogn ved siden af kusken og gjorde Rotbeck, som smilede forlegent, vrede bebrejdelser. Artemjev og Pokrovski hjalp pani Aniela Zboromirska og hendes mand op i en kalechevogn. Pani Aniela lo muntert og råbte så højt, at man kunne høre det over hele gården:

"Vær nu ikke jaloux på hinanden, mine herrer, og det er slet ikke nødvendigt at duellere af den grund. Det var vidunderligt dejligt! Til nye sejre, panowie!"

Pauline græd i et hjørne, da hun tog afsked med den generterrødmende Bagrezov.

Langsomt faldt en varm, fin regn. I gården lugtede det af frisk hestegødning og tjære, af landevej og uhyggelige, smudsige nattelejer som på et herberge.

25

I Volka-Szczucinska bragte soldaterne hestene i ly, og da der ikke var givet ordre til at sadle af, stod folkene uvirksomme rundt om i gaderne, opfangede allehånde rygter, men ingen vidste rigtigt, hvordan sagerne stod. Kokkene gjorde hurtigt middagen færdig. Regnen hørte op, men det vedblev at være mørkt. Skydningen var helt hørt op.

Officererne sad sammen i et stort jødehus. Den sekstenårige, snavsede, men kønne datter kogte vand og anrettede frokost i den store, rene spisestue, klaprende med servicet. En ung, sortskægget jøde hjalp hende, mens han samtidig opmærksomt iagttog officererne.

"De herrer officerer må undskylde," sagde jødinden, "at glassene ikke slår til for alle. Halvdelen glas, halvdelen kopper. Og vi kan kun dække op med røræg og bedekød."

"Udmærket, Rosa, udmærket!"

"Ved du, Sascha," sagde Rotbeck og tog Sablin under armen og fik ham afsides, "det huer mig slet ikke, at skydningen er hørt op."

"Du tror, at vore er trukket bort?"

Rotbeck nikkede: "Enten vi eller de. Men hvis det var dem, ville vore kanoner ikke skyde efter dem. Men har du lagt mærke til, at vor ild efterhånden flovede af? Hos dem dundrede det derimod rigtig ulykkevarslende lige til slut. Sagde fyrsten ikke noget?"

"Nej, men han må straks være her."

"Nå, så vil vi jo få det at vide."

Kolja sad ved en af bordenderne ved siden af Olenin og Medvedski og sagde alvorligt, idet han rynkede sine mørke bryn:

"Det allersmukkeste i livet er et rytterattak. Jeg finder, at når det går løs, må man ikke hugge på halsen, men lige på hovedet."

"Det er bedre at stikke med lansen," sagde Olenin.

"Død og pine, hvor kosakjunkerne stikker på krigsskolen, ingen eskadron gør dem det efter."

"Altid bedre end tyskerne," sagde Kolja.

"Hvor din Kolja dog ligner sin moder," sagde Rotbeck. "Synes du ikke også det? Og så velopdragen. Det er en skam, at Gud ikke skænkede mig og Nina børn."

"Beklager du dig måske?" spurgte Sablin spotsk. "Å, du gamle filur, hvor er du dog ung endnu."

"Lige så gammel som du."

"Nej, kære ven, mig har livet gjort gammel. Men du, du har forstået at flagre hen over det som en sommerfugl."

"Un papillon. – Men jeg forsikrer dig, at når jeg sådan ser på Kolja, tænker jeg over, hvor det alligevel ville være rart at have sådan en stor bengel. Men der er bare den ting … forspillet bryder jeg mig ikke om, når konen bliver så hæslig, at man ingen steder kan gå med hende eller køre en tur i en trojka. Din Kolja er flink. Har du givet ham Diana? Kan han få bugt med hende?"

"Det tænker jeg," sagde Sablin med faderlig stolthed.

"Mine herrer junkere!" råbte ritmester Markuschin, en ung, 28-årig officer. "Hvor får De ikke mig gamle mand til at mindes min ungdoms glade, lykkelige år."

"Da vor skole blev grundlagt," istemte Kolja med en smuk, blød baryton, rødmende af glæde. Fra alle kanter faldt andre ind, og gennem spisestuen klang den gamle, bekendte krigsskolevise.

"Kolja har ganske din stemme og din måde at synge på, og han rødmer lige så let som du. Kan du endnu huske Kitty?" sagde Rotbeck og klinkede med Sablin.

Sablin svarede ikke. Han så bedrøvet ud. Det forekom ham alt sammen så uendelig længe siden. Han havde helt gjort op med livet.

Rosa bragte dampende bedekød og røræg på panden.

"Tak, Rosa," udbrød høflige stemmer, og den udhungrede ungdom styrtede løs på maden.

Under frokosten meldte den ordonnans, som stod vagt ved døren, Sablin, at regimentskommandanten red ind i landsbyen.

Alle fo'r op.

"Spis kun roligt videre, mine herrer," sagde Sablin. "Jeg vil først gå alene ud til fyrsten og tale med ham og så indbyde ham på et glas te og forestille de unge officerer for ham."

"Vi har allerede forestillet os for Hans Excellence," sagde fyrst Grieven, "i går traf vi netop på regimentsstaben."

"Nå, så meget desto bedre."

Sablin gik ud.

Det klarede op. Gennem de sønderrevne skyer skinnede solen af og til og spejlede sig i pytterne. Fyrst Repnin kom travende på sin mægtige hunter under ledsagelse af en adjudant, grev Valevski og to hornblæsere henimod huset. Sablin aflagde rapport.

"God dag, Alexander Nikolajevitch … Hvor kan vi tale åbent med hinanden? Hvad? Alle dine officerer er hos dig?"

"Ja, de spiser frokost. – Nå, så kom med ind i denne hytte. Bondasenko," råbte han til den gamle stabstrompeter, "se om der er nogen derinde."

Alle sad af. Bondasenko løb hurtigt hen at se efter.

"En gammel polak og et pigebarn på en 4 år," sagde han, da han kom tilbage.

"Ud med dem! Tag kortet med, greve."

I den lille, snævre hytte var der mørkt og trykkende. Grev Valevski ryddede det lave bord og udbredte et russisk generalstabskort.

"Se efter, greve, om ingen lytter?"

Adjudanten afsøgte alt.

"Ingen," svarede han.

"Sagen er den, Alexander Nikolajevitch," sagde fyrst Repnin sagte, "det N…ske korps går tilbage. I dag henimod seks aften vil det besætte stillingen fra Annenhof til Kønigsstein – hér ser du den indtegnet med rød blyant. Vi må holde os til i morgen aften. Garden vil blive sendt til undsætning. Den anden division kommer allerede. Dig og din afdeling vil der blive overdraget den opgave at dække korpsets venstre flanke. Du kan roligt overnatte hér i byen. Infanteriets bagtrop står endnu længere foran. Du må naturligvis sætte dig i forbindelse med dem og sende patruljer ud i morgen. Din opgave er at rekognoscere og sende føreren af den N…ske infanteridivision og mig rapporter. Vi vil begge stå bag dig i Zamosc. Stemningen i korpset er udmærket. Vi vil sandsynligvis kunne

holde os. Selv om også tabene er store, har vi gjort fjenden grundigt gengæld."

"Så vil altså Volka-Lubaszovka og slottet, hvor vi har overnattet, falde i fjendens hænder?"

"Ja, korpskommandanten har allerede sendt kosakker derhen. Der er givet ordre til at brænde alt, for at intet skal tilfalde fjenden, hverken det gode nattekvarter eller fabrikkerne. Denne opgave er overdraget en uralsk ritmester, og han skal nok klare det."

"På den måde betaler vi grev Ledochovski hans vidtgående gæstfrihed."

"Kære ven, det er der ikke noget at gøre ved; for ham gør det mig mindre ondt. Jeg har hørt, at han desuden ejer to huse i Warszawa. Men hvad skal der blive af arbejderne og godsfunktionærerne? Det er et drama! Det vil bringe det store sociale spørgsmål til at modnes! Ved krigen og den ulykke, den fører med sig, vil utilfredsheden gribe alle klasser. Det er en skandale, dette tilbagetog. Suvorov har ret med sit valgsprog: Forsvar er det samme som undergang!"

"Men hvorfor tager vi ikke fat?"

"Må Himlen vide. Enten er vi svagere, eller også har vi ikke forsynet os med tilstrækkeligt mod. – Nå, du har altså forstået alt! På gensyn!"

"Men lidt te, fyrste?"

"Nej tak. Jeg er træt. Siden klokken otte har jeg været i sadlen, jeg må hjem. Lad en telefonledning lægge til Zamosc."

"Ja vel."

Ud fra de åbne vinduer i jødehuset lød munter snak. Foran døren stod opsadlede officersheste. Ordonnanserne havde

hængt kapperne om skuldrene og stukket karabinerne gennem ærmerne. Diana skelede under en tung soldatersadel i den grad bagud, at man skulle tro, at den ville beklage sig over, at man lagde en så grim og tung sadel på en så ædel hoppe som hun.

"De kan sadle af!" råbte fyrsten og svang sig fra dørtærsklen op på sin hunter.

Officererne kom ud.

"God dag, mine herrer!" råbte fyrsten venligt til dem. "Har De moret Dem godt i går? Nej tak, ingen te. Jeg beder Dem have mig undskyldt. Jeg må hjem – hvis man kan kalde min hytte det."

Fyrst Repnin gav sin tykke hest schenklerne og red ned ad landsbygaden.

26

Fra klokken fire om eftermiddagen trak de grå infanteriregimenter gennem Volka-Szczucinska. De dukkede op som vokset op af jorden, landsbyen drønede af deres trin og af kogekarrenes klirren. En sur lugt af læder og sved stod omkring dem. Alle stirrede efter dem. Folkene gik trætte og tavse, med sænket hoved. De var grå af støv. Den ene bataljon efter den anden drog forbi i uordentlige geledder, uden trit, med geværerne i remme over skuldrene, mens tomme køkkenvogne raslede bag dem. Så kom af og til en officer på en længe ustriglet hest, lige så grå og støvet som soldaterne, og atter tætte geledder soldater, med hænderne sorte af smuds og ansigterne blege af overtræthed.

Soldaterne af Sablins afdeling stod på gaden og så halvt kritiske, halvt medlidende og fulde af angst, over hvad det kunne have at betyde, på det gennemtrækkende infanteri.

"Af hvilket regiment, landsmand?" råbte én i geleddet.

Soldaterne svarede ikke.

"Kan I ikke høre, hva'? Af hvilket regiment?"

"Infanteri," svarede en stemme. To-tre soldater lo ad denne vittighed, og en blond fyr trådte ud mod Sablins soldater og bad:

"Giv mig en cigaret, landsmand, for alt i verden."

Flere hænder med cigaretæsker straktes imod ham. Soldaten tændte velbehageligt én.

"Går I tilbage?" spurgte en kavalerist.

"De jager os som gale. I morges gik de på med bajonetter. Vi slog dem tilbage. De havde store tab, nå, vi heller ikke få. De er

stærkere. Vi er kun to divisioner og har allerede kæmpet i to dage. Få patroner. Men han drysser ordentligt ud. Og maskingeværer har han mange af."

"Nå, men trækker I jer helt tilbage?"

"Ih nej! Hvorfor det? Vi skal slås igen. Vent blot, bror, vi skal nok sejre. Den russiske soldat er ikke bange for en kugle." –

Ni kolonner drog gennem landsbyen i bedre orden, de fleste i trit. Officererne i spidsen med mørke ansigter. Efter dette regiment fulgte meget artilleri, kanoner og ammunitionsvogne og atter ammunitionsvogne og kanoner. De var støvede og smudsige, hestene uordentlige og ustriglede. Betjeningsmandskabet gik bagefter og vekslede kun få ord med hinanden. Og igen kom der infanteri.

Da størstedelen af tropperne var kommet igennem, kom der endnu nogle efternølere, snart i grupper på ti-tolv mand, snart enkeltvis. De gik ind i husene og nogle slæbte en slagtet høne eller også en gås med sig. Mange havde røde ansigter og var kendeligt berusede.

"Landsmand, hejda, landsmand, kom hér, jeg inviterer dig!" råbte en reservesoldat og trak en flaske vin op af lommen og gik hen til en kavalerist.

"Hvor har du den fra?"

"Fra godset. Dér holder kosakker, morer sig, har drukket sig fulde! Vinen flyder i strømme. Spiritussen har de hældt ud i grøfterne, stukket ild på fabrikken. Godmodige folk, de uralere. De drikker selv, men glemmer heller ikke dem, som kommer forbi."

Henimod klokken syv om aftenen steg en flamme til vejrs over ellene bag landsbyen, forsvandt så og blussede så pludselig

samtidig klart op på forskellige steder.

Mægtigt rasede ilden. I en afstand af tre kilometer føg gnisterne.

Den berusede kosakritmester kom triumferende ridende ind i landsbyen med sine tredive kosakker, som hver holdt en kurv vin foran sig. Otte racekøer drev de foran sig, og nogle føl løb efter dem.

Ritmesteren gjorde holdt ved jødehuset.

"Mine herrer officerer!" råbte han og stod vaklende af hesten. "Forbandede krikke!" og slog med næven efter hesten. "Lad os drikke et glas vin til minde om godsejeren!"

"Grev Ledochovski?" spurgte nogle officerer. "Hvad blev der af ham og hans gæster?"

"Nå, greve er han oven i købet. Gid fanden tage dig! Mine herrer, han er tysk spion!"

"Ja, men hvordan gik det ham? Hvorfra ved De det?"

"Hans gæster er rejst. Hans kone og datter sagde farvel til mig og rejste også. Tjenerskabet, arbejderne, alle tog benene på nakken, da vi kom og fortalte, at vi ville brænde alt af og tage kvæget fra dem med magt. Men han, mine herrer, blev. 'Jeg vil skærme billederne,' sagde han. 'I må ikke brænde Dem.' Sådan et æsel! Jeg forsøgte at overtale ham. Han blev der. Nå, tænker jeg, og begynder at drikke med knægtene, det er jo også ligegyldigt. Han går omkring og ler. 'I må ikke stikke ild på,' siger han, 'Napoleon har været hér jeg skal klage til selve zaren.' Vi siger ingenting, ler blot. Det er ganske klart, han er spion. Vi begyndte så at stikke ild på. – Hr. obersten tillader, at jeg overrækker Dem denne flaske. Ægte cognac med tre

guldstjerner på blåt felt, allerfineste mærke. Jeg forstår mig på spirituosa!"

"Men fortæl dog endelig, hvad blev der af greven?" spurgte Sablin utålmodigt, for en modbydelig kold gysen overfaldt ham. Han følte også en ubehagelig smag i munden.

"Ja vel! Deres greve er en nar," sagde kosakken leende. "Selv om han også er greve er han en nar. Han gik ind i billedsalen og skød sig. Nu brænder det dér. Skal det ikke være en cognac, hr. oberst, en gave fra den afdøde."

"Å, I dyr!" for det ud af Sablin. Men da han så ritmesterens forbavsede ansigt, tog han sig i det og sagde roligt:

"Nej tak, jeg har ikke brug for Deres cognac, hr. Ritmester. Også Dem, mine herrer, forbyder jeg at modtage denne vin eller give soldaterne den. Det er meget beklageligt, at De ikke har reddet den ulykkelige greves lig. Hvor vil den stakkels grevinde græmme sig."

"Men han var nu alligevel spion," mumlede ritmesteren, "jeg forsikrer Dem, en ganske ægte spion. Sandsynligvis havde han en trådløs telegraf skjult bag billederne … Hvad? De vil ikke, men cognacen er god – gammel. Måske vil De alligevel have noget?"

Sablin vendte sig bort og gik ind i huset. Jøden og pigen krøb sammen i krogen og stirrede på ham med angstfulde øjne.

"Krigen," tænkte Sablin. "Sådan er krigen!"

27

Om aftenen indtraf ordren om at holde sig klar til kamp. Hestene blev sadlet. Folkene sov sagte og uroligt i høstakken, hvert øjeblik lyttende ind i stilheden. Natten var kold og stjerneklar. Ved hver dør holdt en soldat vagt. Hestene klirrede uroligt med de aftagne kandarer og prustede kun i det hø, som var kastet for dem. De spidsede deres lange, smalle øren, som lyttede de også efter noget.

Soldaterne tav og hengav sig til deres tanker. Meningen med krigen var dem uforståelig og uklar. Forrige dag havde de hørt meget om døde og sårede, men de havde endnu ingen set. De følte intet had mod tyskerne, men var heller ikke bange for fjenden. Mange beskæftigede den tanke, at der intet var blevet tilbage af det rige gods og den fornemme godsejer. Alt brændt, og han selv omkommet i ilden. Men ingen talte om det. Alle havde begivenhederne om dem gjort tavse. Officererne sad sammen i det store jødehus. Ingen lagde sig til at sove.

Natten var stille og vidunderlig smuk. Vidt over hele himlen trak mælkevejen sig, hemmelighedsfuldt blinkede stjernerne.

Dernede lå den sorte skov, og bagved den skinnede et purpurskær på den mørke himmel.

"Dér gløder Teniers og Rubens lærreder," sagde Sablin eftertænksomt, da han trådte ud på vejen med Rotbeck.

"Og grev Ledochovskis ædle legeme," tilføjede Rotbeck. "Hvad er nu det værdifuldeste, kære Sascha?"

"Det kommer an på. For menneskeheden er store kunstneres frembringelser værdifuldere, men for grevens efterladte sikkert hans jordiske levninger."

"Hvad er i det hele taget udødelighed," sagde Rotbeck sagte. "Dér er nogle lærreder brændt, men hvor meget udødeligt er ikke tilintetgjort i løbet af verdenshistorien. Det er en skam, at Matznev ikke er her. Han ville kunne filosofere over dette emne."

"Han er jo ikke langt herfra. Han arbejder et eller andet sted i nærheden med Røde Kors' automobilkolonne."

"Hans automobilinteresser er nu kommet rigtigt tilpas," sagde Rotbeck. "Kom nu ind. Alt er stille."

I den store spisestue brændte en petroleumslampe over bordet. Officererne drak te, glas efter glas, af lutter kedsomhed.

"Ganske som på en banegård," sagde grev Blankenburg, "som når man venter på et forsinket nats tog."

"Ja, vort togs station kender vi heller ikke, lazarettet eller den anden verden," sagde Rotbeck, og alle så forbavset på ham, så lidt passede disse ord til den altid glade og letsindige Rotbeck.

"Hvad er det med dig, Nick?" spurgte Sablin. "Du er blevet filosof i stedet for Matznev. Fortæl os hellere en anekdote. Men én med peber og salt."

"For viderekomne," sagde ritmester Markuschin.

"Det duer jeg ikke til. Men her er jo vor chef. Han kan. Hvad, Sascha, hæng i!"

Sablin trak på skuldrene og lod dermed Rotbeck forstå, at hans stilling som ældste oberst, fløjadjudant og enkemand ikke tillod ham at fortælle anekdoter.

Da faldt et skud. Alle blev på én gang stille. Tydeligt og klart klang det gennem natten. Pludselig afgav et maskingevær fem skud, knaldede endnu en gang og tav så, og atter opstod en

hemmelighedsfuld stilhed rundtom. Alle gik ud på vejen. Én med hue på, en anden uden, stod de og lyttede.

"Det er vore," sagde Artemjev.

"Hvorfra ved du det?" spurgte Markuschin.

"Tonen, retningen. Det forekommer mig sådan."

"Naturligvis er det vore," sagde Sablin. "Én eller anden post, som har troet, han så noget."

"Måske så han også noget. Fjendtlige patruljer," sagde Artemjev.

"Hu! Skrækkeligt at stå på post i en skov," sagde Rotbeck. "Ingenting at se."

"Sådan ser det bare ud, når man kommer ude fra lyset. Man vænner øjnene til det."

"Hvad er klokken nu, mine herrer?" spurgte Rotbeck.

"To."

"Vi må sove lidt. Ellers er vi for sløje i morgen."

Man indrettede sig så godt, det lod sig gøre. Rotbeck og Markuschin lagde sig på bordet, andre skød bænke og stole sammen eller lagde sig på jorden. Jøden tilbød Sablin sin seng, men han afslog det og satte sig i et hjørne med albuen støttet mod vindueskarmen.

Længe kunne officererne ikke falde i søvn. De vekslede ligegyldige spørgsmål og søvnige, uforståelige svar. Én eller andens cigaret dampede længe som et mystisk rødt punkt i det mørke værelse. Til sidst kastede rygeren den bort og drejede sig med et dybt suk om på bænken, som knagede under ham.

Kolja sov i en umagelig stilling på to stole. Sablin kunne ikke se det, men gættede sig til, at han havde skubbet sin hue ind under hovedet for at ligge blødere. Sporerne klirrede svagt på

de lange støvler. En blid, uigengivelig følelse greb Sablin. Lidenskabeligt-varmt elskede han i dette øjeblik sin søn. Han følte, at han havde tilgivet Vera Konstantinovna, alene af den grund, at hun havde skænket ham en så prægtig søn. Han tænkte på den karriere, hans søn ville gøre, at det ville gå ham bedre, end det var gået ham selv. Måske er det godt, at krigen er kommet, tænkte Sablin. Den hårde skole vil holde ham fra kvinderne. Måske finder han uden en Kitty og Marussja sin Vera Konstantinovna, som han kan hengive sine følelser rent og ubesmittet til. Men var der da noget dårligt ved Kitty? tænkte han. Eller ved Marussja? Mindet om fornærmelsen, om Marussjas død var ved at vågne i ham; men søvnen sneg sig over ham, og med hovedet lænet mod vindueskarmen faldt han i dyb søvn.

Lys og kulde vækkede ham. Gennem vinduet trængte morgenfugtigheden. Han åbnede øjnene. Køkkenhaven og markerne lå overgydt af gyldent solskin. Himlen var blå og klar, højt oppe stod månens segl omgivet af rosenrøde fjerskyer. Klokken var halv otte. Officererne sov i de umageligste stillinger. Høj snorken lød gennem værelset i de besynderligste tonearter.

Sablin strakte sine stive lemmer og så hen på de stole, hvor Kolja havde ligget. Men de var tomme.

Så gik han ud i gården.

28

Kolja stod og kærtegnede Diana, glad og munter, med renvasket ansigt, som var rødt af vandet. Hans hår var vådt endnu. Hesten strøg sit hoved op ad hans.

"Far, hvor er Diana dejlig! Tænk dig, den kender mig igen."

Drengen på seksten år følte sig glad ved dyrets venlighed på denne herlige sommermorgen.

"Kom, far, jeg skal vise dig noget. Jeg kender en udsigt, hvorfra man kan overse hele vor stilling."

Sablins ordonnans og hornblæser, begge lige så nyvaskede og skinnende som Kolja, gik efter ham. Kolja førte sin fader gennem køkkenhaven ud på en lille eng, som endte i en bred dal. Herfra åbnede sig en vid horisont. Til højre, ikke mere end 500 skridt borte, gik skoven ned i dalen og trak sig mod nord i en lige stribe. I vest strakte sig marker, snart gule, snart sorte, snart grønne med lyst, saftigt græs. Omtrent syv kilometer borte så man den røde kirke, som Sablins eskadroner for tre dage siden var draget forbi. Langs med hele skoven, omtrent to kilometer fra Sablin, så man en lang, smal, grå stribe soldater, som bevægede sig. Sablin så det gennem kikkerten. Gult sand hvirvledes op til horisonten. Det fløj uafbrudt op af jorden fra de allerede tydeligt kendelige skanser. Af og til så man soldater dukke op, som slæbte grene, kviste, træer ind fra skoven og forsvandt i skyttegravene.

Sablin iagttog stillingen opmærksomt. Hans observationspunkt lå på venstre fløj. Han opdagede en lille slugt bag køkkenhaven, hvor hele hans deling let kunne finde dækning. Op til slugten stødte en ung granplantage. Et øjeblik

greb en trykkende følelse ham. Han var ikke bange for sit liv, men hans søn, hans officerer, den kære, glade Rotbeck, hans soldater, hans heste – alle var ham uendeligt dyrebare i dette øjeblik. Men han beroligede sig straks. I denne kæmpemæssige kamp kunne hans to hundrede ryttere alligevel ingen rolle spille. Kun se til. Kolja ville han ikke sende ud på patrulje, og at iagttage slaget i afstand af omtrent to kilometer, det var der ingen fare ved. Fjenden ville aldrig finde på, at der lå en deling gemt i slugten. Han åndede lettet og iagttog roligt det gravende infanteri.

"De roder og roder stadig," sagde Saikin, hans ordonnans, bag ved ham med en gammel tjeners fortrolighed. "De begyndte at grave i går omtrent klokken ti. Vore drenge har talt om dem. Alle brave fyre! Tyskerne er de slet ikke bange for."

Sablin sendte hornblæseren hen efter eskadroncheferne, og da Rotbeck og grev Blankenburg kom, viste han dem slugten og gav dem ordre til at føre hestene derhen og at tage dækning med til vest.

"Hvor er fjenden?" spurgte Rotbeck.

"Endnu ikke at se," sagde Sablin.

Eskadronerne indtog hele slugten. Folkene strakte sig mellem hestene på græsset, og de fleste faldt i fast søvn i den varme sol efter den gennemvågede nat.

Sablin stod med officererne ved randen af slugten og så snart på tropperne, som gjorde skyttegravene færdige, snart mod vest, hvorfra fjenden måtte komme.

"Mine herrer, stå ikke så tæt sammen," sagde grev Blankenburg, "vi må ikke vise os sådan."

Officererne skiltes, men stod snart efter uvilkårligt i grupper igen.

Solen steg højere, en klar, solrig dag brød frem. Det fjerne blev tydeligt, og kirken strålede rød på baggrund af de grønne marker.

"Der er de!" sagde Saikin, som med det blotte øje havde opdaget fjenden.

"Hvor, hvor?" Kikkerterne blev stillet ind.

"Dér, Deres Højvelbårenhed, se dér, til højre for kirken, der hvor den sorte mark ligger. I øjeblikket kan man ikke se dem, de har sandsynligvis dækket sig."

Sablin rettede sin kikkert derhen. Det blev mørkt for hans øjne af ophidselse. Gennem kikkerten så han ved kanten af den sorte mark en stor sten. Og pludselig kom et menneske frem ved siden af stenen, ved siden af et til, og nu trak hele den lange linje sig tværs gennem marken. Det var ikke russere. Deres uniformer havde en særlig blågul schattering. Sablin havde ventet at se sorte hjelme med skinnende kobberforsiringer, men deres huer var mørke og grå. De fremrykkende løb hurtigt, bar geværer i remme og forsvandt pludselig. Var sandsynligvis faldet ned igen.

I deres bevægelser følte Sablin en voldsom kraft og energi. Hans ben dirrede af ophidselse, med møje tvang han sig til at være rolig. Også de andre blegnede, deres ansigter blev ligesom magrere. Deres øjne så anstrengt mod den angribende fjende.

"Dér må vore patruljer tilbage," sagde Sablin.

"De går godt frem," sagde Blankenburg med et suk.

"Jeg tæller fem skyttekæder, den ene bag den anden."

Da Sablin på ny hævede feltkikkerten, var den sorte mark tom. De tyske linjer marcherede allerede på et herskabeligt gods' gule, velryddede stubmarker. Nu så man, at deres hjelme havde overtræk. De rykkede overordentlig rask frem.

"Hvorfor skyder vore ikke?" spurgte baron Lieser.

"Det er for langt. Det drejer sig om tre kilometer, det er kun gennem kikkerten, det ser så nær ud."

"Men batterierne ville da kunne række," sagde Rotbeck.

Og ligesom svar på hans ønske blev en kanon affyret til højre i skoven.

Kuglen fløj susende gennem luften, bort over vore skyttegrave, og en hvid røgsøjle sås tæt over stubmarken bagved de tyske kæder.

"Det var en skam! Bagved dem!" sagde Saikin med et suk.

Der gik et pinefuldt halvt minut. På ny faldt et skud. Det hylede og hvæsede højt i luften, og denne gang viste røgsøjlen sig lige over linjen. Men de vaklede ikke og rykkede frem i samme regelmæssige tempo.

"Nå, mine herrer," udbrød løjtnant Kuschmarov ophidset, "vil De se – ingen faldt."

"De rykker frem," sukkede Blankenburg.

"Nej, de er faldet ned. Man ser dem ikke," sagde Rotbeck.

I dette minut drønede først fire, så fire skud til bag skoven efter en pause på et halvt minut, og kuglerne jog larmende over skanserne, og otte hvide røgsøjler, den ene efter den anden, viste sig over marken og blev hvirvlet bort af vinden.

"Kan man se, om der faldt nogen eller ej?" spurgte Artemjev.

"Nej – de løber."

"Hvorhen?"

"Fremad. De rykker udmærket frem. Godt klaret."

Vækket af kanonskuddene kom soldaterne også klatrende op ad skråningen og så på fjenden, som rykkede frem.

"Hans artilleri tier," bemærkede sergent Ivan Karpovitch, stadig lige så tyk som før, men allerede helt grå.

"Hej, I dér!" råbte grev Blankenburg strengt. "Kryb ikke ud, vis jer ikke!"

Soldaterne gik tilbage.

"De krøb selv ud," brummede en soldat, "men vi må ikke." –

Langt bag markerne, i nærheden af kirken tonede fire kanoner dumpt, og ilende forud for knaldet nærmede projektilerne sig med frygtelig hvæsen. Alle dukkede sig uvilkårligt.

"Dér, dér slår de ned!" råbte Saikin og pegede på fire brungule flammesøjler, som slog højt i vejret bag skyttegravene.

"Granater!" sagde Rotbeck.

"Nu, Gud, stå os bi. Nu går det løs!" sagde Kuschmarov.

Fra vor side åbnede to batterier til ilden. Tolv skud fulgte efter hinanden. Luften sitrede af detonationerne, og det susede for ørerne. Shrapnells spang over fjenden, og nu kunne man gennem kikkerten se, at grå skikkelser blev liggende på den grønne kløver, at de sårede krøb tilbage, og at de hårdtsårede blev slæbt tilbage.

"Se dér, der slog én ned midt imellem sanitetssoldaterne," udbrød Pokrovski. "De skurke har ladet den sårede ligge og stikker af."

"Nej, de kommer tilbage igen og tager ham med," sagde Artemjev.

"Formodentlig en befalingsmand," sagde Saikin, som så lige så godt med blotte øjne som officererne med deres kikkerter.

"Dér, Saikin, tag kikkerten," sagde Kolja, "se en gang, hvor tydeligt man ser alting. Jeg kan se geværerne og hjelmene med overtræk. Støvlerne ser man også."

"De løber," sagde Saikin sende gennem kikkerten. "Og bag ved er der flere tropper. Formodentlig reserven."

Alle markerne i vest var, så vidt øjet rakte, dækket med små grå figurer, tilsyneladende i uorden, men alle rykkede direkte og hurtigt frem mod vore skyttegrave. Der var så mange, at det forekom én umuligt at tælle rækkerne. De forreste linjer havde allerede nået skrænten af den høj, det afmejede korn lå på, og kastede sig ned. I dette øjeblik knitrede det fra vore skyttegrave, og slaget brændte løs langs hele fronten.

29

Af de bagved marcherende troppers opstilling forstod Sablin, at modstanderens hovedangreb var rettet mod vor venstre fløj, altså netop på det sted, hvor hans deling stod. Et øjeblik faldt den tanke ham ind, at han jo altid kunne trække sig tilbage, at det ikke kom ham ved, men han forjog den. Med feberagtig ophidselse, næsten uden at slippe kikkerten, iagttog han slaget. Hvor megen tid, der var gået, hvor mange klokken nu var, ville han ikke have kunnet sige. Da menneskenes og træernes skygge næsten var forsvundet, måtte det vel være omkring middag. Sablin så på sit ur. Snart to. Seks timer havde han stået der uden at mærke det, uden at spore træthed. Kolja havde han helt glemt. Ofte, når det så ud, som om de fjendtlige projektiler kom direkte mod ham, tænkte han ubevidst: "Herre Gud, hjælp, forbarm dig!"

Nogle projektiler blev kastet mod landsbyen Volka-Szczucinska. Tyskerne ville forjage de reserver, som de formodede lå dér. I landsbyen opstod virvar. Ud af husene rasede folk som forrykte, greb, hvad der faldt dem i hænderne, læssede det på vogne og skyndte sig at komme bort fra landsbyen. Man hørte den ophidsede brølen af køer, brægen af får, høns' og gæs' skrigen, når de blev indfanget og stoppet i kasser og kurve.

"Se, se! Det brænder!" råbte officererne og pegede på flammerne, som blussede klart op fra landsbyen.

"Det brænder netop hos jøden, hvor vi lå," sagde Rotbeck.

"Stakkels Rosa," sagde Pokrovski.

Fjenden hørte op at beskyde landsbyen. Han havde overtydet sig om, at der ikke lå tropper dér. Kavaleriafdelingen fandt han det ikke værd at regne med.

På fjendens højre fløj, lige for Sablins øjne, tre kilometer fra ham, viste sig et fjendtligt batteri. Hurtigt kom det kørende ned ad højen og kunne tydeligt ses af Sablin og hans officerer med blotte øjne, men var fuldstændig dækket for infanteriet. Det kørte op til venstre for vore skyttegrave og åbnede straks ilden.

"Å, se, se!" stønnede ritmester Markuschin, "skuddene rammer. Å, hvad er det!"

En røgsøjle steg direkte op af vore grave, brædder og pæle fløj omkring. Det forekom de forvirrede gemytter, som var det arme, ben og stykker af mennesker.

"Igen, igen!"

Nu var alle kikkerter rettet mod dette sted. Batteriet fyrede uden fejlskud. Gravenes lige linje forvandledes til en række uformelige huller, hvorfra der opstod sort røg. Folk klatrede frem fra dem og flygtede til skoven. Shrapnells indhentede dem. Den fjendtlige geværild forstærkedes på dette sted og blev besvaret af stedse færre og færre skytter. For Sablins øjne blev stillingens vigtigste punkt tilintetgjort, og det tyske infanteri beredte sig til at omgå vore skyttegrave fra siden.

Ophidset gik Sablin frem og tilbage ikke langt fra skovbrynet. Hvad kunne han gøre? Lade delingen sidde af og sende den til forstærkning i graven? Men hvad ville 140 kavalerister, uøvede i fægtning til fods og uden dækning, kunne hjælpe der, hvor hele bataljoner infanteri var magtesløse?

"Forbandede batteri! Forbandede batteri!" hviskede han, mens han stadig gik hurtigere og hurtigere på marken. En kugle fo'r pibende forbi ham. Han ænsede den ikke.

"Forbandede batteri! Det må ødelægges – må væk! Men hvordan?"

"Ved et kavaleri-angreb!"

Sablin lo ved tanken. Var det overhovedet muligt – et kavaleriattak på åben mark, for batteriets øjne? Det ville se godt ud på øvelsespladsen ved Krasnoje Selo, hvor der blev skudt med løse patroner, men ikke hér. Han blev stående og så sig om efter sin deling. Officererne, som havde indset, at de stillede sig for meget blot helt oppe, var gået ned ad skråningen og stod i en gruppe noget foran eskadronerne.

Sablin kunne kende dem alle tydeligt.

Dér sagde Rotbeck leende noget til Markuschin. Den kære Nick. Denne kåde Nick, som Nina Vassiljevna var så vanvittig forelsket i. Dér hans Kolja i samtale med grev Blankenburg. Gamle Ivan Karpovitch skændte på en soldat, hvis hest havde lagt sig, og lod ham rive den smudsige side af med græs. Skulle han føre alle disse folk i den sikre død? Tilintetgøre delingen – og alligevel formålsløst … Han skulle rekognoscere. Rettidigt havde han aflagt rapport om batteriets indtræffen, tilmed nøje optegnet dets stilling. Nu var det hans pligt at afvente til infanteriet begyndte at vige og så også trække sin afdeling tilbage til en sikker plads. Det var hans opgave.

Noget beroliget ved dette ræsonnement begyndte Sablin igen at gå op og ned fra skovens første gran til slugtens rand, og tankerne kom og gik. Den vigtige afgørelse, intet at foretage sig, nagede og pinte hans hjerte og gav ham en dårlig smag i

munden. Sablin tænkte på kavaleri-attakket, og det brændte i ham som feber, pulsen bankede i tindingerne, og det blev mørkt for hans øjne.

"Vanvid," sagde han til sig selv. "Der må være mening i tapperheden. Jeg bærer ansvaret for Gud og fædreland, hvis denne prægtige deling bliver oprevet."

Nedefra hørte han latter. Rotbeck brødes med den lange Artemjev og prøvede at kaste ham om i græsset. Officerer og soldater stod omkring dem og iagttog kampens forløb. De glemte helt slaget.

"Og disse folk skulle jeg føre i den visse død," tænkte Sablin og rystede på hovedet. Han ville gøre kort omkring ved skoven og også gå ned i slugten og se på brydekampen for ligesom de andre at glemme slaget og det fordømte batteri og ikke pine sig med de tanker, hvori hans pligt lå. Men i samme minut trængte en soldat af hans regiment ud af skovens buskads på en skummende, tungtåndende hest og vinkede langt borte fra til ham med et stykke papir.

Soldaten var bange for at ride ud på den åbne plads, hvor kuglerne peb, steg af hesten og bandt den ved et træ.

Sablin gik hen til ham.

"Til hr. obersten personligt. En melding fra Hans Excellence, hr. regimentskommandanten."

Længe kunne Sablin ikke åbne den omhyggeligt lukkede konvolut, hans hænder skælvede, hans fingre adlød ham ikke. Han trak et ark papir ud. Med fyrstens energiske, regelmæssige, lige og tydelige håndskrift stod der:

> "På vor venstre fløj, lige overfor Dem, står et fjendtligt batteri med fire kanoner. Det tilføjer vort

infanteri for store tab. Tropperne kan ikke holde sig og begynder at gå tilbage. De må under alle omstændigheder tilintetgøre dette batteri. Gud hjælpe Dem med det.

På Hans Majestæts vegne.

Generalmajor, fyrst

Repnin."

Hvert tegn stod på sin plads. Intetsteds havde blyanten skælvet. Denne seddel var helt igennem fyrst Repnin: tør, kold, en pligtens ridder. Pligten frem for alt andet. "Og han vidste dog, da han skrev det, at han sendte dem i den visse død," tænkte Sablin og vendte sig bort med rynket pande.

"Å, hr. oberst, konvolutten," udbrød soldaten indtrængende.

"Ja vist," sagde Sablin og skrev på konvolutten:

"Vi skal gøre vor pligt.

Oberst Sablin."

Han tilføjede den nøjagtige tid: "3:42 em."

Sablin gik hen til delingen. Alt var uforandret, men alt forekom ham anderledes end før. Himlen, solen, horisonten så små og triste ud, fremmede og flade, kulisseagtige. Tydeligt aftegnede lyngen og græsset sig ved hans fødder. Hver sten, hvert sandskorn var tydelig kendeligt. Sablin følte ikke sine fødder. Han hørte ikke kanonernes bragen og geværernes knitren. Det forekom ham, at der var stille rundt om. Hans mund var tør, og han troede ikke at kunne frembringe et ord. Han gik fast og rank, hans ansigt var hvidt som sne, hans øjne stirrede store og tomme. Han tænkte ikke på noget eller nogen

og havde glemt alle. Han trådte hen til skrænten, og endnu mens han var ved at gå ned råbte han:

"Deling til hestene!"

Han råbte det med fuld røst, sådan som han altid kommanderede, men det var ham, som om en anden skreg dumpt og utydeligt. Der fo'r en trækning gennem eskadronen, og de stivnede.

"Eskadron til hestene!" råbte Rotbeck, så det klang.

"Til hestene!" kommanderede grev Blankenburg.

Straks vidste alle, hvad der var på færde. Alle blegnede og glemte at tænke. Men legemet udførte det, det var vant til, og som det skulle udføre.

Saikin kom løbende hen til Sablin, og bag ham travede Leda, mens den forsøgte at snappe hans karabin med sine læber.

Sablin bøjede venstre knæ og behændigt og let løftede Saikin ham i sadlen. Højre fodspids søgte af sig selv stigbøjlen, og uden at trække sablen løftede Sablin ridepisken over hovedet.

"Deling, sid op!"

Hans stemme havde igen sin fulde kraft. Hesten, han sad på, gav ham hans sikkerhed igen.

"Første eskadron!" kommanderede grev Blankenburg.

"Anden eskadron!" kommanderede Rotbeck.

"Sid op!" kommanderede begge samtidig.

Kommando fulgte på kommando.

Lanserne klirrede, stigbøjlerne knagede i remmene.

"Sabel ud, fæld lanser, giv agt!" kommanderede Sablin.

Sablerne klirrede i solen, og lanserne bøjede sig frem over hestenes venstre øre.

"I sektioner på et geled, seks skridts afstand," kommanderede Sablin og Blankenburg og Rotbeck gentog kommandoerne.

"På batteriet løs!"

"På batteriet løs!" gentog Blankenburg og Rotbeck.

"Første sektion, trav!"

"March!" lød kommandoen, og sektionerne trak sig fra hinanden i slugten og travede hurtigt ud.

Til højre red Blankenburg med sin hornblæser. Til venstre Rotbeck.

Sablin gav Leda tøjlerne og satte sig i spidsen for sektionerne. Bag ham, til højre for hornblæseren galoperede Kolja, som med besvær holdt den ophidsede Diana tilbage. Men Sablin så ham ikke.

30

Man lagde ikke straks mærke til de opdukkende, angribende ryttere ved det tyske batteri. Dér var hele opmærksomheden rettet på de under ild liggende grave, som det russiske infanteri flygtede ud af. Det tyske infanteri samlede sig allerede til et afgørende slag, der skulle straks gås frem til storm.

Det lykkedes Sablin at komme gennem den brede dal og op ad højen ubemærket af fjenden. Foran ham lå en vældig brakmark, og halvanden kilometer borte sås batteriet og dets dækningskompagni tydeligt.

Batteriet skød med retning halvt til venstre, og Sablin så det gult-opflammende glimt ved hvert skud. Nu blev det hurtigt rettet mod ham. Man så folk travlt løbe frem og tilbage ved kanonerne.

"Galop!" råbte Sablin, men folkene galoperede allerede af sig selv uden at afvente kommandoen.

Højt bragede kanonerne og et eller andet sted bagved slog projektilerne ned. Sablin følte jorden vige under sin hests ben. Men så fløj den af sted, og han tænkte:

"Godt at plovfurerne løber i angrebsretningen, så er det lettere at galopere," mens han holdt øjnene stift rettet på batteriet. Det voksede synligt. Nu skelnede han allerede de enkelte folk i grå hjelme, når de løb til ammunitionsstablerne og slæbte lynende projektiler til, så officeren, der stod højt oprejst i midten, og de ham ubekendte, fremmed-udseende kanoner, som strakte deres mundinger frem nedefra. Der lød en sælsom piben om ham, som berørte ham ubehageligt, men han gjorde sig det ikke klart, om det var vinden eller kuglerne,

som peb ham om ørerne. Fra venstre indhentede Rotbeck ham. Han svang sablen over hovedet, som om han ville slå løs på nogen. Sablin så, at der slog en flamme op lige foran Rotbeck, og at en røgsky indhyllede ham. Rotbecks hest styrtede, og da Sablin jog forbi ham, så han ham ligge på maven i en blodpøl.

"Nick har fået et ben revet af," tænkte han; men det gjorde ikke noget videre indtryk på ham.

Nu var batteriet helt synligt. Folkene løb rådvilde frem og tilbage. Dækningskompagniet fløj af sted for alle vinde. Forbi Sablin sprængte en herlig brun med højthævet hale. Dens sadel var tom. Sablin så, at det var Diana. Men han gjorde sig ikke klart, hvad det vel kunne betyde, at Diana kom sprængende uden rytter, for rundt om ham havde alt forandret sig. Et skrækkeligt stød rystede ham. Den sorte, duftende jord kølede hans hede ansigt, men det var ham ubehageligt, at han havde munden fuld af den. Han løftede hovedet. Forbi ham susede soldater på svære heste og råbte hæst: "Hurra!" Geled fulgte efter geled, og de bankende hovslag drønede ham højt i ørerne. Han forstod intet.

"Jeg er såret eller død," tænkte han. Over sig så han den blå, umådelige himmelhvælving. Milliarder lette, gennemsigtige punkter svømmede for hans øjne, så at han ikke kunne skelne noget. Han lukkede øjnene og tabte bevidstheden.

Som første mand nåede grev Blankenburg regimentet og fældede med et sabelhug en soldat, som skød med revolver på ham. Hans eskadron og Rotbecks eskadron under ledelse af ritmester Markuschin, som havde overtaget kommandoen i stedet for den faldne Rotbeck, omringede kanonerne og gjorde kort proces med betjeningsmandskabet.

Til højre for ham bragte mægtige hurraråb luften til at skælve. Resterne af det russiske infanteri brød frem af skyttegravene og styrtede sig over de vigende tyskere. En halv kilometer til venstre var marken, så vidt øjet rakte, dækket af galoperende ryttere. Det var den rettidigt indtrufne anden deling, som optog forfølgelsen af den flygtende fjende. Sejren var almindelig, og denne sejr kunne den russiske armé takke Sablins delings vanvittigt-tapre angreb for. Sablin selv lå på valpladsen med et svært brystsår, uden bevidsthed, to skridt bag ham i en rygende blodpøl lå hans søn Koljas mishandlede legeme med afrevet hoved, gjort ukendelig af en shrapnell.

Ritmester Artemjev, løjtnant Pokrovski, overløjtnant Apapov, løjtnant, baron Lieser var døde, løjtnant Kuschmarov, baron Lidval og grev Toll var såret. Af de for tre dage om aftenen ankomne seks officerer – tre: fyrst Grieven, Olenin og Rosental døde og to: Meduiski og Lichoslavski såret. Treogtyve soldater var faldet og toogtres såret.

Da ritmester, grev Blankenburg samlede delingen bag det erobrede batteri, udgjorde eskadronen næppe to sektioner. Sergent Ivan Karpovitch var faldet ved batteriet i samme øjeblik, han huggede dets fører ned.

Fyrst Repnin travede i ro og mag over den nu rolige mark til eskadronerne, som samlede sig. Hans hest skelede sky til de døde heste og soldater, som lå over alt rundt omkring.

"Jeg takker jer, kammerater, for det flot redne attak. Jeg gratulerer jer til denne heltegerning!" råbte han. "Men hvor er oberst Sablin?"

"Faldet," svarede grev Blankenburg.

"Nej, såret," sagde Markuschin. "Jeg så ham. De bar ham lige nu forbi. Han stønnede."

"En berømmelig dåd, et tappert ridt, mine herrer," sagde Repnin. "De har gjort vort regiment berømt i al evighed."

Han stod af hesten og satte sig træt på den højtliggende agerkant.

"Greve, før folkene til regimentet i Samocha," sagde han til Blankenburg og henvendte sig så til adjudanten:

"Skriv rapporten, Valevski, vi må sende Hans Majestæt et telegram. Han vil glæde sig over den kolossale, berømmelige sejr."

Da adjudanten havde affattet en nøjagtig rapport og havde anført alle de faldne og sårede officerers navne, rakte han fyrst Repnin den til underskrift. Fyrsten holdt blyanten længe i hånden og sad hensunket i tanker med blikket rettet mod slagpladsen, hvor sanitetssoldater nu var ved at tage de sårede op og skaffe dem bort i vogne.

"En glimrende dåd!" sagde han sagte og underskrev omsider rapporten. "Strålende! Hvor mange prægtige, fornemme unge mennesker har ikke mistet livet derved. Rusland og hele verden skal erfare, at vort folk er enigt, at vore officerer gør deres pligt at dø sammen med soldaterne – i spidsen for soldaterne. Gengældelsens tunge stund er kommet. Vor begunstigede stilling, vor rigdom, vor jord, vort overdådige, lystige liv i fredstid betaler vi nu med vort liv.

Hele Rusland skal vide, at fædrene ofrede deres sønner på fædrelandets alter og selv faldt side om side med dem. – Stakkels Sablin! Ved han, at hans søn døde så forfærdeligt, blev så frygteligt mishandlet? Den prægtige dreng! Hvilken

forfærdelig skæbne forfølger ham. For en måned siden mistede han sin hustru under så tragiske omstændigheder, og nu sønnen. Måske var det bedre, om han også selv døde. Hvad har han nu tilbage?"

"Berømmelsen!" sagde Valevski stolt og højtideligt, og i den stille luft klang ordet usædvanlig klart. På marken lå de døde. De sårede stønnede og skreg og søgte at henlede sanitetssoldaternes opmærksomhed på sig. Den sorte jord havde endnu ikke opsuget blodpølene, de døde hestes buge svulmede afskyeligt op, men dette ord udslettede hele valpladsens trøstesløse elendighed.

"Berømmelsen beholder han," sagde adjudanten på ny. "Om han lever eller dør, dagen i dag med dette attak, som han anførte, og som skaffede os sejren, vil gøre ham evigt uforglemmelig."

"Ja, det vil den!" sagde Repnin med et højtideligt udtryk i sit magre ansigt. Han rejste sig fra agerkanten, hvor han havde siddet og red med blottet hoved langsomt over marken forbi de døde. Solen sank i vest, og hans slanke skikkelse kastede en lang skygge. I hans fornemme, skarptskårne træk så man efterkommeren af en heltemodig række aner, som satte berømmelse og sejr højere end deres liv, og troskab til kejser og rige højere end deres lykke.

31

I slutningen af november 1914 kom den N...ske kavaleri-division, som tilhørte Karpovs donske kosakregiment, til floden Nidje efter en række anstrengende marcher, idet den var trukket gennem hele det østlige Galizien, dækkende infanteriets tilbagetog for de østrigske troppers tryk. Karpovs regiment var indkvarteret i en landsby, som havde det sælsomme navn Chwalibogowidza (*Lille Vorherres ros*), og strakte sig langs den henrivende, lille flod, der udmunder i Weichsel.

Den havde tabt følingen med fjenden. Han var blevet tilbage, og nu havde divisionen fået uventede hviledage. –

Det var et vådt efterår. De ubrolagte veje var så opkørte, at fouragevognene blev siddende. Tilførslen fra etappen hørte op, og regimenterne var henvist til sig selv. De sendte fouragerer til landsbyerne i omegnen for at købe hø og havre.

På en trist decemberdags morgen vågnede Karpov, endnu længe før det var blevet lyst. Bekymringer pinte ham. Der forestod ham et ridt på 40 kilometer til armékorpsstaben i en ubehagelig sag. For nogle dage siden var to fouragerer af 1. sotnie, Skatchkov og Malov, blevet sendt til Weichsel for at hente hø. Hos en bonde opdagede de en stor stak, men den gamle kone og hendes yngste datter vægrede sig ved at sælge høet. Så gjorde de to fourerer kort proces, læssede selv deres vogn og tilbød den gamle penge. Men hun vægrede sig ved at modtage dem, og hendes datter brugte mund:

"Røvere er I, tyve! Og jeres zar er også en tyv!"

"Os kan du skælde ud, vi tier," sagde Malov strengt, "men vov ikke at fornærme zaren! Så går det dig ilde."

Men kvinden var blevet rasende. Hun udskældte zaren med de groveste ord.

"Da," fortalte Malov senere, "kunne jeg ikke længere tåle sådanne fornærmelser, det blev mørkt for øjnene af mig, jeg lagde karabinen an, sigtede på den rasende kvinde, lige på hjertet, og trykkede af. Hun lå død på stedet."

Sagen blev bekendt, feltgendarmeri kom til, folk stimlede sammen. Malov skjulte intet, men fortalte alt lige ud.

"Hvad er der sket?" sagde han. "En sjæl havde hun ikke. Hos hende var alt kun lamperøg. Hun er ikke at beklage, og zaren vil hun nu ikke komme til at fornærme mere."

Men sagen blev alvorlig. Krigsretten afsagde kendelse om plyndring og mord, og Malov skulle skydes.

Det kunne Karpov ikke tillade. Han var for god en kristen til ikke at følge sit hjertes drift. Malov havde handlet i hidsighed ud fra den stolte følelse af en stærk, altforglemmende patriotisme. Det var intet egentligt mord i ordets sande forstand, og Karpov kunne ganske vist i sit hjerte ikke give Malov ret, men heller ikke dømme ham. Malov var en tapper soldat, som allerede havde Georgievskorset. Karpov kendte hans fader og moder, hans bedsteforældre, deres kår og deres livsvaner. Han vidste, at den dødsdom, som blev fældet over sønnen ville ramme hele familien. Det forekom ham umenneskeligt hårdt, særligt nu i krigstiden, hvor et liv let gik tabt, og hvor en så ærlig, tro kosak som Malov var til stor nytte. Om alt dette talte han med divisionsføreren og besluttede med dennes tilladelse at ride til korpskommandanten for personligt at gå i forbøn for Malov.

Natten igennem sov han dårligt. I den lille, usle landsbyhytte var der koldt og snavset. Han kastede sig frem og tilbage på den hårde feltseng. Ved siden af ham sov adjudanten på sammenrykkede bænke og hø. På ovnen lå bonden selv. Det var en kold månenat, og månestrålerne faldt ind gennem vinduet. I hjørnet under gudsbilledet skimtedes de tilhyllede standarter, og det forekom Karpov, at de tilvinkede ham velsignelse med hans forehavende.

Klokken fem om morgenen stod han op. Hans oppasser Nikolaj tændte bliklampen, stillede den på bordet og bragte teen. Han og også oppasseren, som sadlede hestene, ligesom hans hornblæser, Lukjanov, som skulle ride med ham, vidste, hvad det drejede sig om og sympatiserede med deres kommandant.

Klokken seks steg Karpov til hest og red mod øst ad den frosne landevej. Den røde månestribe sank bagved den mørke skov. Karpov red, hensunket i tanker, snart i skridt, snart i trav. Han så for sig landsbyen, hvor han havde besøgt Malovs, så den ærværdige bedstefader med det lange, grå skæg, som havde fået Georgievskorset ved Lowicz, og kunne slet ikke gøre sig nogen forestilling om, hvordan den gamle mand skulle kunne bære, at hans barnebarn blev dømt af en krigsret og skudt.

Han overvejede, hvad han ville sige til korpskommandanten, general Pestretzov, og hans ord forekom ham så overbevisende, at han næsten troede på, at hans bøn blev hørt.

Klokken tolv red han gennem porten til godsets Borks park. Staben var indkvarteret i hovedbygningen. Det berørte ham ejendommeligt, at korpsstaben lå så langt bag fronten, men

han tillagde det ingen betydning og tænkte ikke videre over det.
–

Gården var fejet ren. På rabatten lige overfor hovedindkørslen var blomsterstauderne omviklet med halm og indpakket i måtter.

Lukjanov, som havde taget sin bedste kappe på, gjorde et ynkeligt indtryk her. Hans usle uniform, den afrevne kvast ved signalhornets snor, lapperne på støvlerne – alt stak særligt i øjnene hér. Karpov forekom også sig selv plump og uelegant i den svære kappe, feltmæssigt udrustet. Den tale, som han havde lagt så glimrende til rette, var som blæst bort, og selve årsagen, som havde kaldt ham derhen, syntes ham ikke mere så vigtig som før.

Ved opkørslen modtoges han af en chik underofficer med gule snore på en ren skjorte og lynende sporer på støvlerne. I hjørnet af den store forstue sad en pudset og pomadiseret skriver og læste avisen. Han så Karpov fra øverst til nederst og overvejede, om han skulle rejse sig eller ikke. Han blev siddende og ventede til Karpov havde sagt, hvem han var. Så rejste han sig og sagde:

"Værsågod, vil De ikke tage plads? Her er den sidste avis."

Karpov svarede ikke og satte sig heller ikke. Det store spejl gengav ham i hel figur. Han så sit næsten sortbrændte ansigt med det grånende kindskæg, de af fugtigheden sorte og krøllede opslag, de svære læderremme, de af smuds tilstænkede støvler, og der overfaldt ham en lige så ubehagelig følelse, som om han var trådt ind i en balsal i dagligdragt. Gendarmeri-underofficeren og skriveren betragtede ham tavse. De følte, at han kom fra en anden verden, fra den verden, hvor man døde

på sin post, hvor man kæmpede, møjsommeligt tilkæmpede sig foder til hestene og proviant til folkene, hvor man ikke sov dage og nætter igennem, glemte middagsmaden, og hver dag bragte sin møje og besvær. Hos dem derimod forløb hver dag programmæssigt. Man sov så og så længe, spadserede, spiste middag, hørte foredrag osv.

"Hvem må jeg melde?" spurgte underofficeren.

"Oberst Karpov fra N...ske Don-regiment. I personligt anliggende."

Underofficeren så vigtigt på sit ur i et læderarmbånd og sagde:

"Der er ikke andet at gøre, end at hr. obersten spiser middag i officersmessen, og efter bordet vil hr. obersten så blive modtaget."

"Nej," sagde Karpov, "værsågod at melde mig straks. Jeg har redet 40 kilometer og ville gerne være hjemme igen til natten."

"Jeg skal sige det til adjudanten," sagde underofficeren.

I dette øjeblik lød stemmer bag glasdøren. Glasdøren førte ind til vestibulen til den med tykke, grå løbere belagte trappe. Et spejl, to statuer, bladplanter i baljer stod rundt om. Ned ad trappen raslede en elegant fyrreårig dame i en prægtig pelskåbe. Foran hende løb en velplejet foxterrier med en stor rød sløjfe ved halsbåndet. Ved siden af damen gik en ung, meget elegant klædt officer i det engelske stof, som den gang lige var kommet på mode, oversået med ordener.

"Dimitri Dimitrivitch, De ledsager mig da på spadsereturen?" sagde damen til officeren. "Det gør ikke noget, selv om De har tjeneste i dag. De har da lovet mig at vise mig mejeriet."

"Selvfølgelig, Deres Nåde."

Underofficeren rev døren op på vid gab. Damen betragtede Karpov gennem sin lorgnet.

"Det ser ud, som om der er kommet nogen til min mand," sagde hun sagte til officeren.

Officeren trådte hen til Karpov og spurgte tørt:

"Hvem ønsker De at tale med?"

"Jeg kommer til korpskommandanten i et meget presserende og vigtigt anliggende," sagde Karpov.

"Korpskommandanten er optaget. Værsågod, spis middag og efter bordet ..."

"Jeg kan ikke vente og beder om at blive meldt straks."

"De må forstå mig, oberst, det kan jeg ikke."

"Men jeg forlanger, at De melder mig straks."

Damen blev stående ubeslutsom ved udgangsdøren.

Den lille foxterrier indsnusede den friske luft og klynkede sagte for at blive lukket ud. Officeren så meget sigende på damen og trak på skuldrene, som om han ville sige: "De må gå alene, med denne flab er der ikke noget at stille op."

Damen smilede. "De indhenter mig senere," sagde hun, "jeg går ad lindealléen."

Adjudanten bukkede og åbnede døren.

"Godt, jeg skal melde Dem," sagde han, henvendt til Karpov, "men det nytter sikkert ikke noget."

Han gik, kom igen efter nogle minutter og sagde officielt:

"Værsågod. Hans Excellence venter Dem."

32

Hos kommandanten var hans gamle ven og stabschef, general Samoilov. De talte om den almindelige situation.

"Jeg ved," sagde Pestretzov, "at hærføreren har meddelt storfyrsten det, at storfyrsten er af samme mening som han, men når der blandes politik ind i strategiske forhold, er der ikke noget at gøre."

"Kære Jacob Petrovitch," svarede Samoilov og lænede sig til det store, med papirer dækkede bord, "uden ammunition og udrustning kan man ikke føre krig. Jeg siger dig officielt, at vi for hvert skud endnu kun har 200 skud. I Brest blev depotet med svære projektiler sprængt i luften, naturligvis med vilje. Derfor kunne vi ikke tage Krakow i november. Nu går vi tilbage, og vore prægtige tropper taber modet. Tro mig – anden gang rykker vi ikke frem på den måde."

"Men hvad kan man da gøre?" spurgte Pestretzov og strakte sig.

"Således som jeg talte om den japanske krig, således taler jeg også nu. Denne sentimentalitet er unødvendig. Det er unødvendigt at rage kastanjerne ud af ilden for andre med de bare hænder. Det går ikke, at man befrier Europa og tilintetgør Rusland. Vi alene kan intet udrette mod Tyskland og Østrig, hvis Frankrig og England ikke hjælper os. Vort land bliver oversvømmet og udplyndret af vore egne og fjendtlige tropper. Tyskerne stod jo allerede foran Warszawa. Vore tapre sibirere har ganske vist forjaget dem, men hvad har det ikke kostet! Selv har vi nu ingen sibirere mere …"

"Nikolai Sacharovitch, hold op! Du kritiserer kun for at kritisere. Hvad kan vi ændre i det? Vi kan ikke tvinge England til at gribe ind i kampen, før det har skabt sig en hær. Vi kan ikke forlange mere af Frankrig, end det giver os."

"Hvad kommer England og Frankrig os ved? Vi er Rusland. Kun Rusland og de russiske interesser har vi at give agt på. Det er omsider på tiden, at vi lærer at tænke egoistisk og kommer til erkendelse af, at vi kun er tvunget til denne krig til vor egen skade."

"Nå og hvad så?"

"Fred!"

"Fred?"

"Ja, fred. Så får vi Galizien med sine naftakilder og kulbjergværker, med det gamle Lemberg og Przemysl …"

"Som man da først må erobre."

"Det giver de os uden det. Måske oven i købet Strædet."

"Det er umuligt, ugørligt!"

"At føre krig er umuligt, det er rigtigere sagt. Vi har lært, at en sådan kæmpemæssig krig, hvori millionhære opstilles, højst kan vare seks måneder. Midlerne strækker ikke til længere. Lad os dog følge denne læresætning! August, september, oktober, november – og dermed basta! Resten – pokker i vold med det. Mobilisere industrien – det samme som at svide taget af over hovedet på sig selv. Og hvorfor?"

"For at vogte sin ære."

"I politik er der ikke noget, der hedder ære. Tro mig, Jacob Petrovitch, hvis vi, hvad Gud forbyde, kommer i ulykke, vil hverken englænderne eller franskmændene ofre én soldat for

os. Så indtager tyskerne Rusland og anvender os som gødning for deres race, og alle de andre siger ikke et ord til det."

"Nej," sagde Pestretzov med et suk, "at slutte fred nu ville være en evig skam. Ingen russer kunne mere vise sig i England eller Frankrig. Tilnavnet *forræder* er alt andet end behageligt."

"Hvis du bringer guld, Jacob Petrovitch, serverer man for dig over alt og modtager dig med smigrende ord." –

I dette øjeblik trådte adjudanten ind og meldte Karpov. Samtalen om freden var Pestretzov ubehagelig, og derfor glædede han sig over et påskud til at afbryde den.

"Lad obersten komme," sagde han. "Vær så venlig at blive, Nikolaj Sacharovitch. Man siger, at Karpov er en dygtig kosak. Han har præsteret storartede ting med sit regiment."

"De er alle sammen røvere og marodører, kosakkerne," sagde Samoilov og blev stående lænet til bordet, da Karpov trådte ind.

"God dag, kære oberst," sagde Pestretzov og rejste sig, idet han hilste Karpov hjerteligt. "Rytteriets heltegerninger, deres anføreres heltegerninger – endelig har jeg den fornøjelse at lære én af dem at kende. Rasvadovsky har fortalt mig så meget om Dem, om Deres sejrrige slag i august. Glimrende har Deres Don-kosakker arbejdet. Hvad var det, De sagde den gang? – Vi tærsker dem sønder og sammen! Vi lokker dem i et net! – Men tag da plads, kære oberst. Er det ikke Stephan Sergejevitch, De hedder?"

"Paul Nikolajevitch," sagde Karpov, opmuntret af korpskommandantens elskværdighed.

"Tag plads, Paul Nikolajevitch. Nå, hvordan står det til hos Dem? Alt i orden? Nu har De lidt ro, hvad? Nå, to-tre dage hviler vi ud. Så går det løs igen."

Karpov satte sig i en mægtig lænestol overfor korpskommandanten og tav, for han vidste ikke rigtigt, hvordan han skulle begynde. Hans rørende historie om Malovs heltegerninger, om hans patriarkalske familie, hans renlige hus, i hvis hjørne billedet af gudsmoder strålede, om det skrækkelige slag, det ville være for familien, når den hørte om sønnens eksekution, forekom ham ikke på sin plads overfor disse to generaler. Til trods for de venlige ord var udtrykket i generalens øjne koldt og strengt og frem for alt ligegyldigt. Generalens glatte, omhyggeligt plejede og barberede ansigt, arbejdsværelsets indretning med det vældige bord, lænestolene, de forskellige unødvendige småting, med det i akvarel tegnede kort på væggen, på hvilket også hans regimentat i Chwalibogowidza var tegnet ind som en lille kvadrat, var Karpov så fremmed, så aldeles ukrigsmæssigt, at det gjorde ham forlegen, og gjorde, at han begyndte kejtet.

"Sagen er den, Deres Excellence: For nogle dage siden dømte man en kosak af mit regiment, Malov. Han blev dømt til døden. I morgen skal dommen fuldbyrdes. Men de nærmere omstændigheder ved det er, at ..."

"Jeg ved det, jeg ved det, kære Paul Simeonovitch," afbrød Pestretzov ham, som allerede igen havde glemt Karpovs navn. "Jeg kender sagen i alle enkeltheder. Og ved De, jeg er ude af mig selv over, at der findes sådan sjufter i Deres regiment. Befolkningen piner os timevis med klager over kosakkerne. Man må jo omsider en gang skride ind. Deres Malov er kvindemorder – det er tilstrækkeligt. Dødsdommen er stadfæstet af arméføreren – det er en velfortjent straf."

"Deres Excellence, domstolen er ikke kommet ind på de nærmere omstændigheder, de psykologiske motiver, denne gerning er fremgået af."

"Ak, kære oberst, overlad De alt det vrøvl til civilisterne og domstolene. Krigsretten dømmer om den foreliggende gerning. Mordet er et faktum. Jeg spørger Dem, Simeon Danilovitch, det var mord – ikke sandt?"

"Jo, men –"

"Der findes ikke noget Men. Hvad vil De desuden have, at jeg skal gøre? Det afhænger slet ikke af mig."

"Jeg beder Dem gå i forbøn hos arméføreren. Jeg bønfalder Dem om, hvis det skulle blive nødvendigt, at telegrafere til den øverstbefalende."

"Hvorfor skal man spilde ord på den slags bagateller. Er det da muligt, højstærede? Kan man ulejlige den øverstbefalende med den slags småting? Er det tænkeligt, at jeg, øvrighedens repræsentant, skulle bringe den i miskredit ved at gå i brechen for en forbryder? Kosakkerne har altid plyndret og opført sig upassende. Det må da høre op en gang."

Samoilov, som lagde mærke til, at Karpov ville svare, så på uret og sagde til Pestretzov:

"Halv to, Deres Excellence, Nina Nikolajevna lovede at spise frokost sammen med os i dag."

"Deres Excellence," sagde Karpov og rejste sig, fordi også Pestretzov rejste sig, "jeg bønfalder, jeg beder … det ville være den bedste belønning for mig og regimentet …"

"Å, min bedste, lad os ikke tale om unyttige ting. Kom og spis frokost med og slå disse bagateller ud af hovedet."

Karpov afslog bestemt indbydelsen. Han kunne ikke sætte sig til at spise sammen med disse ligegyldige mennesker, med denne pyntede dame, når han tænkte på, at én af hans kosakker skulle skydes i morgen. Han kvaltes i denne luksuriøst udstyrede hovedbygning. Det kaldte ham så hurtigt som muligt tilbage til Chwalibogowidza, til sin lille, kolde hytte, til hans kosakker og officerer, som Malovs eksekution ikke var en lille krigsepisode for, men en vældig begivenhed i regimentets liv.

Lukjanov, som holdt hesten foran døren, kunne se på Karpovs ansigt, at forbønnen for Malov havde været resultatløs, men i skildvagternes og gendarmernes nærværelse spurgte han ikke.

Sardanapal, som var begyndt at kede sig, skrabede utålmodigt i jorden med hovene og lavede derved uorden i den omhyggeligt revne gård. Den rev i tøjlerne og travede gennem porten, som om også den følte sig trykket af den høje stabs atmosfære. De havde tilbagelagt fem kilometer og bøjede nu ind i en stor bøgeskov. En smal vej begrænsedes tæt af store, mørke træer. Uafbrudt dryppede det fra dem ned på vejen. Hestene plaskede gennem de dybe hjulspor, så at vandet sprøjtede. Lukjanov gav sin hest sporerne og red næsten ved siden af Karpov.

"Det lykkedes ikke Deres Højvelbårenhed at få Malov fri?"

"Nej," svarede Karpov ligefremt. Han forstod sin stabshornblæsers spørgsmål.

"Det gør ikke noget, Deres Højvelbårenhed. Det skal De ikke bryde Dem om. Indret det blot sådan, at den eskorte, som ledsager Malov, ikke er kosakker, men infanterister. – Jo, Malov er ikke af den slags, der så let går stumper af. Han flygter. Sine

kammerater vil han ikke have i fedtefadet. Så flygter han ikke, og en anden én ved jo også, at når det er befalet, at han skal skydes, skal han skydes, selv om det også er én af vore. Men at snyde infanteriet er ingen synd. Og hvis det bliver landstormsmænd, er det endnu bedre. De fyre er alle sammen stude."

Karpov svarede ikke, men da han var kommet hjem, sendte han et telegram, i hvilket han bad om, at der til eskorte for Malov måtte blive udkommanderet mandskab af landstormsbataljonen.

To dage efter kom Lukjanov til ham om morgenen. Hans ansigt, som var rødt af kulde, strålede af glæde, og han kunne næppe bare sig for latter. Efter at han havde overbevist sig om, at der ingen andre var i hytten, sagde han sagte:

"Malov, Deres Højvelbårenhed –," men så kunne han ikke holde sig længere, han lo hjerteligt og fornøjet – "Malov er stukket af for en halv time siden. De førte ham til eksekution, men kom blot til skoven. Så rev han karabinen ud af hånden på soldaten til højre for ham, satte over grøften ind i skoven og smurte så hurtigt af, at der ikke var tale om at indhente ham. De fæhoveder skød ikke engang, løb hjem og beklagede sig. Det kalder jeg en eskorte! Ikke andet end ærgrelse har man af sådanne folk."

33

I de første dage af december fik Karpov uventet befaling til hurtigst muligt at rykke til Novo-Kortchinsk og stille sig til disposition for kommandantten over Saraisker infanteriregimentet. Efter en heftig kamp havde dette regiment gennembrudt den fjendtlige front, og en bredt udstrakt forfølgelse af modstanderne skulle nu optages af rytteriet. Karpov alarmerede regimentet og travede langs floden ad frosne veje til den i det fjerne synlige, ikke store, men smukke by. Jo nærmere han kom, desto mere så han sporene af et lige udkæmpet stort slag. På jorden lå karabiner, bortkastet af de sårede. Hist og her lå døde under buskene. Mange stirrede med blege, ynkelige træk ind i den synkende sol, mange lå på maven med unaturligt bøjede ben. Over alt lå blodige laser, flængede skjorter, kogekar, tornystre osv. Hele marken var til venstre for vejen gennemtrukket af enkelte, ikke dybe grave, hvori der lå sammenpresset halm. Dér havde saraiskerne overnattet før stormen. Imellem, foran og bagved graven var store, mørke kratere efter svære artilleriprojektiler. Nu skød artilleriet ikke mere. Sandsynligvis havde det trukket sig tilbage fra slagpladsen, og kun over Novo-Kortchinsk så man hyppigt små, klare orangefarvede skyer. Slaget var endnu i gang.

I trav bøjede Karpov ind i den første gade, lod gøre holdt og lod folkene sidde af. Det var åbenbart endnu for tidligt at optage forfølgelsen. Over gaden peb enkelte forvildede kugler. En hest og en kosak blev såret af dem. Karpov lod folk og heste tage dækning bag husene og red selv bort med adjudanten og Lukjanov for at opsøge kommandanten over infanteriet.

Gaderne var tøet op, og i højt mudder holdt ammunitionsvognene, den ene bagved den anden. Førerne sad bøjet på deres heste og skænkede ikke kuglerne, der fløj omkring dem, ringeste opmærksomhed. Forbi dem trængte sig rygende feltkøkkener, hvis førere brugte forfærdelig mund. På begge sider af vejen var der dybe grøfter topfulde af mudder. Mellem ammunitionsvognene og grøfterne var en smal vej fri – køkkenerne kunne ikke passere. Ét havde forsøgt at trænge sig igennem, men havde fået et hjul i grøften og var væltet, den grå suppe var flydt ud og lå som en tyk dej i mudderet. Kokkene og mandskabet stod rundt omkring og vidste ikke, hvad de skulle gøre. Fra den anden side kom tohjulede sanitetsvogne, og langs husene drog i én uafbrudt kæde letsårede med forbundne arme og omviklede hoveder.

Karpov måtte gøre holdt og vente, til virvaret opløste sig.

"Hvad har I nu lavet, I elendige djævle!" råbte kokken fra den væltede vogn. "Hvad skal jeg nu stille op?"

"Jeg sagde dig jo, at du ikke kom forbi," svarede føreren af vognen uforstyrrelig.

"Kammerater, lad de sårede komme igennem," bad en sanitetsunderofficer, "har I da virkelig slet ingen samvittighed mere?"

"Igennem! Ja, hvordan skal jeg lade nogen komme igennem, når jeg hverken kan komme frem eller tilbage?"

"Store Gud, ikke en gang med jeres lidende brødre har De medlidenhed," sukkede en søster, som stod i mudderet i lange støvler og til knæene opkiltret kjole.

"Å, kosakker," råbte en ung soldat, som var såret i armen, "I kommer lidt for sent. Det var lige ved, at vi havde erobret hans

kanoner."

"Nå, hvordan står det til der?" spurgte Kumskov.

"Ja, hvordan!" svarede en gammel reservesoldat, som gik bagved ham, gnavent. Han var ganske vist ikke såret, men havde intet gevær. "Vi blev siddende fast ved floden. Nu slår de bro, men det varer længe endnu."

Nu kom en gammel artillerikaptajn ridende, han overså straks situationen og råbte med rasende, hæs stemme:

"Førere, sid af! Herhen! Alle herhen!"

Soldaterne steg uvilligt af og vadede igennem det dybe smuds hen til ammunitionskisterne.

"Så, tag nu fat og løft dem om, til venstre! Hej, I infanterister, hvad står I og gaber efter? Kom, hjælp til!"

Ved fælles kræfter blev ammunitionsvognen med forhjulene skubbet lige ned i grøften, og der blev skaffet plads for lazaretvognene. Dette øjeblik benyttede Karpov og red foran dem ind i byen. Den gik i en bred vej ned til floden med den ødelagte bro. Fra den anden side af floden beskød man vejen, så at det var umuligt at ride ad den. Lige midt på vejen, ikke langt fra floden, havde en ammunitionsvogn forvildet sig hen. De to forheste var skudt og lå halvt sunket ned i mudderet. Stanghestene slog eller stod sløvt stille og åndede tungt. Ikke et menneske var hos dem. Østrigerne holdt vognen under ild, og ingen vovede sig hen for at spænde hestene fra. Langs med husene, dækket af en stor, grå kirke, kom soldaterne i gåsegang i to endeløse rækker, nogle ovenfra, andre nedefra. De havde trampet en tør sti i snavset, og alle gjorde sig umage for at holde sig på den.

Karpov, adjudanten og Lukjanov bøjede ind i en gård, stillede hestene i sikkerhed og steg af. Karpov lod Lukjanov blive hos hestene og gav sig sammen med adjudanten til at lede efter kommandanten for Saraisker-regimentet.

"Hvor er regimentskommandanten?" spurgte han en soldat, han mødte.

"Rimeligvis nedenfor."

"Hvis han da ikke allerede er på den anden side," mente en anden, som gik bagefter ham.

"Ja, er broen da allerede færdig?" spurgte den første.

"Måske ikke helt. Men de går allerede over på brædder. Jeg så, at der allerede er kommet sårede."

Karpov gik ned. På vejen lå faldne østrigere, russerne var allerede samlet op, men østrigerne lå sunket ned i smudset. Karpov fo'r uvilkårligt sammen, da han så en falden østriger tæt ved stien. I kampens hede havde man trådt på ham og trampet ham helt ned i snavset. Kappe, arme og ben – alt lignede jorden, og kun det blege ansigt med et velplejet lille skæg stak frem af jorden. Jo nærmere ved floden, desto oftere peb kuglerne og desto flere lig lå trampet ned i snavset. Hér så man også russernes grå kapper mellem østrigernes blågrå.

Bagved kirken var en stor, af kirkemuren indhegnet plads. Dér stod en mængde østrigske fanger. De stod som en lydig hjord og kedede sig og talte sagte med hinanden.

En ung, køn og stor russisk officer i soldaterkappe med krøllede og bleggule gyldne opslag talte dem og puffede dem fra den ene side af pladsen til den anden. Hans ansigt så træt og slapt ud, men det strålede.

"Et tusind, otte hundrede og fem – seks, syv," talte han videre, puffede atter til fangerne og skelede til Karpov, som kom.

"Et tusind, otte hundrede og fem – seks, syv," talte han videre. "Jeg tror, her er over to tusind, hvis det ikke bliver tre. Hér overgav de sig, da vi stormede. Vi har én brigadegeneral, to oberster, firs officerer, seksten maskingeværer. De søger regimentskommandanten? Oberst Dorman? Han er lige gået ind i huset dér. Ser De det store stenhus dér? Nu kommer der netop en soldat ud. Et tusind, otte hundrede og otte, ni – – nå, hvad tramper du rundt efter?" råbte han til en østrigsk soldat, som ikke vidste, hvor han skulle hen.

Karpov gik hen imod det hus, som angivet ham. Det blev aften. Den rosenrøde sol sank bag horisonten, og den blege måne viste sig tydeligt på himlen. Kuglerne peb sjældnere – artilleriet forstummede helt.

34

Det hus, Karpov trådte ind i, tilhørte en rig jøde. Fra forstuen kom Karpov ind i et stort, meget renligt køkken med et komfur af hvide kakler. En ung brunet jødinde var ved at lave aftensmad. I hjørnet ved komfuret sad en gammel jødinde og en sortskægget jøde, som fuld af uro fulgte den unge kone med sine blikke. En stor petroleumslampe af kobber hang ned fra loftet i en tyk snor. Ved to borde, som stod ved vinduet, sad officerer og soldater. Ved det nærmest ved døren stående bord var telefonen stillet på en lædertaske, og en soldat med et gråt, jordfarvet ansigt og onde øjne råbte uafbrudt:

"Tarechov! Er det dig, Tarechov, hvad? Hvorfor svarer du ikke? Å, det sekstende svarer? Å, forbindelsen med det femtende er afbrudt? Det må straks bringes i orden. Kommandanten forlanger det. Hvor er anden bataljon?"

To soldater sad på gulvet på en udbredt kappe og raflede og smaskede noget underligt, gråt-flydende i sig af en kasserolle. Ved bordet sad endnu to soldater og skrev efter diktat af en meget tynd, høj officer, som bar adjudantsnore.

"Præcis klokken otte gav jeg første og anden bataljon ordre til at angribe," sagde han og så på sine notitser. "Peter Stephanovitch, er der indtruffet rapport fra første bataljon om tabenes størrelse?"

Den tiltalte sad i en gruppe officerer ved et andet bord og drak et tungsindigt glas te.

"Endnu ikke," svarede han og fik med møje et stykke brød med smør ned.

"Levn et glas te til mig, mine herrer! Peter Stephanovitch, smør mig et stykke smørrebrød og også ét til ham hér," sagde han og pegede på skriveren. "Har I det? – Bataljon ordre til at angribe."

Da Karpov trådte ind, rejste alle sig.

"Hvem ønsker hr. obersten at tale med?" spurgte adjudanten.

"Kommandanten for Saraisker-regimentet."

"Næste stue, værsågod."

Adjudanten åbnede døren, og Karpov trådte ind i et ikke stort, stærkt opvarmet værelse. På væggene var i stedet for billeder anbragt "Hamburg – Amerika-linjen"s store smukke plakater. Alle stole var optaget af officerer i våbenfrakker, andre i fredskapper af blågråt tøj, alle i fuld uniform. Nogle herrer lænede sig til en kommode. På bordet brændte en lampe under en blå glasklokke. Tallerkener med levninger af stegt høne, brød, pølse, glas med tynd te stod uordentligt rundt om.

På sofaen sad en kraftig, middelhøj mand med et stort af vind og vejr brunet ansigt, hvori der strittede et studset, børstet overskæg. Han blinkede lystigt med de små, tætsiddende øjne og talte livligt.

"Først og fremmest må vi spise soldaterne mætte, mine herrer. Er der sendt bud til køkkenet?"

"Javel," svarede en ung officer, i hvis blege ansigt de betændte øjne brændte som kul.

"Å, god dag, oberst! Man har gjort Dem forgæves ulejlighed. Nå, det er udgået fra korpsstaben. Ikke min skyld. Den forekommer vel alt let og ligetil i den herlige afstand. Men det er ikke så ligetil og let. Nu har vi lige taget Novo-Kortchinsk, nu

skal pionererne først tage fat. Det koster megen sved. Derfor håber jeg på så meget mindre blodsudgydelse."

"Hvor skal jeg hen med mit regiment?" spurgte Karpov.

"Mit råd er følgende: Hér er ikke plads, alt overfyldt, heste kan man ikke anbringe noget steds. De kommer fra Blotna-Volja? Nå, gå så i Guds navn tilbage dertil. Lad mig beholde en dygtig officer og fem-seks kosakker hér til forbindelse. Så skal jeg sige Dem, hvornår jeg har brug for Dem. Sådan om en tre dage, det give Gud! Nu kommer de svære kanoner, mørserne trækker vi til – så skal det nok gå. Kan De se, de har forvandlet Kortchinsker-gården til en rigtig fæstning. To rækker pigtråd på jernpæle. Vi får nok mere at svede over. Men da De nu allerede er kommet, vil vi se en fem minutter ned til floden, så at De kan få egnen at se. I dag er det måneskin. Så kan man godt skelne noget. Lidt te? Å ja, jeg glemte at forestille mig for Dem: Oberst Dorman, regimentskommandant."

Den høje, blege officer stillede et glas te og et stykke brød hen foran Karpov. En koparret major i en plump, vatteret kappe gav ham sin stol. Karpov trykkede de nærmeste officerers hænder og satte sig.

"Altså, mine herrer, først og fremmest fodre mandskabet af og med kød. Forstår De? Er der kød i suppen?"

"Javel, hr. oberst."

"Det er en skam, vi ingen vodka har. Nu ville det være rigtigt at give dem en snaps. I løbet af natten skal første bataljon over. Simeon Dorofeitch, kan De skaffe to bataljoner derhen?"

"Det kommer an på broen," svarede en brun, sortskægget artillerioffícer.

"Nå, har De forsøgt vadestedet?"

"Det går ikke. Hvor det er fladt, er det for sumpet, dér kommer vi ikke igennem. Nedenfor vadestedet kommer der vand i bundstykkerne og at slæbe igennem ovenfor ville være for besværligt."

"Broen vil jo være færdig om tre timer, hr. oberst," sagde den tynde officer.

"Nå, godt. Altså, mine herrer – middag, middag, og endnu en gang middag. Lad der ikke være en sulten mand på denne bred. Hvis jeg hører, at én ikke har fået noget at spise, gælder ingen undskyldning, jeg afsætter kompagniføreren, og så har I herrer af bataljonen heller ingen grund til at le. Nå, lad os gå!"

Dorman rejste sig. Han befandt sig i den overordentlig lykkelige stemning, en sejr fremkalder. Han følte ingen træthed, mærkede ingen sult. Og dog havde han begærligt slugt en halv høne og to store stykker brød og skyllet tre glas dårlig te ned. Han talte uafbrudt, dikterede rapporter og brød sig hverken om den smudsige by, hvor ruderne i de fleste huse var knust af artilleriilden, ej heller så han de i jorden nedtrampede lig eller spurgte om tabene. Han følte kun ét: At han havde forjaget den østrigske brigade fra Novo-Kortchinsk med sit regiment, at han havde taget omtrent 3000 fanger, og at hans navn nu stod i frontberetningen. Han drømte om udmærkelser, og måske ville der komme en forfremmelse til general. Alt afhang nu af, hvordan det videre ville gå, og for at det fremdeles skulle gå som hidtil, anspændte han alle sine åndsevner. Under ham, den unge regimentskommandant, den 42-årige oberst havde man yderligere stillet to regimenter af divisionen og et kosakregiment! Hans hjerte slog hurtigt, han følte næppe

jorden under fødderne. Han gik som en yngling, og hans stemme klang klar og høj.

"Må jeg bede Dem, mine herrer, enhver på sin plads. Pas på, at folkene ikke driver omkring i landsbyen."

Han bukkede, tog Karpov under armen og forlod værelset.

35

I den halve time, Karpov havde tilbragt i huset, havde alt forandret sig fuldstændigt udenfor. Solen var gået ned, og i vest lyste endnu kun en smal, mørkerød, ulykkevarslende stribe. Månen stod højt på himlen, og under dens sølvstråler syntes kirken med dens stenmur og de små, usle jødehuse eventyrligt smukke. Næsten alle vinduer var oplyst. Skydningen var ophørt, og soldaterne vrimlede på vejen, ubekymrede om lig og smuds.

Hestene for forstillingen, som var kørt fast, var ved et vidunder forblevet i live og blev ført bort, og folkene sled nu med at hale de døde forhestes seletøj op af mudderet. Fangerne var ført bort, og bag kirken røg feltkøkkenerne, der lugtede af kogt kød, og man hørte soldaterne le og snakke. Alle tyggede og smaskede – over alt glimtede cigaretter.

"Hvilken bataljon?" råbte Dorman i kommandotone.

"Første ... første ... første, Deres Højvelbårenhed!" svaredes fra alle sider.

Dorman gik gennem trængslen hen til køkkenerne.

"Alt spist op?" spurgte han en kok.

"Nej, Deres Højvelbårenhed, der er endnu noget tilbage."

"Nå, lad os se."

Kokken bøjede sig over den store kedel, rørte med øseskeen om i kålsuppen og rakte Dorman den. En soldat kom med en ske.

"For lidt peber," mente Dorman efter at han havde smagt.

"Det var umuligt at opdrive noget," sagde en underofficer, som stod bagved.

"Vel, sørg for forsyning en anden gang." –

Føreren for første kompagni, et kønt, 30-årigt menneske, kom hen og forestillede sig for Karpov.

"Kaptajn Koslov."

"Nå, hvordan er stemningen hos Dem, Alexander Ivanovitch?"

"Prægtig. Alt roligt," svarede kaptajnen. –

Dorman gik videre ad en sidevej, som førte ned til floden. Natten var kold. Stedvis, hvor der blev gået mindre, var snavset frosset, og den tynde is på pytterne knirkede under sålerne. Man blev sælsomt til mode ved i denne kulde at se folk kun iført skjorte stå nede ved bredden. Det var mest ældre folk med sorte, blonde og grå skæg, som ubeslutsomt trippede frem og tilbage og ikke kunne få sig til at gå ud i det.

"Nå, fremad, fremad! Hvem er taprest!" råbte en også afklædt gråhåret mand med tyk mave. "Vær ikke bange, vi drukner ikke."

"Drukner?" svarede en kraftig, skægget soldat, "men døden kan man alligevel skaffe sig på halsen."

"Ja, hvad, dø skal du jo alligevel en gang," råbte den gamle. "Fremad børn! For tro, zar og fædreland! Hejda! Kom så!"

"Ak, oi! Huh! Eijaja!" råbte han af kulde. "Det er ikke så slemt, kun mod! Man vænner sig … Ræk mig en økse."

Under megen Ak og ve gik folkene nu ud i vandet, og økseslag lød. Til de gamle, halvtopbrændte pæle blev fastgjort nye, tykke bjælker som bro for artilleriet. Det var et landeværns-pionerkompagni, som arbejdede.

Kompagniføreren, en gammel, 50-årig officer, sad på nogle nedslæbte bjælker. Han rynkede panden.

"De vil alle blive forkølet," sagde han mørkt, idet han pegede på det arbejdende mandskab.

"Ikke noget at gøre ved det. Vi skal bruge broen."

"Å, hvorfor spilde flere ord på det," sagde den gamle håbløst.

Dorman og Karpov gik op langs strømmen til den plads, hvor den store bro havde været. Dér var der bygget en smal overgang i et bræts bredde, og folkene gik over og tilbage igen.

"Holdt! Vent dér! Regimentskommandanten!" råbte adjudanten.

Folkene på denne side af floden blev stående, og Dorman, Karpov, Kumskov og adjudanten ved infanteriregimentet balancerede efter hinanden over den mørke flod.

Bredden på den anden side lå to meter over vandet, en ganske lige hulvej, som blev holdt under ild af fjenden, trak sig derhen. Hér hørte man tydeligt skuddene, som blev overdøvet af larmen i det ganske overfyldte Novo-Kortchinsk. De faldt enkeltvis, to eller tre, men uafbrudt hvislede og susede kuglerne i luften.

Dorman sukkede dybt.

"Kun en kilometers mellemrum," sagde han. "Hér foran ligger kun en jægerkommando."

Han gik hurtigt over det frie felt til den lille, men dybe skyttegrav og sprang ned i den. Dér sad en artillerigeneral med en ung artilleriofficer, en infanteriløjtnant og telefonister. Der var kun plads til to til.

"Gå videre til buskadset dér," hviskede Dorman til adjudanten og trak Karpov bag sig ved ærmet.

"Det er bedst ikke at gå hér," sagde artillerigeneralen langsomt og adspredt og rakte Karpov hånden med et

forundret blik. "I dette øjeblik er en jæger blevet dræbt og to såret."

"Dér ligger han," sagde artilleriløjtnanten og pegede på en utydelig plet på den månebeskinnede skråning, som hævede sig foran dem. "Faldt og rørte sig ikke mere. Sandsynligvis et skud i hovedet."

Kuglerne peb og slog hyppigt ned i sandet, som om de ville minde om, at man ikke skulle strække hovedet ud. Og alle talte sagte, sandsynligvis i bevidstheden om fjendens nærhed.

"Har De rekognosceret, excellence?" hviskede Dorman. "Vil det gå?"

"En svær kanon og to mørsere er allerede i stilling. Jeg garanterer for resultatet."

"Gud være tak, Gud være tak," hviskede Dorman.

"Jeg indretter mit standkvarter hér for i nat. Løjtnant Perepelkin, gå med telefonen til det forreste kompagni. Hvornår vil De kunne angribe?"

"Jeg tænker om en tre dage," sagde Dorman.

"Det mente jeg også. Der er ingen grund til hastværk. Foreløbig bruger vi kun de svære kanoner. Feltartilleriet gemmer vi til sidst. Foran er der pigtråd – hvordan vil De komme igennem det?"

"Skære det igennem. Vi har ingen anden udvej. Håndgranater har vi først nu fået løfte om."

"Nå, når teknikken svigter, hjælper jeg Dem ved kunsten. I det øjeblik Deres folk er ved pigtråden, vil intet gevær blive affyret på dem. Det indestår jeg Dem for," sagde artillerigeneralen.

"Dér kan De se, hr. oberst," sagde Dorman og henvendte sig til Karpov. Samtidig blev det ham først klart, at han i grunden havde slæbt ham ganske formålsløst herhen og udsat ham for fare. For ingenting kunne man se, og han havde egentlig kun gjort det for at vise et fremmed menneske sin personlige tapperhed.

"Ser De, hvordan sagen ligger. Bar mark, jævnt som et billard til herregården. Hvis vejen, som gennemskærer stillingen, ikke var der, kunne man overhovedet ikke komme derover. Nå, og vejen holder han stadig under geværild, om dagen beskydes den tilmed med artilleri. Granater, shrapnells, shrapnells og igen granater. At omgå er også umuligt. Hans højre flanke støtter sig til Weichsel, hans venstre til sumpe. Bagved bøjningen atter marker til Chwalibogowidza, og kun til højre ligger en stor egeskov. Derfor håber jeg at kunne jage ham tilbage til Stolina, når vi med Guds hjælp har erobret herregården. Hvad mener De?"

"Om Gud vil," sagde Karpov. "Jeg kender egnen hér nøje. Har ligget fem dage i Chwalibogowidza, otte kilometer herfra."

"Har han stillinger bagved?"

"Rimeligvis udmærkede. Dér er stejle, stenede skråninger ved en rivende bæk."

"Den erobrer vi!" sagde Dorman med overbevisning.

"Hér har vi vel altså ikke mere at gøre," fortsatte han. "Å, kom, altså overlader De mig en forbindelsesofficer og rider selv hjem. Jeg må bringe første bataljon på benene. Det er på tiden. Klokken er ni."

Ved kirken tog Karpov afsked med Dorman og gav sig til at søge efter Lukjanov og hestene. Han ville ikke have fundet ham

så let, for han havde glemt, i hvilken gård han havde anbragt ham, men den vagtsomme stabstrompeter holdt selv udkig efter sin kommandant.

"Hér, hr. oberst!" råbte han fra porten og løb efter hestene. –

Da Karpov var ankommet til regimentet gav han ritmester Kargalskov befaling til at overlade løjtnant Rastepajev og seks kosakker til infanteriregimentet. Dertil udkommanderede Kargalskov blandt andre underofficerer Alpatov og den frivillige Viktor Modsalevsky. –

Rastepajev fandt oberst Dorman på den fjendtlige bred, stadig i den lille skyttegrav, og blev hos ham. Han var sig vigtigheden af sin opgave bevidst.

I det klareste måneskin red Karpov klokken ti om aftenen tilbage til Blotna-Volja, og holdt sig i fuld kampberedskab. Sotnierne blev forbundet med regimentsstaben ved telefonledninger, og hestene blev ganske vist sadlet af, men paktaskerne ikke spændt af.

36

Klokken ni om aftenen gik første kompagni i gåsegang over floden på brædderne og lagde sig ned ved bredden. Kaptajn Koslov forklarede sin eneste officer, løjtnant Pischkin og underofficeren den opgave, som var stillet ham. Enkeltvis skulle folkene løbe til hulvejen, kaste sig ned dér og straks grave sig ind i dens hule kant, så at de stod i en niche, i hvilken de skulle afvente til hele første og anden bataljon på denne måde havde fået vejen besat, og de forreste var fjenden nær på 60 skridt. Om natten skulle så første bataljon opkaste løbegrave til højre for vejen, anden til venstre og blive liggende så længe dér, til der blev givet signal til storm for så med opplantet bajonet at styrte løs på fjenden. Hele planens tyngdepunkt hvilede på spaderne og artilleriet. Folkene havde kun få patroner, de skulle spares, og sejren tilkæmpes med bajonetten.

"Jeg går som altid i spidsen," sagde Koslov.

Han var den typiske, russiske infanteriofficer. Som søn af en kompagnifører var han født på en kaserne i en lille polsk by. Hans fader var også søn af en kompagnifører og var kommet til verden under lignende forhold. Deres familie havde ingen berømtheder at opvise – længere end til major havde ingen bragt det. Bedstemoderen havde fortalt Koslov, at hans stamfader også havde været kaptajn under Peter den Store og var faldet ved Narva. Oldefaderen faldt som major ved Leipzig, bedstefaderen havde længe ført et kompagni og havde i hans alder været inspektør på et hospital. Faderen havde pådraget sig en forkølelse på vintermanøvrene og døde som kaptajn. Sin barndom tilbragte Koslov på kasernen og i kadetkorpset – så

igen kasernen og krigsskolen og til slut Saraisker-regimentet og kasernen.

Siden hans fødsel havde hele hans liv været kasernens og drejet sig om kaserneinteresser. Det store liv brusede forbi udenfor. Folket søgte og ønskede en særlig frihed, sociale spørgsmål afgjordes, brochurer blev trykt og fordelt af usynlige hænder – alt det berørte ikke Koslov.

I regimentet satte man pris på ham som uddannet officer. Seks år havde han haft skolekommandoen under sig, og alle nuværende underofficerer var hans elever. Han havde undervist og opdraget dem udmærket. De var glimrende gymnastikere, fortræffelige skytter, fædrelandet og zaren tro undergivne, troede på Gud og havde oven i købet en anelse om den russiske historie. De læste og skrev godt og anså sig selv for meget dannede, fordi de kunne affatte små skriftlige meddelelser fornuftigt. Alle elskede ham, også soldaterne af første kompagni, som han nu førte, ja, de betragtede ham oven i købet ikke som "herre", men som deres broder, som et menneske med sind og hjerte, som stedse sørgede for dem, og som det var en lyst at tjene under.

I felten spiste han med dem af samme gryde, kom i samme hytte, sang deres sange og læste aviser højt for dem og forklarede dem for dem. Når han sagde "mit kompagni", mente han det bogstaveligt, og soldaterne kaldte ham "vor kaptajn" eller simpelthen "vores". Den slags befalingsmænd fandtes der i året 1914 en mængde af i den russiske armé, ja, de lignede tilmed hinanden i skikkelse og udseende, havde det samme faste trit, skældte dovne soldater ud med samme kommandostemme, lå hundrede skridt fra fjenden og meldte

bataljonkommandanten gennem telefonen: "Vi skyder nu de sidste patroner bort. Vi har nu ikke andet at gøre end at storme," eller: "Jeg beder om at få sendt en stedfortræder; har foreløbig afgivet kompagniet til underofficeren, for jeg er – død."

Kaptajn Koslov adskilte sig fra tusind andre alene derved, at han to år før krigen havde ægtet en meget smuk datter af en general af en meget gammel familie og elskede sin kone og sin lille datter på et år over alt.

De forskønnede ham kasernelivets daglige ensformighed. Når han i iskold regn stod på skydepladsen, tænkte han: "Hjemme venter min Sorka mig." Og var han dødtræt af en march i sommerhede, stod hun og hendes hyggelige hjem for hans øjne. Altid tænkte han på hende, også nu i dag, da han med rolig stemme sagde til højre fløjmand:

"Sheleskin, giv mig din spade."

Dybtåndende, som ville han styrte sig ud i dybt vand, greb han efter gevær og spade og løb så hurtigt, han kunne, ad vejen. Kuglerne peb ham om ørerne. Et østrigsk springprojektil slog pludselig ned ved vejkanten, en mystisk, grøn flamme flammede som en Sankt Hansorm og projektilet summede svagt. Koslov sprang forskrækket over på den anden side af vejen, som om han var mere sikker dér.

Ta-pu! Ta-pu! knaldede det, og i mørket så man gnisterne. Tak, tak, tak – knitrede et maskingevær.

"Gælder alt det mig," tænkte Koslov. "Vanvid, de kan jo slet ikke se mig i mørket," beroligede han sig og løb videre, tungt åndende af ophidselse og det hurtige løb.

Foroven stod den store måne klart, og i sin stjernepragt strålede himlen som brokade. Dér er Gud og ser al denne skræk og gru.

Nede i hulvejen var det mørkt. En død soldat lå tværs over. Koslov snublede over ham og var nær faldet, men han sprang over og følte, at hans kræfter forlod ham, og at han snart ikke kunne mere. Han krøb til højre langs kanten og krøb ubevægelig sammen dér. Han gøs pludselig ved tanken om at være alene hér, i nærheden af fjenden. "Hvis kompagniet nu ikke følger efter," fo'r det ham gennem hovedet, og hans hjerte stod stille af forfærdelse. En kugle slog ned ved siden af ham på vejen.

"Å, Gud! Å, Gud! Og jeg står hér helt alene som ved en eksekution!"

Helst var han krøbet i jorden. Det forekom ham, at der var gået forfærdelig lang tid, at det snart måtte blive dag. Hvert minut kunne østrigerne komme frem, fange ham og slå ham ihjel, ham, som havde en så kær kone, en så henrivende lille datter hjemme.

Med begge hænder greb han spaden og begyndte at grave. Jorden var frosset øverst og knirkede under spadestøddene. Geværet var ham i vejen. Han tog det af og stillede det ved siden af sig. Nogle minutter glemte han sine tanker over arbejdet. Sand og jord væltede ned i store klumper. Han gravede en fordybning i kanten og trykkede sig ind i den med sin højre side. Det halve legeme var beskyttet. Han trykkede hovedet ind imod den kolde, fugtige jord.

"Hvor dejligt!" tænkte han. Jordlugt var ham behagelig. I dette øjeblik slog en kugle ned bag ham.

Herre Gud, den venstre side, hjertet, den halve mave var ubeskyttet.

Hårene rejste sig på hovedet under hans hue. Han drejede sig om og pressede sin venstre side ind i skrænten, men det var ham ubehageligt at have fjenden i ryggen, ikke at kunne se ham, så at han straks igen vendte sig om og greb spaden. Men hans arme adlød ham ikke mere.

"Nå, for min skyld kan de gerne træffe," tænkte han resigneret. Og han begyndte at udmale sig alle legemsdele, hvor han kunne blive såret og bad: "Å Gud, blot ikke i maven … i øjet … i hovedet." Han lagde mærke til hver kugle, som peb forbi. "Den var for lang, den for høj." Pludselig slog én ned ved siden af ham. Da faldt det ham ind, at han jo ikke ville høre den, som traf ham, og han krummede sig af rædsel.

"Er jeg da virkelig en kujon?" tænkte han. "Endnu i morges gik jeg da løs på byen i spidsen for regimentet og var uden frygt – og nu? Det er nerverne, jeg må tvinge mig til ro." Han begyndte at fremsige sin yndlingssalme, men brød kort af og fo'r sammen, for igen peb en kugle. Han ville ikke mere tænke på noget, men tankerne og minderne overvældede ham, og alt fra fortiden forekom ham herligt.

Forsigtigt løftede han hovedet. Frem for alt frygtede han, at månen skulle blegne og morgendæmringen skulle begynde, for ved dagslys ville fjenden se ham og så – var alt forbi. Men månen stod stadig lige så fuld og rund på det samme sted.

"Å Gud, å Gud! Hvad sker nu?" stønnede Koslov. – "Blot snart, blot snart!" Han vidste ikke selv, hvad det var, han ønskede sig så snart, – død, sår eller hvilken udfrielse af sin fortvivlede tilstand.

I dette øjeblik kom et menneske styrtende bagfra, snublede over geværet og greb med et kraftigt tag Koslov i skuldrene:

"Er det Dem, Deres Højvelbårenhed?"

37

Det var Sheleskin. I måneskinnet syntes hans ansigt blegt, og hans lange tynde næse kastede en skygge over munden.

"Puh! Gud være lovet. Så langt kom De," sagde Sheleskin og tog spaden ud af hånden på Koslov. "Jeg mente allerede, at der var passeret noget, da jeg så den døde. Men hvor kuglerne piber. De sover ikke derovre. De ved, at nu er der liv hér. Patruljerne har vel allerede udspioneret det."

Med regelmæssig, behændig bevægelse af sine stærke arme gravede Sheleskin sig ind i skrænten foran Koslov.

Et øjeblik fyldtes Koslov af en herlig, sikker følelse: Nu var han dækket af Sheleskin. Men straks efter skammede han sig. Han mærkede, at han igen var rolig og spurgte hviskende:

"Og kompagniet?"

"Følger efter," sagde Sheleskin og afbrød et øjeblik sit arbejde for at trække vejret. "Der var ikke gået et minut, før jeg styrtede efter Dem. Telefonisten Ergor er bagved mig."

Sheleskin kom hurtigt frem. Han gravede jorden bort under sig og kastede den foran, så at der opstod et lille brystværn. Koslov kom til at tænke på, at han jo selv havde lært soldaterne det, tilmed havde tegnet det for dem, og samtidig havde han, da han selv gravede, båret sig ganske forkert ad.

Efter nogle minutters forløb var Sheleskin fuldstændig forsvundet i jorden, og kun sandet fløj med regelmæssige mellemrum ud af hullet og forhøjede brystværnet mere og mere. Koslov strakte armen ud og så på sit armbåndsur. Den var lige halv elleve, så de havde altså endnu hele den lange vinternat for sig. Sheleskin gravede og gravede.

"Denne vej, Deres Højvelbårenhed."

Han kom krybende ud og trak Koslov bagved sig. Den udgravede hule bredte sig under jorden og gav plads til to, når man trykkede sig tæt sammen.

"Vent hér, Deres Højvelbårenhed, mens jeg, så længe det endnu er mørkt, løber ned i landsbyen og henter lidt halm og et bræt – så vil her være så fint som i et slot."

Sheleskin lod sit gevær og tornyster ligge, krøb ud og løb afsted.

"Hvor er han tapper – godmodig – dygtig, den russiske soldat," tænkte Koslov og satte sig på tornystret med hovedet lænet mod væggen.

Hér var man ikke blot beskyttet mod kuglerne, man hørte ikke en gang den ubehagelige piben. Der var stille og mørkt som i graven. Gennem åbningen så man vejen og skråningen lige overfor. Koslov følte sig tilmed sikker for kanonskud hér, hvis blot ikke en granat faldt lige foran deres hule. "Men det er der ikke megen sandsynlighed for," tænkte han, mens en kold gysen løb igennem ham.

Uhyggeligt og koldt var det at sidde således alene i jordhulen. Tiden faldt ham lang, der gik timer, og stadig kom Sheleskin ikke tilbage. Koslov drømte lidt, vågnede, drømte lidt igen og faldt så endelig i en fast søvn, træt af dagens begivenheder.

Han vågnede op ved en høj skraben ved siden af sig. Først vidste han slet ikke, hvor han var. Rundt om ham fugtig jord, og alle lemmer værkede. Gennem åbningen dæmrede blegt morgenlys, en hånd skubbede et knippe halm ind.

"Tag fra, Deres Højvelbårenhed!" hørte han Sheleskins stemme.

Efter halmknippet kom Sheleskin selv krybende, slæbende et bræt med og rodede rundt for at lave et leje af halm.

"Så, nu er det fint. Hans artilleri begyndte netop at fyre, og vi kan ikke en gang høre det hér," sludrede Sheleskin og stødte Koslov i ansigtet og trådte ham på støvlerne. Han bragte en frisk, kold morgenluft med sig.

"Halmen har jeg med besvær fået fat på hos en jøde. Han ville ikke af med det. Måtte give en groschen for det. Underofficeren har givet ordre til at melde Deres Højvelbårenhed, at hele vort kompagni har gravet sig ned. Derelvjankin har fået et skud gennem kinden. Doktoren siger, at det ikke gør noget. Lige gennem kinden. De andre ler ad ham og siger, at kuglen nok har kysset ham og spørger, om det smagte godt? Men han kan slet ikke tale, gør blot tegn med hænderne, at det smagte bittert. Skal vi ikke hver spise en dåse konserves? Jeg har taget et par med."

Han tog to blikdåser op af lommen og åbnede dem med en krum kniv.

"Telefonisten er lige ved siden af, Deres Højvelbårenhed, men apparatet virker ikke, tråden må være revet over et eller andet sted, i løbet af natten vil det være i orden. I øjeblikket er det umuligt, de skyder på alle. – Der er en mængde mennesker i byen. Neschinsker- og Bolchovsker-regimentet er ankommet. Folkene siger, at de har set, at vore svære kanoner var ved at blive indbygget. De blev bragt frem med otte spand, og det skal have været ganske kolossale heste. Vor anden bataljon er allerede på denne side. Kom over lige efter os. Næste nat vil hele regimentet være her. Derfor er østrigerne bange nu. De aner allerede … Men hvorfor kommer de ikke frem, Deres

Højvelbårenhed? Hvis de var kommet i nat, havde de ganske roligt kunnet æde os. Men de kom ikke. Altså er de bange. Og så har de, sagde de i staben, alligevel to eller tre divisioner og vi – et kompagni."

Sheleskin lo fornøjet. Således sad officer og soldat så tæt trykket sammen, at Koslov gennem kappen følte Sheleskins spidse skuldre. Begge spiste med fingrene koldt kød af konservesdåserne. Begge havde samme tanker og var ved fælles interesser henvist til hinanden, måske endnu i lang tid – til hele regimentet var der.

38

Var det knugende drøm eller skrækkelig virkelighed? Var det nu dag eller nat? Efter det sparsomme lys, som faldt gennem åbningen og den dumpe kanontorden at dømme var det dag. Kun med anstrengelse af sin hukommelse kunne Koslov regne ud, at han allerede på tredje dag sad sådan tæt presset sammen med Sheleskin i denne jordhule. Det var snarere blevet et stinkende hul, da de overhovedet ikke kunne røre sig udenfor. Østrigerne beskød vejen med otteogtredive lette og otte svære kanoner. Projektilerne slog ned til højre og venstre for vejen, og granatstumper og shrapnells rev jorden op, ødelagde brystværnet, sprøjtede op foran hullerne. En granat havde forvandlet elleve mand til blodige klumper og dækket dem med jord. Kun én overlevende kom krybende ud som en halvt søndertrådt orm og slæbte et blodigt ben efter sig. En kugle fra de østrigske skyttegrave gav ham så resten, og krummet sammen blev han så liggende på vejen, helt sort af jord og blod.

Dagevis sad alle dødstille i deres huller, tavse og afventende, hvem der blev den næste, loddet ville falde på. Om middagen blev holdt en halv times ildpause. I de dækkede stillinger sagde folkene sagte: "Nu er det middag," og spændte remmen fastere om deres tomme maver, og når ilden igen brød løs klokken fire, sagde russerne: "Nu drikker de kaffe." Før solnedgang fyrede østrigerne med særligt raseri, jorden kogte rundt om, og de sad ganske stille i deres huller og vovede næppe at tænke. Først om natten blev alt levende. Telefonisterne krøb ud for at reparere trådene, soldaterne hentede tvebakker og konserves. Ganske

vist fløj kuglerne over vejen, og der gik ingen nat uden tab, men alligevel åndede alle lettet op. –

I denne nat kom der befaling til, at de skulle ud af deres grave og grave sig ind direkte foran pigtrådshegnet. Tusind hænder tog fat, og jorden blev kastet op til en bred, krum vold. Hele natten igennem beskød østrigerne denne vold, men vovede ikke at angribe den.

I de dybe østrigske skyttegrave, som havde skydeskår og var beklædt med brædder eller ris, og som havde smalle brystværn, man næppe kunne stå på, levede otte tusind østrigske infanterister netop det samme, frygtelige, unormale liv. De skød dag og nat på hver mistænkelig plet, efter hver sagte støj. Dagen igennem så de, hvordan jorden blev oprodet og oprevet af de mange skud, det forekom dem, at dele af menneskelige legemer fløj gennem luften sammen med brædder og halm, men de mærkede, at russerne trods alt havde gravet sig ned langs vejen og iagttog hver morgen, at der om natten var blevet slæbt halm til på ny. Om natten hørte man lyden af de mange gravende spader, som stadig kom nærmere, og folkene i de uindtagelige skyttegrave blev stadig uhyggeligere til mode. Pigtrådshegnet forekom dem dårligt nok sikrere end et spindelvæv.

I denne rædselsnat så østrigerne pludselig jord flyve til vejrs, kastet af usynlige hænder og mærkede fulde af forbavselse, at fjenden var kommet så nær, at man i stille øjeblikke kunne høre sagte hvisken og spadestik.

Officererne gik med blege ansigter gennem rækkerne og opmuntrede folkene på tysk og slavisk: "Ikke bange. Gennem

vort pigtrådshegn kan russeren ikke komme, vore befæstninger er uindtagelige."

Men deres stemmer klang ikke overbevisende og angsten kunne læses i deres øjne.

På denne klare decemberdag så de, at en ny jordvold var opkastet 60 skridt fra deres front. Østrigerne trak reserver til. Ved den første solstråle susede pludselig en shrapnell gennem luften og – bum, bum! – eksploderede det lystigt bagved de østrigske grave.

Over den friskopkastede vold viste sig i et sekund et strålende, ungt ansigt. Straks dukkede det ned igen, og en stemme meldte noget i telefonen. Nu bragede et skud regelmæssigt hver femte minut, de otte russiske batterier med deres fire svære og tredive lette kanoner begyndte at skyde sig ind, og disse projektiler, som med regelmæssige mellemrum usvigelig sikkert slog ned i de østrigske stillinger, gjorde mere indtryk på gemytterne end østrigernes uafbrudte ild.

"Russerne har ingen ammunition," sagde officererne beroligende til soldaterne.

Men de troede dem ikke og følte, at kun én, som er ganske sikker i sin sag, kan fyre så metodisk regelmæssigt.

Den østrigske ild blev mere og mere usikker. Stadig hyppigere forfejlede kuglerne deres mål og slog ned et eller andet sted på marken. Den russiske stilling, der lå som død, foruroligede dem. De fem minutter mellem hvert skud forekom dem evigt lange, de ventede med dødblege ansigter og skælvende hænder. I lukkede kogekar bragte man duftende kaffe, men ingen rørte den. Middagstiden kom, men ingen ville gå hen og spise. Alle ventede på en afgørelse, og da den ikke

kom, og kun den regelmæssige ild blev fortsat, lammedes deres kræfter.

Præcis klokken to, da den klare vinterdag allerede var ved at gå til ende, sagde oberst Dorman til artillerigeneralen gennem telefonen.

"Nu er jeg fremme. De kan godt begynde."

"Vel," svarede en rolig stemme. Blot i telefonen kunne man høre generalens faste overbevisning om, at hans våben var uovervindelige.

To minutter igennem herskede absolut stilhed. Så bragede fire svære kanoner på russernes højre fløj, og straks efter tordnede det langs hele fronten, og den sidste tone var endnu ikke døet hen, før det bragede løs igen, endnu højere og frygteligere.

Skrækkeligt larmende i frostluften kom projektilerne uophørligt flyvende og slog ned i de østrigske skyttegrave. Som tætte guirlander hang de hvide skyer over dækstillingerne, og næppe havde vinden fordrevet dem, før nye dukkede op foran skydeskårene. Langt fra så det ud, som om hele stillingen brændte.

Fra østrigsk side skød ingen mere. Alle havde gemt sig i deres rævegrave, som førte dybt ned under jorden, eller pressede sig mod brystværnet og hørte på de springende projektilers uafbrudte metalbragen, shrapnellernes piben og granatstumpernes hylen.

De østrigske batterier svarede lige så luftigt. Men de vidste ikke, hvor de skulle skyde hen. Russerne var så nær ved fjenden, at østrigerne, som frygtede for at komme til at beskyde deres

eget artilleri, sigtede for langt og forsøgte derved at hindre russerne i at trække deres reserver til.

Fem kvarter varede trommeilden. Så holdt den pludselig op, og alt blev uhyggeligt stille. Men ingen i de østrigske skyttegrave havde tillid til denne stilhed. Alle blev ubevægelige i deres rævegrave og bag deres brystværn, kun af og til klang en sagte, syg stønnen som en døendes: "Jesus Maria ..."

Øret bedrog. Man troede på ny at høre kanonernes fjerne torden og ventede på projektilernes hvislen og springen. Men alt var stille.

Pludselig et fortvivlet skrig: "Der er de! Fyr!"

Hundrede af hoveder fo'r til vejrs, og hvad de så, var frygteligere end nogen artilleriild. Hele marken, som for et minut siden var død og tom, vrimlede af russiske soldater i deres grå kapper. De lod til at være talløse. Shrapnellernes orangefarvede og hvide småskyer sprang over dem, men det var alt for få i forhold til den store mængde soldater. De forreste havde allerede pigtrådshegnet, som dels blev klippet igennem, dels var skudt itu, bag sig og var nu kun tredive skridt fra fjendens stillinger. Ligblege, med store, rasende øjne rykkede de frem. Man kunne allerede skelne officererne, som gik forrest og bar geværer, ligesom soldaterne.

Enkelte skud blev afgivet af østrigerne og de besvaredes af et tordnende Hurra!

Det var, som om det lød højere end kanontorden, det havde ikke mere noget menneskeligt ved sig, noget usigeligt truende klang ud af det. Folk, som hørte det, glemte, at de var mennesker, blev rovdyr, andre tænkte kun på at redde deres eget liv og glemte, at de var soldater og skulle forsvare sig.

Deres knæ bøjede sig, deres hænder lod våbnene falde og hævede sig i vejret, bedende om nåde. Andre kastede alt fra sig og løb hovedkulds over den store, åbne mark. Den østrigske artilleriild afbrødes, og artilleristerne sled for at få kanonerne hægtet til forstillingerne for at jage i forvejen for den i vanvittig angst tilbagevigende mængde.

Alt overdøvede den vældige hurraråben, som man kunne høre flere kilometer borte. Det lød dyrisk vildt, så at de tapreste hjerter skælvede og klang atter på ny glad triumferende.

Ud af den til en uindtagelig fæstning omdannede herregård, som var omgivet af de tilsyneladende uigennemtrængelige pigtrådshegn, trådte en slank østrigsk officer i blågrå kappe, med høj kepi og med et stort hvidt klæde bundet til en stok. Han åbnede selv bommen, som spærrede vejen. Hans ansigt var hvidt, tårer strømmede nedad hans kinder, og hans underkæbe bævede unaturligt.

Oberst Dorman stormede henimod ham med en skare soldater. Ved indkørslen stak den smukke, unge østrigske løjtnant med en hurtig, uventet bevægelse revolveren i munden og skød sig. Da Dorman kom derhen lå hans legeme tværs over vejen, sort, tyktflydende blod vældede ud af hans hoved og blandede sig med den hvide hjernemasse, som var sprøjtet ud på stenene. Det ene øje var åbent og blinkende halvt spotsk ud af det vansirede ansigt. Saraiskerne, Neschinskerne og Bolchovskerne løb åndeløse af skrigen efter de flygtende østrigere, blev stående og skød, løb videre. De råbte ikke mere hurra, men alle istemte med glad, klar stemme:

"Kavaleriet!"

Og hele marken optog dette råb, og som et triumfskrig forplantede det sig:

"Kavaleriet foran! Kavaleriet foran!"

39

Så snart den første kanon tordnede løs på russisk side, sendte oberst Dorman, som sad lige bag broen i sin lille, i mellemtiden noget udvidede dækstilling, bud efter løjtnant Rastepajev og sagde til ham med funklende øjne:

"Hent nu regimentet. Om to timer er vi færdige med det hele hér."

Rastepajev skrev en nøjagtig rapport til sin regimentskommandant, satte omhyggeligt dato og tid under og gik, efter at han havde puttet den i konvolutten, ned til broen, hvor den tjenstgørende kosak ventede. Et øjeblik fo'r den tanke ham gennem hovedet, at han måske helst personligt måtte overbringe en så vigtig melding, men han ville så forfærdelig gerne overvære stormangrebet og tænkte: "Måske er jeg også nødvendig hér til eskorte." Til kosakkerne havde han fuld tillid. Den frivillige Viktor Modsalevsky havde netop tjeneste på broen.

"Pas på, Vitja," sagde Rastepajev og så den frivillige alvorligt ind i de smukke, frække øjne. "Her er en meget vigtig og presserende melding. Se, jeg har sat tre kors på konvolutten, fordi den er så vigtig."

"Javel," svarede Modsalevsky og slugte den lille gule konvolut med øjnene, "jeg skal ride som en vind."

"Rid til Alpatov, tag en kosak til med, for hvis, hvad Gud forbyde, noget skulle tilstøde jer, den anden så kan overbringe meldingen."

"Javel," sagde Modsalevsky igen og løb ned ad skrænten og over den smalle bro, som kun var beregnet for fodgængere.

Modsalevsky løb sålænge, Rastepajev endnu kunne se ham. Da han havde overtydet sig om, at han var uden for hans synsvidde, gik han hen til den nærmeste gård, hvor en ung, dum kosak, som først i oktober var kommet ind i regimentet med forstærkningen, holdt hestene. –

Tre måneder havde Modsalevsky allerede været ved staben og havde på enhver måde indyndet sig hos adjudanten og samtidig nøje studeret Karpovs karakter. Til at begynde med, ikke ilde, tænkte han ved sig selv; for Karpov var ved sin ærlighed, overbevisning og først og fremmest ved sin vældige indflydelse over kosakkerne sikkert én af de bedste.

"Sådan én gør os megen skade," tænkte Viktor, og yderligere havde han for hver dag fået øjnene op for noget endnu vigtigere. Han mærkede, at forholdet mellem infanteri og kosakker blev bedre dag for dag. Infanteriofficererne talte med agtelse om kosakkerne, og også soldaterne opgav den halvt-foragtelige tone, og det lød allerede næsten venligt, oven i købet stolt, når de sagde "vore kosakker". Mellem begge disse to våbenarter rejste sig den store kristelige kærlighed, hvor kosakken var rede til at ofre sit liv for soldaten og soldaten for kosakken. De begyndte at have tillid til hinanden. Men Viktor følte instinktivt, at det brev, han skulle overlevere, ikke kunne bidrage så lidt til, at det, som var skabt gennem måneders anstrengelser og blodsudgydelser, i et nu kunne sønderrives.

Han gik hen bag huset, fugtede konvolutten og åbnede den med lethed.

"Ja så," mumlede han og løb meldingen igennem, tog en blyant frem og forandrede tallene, så at det så ud, som om den

ikke var afsendt klokken to, men først klokken fire om eftermiddagen.

"Det kommer mig rigtig tilpas." Han tændte sig en cigaret. "Fedotov," sagde han, "før hestene hen til vor hytte; jeg kommer straks."

"Hvad er der på færde?" spurgte kosakken og smilede fjollet.

"Ikke noget særligt. Sig til underofficer Alpatov, at jeg straks skal bringe dem snaps og øl."

"Godt," sagde Fedotov og stavrede med hestene ud til de yderste huse i Novo-Kortchinsk, hvor de andre ventede.

Viktor, som altid havde penge nok til sin rådighed, spillede rollen som den rige junker i regimentet. Han forstod i rette øjeblik at spendere snaps og øl eller at skaffe en kande mælk, når folkene var slappe af sult og tørst.

"Den ægte kosak," sagde de om ham, "forstår altid at klare sig."

Han var den yngste af alle, endnu næsten kun en dreng, men selv gamle underofficerer og ærværdige kosakker behandlede ham med ærbødighed. Han havde noget ved sig, som gjorde, at de ikke blev fortrolige med ham. Han kunne tale glimrende og vakte i dem uklare, ophidsende følelser, som de tidligere ikke havde tænkt over. –

Underofficer Alpatov var ved at forgå af nervøsitet i den lille, venlige hytte, hvori han sad med sine fire kosakker. Af trommeilden og af den kendsgerning, at byen, som endnu om natten havde ligget fuld af tropper, pludselig var blevet tom, og at kun sanitetssoldaterne og sygeplejerskerne stod i grupper på gaderne, mens Røde-Kors-flagene vajede fra husene, sluttede han, at der foregik noget betydeligt. Han gik ud af hytten og

tænkte fuld af bekymring: "Hvem har overtaget – vi eller de?" – "Det er vore," sagde han og lyttede til kanonernes hylen til højre og venstre for ham. "Mon det ikke var på tide at hente regimentet?"

Den efterretning, Fedotov bragte, at Vitja straks ville komme med snaps og øl, glædede og forundrede ham samtidig.

"Jeg synes, at der ikke er tid til det nu," sagde han til Fedotov og gentog det også overfor Viktor, da han trådte ind i hytten, belæsset med flasker.

"Å, kammerat, det er der altid tid til."

"Men har Hans Højvelbårenhed ikke sendt dig med en melding?"

"Jo, kammerat, med en melding. Der er givet ordre til at overbringe den præcis klokken fire, hverken før eller senere."

Viktor pegede på konvolutten med det forfalskede tal.

"Mærkværdigt," sagde Alpatov. "Rastepajev er ellers sådan et nøjeregnende menneske, og nu sender han pludselig en melding før tiden?"

"Har De lyst, så lukker vi den op," foreslog Viktor frækt.

"Men, Vitja, hvordan kan det falde dig ind! Det må man ikke." –

Snapsen lokkede yderligere to telefonister og nogle sanitetssoldater til fra den nærmeste hytte.

"På en glimrende sejr!" råbte Viktor og hævede en tekop med snaps. "De fyrer ordentligt. Kammerater, soldater! Værsågod, en kosaksnaps!"

Soldaterne trådte generт hen til bordet. Alpatov rykkede gæstfrit til side og bestilte kartoffelkager hos den polske vært.

Soldaterne, som under krigen var blevet afvænnet med alkohol, blev hurtigt berusede. Viktor selv drak slet intet. Han var bleg, og planer udspandt sig bag hans klare pande.

"Den smager godt, kosaksnapsen, ikke sandt, kammerater," henvendte han sig til soldaterne. "Deres piske har også smagt godt en gang, hvad?"

"Hvorfor taler du sådan, Vitja," sagde Alpatov misfornøjet. "Man skal ikke mane fortiden frem."

"Hvad er det med piskene?" spurgte én af telefonisterne i ophidset stemning på grund af snapsen.

"Som om I ikke huskede det mere," sagde Viktor og blinkede med øjnene.

"Nok om det," sagde Alpatov og skubbede til Viktor.

"Nej, hvorfor, kammerat … I ved vel nok, den gang, da arbejderne ville gøre sig fri fra kapitalisternes slaveri, da bønderne ville tage den jord, som tilkommer dem med rette, fra godsejerne, den gang stod kosakkerne på folkeundertrykkernes side og drev jer med blod og piskeslag tilbage i slaveriet."

"Å, Vitja," sagde Alpatov og rynkede ærgerlig panden. "Hvad taler du om? Er det måske vor skyld, når det bliver befalet. Soldaten må holde sin ed lige så vel som kosakken."

"Nej, kammerat," sagde Viktor højt med eftertryk på hvert ord. "Hvis der ikke havde været kosakker i 1905, ville vi nu have haft et andet liv, ikke denne fordømte krig, ikke denne uretfærdighed."

"Ja, mine herrer, kosakker," bekræftede én af sanitetssoldaterne, "fyren har ret. Man mærker, han er et dannet menneske. Mange sjælemord havde kosakkerne den gang på deres samvittighed."

"Men landsmand," sagde Alpatov og rystede sønderknust på hovedet, "det var jo slet ikke sådan. Også soldaterne var med til at undertrykke oprøret, og alt det netop på grund af eden."

"Men I var alligevel drivhjulet," sagde sanitetssoldaten.

"Sådan dømmer I, kammerat. Se, jeg var kun et barn den gang, har ikke været med, hvorfor bebrejder I det nu? Viktor har uret," sagde den lyshårede Polschinkov beskedent.

"Ganske ligegyldigt, bror. Du eller din fader – det var kosakkerne, som var skyld i det," sagde telefonisten.

"Ja, kammerat, dermed har kosakkerne forsyndet sig overfor bønderne. De beskyttede bourgeoisiet mod det proletariat, der var ved at rejse sig, og fik til belønning et let, frit liv," udbrød Viktor stadig med eftertryk på hvert ord. "Se allerede fire dage i træk har kanonerne uafbrudt beskudt infanteriet, og bondeblod bliver udgydt, mens kosakkerne sidder langt bag fronten og ikke et hår krummes på deres hoveder. Men den stund vil komme, hvor soldaten gør sig det klart og hævner sig på kosakken."

"Å, Vitja," sagde Alpatov, "hvad er det for et proletariat, det er bare sludder. Når vor time kommer, så kommer vi også og hjælper infanteriet."

"Nej, mine herrer kosakker," sagde sanitetssoldaten og rystede bedrøvet på hovedet, "han talte sandt, kloge, tungtvejende ord. I kosakker er ikke mennesker."

"Hvad, ikke mennesker!" fo'r Polschinkov op.

"Dumme folk, ikke bønder, uforskammede karle er I."

Striden blussede heftigere op. Viktor trådte til side, hang karabinen om sig og betragtede smilende med korslagte arme

disse folk, som skændtes, som for kun en halv time siden var hinanden oprigtigt hengivne og stolte af hinanden.

"Netop sådan," tænkte han. "Nu videre i teksten."

Artilleriilden, som vinduerne sitrede under, hørte pludselig op, uhyggelig stilhed herskede nogle sekunder, også skænderiet tav. De lyttede. Pludselig lød kilometervidt et brusende hurraråb som en tordnende brænding.

"Kammerater," råbte Viktor og stødte døren op, "dér flyder nu soldater-, bonde-, arbejderblod i stride strømme, mens kosakkerne sover døddrukne i hytterne."

"Viktor," brølede Alpatov rasende med knyttede hænder, "landsmænd! Det er forræderi!"

"Fedotov," sagde Viktor roligt, "vi må ride. Det er på tiden. Hejda, sid op."

Og han forlod hytten.

40

Karpov svævede hele dagen i den største uro. I tankerne oplevede han hele det frygtelige slag, fulgte hvert af infanteriets skridt, for han fik daglig nøjagtig rapport gennem Rastepajev.

Denne morgen havde han fået underretning om, at stormen ville foregå mellem to og fire om eftermiddagen – om det nøjagtige tidspunkt for udrykningen af hans regiment ville han få yderligere melding.

Fra klokken to var hestene sadlet og regimentet marchberedt. Karpov ville ride afsted, men adjudant Kumskov holdt ham tilbage.

"Vi kommer tidsnok, hr. oberst," sagde han. "Intet er værre end atter at rykke ud forgæves. Folkene mister tilliden og lysten."

"De har ret, men muligvis er der tilstødt Rastepajev noget."

"Han er den pålideligste officer, hr. oberst."

"Men hvis han er faldet?"

"Så er Alpatov der. Og infanteriet ville sende melding. Men hr. obersten kender da infanterifægtninger. Først artilleriforberedelse, muligvis til i morgen tidlig. Jeg tror, det slet ikke kommer til storm i dag. Det er ikke så let at indtage sådan en befæstning."

"Kom med ud på vejen, jeg kan ikke holde det ud i værelset," sagde Karpov.

Solen sank bag horisonten. Kanontordenen og de springende projektilers bragen hørte uventet op, og pludselig lød en dump utydelig klang derfra, hvor man gennem mørket kunne se svage omrids af træer.

"Hvad er det, Georgi Petrovitch?" udbrød Karpov og greb Kumskov i armen.

Adjudanten stirrede bleg med vidtopspilede øjne ud i det fjerne.

"Ja, det er det … Hurra! … De forstår? Dér stormer de … Og vi … Vi må være der i dette øjeblik! Hornblæser! … Hornblæser! … Blæs alarm!"

Efter fem minutters forløb travede regimentet skyndsomst mod Novo-Kortchinsk. Men det blev allerede mørkt. Solen havde skjult sig i mørke, månen stod højt på himlen, og det var en mørk, svigefuld belysning. To kosakker kom galopperende imod dem, Fedotov og Modsalevsky. Viktor overrakte Karpov meldingen, men han læste den ikke en gang. Han vidste på forhånd, at han kom for sent, for rundt om var alting stille, hverken gevær- eller kanonild, stilheden efter en sejr.

"Hvorfor så sent?" råbte han til Viktor og red videre.

"Ved det ikke!" råbte Viktor højt og tydeligt tilbage.

Regimentet red stadig i skarpt trav ned til floden. Men da broen var optaget af fanger, som skulle føres til byen, red Karpov til vadestedet, hvor vandet gik hestene til bugen, satte over floden og sprængte op til herregården.

Over hele marken kom soldater dem i møde.

Med åbne kapper og huerne trykket ned i nakken, med gevær på skulder gik de med sejrsminer.

"A, I kære kosakker!" råbte en kæk fyr. "Atter kommer I for sent! Vi jager dem til fods, og I kan ikke en gang gøre det til hest."

"Kosakker, kosakker, på et hængende hår havde vi taget batteriet, men I var der ikke! Å, I …!" sagde en officer og tørrede

sveden af sit af det hastige løb røde ansigt.

"At underkue fredelige folk, det forstår I," hørtes en hånsk stemme ud af mørket, "men føre krig … gå pokker i vold!"

En foragtelig fløjten skingrede et eller andet sted, og der lå så megen foragt og vrede i den, at den traf Karpov og hans kosakker som piskeslag. Karpov så sig uvilkårligt om, og det første, han lagde mærke til, var et glad smil, som fo'r over Modsalevskys træk.

"Hvad griner du af, skurk!" råbte han til ham.

Øjeblikkelig blev Viktors ansigt alvorligt, og han stammede: "Jeg? Ikke af noget …"

De red allerede i alléen op til herregården. I haven larmede soldaterne i tæt mængde.

"Jeg løb to kilometer efter dem," hørte man en lykkelig ung stemme sige, endnu ganske åndeløs, "men det var umuligt at indhente dem."

"Å, hvis kavaleriet bare havde været der i rette tid, havde vi taget dem alle sammen. Nu må Himlen vide, hvor mange der slap fra os."

"Og kanonerne fik de bragt bort, det er det ærgerligste – kanonerne." –

Oberst Dorman, som var himmelhenrykt og strålende over sejren, traf Karpov lige ved indkørslen, hvor der lå enkelte døde østrigske soldater, som var blevet slået ned i kampens hede.

"Hvad er det med Dem, højstærede," sagde han i en bittert-bebrejdende tone til Karpov, "De har nok forsinket Dem, hvad? De kunne have taget en halv division og seks batterier. Mine beredne ordonnanser har alene erobret to kanoner. Å, I smølehoveder!"

Ved denne fornærmelse skød blodet op i hovedet på Karpov, men han forstod Dormans forbitrelse så godt, at han intet svarede.

"Nu kan I ride hjem. Jeg har ikke brug for jer mere. Jeg vil forskanse mig her. Jeg vil melde korpset, at det ikke er min skyld, når vi sidder *hér* og ikke i Stolina."

"Jeg jager efter dem!" sagde Karpov og beherskede sig.

"Hvorhen vil I nu jage dem? De har for længst sat sig fast igen."

"Jeg sætter efter dem," sagde Karpov bestemt og gjorde omkring.

Det kogte i ham af raseri. Han følte kun, at hans prægtige kosakker måtte lade sig fornærme og spotte, og at det var hans skyld.

Regimentet, som holdt i nærheden af huset, ventede mørkt og forstemt på ham. Kosakkerne sad trykket og hængte med hovederne. De var dybt krænkede, og med smerte følte de, at deres kommandant bar skylden.

"3. og 4. sotnie, i retning af Stolina, trav!" råbte Karpov. "Ritmester Kargalskov, De fører fortravet. Løjtnant Korschun, De kommer bagefter med 2. sotnie i en halv kilometers afstand. Jeg rider med fortravet!" ...

Hans plan var allerede færdig, og han troede på et godt resultat.

41

Karpov red på vejen, midt imellem kosakkerne, og slagplanen blev ham stadig klarere og tydeligere.

Et eller andet sted, otte kilometer foran ham, trampede resterne af den østrigske division tavs og trykket gennem snavset. De er udmattet af kamp. De trætte heste kan endnu knap trække kanonerne gennem mudderet. Rundt om kold nat, måneskinnet bedrager. Til højre gennem skoven vil han indhente kolonnen og angribe den til hest. Så overgiver den sig. Så viser han, hvad hans kosakker kan præstere. Så tager han fanger, erobrer kanoner, ikke ved infanteriets hjælp, men alene i en flot nattekamp.

Hans natlige angreb i måneskin vil så blive optegnet i historien, og navnet Karpov vil blive berømt, som navnet på en helt, en stor kavalerifører.

Han rettede sig i sadlen og red ved godt mod hen ad vejen. De tilbageblevne vogne og feltkøkkener, de kastede tornystre, som lå langs vejen viste ham, at de østrigske geledders panik og udmattelse havde været stor. Fire kilometer bag Novo-Kortchinsk stod to kanoner med forstillingen fast til akserne i moradset ved siden af vejen. Sandsynligvis havde de af angst halvt vanvittige folk villet jage forbi infanteriet, var veget ud fra vejen og var blevet hængende i sumpen.

"Godt, godt!" tænkte Karpov og travede afsted.

De nærmede sig landsbyen Chwalibogowidza, og vejen førte op ad en høj. Deroppe fra lynede klare, små flammer, og geværild knitrede. Landsbyen var besat af fjenden og satte sig

til modværge. Kuglerne slog ned rundt om. To heste faldt, og en kosak hang stønnende i sadlen. Fortroppen gjorde omkring.

"Holdt, holdt!" råbte Karpov. "Det er hans bagtrop. Højst et kompagni, ikke mere. Ritmester Kargalskov, før fortravet lidt tilbage og vent til jeg har omgået dem med 2. sotnie. Adjudant Kumskov, De rider med mig. Lad os en gang se efter, hvad der er på færde."

Fra den brede, smudsige, af østrigerne optrådte landevej bøjede en smal, ren markvej til højre. Så snart Sardanapal mærkede den under sine hove, prustede den lettet og satte, villigt lystrende sporerne, i galop. Kumskov, Lukjanov, Pastuchov og Modsalevsky galopperede bagefter. Da de nåede den mørke skov, faldt de uvilkårligt over i skridt. Luften var fugtig, der lugtede af visne blade. Hestene gik lydløst på den bløde vej, der var dækket med gule blade, som om de sneg sig frem. Det dryppede fra træerne ned på de tørre blade, og månelyset kastede sølvpletter på de fugtige bøgestammer. Til venstre blev skoven lysere, og ved dens bryn lå Chwalibogowidzas yderste huse på nogle høje.

Karpov stod af hesten og gik hen til skovkanten, ved siden af ham adjudanten og Modsalevsky.

Efter mørket i skoven forekom den af månen beskinnede landsby dem lys som om dagen. Hytterne, de indhegnede marker og trækbrøndene fremhævede sig skarpt på den sølvagtige baggrund. Der faldt endnu stadig skud, og man så dem flamme op til venstre, lige overfor den brede landevej.

"Det tænkte jeg nok," hviskede Karpov. "Ikke en gang et kompagni kan der være. Rid til Korschun og før ham herhen ad denne vej. Vi sender 2. sotnie til fods ind i landsbyen og

omringer den med de andre til hest. Sig til Kargalskov, at han skal trække begge sine sotnier til regimentet. Har De forstået mig?"

"Javel, javel, hr. oberst," forsikrede Kumskov, som var blevet smittet af Karpovs iver, og som sitrede lige så hjerteligt som han.

"Vi skal vise dem, hvad Don-kosakkerne duer til!" sagde Karpov stolt, så højt, at Lukjanov og Modsalevsky hørte hans ord. Kumskov løb til hestene, man hørte ham sprænge hen ad vejen, så blev alt stille. Karpov stod ved skovbrynet, fem skridt fra ham hans stabshornblæser. Modsalevsky var længere tilbage.

Pludselig tvang et skarpt skud tæt ved siden af Karpov ham til at vende sig om. Han så, at Lukjanov faldt om, uden at give en lyd fra sig. To gange trak det krampagtigt i benene, og så lå han stille. Men endnu før Karpov blev klar over, hvorfra der blev skudt og af hvem, affyredes et skud mod ham. Han følte et heftigt stød for brystet, benene svigtede ham. Blod trængte op i hans mund, og han faldt om. Men han beholdt bevidstheden, følte, at han ikke var død, for mod sit hoved, som huen var fløjet af, mærkede han tydeligt det fugtige mos, som kildede ham på halsen. Ved siden af sig så han i dette øjeblik Modsalevskys ynglingeansigt og ville spørge ham om noget, for han troede, at han kom ham til hjælp. Men Modsalevsky så rasende og harmfuldt på ham og trak langsomt sablen. Karpov rørte sig og forsøgte at gribe revolveren, men et hug af sablen i hovedet bedøvede ham, røde gnister stod ham for øjnene, og livet forlod ham.

Viktor stødte med foden til ham og overtydede sig om, at han var død. Så stak han sablen i skeden og løb hurtigt i retning af den af østrigerne besatte landsby.

Pastuchov, som holdt med de fire heste ved vejen, hørte skuddene og vidste ikke, hvad han skulle gøre. At ile derhen med hestene kunne han ikke, tæt krat forhindrede ham i det, og forlade hestene turde han ikke.

Ligbleg, i frygtelig ophidselse hviskede han kun hele tiden: "Gud stå os bi!" og åndede hurtigt og tungt. Men alt vedblev at være stille. Ingen skreg, ingen stønnede, ingen råbte om hjælp, og der faldt heller ikke flere skud.

Efter ti minutters forløb nærmede sig utydeligt trav af mange heste. Korschun og Kumskov kom med regimentet.

"Hér er det!" sagde Kumskov, da han så Pastuchov med hestene.

På et vink gjorde folkene holdt, og Korschun red til skovbrynet. Dér lå to døde legemer på det grønne mos, klart belyst af måneskinnet. Kommandant over det N...ske Don-regiment Paul Nikolajevitch Karpov og hans stabshornblæser Lukjanov. Begge var skudt på allernærmeste hold af én, som måtte have sneget sig til bagfra, Karpov desuden ramt af et sabelhug. Den frivillige Viktor Modsalevsky var sporløst forsvundet. En frygtelig mistanke om, at Viktor havde en finger med i spillet, rejste sig i kosakkernes sjak. Underofficer Alpatov og Polschinkov var overbevist om, at ingen anden end Vitja havde skudt deres kommandant, men ingen af dem sagde det. Denne handling forekom dem for afskyelig, lav og gemen.

Efterretningen om deres elskede kommandants død traf kosakkerne som et lyn og lammede dem. Deres friske mod

forvandledes til sløvhed. Korschun havde ikke nok viljekraft til at udføre Karpovs plan, som Kumskov havde fortalt ham. Ikke for ingenting hedder det: rytteriets historie er historien om dets generaler. Føreren, som havde været i stand til at lede et raskt natligt angreb, var død, og der var ingen, som kunne erstatte ham.

Forsagt og sørgmodig, uden trofæer vendte Karpovs regiment tilbage til infanteriet. Den døde kommandant førte det med sig.

Fra den dag var dets ry udslukket, det blev ét af de alleralmindeligste, middelmådige regimenter. Sammen med Karpovs hjerne havde Viktor også knust hele regimentets.

42

Det Røde Kors-automobil, hvori Matznev sad og støttede Sablin, som lå ved siden af ham på en båre, kørte i ét ryk gennem de stejle grøfter fra marken ud på chausséen, og ved dette stød kom Sablin til bevidsthed, stønnede og åbnede øjnene.

På den jævne, godt asfalterede chaussé susede automobilet regelmæssigt brummende afsted.

"Hvor er jeg?" spurgte Sablin næppe hørligt.

"Hos mig, kære Sascha," svarede Matznev kærligt.

Sablin så op, kendte Matznev og smilede venligt.

"Å du, kære filosof," sagde han. "Et uventet gensyn … Hvordan er det med batteriet?" spurgte han pludselig ophidset. Han kom nu til at mindes det sidste øjeblik af angrebet.

"Erobret, Sascha, erobret! Du har med din afdeling skrevet det berømmeligste blad i vort regiments historie, ja, ikke blot i regimentets, men i hele det russiske kavaleris. Fire kanoner! Betjeningsmandskabet har vore tapre hugget ned. I har reddet infanteriet."

Alt det, Matznev fortalte, var Sablin mærkeligt ligegyldigt, som om det tilhørte en længst, længst forgangen tid og ingen interesse havde for ham mere. Han smilede svagt og anstrengte sig for at huske, hvad der var sket, men det kunne han ikke. Galopperet havde de, og Diana havde indhentet dem med en soldatersadel på.

"Og Kolja?" spurgte Sablin pludselig foruroliget.

"Du er en helt, Sascha," sagde Matznev og lod spørgsmålet om sønnen ubesvaret. "Du er nu en stor helt. Et Georgievskors

er dig sikkert. Fyrsten har allerede sendt zaren et telegram og har berettet om dig. Du ved jo da, at jeg altid har sagt, at du måtte være født med en sejrsskjorte. I første slag straks et så storartet, vidunderligt resultat."

Sablin hørte på ham, men forstod intet. Alt, hvad Matznev talte om, var så ligegyldigt og stemte ham sørgmodigt. Berømmelse, sejr, erobret batteri, alt det var ikke hovedsagen, ikke det væsentlige … Kolja? Men også tanken om Kolja dukkede kun tilfældigt op i forbindelse med Diana og soldatersadlen og havde ingen betydning. Men hvad var hovedsagen?

Det regelmæssigt brummende automobil, som gyngede blødt i fjedrene, hindrede ham i at tænke. Ved siden af sit hoved så Sablin Matznevs velplejede hånd med de kostbare ringe på fingrene, og han følte inderlig kærlighed til den gamle kammerat.

"Er jeg meget hårdt såret?" spurgte han ham og blev straks klar over, at det var hovedsagen, at det var *det*, han måtte vide, og som foruroligede ham så meget.

"Kan jeg leve?" spurgte han og slugte vennen med øjnene, uroligt ventende på svaret.

"Ja naturligvis. To shrapnellkugler og en granatstump har såret dig, men ikke farligt."

"Er det sandt?"

"Ved Anakreon."

På grund af disse ord havde han helst kysset sin vens hånd. Hans eget Jeg var ham så interessant, at han glemte alt andet over det.

"Hvorhen bringer du mig?"

"Direkte til Warszawa under de bedste lægers og Alexandra Petrovnas varetægt. Kan du huske hende?"

Sablin rynkede panden. Mindet om Alexandra Petrovna Rostovzev, som elskede pikante samtaler og eventyr med og en gang havde gjort sig meget lækker for Sablin, var ham ubehageligt nu. Han vidste, at også Matznev havde haft en eller anden særlig oplevelse med hende.

Matznev mærkede det på ham.

"Du ved, at hun har ladet sig skille fra sin mand og er blevet nonne? Den sorte kappe med det hvide klæder hende godt. Hun arbejder i soldaterafdelingerne og udfører de groveste og sværeste arbejder. Hun har besejret sig selv. Å, skulle nogen have troet, at Alexandra Petrovna Rostovzev skulle komme til at udvaske smudsige sår? Ja, at slutte af med sådan et liv, det forandrer kvinderne. Hendes ansigt, som alligevel var hendes eneste mangel med den guddommelige figur, er blevet vidunderlig skønt."

Men det interesserede slet ikke Sablin at høre om Alexandra Petrovna.

"Tror du, jeg skal opereres?"

"Det ved jeg ikke, Sascha. Men det bliver i al fald kun en bagatel ..."

Tanken om en operation ophidsede igen Sablin. Han hørte ikke på, hvad Matznev sagde. Motorens regelmæssige lyd irriterede ham, men gjorde ham samtidig søvnig. Han faldt hen i en uklar, halvbevidstløs tilstand. Han så den mørke skov flyve forbi, den bløde, hvide hånd med ringene ved sit ansigt og tabte igen bevidstheden. På den hede dag fulgte en kølig aften, stjernerne skinnede blidt, rundt om brændte lys, og en klar

stjerne stod på den blå himmel. Et øjeblik undrede han sig over larmen. Klare lygter blændede ham, automobilet holdt, og rundt omkring havde mennesker travlt.

"Hvor er jeg?" spurgte Sablin og vågnede af afmagten.

"I Warszawa," svarede Matznev. "Vi er lige kommet."

Mens de bar ham ind i huset, følte Sablin en heftig smerte i bryst og hoved og tabte igen bevidstheden.

43

Bevidsthed, halvklare stunder og fuldstændig bevidstløshed vekslede flere dage. Ofte drømte han, at et utal af små folk stod om ham. Voksne mennesker med kæmpemæssige hoveder og uproportionerede små kroppe, som de folk, man ser tegnet i karikatur. De trænges om ham, kommer og går, fylder værelset, forsvinder et eller andet sted hen, taler livligt med hinanden, uden at han hører deres stemmer. De gør ham ikke noget, men han føler sig urolig ved deres nærværelse og ved ikke, hvordan han skal jage dem bort. Af og til viser sig en stor, normal skikkelse mellem de mange, små bevægelige væsener, men kun som en skygge. Den gør noget ved Sablin, og når den er til stede, forsvinder de små mennesker, og mørke, ro, nirvana breder sig over ham. Og så – efter hvor lang tid kan han ikke konstatere – ligger han igen i det trange kammer, og de små folk med de store hoveder drejer sig livligt om ham, kommer, forsvinder og udbreder en skrækkelig uro.

Lidt efter lidt antog de store, skyggeagtige skikkelser mere legemlige former, og Sablin begyndte at forstå, hvem de var. Den første var et lille, tykt menneske med rødt skæg, som berørte ham med kolde, frisk-vaskede fingre. Ved denne berøring blev han let og behagelig til mode. Dette menneske var klædt i en lang, hvid kittel, hvis ærmer var bundet sammen om håndleddene. Sablin vidste, at det var doktoren, den berømte kirurg Ewald, som havde opereret ham. Den anden skikkelse, stor og slank, bar en lang kjole med mange folder, som skjulte formerne, og en stor sort nonnekappe, hvorunder man så et hvidt stykke titte frem på panden. Kappen faldt ned over

skuldrene og nåede næsten til bæltet og skjulte det yppige bryst. Små hænder med fine, elegante fingre berørte ham forsigtigt på de smertefuldeste steder, og så hørte smerten helt op. Under kappen, som helt skjulte ansigtets oval, sås store, grå øjne under sorgfuldt sammentrykte bryn. Over deres blide blik glemte man de uregelmæssige ansigtstræk. Sablin vidste, at det var Alexandra Petrovna Rostovzev, én af grevinde Paltovs veninder. Han mindedes ikke hendes fortid mere. Nu strålede hendes øjne i blid, overjordisk glans, og alt syndigt var svundet bort.

Den tredje skikkelse kunne Sablin længe ikke finde ud af. Den kom i reglen om natten, når hverken doktor eller Alexandra Petrovna eller sygeplejersker var til stede. Når Sablin blot stønnede, ytrede et ønske, bevægede sig, kom dette menneske og forjog de små fantasiskikkelser, som ikke lod ham i fred. Sagte og lydløst som en ånd kom han. Med behændige, stærke hænder lagde han Sablin til rette så godt som ingen anden, og ofte satte han sig ved siden af ham og lagde sin kølige hånd på hans pande, beroligede ham, så at han sov roligt til om morgenen, hvor han vågnede styrket. Sablin vidste ikke, hvem det var og kunne ikke spørge, for hans tunge adlød ham endnu ikke rigtigt. Men efterhånden fik hans sunde organisme overtaget. Fantasibillederne svandt, og også den tredje skikkelse blev han klar over. Det var det N…ske infanteriregiments præst, som var blevet hårdt såret i Østpreussen og nu rekreerede sig i lazarettet. Han boede sammen med Sablin i det samme høje værelse, hvis vægge var malet med oliefarve, og gennem hvis store vinduer man så ud på havens træer, hvis blade gulnedes.

Sablin vågnede en nat. I loftet brændte en elektrisk lampe svagt bag en blå skærm. Gardinerne var trukket ned, og mod vinduesruderne slog regnen og træernes kviste. Man hørte, at vandet i strømme brusede gennem tagrenden ned i karret, der var stillet under. En frygtelig uro overfaldt Sablin, hans hjerte krympede sig sammen i følelsen af, at han gennemlevede noget uafvendeligt tungt.

Han vidste allerede alt, vidste, at et projektil havde revet hovedet af hans Kolja, at næsten al den ungdom, han havde ført til angreb, var faldet, at Rotbeck var død, og at han ville leve og blive rask.

Georgievskorset, som zaren personligt havde sendt ham, lå på det lille bord ved sengen under en buket krysantemer. Alt det var så unødvendigt, understregede kun yderligere hans livs tomhed og trøstesløshed. For første gang afspejlede der sig i hans hukommelse kun en række frygtelige scener i hans liv i stedet for lykkelige øjeblikke. Samtalen med fyrst Repnin om Kitty, Ljubovins fornærmelse, Veras fornedrelse af Rasputin, hans Kolja uden hoved …

Sablin kastede sig urolig omkring i sengen og stønnede. Det var ikke fysisk smerte, som pinte ham, han led moralsk.

"De sover ikke?" spurgte en venlig stemme. "Har De igen smerter? Kan jeg gøre noget for Dem?"

Lampen på natbordet flammede op, men for at den ikke skulle blænde Sablin, var en bog omhyggeligt stillet for, så at skinnet kun belyste hovedpuden og en del af væggen ved fader Vassilis feltseng.

"Nej, mange tak," sagde Sablin.

Præsten kastede sin grå dragt over sig, tog sit til et nyt Georgievsbånd befæstede kors på, fo'r med en kam gennem skæg og hår, satte sig til rette ved lampen og begyndte at læse i en lille bog, som Sablin så var det ny testamente.

Sablin så på ham. Den gejstlige herre havde et sympatisk, godt-skåret ansigt, gennemåndfulde træk og bar et kort, noget delt skæg, således som det er malet på de russiske Kristusbilleder. Han var ret mager og bleg, og hans store, gråblå øjne blev overskygget af lange vipper. Han kunne liges så godt være 50 som 35 år. I det tykke, kastanjebrune hår var der kun nogle få grå stænk, i øjenkrogene var der små folder, og læberne var smalle og tørre. Der var intet legemligt ved ham, alt var kun rettet mod det åndelige. Man følte, at dette menneske kunne leve for andre og selv resignere.

"Du læser i evangeliet," tænkte Sablin. "Læs kun, læs kun, du vil dog ikke få noget fornuftigt ud af det. Enhver lægger det ud på sin måde, og ingen forstår det. Hvad har Tolstoj for eksempel ikke fantaseret sammen? Og alt sammen kun fordi ingen vil forstå, at der ikke er noget at forklare, netop fordi der ikke findes nogen Gud."

Med et vist raseri optog Sablin denne tanke.

"Selvfølgelig er der ikke det," tænkte han. "For hvis der var en Gud, ville en krig ikke være mulig. Og Kolja med afrevet hoved. Hvad betyder det? Vera og Rasputin? Rasputin har også pint hende i Guds navn. Og det har Gud tilladt. Og Viktor og Marussja? Og Korff, som skød sig, og den ulykkelige Rotbeck. Hvad skal stakkels Nina Vassiljevna nu gøre?

Jesus Kristus var den første socialist, og evangeliet er i virkeligheden en bog, man burde forbyde; men vi udbreder

den.

Det er alt sammen vrøvl. Hvor enkelt er ikke alt, når der ikke findes nogen Gud. Så behøver man ingen samvittighedsnag at have, ingen hjertekval, ingen søvnløse nætter ... Når bare maven er i orden, ordner alt det andet sig også ..."

Præsten løftede hovedet fra bogen, så venligt på Sablin med sine store øjne og sagde halvhøjt:

"Dårerne siger i deres hjerter: Der er ingen Gud."

Sablin fo'r i vejret og satte sig op i sengen.

"Hvorfor siger De sådan, batjuschka [Note 5)]?" spurgte han hæst og ophidset.

"Jeg læste det netop hér," svarede fader Vassili roligt.

"Ja, men hvorfor læser De det højt? Hvorfra vidste De, at jeg lå og tænkte, at der ikke er nogen Gud?"

"Det vidste jeg ikke og tror heller ikke, at De tænker sådan."

"Hvorfor ikke?"

"De er et dannet og tilsyneladende troende menneske," sagde præsten. "Fare vild og fejle kan enhver, men ikke tro kan ingen."

"Jeg troede, men har så ofte set mig skuffet i min tro, at jeg har opgivet det. Jeg søgte sandheden i bogen dér, men har ikke fundet den."

"Naturligvis, det er jo så forståeligt. De forstod ikke at søge. Se for eksempel socialisterne, de påstår, at evangeliet er af samme mening som de selv. Men samtidig løber i virkeligheden Kristi lære diametralt modsat af den socialistiske, det er to forskellige poler. Og at også De er kommet bort fra Gud er fuldstændig naturligt. De kender ham ikke."

Fader Vassili tav et øjeblik og fortsatte så:

"De har oplevet meget ulykkeligt i verden og søgte hos Gud verdslig hjælp, som De ikke har fundet. Således skal det også være, for Guds rige er ikke af denne verden."

"Om hvilket Guds rige taler De?" spurgte Sablin.

"Om det, menneskeslægten beder om altid og over alt: 'Dit rige komme'!"

"Ak, *batjuschka*! Så længe jeg kan huske, har jeg korset mig foran det med guld og brogede stene smykkede billede og har mumlet: 'Dit rige komme, ske din vilje … Led os ikke ud i fristelse, men frels os fra det onde', og hvordan er det så gået alt sammen? Hele livet igennem ondt og fristelser! Hvor er da Guds vilje? Ja, jeg kan fortælle om det. Hvis De har lyst, så sæt Dem hen til mig. De sover jo alligevel ikke."

Sablin satte sig op i sengen og begyndte at fortælle sin livshistorie. Til at begynde med havde kvinderne åbenbart spillet den største rolle i hans liv. Han fortalte ved hvilken frygtelig krænkende tragedie hans lidenskab for kvinder havde fundet afslutning: Viktors fødsel og Marussjas død. Han besejrede sit sanselige begær og fandt tilfredsstillelse i en øm og ren kærlighed til Vera Konstantinovna og sine børn. Og hvordan belønnede Gud ham for denne sejr, som han havde udkæmpet over sig selv? Rasputin, den forhånede og skændede Vera Konstantinovnas selvmord og hans søns tragiske død, så meningsløs og unyttig …

"Men det er alt sammen kun en del af det, *batjuschka*. Denne personlige lidelse kunne jeg nok bære og få bugt med. Men jeg var opfyldt af dyb, hellig følelse for zaren og zarinaen og elskede det russiske folk – og hvad er der blevet ud af det nu?"

Ophidset, hvirvlende sine minder imellem hinanden, rullende det ene billede op efter det andet, fortalte han alle sine skuffelser, som han havde oplevet med zaren og det russiske folk, som ingen helte havde. Med bitterhed og tårer talte han, som om han måtte retfærdiggøre sig, fordi han dristede sig til ikke mere at tro på Gud.

"Ja, ja, jeg forstår det alt sammen så godt," sagde fader Vassili. "De har aldrig forsket i evangeliet, aldrig tænkt over Kristi hellige ord: 'Tragt først efter Guds rige og hans retfærdighed, så skal også alle disse ting tillægges eder [Note 6)].' For De vil ikke forstå, at Guds rige ikke er af denne verden, men vil absolut anvende Kristi lære på det jordiske liv, som socialisterne gør det. Den kristne religion er en religion, som beror på indre overbevisning, deri ligger hele dens vældige kraft."

"Jeg forstår Dem ikke, *batjuschka*."

"Ikke De alene, mange forstår det ikke. Mange tror, at Kristus kom til verden for at give love og anser evangeliet for en livets lovbog. Også vor store forfatter Leo Nikolajevitch Tolstoj opfattede det således, og alle glemmer, at han selv har sagt: 'I skal ikke sige, at jeg er kommet for at ophæve loven og profeterne. Jeg er ikke kommet for at ophæve, men for at opfylde [Note 7)].'"

"Dér siger De mig noget nyt. Altså udelukker den nye lov ikke den gamle? Men hvordan rimer så 'øje for øje, tand for tand' sammen med evangeliet? Vil De forklare mig, hvordan det er muligt?"

"Men trætter jeg Dem ikke med det?"

"Ikke det mindste. Jeg har så godt som en søvnløs nat for mig. Måske kan De bibringe mig noget nyt."

"Nå godt. Men jeg forstår af nogle af Deres ord, at jeg må gå langt tilbage."

"For min skyld kan De gerne begynde med Adam," sagde Sablin.

44

"Historien om, hvordan og hvorfor der er opstået love, er optegnet i det gamle testamente," begyndte fader Vassili. "Det gamle testamente fortæller os, at jøderne var i fangenskab i Ægypten og blev behandlet som slaver. De måtte underkaste sig fremmede love og havde ikke nogen selv. Da førte Moses dem ud af dette slaveri og udfriede dem. Folket, som talte mange tusind, var fuldstændig overladt til sig selv i ørkenen, hvor kun Gud så det. Der var rige og fattige. Nogle havde erhvervet sig rigdomme hos ægypterne, havde penge, drev kvæg med sig, red på heste, æsler og kameler, slog telte op om natten, havde rigeligt at spise og vin at drikke. Andre drog afsted pjaltede, halvnøgne og sultne. Der var unge, stærke mennesker, som intet havde, og gamle, skrøbelige, som derimod førte kvinder og gods med sig. Akkurat flygtninge, som vi nu har set i Polen, hvor mange har brillanter og værdipapirer med sig i deres vogne, mens andre flygter med et bundt på ryggen og ikke ved, hvor de skal få noget at spise i morgen. Bag dem lå Ægypten med sine strenge love og det røde hav, foran dem ørkenen og de i det fjerne lokkende blå bjerge – friheden. Mennesket er fuldt af fejl fra ungdommen af, Alexander Nikolajevitch. Han er misundelig. Han er hverken lige med andre af fødsel eller af formue. Derfor begyndte den stærke at forfordele den svage, den svage satte sig til modværge og hævnede sig. Det sædvanlige billede, hvor en hob mennesker er sammen: Af små tyverier udvikler sig organiserede røverier, af skældsord mord, af ømme ord ægteskabsbrud. Det jødiske folk henfaldt snart til denne tilstand, da ingen hindrede dem i det. De glemte Gud og

vidste også kun lidt om ham. De lavede sig en guldkalv, som de tilbad. Mange levede i sus og dus, andre døde af sult, og over dem alle var kun den blå himmel og stjernerne og rundt om dem ørkenen. Som myndighed og dommer Moses alene. Til ham kom de krænkede med deres klager, og han talte retfærdigt. Så enkelt udviklede øvrigheden sig, af frit valg. Men der var mange mennesker. Forbrydelserne hobede sig op, og Moses kunne ikke få bugt med dem alene. På denne tid kom Jethro, som var præst i Midian, og hvis datter Moses havde til kone, dragende efter Moses, og da han så, at Moses blev bestormet fra alle sider og ikke havde fri et øjeblik mere, gav han ham det råd at udvælge sig hjælpere blandt de bedste folk. Således opstod den normale øvrighed – ikke valgt ved et tilfælde, men 'af redelige folk, som i sandhed frygter Gud og er begærlighedens fjender.' De blev indsat som øverster over tusind, hundrede, halvtreds og ti.

Og det væsentlige, at øvrighed er en byrde, fastslår Bibelen også: 'Således vil det blive dig lettere, når de bærer den med dig.' Ligesom byrden blev fordelt mellem flere folk, således blev det også nødvendigt at skabe regler, hvorefter folk skulle dømmes. Man måtte have love. Israelitterne var kommet til foden af bjerget Sinai, en vulkan, som nu om stunder er udslukt. Det er muligt, at der den gang hvirvlede røg ud af dens kratere, at der endnu trængte dumpe lyde frem, og at jorden skælvede. Når jordskælv og vulkanudbrud selv nu til dags udøver en panikagtig rædsel på folk, hvordan må så disse uforklarlige fænomener ikke have virket den gang på de primitive folk, Moses ledede. Dér var Gud! Og derhen gik Moses for at hente love til menneskene. Omgivet af svovldampe, selv

forfærdet over naturens hemmelighed, udfoldede Moses åndskræfter sig til uopnået, skabende kraft, og han skabte de på grund af deres teksts korthed geniale bud … Også senere, i alle århundreder, har berømte statsmænd udtænkt love; men noget højere end disse korte regler: 'Du skal ikke stjæle, ikke dræbe, ikke bryde ægteskab, ikke føre falsk vidnesbyrd mod din næste, ære din fader og din moder, ikke begære din næstes kone, tjener, pige eller kvæg …', bedre, enklere, kortere har ingen udtænkt eller skrevet. De er undsluppet ham i et øjeblik af den højeste begejstring, i et øjeblik, hvor Gud taler gennem menneskers mund, gennem røg og jordskælv trængte Moses stemme og syntes at være den usynlige Guds stemme. Men da de uhyggelige minutter var forbi, vulkanen forstummede, folkene vendte sig fra det mystiske bjerg og næstens kone, okse og æsel igen lokkede, opstod atter uenighed, strid og drab. I fællig kan mennesket ikke leve i fred, frygten for straffen er nødvendig. I Herrens navn blev de frygtelige ord udtalt: Øje for øje, tand for tand, hånd for hånd, fod for fod', og det fulgte ganske af sig selv, at den omdragende mængde dannede en stat, idet der fandtes dommere og bødler. For menneskene er ufuldkomne, og deres tanker er smudsige og slette. Men på samme tid som disse strenge love gav Moses også kærlighedens og tilgivelsens bud. Det er forkert, når man tror, at først Kristus har givet buddet om kærlighed til næsten, han har kun betonet og fremhævet det. 'Hør Israel,' råber Moses, 'herren vor Gud er en herre.'

'Du skal elske Herren, din Gud af hele dit hjerte, af hele din sjæl, af al din evne'. Og herren talte med Moses og sagde: 'Du skal elske din næste som dig selv, thi jeg er herren'. Alle disse

love forefandt Kristus, da han kom til verden. De ti bud indmejslet i stentavler: Øje for øje, tand for tand og buddet om kærlighed til Gud og næsten.

Og Kristus har anerkendt alle disse menneskelige love, fordi han vidste, at de er uomgængeligt nødvendige for at udligne menneskenes ulighed, så at de, som er misundelige og stærke, ikke skal blive farlige for den svage, som ejer lidt. Derfor bekendte Kristus åbent, at han ikke var kommet for at ophæve loven, men for at opfylde den.

Selv underkastede han sig de jødiske og romerske love. Forgæves søgte man at fremstille Kristus som revolutionær, det var han aldrig. Han anerkendte loven med alle dens ufuldkommenheder som fængsel, landsforvisning, ja, selv dødsdom. For menneskene er ufuldkomne. Han helbredede de syge og opvækkede de døde, men har aldrig befriet eller besøgt fangerne. Han har aldrig forbrudt sig mod menneskenes love. Blid, beskeden, venlig, vandrede han om, de fattige og syges ven, en lærer midt imellem jævne fiskere, men aldrig har han talt et ord mod øvrigheden eller foragtet den. Han vækkede Jairi datter, tog del i det rige bryllupsmåltid i Kana, sad sammen med farisæere, men foragtede ikke tolderne; og dem, som af ham ventede opsætsighed mod øvrigheden og de rige, svarede han: 'Menneskenes søn er kommet, æder og drikker. Derfor siger I: Se, det menneske er en frådser og dranker, synderes og tolderes ven!'

Jesus Kristus tjente ingen og var ikke afhængig af nogen. Han havde ingen særlig pligt, undtagen den ene: At give agt på Templet. Han havde viet sig til Templet, var medlem af menigheden, og derfor var det hans pligt at sørge for orden i

Templet. Og da han så de misligheder, som havde sneget sig derind, modsatte han sig dem og brugte magt for at fordrive dem.

Og han fandt folk siddende i Templet, som falbød okser, får og duer, og vekselererne. Og han lavede en svøbe af strikker og drev dem alle ud af templet sammen med fårene og okserne og væltede vekselerernes borde og sagde til dem, som falbød duer: 'Bær dette bort herfra og gør ikke min faders hus til en kræmmerbod.'"

"Hvor ville Kristus blive oprørt," sagde Sablin, "når han fik at se, at præsten hos os i den helligste bønstemnings øjeblik med armene udbredt foran alteret hvisker: 'Offerhemmeligheden er fuldbragt. Monstrans,' og så kirkeforstanderen kommer frem bag alteret med tallerkenen og bag ham samlerne med blikbøsserne. Kobbermønterne rasler, papirpengene knitrer. Og disse diske med kerter, hostier, gudsbilleder, hvor man kan købe sig en særlig bøn for en levende eller død."

"Ja," sagde fader Vassili, "der er meget ufuldkomment hos os, og også vi har brug for svøber ... Men det vil jeg ikke tale om. Ét vil jeg gøre Dem klart, Alexander Nikolajevitch, at Kristus underkastede sig jordiske love, men at hans lære ikke handlede om jordiske ting, og at den går dybere, end mange ved, der indbilder sig at være kendere af evangeliet."

45

"Kristus har kun givet os ét nyt bud. Dette bud udsletter alle menneskelige love, og den, som opfylder det i fuldt mål, han står over lovene, for han behøver dem ikke, står over øvrigheden, for den har ingen magt over ham, står over staten, for alle statslove knuses mod dette bud, som brændingen mod en klippe."

Fader Vassili holdt inde. Han ventede et spørgsmål, men Sablin tav. Med albuen støttet mod puden lå han og lyttede med eftertænksomt blik til præstens ord.

"Kristus vidste, at hele meningen med menneskelivet ligger i det bud, og den, som er i stand til at udføre det, kan være lykkelig på jorden og tilbagelægge sit livsløb uden de svære bekymringer, som ledsager enhver ikkekristen. Kristus ville, at hans tilhængere forstod ham og dybt tilegnede sig hans lære. Så kom hans jordelivs sidste dage. Da han var guddommelig, vidste han forud, at døden på korset ventede ham og led som menneske under denne forudseenhed. Hans sjæl svævede over de jordiske ting i samkvem med Gud, og hans sindstilstand meddelte sig også til apostlene. De mærkede, at der foregik noget særligt med deres lærer. Kristus samlede sine apostle om sig for sidste gang. Dem alene havde han indbudt, ingen fremmed var til stede og derfor opstod en ganske særlig intim stemning af dybeste fortrolighed. Lysene flakkede svagt. Påsken, helligdagen, nærmede sig, man anede dens ånde. Allerede for længst var Kristus draget ind i Jerusalem og var blevet hilst af mængden med hosianna-råb og palmegrene, der var en jubel under den blå himmel i det klareste forårssolskin,

og allerede nu ledte de efter Kristus og ville ombringe ham, og én af hans apostle ville forråde ham. Samtalen blev ofte afbrudt af pauser. Apostlene så på Kristus og ventede på, hvad han ville sige dem.

Judas er lige gået ud, og Simon Petrus vidste, at han ville forråde herren. Tavshed hviler over dem, og udenfor ruger den mørke nat.

Nu er menneskenes søn forklaret, og Gud er forklaret i ham.

Er Gud forklaret i ham, vil Gud også forklare ham i sig selv og vil snart forklare ham. 'Kære børn, endnu en liden stund er jeg hos eder. I vil søge mig. Men som jeg sagde til jøderne: Hvor jeg går hen, dér kan I ikke komme, således siger jeg også til eder,' sagde Kristus. Apostlene forstod ikke hans ord, men de lyttede. Og hér siger Kristus for første gang, at han giver et bud, en lov, en forskrift for menneskene.

'Et nyt bud giver jeg eder, at I elsker hverandre, således som jeg har elsket eder, på det at I også skal elske hverandre. Derigennem vil alle forstå, at I er mine apostle, når I har kærlighed til hverandre.'

Det er det nye, Kristus bragte med sig ind i verden. Det er hans eneste bud: Elsker hverandre, som han elskede menneskene, det vil sige at påtage sig ringeagt og slag og selv døden for dem.

Men Kristus nøjedes ikke alene med ordene. Dybt, dybt skulle denne høje opfattelse af kærligheden indpræges i apostlenes hjerter, ikke alene den ligefremme kærlighed til næsten, som til sig selv, som Moses fordrede, men denne ganske særlige kærlighed. Derfor gentager han endnu en gang. 'Elsker I mig, så hold mine bud.' Og som om han frygtede, at

apostlene endnu ikke skulle have forstået ham, betoner han sin fordring om at huske det, som han har lært dem.

'Den, som har mine bud og holder dem, ham er det, som elsker mig. Men den, som elsker mig, han vil blive elsket af min fader, og jeg vil elske ham og åbenbare mig i ham.'

Hans apostle brændte af kærlighed til ham, og Kristus havde prøvet dem, mens han forberedte deres sjæle på at optage den evige sandhed i sig. Stadig højere svulmede stemningen, og endelig var det øjeblik kommet, hvor det fuldeste åndelige fællesskab herskede, og apostlenes hjerter havde åbnet sig, og Kristus gentog for dem: 'Det er mit bud, at I elsker hverandre, ligesom jeg elsker eder.

Ingen har større kærlighed end den, som ofrer sit liv for sine venner.

I er mine venner, derfor gør, hvad jeg beder eder om. Herefter siger jeg ikke, at I er tjenere, thi en tjener ved ikke, hvad hans herre gør. Men eder har jeg sagt, at I er venner; thi alt, hvad jeg har hørt af min fader, har jeg kundgjort for eder.'

Kristus befriede mennesket for det ydre livs slaveri, viste dem, at kærligheden bringer frihed.

Og for tredje gang gentager han for sine apostle: 'Det byder jeg eder, at I elsker hinanden.'

Kærlighed til menneskene er Kristus' ene bud, kærlighed indtil selvfornægtelse, således som han selv levede.

'Skab et rent hjerte i mig, Gud!'

Den kristne religion er den indre drift til det gode og af denne drift udvikler følgelig handlingerne sig. Kristus viste menneskene, hvordan de kunne blive ham lig i kærlighed til næsten, blive sådan som han selv siger:

'Kommer hid til mig alle I, som arbejder og er besværede, jeg skal husvale eder.

Tager mit åg på eder og lærer af mig. Thi jeg er sagtmodig og ydmyg af hjerte, derfor vil I finde ro for eders sjæle.

Thi mit åg er mildt og min byrde er let.'

Den kristne religion er en indre drifts religion. Den, der kan rense sit hjerte således, at alle hans tanker er rene, han vil erhverve sig Guds rige og den højeste lykke.

'I har hørt, at der er sagt til de gamle: Du skal ikke slå ihjel, men den, som slår ihjel, skal være skyldig for domstolen. Men jeg siger eder: Den som vredes på sin broder, han er skyldig for domstolen, men den som siger til sin broder: Hævn! Han er skyldig for rådet. Men den som siger: Du nar! Han er skyldig til Helvedes ild.'

'I har hørt, at der er sagt til de gamle: Du skal ikke bedrive hor. Men jeg siger eder: Den, som ser på en kvinde for at begære hende, har allerede bedrevet hor med hende i sit hjerte.'

Det er det, Kristus fordrer: Rene tanker.

'Hvis nogen vil gå i rette med dig og tage din kjortel, så giv ham kappen med.

Og nøder én dig til at gå en mil, så gå to med ham.

Giv den, der beder dig, og vend dig ikke fra den, som vil låne af dig.

Elsk eders fjender, velsign dem, som forbander eder, gør vel mod dem, som hader eder, bed for Dem, som krænker og forfølger eder.'

Forstår De nu, at Gud er kærlighed?" udbrød fader Vassili, og hans stemme havde en ny klang, som Sablin endnu ikke havde

hørt. Han rejste sig og gik op og ned i værelset fra sengen til vinduet og talte livligt og beåndet:

"I søger Kristus, I søger sandheden, I søger Guds rige, derfor giver I love og grunder politiske partier og ved ikke, at Guds rige, den kristelige sandhed, lykken, Paradiset på jorden ligger i jer selv. Tag Kristi kærlighedsbud op i jer, så kun et sædekorn kærlighed i jert hjerte, og det vil vokse og fortrænge alle andre. Kristus sammenlignede Himlen med et sennepskorn. Har I nogensinde set det? Det er så lille som et støvfnug, og hvilket kæmpemæssigt træ vokser ikke op af det, så at himlens fugle kommer og bygger rede i dets grene. Opelsk denne kærlighedsfølelse i jer, så bliver I lykkelige og fri og behøver hverken zar, love eller øvrighed. Alt jordisk forlader jer. Menneskene bliver brødre, der findes ingen herre over jer, alle bliver lige og fri!

'... I ved, at de verdslige fyrster hersker, og de mægtige blandt dem har magt.

Men således skal det ikke være mellem jer, men den, som vil blive stor mellem jer, skal være jer tjener, og den, som vil være den fornemste blandt jer, skal være alles tjener.

Thi heller ikke menneskenes søn er kommet for at lade sig tjene, men for at tjene og give sit liv til løsesum for mange.'

Pilatus, Palæstinas lærde, romerske statholder, sagde til Kristus: 'Så er du altså konge?' Kristus svarede: 'Du siger det, jeg er konge. Jeg er født til det og er kommet til verden for at vidne for sandheden. Den, som er af sandheden, han høre min stemme.' Så siger Pilatus: 'Hvad er sandheden?'

Ser De, hér klinger det allerede af anarkisme. Kristus – anarkist! Kristendommen er beslægtet med anarkismen, for

den anerkendte ingen øvrighed! Ser De, så vidt kan man fordreje tingene. Men hvordan passer det til: 'Giv kejseren, hvad kejserens er' og til Kristi underdanighed under fængslingen og overfor domstolen og hans ord til Pilatus: 'Du ville ikke have nogen magt over mig, hvis den ikke var givet dig fra oven.' Dér anerkender han altså øvrigheden, bekræfter endog, at Gud velsigner herskerne i deres embede.

Ja, når jeg har kærlighed, hvad skal jeg så med zar og øvrighed? De vil, at jeg skal holde deres love, men jeg elsker dem jo så højt – ikke fordi de er min kejser og mine foresatte, men fordi de er min næste, fordi jeg er rede til at ofre mit liv for dem. Og hvis zaren selv er kristen og min foresatte en kristen, – ja, så er jo også de rede til at lade deres liv for deres undersåtter og undergivne. Dér har De anarkiet. De er soldat og kristen – De gør Deres tjeneste således, så at Deres foresatte ikke har rosende ord nok for Dem. Men også han er kristen og gør sig umage for at indrette Deres tjeneste således, at den ikke falder Dem svær. På den måde bliver 'mit åg blidt, og min byrde let'. Når De elsker, er alt det let, som bliver Dem befalet, og når De elsker og befaler, hvad spiller så anstrengelsen nogen rolle? Så er det lykke, men ikke anstrengelse.

Krig! Ja, hvis alle kristne var kristne, ikke blot af navn, men også af gavn! Ville krig så være mulig? Å nej! Fjenden elsker Dem så højt, at han er rede til at lade sit liv for Dem, og De ham. Vanvid! Men ingen krig. Antimilitarismen triumferer! Bort med våbnene! Amen …"

46

Da Sablin vågnede næste morgen, så han, at fader Vassili ikke var der. Hans seng var omhyggeligt redt og sygepasseren tog lige tavlen med sygeberetningen ned fra stangen ved hovedenden.

"Er *batjuschka* kørt bort?" spurgte Sablin.

"Ja, vel," svarede sygepasseren. "I morges ganske tidligt stod han op, pakkede og kørte direkte til fronten."

"Og udskrivningsbeviset?"

"Det havde Hans Højærværdighed allerede udbedt sig af lægen i går aftes. Men han sagde, at han endnu havde en sag, han ikke havde fået gjort færdig hér. Derfor blev han til om morgenen. Han beklagede meget, at Deres Højvelbårenhed sov endnu, men tillod ikke at vække Dem. Han bad mig give Dem denne lille pakke."

Sablin pakkede den ud og fandt et lille nyt testamente i blødt, sort læderbind. Sablin bladede i det og lagde mærke til, at flere steder var understreget med rød blyant.

Alexandra Petrovna trådte ind. Hun bragte en buket krysantemer.

"Nu," sagde hun, "er Deres stuekammerat udskrevet, og snart vil De også være så langt. Hvor jeg glæder mig over det! I er begge mine, for jeg har fralokket døden jer begge."

Hendes øjne lyste venligt og lykkeligt, og hendes kantede, uregelmæssige træk blev vidunderligt forskønnet af et udtryk af kristelig kærlighed.

Hun bøjede sig over Sablin. Han greb hendes hånd og dækkede den med kys. Tårer glimtede i hans øjne.

"Hvorfor, hvorfor?" spurgte Alexandra Petrovna rørt.

Hendes hånd skælvede.

"Slip mig. Det må De ikke gøre. Det bringer mig i ophidselse."

"Og De ønsker ingen ophidselse?"

"Alt det, Alexander Nikolajevitch, var og er forbi. Jeg er blevet en anden, ja, og De mener det jo heller ikke sådan. Den gamle kærlighed føler De ikke mere. Jeg har fundet lykke og ro hér."

"Ved at døde kødets lyst?" sagde Sablin.

"Nej, ved hjertets kærlighed."

"De har talt med fader Vassili?"

"Ja, ofte og meget. Hvad han sagde mig, var ikke nyt for mig. Jeg har grublet meget over det og søgte at vinde ro ved ydre ting: ved bøn, faste, skriftemål, men fader Vassili har ført mig ind på den rette vej, kærlighedens vej, og således er jeg kommet i tryg havn. Jeg er lykkelig."

"Var De meget ulykkelig?"

"Ja, meget. De ved, at jeg lod mig skille fra min mand. Georgi forlod mig. Jeg havde slet intet tilbage mere. Men lad os ikke tale om mig. Siden i går aftes har jeg pint mig med et spørgsmål, som angår Dem, og nu ved jeg ikke, hvordan jeg skal bære mig ad for at få et gunstigt svar fra Dem."

"Hvad drejer det sig om?"

"Jeg må gratulere Dem. De er udnævnt til kommandant for det N...ske husarregiment."

"Virkelig? Jeg takker Dem. Hvordan har De fået det at vide?"

"I går bragte man mig et telegram og et brev fra hovedkvarteret."

"Fra hvem? Det er vel ingen hemmelighed?"

"Telegrammet var fra kejserinden. Hun er den første til at gratulere Dem. Jeg forstår deraf, at hun lider og ønsker, at De skal tilgive hende."

"Lad os ikke tale om det, kære Alexandra Petrovna."

"Jo, det må vi, Alexander Nikolajevitch. Det er svaghed. De må have medlidenhed med hende. Hun lider forfærdeligt."

"Hvorfor er hun i hovedkvarteret?"

"Å, jeg ved, at man siger, at hun tager derhen for at spionere. Skam Dem for blot at tænke sådan noget. De ved jo da, at det alt sammen kun er afskyelig bagvaskelse."

"Godt," sagde Sablin. "Men hvad vil De have, at jeg skal gøre?"

"Jeg ønsker, at De skal svare ligefremt og naturligt på telegrammet. Nikolai Nikolajevitch skriver til mig, at man foreløbig kun giver Dem regimentet i 2-3 måneder, men at man senere ganske bestemt vil give Dem den N...ske kavaleridivision. Det sørger kejserinden for."

"Jeg stræber ikke efter det og behøver det ikke."

"Jeg forstår Dem. Men Rusland har brug for Dem. Sådanne folk som De må forfremmes."

"Hvad særligt er der da ved mig?"

"De er ærlig og tapper ... Og selv om mange af vore førere også besidder den sidste egenskab, er den første så meget sjældnere. De vedbliver at være zaren tro til trods for Rasputin. Men læg mærke til, hvad man siger. Krigen bliver stadig vanskeligere. Vi har allerede hverken patroner eller granater eller geværer og foreløbig er der ingen ende at se på krigen."

"Lad os vende tilbage til Deres bøn. De ved, hvor svært det falder mig at skrive til kejserinden."

"Hvis det var let, ville jeg ikke bede Dem om det. Så vidste jeg, at De ville gøre det på egen hånd."

"Å, hvorfor skulle det ske?" kæmpede det sig under stønnen frem fra Sablins hjerte.

"Vi ved ikke, hvorfor Herren pålægger os snart én, snart en anden prøvelse."

"Å Herren! Blot ikke Herren! Nævn ikke hans navn samtidig med en sådan gru."

"Det slette kan man kun bekæmpe med det gode. Djævelen kan kun fordrives med korsets tegn. Deres telegram vil være et fredstegn."

Sablin svarede ikke. Alexandra Petrovna sad på stolen ved hans seng, og hendes store, grå øjne var rettet på ham fulde af kærlighed. Samtalerne med fader Vassili sidste nat faldt ham ind. Hér var det første skridt, den første prøve til opfyldelsen af kærlighedens bud, og til at svare den, som man hader, med et venligt ord? Ja, men hadede han da? Elskede og beklagede han ikke kejserinden? Forstod han da ikke, hvad denne Rasputin havde været for hende? En dæmon, som havde magt over hende, en tung byrde, hun bar på sine trætte skuldre … Å, hvis hun blot havde været en jævn kone, og Ruslands skæbne, sejr og nederlag ikke var så nøje forbundet med hende! Hvortil denne blodsudgydelse, hvortil Koljas og Rotbecks død, hvortil alt dette – når denne smudsige, udsvævende bonde, som havde slæbt hans hustru i snavset, rådede over alt dette?

"Nej," sagde han sagte, "jeg kan ikke."

"Her kan De se, hvad jeg har skrevet: Oberst Sablin udtrykker allerunderdanigst sin tak overfor Deres kejserlige Majestæt for den nådige opmærksomhed. Lykkelig over Deres venlighed vil

jeg i min nye stilling med nye kræfter stræbe efter sejr over fjenden til den russiske armés ære. – De behøver blot at skrive under."

"Det er ikke rigtigt, Alexandra Petrovna, De begynder i tredje person og går så over i første."

"Tilgiv mig. Jeg tænkte på Dem, da jeg skrev. Men det lader sig let ændre. Skriv under, så sender jeg det straks afsted."

Han følte, at han ikke kunne frigøre sig for tanken om Gud, han måtte tro, måtte søge Guds rige fremfor alt andet. Lille som et støvkorn, som et sennepskorn var kærligheden faldet i hans hjerte, og allerede voksede den frem til en kraftig ung plante. Sablin tog notitsbogen og blyanten ud af Alexandra Petrovnas hånd og skrev med fast energisk skrift:

> "Dybt rørt over Deres kejserlige Majestæts opmærksomhed, udtaler jeg overfor Dem min allerunderdanigste tak for lykønskningerne. I spidsen for regimentet vil jeg kæmpe for Ruslands sejr og ære, som er mig højere end alt andet.
>
> Fløjadjudant, oberst
>
> *Sablin*."

"Afsend det," sagde han kort.

Alexandra Petrovna løb bladet igennem, bøjede sig ned over Sablin og kyssede ham.

"Gud beskytte Dem," sagde hun.

Sablin lå med lukkede øjne og åndede tungt. Det telegram kostede ham ikke så lidt overvindelse. –

Efter to ugers forløb rejste Sablin atter fuldstændig helbredet til fronten for at overtage det N...ske husarregiment. I foråret

1915 fik han allerede en brigade og blev samme års sommer chef for den N...ske kavaleridivision. Overfor alle disse udnævnelser bevarede han kristelig ydmyghed, sit stadigt voksende ansvar bar han som en byrde og satte hele sin kraft ind på at forbedre de ham undergivne tropper.

Fjerde del

1

I slaget ved Shelesnitz 11. september 1915 blev løjtnant Alexei Pavlovitch Karpov såret i brystet af en kugle. Han havde kun været to måneder i regimentet, men var så forelsket i det, som kun ganske unge fyre, der endnu ikke har lært kvindekærlighed at kende, kan være det. Efter hans mening var alt i regimentet udmærket og med samme forelskede øjne betragtede han den gamle regimentskommandant, oberst Protopopov, som den tykke, klodsede ritmester Ivanov og officererne og kosakkerne. Alt var helvedes fint. Dette udtryk "helvedes fint" havde han taget med fra kadetkorpset, og det undslap ham ubevidst. Han var endnu ganske ung, smuk, brunhåret, med en mørk schattering på overlæben og det fremspirende overskæg. Han var over middelhøjde og så åbent og frit ud i verden med sine store, mørke øjne med de lange vipper.

Fægtningen ved Shelesnitz var det første alvorlige slag, han deltog i. Det til fods kæmpende kavaleri stødte på tysk infanteri, som havde indtaget en befæstet landsby. Der fandt en natlig storm i måneskin sted på den brændende by i en jævn, af kanaler gennemskåret eng, tyskerne blev besejret, maskingeværerne erobret, og der blev taget fanger. Karpov så, at tyskerne flygtede, løb efter dem, så en tysk soldat, som lå bag et maskingevær, styrtede med fire kosakker løs på ham, blev såret, snurrede sig rundt, var lige ved at falde, men løb videre, til han så, at én af kosakkerne gjorde det af med tyskeren med bajonetten, mens de andre tog maskingeværet. Så løb han gennem den af ilden oplyste, røgfyldte gade, efterladende sig en blodig stribe. Rundt om løb kosakker og husarer. Nogle råbte

med hæs stemme: Fremad! Fremad! – Så forlod kræfterne ham, han satte sig ned på en tværs over vejen liggende bjælke og så med vidt åbne øjne på det, som gik for sig. Undertiden var han ikke rigtig klar over, om han virkelig oplevede det alt sammen, eller om det var en drøm.

Han sad på torvepladsen. Lige overfor var en del af landsbyen endnu ikke angrebet af ilden. Der lå et enkelt lille hus og ovenpå det en tysker med et maskingevær. Fuldmånen belyste ham ovenfra, og ildskæret kastede røde reflekser på ham. Han var Karpov så nær, at han kunne se hans lange, magre, glatbarberede ansigt under den overtrukne hjelm. Kosakkerne og husarerne havde omringet huset og råbte til tyskeren, at han Skulde overgive sig. Men tyskeren forsøgte at sigte sådan med maskingeværet, at han kunne træffe de folk, som omringede ham. Det lykkedes ham imidlertid ikke, for de stod for nær, og derfor kom han til at skyde langs ad gaden-

"Sådan en forbandet karl!" råbte én af kosakkerne. "Vil ikke overgive sig, den hund. Hej, du dér! Du er alene tilbage! Ej, ej, overgiv dig, kammerat! Ned med våbnene!"

Men tyskeren ville ikke overgive sig.

"Mitjakin, du må klatre op og hente ham ned," lød det ud fra mængden.

"Det kan du selv gøre, din filur! Ser du ikke, hvad det er for én! Blevet tilbage! Han har kun døden igen. Det ved han også."

"Hvorfor gøre så meget stads af ham, kosakker. Stik ild på, så skal han nok overgive sig i en fart," råbte en forbiløbende husar.

"Der er ikke andet at gøre. Hæng i, børn, ild!"

Hurtigt blev der skaffet brændende halmknipper og hytten stukket i brand. Røde tunger krøb op ad de sorte vægge og

slikkede helt op til taget.

"Kryb ned, kammerat, du brænder ihjel!"

Umenneskelig kval og fortvivlelse fo'r over tyskerens træk. Han så op til himlen, som om han bad, og skød så på ny.

"Se til ham. Ilden brænder ham ikke!"

"Han skal nok komme ned."

"Nej, han kommer ikke."

"Kammerater, hvad er det! Se, han brænder," råbte den unge Mitjakin.

De omstående forstummede og løb fra hinanden. Maskingeværet tav. To lange gule ildtunger greb med en sagte hvislen tyskeren fra begge sider. Pludselig rejste han sig højt i vejret, hans klart belyste ansigt fortrak sig i vanvittig smerte, men straks efter dækkede han det med sine hænder og styrtede sig i ilden. Man så ham ikke mere. Over alt snoede gule flammer sig gennem den sorte og hvide røg og steg hvislende op imod himlen.

Karpov sad og så på, at et levende menneske brændtes op for øjnene af ham, men kunne ikke røre sig. Gennem røgen mærkede han den bidende lugt af brændt tøj og kød. Kun få skridt fra ham hylede de flammer, i hvilke en tysker forvandledes til aske.

To kosakker, som slæbte et maskingevær tilbage, kom forbi.

"Vi må bestemt senere komme tilbage hertil for også at hente dette maskingevær. Det brænder ikke. Det er dog altid et bevis for, at vi Don-kosakker har erobret fem maskingeværer," sagde én.

"Nå, og husarerne, kammerater, det er fiffige fyre. 'Vi var de første, som stormede,' siger de. De første? Hvad er det for vrøvl?

Vi var der jo meget før."

"De kom fra den anden side."

"Men tyskeren er alligevel noget andet end østrigeren. Han løber et stykke og lægger sig igen. Før man ser sig om, sidder han fast igen."

De fik øje på Karpov og kom hen til ham.

"Hvad er der i vejen, Deres Højvelbårenhed?" spurgte han, som trak maskingeværet.

Karpov ville svare, men i stedet for ord væld hedt, tykt blod ham ud af munden. Han ville tage sig sammen, men han faldt om, dog uden at tabe bevidstheden. Alt forekom ham kun, som om han drømte.

"De er såret. Å, du gode verden. Akimzev, bliv hos Hans Højvelbårenhed, jeg løber efter en båre. Pas på maskingeværet, pas på, at husarerne ikke tager det fra os. Hele divisionen kommer her forbi."

Akimzev lagde Karpov bekvemmere til rette, og Karpov så den klare himmel belyst af månen. Tre kilometer borte knitrede geværilden og takkede maskingeværerne uafbrudt. Slaget fortsattes endnu, men for Karpov var det forbi og det forekom ham mærkeligt, at det dér foran ikke vedkom ham mere. Han gennemlevede endnu en gang de sidste timer. Hvilke følger, såret kunne have, tænkte han ikke over. Han glædede sig over, at han var ved bevidsthed og kunne bevæge arme og ben. De var altså i behold. Det var et skud i brystet, han havde. Lapperi. Han tænkte, at når kejseren kom og spurgte ham: "Er De såret?" ville han svare: "Et ubetydeligt sår, Deres Majestæt, ikke værd at tale om." Hvorfor zaren Skulde spørge ham om det, og hvorfra han pludselig Skulde komme, var ham også ligegyldigt. Men

han udmalede sig samtalen med ham på det tydeligste og sank således efterhånden fra virkelighedens verden over i drømmenes.

Karpov havde hellere end gerne skildret én eller anden slaget udførligt, lige fra det øjeblik, hvor divisionskommandanten pludselig var kommet ridende til skovbrynet på sin vældige hest og med rasende stemme havde bebrejdet oberst Protopopov, at han ikke gik frem med sit regiment, og at Protopopov pludselig var blevet helvedes tapper og havde kommanderet: "Sid af!" Men der var ingen, han havde kunnet fortælle det til. Akimzev havde lagt sig og var straks faldet i søvn med albuen støttet på maskingeværet, og de forbigående gjorde ikke holdt og gav ikke agt på ham.

Således drømte Karpov sine drømme og glemte af og til alt i en blid slummer.

2

Sanitetssoldater kom med en båre. De bar Karpov hen bag landsbyen, hvor Røde Kors-lazarettets vogn holdt på landevejen.

"Er det nu godt?" hørte han en soldat spørge, da de skubbede ham ind i vognen.

"Godt. Kør!"

Hjulene knagede i sandet. Karpov ville igen fortælle, hvad han havde oplevet i slaget, men det var mørkt, og han kunne ikke skelne, hvem der mere lå i vognen. Tæt ved siden af Karpovs ansigt lå én eller andens snavsede, tunge støvler, og ejermanden stønnede, hulkede og skreg klagende: Oi, oi, oi! Det var også som en drøm.

Og som en drøm var den tætte, mørke granskov og engen, som lå i månens sølvskær og det lille hus derpå, på hvis tærskel søstrene vimsede om i hvide huer. Én, i en ikke tilknappet, sort læderjakke, med det Røde Kors' bind om armen, bøjede sig over ham og spurgte:

"Hvad hedder De?"

Mekanisk svarede Karpov, som han havde svaret som barn:

"Alescha."

"Deres familie?" spurgte søstrene uden at smile.

"Karpov. Løjtnant Karpov," svarede han og ville fortælle. Der indefra huset spurgte man søsteren.

"Hvad nummer er det?"

"Nummer 192, Sonja," svarede søsteren.

"Ivarin er død," svarede samme stemme.

"Store Gud! Det er den enogtredivte. Sig til Nikolai Paramonovitch, at han skal sørge for gravene."

"Har vi tid til det?"

"Du kender da general Sablins ordre?"

"Ja. Men, du gode Gud, kræfterne slår ikke til. Hvad fejler han?"

"Brystskud. Ved bevidsthed."

"Hårdt?"

"Må Sophie Lvovna konstatere."

"Ja, lad ham bære herind."

Først nu blev Karpov klar over, at han var såret, måske hårdt, og han blev bange.

Det ikke særligt store værelse var klart oplyst af en hængelampe. Under den stod et langt, højt bord dækket af et lagen. På det lå et fuldstændig nøgent menneske. Man så det magre, snavsede legeme med fremstående ribben. Hovedet lå bagover, håret var langt, som kosakkerne plejer at bære det. En læge med hvidt forklæde, en ung søster og en tyk kvinde med store, smukke øjne bøjede sig over ham.

"Sophie Lvovna," sagde søsteren, som fulgte med Karpovs båre, "hér er en officer."

"Straks," svarede hun, "læg ham hen i hjørnet. Han må klædes af."

Karpov generede sig, da søsteren i læderjakken knappede uniformen op på ham.

"Jeg kan alene," sagde han, men hænderne ville ikke adlyde ham, og han overlod sig til søsterens behændige hænder.

Der kom endnu en søster til, og begge vaskede Karpovs blodige bryst. Han mistede bevidstheden ved det.

Da han kom til sig selv, lå han på halm på gulvet, midt mellem andre sårede. Det var lys morgen. Søstrene og tykke Sophie Lvovna arbejdede stadig med grå, slappe ansigter og vekslede korte ord. Udenfor hørte man hammerslag og sagte tostemmig sang. Det var dødsmessen, de sang.

Gennem de itubrudte vinduesruder kom kold, fugtig, efterårsagtig luft og duften af røgelse, enebær, mos og grannåle og af og til en modbydelig sødlig lugt, som kvalte al skovduften. I ikke lang frastand faldt regelmæssige kanonskud, man hørte projektilerne summe og så noget springe et eller andet sted langt borte – bum, bum!

Karpov var sulten og tørstig, havde lyst til at fortælle alt, men søstrene havde ingen tid til overs for ham. Stadig havde de nok at gøre om det høje bord, på hvilket der nu lå en bleg soldat med kortklippet hår. Søstrenes stemmer klang træt, og det forekom Karpov, at de allerede havde været på benene dage, måske uger igennem og ikke mere tænkte på andet en bind og gaze, blodige klude og spande med vand og blod.

"Sophie Lvovna, der må varmes te til de sårede."

"Sig det til Xenia."

"Hun er beskæftiget med de døende."

"Så Olga, da."

"Hun forbinder."

"Måske vil De så gøre det selv?"

"Godt, så går jeg."

Den udmattede søster stillede en blikkop med te og to kiks ved siden af Karpov.

"Kan De drikke alene?" spurgte hun. "Jeg skal rejse Dem op."

Nu først lagde Karpov mærke til, at hele hans bryst var omviklet, og at han havde en ren skjorte på. Søsteren hjalp ham at sætte sig op.

"Værsågod at sige mig, hvordan går det med slaget?" spurgte han.

"Det er endnu i fuld gang," svarede hun.

"Går vore frem?"

"Det ved jeg ikke. Tilsyneladende står de endnu på samme plads."

"Hør, det var helvedes flot. Vort regiment ..." Men søsteren havde allerede vendt sig bort.

"Straks, straks. – Jeg troede, de sov," sagde hun til en soldat, som lå ved siden af ham og bad om te.

Karpov kom igen ikke til at fortælle om sit slag og blev helt bedrøvet.

"Divisionschefen kommer ridende. Det er ikke heldigt, at der ligger sårede i forbindingsstuen."

"Hvad skal vi gøre? Hvor skal vi gøre af dem," svarede Sophie Lvovna. "Han hér død. Bær ham ud."

Hun tog et håndklæde og tørrede hænderne. I døren sås en smuk, ung general. Med klare øjne så han sig om i stuen og rynkede panden.

"Hvordan går det. Kunne De ikke få båret dem ud, Sophie Lvovna?"

"Umuligt, Deres Excellence. I nat har vi haft 486 mand."

"Ja, en hidsig kamp."

Generalen trådte hen til Karpov.

"Officer?" spurgte han.

"Javel, Deres Excellence," svarede Karpov og forsøgte at rejse sig. "Løjtnant Karpov."

"Jeg ved det. De har en prægtig fuks. Det er første gang, jeg har set sådan en hest hos en kosakofficer. Hvor er De såret? I brystet?"

"Javel!"

"Ingen smerter?"

"Ikke det mindste. Jeg mærker slet ikke såret, har kun smerter, når jeg trækker vejret," svarede Karpov smilende.

"Såret ved Shelesnitz."

"Ja, i selve byen. Det gik hedt til, Deres Excellence. Jeg – maskingevær."

"Deres fader var den kommandant over Don-regimentet, som faldt forrige år ved floden Nidje?"

"Javel, Deres Excellence … Jeg – da De befalede at sidde af ved skovbrynet – jeg …"

"Sophie Lvovna," sagde divisionschefen uden at høre efter, "jeg sender straks automobiler. Send straks de hårdtsårede afsted. Send løjtnant Karpov direkte til Szami. Jeg giver Dem legitimation til Hendes Majestæt kejserindens tog. Skriv, Varlam Nikolajevitch" – og uden at se sig om efter Karpov forlod divisionschefen atter huset.

3

I toget blev Karpov lagt ind i officersvognen. Ved siden af ham lå på en jernseng med springfjedermadras et magert menneske med et gult, ubarberet ansigt af et usundt udseende. Han var indhyllet i en brun slåbrok. Uvenligt så han over til Karpov og vendte med synlig uvilje ryggen til ham. Men derved forrykkede slåbrokken sig, og gennem skjorten aftegnede sig de magre, fremstående skulderblade. Toget holdt længe. Søstrene bragte middagsmad, og Karpov, som i tre dage intet havde spist, styrtede sig med stor appetit over en skål fuld af suppe med kød. Hans bryst gjorde ondt, og undertiden faldt det ham svært at trække vejret. Men for øvrigt befandt han sig udmærket og var fuld af livslyst. Helst havde han igen fortalt sine oplevelser udførligt.

"Og jeg, søster?" spurgte hans nabo hæst og vendte sig om i sengen.

"De må ikke spise noget, Verzinsky – det ved De jo. Jeg skal bringe Dem varm mælk."

"Stadig må og må jeg ikke," brummede Verzinsky. "Sig mig, kan jeg leve eller ej?"

"Ja, naturligvis," sagde søsteren. Men hendes stemme bævede, og hun gik hurtigt ud.

Karpov spiste, og Verzinsky betragtede ham så opmærksomt, at Karpov følte sig ilde til mode under hans skarpe, ondskabsfulde blik.

"Hvor er De såret?" spurgte Verzinsky pludselig.

"I brystet," svarede Karpov beredvilligt.

"Lykkelige menneske. Nu kommer De vel helt bort fra al denne rædsel?"

Karpov forstod ham ikke.

"Hvorhen skal jeg komme?"

"Nå, et eller andet sted bag fronten. Som kommandant for en deling eller i etappen, i alt fald bort fra denne hæslighed – krigen."

"Å nej. Så snart jeg er kommet mig lidt, går det igen tilbage til regimentet. Jeg er halvt glad, halvt ked af, at jeg er såret. Jeg er glad over, at det er et bevis for, at jeg virkelig var i slag. Jeg blev såret på tredive skridts afstand. Jeg trak allerede sablen for at hugge. Og ondt gør det mig, fordi jeg skal bort fra regimentet – måske for lang tid."

"De skulle takke Gud. Har De da ikke nok?"

"Regimentet? Du store Gud! Regimentet er alt for mig, er min familie. Jeg er halvt om halvt forældreløs. Far faldt forrige år i krigen, mor er nu i lazarettet i Novotcherkask som sygeplejerske."

"De er kosak?"

"Ja, Don-kosak."

"Å."

Verzinsky betragtede ham med et nysgerrigt, rasende udtryk. Karpov tav.

"Altså frivilligt har De valgt militærvejen?"

"Ja."

"Eller har Deres far og mor måske opdraget Dem til den?"

"Jeg kan overhovedet ikke forestille mig noget andet liv. Siden jeg kan huske, har jeg båret skulderstropper, sabel og gevær. De første ord, jeg sagde, var kommandoer, og den første sang, jeg

sang, var en kosaksang. Og korpset, hvor var det fint, og vor prægtige krigsskole."

"Deres familie."

"Løjtnant Karpov. Vi stammer fra de Karpover, som i året 1812 ..."

"Undskyld, det interesserer mig ikke. De er et menneske med skyklapper, således som Tjekov har beskrevet et menneske i futteral. For øvrigt har de måske slet ikke læst Tjekov?"

"Jo, noget af ham, ikke alt."

"Nå, ja, naturligvis. De og jeg har ganske forskellige verdensanskuelser. Ser De, De glæder Dem over Deres sår, og mig generer mit ikke alene fysisk, men også moralsk føler jeg det som en dyb krænkelse, som den største uretfærdighed. Mit navn er løjtnant Verzinsky. Jeg er toogtredive år og lige løjtnant – det siger Dem vel alt. Ja, jeg skal også sige Dem det selv. Jeg har altid hadet og foragtet militærtjenesten. Soldater var mig modbydelige. Jeg har universitetets guldmedalje og har studeret filologi, og nu er jeg lærer i latin og en af de bedste latinkendere. Mine studier over Seneca er oversat på alle europæiske sprog. Jeg har næsten oversat hele Ovid på original-versemålet, og hvis jeg var blevet færdig med det arbejde, ville jeg være blevet berømt. Forstår De det, unge mand? Da jeg måtte aftjene min værnepligt, indtrådte jeg som frivillig officersaspirant i et Petersborger regiment. Jeg bestilte ikke noget. Jeg kan ikke en gang tage bajonetten af geværet. Man agtede mig som lærd og benyttede mig som hjælpelærer for kommandantens børn. Man overtalte mig til rent *pro forma* at tage reserveløjtnanteksamen. Ja, unge mand, jeg opnåede den hæderfulde titel og kom på den måde i krigen som officer, blev

kompagnifører. Sig mig nu, lyder det sandsynligt? I halvandet år har man jaget mig over Galiziens marker, jeg skulle skyde på mine tjekkoslovakiske brødre, jeg skulle glemme, at jeg næsten er professor i latin, og for at bægeret kan blive fuldt, har jeg fået et skud i maven. Vil De selv sige mig, unge mand, er det retfærdighed? Jeg har familie, kone og børn. To børn, som jeg naturligvis ikke pyntede med skulderstropper eller forærede geværer. Sig mig, hvorfor skal jeg lide nu? Å, tal dog, jeg synes virkelig om Dem. Der ligger en antik skønhed i Deres blik. Måske hører jeg af Deres læber det, jeg ikke kan finde, og kan så dø uden at lide så meget under uretfærdigheden. Altså sig mig, prægtige yngling, som er så smuk som en græsk gud, hvorfor skal jeg dø?"

Det gjorde Karpov ondt for denne nervøse, vredladne sårede. Han følte, at det, som han ville kunne sige ham, ikke ville tilfredsstille Verzinsky. For han levede i en anden verden end den, han kendte. Men han svarede alligevel, for han troede fast på det:

"For tro, zar og fædreland ..."

Verzinsky lo. Hans magre ansigt med den tynde spidse rovfuglenæse fortrak sig fuldt af raseri, og han så frygtelig ud, så hadefuldt han lo, hvilket øjensynligt voldte ham smerter.

"På Gud tror jeg ikke," fo'r det ud af ham, som om han spyttede. "Jeg er ateist. Intet dannet menneske kan tro på Gud. Ja, Kristus' lære er en højtstående filosofisk lære, men vi har endnu bedre filosoffer, end Kristus. Dø for troen? For hvilken? Den græsk-katolske? Men jeg er romersk-katolsk døbt og tror ikke på noget. De sagde for zaren? Men jeg er socialdemokrat, næsten anarkist, jeg er rede til at slå Deres zar ihjel, men ikke

selv dø for ham. Og mit fædreland er hele verden. I Rom arbejdede jeg i et bibliotek og følte mig mere hjemme dér end i Vilna, hvor jeg er født. For et kultiveret menneske af det 20. århundrede eksisterer ordet fædreland ikke mere. Det er et begreb, som endnu kun de vilde har, og derfor er mange folkeslag gået til grunde. Rom gik under, fordi romerne følte sig højere end alle andre. *Civis romanus* klang for stolt. Derimod har vor samtidige, Gorkij, forstået, at kun ordet menneske klinger stolt, ikke hverken russer eller polak. Forstår De det, unge mand?"

"Men hvorfor er De da i det hele taget gået i kamp?"

"Netop deri ligger hele tragedien. Hér ligger De let såret og sveder af lykke. Helt! Indrøm kun, at De føler Dem som en helt. De har måske rimeligvis også et eller andet sted en elsket pige, hvad? Nøjagtig som på smagløse postkort eller i illustrerede blade: Hjemvendelse fra krigen. Armen i bind, hvid sygeplejerskekappe og store øjne, der ser ud i det fjerne. For tro, zar og fædreland! – De helt! Nå for min skyld gerne! Men hvad er så jeg for en helt? Efter min overbevisning skulle jeg have flygtet for dette forfærdelige. Og så stormede jeg frem med de andre, kastede mig ned, stod op igen. Sig mig nu, hvorfor gjorde jeg det? Jeg, som hverken tror på Gud eller anerkender noget fædreland, jeg internationalist. Hvorfor?"

"Det ved jeg ikke," svarede Karpov. Han var bange for at tale med Verzinsky. Det var den første socialist, han traf på, og han betragtede ham fuld af nysgerrighed og skræk. Han anede, at der i denne hårdtsåredes hjerte rørte sig forfærdelige ting, og halvt droges han hen imod ham, som én, det dybe kolde vand lokker på en varm dag som den forbudne frugt. Alt det, der var

fastslået sandhed for Karpov, som det slet ikke faldt ham ind at diskutere om, nægtede og forkastede dette menneske med kold latter.

"De ved ikke hvorfor," sagde Verzinsky langsomt og vredt, "at det netop er det forfærdelige ved mit liv og min stræben, at jeg ikke selv ved hvorfor. Hører De? Jeg ved ikke selv hvorfor, men jeg handlede nøjagtigt som alle andre officerer, jeg oprørtes ikke, førte ikke mine soldater tilbage, befalede dem ikke at dræbe deres fører … jeg var forrykt."

Det begyndte at gry. Højt dampede lokomotiverne på sidesporet. Verzinsky fik mælk og nedsvælgede den langsomt og med besvær. Den bløde, brune slåbrok indhyllede hans legeme, hovedet med de fremspringende tindingeben sank dybt ned i puderne og den ubehagelige lugt fra det væskende sår blev uudholdelig. Verzinskys øjne flakkede uroligt.

"Smertefuldt!" stønnede han. "Uudholdelige smerter i maven. Jeg føler alle mine tarme, alt det ækle kram … Hører De? … Jeg har set lig – dyngevis. Jeg så, at folk med hvide vanvittige ansigter stormede over slagmarken, faldt, stønnede, skreg og foran officererne: Fremad! Fremad! Og jeg løb også, men jeg råbte ikke. Jeg ville råbe: Holdt! I vanvittige, hvor løber I hen? I død og sår. Holdt! I er bange for straf, for at blive skudt. Slå dem dog ihjel – jeres officerer, generaler, og hjem med jer! Bort med krigen. Vi soldater har ingen brug for den. Og vi er en magt. – Således ville jeg råbe, så traf kuglen mig, og jeg faldt … Hører De? … Når blot en gang alle, men også *alle*, ikke udfører befalingen, er krigen forbi. Så er der en ende på disse rædsler. Krig er slaveri. I fri tilstand ville ingen gå ud og lade sig dræbe …"

Klart flammede pludselig de elektriske pærer op i hele waggonen og venligt lo de hvidmalede vægge. Waggonen rystede, gyngede, lys smuttede forbi vinduerne, toget satte sig i bevægelse og snart hamrede hjulene i hurtig, rytmisk takt. "Døden kommer, døden kommer," sang de for Verzinsky; men for Karpov klang det som: "Jeg er en helt, en helt, en helt."

Den vuggende bevægelse virkede søvndyssende, og Karpov sov. Hans temperatur steg, og det lille sår lod til at være farligere, end man havde troet. Verzinsky lå halvt bevidstløs. Hans tanker var forfærdelige. Han vidste, at hvis han kunne udtrykke dem, ville verden skælve af rædsel. Men han fandt ingen ord, ingen mulighed for at meddele sig. Ja, og hvem skulle det også være til? Det kønne stykke kød dér havde alligevel ikke forstået ham. Den, som er født til at krybe, lærer aldrig at flyve, tænkte Verzinsky og talte i de 48 timer, de var undervejs, ikke et ord mere med Karpov. –

Sent om natten holdt toget på banegården i Zarskoje Selo. Det regnede. De brede alléer lå i hemmelighedsfuldt mørke, og i lange rækker lyste gadernes elektriske buelamper.

Sanitetspersonalet arbejdede på perronen. De sårede blev båret ud, og en søster i varm kappe med kyse gik frem og tilbage mellem portørerne og gav ordrer.

"Søster Valentina," hørte Karpov et ungt menneske med studenterhue sige, "Karpov er blevet sendt til os. Hér er et legitimation fra oberst Sablin, som anbefaler ham til Deres omsorg. Og hvis det er muligt, ville jeg gerne bede Dem om, hvis De har plads, også at tage Dem af løjtnant Verzinsky. Han var min latinlærer. En lærd mand."

"Hårdt såret?"

"Begge. Karpov i brystet. Såret begynder at suppurere. Og Verzinsky i maven. Alt håb hviler på fyrstinden."

"Det skal nok gå!" svarede søsteren, som blev tiltalt Valentina, frejdigt. "Nu fremad, mine herrer, tag fat, hvad venter de på. Har De hørt, Rita, Sablin har henvendt sig til os, det er et godt tegn. Måske har han tilgivet os."

"Alexandra Petrovna skrev til mig fra Warszawa, at han havde forandret sig meget efter sit sår. Han er blevet troende," bemærkede Rita.

"Slaget ved Shelesnitz! Rita, jeg har altid sagt, at Sablin er en helt og ægte soldat. Oversøsteren skrev til mig, at man er meget tilfreds med ham i hovedkvarteret. Lige fået divisionen og så straks denne storartede bedrift."

"Søster Valentina, Karpov kan komme i lazaretvognen, men tillader De, at Verzinsky kommer i automobilet?" spurgte studenten.

"Vist så." –

4

Det lazaret, som Karpov blev bragt til, var et ganske særligt lazaret. Det stod under direkte opsyn af Alexandra Feodorovna, og hun selv og hendes døtre, Olga og Tatjana tog del i de såredes pleje. Kejserinden havde ikke alene opsyn med det hele, men hun plejede selv, lagde forbindinger og hjalp af og til med ved operationer. Det var forbudt at tiltale hende "majestæt" i lazarettet, der var givet ordre til simpelthen at sige "oversøster" og kalde storfyrstinderne "søster Olga" og "søster Tatjana".

Ved dette lazaret hang kejserinden med hele sin sjæl. Hér kom hun sig af sine sjælelige lidelser, som var blevet fremkaldt af splid og skuffelser. Hun vidste, at fortsættelsen af krigen måtte føre til Ruslands undergang, i det mindste for det monarkistiske Rusland, og et andet kunne hun ikke forestille sig. En øjeblikkelig separatfred med Tyskland, at Konstantinopel blev bevaret sammen med Strædet og dele af Lilleasien, at monarkiet ville blomstre op i det fasteste forbund med kejser Wilhelm, det var det, som foresvævede hende. Hun skulle nok have forstået at bringe det i orden. Så ville hun være blevet en historisk berømthed, og hele verden ville få at vide, hvad hun var i stand til at præstere. Hun drømte om en patriotisk folkeopdragelse, en stærk hær, en velsignet tidsalder … Hun rejste til sin mand i hovedkvarteret for at sondere terrænet dér, men fandt uforsonligt tyskerhad, fuldstændig fastholden ved det givne ord. Kejseren, som aldrig holdt ord i den indre politik, men gav efter for ethvert øretuderi af ministrene eller offentlighedens repræsentanter, forgik af ærefrygt for forbundet med England og Frankrig, og hun kunne

intet udrette. Også zarmoderens indflydelse skadede, for kejserinde Maria Feodorovna, som ved gennemfarten gennem Berlin i 1914 var blevet forhånet af pøbelen, glemte ikke denne krænkelse og havde svoret at føre sagen igennem. Alexandra Feodorovna vidste, at hun ikke havde folket på sin side. Dumpe, hårdt undertrykte rygter om, at hun hverken var afholdt af folket eller arméen, var kommet hende for øre. Man tog hende Rasputin ilde op, men Rasputin kunne hun ikke blive kvit, for han havde forhekset hende. Af hans lykke og velfærd afhang tronfølgerens sundhed, ja endog hans liv. Det troede kejserinden fuldt og fast. Da man havde fjernet Rasputin, led tronfølgeren af en uforklarlig sygdom, når man atter behandlede ham venligt, blev tronfølgeren rask og munter. På den måde blev Rasputin et nødvendigt tilbehør til kejserhuset og måtte for alt i verden bevares. Alle zarens slægtninge var imod ham, hele familien – desto mere måtte han beskyttes, desto nærmere drog kejserinden ham til sig. Stadig mere pinefuld og ensom blev hendes liv. Hun følte, at alle vendte sig fra tronen, endog slægtningene, og ville alligevel ikke tro det. I sit lazaret søgte hun trøst, ville bevise sig selv, at alt det, som hun, om end ikke udtalt, følte om sig, ikke var sandt, at folket og arméen alligevel elskede hende og holdt sig til hende.

Lazarettet havde to afdelinger: En for officerer, en anden for soldater. Begge var indrettet på det bedste. Ved venlighed og deltagelse erobrede kejserinden og storfyrstinderne sig de såredes hjerter, og af deres breve og udtryk mente de at kunne mærke hele folkets og den offentlige menings taknemmelighed og hengivenhed.

De sårede vendte tilbage til regimenterne, fulde af de behageligste minder om den i lazarettet tilbragte tid, om zarfamiliens opmærksomhed og venlighed, men fandt der en kold ofte fjendtlig stemning mod kejserinden, og for ikke at få navnet "zarslave" hæftet på sig, fortav de deres følelser, og kun få skrev rørende taknemmelighedsbreve til kejserinden og storfyrstinderne. Disse breve var langt fra alle oprigtigt ment, men i lazarettet var man begejstrede for dem, fandt deri den russiske soldats trofaste, taknemmelige hjerte og bedømte hele arméen efter disse enkeltes skrivelser.

Livet ved hoffet var en byrde for kejserinden. Hendes sjælekvaler, hendes indsmigren sig hos Rasputin, hendes tårer i tvivlens minutter, hendes sympati for tyskerne, Ruslands fjender, kunne hun ikke mere skjule for sine omgivelser. Hun besøgte lazaretterne, hvor de sårede tyske fanger lå. Hun undskyldte sig med, at det også var hendes pligt at vise barmhjertighed mod fjenden, men disse besøg blev hende ilde optaget, lige såvel som hendes sympati for tyskerne og foragt for russerne.

Alt dette diskuterede såvel lakajerne ved hoffet som livkosakker og vagtmandskab.

Når livkosakkerne blev udkommanderet til en kosakdivision ved fronten, fortalte de dér om kejserindens uforståelige opførsel, om Rasputin, om hendes forkærlighed for tyskerne, og disse fortællinger kvalte fuldstændig de svage lovprisninger fra dem, som havde været i kejserindens lazaret. Ved hoffet så kejserinden skæve blikke, understreget høflighed, mørk tavshed hos tjenerne og kosakkerne. På udflugten til fronten følte hun det endnu mere. Man eskorterede og modtog hende

ganske vist, men kun sådan som man opfylder en meget svær pligt. Nogle generaler antydede, at man for hendes skyld måtte holde tropper tilbage, og at det kunne indvirke ugunstigt på fremgangen ved fronten, og det gjorde indtryk på hende, da sagde man, at hun tog til fronten for med overlæg at hindre troppetransporter og hjælpe tyskerne på den måde. Men hun kunne ikke lade være med sine farter, hun turde ikke opgive sin indflydelse på *Niko*, som hun kaldte zaren, og hun længtes efter tronfølgeren, som levede i hovedkvarteret. Alt dette pinte og irriterede hende.

Kun i lazarettet hvilede hun ud. Når hun havde rystet al væmmelse af sig og assisterede kirurgerne ved operationsbordet eller stod ved en døendes seng, hvor hun så, hvordan livet under frygtelige lidelser forlod det unge legeme, glemte hun sin egen pine og fandt en ejendommelig beroligelse ved synet af andres lidelser. Om aftenen sad hun med sine døtre i rekonvalescenternes kreds. De arrangerede lege, sang, musicerede som én familie, og det forekom hende, at disse kåde officerer elskede hende som en moder.

Ofte gik den tøjlesløse ungdom over stregen ved legene. Ubeskedne blikke traf de smukke, leende og rødmende storfyrstinder. Under legene holdt mange officerer længere end nødvendigt de bløde hænder, berørte knæene, skoene. Den strenge søster Valentina sagde det en gang til kejserinden. Hun svarede ikke straks, mørke skygger fo'r over hendes smukke, men marmorkolde træk.

"Lad dem dog blot," sagde hun. "Lad dem dog være en smule fornøjede. Ellers har de jo slet ingen glæder."

Søster Valentina tav.

"Hvor mange lidelser, frygtelige lidelser forestår dem endnu," sagde kejserinden sagte og forlod sygesalen.

5

Alescha Karpov var en ung mand på nitten år og kendte endnu ikke kærligheden. I Novotcherkask havde han hverken gjort kur til institutlærerinderne eller til de kvindelige elever. For alle havde han kun én foragtelig betegnelse: Pige.

Kvinder højagtede han ridderligt, men kun to kvinder fyldte hans hjerte og sind, den ene, hans moder, som han elskede inderligt, den anden, en kvinde, som han aldrig havde set, som han kun kendte fra billeder, en eventyrlig skøn, usædvanlig kvinde, kejserinden, som det var hans pligt at lade sit liv for. Om Rasputin havde han næppe hørt. Hjemme hang der et billede af den herlige kvinde med blondt hår, en dreng på armen og fire døtre om sig. Denne familie forekom ham noget ganske særligt, overjordisk. Ligesom gudsmoder ikke var nogen jordisk kvinde med jordisk følelse, således forbandt han heller ikke med denne vidunderligt skønne kvinde nogen tanke om, at hun kunne elske og ytre lidenskab, yde og modtage kærlighed som andre. Hun forekom ham halvt guddommelig. Ligeledes storfyrstinderne – de tilhørte en eventyrverden. Man måtte blot se på dem, bede og dø for dem. De forekom ham alle vidunderligt smukke, men selv om de havde været vanskabte og hæslige, ville Alescha Karpov have fundet dem herlige. Hvis man havde sagt ham, at han måtte røre ved deres hænder, og at de ville tage på ham, ville han overhovedet aldrig have anset det for muligt, og det ville ikke have været ham behageligt, men skrækkelig pinligt. Han huskede, at hans fader ofte havde fortalt, at han en gang havde vekslet påskekys med zaren og kysset lille mor zarinaens hånd. Under gudsmoder fra Dons

billede hang endnu det med blomster bemalede porcelænsæg, som kejserinden den gang havde skænket hans fader, og hans fader talte ofte med begejstret højagtelse, om de følelser, som han havde haft, da han trykkede læberne mod kejserindens lille parfumerede hånd. Det var ingen kvindehånd, men en guddommelig hånd …

Søster Valentina trådte med store, faste trin hen til Aleschas seng.

"Nå, hvordan går det?" spurgte hun.

"Ganske godt. Brystet gør noget ondt. Jeg har svært ved at trække vejret."

"Det skal blive godt igen alt sammen," sagde Valentina og skubbede hans hovedpude tilrette. – "I dag skal De opereres."

Alescha så på hende med store barneøjne, men blev ikke forskrækket.

"Operationen kan foretages under bedøvelse eller uden, som De vil. Såret skal blot renses, det er det hele."

"Jeg vil helst uden bedøvelse," sagde Alescha, "jeg er da ikke noget pigebarn, som er bange for lidt smerte."

Søster Valentina smilede.

"Oversøsteren vil assistere ved operationen og søster Tatjana vil give en håndsrækning. Ved De, hvem det er?"

"Nej."

"Ved De, hvor De er, i hvilken by?"

"I Zarskoje Selo."

"Ja, i Hendes Majestæt kejserindens lazaret, oversøsteren er selve kejserinden, søster Tatjana, storfyrstinde Tatjana Nikolajevna, og der er givet ordre til kun at tiltale hende således."

"Hvornår skal operationen foretages?" spurgte Alescha næppe hørligt.

"Mellem ti og elleve. Jeg beder Dem om ikke at ophidse Dem, unge mand."

"Det gør jeg heller ikke."

Men han var frygtelig ophidset, men ikke på grund af operationen. Hvad man ville gøre med hans sår, var ham ganske ligegyldigt, han tænkte heller ikke på de mulige følger. Alle hans tanker var kun rettet på, at han skulle vise sig for kejserinden og storfyrstinden, ikke i paradeuniform, men i lazaretdragt, og det løb ham snart koldt, snart varmt ned ad ryggen.

Præcis klokken elleve trådte to høje portører ind i værelset med en båre og bragte Alescha ind i operationssalen.

En stor, smuk kvinde i søsterdragt med blegt ansigt, som bar røde pletter af ophidselse, kom hen til ham og sagde i en bydende tone:

"Klæd Dem af."

Alescha så med store øjne på hende og rørte sig ikke. Han kendte hende. Kendte hende, hvis billede hang hjemme i dagligstuen, det man ærede som et gudsbillede, hende, som dagligt blev nævnt i bønnen. At klæde sig af for hende var utænkeligt.

"Tanja, så hjælp da!" sagde den feagtige kvinde.

Tynde pigefingre famlede ved hans dragts knapper. Han mærkede en ufattelig, aromatisk vellugt. Hvis man havde sagt ham, at det simpelthen var god parfume, som enhver kan købe sig, havde han ikke troet det. For ham var det en særlig kejserlig duft, som intet andet kunne have, en eventyrduft. Men han vågnede af eventyrdrømmen, for storfyrstinden og én til,

sandsynligvis søster Valentina, tog jakken af ham, skjorten og undertøjet, og han blev lagt på et højt operationsbord med et hvidt dække. Nogle sekunder betragtede kejserinden og den kvindelige kirurg det skønne ynglingelegeme. Alescha vidste ikke, hvor han skulle gøre af sine øjne og var ved at forgå af en frygtelig skamfølelse. Hans hjerte slog hurtigt, i hans store lysende øjne trådte ærefrygtens og skammens tårer. Han gennemlevede forfærdelige, men også herlige minutter.

"Godt ernæret. Kan tåle operationen," sagde den kvindelige kirurg og greb efter instrumenterne. "De vil måske en gang forsøge, søster Alexandra. Dette er ikke svært."

Kejserindens kolde, rene hånd berørte Aleschas bryst og trykkede sagte på såret.

"Dæk hans ben og krop," sagde hun. Alescha så bestyrtet til siden. Med lydløse trin trådte søster Tatjana hen til ham og dækkede et rent lagen over underdelen af hans legeme.

Det var mere, end han kunne udholde. Rødt skød blodet op i hans ansigt, strømmede tilbage igen, og han mistede bevidstheden.

6

Da Alescha vågnede, følte han, at han atter lå i sin seng i sygesalen. Bevidstheden om, at det, som havde været, ikke kunne gøres godt igen, denne skrækkelige situation, han havde befundet sig i under operationen, var ham endnu så pinlig, at han ikke vovede at åbne øjnene. Nej, aldrig mere kunne han møde disse to kvinders blik. At kejserinden havde set ham nøgen kunne endda gå, hun kunne have været hans moder, men storfyrstinden! Det var skrækkelig ubehageligt. Han huskede ikke hendes træk, men i hans fantasi forvandledes Tatjana Nikolajevnas unge, friske træk til noget usigelig skønt. Umuligt kunne han se hende igen. Hvordan ville hun se på ham, og han på hende? Hun havde sikkert modbydelighed for ham. – Alescha tænkte på sit sår. Det gjorde ikke så ondt, og under den faste forbinding åndede han lettere. Den hæslige lugt mærkede han ikke mere, det lugtede af salve og frisk gaze. Da han ikke havde feber, og hans benmuskler let adlød ham, tænkte han sig til, at operationen var lykkedes, at han gik helbredelsen i møde. Kun ville det ikke rigtig gå med åndedrættet.

Stadig holdt han øjnene lukket. Alle slagets enkeltheder faldt ham ind: Fanen, der tegnede sig i silhuet mod den mørke nåleskov, belyst af måneskinnet og skæret fra det brændende Shelesnitz. Som første mand løb han over sumpen, da kommandoen: Fremad! lød. Han huskede, at han nogle sekunder igennem var helt alene, og at så først kosakkerne og husarerne kom efter ham. Han var en helt. Men det var der ingen der vidste. "Hun" vidste ikke, hvem han var. Hvis hun, da hun dækkede ham til med lagenet, havde vidst, hvem han var,

ville hun måske ikke have foragtet ham. Ja, hende ville han fortælle alt. Men hvordan skulle han komme til det, da han jo ikke mere vovede at se hende ind i øjnene, da han jo slet ikke vidste, om han overhovedet nogensinde ville få hende at se mere?

En sagte støj i salen, glade stemmer og hvisken fik ham til at åbne øjnene.

På stolen ved hans seng sad søster Tatjana. Han kendte hende straks. Men han så hende igen ikke, som hun virkelig var, en slank pige med store, godmodige øjne, som mindede om hendes faders, men hun syntes ham en eventyrprinsesse, som han allerede havde forgudet, inden han endnu kendte hende.

Den lette, grå kjole posede ud på stolen. Det nydelige ansigt under den lille, hvide hue, som kun lod lidt af håret frit, bøjede sig ned over ham. Hun rykkede hans hovedpude til rette og smilede forlegent, men dog skælmsk til ham.

"Hvordan har De det, Karpov?" spurgte hun, idet hun tiltalte ham med hans familienavn, som hun også gjorde overfor de andre officerer i lazarettet.

"Udmærket, har slet ingen smerter mere. Jeg føler mig så godt tilpas."

"Hvordan er De blevet såret? Fyrstinden – det er vor kirurg – har sagt mig, at De er blevet såret på tredive skridts afstand. Var De da så nær ved fjenden? Så De hans ansigt?"

"Jeg havde nær erobret maskingeværet," sagde Karpov næsten ved at kvæles af lykke. "Hvis jeg ikke var blevet såret, havde jeg grebet det med hænderne. Da jeg blev såret, vendte jeg mig om, det var, som om én stødte mig i siden. Så løb jeg videre og ser, at Barannikov allerede stikker tyskeren ned, mens Lichovidov

og Skatchkov slæber maskingeværet bort. Ved De, Deres kejserlige Højhed, tyskeren var smedet til maskingeværet, måske ville han flygte, men kunne ikke."

"De må ikke kalde mig sådan. Kald mig søster Tatjana," sagde storfyrstinden smilende.

Alescha blev forlegen.

"Hvem er Barannikov?" spurgte Tatjana for at opmuntre ham.

"Barannikov er en kosak fra Ustj-Bjelo-Kalitbensk, en prægtig fyr, ved Gud, kejser... søster Tatjana," rettede Alescha sig hurtigt og forstummede, nu fuldstændig forvirret.

"Nå og hvad så mere med Barannikov?"

"Barannikov ser, at jeg er såret og råber: Gør ingenting, Deres Velbårenhed, jeg skal nok gøre det af med ham alene – og stikker ham bajonetten i livet. Jeg så, at han faldt. Den var flot, hele sagen. Man må blot fortælle den forfra."

"Fortæl De kun, hvis det ikke falder Dem svært. Brystet smerter ikke?"

Hvis man havde sagt Alescha, at liv og død var afhængig af hans fortælling, ville han alligevel have fortalt den og så være død lykkelig i bevidstheden om, at prinsessen kendte hans heltegerning.

"Ser De ... det var om natten den 11. september. Allerede i to måneder havde vi været i kamp. Naturligvis ikke rigtigt. Men vi lod dem komme os nær på sådan 1000, 1500 skridt, beskød dem og veg så tilbage. Men hér lød befalingen: Ikke et skridt tilbage. Der blev fordelt patroner, for vi var næsten uden patroner. Ja. Fem dage igennem holdt vor division og to kosakregimenter tyskerne tilbage. Tænk blot, tre gange om dagen og to gange om

natten angreb de. De kom os nær på 600 skridt, så den 12. september befalede general Sablin …"

"Alexander Nikolajevitch?"

"Javel."

"Ham kender jeg godt. Og hans afdøde kone kendte jeg, og hans børn. Hans søn faldt i et kavaleriattak. Hvordan er han?"

"Et vidunderligt menneske. Han bliver rentud forgudet af kosakkerne og husarerne. Han kender også alle. Når han giver én en befaling, forklarer han altid så klart, godt og tydeligt, og så siger han: "Gå så med Gud." Og han siger det sådan, som Gud virkelig ville hjælpe. Men streng er han. I Kamen-Kamirsk havde kosakkerne – ikke nogen af vort regiment – gjort dumheder. Plyndret en skomager … Krigsret. Og han lod dem skyde. Alle siger, det er rigtigt. Kosakken skal ikke stjæle, for han er ikke nogen røver. Og ved De, søster Tatjana, i vor division har vi altid alting, han tænker på alt og gør alt særlig godt. – Altså i natten til 12. september befalede han os at tage Shelesnitz. Anden brigade, kosakkerne og husarerne i første linje, vi fra centrum, husarerne fra den højre flanke. Det var fuldmåne. Shelesnitz ligger midt i sumpe og store skovstrækninger. Vi kunne også have taget den til hest, hvis der ikke havde været to store grave, som man hverken kunne springe eller klatre over til hest. Derfor var der blevet givet befaling til, at vi skulle gå frem til fods.

Klokken seks blev der sadlet, og vi red hen til vor plads, dér hvor batterierne holdt. Præcis klokken ni skulle der angribes. En halv time før skulle artilleriet sættes ind og stikke landsbyen i brand, for at vi kunne se og de i lysskæret ikke kunne se os i mørket. Jeg siger Dem, pokkers fint havde han udtænkt alt.

Artilleriet antændte allerede byen ved det første skud. De skyder ganske simpelt storartet hos os. Vi holdt til hest i skoven. Sad ikke af. Regimentskommandanten, oberst Protopopov, en gammel fyr, sidder helt nedtrykt på sin hest ved siden af fanen. Var han nu bange, eller hvad ellers – jeg kunne ikke blive klog på ham. Klokken er allerede over ni, og han begynder stadig ikke. Men månen står allerede højt. Natten er rolig, varm, klar, hver en grangren kunne ses, og måneskinnet faldt i striber gennem dem ned på jorden, på kosakkerne og standarten. Vor standart er ny, skænket os i 1914. Frelseren på den så mild ud, og sølvet lynede. Også hestene stod roligt, prustede ikke en gang. Ved De, Deres kejserlige Højhed, en hest forstår også noget af krigen. Den ved, hvad den må, og hvad den ikke må. Tænk Dem, da vi red langs skovvejen, havde jeg det indtryk, at hestene gik på tåspidserne, så sagte og forsigtigt trådte de. Hos tyskerne i skyttegravene var det også stille. Vore kanoner indstillede ilden. Vi skulle have gået på, men vi holdt stadigvæk. Ved De, i det øjeblik hadede jeg næsten vor kommandant, for jeg følte, at han simpelthen var fej, frygtede stormen … Men pludselig kommer general Sablin ridende. Hans brune hoppe, en engelsk hunter, kender jeg, Leda hedder den, én af vore kosakker med fændrikken bagved ham og stabschefen, oberst Semeonov og nogle ordonnanser.

"Oberst Protopopov," råber general Sablin og ser på sit armbåndsur – han har et, hvor cifrene lyser – "hvad er der i vejen med Dem? Hvad tænker De på?" Vor kommandant er helt knust. Jeg ser på ham. Han frygter fjenden, men alligevel divisionschefen endnu mere. "Det er på tide at angribe," siger

generalen strengt, "lad sidde af." Og han sidder selv af og går med stabschefen til skovbrynet.

Vi sad af og sværmede ud i én skyttelinje. Da vi var kommet ud i det fri, faldt vi ned. Spejdere krøb i forvejen. Efter en halv time kom de tilbage. Nå, hvordan så? spørger vi dem. "Nå, knap en kilometer fremme begynder hans skyttegrave. Pigtråd eller sådan noget er der ikke foran. Han ligger simpelthen i gravene. Men meget tæt. Der er en forfærdelig mængde. Og de sover ikke. Vi hørte dem tale sagte. Officererne går omkring. Da blev jeg alligevel bange, Deres kejserlige Højhed ..."

"Sig søster Tatjana eller Tatjana Nikolajevna," sagde storfyrstinden.

"Javel, Tatjana Nikolajevna ... Ja, altså jeg blev bange. Jeg kom til at tænke på mama og vort hus og kadetkorpset, jeg var overbevist om, at de ville slå mig ihjel eller tage mig til fange. Fem skridt foran mig ligger regimentskommandanten. 'Ritmester Ivanov,' råber han halvhøjt, ikke som ellers Svatoslav Nikititch, men helt formelt, for at vise, at det drejer sig om noget vigtigt hér, 'Ritmester Ivanov, angrib i retning af fjerde.' Den tykke, ubehjælpsomme Ivanov ligger blot og snøfter, jeg kan høre, hvordan han snøfter, hvordan skal han kunne angribe. 'Ritmester Ivanov,' råber kommandanten, 'hører de ikke, jeg befaler?' Men han siger: 'Det kan være godt nok. Jeg har kone og børn, gå selv!' Ja, sådan brummede han. Ved Gud, han skammede sig ikke en gang over, at alle hørte det.

'Fjerde foran!' råbte kommandanten med sådan en hvinende stemme, slet ikke som ellers. 'Løs på den brændende by!'

Jeg rejste mig og gik på. Mine ben var tunge som bly, jeg kunne knap beherske dem. Og jeg følte, at jeg alene havde rejst

mig. At se mig om vovede jeg ikke. Jeg tænkte: Hvis kosakkerne ikke kommer efter, dør jeg af angst. Men jeg så mig alligevel om og ser, at der kommer kosakker over alt, mange. Til højre og venstre ser jeg dem med karabinen i hånd – den gang havde vi dem allerede alle med bajonetter – som skygger sniger de sig bukket over marken. Da blev jeg på én gang let og glad til mode, og mine ben blev lette. Det forekom mig, at vi havde marcheret meget længe. Foran os ilden, over os månen, og det var så stille, at jeg kunne høre græsset rasle under os. Pludselig lyner en ildlinje op foran os, og det knak der, så at ørerne lukker sig. Kuglerne piber og hvisler. Vi ligger alle som nedmejet. Ingen kommanderer, ganske automatisk fyrer vi. Ganske nær var vi allerede, højst 300 skridt endnu. Falde ned, skyde, sårede kryber tilbage. Pludselig ser jeg, at kosakken Sereshnikov løber foran os. Det er den stærkeste karl i maskingeværafdelingen, han bærer maskingeværet i hånden som et stykke legetøj. 'Hallo, brødre,' råber han, 'jeg beskyder dem med maskingeværet. Løs på dem. Tag fat!' Så stormede alle løs og råbte Hurra! Jeg ser, at tyskerne går tilbage. Pokkers glad var jeg til mode. Vi løb, sprang over en skyttegrav. Jeg ser, at kosakkerne har taget en fange. En hue uden skygge med en smal rød stribe har han på. Han vakler. Jeg havde endnu ikke set nogen fange og havde gerne set nærmere på ham, men nu var der ingen tid til det. Jeg løber og råber noget. Vi kommer til landsbyen. Tværs over gaden er trukket en grav, bagved ses et maskingevær og en hjelm. Den tyske soldat skyder. Jeg råber: 'Barannikov, Skatchkov, løs på ham!' I det øjeblik blev jeg rusket til siden. Men jeg løb straks videre. De tog maskingeværet. Så

satte jeg mig. Blod kom ud af halsen på mig, men jeg tabte ikke bevidstheden."

"De er jo en helt, Karpov!"

Det sagde hun. Og i Karpovs sjæl klang helligdagsklokkerne igen, og han blev så varm og godt til mode. Han så på storfyrstinden med så beundrende blikke, at hun blev forlegen.

"Hvad er Deres fornavn, Karpov? Jeg vil bede for Dem."

"Jeg hedder Alescha."

"Som min broder. Jeg vil også kalde Dem Alescha. Må jeg? Men hvad er der i vejen?"

Alescha græd glædestrålende.

7

Af alle kærlighedsfølelser er den første kærlighed den stærkeste. Og særlig smertefuld er den, når den bliver utilfredsstillet, ja ikke en gang kan have håb om gensidighed. En sådan første kærlighed bliver til en sygdom, som bringer søde smerter med sig, himmelhøj jubel over en eller anden bagatel, en sløjfe, man finder, et fotografi, man får foræret. Den vækker nye forhåbninger og frygtelig kummer, som kan føre til selvmord på grund af et uvenligt ord, mangel på opmærksomhed eller koketteri med en anden.

Mange store forfattere som Turgenjev, Tolstoj, Dostojevski, Goethe og andre har skildret den første kærlighed med dens lidelser og glæder, og særlig unge elskende holder af disse rørende noveller, således som også en virkelig syg slår efter i medicinske bøger om symptomerne på hans sygdom. Ikke alle bliver syge af den første kærlighed, unge mænd før piger, og kun de, som har et blødt gemyt og er rene og ufordærvede. Den første kærlighed opstår pludselig ved første blik og er ganske særlig blind, som kærligheden jo i det hele taget er blind og ikke søger efter fuldkommenhed. Den idealiserer den elskede pige, og tildigter hende alle gode egenskaber. Den første kærlighed er ren. Den ser i den elskede et så fuldkomment væsen, at den slet ikke vover at tænke på blot at berøre eller omfavne hende, hvis den elskede genstand ikke selv er en letsindig person, som hjælper med til, at denne rene følelse bliver til stormende lidenskab, som så snart svider kærligheden bort og får fuldkommenhederne til at falde af som blomsterblade, blad for blad.

Lige så hellig og fantastisk den første kærlighed er, lige så uselvisk er den også. Et håndtryk, et kys, et samvær på en spadseretur eller et bal gør mere lykkelig end selve besiddelsen. Netop i den uopfyldte lidenskabs stadig brændende flamme, i antydninger og uudtalte ord ligger dens kvalfulde charme. Kun ved den første kærlighed er alt fuldkomment, hvad *hun* berører, alt hvad der tilhører hende. En kynisk, hæslig fader, en tyk, havesyg moder bliver de herligste væsner, kun fordi de er *hendes* forældre.

Den kjole, hun bærer, den måde, hun sætter sit hår på, kniplingerne, som titter frem under blusen, de strømper, de sko, hun bærer, er så vidunderlige, at de, selv om de var taget af, kastet bort, dog endnu kan hensætte den elskende i lidenskabelig henrykkelse. Hos hende er ingen fejl. Hun spiser meget, det er pragtfuldt, hun er dum, det bemærkes ikke, hun er klog og frygtelig indbildsk af sin lærdom, selv det irriterer ikke. Og ikke alene i hendes nærværelse, nej, først for alvor, når hun ikke er til stede, behersker hun alle tanker og drømme, for hende bliver de aller umuligste heltegerninger udøvet, og hun bliver reddet ud af så mange fantastiske eventyr, at den fantasirigeste romanforfatter kunne blive misundelig.

Af en sådan første kærlighed blev Alescha syg, så snart Tatjana Nikolajevna næppe havde forladt værelset, og særlig heftigt, for hun var virkelig en henrivende skabning med vidunderligt hår, prægtige øjne og tilmed særlig fremragende ved sin fødsel. Til hende som prinsesse, som zarens datter vovede sig ingen syndig tanke, en mulighed for nogensinde at nærme sig hende var det udelukket at håbe på, og derfor var der intet andet at gøre end at elske hende tavst og lide i tankerne.

Alescha slugte hende med sine blikke, da hun rejste sig fra stolen ved hans seng og gik ud. Alt ved hende var henrivende og indprægede sig dybt i ham. Fra de skinnende, kastanjebrune lokker, som kom frem under kappen og faldt ned over ryggen i lange spiraler, strømmede en fin duft. Sikkert var det blødt som silke. Taljen, som forklædet vandt sig om, var vidunderlig slank, nedenfor den vide, grå kjole sås velformede, spændstige ben i silkestrømper; og skoene med lave, engelske hæle klaprede let hen over parketgulvet, hun gik som på fjedre. Alescha mærkede endnu hendes fine parfume. Den var for længst forsvundet i det store, godt ventilerede værelse, men det forekom ham, at den endnu omsvævede ham.

Han var ikke alene i salen. Lige overfor ham sad en ældre officer, som bar et Georgievskors på hospitalsdragten og røg nervøst. Han havde et trist, gult ansigt, og hans hoved rokkede ustandselig. To senge længere henne, direkte op til væggen lå en såret sammenkrummet og stønnede sagte.

På det ironisk-sorgfulde smil og det magre ansigt med de fremspringende kindben kendte Alescha sin rejsefælle Verzinsky. Alescha lå ikke langt fra vinduet. Han vendte ryggen til den anden, for han var bange for, at en eller anden ville tiltale ham og forstyrre den fortryllende stemning, han befandt sig i efter samtalen med storfyrstinden.

Gennem vinduet så man lindene og de hvide birke i deres gule efterårsdragt. På den blege himmel trak rosenfarvede småskyer afsted, og det var ham behageligt at ligge sådan stille og følge skyerne. På en stor tre-etages bygnings jerntag røg skorstenene, og vinden hvirvlede røgmasserne vidt gennem

den blå luft, til de splittedes, og netop sådan kredsede Aleschas tanker og drømme og tabte sig et eller andet sted i det fjerne.

"Min elskede, hvornår kommer du igen og sidder ved min seng ..."

Han havde kunnet kysse den stol, hun sad på, hvis han ikke havde skammet sig for de andre. Men i alt fald lagde han hånden på den, men den var kold, og halmfletningen havde ikke opbevaret hendes legemes varme.

"Hvad vil jeg sige dig? Hvad vil jeg bede dig om? Jeg vil bede dig om at måtte kysse din fine hånd, vil presse mine læber mod den, vende den om og kysse den rosa håndflade med de fine folder."

I sine drømme elskede Tatjana ham, ligesom han hende, kaldte hende Du, mens hun rakte ham sine hænder.

"Hvordan skal jeg takke dig for din kærlighed, hvormed har jeg fortjent, at du ænser mig? Hvis jeg var kunstner, ville jeg male dit yndige ansigt. Hvis jeg var sanger, ville jeg synge de ømmeste elskovshymner for dig, min gyldne elskede, men de kosaksange, jeg kan, passer ikke til dine fine ører ... Å, gid jeg var digter og kunne skrive de herligste digte til din ære, digte, som jorden endnu ikke havde tænkt! Men jeg er soldat og kan ikke gøre andet end lade mit liv for dig ..."

Alescha udmalede sig, hvordan han med en patrulje ville tage selve kejser Wilhelm til fange. Hvorfor skulle det ikke være muligt? Han sneg sig langt bagved den tyske front – sammen med ham Skatchkov, Barannikov og Sereshnikov – alle flotte karle fra Ustj-Bjelo-Kalitbensk, og så sytten lignende vovehalse. Om natten ville de snige sig gennem posterne og tilbagelægge 70 kilometer. Ved morgengry ville de støde på et tysk

garderegiments feltvagt, sable de sovende soldater ned og kun lade én i live for at udspørge ham: Hvad er dette for en feltvagt? – Kejseren opholder sig hér. Kosakkerne tager de tyske uniformer på og sætter sig på de tyske heste. Dér suser et automobil frem. Kejseren, som de let kender fra billeder og karikaturer, er på vej til fronten. Holdt! Holdt! Med revolvere i hånden styrter de løs på chaufføren. Kejseren bliver holdt af Sereshnikovs stærke hænder, fløjadjudanten ligger bundet i automobilet og chaufføren suser, truet med revolvere, i retning af den russiske grænse: et hvidt flag vajer fra autoen. "Jeg, løjtnant Karpov, har med list taget kejser Wilhelm til fange, følg mig til arméstaben." Dér ville han som en nåde udbede sig personligt at måtte bringe kejseren til zaren. Og nu er han i hovedkvarteret. Zaren kommer. Telegrafisk er han allerede underrettet om alt. Tyskland beder om fred og overlader sig til sejrherrens nåde. – "Hvormed kan jeg belønne Dem, løjtnant?" spørger zaren. "Jeg vil give Dem mit halve kejserrige, og De skal være min bedste ven. Hvad ønsker De yderligere som belønning, for De har reddet fædrelandet?"

"Deres Majestæt," svarer Alescha fast, "jeg behøver ingen belønning. Jeg har vundet denne sejr til ære for Deres datter, storfyrstinde Tatjana Nikolajevna. Jeg behøver intet, beder kun om belønning til mine kosakker …"

"Jeg giver Dem min datter til hustru. De er hende værdig. Tanja, er du enig med mig?" …

Vinden river og river i røgskyerne over skorstenene. Sagte bevæger jernvindfløjen sig snart til højre, snart til venstre. De tørre gule blade falder fra birkene og tumler afsted ud på marken.

Således flyver også Aleschas tanker videre og videre ind i fantasiens gyldne land.

8

I dag var det festdag, en herlig dag. Alescha vil mindes den sit liv igennem. Hvis han havde penge, ville han have købt en lille ring som vielsesring, kun med én sten, og ville have ladet indgravere den for ham hellige datum i den: 23. september. Hun var kommet til ham og havde bragt ham blomster.

"De har været så tapper," sagde hun, "nu må De allerede i dag få lov til at stå lidt op og gå omkring."

"Det må jeg takke Dem for," hviskede hans tørre læber.

"Hvorfor mig?"

I salen var der ikke andre end Verzinsky, og han lå med ryggen vendt imod dem. Derfor var de ligesom alene.

"Hvorfor? Det tør jeg ikke sige Dem, Tatjana Nikolajevna, De ville blive vred på mig."

Hun stillede blomsterne i et glas på natbordet og skænkede vand på af karaflen. Nedefra betragtede han hendes rødmende ansigt og de store grå øjne, som opmærksomt passede på, at ikke en dråbe kom udenfor. Fingrene, som holdt karaflen, var rosenrøde, han så den hvide hals. Da hun bøjede sig over ham, bevægede ungpigebrystet sig sagte under den grå bluse. Den for hende ejendommelige fine duft ombølgede hende.

"Hvorfor skulle jeg være vred?" spurgte hun og stillede karaflen tilbage. "Vil De måske fornærme mig og sige mig noget slemt?"

"Kunne jeg overhovedet nogensinde gøre eller sige Dem noget slemt?" spurgte Alescha bebrejdende.

"Nej, det tror jeg ikke. De er en god officer. Jeg synes godt om Dem. Hvis vi havde mange, rigtig mange officerer, som De, ville

vi besejre tyskerne."

"Vi vil sejre, Tatjana Nikolajevna. Ved Gud, vi vil besejre dem!"

"De er afskyelige, disse tyskere," sagde hun og skar en grimasse. "Men hvad var det, De ikke kunne sige mig?"

"Jeg ville bede Dem om en stor nåde – som De ville tilstå en tigger den."

"Hvad er så det?" spurgte hun og blev alvorlig.

Hun ventede en bøn til sig, som storfyrstinde, en nåde, hun skulle udvirke hos zaren, penge, understøttelse eller belønning. Sådanne bønner var for det meste uopfyldelige og ubehagelige.

"Jeg beder Dem så meget … tillader De mig at kysse Deres hånd? Gør mig lykkelig."

Hun lo kort og hjerteligt og rakte ham sin fine, bløde hånd. Alescha greb den med begge hænder og trykkede den til sine læber. Hans kys brændte og det løb hende koldt ned ad ryggen. Men hun lod ham gøre, som han ville. Med hede fingre holdt han hendes hånd fast og dækkede også håndfladen med kys. Så trak hun sin hånd bort.

"Nu er det nok," sagde hun. "Hvor er De underlig."

Og hurtigt bøjede hun sig over ham, gav ham et kys med sine svulmende bløde læber og gik straks efter bort …

Alescha kunne ikke holde det ud mere. Han kunne ikke ligge, ikke tænke, ikke være stille. Han måtte synge sin lykke ud, råbe, måtte gå, springe, danse.

Han stod op og gik gennem salen.

"Verzinsky! Kasimir Kasimirovitch, sover De?" råbte han.

Det spidse ansigt vendte sig om og feberblikket blev hængende ved ham.

"Å, det er Dem, Karpov. Hvad er der i vejen? Hvad vil De?"

"Jeg vil omfavne Dem, Kasimir Kasimirovitch, jeg er så lykkelig."

"Gratulerer. Jeg beder Dem blot ikke røre mig. Såret begynder netop at læges, det væsker ikke mere."

Verzinsky så opmærksomt på Alescha.

"Ja, hvad så, unge mand, er De forelsket?"

Alescha nikkede tavst.

"Nå ja, så er De fortabt, unge mand. Kun en dumrian kan forelske sig nu om stunder."

"Vist ikke, Kasimir Kasimirovitch. Sig mig nu, ved De virkelig ikke, hvad kærlighed er?"

"Man må skelne mellem kærlighed og forelskelse, unge mand. Se, hvor mager De er blevet. De havde et brystskud. De vil også nok få tæring."

"Nå, for min skyld kan det gerne være forelskelse, det er mig ganske ligegyldigt," sagde Alescha fornøjet og satte sig på Verzinskys seng.

9

"Forelskelse – så skriver man sin elskedes begyndelsesbogstaver i sand. Det er en dum følelse, unge mand, ikke en mand værdig."

"Hvad siger De! Skammer De Dem ikke? De er jo slet ikke sådan. De lader blot sådan."

"Nej, unge mand. Lokker af søde piger har jeg aldrig båret som amulet ved hjertet. Det er tåbeligt."

Alescha forestillede sig, hvilken salighed en lok af Tatjanas hår ville berede ham, og smilede lykkeligt.

"Jeg ser, unge mand, at De ikke er af samme mening. Så er der ikke noget at stille op. Men jeg anser det for min pligt at advare Dem. Jeg er jo dog delvis, takket være Dem, kommet på dette mønsterværdige lazaret og går min helbredelse i møde."

"Og er De ikke vor oversøster, kejserinden, taknemmelig for det?"

"Ikke det ringeste. Det er hendes pligt og skyldighed. Hun har endnu ikke gjort hundrededelen af sin skyldighed overfor mig."

"Skyldighed? Men hvorfor? Og at hun selv opererede mig, plejede mig? Er det også hendes skyldighed?" spurgte Alescha ophidset.

"Ak, unge mand, unge mand! Ved De, hvad sadisme er?"

"Nej."

"Nå ja. Men om slægts-psykopatologi eller hysteri har De vel nok hørt?"

"Meget lidt."

"Alle, oversøsteren såvel som hendes døtre, er i bedste fald syge kvinder – hysteriske."

"Hvordan kan De påstå sådan noget?"

"Degenerationsprodukter, unge mand."

Alescha tav. Det kunne han ikke få sig til at tro. Han forestillede sig den kraftige, høje kejserinde, de smukke storfyrstinder og forstod ikke, hvordan de skulle være degenererede. Verzinsky gættede hans tanker.

"De tror det ikke, fordi de alle legemligt er så sunde og kraftige, omend Tatjana er meget mager. Det hænder. Sunde legemer har netop ofte en svæklings nerver, og fra denne nervesvækkelse stammer det hele: Lazarettet med de smukke unge officerer, flirten med dem og frem for alt – Rasputin."

Dér faldt det, det skrækkelige navn. Alescha skælvede for, at hun, som han elskede over alt, skulle blive sat i forbindelse med dette smudsige navn. Han vidste intet nærmere om Rasputin, men han havde hørt alt muligt. At byde Verzinsky tie og gå sin vej kunne han ikke. Med en uforståelig lystfølelse ville han høre alt det hæslige, smudsige, man den gang hviskede om zarfamilien.

"Hverken mig," fortsatte Verzinsky, "eller Deres nabo, kaptajnen, som man i går satte benet af til hoften, og som forresten er død i dag, har man selv opereret, ja, ikke en gang set til. Vi er ikke interessante nok for dem. Hér opererer og ser man kun til unge, smukke mennesker, som vækker sanseligheden, ophidser nerverne … Ja, dette er kun et supplement til Rasputin, denne brandbyld, som har sat sig på zarfamilien lige kort før dens undergang."

Og atter tav Alescha. Han havde gerne sagt imod, men han følte, at alt, hvad han kunne sige, kun ville klinge maskinmæssigt og ubegrundet. Dér sagde Verzinsky noget stort, klogt, som Alescha allerede som ganske ung og af og til også i regimentet havde hørt ymte om, noget han aldeles ikke forstod. For ham sammenfattedes det alt sammen i det ene forfærdelige ord: "Revolution", som nu var ham endnu frygteligere, for det truede Tatjana Nikolajevnas ro.

Men lade være at høre til kunne han heller ikke. Verzinskys grønlige øjne så stift på og fængslede ham, ligesom slangens giftige blik ofret.

"Historiens love kommer man ikke uden om. Det russiske kejserhus har allerede flere gange vaklet. Efter den berømte Katharina, hvis pris blev sunget af betalte smigrere, kom den forrykte Paul. Allerede den gang skulle den russiske revolution have taget fat, men på den ene side var det russiske folk ikke modent endnu, på den anden side slog den store franske revolution ind på en gal vej og udviklede sig til bonapartismen. Hos os endte historien med en hofrevolution og ny underkastelse under den mystiske Alexander. Nå, og sådan gik det videre. Folket holdt man i mørke, adelen blev smigret, og således vedblev det. Men nu må den rådne frugt i følge tyngdekraftens lov falde. Denne Rasputin-byld ser alle, kun De mærker intet, De af forelskelse halvgale unge mand."

"Hvem er egentlig Rasputin?" spurgte Alescha og blev selv forskrækket over sit spørgsmål. Han vidste, at han straks ville få noget forfærdeligt at høre.

"Rasputin er kejserindens elskede, en af kejser Wilhelm betalt pjalt, som spiller idiot. Rasputin er den kommende russiske

revolutions alfa og omega, han er dens hjørnesten og den sidste dråbe, der bringer det russiske selvherredømmes skål til at flyde over," sagde Verzinsky velbehageligt. Han glædede sig selv over sin korte og grundige forklaring og sin paradoksale sammenligning.

"Men jeg hørte … jeg læste, at han er en simpel bonde."

"Nå, hvad gør det til sagen, at han er bonde?"

"Hvordan kunne han nærme sig kejserinden?"

"Å, unge mand, han har netop det, som hun synes om. Ophids Dem bare ikke. Messalina foretrak også almindelige legionærer og gladiatorer for blødagtige senatorer og romerske riddere."

Alescha tav og sænkede hovedet.

"Og derfor, unge mand," fortsatte Verzinsky, "vær ikke generт! Hvis De føler Dem stærk og smuk nok, så vov det, men hold op med den fjollede sukken og forelskelse. Sentimentalitet gør ingen lykke hér. Mærk Dem ét: Uskyld vil De ikke støde på. Rasputin har for længst fordærvet pigebarnet."

Alescha hørte ikke eller lod, som om han ikke hørte de sidste ord. Han sad nedtrykt og stirrede på den nymalede væg.

"Hvordan kan De sige, at Rasputin er den russiske revolutions hjørnesten? De kalder ham rådden og afskyelig … Når De nu vil bygge den russiske revolution på sådan afskyelighed og smuds, hvad vil den så blive til andet end samme frygtelige smuds? … Men jeg tror Dem overhovedet ikke!" udbrød han med gråd i stemmen. "Og jeg tror ikke på nogen revolution! Vi kosakker lader det ikke komme så vidt! Ligesom vi i 1905 ikke tillod …"

Og Alescha vendte sig bort fra Verzinsky som fra et kryb, en slange, kastede sig på sin seng og stirrede med tomme øjne ud gennem vinduet.

"Han er slet ikke så dum, den unge mand," tænkte Verzinsky. "En paradoksal sammenligning bringer én ofte ind på uventede opdagelser. Vil Rasputin som revolutionens hjørnesten virkelig få den til at visne? Pokker må vide, om det ikke er en blind gade, Rusland er kommet ind i. For øvrigt – Fanden i vold! Det hører også med. Et laset land, kun slaver, drukkenbolte og syfilitikere."

10

Den nat sov Alescha ikke. Hans hoved glødede, hans legeme brændte af lidenskab. Hans hjerne skabte ham billeder, det ene mere afskyeligt end det andet. Det, som han før ikke havde vovet at tænke på, så han nu for sig. Han trak tæppet op over hovedet, tårer kom i hans øjne, og han hulkede.

Det er ikke sandt! Det er hæslig bagvaskelse. Det har disse forfærdelige mennesker fundet på, som min fader og lærerne i kadetskolen altid har advaret mig imod, fræk socialistisk bagvaskelse.

Men allerede forekom det ham, at den før så uopnåelige Tatjana alligevel måske kunne nås. Ikke blot ved en ualmindelig bedrift som tilfangetagelsen af kejser Wilhelm, men ved hans mandlige skønhed, hans tiltrækningskraft. Det faldt ham ind, at en storfyrstinde havde ægtet en ganske almindelig kavalerioffícer, og i historien forekom det flere gange, han tænkte på Potemkin, Orlov, Rasumovsky. "Vov det!" klang Verzinskys ord ham i øret, og hver nerve i hans unge legeme tilhviskede ham, at han kunne vove det.

Hans hoved brændte som i feber. Tæppet var ham for tungt, hovedpuden for varm, han kastede alt af sig og lå halvt nøgen, lyttende til nattens stilhed og opfangede hver lyd for at berolige og adsprede sig.

En eller anden gik op og ned, parketgulvet knagede under de lette trin. Det begyndte at dæmre. Gulligt lyste det bag det nedrullede gardin, og de elektriske natlamper gik pludselig ud. Gennem det store vindue trængte morgenens friskhed og en uforklarlig duft af efterår ind, af visne blomster, kold dug og

modent korn. Ude i gården raslede et automobil, klaprede hestesko og larmede en lastvogn. Livet begyndte i lazarettet. I salen var tre senge – den ene af dem var tom – kaptajnens, som var død efter operationen. Verzinsky sov i sit hjørne, var helt krøbet ned under tæppet, man hørte ham ikke en gang ånde.

Aleschas øjenlåg blev tunge, og han faldt omsider i en fast søvn og drømte noget utroligt herligt, pinefuldt dejligt.

Da han vågnede, havde han helst ikke rørt sig, men drømt videre, men søster Valentina stod ved hans seng, ordnede lagen og pude og dækkede ham til. Søster Rita bragte the med citron og brød og smør. På natbordet visnede de herlige krysantemer, som Tatjana Nikolajevna havde bragt ham i går. Han skammede sig, men følte sig alligevel glad og let til mode. Alt tungt havde han sovet sig fra og havde helst lét og omfavnet hele verden.

"De er kommet Dem godt og er nu snart rask," sagde søster Valentina venligt smilende. "Jeg vil sige til doktoren, at man godt kan lade dem gå en lille tur i frisk luft. Og så sender vi Dem i to, tre måneder til et sanatorium på Krim, og så bliver De igen så rask, som om De aldrig havde været såret."

Rita gik videre med tebakken og også søster Valentina ville gå, men Alescha holdt hende tilbage.

"Søster Valentina, søster Valentina!" hviskede han og rødmede genert.

"Hvad er der, kære ven?" spurgte søsteren kærligt og satte sig på den stol, hvor *hun* i går havde siddet.

"Søster Valentina, arranger det dog sådan, at jeg ikke behøver at komme bort herfra. Jeg vil ikke til Krim. Jeg kommer mig meget bedre her. Og herfra så lige til fronten – og dø …"

Alescha tav. Der gik trækninger over hans smukke ansigt og de store øjne så bønfaldende op på søster Valentina.

"Sig mig, søster Valentina … Sig mig sandheden. Det er uhyre vigtigt for mig … Hvem er denne Rasputin? … Og er det sandt … Bare noget af det sandt … Har han vovet … Og Hendes kejserlige Højhed storfyrstinde Tatjana Nikolajevna?"

Søster Valentina fo'r op, i hendes øjne brændte forargelse.

"De skulle skamme Dem, Karpov, over at tro på så skændig bagvaskelse. Disse prægtige unge piger, som endnu så unge påtager sig det hårdeste arbejde, at pleje sårede, er så rene som den første sne. De hader Rasputin og har aldrig været i nærmere forbindelse med ham. Og det er i det hele taget ikke sandt, hvad man fortæller om Rasputin og hans indflydelse på oversøsteren. Rasputin har skræmt hende ved sine hekserier og sin indflydelse på tronfølgerens helbred. Det blev oversøsteren syg af. Man må beklage hende. I officerer må al kraft imødegå denne frygtelige sladder, som planmæssigt bliver udbredt af Ruslands fjende for at tilintetgøre Rusland. Karpov! Dér kommer hun! Se ind i hendes rene, oprigtige, prægtige øjne, kan De virkelig tro, at disse øjne lyver? De er fulde af hellig uskyld og renhed, af kristelig kærlighed til næsten. Man kan kun forgude hende."

"Jeg tilbeder hende," hviskede Alescha.

Storfyrstinden trådte hen til hans seng.

"Vi har netop talt om dem, Tatjana Nikolajevna," sagde søster Valentina. "Hér har De en ny tilbeder. De erobrer vor armés hjerter."

"At dø for Dem ville være den største lykke for mig, Deres kejserlige Højhed," sagde Karpov.

Søster Valentina rejste sig og Tatjana Nikolajevna satte sig på hendes plads. Ærligt og frit så hendes grå, lidt fremstående øjne og hendes unge ansigt strålede friskt med et let rosa skær. Da hun smilede, lynede en række perletænder mellem læberne og hendes parfumes fine aroma gjorde ham svimmel.

"Nu er Karpov igen helt rask, Tatjana Nikolajevna," sagde søster Valentina. "De har en let hånd. Alle Deres syge kommer sig hurtigt. I dag kan Karpov tage et bad, og hvis såret ikke åbner sig, og lægen tillader det, må han gå ud at spadsere i morgen, og så indkvarterer vi ham i afdelingen for rekonvalescenter. Tak De søster Tatjana, Karpov. Deres tilstand før operationen var næsten håbløs."

"Jeg ved ikke, hvordan jeg skal takke," sagde Alescha. "Hvad kan jeg gøre? Kun dø for Dem, søster Tatjana. Og jeg vil falde i kampen for Dem."

Han så på hende med så forelskede øjne, at det gjorde hende forlegen.

"Hvor det var en frygtelig død, stakkels Nikolski," sagde hun og så på den tomme seng. "Han ville stadig ikke amputeres, og nu var det åbenbart for sent."

"Det lader sig ikke ændre. Guds veje er uransagelige. Det skulle vel være sådan."

"Man siger, at han var en udmærket officer. En storartet batterifører. Den stakkels familie. Vi var til dødsmessen. Han har en smuk kone og tre små børn. Drik Deres te, Karpov. Vi forstyrrer Dem, jeg skal smøre brødet for Dem."

De hvide fingre smurte det hurtigt. Alescha rejste sig op og trak forlegent tæppet helt op til halsen – han havde endnu ikke

hospitalsdragt på – og spiste brødet som et ganske særligt velsignet brød.

"Mine krysantemer visner," sagde Tatjana Nikolajevna og ordnede blomsterne. "Nå, det gør ingenting, jeg skal bringe Dem nye. Det er godt, at De snart kommer over på rekonvalescenthjemmet, dér er der meget morsommere. Olga skal spille klaver, og vi vil spille *rubel*. Kender De det spil, Karpov?"

"Nej, det tror jeg ikke."

"Å, det er meget let. Jeg skal lære Dem det."

Ja, det er bagvaskelse alt sammen. Alt sammen denne Ruslands djævelske fordærvers arbejde, som ikke standser ved noget, ikke en gang ved denne uskyldige skønhed. Tatjana Nikolajevna forekom ham endnu smukkere end ellers, nøjagtig som om han havde mistet hende og nu fundet hende igen. Han oplevede igen prinsesseeventyr. Samtalen med Verzinsky havde været et frygteligt mareridt. Nu hadede han ham af hele sin sjæl. Tatjana Nikolajevna sad lige overfor ham og talte venligt og hørte på hans fortællinger om regimentet, standarter, kosakker og også om, hvor uhyggeligt det er at ride forrest. Søster Valentina havde trukket gardinet til vejrs, stod ved vinduet og så ud i gården og over på den modsatte side af hospitalet og så sorgfuld ud. Anstrengt tænkte hun over noget.

"Undskyld, Tatjana Nikolajevna," sagde hun. "Jeg må gå. Jeg må sørge for vasken. Der ventes en ny transport af sårede fra sydvest-fronten."

"Jeg går med Dem. På gensyn, Karpov! Vær fornuftig. De ved, jeg holder meget af Dem."

Hun nikkede til ham med sit fine hoved. Han vovede ikke at bede om hendes hånd til afsked og fulgte hende med forelskede blikke, indtil hun og søster Valentina forlod værelset. De gik forbi Verzinsky, som var vågnet. Hans magre ansigt var helt sunket ned i puderne, kun den spidse næse ragede frem som en døds, og øjnene stirrede grumt og ondt.

Tatjana Nikolajevna gik forbi uden at se på ham, som om hun anede, hvilket raseri og uforsonligt had mod hende, der slumrede i dette menneske.

11

I rekonvalescenthjemmets store spisestue havde kejserinden med alle sine fire døtre, søster Valentina, Rita, nogle andre søstre og lazaretpersonalet samlet sig sammen med tolv officerer i rene, smagfulde hospitalsdragter.

Storfyrstinde Olga havde lige ophørt at spille og alle sad stille og vovede ikke at komplimentere zarens datter, som beherskede klaveret mønsterværdigt.

Det var en oktoberaften. Udenfor regnede det, og af og til slog vinden dråberne med ruderne. Her i den klart oplyste spisestue var der varmt og hyggeligt. Tjenere serverede te, brød og konfekt. Karpov sad i et hjørne sammen med Rita Durnovo.

Ligesom han sværmede Rita for hele kejserfamilien.

"Suvorov var vor direkte forfader," sagde den store, slanke Rita Durnovo med de kloge øjne under de fine bryn, "og hos os alle, hos mig og mine søskende hænger hans sidste vilje: *Hermed testamenterer jeg eder grænseløs troskab mod Hans Majestæt zaren og beredvillighed til at ofre livet for zar og fædreland.*"

"Ja, noget højere findes ikke," sagde Alescha. "Ved De, søster Rita, at det længe har været mit varmeste ønske at falde i krigen. De vil forstå mig ligesom søster Valentina … De vil snart få at høre, at jeg er død. Så sig Tatjana Nikolajevna, at jeg er faldet for hende."

"De er forelsket i hende?" Hviskede Rita lidenskabeligt. "Å, hvor jeg forstår dem, Alexej Pavlovitch! Man kan virkelig ikke lade være at forelske sig i hende. Hun er som en drøm. Ved De, jeg har helt helliget mig zarfamilien. For mig gives der intet

højere end at tjene den. Hvad der end sker, jeg bliver den tro og vil aldrig forlade den, selv om det skulle koste mig livet."

"Er der da noget, som truer den?" spurgte Alescha hviskende.

"Å, jeg ved ikke. Man siger alt muligt. Og ofte bliver man bange for al den snak. Sig mig, Alexej Pavlovitch, er De overbevist om Deres kosakkers troskab?"

"Ja, søster Rita. Så vidt jeg kender vore soldater gør ingen af dem noget ondt af sig selv. De må have førere. Officeren, det dannede menneske kan lede dem, som han vil, til godt og ondt."

"Og hvordan er officererne?"

Karpov tænkte på Verzinsky og blev betænkelig.

"Jeg iagttager dem hér i lazarettet og desuden har jeg seks brødre. Alexej Pavlovitch, det er frygteligt. De bedste er faldet på Preussens og Galiziens marker for at redde Frankrig. For en uge siden har vi begravet kaptajn Nikolski. Hvad var han ikke for en officer! Og hvor mange af hans slags har vi ikke allerede begravet. Min broder i livgarde-jægerregimentet siger, at han ikke kender regimentet mere. Firs procent nye folk, krigsløjtnanter fra forcerede kurser, gymnasiaster og studenter, folk, som absolut ikke har nogen garde-tradition. Og således over alt. Hér står suppleringsbataljoner af garderegimenter. Jeg ser på officererne – jeg er endnu ung og uerfaren, men jeg ser alligevel, det er ikke, som det skal være. Som de tillader sig at tale om zarens hellige person, som de opfører sig i sporvognen og toget. Jeg bliver bange, når jeg ser det. Hvad skal det blive til, hvis det er begyndelsen til enden? Å, aldrig, forlader jeg den, hvad der så sker. Min farfader har testamenteret mig grænseløs troskab, og med den dør jeg."

"Rita," udbrød Olga Nikolajevna, "hvad sidder De dér og hvisker med Karpov om, kom lad os spille *Rubel*."

De sårede og storfyrstinden satte sig ved bordet.

"Karpov, kom hér hen," sagde Tatjana Nikolajevna, og Alescha følte, at blodet skød ham op i hovedet, og at han blev rød til hårrødderne af lykke. Han satte sig ved siden af hende.

Alle medspillerne holdt hænderne på bordet. En ung overløjtnant i et gardeinfanteri-regiment, som var såret i armen og allerede var helt rask, fulgte opmærksom deltagernes ansigter og arm- og skulderbevægelser for at gætte, i hvilken hånd sølvrublen befandt sig. Dem, der sad ved bordet, stødte med vilje til hinanden, hviskede og lod, som om de hemmeligt rakte naboen rublen.

"Hos dem, Karpov," råbte den, der gættede. Men Karpov viste hurtigt sine tomme hænder.

Han vidste, at rublen allerede længe havde været i Tatjana Nikolajevnas fine hænder, og at den efter stiltiende overenskomst mellem dem ikke blev givet videre. Han var dødsens angst for, at den gættende ville nævne hendes navn, for så var han gået tabt af rublen, som varmedes i hendes hænder. Begge sad med bankende hjerter, og det dumme lille spil havde særlig interesse for dem. Den gættende troede, at rublen vandrede fra hånd til hånd, altid til den modsatte side af dén, hvor han søgte.

"Maria Nikolajevna, De har den," udbrød han.

Alescha holdt sin hånd i Tatjana Nikolajevnas. Den varme rubel lå imellem fingrene. Hans hånd berørte hendes knæ og han følte hendes grå kjoles stof.

"Tatjana Nikolajevna," hviskede han næppe hørlige, "ræk for Guds skyld ikke rublen videre. Overlad den til mig for bestandig som erindring – og lad os så slutte."

Den lille hånd med rublen trykkede hans kraftigt og holdt den længe venskabeligt fast. Karpov mærkede hendes lette pulsslag i hver finger og følte en overmenneskelig lykke.

"Nå, Koppel, hos Dem," sagde den gættende, som begyndte at blive gnaven og træt, fordi han ikke kunne komme på det rigtige spor.

"Nok, mine herskaber," sagde Tatjana Nikolajevna i en lunefuld tone og med endnu et håndtryk gav hun Alescha den varme rubel.

Kejserinden sad i et hjørne med søster Valentina.

"Kun mellem denne kære ungdom hviler jeg ud," sagde hun. "Ser De, hvor min Tatjana er livet op. Jeg har længe ikke set hende sådan. Hvor han er flink, denne Karpov, så velopdragen. De fortalte mig, søster Valentina, at hans fader for kort tid siden er faldet i krigen."

"Ja, for omtrent et år siden ved floden Nidje."

"Stakkels unge mand. Og hvor mange faderløse familier har krigen ikke allerede skabt! Å, søster Valentina, krigen må, må ophøre. Det overstiger vore kræfter at kæmpe imod den."

Søster Valentina tav. Dybt sænkede hun hovedet.

"Vi må først sejre, Deres Majestæt," sagde hun sagte.

Kejserinden svarede ikke. Hun rejste sig og Valentina ligeledes. Kejserinden vendte i dag tidligere end ellers tilbage til palæet. Hun var forstemt. Søster Valentina følte sig skyldig, men hun kunne ikke handle anderledes, og kejserinden tog

hende det heller ikke ilde op. Hun forstod hende, men hun vidste også, at hun aldrig selv ville blive forstået af nogen.

12

De seks uger var for Alescha som at brændes over en langsom ild. Daglige møder, kære, uudtalte ord, små foræringer som blomster, konfekt, bøger og lange hjertelige samtaler, hvori der dog ikke forekom noget om kærlighed og lidenskab. En gang fortalte hun ham om sine løjer med broderen, som alle fire søstre elskede inderligt, eller om at Anastasia Nikolajevna på en rejse var klatret op i bagagenettet, havde viklet sig ind i en plaid og til hendes og Olga og Marias største forfærdelse havde dryppet vand fra en lille flaske ned i hovedet på den gamle generaladjudant, som ledsagede dem. Eller han fortalte hende om livet i kosaklandsbyerne og i Novotcherkask. I følge hans fortællinger var kosakkerne de mest ideelle mennesker og alle hans ord var gennemtrængt af den kærlighed, som brændte i hans hjerte.

"Hvor glæder jeg mig over, at de er sådan," sagde Tatjana Nikolajevna. "Ellers siger man altid, at de kæmper dårligt og plyndrer meget."

Han fortalte hende også om sin hest, for hun elskede heste, læste særlig gerne hestehistorier og græd og skændte på forfatteren, når de var sørgelige. På de dage, hvor hun ikke kunne komme på lazarettet, sendte hun ham små breve med hjertelig hilsen gennem søster Valentina. På et bredt, tykt, engelsk ark papir stod med stor, endnu barnlig hånd et par intetsigende ord og nedenunder *Søster Tatjana*.

Ofte lykkedes det ham at udbede sig tilladelse til at kysse hendes hånd. Hun gav ham den til sidst, men trak den straks tilbage igen.

Flere gange mindede han hende om den herlige 23. september, og når hun spurgte: "Ja, hvad skete dér?" rødmede han og sagde stammende:

"Jeg var så lykkelig den gang. Jeg troede, jeg skulle dø af lykke. Den gang kyssede De mig."

"Ak ja," sagde hun og hendes ansigt blev alvorligt. "Det gjorde mig så ondt for Dem den gang."

"Den dag svor jeg, at jeg ville dø for Dem."

Tatjana Nikolajevna var af den anskuelse, at officererne måtte dø i krigen, ellers kunne man ikke sejre. Hun så alvorligt på Alescha. Det gjorde hende ondt for ham. Men det er hans pligt, tænkte hun, og for ham er det jo en lykke at dø for hjemmet.

"Tænk heller ikke på det," sagde hun.

"Og De husker endnu, at De kyssede mig?"

Hun huskede det ikke, men hun følte, at det ville krænke ham, hvis hun sagde ham det ligeud, og derfor svarede hun:

"ja, jeg husker det, Karpov. De er god, Karpov. Og jeg vil, at De altid skal være god. Elsk mig. Det er mig en skøn og behagelig bevidsthed, at sådanne mennesker elsker mig. Men tænk ikke på dumheder. At kysse er dumt. Det er slet ikke nødvendigt. Men husk altid den 23. september. Når noget en gang bliver vanskeligt for Dem, så tænk på, at jeg elsker Dem og beder for Dem. Så vil det blive lettere for Dem." –

Hver lørdag gik han til natmesse, hver søndag til middagsgudstjeneste i Fedorovski Sobor. Den i gammel russisk stil byggede katedral gjorde et trolddomsagtigt indtryk på ham. Sagte brændte de forskelligfarvede olielamper, hofkoret sang blidt og smukt. Til højre for alteret stod kejserinden med sine

døtre, og det var Karpov en sød følelse at veksle blikke med storfyrstinden, at føle, at han var kendt, at han hørte til dem. Fader Alexander Vassili læste messen højtideligt og smukt, koret faldt dæmpet ind, og de blide melodier gav genlyd under de malede kupler. Sagte gik kirketjenerne omkring, klædt i mørkt lilla strelitzer-kaftaner og farvede støvler, og ubevægeligt stod de eskorterende kosakker og soldaterne af det tjenstgørende garderegiment. Da Fadervor blev sunget, sang hele menigheden med, og Alescha overdøvede og ledede med sin mægtige rene baryton kosak- og soldaterstemmerne. Kejserinden og hendes døtre knælede, og han følte, at de hørte ham, og hans stemme klang lidenskabeligt, inderligt bønfaldende.

Aleschas kærlighed var ren. Ingen syndig tanke skjulte sig i hans hjerte. Hun var for ham ikke alene den elskede, men også storfyrstinden, zarens datter, og det forøgede hans elskovssmerte. Han vidste, at det var vanvid at elske hende, hun ville altid være uopnåelig for ham, han ødelagde sit liv, men han kunne ikke andet. Derfor indviede han sig til døden. Til andre tider ville han måske i fortvivlede øjeblikke have berøvet sig livet, men nu vidste han, at han ville stræbe efter at blive hende værdig og forberedte sig roligt på det. Det, som han havde udrettet ved Shelesnitz, betragtede han ikke mere som en heltegerning. Han ville nu præstere mere, noget stort, hvorved han enten ville dø eller vende tilbage til hende med den hellige Georgs orden og med en folkehelts ret anmode zaren på sine knæ om hans datters hånd. Han havde allerede også planer. Flyver ville han blive og sætte menneskeheden i forbavselse og

beundring som et ganske særligt fuglemenneske. Uden frygt ville han dø ved den første, den bedste lejlighed. –

Tiden gik og ubemærket nærmede afskedens tunge stund sig. På én dag rejste han til sin moder og så til fronten, til sit regiment.

"Karpov," sagde søster Valentina, "søster Tatjana vil gerne se Dem endnu en gang. Gå ind i modtagelsesværelset."

Karpovs hjerte krympede sig sammen og det blev mørkt for øjnene af ham. Han kastede sin kappe på sengen og fulgte søster Valentina.

"Hér er han, vor desertør. Stadig kun: Til fronten, til fronten. Og så er han ikke en gang rigtig helbredet," sagde søster Valentina og skubbede ham ind i værelset.

Derinde var ikke andre end Tatjana Nikolajevna. Den lavtstående efterårssol kastede skrå stråler ned på parketgulvet. Gennem vinduet kiggede de nøgne parktræer, på hvilke der endnu var enkelte brogede blade hist og her. På den frosne chaussé trampede hestehove.

"Jeg vil tage afsked med Dem," sagde Tatjana Nikolajevna med en noget skælvende stemme. "Mama sender Dem sin velsignelse. Hun kan ikke selv modtage Dem, men hun sender Dem dette lille kors og dette testamente."

Tatjanas grå øjne var alvorlige. Hun slog korsets tegn over ham og hængte korset om hans hals. Deres hænder og ansigter var hinanden ganske nær. At gribe hende nu med stærke arme og trykke hende til sit hjerte – men han vovede det ikke.

Hun lagde hånden på hans skulder og sagde:

"Lev vel, Karpov. Gud beskytte Dem."

Med sine friske bløde læber kyssede hun ham.

Også han kyssede hende og lagde hele sin grænseløse kærlighed i disse saliggørende kys, hans øjne var blevet helt mørke og glødede som kul, så at hun så helt forskrækket på ham.

"Glem mig ikke," sagde hun og tog af sin finger en smuk forarbejdet ring med en lyserød sten.

"Læs."

På indersiden var indgraveret:

"Søster Tatjana, 23. september 1915."

"Giv mig den, jeg skal sætte den på."

Hun stak ringen på hans finger og rakte ham hånden. Han pressede den ind imod sin mund, og hun følte hede tårer falde på den. Den store, stærke Alescha hulkede som et barn.

"Nok, nok," sagde hun, omfavnede ham og kyssede hans våde øjne. "Vær en mand. Lev vel."

Hun trykkede kraftigt hans hånd og gik.

Karpov gik vaklende hen til stolen ved vinduet og satte sig på den. Tårer styrtede ud af hans øjne, og hans tænder klaprede. Nu først kom det til hans fulde bevidsthed, at han aldrig, aldrig ville gense dette dejlige ansigt, ville høre denne fortryllende stemme. Aldrig mere. På ham ventede døden …

13

Reserve-gardeinfanteriets mandskab blev ført ud til eksercits. Pladsen slog ikke til i kasernen, suppleringskommandoerne var kommet til. Sengene var trykket tæt op imod hinanden, og alle korridorer, undervisnings- og gymnastiksale var så overfyldt med mennesker, at der måtte ekserceres ude på Morskaja-gadens træbrolægning.

En gammel veltjent underofficer og to unge reserveløjtnanter fra forcerede officerskurser havde rekrutternes uddannelse under sig. Soldaterne var i kapper, mange havde støvler på, mange østrigske snøresko, alle bar grå pelshuer af imiteret persianer. Det var tøvejr, en ganske fin, gennemblødende Petersborger regn faldt, og træbrolægningen var glat som en skøjtebane. Soldaterne marcherede tvært, gled ofte og faldt. Geværerne slog ikke til til alle, og de to rifler, som tilfaldt hver deling, stod i geværstativer i en port, og efter tur øvede soldaterne sig i at sigte. De forbigående forstyrrede soldaterne og soldaterne de forbigående. Nogle glædede sig over, at hele gader i Petrograd var stopfulde af soldater og så deri Ruslands magt og visheden om, at det ville besejre Tyskland, andre ærgrede sig over det.

"Hvorfor holder man dette antal soldater i Petrograd? Man skulle hellere sende dem til fronten, uddanne dem i terræn dér, så at de kunne lære at grave sig ned og angribe rigtigt – men at indøve at hilse og gøre højre og venstre om hér, er der nu ikke tiden til."

Begge reserveløjtnanterne havde stillet sig i porten til et stort hus, røg deres cigaretter og snakkede. Eksercitsen overlod de til

underofficeren. Hele bataljonen var stillet under en aktiv officer, som var sendt til regimentet fra fronten, men ikke kom til at gøre tjeneste. Han vidste ikke rigtig selv, om han var blevet hjemsendt for at rekreere sig efter et felttogs møje og strabadser eller for at uddanne suppleringsbataljonen.

Allerede i næsten to timer havde de øvet sig i at holde retning og hilse. Delingsfører Michailov lod dem marchere forbi sig, gøre front for sig og snart hilse på én, snart på en anden foresat.

"Hvad svarer De, Rubzov, når korpskommandanten siger: God morgen, kammerater!?"

"God morgen, Deres Excellence."

"Næ, det er der ikke noget rigtigt sving i. Korpskommandanten holder meget af, at –ce bliver ordentligt betonet. Slug begyndelsen eller sig den hurtigt og så ordentlig højt –ce som warszaverne. Hæng i, endnu en gang: God morgen, kammerater!"

Løjtnanterne tilkastede hinanden blikke, og den yngste, knop, som havde studeret jura i fire semestre, så på sit ur og sagde til den ældre Chartchenko: "Er det ikke på tide at holde op? Jeg synes, vi har nok af dette idioti!"

"Jeg mener også, at vi skal høre op," svarede Chartchenko. Han var endnu blot en dreng, havde med besvær bestået syv semestre og havde ladet sig nøde til at gennemgå officerskurset, for at han ikke skulle blive indkaldt som menig. Han havde en ungdommelig, ubeslutsom karakter. Her i regimentet kommanderede han et kompagni på 250 mand, men var bestandig under en eller andens indflydelse og frygtede alle og enhver. I øjeblikket bøjede han sig og føjede sig

efter den som officer yngre Knop, fordi han havde været student og demonstrativt bar universitetsemblemerne. Han frygtede den alvorlige og bistre underofficer Michailov med sit Georgievskors og den slagfærdige menige Korshikov, som ikke føjede sig efter nogen disciplin. Men frem for alle frygtede han bataljonskommandanten, den unge, elegante kaptajn Saveljev, som af og til kom til bataljonen og kritiserede alt i sin velsiddende uniformsfrakke af fineste klæde, oversået med ordner.

"Hør op, Michailov!" råbte Chartchenko.

Michailov lod delingen træde an, bestemte, hvem der skulle bringe geværstativerne og geværerne bort og gav ordre til at vende hjem med sang. Korshikov skulle synge for.

Soldaterne sang en ny sang. Den klang som en hymne, men havde hverken i ord eller melodi det ægte, russiske sving. Begrædeligt, sørgmodigt handlede den om en forladt familie, der blev taget afsked fra hjemmet i den, men ikke draget glad til kamp og sejr, men til døden. Den var dårlig at marchere efter, langsomt, kort trit. Man kan få ondt af en sådan vise, som Michailov udtrykte sig, men han kunne ikke forbyde den. Den blev sunget over alt. Sådan noget fandt de unge reserveløjtnanter på, som Michailov hverken holdt af eller agtede. "Man må jo desertere ved en sådan sang," sagde han en gang bebrejdende til Korshikov. "Er det måske en soldatersang? Hverken zar eller fædreland forekommer deri. Der er ikke noget trit i den. En sang må være sådan, at den griber én om hjertet og driver én fremad. Men denne hér – kun tårer og lev vel, lev vel! Syng hellere raske, russiske sange."

"Dem kan jeg ikke, hr. delingsfører. Dem må De synge selv," sagde Korshikov med underdanig holdning, men med frække blikke.

Det var jo netop det, der var sagen. Synge kunne hverken han selv eller de andre befalingsmænd. De manglede også teksten, og disse løjtnanter, de forstod overhovedet intet af det.

"Nå, vent blot, når jeg først får jer sendt til fronten," tænkte Michailov og gik arrig bagved delingen.

Men ved tanken om fronten krympede hans hjerte sig endnu mere sammen. "Hvem skal uddanne dem dér," tænkte han bekymret. "Kompagniføreren, kaptajn Sebrakov, faldt allerede i begyndelsen af krigen, og overløjtnant Sineskov, å, hvad var det dog for et prægtigt menneske, gennemboret af fem kugler ved Weichsel-felttoget, og først efter den femte faldt han om, så længe gik han stadig foran kompagniet. Nå, og den unge von Stein, ham har de skudt ihjel straks i det første slag, efter at han var kommet fra krigsskolen. Hvem er der i det hele taget blevet tilbage af de gamle officerer? Der er ingen mere i regimentet. Det er alt sammen unge, nye mennesker, som slet ikke kan noget. Forstår ikke en gang at omgås soldaterne. Er soldaterne måske pigebørn, der kan lade håret vokse som denne Korshikov? Løjtnant Knop har givet ham tilladelse til det. Og hvem er egentlig denne Knop? Tysker eller jøde? Måske virkelig jøde, at han er skribent lægger han ikke skjul på. Herre min Gud, din vilje – halvanden time har de ekserceret og er allerede krøbet i læ for regnen i porten. Og hvem skal lede dem? Oversergent Sidor Petrovitch er faldet og de to andre dræbt af en granat," fortsatte Michailov sine triste tanker. "Kan det måske endnu kaldes et garderegiment? En skandale! Soldaterne

i snøresko, ganske som disse lasede østrigere ..." Michailov spyttede foragteligt. "Bare navnet er blevet tilbage. Hvad er det for en garde? Hverken en dygtig officer eller en gammel soldat. Er det måske en garde, de dér?"

"Vil du holde trit, din svinehund!" råbte han fortvivlet og stødte en af soldaterne i siden, så han snublede.

"Må jeg bede Dem lade være at slå, Michailov," råbte Knop fra fortovet i en timelærers tone. "Hold op med Deres politivaner."

Som reservist havde Michailov tjent to år ved det petrogradske politi. De tidligere herrer havde støttet det, havde rost ham for, at han blev i tjenesten, men disse her ...!

Da de var kommet til kasernen, kaldte Chartchenko og Knop Michailov op på kontoret til forhandling. Ingen af dem kunne vænne sig til at tiltale Michailov med *Du*. På Chartchenko virkede underofficerens respektindgydende skikkelse og hans orden intimiderende, og Knop gjorde det ikke, halvt af princip, fordi han overhovedet anså det for forkert at kalde nogen *Du*, halvt fordi han foragtede underofficeren som forhenværende politibetjent for dybt. Men Michailov følte sig krænket ved dette kolde *De*.

"Michailov," begyndte Chartchenko, "jeg synes slet ikke om den måde, hvorpå De eksercerer med soldaterne. Sig mig selv, har De nogensinde set sådant noget i krigen?"

Michailov tav og stirrede uforstående ind i det unge, glatte ansigt, anstrengende sig for at se sin officer, sin direkte foresatte i ham og ikke blot en skoledreng, som laver sjov på gaden.

"Nej, ser De, Michailov," blandede Knop sig i det i en vigtig tone, "at gøre front og hilse, hvad har det at sige? Eller hvordan

man svarer en foresat? Det er overståede stadier à la Nikolaj! Også Deres måde at omgås soldaterne på. Nu er soldaten et dannet menneske, Michailov. Alene i vort kompagni har vi seks mand med højere skoleuddannelse, og dem overfuser De."

"Lad det nu være godt, Boris Matvejevitch," sagde Chartchenko. "Sig mig, Michailov, hvad har De bestilt i krigen?"

"Skudt, stukket med bajonet, slået med kolben, opkastet skanser."

"Altså, hvad må soldaten kunne for at føre krig?" spurgte Chartchenko venligt.

"Først må soldaten have disciplin," sagde Michailov mørkt.

"Nå ja, godt. Det er imidlertid ikke hovedsagen. Men hvordan må han opføre sig overfor fjenden?"

"For uden disciplin er tropperne kun en bande, som plyndrer og flygter for fjenden," fortsatte Michailov.

"Det er alt sammen godt og smukt. Men De siger selv, at man må opkaste skanser, skyde og stikke," sagde Knop indsmigrende. "Altså må man også indøve det."

"Javel," sagde Michailov endnu mørkere.

"Nå altså, nå altså … det forstår sig da af sig selv. Indøv altså forskansning, skydning, med ét ord: krigskunst, men ikke at marchere," sagde Knop triumferende.

"Deres Velbårenhed," sagde Michailov bønfaldende henvendt til Chartchenko, "hvordan skal jeg bære mig ad med at opkaste skanser på træbrolægningen og uden spader og lære at skyde og stikke, når vi kun har to geværer i hele delingen … Til disciplin, men Deres Velbårenhed må undskylde, at det ikke en gang går efter en snor. Hvad skal det til? Vi forbereder os jo dog på krig."

Chartchenko følte sig truffet og tav.

"Godt, godt, Michailov," sagde han til sidst, "jeg vil tale med bataljonskommandanten om det."

Han beklagede allerede, at han på Knops foranledning havde indledet denne samtale.

"Hvad befaler hr. løjtnanten at der nu skal ske?" spurgte Michailov.

"Hvad står der i dagsbefalingen?"

"Gymnastik ved apparaterne."

"Nå, så gør det."

"Men der er ingen steder plads til at stille apparaterne op, Deres Velbårenhed."

"Nå, hvad så, Michailov?"

"Måske ønsker Deres Velbårenhed en instruktionsprøve, gentagelse af reglementet."

"Nå, godt ... ja."

I døren sås et ungt, smukt, glatbarberet menneske med skilning i håret og en stor lok hængende ned i panden. Han bar en ejendommelig, godt siddende uniformsskjorte og godt syede bukser. Han så dristigt på løjtnanterne.

"Hvad vil De, Korshikov?" spurgte Chartchenko.

"Jeg beder om en samtale," sagde det unge menneske.

"Godt. Altså gå, Michailov og hold instruktionstime. Værsågod, Korshikov."

14

Efter at have dræbt oberst Karpov var Viktor flygtet over til østrigerne og havde en tid gjort tjeneste dér som spion. Men så satte han sig i forbindelse med Burjanov, forstod at skaffe sig orlov og rejste til Schweiz, hvor han fik instruktioner og store pengesummer af Burjanov. I efteråret 1915 smuglede han sig atter ind i Rusland sammen med Ljubovin og Fedor Fedorovitch. I Petrograd meldte Viktor sig på sessionsdagen, forsynet med et udmærket pas og anbefalingsskrivelser, og kom ind i garde-suppleringsregimentet. Ljubovin og Fedor Fedorovitch kom ved protektion af et anset Duma-medlem, som tilhørte deres parti, ind i stænderforbundet og oprettede lazaretter og lejre ved fronten.

Alle tre havde fået bestemte instruktioner. De skulle arbejde på hærens ødelæggelse, selv om Tyskland skulle blive hjulpet til sejr ved det. Soldaterne skulle forledes og forvænnes, de skulle frygte for at komme til fronten, og derfor skulle der anvendes alle midler til at blødagtiggøre soldaten i etappen, i lazaretterne og hospitalerne, ødelægge ham moralsk ved kinematografer og teatre.

"Hovedtemaet i samtlige aviser, bøger, prædikener, teatre osv." havde Burjanov sagt, da han tog afsked med dem, "må være, at kun soldaten er martyren, helten i krigen. Hæv soldaternes heltegerninger himmelhøjt, men forbigå officerernes arbejde i fuldstændig tavshed. Tal kun ondt om officererne. Udvirk, at kun soldaten, den simple mand bliver prist som helt, at officeren er lig nul."

"Hvordan skal vi gennemføre det?" havde den altid vankelmodige Ljubovin spurgt.

"Vær ikke bekymret, Viktor Michailovitch. I Rusland vil det ganske let kunne lade sig gøre. Tænk på, at den russiske intelligens er en fej fårehjord, som vil hjælpe jer med at dreje halsen om på sig selv. Kald intendanturen og krigslazaretforvaltningen, land- og byforbundene til hjælp, om I vil. Anbring de unge folk dér, som er bange for fronten, og fremhæv i pressen og også i al hemmelighed i regimenterne, at krigens byrde bliver ulige fordelt og kun hviler på arbejdernes og bøndernes skuldre, mens de herrer intet gør, og så henvis til denne ungdom, som lusker af. Mærk jer ét, kammerater: Det er ikke længere zar og trone, vi må styrte – de skal nok falde af sig selv – men alle dannede mennesker, gøre folket klart, at de lyver for det og bedrager det, så fjendskab imellem dem, til det ender med soldaterdiktatur. Jo dummere og dårligere de så vil regere, desto bedre. Så kommer vi, og vi skal ordne sagerne. Så kommer den sande socialismes tid, så styrter vi kapitalisterne og tilintetgør det imperialistiske bourgeoisis regimente."

"Hvornår skal vi begynde?" spurgte Fedor Fedorovitch.

"Allerede nu. Krigen trykker allerede hårdt nok. Sørg for uhørt moralsk fordærvelse i etappen, i hele landet. En slappelse for alles øjne. Forsøg at få kirkerne og troen til at vakle, skaf jer medhjælpere mellem arbejderne og soldaterne; stil politikken og de politiske partier på spidsen, sørg for, at det bliver en skændsel, hvis én ikke tilhører et politisk parti, så har I allerede opnået meget. Sørg gennem anekdoter, sange, teatre om I vil, for at det gælder for en skam at være general, men en ære at være soldat. Støt jer til det gode selskabs begejstring for

soldaterne og bring det efterhånden så vidt, at der ikke mere er noget soldateragtigt ved soldaten. Afvent det øjeblik. Vent til krigstrætheden indtræder og sæt så på én gang alle kræfter ind og udbred offentligt vort løsen: Bort med krigen! Fred for hytterne, krig mod paladserne! Leve proletariatet! – I skal stemple forbryderne som helte og drage det forbryderske element over på jeres side."

"Vil det ikke være farligt?" spurgte Fedor Fedorovitch.

"Vær ikke bange, kammerater. Vi skal nok få dem små igen. Stil kejseren imod Dumaen og folkets repræsentanter, men så samtidig fjendskab og lad mistroen mod dem blive stor i folket. Bibring pøbelen den overbevisning, at soldater og arbejdere er de eneste ærlige mennesker i Rusland og udvælg de mest fordærvede elementer. Kammerater, jeg føler, at den stund er kommet, hvor vi vil vende op og ned på hele verden og opstille en ny lære: bolsjevismen. Ja, kristendommen har overlevet sig selv. Bort med den døde, kolde kærlighed, frem med det grusomme, uforsonlige had. Lad os se, hvem der er de stærkeste! Hjertet, som gløder i kærlighed, eller hjertet, som er gennemsivet af hadets gift. De kristne siger, at der i deres liv skal være tre vejvisere: tro, håb og kærlighed, og kærligheden er den største blandt dem. Men jeg siger jer, at vi må så vantro, tvivl og had, og hadet er det største blandt dem. Lad os afvente, om Kristus holder stand. Skæld kirkerne ud, tramp på relikvierne og gudsbillederne, bespot den kristelige lære! Bring menneskene til fortvivlelse ved frygtelig terror, ekspropriation af al ejendom, som jord, huse, lejligheder, møbler, klæder og samtlige ejendele ved hunger, og så så had, had, had!"

Hos hans tre elever, som han kaldte sine apostle, vakte hans ord de forskelligste følelser.

Ljubovin var simpelthen bange. Han følte, at han var kommet ind i en hvirvel, han ikke mere kunne komme ud af. I sammenligning med det, han nu skulle foretage sig, forekom Sablin ham hellig og ren. Men han var fuldstændig indviklet i det, og da han ellers ville være hjemfaldet til døden, foresatte han sig at udføre alt, hvad der blev pålagt ham nøjagtigt og uden modsigelse.

Fedor Fedorovitch følte, at dette overskred partiprogrammets grænser, at han havde opgivet løsenet "frihed, lighed og broderskab" og forholdt sig kritisk. Han imødegik ham blot ikke af den grund, at det i et sådant øjeblik, hvor ordene flød ud af Burjanovs mund som ved en indskydelse, kun ville være muligt at angribe ham med endnu større begejstring. Men denne begejstring følte han ikke i sig og derfor tav han. Fedor Fedorovitch havde for længst afsvoret sin kristentro, som han anså for blødagtig, og som derfor efter hans mening ikke kunne modvirke det onde og understøtte de stærke, men læren om hadet kunne han heller ikke erklære sig enig i.

Viktor triumferede. Det var det, han havde brug for. Efter den måneskinsnat, hvor han havde skudt Lukjanov og dræbt Karpov, følte han en ejendommelig vellyst ved at myrde mennesker.

Dér levede nu denne Karpov, denne Paul Nikolajevitch, som alle elskede og agtede, og som mange mennesker støttede sig til, og nu er han ikke mere og vil aldrig mere være, og det har *jeg* gjort. Jeg er den "hvide hest", som bringer død og ødelæggelse.

Jeg er Antikrist, jeg *vil* være det. Når jeg ikke kan være Kristus eller én af hans tjenende engle, bliver jeg Djævelens tjener. Vi vil se, hvem der er den stærkeste, engel eller djævel.

Og foruden den vanvittige ærgerrighed, Burjanovs ord vakte i hans hjerte, syntes Viktor desuden om den lære, fordi den hjalp ham til et lystigt liv og tøjlesløs vellyst, hvilket tiltalte hans livlige lidenskabelige natur.

Efter at han var indtrådt i garderegimentet, helligede han sig helt hemmeligt og snedigt agitationsarbejde.

15

"Jeg kommer til Dem, Deres Velbårenhed," sagde Korshikov utvungent og lænede sig med hænderne på ryggen til kontorets dør, "for i hele delingens navn, som så at sige har befuldmægtiget mig, at klage over denne snog. De behagede selv at lægge mærke til, hvordan han i dag over ingenting overfusede og slog Kotov. Vi kommer til Dem som til et dannet menneske, fordi vi simpelthen ikke mere har kraft til at bære det."

"Jeg lover Dem, Korshikov, at sådan noget ikke mere skal passere," sagde Chartchenko.

"Deres Velbårenhed, hele delingen forlanger, at Michailov bliver straffet."

"Jeg skal tale med bataljonskommandanten om det."

"Desuden er alle utilfredse med maden, Deres Velbårenhed. I middags slog kødet ikke til. Soldaterne beder om tilladelse til at gå hjem og proviantere sig dér. Mange har deres familie hér."

"Jeg skal tale om det med bataljonskommandanten," sagde Chartchenko træt.

Denne omsorg for kompagniets mad hvilede tungt på ham. Aldrig lykkedes det ham at stille folkene tilfreds. Der manglede øvede forplejnings-underofficerer, kokke og bagere, som kunne tilfredsstille folkene, og først og fremmest kunne han aldrig finde ud af fordelingen, den forekom ham sværere end en logaritmetabel. Chartchenko følte selv, at det på dette punkt ikke gik, som det skulle hér hos ham, at en eller anden bestjal kompagniet, enten forplejnings-underofficeren eller selve kokken eller de, som bar maden ind, i alt fald slog portionerne

aldrig til, kålsuppen var sveden, grøden i klumper. Hvordan han skulle afhjælpe det, vidste han ikke. Nu så han på Korshikov og tænkte over, hvordan det i grunden gik til, at han besværede sig over dette. Han har hverken delingen eller afdelingen under sig. Han er befuldmægtiget af soldaterne. Er det rigtigt, tilladeligt? Fra hans standpunkt som gymnasiast, ja, og fra Knops som student og jurist også, men hvad vil kaptajn Saveljev sige til det? Korshikov er én af de yngste, en behændig fyr, der, som Michailov havde meldt, ikke tilbragte én nat på kasernen, og frygtelig uforskammet. Hvorfor havde de netop valgt ham? Og mon det også var sandt?

"Og desuden beder kammeraterne, Deres Velbårenhed, om at det må være dem tilladt også at gå i biografteater sent om aftenen."

"Det kan jeg ikke give tilladelse til," sagde Chartchenko, "det er forbudt i garnisons-tjenestereglementet."

"De går alligevel," svarede Korshikov, "og desuden følger de foresatte selv ikke de givne forskrifter!"

"Hvordan?"

"Er det reglementeret, at folkene ligger som svin på jorden? Hos os er der opgivet plads til 120 senge, og vi har 250. Der er ikke en gang udleveret madrasser til alle, og tæpperne slår heller ikke til. I den tjenstgørendes og skildvagternes senge sover fremmede folk. Om natten er det et rent helvede i kasernen. Man er ved at kvæles."

Chartchenko vidste, at det forholdt sig således. Mere end én gang havde han indberettet det til Saveljev, men han trak kun magtesløst på skuldrene.

"Hvad kan jeg gøre," sagde han, "når vi kun råder over plads til 4000, og man har sendt os 12000? Hvor skal jeg gøre af dem? Køkkenerne slår ikke til. Jeg har skrevet alle vegne hen – intet svar. Jeg er trængt igennem lige til minister Polivanov – han ler kun. Følgelig er der ikke noget at ændre."

"Gå, Korshikov," sagde Knop. "Tro mig, der vil blive gjort alt, hvad der står i vor magt. De må nu til instruktionstimen." –

Til trods for den kolde februardag var det alligevel trykkende i kompagniet. Der lugtede af sur sved, smudsigt linned og strømper, og i kasernen var der helt tåget af fugtige kapper og våde støvler. Hundreder af stemmer summede, og det gjorde ikke indtryk af en kaserne, men af en arbejderkoloni.

Da løjtnanterne trådte ind, kommanderede ingen "Ret". Soldaterne rykkede sig kun lidt til side og gjorde plads for dem, langt fra alle rejste sig. Men det generede hverken Chartchenko eller Knop. Den yderliggående, soldatermæssige disciplin, som de gamle officerer anså for absolut nødvendig, var dem uforståelig. Når soldaterne svarede høfligt og ikke var grove, anså de det for fuldkommen tilstrækkeligt. Hist og hér var der fremmede mennesker i kasernen. To unge matroser sad, omringet af soldater, med et kort fra krigsskuepladsen foran sig, og aviser lå rundt om.

"Hvad bestiller De her, mine herrer?" spurgte Chartchenko.

"Vi kommer for at besøge vore kammerater," svarede matrosen.

"De kom til mig, Deres Velbårenhed," sagde en ganske ung frivillig, en bekendt af Knop.

Chartchenko sagde intet. Han så, at soldaternes ansigter var røde og ophidsede, som om de lige havde hørt noget

interessant. Der var intet mere at spore af den slaphed, som de kun for en halv time siden havde vist ved eksercitsen.

Chartchenko og Knop fortsatte deres runde. I et hjørne af salen sad en barmhjertig søster og ved siden af hende en ældre, velklædt civilist. På spørgsmålet om, hvem det var, svarede en bleg soldat, at det var den søster, som havde plejet ham på hospitalet, og at civilisten var hans fader. Atter vidste Chartchenko ikke, hvordan han skulle handle og tav. Gaden kom ind i kasernen, og kasernen trængte ud på gaden, og hverken Chartchenko eller Knop kunne forhindre det.

Da løjtnanterne var langt nok borte, bredte matrosen omhyggeligt kortet ud og viste soldaterne det.

"Her ser I, kammerater, vor stilling i november forrige år. Vi havde Lemberg og marcherede løs på Krakow. Det svære artilleri blev bragt til Krakow, men så skete der på samme tid en frygtelig eksplosion i vor fæstning Brest, hvor netop al den ammunition, som skulle bringes til Krakow, sprang i luften."

"Hvad betyder det, kammerater, forræderi?" spurgte en ung soldat og rettede sine grå, onde øjne på fortælleren.

"Ja, kammerat, forræderi," sagde matrosen roligt.

Forbavselsesudbrud og truende tavshed rundt om.

"De generaler og officerer, som hurtigst skulle overføre ammunitionen til Krakow, var bestukket, kammerater."

"De herrer har altså forrådt os," sagde soldaten med de grå øjne og sukkede.

"Og derfor måtte vi gå tilbage i stedet for at belejre Krakow. Og så viste det sig, at vi hverken havde kanoner eller patroner. De blev hurtigst muligt rekvireret og skulle bringes frem i ekstratog, da der pludselig kom befaling til ikke at lade noget

tog afgå netop på den strækning, for kejserinden tog til Mogilev, til hovedkvarteret."

"Hvorfor?" spurgte en soldat med et mørkt skæg.

"For at besøge sin mand, er vel kommet til at længes efter ham," udtalte en undersætsig soldat som sin formodning.

Matrosen gjorde en lille pause, vekslede et blik med sin ledsager og sagde så sagte og sørgmodigt:

"Nej, kammerat, det var på befaling af hendes elsker Rasputin, som havde fået et vink af kejser Wilhelm."

"Du gode Gud!" stønnede gruppen.

"Hvad, har han også solgt sig?" spurgte han med de grå øjne.

"Ja," svarede matrosen.

"Alle er bestukket," hylede mængden. "Hvorfor udgyder vi så vort blod, når herrerne handler med dette samme bondeblod!"

"Krigen har taget en uventet vending, kammerater. De tyske arbejdere og bønder vil heller ikke mere føre krig og venter, at russerne vil række dem hånden. Krigen ønsker kun generalerne og officererne, som gør karriere og beriges af jeres blod."

I det andet hjørne uddelte den barmhjertige søster søde kager og sagde med klagende stemme: "Spis kun, kammerater, til minde om den stakkels soldat, som i går døde i mine arme. Et stakkels, beklagelsesværdigt menneske. Frygteligt var det, hvad han fortalte mig. Kuglerne peb og officeren befalede ham: Læg dig ned og dæk mig for kuglerne. Og han dækkede ham også, soldaten. Simpelthen rædselsfuldt. Og officeren var så fuld, så fuld."

"Hvor får de mon snaps fra?" spurgte en svær, sortskægget karl.

"Hvorfra? De herrer får alt. For dem gælder intet forbud, det er jo derfor, de er herrer!" sagde en anden stumpnæset soldat med et fregnet ansigt. –

Korshikov gik selvtilfreds som en overordnet gennem kasernen med hænderne i bukselommerne. Han aftalte med flere at gå i biografteatret, og de, som ingen penge havde, lånte han flot.

Kun midt i kasernen lød regelmæssige stemmer. Dér sad Michailov og lod soldaterne sige efter, hvad han med sløv vedholdenhed sagde for dem:

"Soldatereden er en ed om at tjene Gud og hans hellige evangelium tro og ærligt ..."

16

"Giv agt! Ret!" tordnede den hurtigt indtrædende, tjenstgørende underofficers kommandoråb. Han var i ny kappe, med sidegeværet spændt om hofterne i en hvidlakeret rem.

Alle sprang op. Den ældre herre, den barmhjertige søster og matroserne forsvandt.

Ind i kasernen kom en officer i slutningen af tyverne med hurtige skridt, i en ren militærkappe af fineste klæde i fredsfacon og en vinterhue med kulørte striber. Det var kaptajn Saveljev, kommandant for suppleringsbataljonen.

Han var først for nylig blevet gift og betragtede sin afkommandering til suppleringsbataljonen som en rekreationstid. Han kom først klokken 12 på kasernen for at uddele befalinger og besørge det vigtigste. Resten af tiden tilbragte han sammen med sin unge kone i Petrogradselskabets hvirvel af visitter, aftenselskaber, dinerer, besøgte teatre, café-koncerter og kabaretterne, som netop den gang var blevet moderne.

Man kendte straks den gamle flotte gardeofficer på holdningen og elegancen. I hans nærværelse strammede alle sig op, holdt hovederne lige og så "frisk og frit" frem for sig, som Michailov havde lært dem.

Som skudt op af jorden stod den tjenstgørende underofficer der og rapporterede, at alt var i orden i kompagniet.

"God morgen, drenge!" råbte Saveljev lystigt.

Tordnende klang svaret i den kvælende luft.

Kaptajnen hilste på Chartchenko og Knop og gennemgik, ledsaget af dem og Michailov, kompagniet.

"Hvorfor ligger kapperne rundt omkring og er ikke hængt op?" spurgte han Chartchenko strengt.

"De er lige nu kommet hjem fra eksercits og havde ikke tid til det, Deres Højvelbårenhed," svarede Michailov ærbødigt.

Saveljev vendte sig elskværdigt om og sagde venligt:

"Å, god dag, Michailov!"

"God dag, Deres Højvelbårenhed," svarede Michailov strålende.

"Nå hvordan går det? Er såret lægt?"

Saveljev og Michailov var gamle fortrolige, begge fra den gamle, ægte garde knyttet sammen ved fælles tjeneste på Motokovsker-fælleden. De forstod hinanden til punkt og prikke, og Saveljev satte mere pris på Michailov end på Chartchenko og Knop, som ikke havde anelse om noget, og som foragtede alle de bagateller, som dog var af så stor betydning for det hele og førte til sejr. Michailov vidste og kendte derimod alt, og Saveljev tænkte ofte, at det var bedre for det heles vel, om Michailov var officer og kompagnifører end disse unge reserveløjtnanter, som manglede al tradition.

"Hvad skal det betyde," spurgte Saveljev strengt og blev stående foran Korshikov. "Jeg spørger Dem, løjtnant Chartchenko, er det en soldat eller et fruentimmer? Hvad er det for et kostume? Hvad er det for en manke? En gadetøs, hvad?"

"Jeg beder Deres Højvelbårenhed ikke fornærme mig," sagde Korshikov roligt og højt.

"Hvad? Hold mund! Hvad falder dig ind? Lad dig klippe!"

"Jeg beder Dem, ikke råbe til mig og fornærme mig," sagde Korshikov igen, men kaptajnen var allerede gået videre.

"Jeg har givet ham tilladelse til det," sagde Knop, "jeg mente, det var ligegyldigt, og ham glæder det."

"Fritænkeri og frækhed," sagde Saveljev og trådte ind i kontoret. "Hvordan kan man tillade sådan noget? Og så storsnudet oven i købet. Michailov, pas på den fyr."

"Kræfterne slår simpelthen ikke til, Deres Højvelbårenhed. Dagligt kommer der fremmede folk i kasernen, barmhjertige søstre, og Gud ved hvem. Det er umuligt at holde orden. Og når det bliver aften, går alle ud, holde dem tilbage kan man ikke. Siger man noget til dem, får man kun grovheder, bliver skældt ud for politibetjent. Hvad skal det blive til, Deres Højvelbårenhed? Denne Korshikov skulle for retten. Han er i bedste fald en døgenigt."

"Lad kompagniet træde an, løjtnant Chartchenko," sagde Saveljev.

Efter fem minutters forløb, da kompagniet, efter den indtrådte stilhed og de gentagne kommandoer "Træd an" og "Ret", måtte være på pladsen, betrådte Saveljev igen kasernen.

I den smalle passage mellem sengene og vinduerne stod 250 mand. Efter vækst og legemsbygning var det ægte gardere. Den kraftige Saveljev, som var over middelhøjde, var et hoved mindre end højre fløjmand. Det var ham uhyggeligt og ubehageligt at gå ned langs disse store mænds front. For den mangelfulde holdning, den forskellige påklædning, løse gehæng, det forskelligt klippede hår, alt det sagde ham, at det endnu langt fra var soldater, og at der kun var opnået lidt i de to måneder. Langt fra alle fulgte ham med øjnene, da han gik ned langs fronten, og da han nu stillede sig i midten og begyndte at

tale, rettede ikke alle hovedet hen imod ham og hørte til med militær opmærksomhed.

Det skar ham i hjertet, og han følte sin fuldstændige magtesløshed ved alene at skulle udrette noget overfor denne mængde. 12000 mand havde han i bataljonen, og kompagnierne havde alle førere som denne Chartchenko!

"Det går ikke, kammerater, at I bærer jer ad som hidtil! Der bliver kæmpet hårdt derude. Fjenden overmander os. Ved fronten venter man utålmodigt på forstærkning. Hvordan kommer I derhen? Hvilke folk kommer til jer her? Det er måske tyske agenter, spioner, som forfører jer. I skal forberede jer til hellig pligtopfyldelse ..."

Han talte længe, stadig det samme, som han også prædikede for de andre kompagnier. Men han troede ikke selv på det, han sagde, for han vidste, at man ikke overbeviser og forandrer folk ved at tale. Ja, hvis man kunne bringe dem bort herfra, bevæbne dem og indkvartere dem 20 kilometer bag fronten i landsbyer eller jordhytter for rigtigt at uddanne dem i terrænet – det ville være en anden sag. Mon han en gang skulle foreslå det?

Men så ville muligheden for afvekslende at komme fire måneder bort fra krigsskuepladsen forsvinde sammen med at leve i Petrograd i et hyggeligt hjem med en forelsket ung kone, gå i teatret og glemme, at 82 procent af officererne var faldet eller gjort utjenstdygtige, og at samme skæbne højst sandsynligt også ventede ham. – Det er overbefalingshavernes sag. De kunne bedre overse det fra oven, og når de fandt, at man kunne holde 200.000 unge soldater i det fordærvede Petersborg og uddanne dem på stenbroen uden geværer,

spader, håndgranater osv., var det deres sag, ham kom det ikke ved, han havde at gøre sin pligt, så vidt det stod i hans magt.

Efter at han havde endt sin tale, sagde han: "Rør", men det brus af stemmer, som straks hævede sig, overbeviste ham om, at Chartchenkos kompagni endnu ikke vidste, hvordan det skulle opføre sig under "Rør", og derfor kommanderede han straks igen "Ret". Han måtte udsøge passende, pænt udseende folk, som kunne stå vagt ved grevinde Paltovs velgørenhedsaften, og desuden sangere og kunstnere, som kunne medvirke.

Efter at have skrevet de udvalgtes navne op og befalet dem straks at begive sig til 1. kompagni, forlod kaptajnen kasernen.

Én peb skarpt, en anden sagde bidsk: "Sådan en hund, han kan lukke kæften op! For retten! Den er fin! Soldaten skal altid straks for retten, men når officerer og generalen stjæler ammunition – det spørger ingen om."

Chartchenko og Knop blev uhyggeligt til mode, og de gik også straks bort.

"Efter min mening," sagde Knop, da de gik ned ad den brede trappe, "har han ikke ret. Man må give folkene frihed, mere frihed. Ser de, mange kommer overhovedet ikke mere tilbage, nå, så morer de sig da i al fald. Og at skælde Korshikov ud var fuldkommen overflødigt. Hvem generer hans manke? Og jeg ved sikkert, at han lader den ikke klippe af. Jeg gjorde det heller ikke, ikke på nogen betingelse gjorde jeg det. Dér har han blameret sig, kaptajnen. Vi to gør bedst i slet ikke at blande os i sagen."

"Kommer De til grevinde Paltovs fest?" spurgte Chartchenko for at skifte tema.

"Ja, naturligvis. Jeg medvirker dér, foredrager noget. Og De?"

"Jeg må også derhen. Hun er jo da kommandantinde. Og grev Paltov skal også komme, har jeg hørt. Jeg kender jo endnu slet ikke min kommandant," svarede Chartchenko.

17

Velgørenhedsfesten – en kabaret, hvorved Petrograds bedste kunstnere og kunstnerinder skulle medvirke – afholdtes til fordel for familier af faldne i garderegimentet, som grev Paltov kommanderede, og var allerede længe planlagt af grevinde Natalia Borissovna. Hun anstrengte sig for til denne dag at samle så mange officerer som muligt af sin mands regiment og skaffe dem orlov, hvilket også var muligt, da regimentet netop var i kvarter for at hvile ud. Fra suppleringsregimentet var mødt store, godt udseende folk i paradeuniform, som dannede spalier på begge sider af den store marmortrappe i grevens palæ i byen. Også regimentskapellet, som ekstra var sendt til denne fest, bar strålende, gamle fredsuniformer. Mens man morede sig til fordel for krigens forældreløse gjorde man alt for at fremtrylle de gamle rolige tider med deres smukke parader, flotte soldater, muntre viser og musik.

Man ventede fremragende personligheder, deriblandt den flotte kavaleridivisionskommandant, den unge general à la suite Sablin, general Pestretzov og hans stabschef, og man håbede på endnu mange kendte personligheder af selskabet som minister Polivanov og Oblenissimov, allerede medlem af den fjerde Duma.

Preobrachenska skulle danse, den rumænske kvartet spille guloska, Knop fortælle og synge til guitar og værtinden selv foredrage nogle moderne, lidt pikante romancer og sange.

Til trods for den begyndende dyrtid var der sørget for et yppigt aftensmåltid og ved særlig protektion skaffet champagne og andre udenlandske vine.

Natalia Borissovna, fyrstinde Repnin, grevinde Walevski og den gamle Matznev, præsident i Land- og Byforbundet, havde allerede under alle mulige chikanerier forberedt denne kabaretaften, som hele Petrograd skulle tale om.

Når man talte alt det sammen, som var blevet betalt kunstnerne for de prægtige plakater, for at lade soldaterne møde i paradeuniform og for udsmykningen af den intimt holdte scene, for hvad aftensmaden, vinen, de medvirkende kunstnere og kunstnerinder kostede, ville man for disse penge have kunnet sikre de faldne krigeres familier meget bedre end ved den indtægt, som man ventede af den slet ikke særlig store tilskuermængde, som kun fik adgang på særlige adgangskort. Men grevinde Paltov vidste, at ingen ville stille de fornødne midler til hendes disposition uden kling-klang, sådan var det nu en gang skik og brug, og selve festen interesserede hende også mere end den hjælp, den bragte de stakkels, ulykkelige soldaterfamilier.

Begyndelsen var fastsat til klokken otte, men først henimod ni samlede gæsterne sig. Grev og grevinde Paltov og en gruppe officerer fra regimentet modtog dem på trappen. Grevinden var i et kostbart, dybt dekolleteret aftentoilette, friseret af den bedste frisør og så udmærket ud. Officererne i uniformer syet efter nyeste mode med lynende epauletter og mange ordner og udmærkelsestegn. Mange af dem var sårede og bar armen i bind, to var på krykker med kun et ben, en meget smuk løjtnant havde fået et øje skudt ud, han bar et sort bind over det. Alle disse aktive officerer havde kunnet forbavse tilskuerne med fortællingen om deres oplevelser og heltegerninger, men ingen interesserede sig for krigens rædsler, man ville så vidt muligt

glemme den. Næppe viste en gammel generals krumbøjede skikkelse sig på den første trappeafsats med feltgrå epauletter og sablen i et feltgråt gehæng, før regimentsadjudanten gav musikken et tegn og orkestret faldt ind med regimentsmarchen.

"Jeg er lykkelig over at se Dem med så friskt et udseende," sagde den sortskæggede general med knirkende stemme og kyssede grevinde Paltovs hånd. "De bliver stadig smukkere. Hos Dem hviler man sig ud efter alle krigens anstrengelser."

Bag ham trådte Sablin ind i salen. Han bar våbenfrakke af gammelt snit, Georgievskorset lynede, hånden lå på Georgievssablen, og med sit kortklippede, grånede hår og sit i felten brunede ansigt så han helt ungdommelig ud.

Han bukkede for grevinden og for den sortskæggede general.

"Ah, Sablin," sagde han og rakte ham elskværdigt hånden, "hvor vidunderligt har grevinden ikke arrangeret alting hér. Hvor mange stakkels forældreløses tårer bliver ikke tørret ved denne prægtige aften. Hvor er vi dog i disse halvandet år blevet vænnet af med pragt. Vore brave officerers paradeuniform forekommer os allerede forhistorisk."

Generalerne og officererne i salen rejste sig og bukkede for den indtrædende general. Damerne betragtede ham nysgerrigt gennem deres lorgnetter, nogle siddende, andre stående.

"Hvor er han blevet gammel," sagde en smuk barmhjertig søster i en elegant, kort grå kjole til general Samoilov, som stod ved siden af hende.

"Ja, det er ikke småting for ham at kæmpe på to fronter, Ljubov Matvejevna."

"Men tror De, at han kæmper?" spurgte søsteren koket og slog øjnene op.

"Naturligvis," svarede Samoilov.

"Efter min mening har han allerede længe ladet sig drive af strømmen."

"Fra hvornår?"

"Fra den gang, han indbildte sig, at han havde styrtet Svinin, men Svinin tog luven fra ham og styrtede ham ved kejserindens hjælp."

"Nå, men nu har han jo opnået sit ønske."

"For sent, Nikolai Sacharovitch. Han har opnået det for at hævne sig, og jeg kender hans tatarnatur, han vil hævne sig grusomt. Han er én af hovedmændene i den kommende revolution."

"Stille, Ljubov Matvejevna! Ikke så frygtelige ord i grevinde Paltovs salon, næsten i nærværelse af hoffet og kronede personligheder."

"Jeg siger kun det, alle siger. Denne fest er et gæstebud i pestens tid. Det er Nebukadnezars gæstebud. Jeg venter hele tiden, at når tæppet går til side vil en frygtelig hånd vise sig i stedet for grevinde Paltov ved flygelet og skrive *Mene, tekel, upharsin* på væggen."

"Og De er ikke bange?"

"Jo, meget. Se Dem om, Nikolai Sacharovitch, alle disse mennesker hér rundtom, som under den største krig bor hér i hovedstaden, er ikke russere, men omvandrende partier. Enten for eller imod os. Enhver holder på sit standpunkt, og hans standpunkt er alt for ham."

"Og på hvilket står De, Ljubov Matvejevna?" spurgte Samoilov smilende.

"Jeg? Mit standpunkt er: Lad stå til. Da min mand forlod mig den gang, måtte jeg foretage mig noget. Jeg så mig om. Søge sig en ven, fremtvinge skilsmisse – det taber man altid ved. Jeg gik en anden vej, og De ser, hvor man agter mig."

"Det er jeg den første til. Kan jeg regne med Deres velvilje?"

"Når De vil være artig og ikke allerede på forhånd gøre store øjne, hvad jeg ikke kan udstå. Hos mig – *les affaires sont les affaires*."

18

Det mørkeblå plystæppe med guldbroderinger forneden, som hang i store ringe, delte sig langsomt til begge sider, men i stedet for den mystiske hånd, Ljubov Matvejevna ventede, viste reserveløjtnant Knop sig på scenen. Han bar en fiks langskødet frakke, brede grå pludderbukser og støvler med gamacher og så, så sminket og snøret som han var, slet ikke ud som en officer, men som en skuespiller, der uden smag har taget en officersuniform på. Og, hvad der var hovedsagen, hér i det grelle rampelys så man tydeligt, at det ikke alene var en officer, men en fræk, uforskammet jøde.

"Hvordan kunne han blive optaget i regimentet? Hvordan har han drevet det til officer? Hvordan kommer han ind i vort regiment?" tænkte grev Paltov og andre aktive officerer uvilkårligt.

Der blev stille i salen.

Med guitaren i hånden gik Knop utvungent frem og tilbage på scenen og ventede, til alles opmærksomhed var rettet på ham, og så udslyngede han med en brudt akkord på guitaren og trommende med knoerne på træet ganske kort ordene:

"Soldaterne kommer! ..."

Smukt og talentfuldt fremstillede han nu et barns, en kones og en gammel mands følelser, når de står ved vinduet og ser på et forbidragende regiment. En kunstfærdigt opstillet og dæmpet grammofon spillede snart en i det fjerne hendøende infanterimarch, snart skrattende trommeslag.

Soldater kommer med sang og klang! Illusionen var så fuldstændig at mange uvilkårligt vendte hovederne mod de tæt

forhængte vinduer.

Så snart han havde sluttet, lød høje bifaldsklap og bravoråb. Sablin rejste sig og gik ind i den lille tilstødende salon. Det faldt ham svært at være med til det. For tre dage siden havde han med sin division i fægtning til fods afslået en frygtelig storm af det tyske infanteri under trommeild og var, afløst af infanteriet, gået i kvarter 30 kilometer bag fronten. Han så endnu divisionen sætte forbi sig over floden. Floden var halvt tilfrosset, men samtidig trådt over sine bredder, og den provisoriske bro, som kosakkerne havde slået i september, stod midt i strømmen. Hestene måtte til bugen i vandet, før de kom op på broen, og på den anden side igen i vandet, til de kom op på landjorden. Grunden var ujævn og sumpet, og de forbidragende regimenter havde opblødt den endnu mere. Himlen var mørk, vinden blæste koldt og jog små snefog afsted. De første magre soldater så mørkt på vandet. Dagen i forvejen var en Orenburger-kosak druknet hér, og en høj var blevet opkastet på den gule lerjord, lige ved bredden. Et kors uden påskrift stod på den.

Magre var dragonernes fukser, og de lange vinterhår strittede i vinden. De studsede over det iskolde, mørke vand, hvori rustbrune isflager hvirvlede, drevet af strømmen. Ofte trådte de uventet i til bugen, snart trådte de på flad bund, og det sprøjtede og klaskede under hovene. Lanserne svajede fra højre til venstre, og geledderne opløstes. Mørk ventede regimentskommandanten på sin prægtige fuldblodshoppe. Eskadronførerne pjaskede foran deres folk. Endnu en kilometer bag floden kunne man med øjnene følge eskadronerne, som slyngede sig afsted i en lang, smal række, til de forsvandt bag

skoven. Sablin holdt hele dagen ved flodovergangen. Artilleriet havde yderligere sinket dem. Først om natten red han selv over i morgenskin og travede ad en skovvej, som bar et tyndt snelag, forbi de sidste kosak-sotnier til sit nattekvarter i præstens usle hus i landsbyen Oser. Hans sidste indtryk var den unge tjenstgørende kosakløjtnant, som førte ham ad den smalle skovvej langs regimentet og klingende råbte til kosakkerne: "Hold til højre!" Det smukke unge ansigt med de livlige øjne, som havde et ejendommeligt lykkeligt udtryk, forekom ham bekendt, og han spurgte:

"Hvad hedder De?"

"Løjtnant Karpov," svarede officeren muntert.

"De blev såret ved Shelesnitz?"

"Javel, Deres Excellence."

"Allerede rask igen?"

"Fuldstændig, Deres Excellence."

De red forbi de dystre kosakker. Alle var i dårligt lune, sultne, trætte og kun denne unge officer var glad og lykkelig. Sablin så opmærksom på ham og læste i hans øjne, at der i dem var tro, håb og kærlighed, men at kærligheden var størst af de tre.

Derefter red han længe alene med den ældste adjudant, hornblæserne og oppassere, til de i måneskinnet indhentede sølvstrålende husareskadroner på gråskimler. Og atter klang det: "Hold til højre", atter gik det forbi mørke, alvorlige, sultne ansigter.

Efter at han havde tilbragt natten i præstens spisestue på et halmleje, kørte han i automobil til toget og var efter 36 timer i Petrograd, hvor han på sin datters og grevinde Paltovs bønner deltog i denne fest. Og nu hér: Soldaterne kommer!

Det stod endnu for klart i Sablins erindring, hvad det betyder: Soldaterne kommer! Han så dem endnu levende for sig …

19

"Ah, Alexander Nikolajevitch," hilste Pestretzov, som sad i et hjørne sammen med Oblenissimov og en ældre civilist i sort, tilknappet frakke og militært snit, guldbriller og gråt, stridt kindskæg. "Om din division fortæller man vidunderlige ting. De kender ikke hinanden?" henvendte han sig til den civile.

"Alexander Ivanovitch Putchkov, vort magasin og vor troldmand. Ja, kære Alexander Nikolajevitch, det som vi ikke kan gennemføre med vor militære visdom, det gør kornmændene nu i fællesskab med deres praktiske forstand. Armeen er reddet. Til foråret vil I blive overøst med kanoner og patroner, og I kan få så mange flyvemaskiner, I vil. Alt fra de allierede."

"Ikke blot fra de allierede, Jacob Petrovitch. Vi med vor industri leverer også en mængde. Vi har nu antaget devisen: Alt for krigen!" sagde Putchkov med sagte, indsmigrende stemme.

"Det hjælpe Gud," sagde Sablin.

"Nå, hvordan står det til ved fronten hos dig?" spurgte Oblenissimov. "Du kan tale ganske åbent, Sascha, vi er her mellem os selv, alle tro."

"Ved fronten er stemningen således, at jeg selv om der var fjender hér, med fornøjelse ville fortælle om den. Giv os kun den teknik, tyskerne har, og befal os så at erobre Berlin," sagde Sablin lidenskabeligt.

"Godt sagt," mente Pestretzov.

"Overdriver du nu ikke?" spurgte Oblenissimov.

"Nej, hvad er der at overdrive? Vor soldat var og er og vedbliver forhåbentlig at være den bedste soldat i verden.

Officererne er simpelthen beundringsværdige. Vi har heller ikke sådan en lille jøde mellem dem som ham, der lige optrådte."

"Hvis han er jøde," sagde Pestretzov reserveret.

"Og hvorfor kan en jøde ikke være en lige så god officer?" spurgte Putchkov.

"Hvorfor en jøde ikke kan være officer, det spørgsmål kan jeg dårligt besvare Dem, men det ved jeg, at ingen officer kan opføre sig så smagløst som denne hér, hvis han ikke er jøde, vrider sig på scenen som det ordinæreste fruentimmer, medens hans kammerater ligger i skyttegravene. Og se på hans kostume. Det er da ikke nogen uniform mere."

"Du er uforbederlig," sagde Oblenissimov. "Hvor er du dog gammeldags, Sascha! Ser du da ikke, at hér forberedes noget nyt, og dette nye skal skabe en ny armé. Alles blikke er rettet på det".

"Du siger, onkel, at vi hér er mellem os. Der er ingen anden hér. Alle ser, hvis jeg ikke tager fejl, på Preobrachenska, som netop danser. Sig mig altså åbent og ærligt: Forberedes en revolution?"

"Ja, og er det ikke nødvendigt?" spurgte Pestretzov. "Ikke alene vi, de bedre klasser, men også det jævne folk, er kommet til den overbevisning, at en revolution er uafvendelig, ja, absolut nødvendig."

"Så hører jeg ikke til de bedre klasser," sagde Sablin, "for min mening er, at de under krigen ... ja, og også senere ..."

"Men hvad skal vi gøre?" spurgte Putchkov sagte.

"Af alle kræfter opretholde tronen! For et halvt år siden har jeg sagt det til onkel Jegor Ivanovitch og gentager det også nu. Kald mig for min skyld gammeldags, men jeg anser en

styrtning af tronen nu under denne frygtelige krig for det rene vanvid ...!"

Sablin fuldendte ikke sætningen. En trykkende tavshed lå over gruppen. Fra sideværelset trængte løsrevne valsetoner og den sagte lyd af lette dansetrin gennem den lukkede dør.

"Tronen styrter ganske af sig selv, og til at opretholde den har vi ingen kræfter," sagde Putchkov blidt og roligt. Men Sablin mærkede, at han var nervøs. "Vi har gjort vort yderste. Hvilken begejstring herskede ikke i begyndelsen, hvor havde alle tillid til zaren, og hvad er det endt med? Rasputin bliver stadig frækkere. Hans og Alexander Feodorovnas indflydelse bliver stadig mere umulig og fører Rusland direkte i fordærv. De kender jo admiral Baltov? I Sevastopol har han gjort underværker. Man sender zaren et telegram, beder om, at han må blive stillet på en højere post, hvorfra han har en for ham passende virkekreds. Zaren er enig i det. Befalingen underskrevet. Så kommer han sporenstregs til Mogilev og efter to timers forløb er der udfærdiget en ny ordre. Baltov bliver fjernet fra Sevastopol og bliver gemt hen et eller andet sted i etappen."

"Til gavn for tyskerne. På befaling fra Berlin," tilføjede Pestretzov.

"Selv storfyrsterne er imod zaren. De forsøgte at overtale ham, de har skrevet til ham. Men de faldt blot i unåde. Zaren har sagt lige ud, at han hellere vil finde sig i Rasputin end i deres hysteri," fortalte Oblenissimov.

"Man må såvel holde ham som hende borte fra regeringen," sagde Sablin, "men ikke rokke ved det monarkiske princip."

"Kære ven, det vakler for længe siden. I regimenterne taler man åbent om kejserindens forhold med Rasputin og har ingen agtelse mere for monarken," indskød Oblenissimov.

"I hvilke regimenter?" fo'r Sablin op. "Regimenterne af den mig fra allerhøjeste side betroede division, dør for deres zar, hvordan han så er."

"Ganske udmærket. Men garnisonen i Petrograd har en anden stemning. Revolutionære idéer breder sig mere og mere blandt tropperne, og ved tappenstregen hører jeg allerede ikke mere nationalhymnen. Selv om man endnu ikke mere offentligt synger *Marseillaisen* i kompagnierne, kender enhver den alligevel," sagde Putchkov. "Det må vi regne med, enten vi vil eller ej."

"Det kommer af, at man uddanner soldaterne på gaderne. Da jeg i morges kørte hjem fra banegården, så jeg dette svineri. Soldaterne i hobe, ikke i geled, på gaden, geværerne i stativer og ved siden af nogle skumle personer med aviser og sedler. Det var åbenbart uddannelse af revolutionære tropper ..."

Ingen sagde imod.

"Uddannelsen må foregå i felten," fortsatte Sablin. "Send os dem til etappen. Vi skal nok uddanne dem, ikke forvænne dem. Selv hér ved denne fest er modsætningen mig påfaldende."

"Dømmer du måske vor henrivende Natalie Borissovna?" spurgte Pestretzov.

"Hvorfor skal dog disse lømler, som ikke en gang kan stå ret endnu, klædes i paradeuniform med hjelme og gardedistinktioner? For at de kan se de højere kredses moralske fordærvelse og luksus og tage mindet om denne pragt, vin og

glans med sig i de kolde, fugtige dækstillinger og anstille sammenligninger."

"Som om de ikke så at sige allerede vidste det," indskød Oblenissimov.

"Men de skulle netop have noget andet at vide. Vi burde forandre os selv. Når alt skal være for krigen, hvortil så denne luksus, disse teatre, vine, koncerter – alle mand til arbejde for fronten!"

"Du er uforbederlig," sagde Oblenissimov.

"Front og hjemmet vil man aldrig kunne forsone med hinanden," mente Putchkov overbærende.

I dette øjeblik trådte grevinde Paltov ind i salonen.

"Det er nydeligt, mine herrer," sagde hun. "Jeg skal straks optræde, og her har De trukket Dem tilbage og vil ikke vide noget af mig."

"Vi ville kun ryge lidt, Deres Nåde," sagde den affable Oblenissimov og rejste sig fra sin stol.

"Å, det skal De få tid nok til. Jeg kender Deres rygen. Snakke vil De, De uforbederlige debattør. Giv mig Deres arm, Alexander Nikolajevitch. Jeg skal straks synge Gounods henrivende barcarole. Hør refrænet: Nøjagtigt som bølger, som slår mod båden."

Og halvhøjt sang hun ham ind i øret:

"Dites la jeune et belle:
ou voulez vous aller?
La voile ouvre son aile
la brise va souffler … er … er …"

"Ikke sandt? Henrivende!"

20

Tordnende applaus hilste grevinden, så snart hun viste sig i salen med Sablin. Man applauderede ikke alene hende som værtinde, men også Sablin, hvis ry var almindeligt bekendt.

En gammel civilist i lang frakke, med et magert, skægløst ansigt, rejste sig pludselig og rakte en pakke hundredrubelsedler hen imod Sablin.

"Deres Excellence," sagde han, "her er titusind, fordel Dem under Deres fane. Værsågod."

Sablin vidste ikke, hvad han skulle gøre, men grevinde Paltov kom ham til hjælp.

"Det er vor stadige leverandør, Lapin. En stor patriot og velgører. De må sige mig, hvad Deres soldater kan have brug for, så køber vi det sammen og sender det derud."

"Ja, mange tak, Deres Nåde, det er rigtigt," sagde Lapin.

Ovationerne for Sablin og grevinde Paltov ville længe ikke forstumme. Sablin fik tårer i øjnene, da han så alle disse frue- og pigeansigter, som var rettet imod ham og de små hænder, som klappede ad ham. Imellem dem opdagede han sin Tanjas kære ansigt, rødt af begejstring, og mod hans vilje strømmede tårerne ud af hans øjne …

Det kom så uventet!

Grevinde Paltov forstod hans bevægelse, overlod ham til sig selv og trådte op på scenen. Akkompagnatøren begyndte på flyglet, og der blev stille i salen.

Efter at grevinde Paltov havde sluttet under brusende bifald, havde forladt scenen og blandet sig mellem tilskuerne,

benyttede Sablin, da der indtrådte en pause, og gæsterne begav sig til tebordene, den almindelige uro og forlod salen.

Han kunne ikke blive længere, nerverne kunne ikke holde til det. Han besluttede at gå ud at spadsere og så hente sin Tanja henimod slutningen af souperen.

"Nå, stemme har hun jo slet ikke, kun lidt rutine," sagde en mager civilist, mens han endnu applauderede, til sin nabo, en tyk herre i kjole med hvid vest.

"Hvorfor vælger hun også netop Gounod," svarede han. "Barcarolen lykkedes slet ikke for hende. Jeg har en gang hørt Bakmanson synge den. Å, min kære, hun har skole, det siger jeg Dem."

"Hun skulle have sunget *Husarsangen*, den ville ligge for hende."

En højere intendanturembedsmand summede motivet. Han var fuldstændig feltgrå, tilmed knapperne var mørke. "Undskyld, Deres Excellence," sagde han og lod Sablin komme igennem.

Soldaterne stod stadig på trappen. Men hjelmene var gledet dem ned i nakken, fordi de ikke var vant til at bære dem, frakkerne slog folder over brystet, og hele den prægtige uniform, som Sablin holdt så meget af, gjorde et ynkeligt, rekvisitagtigt indtryk.

Ved en soldats hjælp fandt Sablin sin frakke og trådte ud på gaden.

Klokken var 10 og i byen herskede feberagtigt liv. Sporvognen var overfyldt og på for- og bagperronen, ja, tilmed på trinnene stod og hang soldater. Soldater så man over alt. De vrimlede i gaderne, de stod i tætte grupper foran de klart oplyste indgange

til kabaretterne og til biografteatrene. Sablin, som kun havde været borte et halvt år, kendte ikke Petrograd mere. Mange biografteatre og små miniatureteatre, som reklamerede med sang, musik og artistnumre, var nyåbnet. Hvorfra kom alle disse artister? Mon fra Tyskland? Var det spioner?

Det var næsten midnat, og soldaterne gik endnu frit omkring på gaden. De var ædru, og selv om de fleste ikke stod ret for Sablin, hilste de ham dog og slog gardermæssigt hælene sammen. Men til trods for alt så de ikke ud som gardere, ikke en gang som soldater. De grå pelshuer sad, som det passede dem, de fleste bar end ikke noget gehæng, eller havde de det på, sad det løst og uordentligt. Mange gik sammen med unge civile eller unge piger, som gjorde et dannet indtryk.

I et stort biografteater på Nevski-prospektet var programmet netop forbi og begyndte forfra. Publikum strømmede ud og andre ind.

"Å, kammerater!" udbrød en ung soldat, som kom ud af teatret, begejstret, "det er et dejligt liv. Ja, det er liv!"

"Ikke så svært at opnå," sagde en lille sort kvinde i søsterdragt, som kom ud bag ham.

"Den, som vover, vinder."

"Jamen, det er alligevel en forbrydelse, søster," sagde den unge soldat.

"Å, hvad er det for en forbrydelse?" mente søsteren foragteligt.

Soldaten lagde mærke til Sablin og fo'r forskrækket sammen. Klokken var halv tolv. Klokken halv et skulle programmet altså slutte, og før klokken to var der ikke tale om at kunne hente Tanja.

Han gik ind i teatret. Filmen med den lokkende titel: "På liv og død", interesserede ham ikke. Og med sænkede blikke stod hun for ham, som for en sejrherre, en helt. Og som en rose bøjede hun sig atter skøn og skælvende for ham, stod der med store røde bogstaver på lærredet. Senere sås maskerede folk, som dræbte en olding. Det var ikke det, han ville se, men tilskuerne, soldaterne.

Foran på tredje plads, direkte foran lærredet sad som altid et jævnt publikum, næsten udelukkende soldater. De havde taget huerne af. Men Sablin så ikke som tidligere en række tætklippede hoveder, men uordentlige baghoveder eller omhyggeligt skilte, pomadiserede frisurer. Hist og her dukkede en søsterkappe op mellem soldaterkapperne eller en ekspeditrices eller stuepiges fikse hat. Skønt rygning var strengt forbudt, røg mange alligevel i smug.

På den anden plads sad unge, elegante officerer og civile med deres damer. Man så kun meget få civilpersoner, næsten alle mændene bar feltgrå frakker eller kapper af soldaterklæde. Man skulle tro, at intendanturen i det andet krigsår ville klæde hele Rusland i uniform. Mange af disse unge, feltgrå folk havde smalle epauletter, en slags fletværk af guld og sølv med grønne, lilla, lyserøde eller sorte striber, andre var uden epauletter.

Sablin kunne ikke begribe, hvilken administrationsafdeling, de tilhørte, hvorfor de var i uniform. Endog flere kvinder bar kjoler af feltgråt stof. Der var overordentlig mange barmhjertige søstre, men på de fleste kunne Sablin se, at det ikke var virkeligt uddannede søstre, men kun kvinder, som bar dragten.

På den første plads sad det gamle Petersborger, ikke Petrograder publikum, som Sablin kendte godt. Middelstanden, som før fyldte Alexander-teatret og klubberne, strømmede nu ind i biografteatret. Sablin kunne ikke dy sig længere, han måtte spørge en af de unge mennesker, som bar sølvflettede epauletter med grønne striber i rang med en kollegialråd, grå ridebukser og gule støvler med store sporer, hvor han gjorde tjeneste.

"Jeg er i Land- og Byforbundets hydrotekniske afdeling," svarede det unge menneske. "Vi sørger for tørlæggelse af skyttegravene, afledningen af vandet."

Sablin kunne ikke finde ord, så forbløffet blev han over den unge mands besynderlige virksomhed.

I teatret spillede nogle mand fra et garderegiment-orkester. Med de upolerede trompeter så de ud som vandrende musikanter, kun var det mærkeligt, at de bar gardedistinktioner. Trommen slog takten, men musikken blev åbenbart kun betragtet som en tilgift til programmet, for så snart soldaterne havde spillet et eller andet rabalderstykke, rejste de sig larmende og forlod højt talende teatret.

Tæt hen til rampen blev skubbet et klaver, på hvilket en ung mand fantaserede og med sin musik ledsagede det, som skete på lærredet.

21

Der blev mørkt i teatret. Tungsindigt klang en vals i langsomt tempo.

"I lidelsens hus blomstrede kærligheden," lød teksten.

Man så en meget fattig klædt, smuk pige i et lille værelse, syende fint silkes og batistlinned. Ved de små sting måtte hun ødelægge sine øjne, mens andre, som ingen bekymringer kendte, klædte sig i hendes hænders flid.

I stedet for kælderlejligheden viste sig en moderne linnedforretnings luksuriøst udstyrede rum. Piger med papæsker under armen afleverede deres arbejde og hentede nyt. De var i pjaltede klæder med hullede sko, det var koldt vintervejr, og de fik våde fødder.

Linnedsyersken fra det første billede kom. Skuespillerinden, som spillede hendes rolle, var taget på gaden i en fattig piges påklædning. Det sneede. Forbigående betragtede hende. Hun trykkede sig op imod den rige forretnings indgangsdør og stampede med fødderne af kulde.

"Dér blev syet et udstyr," flimrede teksten, og atter så man salen i den store forretning, og henrivende piger prøvede linned og undertøj. I de dristigste stillinger stillede de sig foran spejlet og beundrede sig selv. Billedet var fuldt af dulgt sanselighed, og man kunne ligefrem føle mændenes vellyst og kvindernes suk i teatret.

"Hun elskede med den rene, første kærlighed … Men han var fattig …"

Efter disse ord fulgte billedet af et frækt, ungt ansigt med cigaret i munden, med en blød arbejderhat, en gammel jakke

trukket over en sportsskjorte og hænderne i bukselommerne.

Pianisten spillede "Soldatens Afskedssang" og på lærredet stod:

"De ville gøre ham til soldat, de ville tvinge ham til at myrde sine brødre. Han vidste, at krigen var en rædsel, at den ødelagde kærligheden. Hvorfor tager man ikke de rige, som ødsler deres penge bort, spiller dem bort, giver dem ud til kvinder? Han iagttog deres liv."

På lærredet kom en eller anden pariser-café til syne, hvor unge mennesker drak og soldede, dansede cancan med unge, pyntede piger mellem bordene og spillede kort. Ind i dette helvede slæbte en ung, beruset officer ude fra gaden, hvor der kørte drosker og susede automobiler forbi, en ung pige, som bar en papæske, den samme fattige linnedsyerske.

"Aldrig!" stod der på lærredet, og den unge fyr greb officeren i brystet og stødte ham bort fra pigen. Der opstod en rå kamp mellem officeren og den unge fyr, epauletterne blev revet af officeren, huen fløj af hovedet af ham, mennesker stimlede sammen.

"Han har fornærmet min forlovede," forklarede teksten, og den unge fyrs ansigt sås i kæmpestørrelse, fortrukket af raseri. Brystet åndede tungt, munden bevægede sig hurtigt. Hurtigt forandredes billedet. Samme gruppe på gaden, folk truende med stokke og næver, men allerede ilede politiet til, og dramaets helt blev ført bort under stor politieskorte, mens officeren kun gav overbetjenten sit kort og rullede bort i en taxa. Mængden splittedes af politiet.

Fra tredje plads, hvor der næsten kun sad soldater, lød sagte oprørt hyssen. Dramaet havde grebet dem, og deres sympati

var på heltens side.

"Hans skæbnes uretfærdighed forhærdede hans hjerte," sagde kinematografen, og for tilskuerne udvikledes nu scener fra fængslet og retten.

Den smukke syerske kom og besøgte ham. Klaverspilleren, som under slagsmålsscenen havde spillet vilde melodier, endog et par takter af Marseillaisen, gik atter over til ømme valse og sange. Syersken bragte fangen en i et brev indlagt fil, og til stor glæde for tilskuerne på tredje plads lykkedes flugten for ham: han ser sig ængsteligt om, filer tremmerne over, stirrer ned i dybet, tøver, vover springet, vagtposten styrter efter ham, lægger an, vil skyde, men da alle tilskuerne holder vejret og venter på skuddet, kommer ordene: "Da kendte han i den flygtende sin broder. Broderen kendte han i den ulykkelige. Lad dem dømme mig og henrette mig, men på ham kan jeg ikke skyde." Og billedet viste tilskuerne vagtposten, som kummerfuld støttede sig til sit gevær.

Det var ende på første akt, men Sablin blev siddende. Med et af oprør bankende hjerte så han sig om i den oplyste sal. Ved udgangsdøren stod en politiofficer i grå kappe, med den svære revolver ved siden, to generaler, flere ældre officerer, junkere og kadetter var til stede. Og for alles øjne blev her for alvor drevet propaganda for antimilitarismen, nu i krigstid. Hvem havde tilladt fremvisningen af denne film? Hvorfra stammede den? Måske fra Tyskland? De giftige gasarter, som Tyskland netop den gang begyndte at true med, dets svære artilleri, undervandsbådene var intet i sammenligning med denne film på 10.000 meters længde. Og indså virkelig ingen det? Er jeg virkelig den første, som gør denne frygtelige opdagelse, tænkte

Sablin, er det muligt, at hverken Polivanov eller Stürmer, eller Protopopov, eller Rodsjanko lægger mærke til det, eller min alt seende og hørende onkel Jegor Ivanovitch? ...

22

Anden akt hed "Hævnerne". Tilskuerne blev præsenteret for de mest utrolige, snedigt og behændigt udtænkte tyverier. Dramaets helt var blevet anfører for en hel forbryderbande. Han var begyndt i det små, men havde efterhånden organiseret sit tyveforetagende storartet. En mystisk, sort automobil havde han til disposition, som selv de ivrigste politimænd frygtede, og som satte hele byen i rædsel.

"Det sorte automobil susede gennem byen," stod der, og der fulgte en række optagelser af byen ved nat. Gaderne var næsten tomme, kun af og til kom en droske forbi, en gruppe fulde folk, en politipatrulje og pludselig i det fjerne den mystiske automobil. Alt forsvinder, politiet gemmer sig i panisk rædsel bag det nærmeste hjørne.

"Hævnerbanden gjorde ikke de fattige noget ondt. Hænderne i vejret! var dens kommando og ve dem, som ikke adlød den."

Tilskuerne så ind i en elegant spillebule. Dynger af guld og sedler lå på bordene, elegante herrer og rigt klædte damer sad og stod omkring dem. Man drak champagne og lykkelige vindere sad på polstrede sæder og omfavnede skønne kvinder. Pludselig viser banditterne sig i døren, alle maskerede, kun Leo, dramaets anfører og helt, med utildækket ansigt. Selskabet løfter hænderne, kun en ung officer trækker sablen og bliver straks knaldet ned.

Også bankerne blev plyndret af banden. Den havde særlige syre-apparater, hvorfra der udstrømmede hed gas, som åbnede alt.

"De bedste kemikere hjalp Leo i kampen mod kapitalen."

De opsøger alle bokse og åbner de hemmelige gemmer. Fra en boks ville røverne tage et lille bundt sedler, men den højsindede Leo afværger det.

"Lad det ligge, kammerater," lyder teksten "det er en fattig arbejderskes sparepenge, som hun skal klare sig med hele livet. Lad dem ligge, kammerater."

Næste dag var endog politiet rørt over banditternes ædelmodighed.

Sherlock Holmes' og Pinkertons fantasier, som ungdommen tidligere læste og næppe troede på muligheden af, blev her fremført klart, smukt og tydeligt for dens øjne.

Tredje akt viste det lykkelige liv, Leo førte med sin syerske. Det var aldeles en rig mands liv. Med sin udvalgte beboede han et prægtig villa, havde stuepige og tjener, som hans kone og han selv ganske vist omgikkes meget venskabeligt, for de behøvede ikke at stå op, når de talte med herskabet. Men han spiste og drak udmærket, og arbejderne tog hatten af for ham, når han kørte forbi.

"Han er en af vore, fremgået af vor midte, for han var stærk og forstod at besejre livet," stod der. "Når vi er stærke, vil vi også sejre."

Dette var den 10.000 meter lange films moral under medvirken af de bedste kunstnere. Sablin tvang sig til at blive siddende og se resten af billederne. "En Pathé-film, som ser og ved alt," bragte korte episoder fra krigen. "En tur i et fransk aeroplan" – "En tysk kanon, Tykke Berta" – "Et kavaleri-attak" og straks derefter en eller anden atamans rejse gennem Kaukasus. Store festmåltider, officerer i tcherkestkas med epauletter,

tjerkesser-dans, berusede mænds bordtaler for en eller anden general, hurraråb og strømme af vin.

Så blev der vist engelsk troppeuddannelse. Der indøvedes i stormangreb, og på en stenet plads blev der manøvreret temmelig klodset og ikke godt. Men Sablin hørte bifaldende bemærkninger og straks efter den bedrøvelige sammenligning: "Det er da noget andet end hos os med den evige hilsen og gøren front."

Programmet var udspillet, og i oprømt stemning trådte publikum ud på den våde gade. Det regnede ganske vist ikke, men tågen sænkede sig, og lygtepælene kastede ejendommeligt lange skygger. Ualmindelig larm opfyldte gaderne. Indbyggerne havde åbenbart fordoblet sig, man hørte meget polsk – flygtninge fra Polen. Sablin kom til at tænke på grev Ledochovskis slot. Dybt oprørt gik han ad Nevski-prospektet. Hundrede af biografteatre på Nevski og i hver gade. De fandtes over alt, på hvert hjørne lokkede de med kæmpestore plakater, iøjnefaldende billeder og lysende skrift og indholdet af deres forførende program: "Proletarer i alle lande, forener jer! Bort med krigen! Fred for hytterne, krig mod paladserne!" Offentligt blev der gjort propaganda for den frygtelige klassekamp, og millioner af folk så det, men de, som skulle se det, lagde ikke mærke til det.

Ved fronten red tålmodigt udholdende soldater i denne kolde nat over en halvt sammenstyrtet bro. Dér døde de tavse, der arbejdede sårede, næppe helbredede som denne flinke Karpov, atter i deres regimenter, der levede de måneder igennem i dækstillinger og lyttede til de springende granater, lå ved siden af de stille gravhøje med de hurtigt sammentømrede, navnløse

kors – dér var tro på Gud og håb om, at den dag ville komme, hvor man vendte hjem med sejrrige faner, blev modtaget af piger med kranse og blomster, dér var en kærlighed, som var større end alle andre, som gav sit liv for sine venner.

Således havde det været for tre dage siden. Da levede han endnu sit rene kristelige liv imellem kristne – ved fronten.

Og her! Hér så han kun ligegyldighed, ingen tro. Intetsteds hørte man Kristus' navn. Han så kirker, hvori der blev prædiket fortvivlelse og had. Fremkaldte ikke selve denne uskyldigt udseende Pathé-film fortvivlelse over vor egen magtesløshed? Hos tyskerne, franskmændene, englænderne: Alt for krigen. Dér Tykke Berta, som skød 40 kilometer, dér fornuftig uddannelse af de unge soldater, der larmende aeroplaner i hele rækker, man troede næsten at høre propellernes susen, og hos os en atamans rejse og drukne menneskers danse, taler og sange. Alle biografteatrene prædikede fortvivlelse og had, og de var over alt. Dér på hjørnet skreg det i grelle flammer gennem tågen: "Kun for voksne." Og en hob unge soldater, halvvoksne fyre og piger strømmede gennem de gæstfrit åbne døre. Han hørte frække vittigheder og skamløs latter, frække komplimenter og fnisende pigestemmer.

Tidligere havde hér over alt været blårøde skilte med gylden skrift, knejper – øl- og spirituosalokaler, i hvilke den menneskelige organisme blev forgiftet. Men imod dem var også folkets bedste hoveder som Tolstoj og Kivchenko, optrådt med pen og pensel, havde i grelle farver skildret, hvilken skade disse blårøde skilte med de lysende bogstaver gjorde hele landet.

Nu, hvor man forgiftede folkets sjæl vovede ingen at indvende noget imod det, malere og forfattere tav, for det gjaldt

for at være liberalt. Det gik under løsenet *socialisme*, og det var ikke fordelagtigt at foretage sig noget imod det.

Og ligesom Sablin i den skrækkelige nat efter samtalen med onkel Jegor Ivanovitch var kommet til den overbevisning, at han famlede i mørke rundtom, at der i Rusland ikke fandtes et menneske, ingen kræfter, som kunne redde det, således gøs det også igennem ham denne gang, og dybt bøjede han hovedet.

Men straks kom han til at tænke på fronten.

Han så den mørktseende dragonkommandant ved flodovergangen, Karpovs glade ansigt, så sine soldater og kosakker, og fast tro, inderlig kærlighed varmede hans hjerte.

Officererne! Ja, de ville komme og redde Rusland. Som Kristus en gang med en svøbe i hånden drev de handlende ud af templet, således ville også frontsoldaterne komme tilbage og forjage disse folkeforførere.

Når det blot ikke blev for sent. Når blot ikke også fronten blev smittet af denne sot.

Og fuld af væmmelse veg Sablin til side for to soldater, som slæbte et lystigt fnisende pigebarn med sig.

23

Sablin var forbavset og bekymret over livet i Petrograd. Ikke fordi han havde ventet sig det meget anderledes. Han vidste, at feje og forsagte folk altid samler sig langt bag fronten, mennesker, som for alt i verden vil have deres fornøjelse, hvad det så koster. Han vidste, at ingen krig var i stand til at forandre grevinde Paltovs karakter og vaner lige så lidt som det øvrige Petrograder-selskabs – det overraskede ham ikke. Men denne ansvarsløshed hos Petrograds-garnisonen og de nye officerer havde han ikke ventet.

Til trods for vinter, sne og kulde var der ækelt og lummert i Petrograd. Til trods for de mange fornøjelser fandt han den kedelig. Selv hans datter adspredte ham ikke. Hans stille, blide Tanja var lige kommet i ungpigealderen, og allerede lagde Petrograder-selskabet sine net om hende. Hun voksede op udenfor hjemmet. Havde hun haft en moder – men hun var død, gået ud af livet på en så tragisk måde. Havde hun haft broderen, som hun havde forgudet – men også han var borte, omkommet som en helt i et kavaleri-attak. Faldet så ganske unødvendigt – redet med for fornøjelsens skyld og omkommet …

På den måde var Tanja blevet alene under beskyttelse for Instituttet og den gamle tørre englænderinde, miss Proctor. Hans datter vokser til, men hvad der bevæger sig i hende, hvad hun tænker, hvad hun drømmer om – hvem ved det?

Sablin droges mod sit hjem, til præstens lille hus i landsbyen Oser, til sine dragoner, ulaner, husarer og kosakker. Selv om han endnu ikke havde kendt dem et halvt år, holdt han af dem,

følte han sig bedre til mode hos dem end i sin gamle lejlighed i Petrograd på Malamorskaja, hvor han havde oplevet så megen lykke og sorg. I øvrigt havde sorgen langt overtaget.

Efter at han var vågnet næste morgen efter aftenen hos grevinde Paltov, blev han liggende længe i sin seng, som var redt på sofaen i hans arbejdsværelse. Klokken var ni, efter Sablins opfattelse allerede meget sent, da han i felten stod op klokken syv, men efter et hus' opfattelse, hvor han følte sig som gæst, endnu meget tidligt.

Den grå, triste vinterdag så ind i stuen, de gullige gardiner var ikke trukket for, og arbejdsværelset, som hurtigt var blevet omdannet til soveværelse, virkede fremmed på ham. På skrivebordet stod endnu nogle gamle småting, men alt papir var ryddet bort, og man så på det, at det var længe siden, nogen havde arbejdet dér. Dødt og forladt så det ud. Overfor sofaen hang Vera Konstantinovnas billede. Blidt og åbent så de store, blå øjne. For blå og klare til at hun kunne have løjet. Og hun havde heller ikke løjet for ham. I skabet lå den forfærdelige dagbog, som hun havde skrevet før sin død.

Sablin strakte sig velbehageligt i de bløde puder og det friske linned og så med vidtåbne øjne på billedet.

En hvid rose sad i Vera Konstantinovnas gyldne hår og et lykkeligt smil lå over det bedårende ansigt. Men gennem farverne så et andet ansigt på ham, fortrukket af skam og fortvivlelse.

"Har du tilgivet?" spurgte hendes blik og så megen smerte lå i spørgsmålet, at han blev uhyggelig til mode.

Hele dramaet stod igen levende for ham.

"Ja, jeg har tilgivet, vil tilgive. Siden jeg har lært hele den kristne kærligheds magt at kende, tror jeg, at jeg kan tilgive."

Han vendte ryggen til billedet.

"Kan jeg? Har jeg tilgivet? Det udhvilede legeme trænger til kvindelig ømhed, kærlighed, og du er gået fra mig, min Vera!"

Kummerfuldt, bebrejdende så han på hende. Han havde ondt af sig selv. Skulle også han virkelig, ligesom de andre, søge trøst og kort glæde i armene på en Matvejevna? Eller skulle han køre til Xenia Petrovna, en godt udseende dame af selskabet på tredive år, som i går havde set ham gennem sin skildpaddelorgnet med sine store, brune, fremstående øjne og nølende havde sagt:

"Hvor ser De interessant ud, Alexander Nikolajevitch! Jeg elsker Dem som helt og som … mand. Kom til mig i morgen klokken seks."

Sablin gøs. Vera Konstantinovna så smilende på ham, næsten som om hun lo ham ud.

"Tilgiv mig," tænkte Sablin og følte med ét sit hele Jeg i svaret: "Jeg tilgiver! Tilgiver! Jeg ønsker, at du i det mindste skal være lykkelig derved." –

Forbavsende tydeligt stod floden for hans øjne med isflagerne og den ufuldstændige bro midt i vandet … Gravhøjen, korset slået sammen af fyrretræ.

Havde han ikke levet nok? Kitty, Marussja, Vera Konstantinovna … og mange andre imellem. Det overdådige festlige liv, visitter, selskaber, baller, flotte manøvrer, smukke parader, den larmende øvelsesplads, hornblæsere, raske tider, om morgenen soldaterlugt og om aftenen de fineste parfumer

og animerede ansigter, smukke, velplejede, velfriserede kvinder …

Var det ikke nok? …

"Hvorfor ikke?" tænkte Sablin. "Forstår vi ikke trods alt at kæmpe og at dø? Hvorfor ikke? Allerede over et år har denne store krig varet. Og vi slås uden patroner, uden ammunition. Den russiske armé lever og vil leve og sejre.

Men hvor mange menneskeliv har disse halvandet års krig ikke slugt? Hvor mange er begravet på Østpreussens og Galiziens marker, hvor mange er omkommet i Karpaterne og i Polens sumpe?

Men afløsningen kommer.

Forstærkningen …?"

Det sidste ord sagde Sablin næsten højt og satte sig op i et sæt, så forfærdet blev han over tanken. Disse officerer i går aftes hos grevinde Paltov, denne kuplet-sanger, som havde sunget: "Soldaterne kommer". Efter souperen havde man trukket sig tilbage til grevindens lille salon. De unge piger dansede flinkt og denne såkaldte officer … snøret, i grå pludderbukser og gamacher, havde sunget kupletter til guitar, og i hver tone lå der en smudsig, kynisk hentydning. Og damer, generaler og mange unge officerer af denne moderne type havde hørt på ham. Sablin havde iagttaget dem. Epauletterne var de gamle fra garderegimenterne og krigsskolen, men mellem dem var mange andre, ikke officersmæssige distinktioner.

En af disse herrer kom ubehændigt til at støde til en dame: "Undskyld!" sagde han frækt.

Tre blev siddende, mens damer stod op, da der manglede stole. Én tændte en cigaret uden at bede om tilladelse til det.

Alle var ædru, men opførte sig så utvungent og frit, at deres bevægelser, deres optræden allerede i sig selv var fræk og uforskammet.

Sablin havde for længst vidst, at der fandtes forskellige slags officerer. Hver del af arméen havde sine særlige typiske ejendommeligheder. Gardeofficererne var anderledes end dem fra linjeregimenterne, men altid havde alle gamle officerer udmærket sig ved ridderlig høflighed og opmærksomhed mod damerne. Aldrig havde de taget sig friheder.

Der havde været klodrianer og frække fyre, men aldrig lømler. Og det var netop det, mange af disse unge mennesker var, lømler, som pralede med friheden og lod hånt om alle gode manérer.

"Vi," tænkte Sablin om sig selv og sine samtidige, "vi forelskede os i en Kitty og forførte uskyldige piger, således som jeg har forført Marussja, vi levede udsvævende og drak os fulde, men vi havde alligevel vore idealer, vor tro og holdt os til vor stolte devise: For tro, zar og fædreland. Aldrig havde vi spottet troen, kritiseret zaren eller ikke elsket fædrelandet. Og vi kan dø roligt … Forræderi kan ikke forekomme blandt os.

Men disse hér? Har de tro? Jeg mener ikke den indre, sande tro, nej, jeg mener kun den ydre, om de forstår at stå på den rette måde i kirken, at tænde kerter, at bøje sig for gudsbillederne – er der blot en antydning af religiøs følelse i dem?

Zaren elsker de ikke. Men fædrelandet?

Dette var nye officerer med nye anskuelser. Mellem de unge mennesker fandtes der dog også nogle af den gamle slags, som

stammede fra Lycæet og kadetkorpsene, og som holdt sig borte fra den store masse, som var så helt forskellig fra dem."

Sablin tænkte længe over, med hvilket ord han kunne sammenfatte dem, beskrive dem, og pludselig fo'r det ham gennem hovedet, og en gysen løb ham ned ad ryggen:

"Revolutionsofficerer."

Skulle det virkelig være sandt, at det ville komme, som lå i luften, som onkel Oblenissimov, Pestretzov og mange andre havde antydet for ham? Kommer revolutionen? –

Beslutningen om straks at tage tilbage til fronten modnedes i ham. Han klædte sig på og ringede. Han måtte endnu vente længe, inden det bankede og hans datters jomfru trådte ind. Hun var endnu helt forsovet, flygtigt, men moderne friseret og koket og elegant klædt. Hun så frækt og udfordrende på Sablin.

"Er den nådige frøken oppe?" spurgte Sablin.

"Tatjana Alexandrovna sover endnu," svarede Pascha.

De målte hinanden med øjnene, og Sablin var den, som først blev forlegen.

"Godt," sagde han. "Bring min te og min kuffert herind. Jeg rejser allerede i dag."

24

Sablin tilbragte hele dagen med sin datter. Han spadserede med hende i Petrograds livligste gader og undrede sig over de mægtige udstillinger i juvelerbutikkerne. Brillanter, brogede stene, guldsager lynede over alt og fandt åbenbart afsætning til trods for de vanvittige priser. Sablin iagttog sin datter og var tilfreds med hende.

"Tanja, kom, vi går hér ind og køber disse turkis-øreringe til dig som erindring. De vil klæde dig," sagde Sablin og blev stående foran en stor juvelerbutik.

"Nej, papa, køb dem ikke til mig nu. Jeg ville kun kunne bære dem med dårlig samvittighed nu under krigen."

"Befandt du dig godt i går hos Natalia Borissovna?"

"Ja og nej," sagde Tanja. "Med så mange lidelser rundt om er det latterligt at holde fest. Og mange officerers opførsel synes jeg ikke om. Ikke sandt, papa, de ser slet ikke ud som officerer?"

Sablin svarede ikke.

"Papa," sagde Tanja, sagte, da de tavse gik ad Morskaja. "Vil du ikke forestille dig for kejserinden?"

"Nej," svarede Sablin kort. "Jeg rejser i dag tilbage til fronten. Jeg må … men hvorfor spørger du om det?"

"Storfyrstinde Olga spurgte mig i forrige uge, hvorfor du aldrig kom hjem på orlov. Ikke en gang da du var såret. Hun siger, at kejserinden holder så meget af dig og endnu den dag i dag ikke kan glemme moder."

"Tanja," sagde Sablin og trykkede sin datters arm, "tal aldrig samtidig til mig om mama og kejserinden. Du kan ikke vide …"

"Jo, jeg ved …" sagde Tanja roligt.

"Hvad ved du?" spurgte Sablin og følte, at hårene rejste sig på hans hoved under huen.

"At kejserinden har gjort moder meget ondt," hviskede Tanja.

"Hvilket ondt?" spurgte Sablin.

"Det ved jeg ikke. Men kejserinden sagde: Jeg er skyldig overfor Deres moder, men jeg håber, at hun har tilgivet mig deroppe."

"Jeg beder dig, Tanja, tal aldrig om det."

"Nej, aldrig, papa. Men man må tilgive kejserinden. Hun er så ulykkelig. Man må holde af hende."

De gik forbi Vinterpaladsets massive indhegning og kom ned til Nevaen. Det hvide skylag, som hele morgenen igennem havde dækket himlen, delte sig, og et blegt blåt viste sig over Peter-Pauls-kirken. Den brede snedækkede Neva lå for dem. Fra fæstningen knitrede et maskingevær, soldaterne holdt skydeøvelser på isen. Til højre lå det kolde, rimklædte Vinterpalads, og ejendommeligt virkede Røde Kors' plakater på ham. Hele breddens skønhed trådte frem i det blege vintersolskin, og Sablins hjerte svulmede ved synet af den vidunderligt majestætiske Neva. Tanja følte sagtens det samme, for med sin lille behandskede hånd trykkede hun hans og sagde:

"Skal tyskerne virkelig indtage Petrograd, papa?"

"Hvordan falder du på det, min kære pige? Er det overhovedet muligt?"

"Papa, jeg forestiller mig lige nu, at fremmede herskede i vor by, brændte vore herlige slotte, plyndrede Eremitagen, slæbte malerierne bort, og at vi ikke kunne blive boende længere hér. Sig at det er umuligt, papa."

"Vist er det umuligt," sagde Sablin, men hans stemme lød ikke overbevisende.

"Du må ikke lade det komme så vidt," sagde Tanja og så fuld af stolthed på Georgievsbåndet, som han bar i knaphullet på sin kappe.

Men atter faldt det uhyggelige vilde ord Sablin ind i dette øjeblik: "Revolutions-officerer!"

"Nå ja," tænkte han, "men disse revolutions-officerer må da have førere, revolutionsgeneraler ..."

25

Toget til S. afgik om aftenen. Tanja fulgte, ledsaget af Pascha, Sablin på banen.

På højre side af perronen afgik et forstadstog til Zarskoje Selo, og man så elegante husar- og gardeskytteofficerer med deres damer, dels i feltgrå, dels i strålende fredsuniformer. En lakaj ledsagede en dame og bar en stor pakke efter hende. Hér gik livet sin gang lige så strålende, prægtigt, larmende og lystigt som ellers, og intet mærkedes til krigen. Der sås intet blod, skønt blodet råbte mod himlen.

Den internationale waggon var elektrisk oplyst, og den høflige konduktør hjalp Sablin ind og sagde: "Deres Excellence kører alene til Zarskoje Selo, men dér kommer en passager til ind."

"Ganske ligegyldigt," tænkte Sablin. En uforklarlig sørgmodighed trykkede hans hjerte. "Måske virkelig en forudanelse," tænkte han, mens han slog korsets tegn for Tanja, "skal jeg ikke mere gense dette kære, uskyldige ansigt?"

Så længe som muligt så han på Tanja, som fulgte toget, så længe hun kunne og med øjnene fulde af tårer vinkede til ham med sit lommetørklæde.

"Nej," tænkte han, "det er alt sammen indbildning. Ikke antydning af revolution. I virkeligheden går jo alt godt. I det gamle spor. Og Rasputinerne, Varnavaerne og Stürmerne er kun en bitter bismag, ellers intet. Mine nerver har spillet mig et puds, ved fronten vil det gå bedre. Selv om der også findes revolutionære officerer, er det dog stadig kun få, som

forsvinder i den store mængde, og revolutionære generaler findes ikke og vil aldrig findes."

Toget holdt i Zarskoje Selo. En kvindestemme råbte muntert lige ved vinduet: "På gensyn, på gensyn! Og kom snart igen! Få en ende på denne uudholdelige krig."

Stemmen lød bekendt.

Sablin så ud af vinduet, og så søster Ljubov Matvejevna fornøjet tage afsked med Samoilov.

Da toget satte sig i bevægelse, kom Samoilov ind i kupéen, rød af kulde.

"Ah, excellence," hilste han Sablin, "det var en behagelig overraskelse. Vi kører altså sammen til Mogilev. Lad os passiare. Nå, hvad synes De så om det hjemme?"

"Forfærdeligt."

"Nå, men hvorfor? ... Der præsteres arbejde – vældigt arbejde."

"Hvorpå ser De det?" spurgte Sablin.

"Forberedelsen af revolutionen," sagde Samoilov hviskende.

Sablin fo'r tilbage.

"Hvorfor bliver De bange, Deres Excellence? Ja, jeg tænkte mig det nok. Jeg forstår Dem naturligvis. De, Hans Majestæts tidligere fløjadjudant, general à la suite og gardeofficer, får pludselig sådanne ord at høre og tilmed af en veltjent general, som kører til hovedkvarteret. Men De vil nok vænne Dem til det."

"Under krigen?" spurgte Sablin.

"Ser De, dér har jeg allerede fanget Dem. Altså hvis ikke under krigen, hvornår ville det så være muligt?" fortsatte Samoilov smilende.

"Nej, det har jeg ikke sagt," protesterede Sablin heftigt, "og det vil jeg aldrig sige."

"Nå, nå," sagde Samoilov og blinkede listigt med øjnene. "Men når jeg nu siger Dem, at vi i modsat fald står overfor en separatfred," hviskede han næppe hørligt.

Sablin svarede ikke straks.

"Hvad så?" sagde han roligt. "Hvis man ser sagen fra et russisk synspunkt, ville en separatfred slet ikke være så dårlig. Folket er krigstræt. Den egentlige hær er mejet ned på slagmarkerne, de bedste officerer faldet. Reserven bliver slettere og slettere. Hæren bliver efterhånden til landeværn. Lad os antage, at situationen omtrent er den samme hos modstanderen. Vi slutter naturligvis ikke en separatfred for ingenting. Vi kan antage, at alle de spørgsmål, som Rusland allerede længe har lidt under, først og fremmest Balkan-spørgsmålet vil blive afgjort til vor fordel."

"Ja, Konstantinopel og Strædet tilfalder os," sagde Samoilov, forundret lyttende til Sablins rolige ord.

"Ja, der ser De. Og sandsynligvis vil også det persiske spørgsmål få en heldig afgørelse."

"Vor indflydelse på Lilleasien vokser, og havnen i den persiske havbugt er garanteret."

Sablin fortsatte: "De ser altså, at Rusland har i dag opnået mere, end det nogensinde havde tænkt sig tidligere. Og se nu videre. Folket er krigstræt. Dyrtiden rykker nærmere og med den hungersnøden. Tropperne har også nok af krigen. Efter al sandsynlighed vil vi sætte os fast i skyttegravene og må gå over til en stillingskrig. Freden ville blive hilst med begejstring af alle samfundslag, et godt manifest, som lover land osv., måtte

yderligere bekræfte den. For eksempel således: 'Den sejrrige russiske hær har ved sit blod indlagt sig store fortjenester hos os. Vi glemmer ikke dens troskab og heltegerninger på slagmarken og vil, følgende vor bedstefaders eksempel ...' osv., osv. – De forstår, hvor det ville styrke kærligheden til og agtelsen for zaren i folket. Og når man slænger en selv kun indskrænket konstitution i gabet på vort intelligensparti og smører pressen ordentligt, ville der opstå sande lovprisninger. ... De må indrømme, Nikolai Sacharovitch, at det så ville være det første tilfælde i Ruslands historie, hvor det fører krig for sig selv. Ikke for bulgarerne, ikke for østrigerne, preusserne eller franskmændene, men for sig selv. En sådan zar ville de taknemmelige efterkommere rejse monumenter for og ikke alene kalde ham Fredsstifteren, men den Vise."

"Men bryde sit ord, forråde de allierede. Det er frygtelige ting, De siger. De siger det samme, som også Stürmer siger," indskød Samoilov.

"Så er det altså ikke så dumt, det man fortæller om ham. De siger: Forråde de allierede. Hvem? England og Frankrig? Vil de måske ikke forråde os og eventuelt beklage os, hvis det går galt for os? Er det ikke altid blevet bebrejdet Paul, Alexander I, Nikolaus I og Alexander II, at Rusland har spillet rollen som europæisk gendarm? For hvem er ikke det russiske soldaterblod allerede flydt? Hvor mange troner har det ikke allerede fæstnet? Har ikke Franz Joseph vore soldater at takke for sin trone? Og hvordan takker han Rusland for det gode, det har gjort ham? Vil det ikke gå os lige sådan med Frankrig og England? Hjertets politik er en dårlig politik. Desværre er den russiske politik sådan. Hvad mener De? Med hvilke følelser ville den russiske

soldat gå i slag, når man sagde ham, at han skulle dø for England? De styrter tronen for at holde troskaben til de allierede, men vil arméen lade sig ofre for de britiske interesser?"

"Å, Alexander Nikolajevitch, De har overset hovedsagen i Petrograd: De nye soldater, de nye officerer."

"Tværtimod. Jeg har hovedsagelig iagttaget dem. Og jeg karakteriserede Dem denne iagttagelse med det banale ord: Forfærdeligt."

"Ja, De syntes vel ikke om det lange hår, deres slappe disciplin, måske mindre korrekte påklædning, måden at hilse på osv. Ydre disciplin har de kun lidt af, det er sandt. Men, Alexander Nikolajevitch, vi uddanner bevidstheden hos vore soldater," sagde Samoilov.

"Det er vel ikke ubeskedent at spørge, hvem er det *vi*?"

"Vi," svarede Samoilov, "det er militærpersonerne, som indser, at regeringen er inde på en forkert vej, som er blevet klar over, at det gamle krigssystem fører os mod nederlaget. Vi søger nye veje. Navne vil jeg ikke nævne Dem. Men da jeg kender Deres kærlighed til alt militær, tror jeg, at også De hører os til ..."

"Jeg søger ingen nye veje i krigsvidenskaben. Jeg tror på den. Vore store hærføreres navne er mig hellige. Ved at følge deres eksempel har jeg altid sejret og vil forhåbentlig også fremdeles sejre," sagde Sablin tørt og værdigt.

"Men Deres Excellence," sagde Samoilov og lagde sin lille bløde hånd med de korte tykke fingre på Sablins af sol og kulde brunede racehånd, "De vil dog ikke bestride rigtigheden af Suvorovs råd, at enhver soldat må kende sin opgave."

"Det har jeg ikke alene prædiket, men også ført ud i livet," sagde Sablin endnu mere tørt.

"Ser De," sagde Samoilov indsmigrende, "også vi uddanner den bevidste soldat, det vil sige en sådan, som kan finde sig til rette i hele den komplicerede, politiske situation, en soldat, som er i stand til at kritisere og analysere."

"Det vil altså med andre ord sige, at De vil indføre politikken?" udbrød Sablin forarget.

"Nå ja, en *smule* politik. Vi vil have, at tropperne skal forstå, at Rasputin ikke er det legemliggjorte, russiske monarki, at Warnawa, Stürmer, Suchomlinov er utilladelige. Vi behøver magt til at bryde egensindigheden, måske en lille paladsrevolution."

"Men vil De så også kunne kommandere Holdt i rette tid? Bland mig ikke ind i det. Jeg bliver bange, når jeg hører alt det, De siger hér. Og med sådanne tanker rejser De til hovedkvarteret. Å Gud, å Gud, hvad skal det blive til?"

"Jeg er blevet kaldt til rådslagning i hovedkvarteret," sagde Samoilov med komisk værdighed.

"Jeg må melde Dem!" sagde Sablin,

"For min skyld gerne. Men mærk Dem, vi er mange, og os alle kan I ikke hænge. I dag er vi de stærke, ikke alene overkommandoerne, også storfyrsterne er på vor side, og hvem går med jer?"

"Soldaterne!" udbrød Sablin ildfuldt.

Samoilov skar en foragtelig grimasse.

"De har tillid til *dem*? En flok får er det, dette lavtstående russiske folk, som så let er til fals. De løber efter den, som holder den bedste lokkemad hen for dem, som lover dem mest,"

sagde Samoilov og rejste sig. "Spiser De middag med? Her er spisevogn."

Sablin så hadefuldt på ham.

"Tak," sagde han kort. "Jeg har spist hjemme."

"Som De vil," sagde Samoilov og strakte sig. "Jeg har nydt så megen elskov i disse dage, at jeg nu mærker en kolossal appetit."

Han nikkede med sit skaldede hoved, der var omgivet af tyndt gråt hår som frynser, og forlod kupéen, idet han trak på skuldrene.

Sablin lænede sig tilbage i sædet. Han var sulten. Hjemme havde han ikke blot ikke spist middag, men ikke en gang frokost, for de hurtige forberedelser til afrejsen gav ham ikke tid til det. Men tanken om at skulle sidde sammen med dette usympatiske menneske og måske oven i købet fortsætte denne ubehagelige samtale berøvede ham al appetit. "Nej, ikke på nogen betingelse, jeg hader ham! Revolutionær general! Som svampe er de skudt op af jorden i Rusland, disse revolutionsledere.

Å Gud! For ikke ret lang tid siden svor jeg, begejstret af din blide lære, at udøve kristen kærlighed, og hvor mange hader jeg nu ikke? Jeg kan ikke tilgive kejserinden, Rasputin hader jeg, jeg hader denne nye type selvbevidste officerer og soldater, jeg hader Samoilov, denne revolutionsgeneral. 1 stedet for kærlighed had; men hvordan kan jeg forandre det? Elsk dem, som I hader. Men når de nu ikke hader mig, men fædrelandet og dig, som har lidt for os! Hvor finder jeg svar på alle disse spørgsmål"?

Ud af sin håndtaske tog Sablin sit lille testamente og slog det op, og de første ord, som han tilfældigvis fik øje på, lød:

"Hævnen tilhører mig, jeg vil gengælde!"

Sablin tænkte efter og hang med hovedet. "Vi mennesker har altså ingen fri vilje, altså er alt det, som sker nu bestemt af dig, forudset af dig.

Men så findes der ingen forbrydelse. Så er heller ikke mord en synd."

Og hans tanker forvildede sig ind i en labyrint af modsigelser og løb ud i håbløshed. –

Samoilov fandt Sablin læsende i evangeliet. Han skelede til bogen, og et foragteligt smil gled næppe synligt over hans ansigt. Larmende begyndte han at klæde sig af, kaldte på sin oppasser, lod ham trække støvler og ridebukser af og brugte mund, når oppasseren tog kejtet fat i den snævre vogn.

"Fæho'de, vil du rive stroppen af! Træk ikke i sporerne, æsel, højere oppe! Å, dit fjols!"

Han strakte sig under dynen, tog demonstrativt en gul bog i hånden og skar med sine lange, velplejede negle nervøst bladene op på en letfærdig, fransk roman.

Han følte sig udmærket tilpas. Han skabte et nyt Rusland, og det forekom ham, at han selv var blevet ny og følte byrden af sine 56 år mindre.

Til Mozilov talte de ikke et ord mere sammen. Dér stod Samoilov ud uden at tage afsked med Sablin. Men Sablin åndede op, da han var ude. Det forekom ham, at endog luften i kupéen var blevet lettere og renere.

26

Sablins tog kom først stærkt forsinket til S. klokken 3 om natten.

I Petrograd havde det været barsk vinter, den blege sol varmede ikke, og fra Neva-breddens rimklædte granit og fra jernhavegitrene udstrømmede endnu mere kulde. Men hér mærkede man endog en let forårsluft. Det var ganske vist fem graders kulde, men alligevel var luften så ren og blød, at man følte, at foråret nærmede sig fra syd, og at det snart ville blive tøvejr.

På banegården var der mørkt, de triste petroleumslygter kastede kun en svag lyskreds. Rundt omkring herskede det dybeste mørke. På den anden side af banedæmningen hævede høje brede akacier sig sort mod himlen og brusede allerede helt forårsagtigt med deres vidtudbredte grene. Langstrakt fløjtede et lokomotiv, stædigt fordrende indkørsel, men sporskifteren sov, og lokomotivet hylede grelt og gennemtrængende med sin hæse stemme.

Kun få passagerer steg ud, mest soldater, som kom fra orlov eller fra en eller anden kommando. De havde deres sække og bylter på ryggen, gabede og talte med søvnige stemmer.

Sablin blev modtaget af sin kæreste ordonnans, husarunderofficer Schapovalov, sin oppasser Simeon, som allerede havde været hos ham i Petrograd og næsten var et medlem af familien, og den vigtige, men pålidelige chauffør Petrov, som før krigen havde været chauffør hos en rig herre i Petrograd. Alle glædede sig over at se Sablin igen.

"Velkommen, Deres Excellence," sagde Simeon og trådte ind i kupéen og bar bagagen ud med sine stærke arme. "Vi havde ikke ventet Deres Excellence så snart. Deres Excellence har kun givet sig lidt tid til at hvile ud i. Har den nådige frøken Tatjana Alexandrovna det godt? Er missen der endnu? Og Pascha, er hun endnu lige tyk og hårdhjertet?"

"Og hvordan står det til hos os?" spurgte Sablin ham, efter at han havde besvaret hans spørgsmål.

"Alt vel. Fredeligt og stille. Leda har længtes efter Deres Excellence. Den vil have motion. Florestan har vi lige skoet igen i går. Seks uger holdt de gamle. Schapovalov, tag håndtasken, jeg bringer kufferten."

Schapovalov, som ventede på perronen, besvarede højt og militært Sablins hilsen og berettede alle nyheder fra divisionen.

"Ritmester Michailitchenko har fået Anna-ordenen af II. klasse med sværd for slaget ved Shelesnitz og løjtnant Karpov Georgievssablen. De kom for tre dage siden fra arméstaben. Og samtidig kom også telegrammet om, at Deres Excellence kom tilbage. Så befalede stabschefen, at der skulle ventes. Der er bestilt hornblæsere fra ulanerne, og matuschka [Note 8)] har lovet at bage en pirog [Note 9)]."

Det var Sablin, som om han kom til sin familie. Hjemme i Petrograd var der ikke så hyggeligt, der havde han ikke været så glad og vel til mode som her mellem disse folk.

Petrov, i gul pels med lyserøde skulderstropper, gik bagved og meldte ham:

"Vejen er udmærket. Heller ikke for megen sne. Kun i Borovo blev vi siddende fast et stykke tid på henfarten. Vand kan vi

fylde på ved møllen. Dér er det ikke frosset til. Henad nitiden vil vi være hjemme."

På den mørke plads foran stationsbygningen holdt Sablins elskede, store, kraftige vogn af russisk-baltisk fabrikat. Også bondeslæder holdt dér og ventede, en lille strithåret brun hest, dækket med en bastmåtte skelede ængsteligt til de blændende automobillygter. Poljakov, anden chauffør, stod ret og ventede dér.

"Velkommen, Deres Excellence," besvarede han soldatermæssigt Sablins hilsen.

Ømt så han på automobilens lille divisionsflag, blåt og gult med divisionsnummeret på, så Poljakov, som med begge hænder tumlede med svinget, og følte, at det kolde had veg ud af hans hjerte, og at den rene, kristelige broderkærlighed igen svulmede varmt i ham.

Han satte sig ind i automobilet. Simeon og Schapovalov dækkede omhyggeligt hans ben til med pelstæppet, automobilet tøffede og sitrede nervøst.

"Kør," sagde han og indåndede glad den friske natteluft.

Automobilet rullede blødt over den hvide, fasttilkørte sne. Den lille hest ved slæden fo'r sammen og så ud, som om den ville løbe løbsk, men da var automobilet allerede fløjet bort som en drøm.

Som i et trylleeventyr dukkede snart en husgavl frem af den mørke nat, pludselig belyst af de skarpe automobillygter, snart en grå trappe, skriften på et butiksskilt, en vejrmølle på bjerget, en række snedækkede pile. En vejviser lynede frem, et lille kapel med et malet gudsmodersbillede, som der endnu hang visne blomster ved, susede forbi, og atter nøgne marker, på hvilke de

sorte plovfurer aftegnede sig i lige linjer under det tynde, hvide snelag.

Ubemærket kom de ind i den stille skov. Dér var det varmere, hyggeligere. Der lugtede af fugtighed, et eller andet sted brusede vand. De holdt ved møllen, og motoren tav. Lygtelyset faldt på Poljakov, som var nede at øse vand med sejldugsspanden.

Stjerner blinkede på himlen. Under pelsen var der varmt. Sablin mærkede ingen træthed og ville helst have suset videre i det uendelige. Der var så stille og fredeligt rundtom, at den tanke, at han tog i krigen, til fronten, var ham ejendommelig. Længe kørte de således gennem skoven. Schapovalov og Simeon, som sad på forsæderne, gav nøje agt på vejen og vekslede af og til bekymrede ord med Petrov.

"Er De nu ikke kørt forbi?" spurgte Schapovalov.

"Nej, vi har ikke haft fabrikken endnu. Til venstre kommer fabrikken, så først hjørnet."

Det blev lyst. Stjernerne slukkedes den ene efter den anden, kun morgenstjernen lyste endnu stor og klar på den grønligt farvede himmel. Under den rødmede himlen, blev gul, og over den snedækkede flade gled en ildrød stråle.

Solen stod op.

Det blev koldere. Men en sådan munterhed lå over vinterlandskabet, en så kostelig friskhed i luften, at Sablin tog den grå pelshue af, trak vejret af fuldt bryst og forjog alle mørke tanker, helt fortabt i al herligheden rundt om.

Ad smalle sideveje kom de gennem unge plantager og ad engdæmningen over sumpe og til sidst ud i et stort, kuperet

terræn. Vejrmøller vinkede automobilet i møde med deres vinger.

"Se til polakkerne," sagde Simeon, "selv om søndagen maler de korn. Det kan man kalde brødmangel."

Automobilet kørte op på en høj, og vidt så man det flade land for sig, indrammet af mørke skove.

Landsbyen Oser med sine små, grå hytter nærmede sig hurtigt. Den lå på skrænten af en høj ved en nu tilfrosset sø. Der, hvor vinden havde jaget sneen bort, lynede isen i solen som grøn smaragd. Ved bredden lå den lille, blegblå kirke midt imellem træer. Krumme og snævre landsbygader gik derfra ud til alle sider. Over alt mødte de soldater i korte pelse, med huerne i nakken og friske, røde ansigter. De trak store brune heste fra strigling i stalden. Ved synet af automobilen rettede de sig, holdt trensen kortere og så fornøjet på Sablin. De elskede deres divisionschef, således som den russiske soldat altid elsker sin tapre, energiske, overbærende og ikke hovmodige foresatte.

27

I staben ventede man ham. Teen stod klar. Alle var forsamlet i spisestuen. Hans stabschef, Semeonov, en lille, rødhåret, livlig oberst med krumme ben, kaptajn Davidenko, høj, slank og stolt af sin lange knebelsbart, den tykke doktor Uspenski og to unge løjtnanter Pavlov og løjtnant von Dal. Også værten, den unge præst med sin nydelige kone, som der blev gjort kur til fra alle sider, var til stede.

"Nå, hvordan går det, batjuschka, er De nu ganske beroliget?" spurgte Sablin præsten, som stadig var bange for, at russerne skulle gå tilbage, og at landsbyen Oser skulle overlades til tyskerne, da han i så tilfælde måtte flygte. Allerede et helt år havde han iagttaget flygtningene, som kom igennem byen, og tænkte med rædsel på, at måske også han kunne komme til at forlade sit nygrundede hjem.

"Jeg bliver mere tillidsfuld, Deres Excellence. Vi står åbenbart fast nu. Jeg har også spurgt soldaterne. De siger: Vi viger ikke af stedet. Når bare de ikke narrer os med ammunition."

"Da kan jeg bringe Dem glædelige efterretninger. Til foråret vil vi blive overøst med projektiler og patroner, ja oven i købet med kanoner."

"Så begynder fremmarchen måske også til foråret?" spurgte præsten forsigtigt.

"Ja, sandsynligvis."

"Det ville være dejligt. Når vi så også kunne erobre Kowel, Cholm, Vladimir-Volynsk og måske også Warszawa tilbage."

"Vi får at se. Nå, og De, matuschka, hvordan går det?"

"Mig?" sagde den unge kone, genert rødmende op til ørerne, som unge koner gør, der er sig deres skønhed bevidst, men dog frygter de foresatte. "Jeg er taprere end min mand. Jeg har endog overtalt ham. Mens De var borte kørte vi til Dombrowicz og købte såsæd hos godsejeren. Vi vil så lidt hirse. Og med møje og besvær fik vi det også. Ved Deres godhed har vi jo i år fået overladt så megen gødning, at vi kan forberede jorden godt. Jeg tror allerede bestemt, at De ikke vil gå tilbage. Og når De bare kan jage dem så langt bort, at vi ikke mere hører kanonerne og ikke mere ser de sårede, ville det være dejligt! Så ville jeg helt glemme, at vi har krig."

"Nå, De tænker nu heller ikke så meget på det, Alexandra Petrovna," sagde stabschefen. "Mens De var borte, Deres Excellence, har Alexandra Petrovna bagt herlige piroger til os og serveret boller med kirsebær for os. Man kunne have slikket sig om munden og kysset hendes små hænder."

Den unge kone blev blodrød.

"Å, hvad så, hvad er det at tale om? De ler jo bare ad mig. Vent blot til sommer, så skal jeg, om Gud vil, lave Dem boller med friske kirsebær. Kan du endnu huske ved brylluppet, far," henvendte hun sig til sin mand og søgte bistand.

"Men hvordan kan De tale om sommer?" sagde Davidenko. "Til sommer er vi for længe siden i Berlin."

"Ja, Alexandra Petrovna følger jo med os," ytrede stabschefen. "Tichon Ivanovitch tager hende med som sygeplejerske."

Alle lo, for tykke doktor Tichon Ivanovitch Uspenski var kvindeven.

Man satte sig ved det lange bord, som var dækket af en rød- og hvidmønstret dug. Den store kobbersamovar dampede

allerede, og frisk fløde og smør, hvedebrød og alle slags hjemmebagte sager stod rede. Gennem de små vinduers molsgardiner og de runde, yppige geranieblade så man vinterlandskabet derude, den frosne sne, højene og i det fjerne den mørke granskov. Dér bagved, tredive kilometer borte, var fronten.

En kanariefugl og en sisken kvidrede i deres bur.

Fra hjørnet, hvor den lille lampe brændte foran helgenbillederne, så Kristus så blidt og venligt, som om han glædede sig over at se tilfredse og lykkelige mennesker og høre deres glade, spøgefulde passiar.

"Det er vel ikke Deres Excellence imod, at jeg har bestemt ordensuddelingen til i dag. Der er i alt 52 mand. Måske er De træt af rejsen og ville hellere hvile Dem?"

"Bagateller, Varlam Nikolajevitch. Efter teen rider vi to til korpskommandanten, og klokken et håber jeg at være tilbage. Så har jeg jo altid tid til at hvile mig ud. Nå, har Karpov fået sablen sendende?"

"Å nej!" udbrød Davidenko oprørt. "Så gerrig er arméstaben. De har kun sendt ham det lille kors og kvasten. Men sandsynligvis har de alligevel fået penge for hele sablen."

"Tyvestreger," sukkede tykke Uspenski.

"Det er en skam," sagde Sablin. "Jeg ville så gerne have givet ham en god sabel med en god klinge, så at han kunne have haft et minde, som havde kunnet gå i arv til søn og sønnesøn. Han er en god officer, og faderen var udmærket. Han var blevet slået til Georgievsridder, men han oplevede det ikke, den stakkel. Han faldt ved Midji."

"Det lader sig nu alligevel gøre endnu," sagde Davidenko, "hvis Deres Excellence ville tillade sig en lille udgift."

"Hvordan det? Jeg ville gerne have den i dag. Men så hurtigt kan vi da ikke få fat på én."

"Jeg skal skaffe én."

"Men hvordan?" spurgte Sablin.

"I Kuban-regimentets stab, tyve kilometer herfra, blev der i forrige uge solgt en falden officers efterladenskaber og derimellem en udmærket kaukasisk sabel. En mørk klinge med forgyldt, tyrkisk inskription, vidunderligt forarbejdet, sølv med guld og sort, i jævn stil, men samtidig kunstnerisk tegnet, en øjenlyst! Den skal koste 300 rubler, en sum, som naturligvis ikke enhver kan betale. Derfor er sablen ikke solgt endnu. Hvis Deres Excellence tillader det, sender vi automobilen, pengene kan vi jo låne et eller andet sted af forplejningskassen."

"Hvorfor?" sagde Sablin og tog sin lommebog frem. "At gøre en ung, dygtig officer en glæde er den største fornøjelse. Jeg betaler den. Sørg kun for, at vi også får anbragt det hvide kors."

"Bliver gjort. Chauffør Petrov er en udmærket klejnsmed. Klokken tre vil alt være i orden. Vi tager fløjlspuden fra Alexandra Petrovnas sofa, og på den overrækker vi ham den."

"Tak, Michail Ivanovitch. Så sørger De altså for alt."

"Javel, Deres Excellence," svarede kaptajnen og slog hælene sammen.

28

Efter teen brød Sablin og stabschefen op.

På gaden ventede den flotte hestepasser i kort pelsfrakke, mørkerøde ridebukser og lynende støvler med en stor hest ved tømmen. Det var en vidunderlig smuk hoppe i udmærket foderstand, med fine, fejlfri ben. Blåligt skinnede dens blankt striglede sider i solen. Utålmodigt skrabede den i sneen og prustede let, skelede til døren, hvorfra dens herre måtte komme. Leda vidste, at hun var smuk, at hendes herre elskede hende, at der ventede hende en smuk ridetur på bløde sneveje, gennem duftende nåleskov, at hun så atter ville komme ind i den varme stald, og at der forestod hende et glad gensyn med hendes gamle ven Florestan. Og derfor var hun fuld af muntert liv, hendes hjerte slog hurtigt og fyldte årerne med varmt blod. Hun skelede til døren og var vred på sin herre over, at han stadig ikke kom, og så sig om efter de andre heste, som stod tre sammen, stabschefens og de to ordonnansers rideheste. Hun kendte dem alle tre og vurderede hver på sin måde.

Den tykke og dovne Brigader, Semeonovs tjenestehest foragtede hun dybt, for det første på grund af dens dovenskab og for det andet, fordi den var en vallak, som ikke forstod hende og ikke fuldtud kunne goutere hendes hoppeynde og kokette skønhed. Due, ordonnansens grå hoppe, som hun ofte måtte stå timer igennem sammen med, var hendes fortrolige i hestehemmeligheder. Ofte åd hun de bedste strå fra hende af deres fælles knippe hø, andre gange overlod hun hende stolt den havre, hun ikke kunne få ned: "Tag for min skyld bare væk, æd, for Guds skyld!" Hoppen Botschka foragtede hun også

allerede af den grund, at den troligt fulgte efter Brigader og stod ved siden af ham.

Allerede gennem to døre hørte Leda sin herres stemme. Hun spillede med de fine silkeører og drejede øjnene sådan hen mod døren, at det hvide kunne ses. Hun sukkede dybt: "Hvad står han og vrøvler efter," tænkte hun. "Hurtigt, skynd dig!"

Nå, endelig kom han. Hun så ham endnu ikke, men med hele sit væsen sporede hun hans nærhed. Hun sitrede nervøst og stod ubevægelig i sød forventning.

"Leda, min Leda," lød hendes herres kærlige stemme, og hun svarede med en sagte vrinsken.

"Nå så du svarer! Kan du kende din far," sagde hestepasseren Pherapontov. Leda ærgrede sig over ham. "Forstyr mig ikke," var det, som om hun ville sige og stampede energisk med bagbenet i sneen.

Den bløde, velkendte hånd klappede hende på halsen og mulen og gav hende et stykke sukker. Men Leda tog ikke sukkeret, den hengav sig helt til sin kærlighedsfølelse, skubbede sukkeret bort og snusede med velbehag til sin herres, sin mesters, sin afguds hånd.

"Nå så du vil ikke en gang spise sukker, din forvænte prinsesse," sagde Pherapontov. "Men den kendte Deres Excellence, der har længtes efter Dem."

Leda følte, at den venstre stigbøjle blev trukket an, hans ben berørte dens flanke, og snart efter lagde en behagelig byrde sig på dens ryg. Den havde helst danset, ville gerne have sprunget, stejlet og galopperet derfra med halen i vejret, men et sagte træk i kandaren og et let tryk med schenkelen sagde den: "Du må ikke." Den samlede alle fire ben, som om den ikke rigtig

vidste, med hvilket den skulle begynde og satte så prustende, med hævet hoved i højt trav.

Glæden ved bevægelsen, den glæde ved livet, den følte, forplantede sig også til Sablin, en velbehagelig følelse gennemstrømmede ham, han følte sig lykkelig, fri og stærk.

Legende travede den afsted, gjorde sig til, som om den ville råbe til alle andre, som så den, de andre heste, som ledsagede den, de små spurve og egernene, som sad på grantræet og kiggede nysgerrig ned med deres sorte øjne: "Ser I nu også, hvor smuk jeg er, ser I nu også, hvor jeg kan?" Fra siden så det ud, som om den slet ikke berørte jorden med sine fine, senede ben.

"Deres Leda er dog idealet af en hest," sagde Semeonov, "jeg kan slet ikke se mig mæt på den."

"Ja, ikke sandt," sagde Sablin ømt og klappede den på halsen.

Leda skelede tilbage og faldt efter et tryk af kandaren over i skridt. Den forstod, at den blev rost, forstod kærtegnet og skridtede af sted i løs tøjle i lykkelig bevidsthed om at være elsket af sin gud.

"Hvor er det godt, at det vil lykkes Dem at gøre Karpov den glæde," sagde Semeonov. "I de sidste dage har jeg lært ham nærmere at kende. En prægtig ung fyr."

"En dygtig officer," sagde Sablin.

"Hans drøm er at dø i krigen. De ved da, at han lå på kejserindens lazaret? Jeg tror, at den stakkels fyr har forelsket sig dødeligt i storfyrstinde Tatjana Nikolajevna."

"Nå det er ikke farligt," mente Sablin.

"Nu drømmer han om at dø som en helt, for at *hun* kan få det at høre."

"Barnestreger."

"Ja, og alligevel er der meget godt i sådanne børnestreger, Deres Excellence. Hvor mange er for eksempel ikke faldet og død på lazarettet med tomt hjerte. Men han dør med hjertet fuldt af kærlighed og lykke."

"Hvorfor vil han dø? Han kan jo da overleve os begge to."

"Å, Deres Excellence, hvor mange er ikke allerede faldet? Husker De Sereshin?"

"Husaren?"

"Ja, den lille husar, sådan kaldte søstrene på feltlazarettet ham. Han var jo en overordentlig smuk fyr og sang guddommeligt. Og husker De Xenia, den franske søster? Nå, de elskede hinanden, så rent, så uskyldigt, de vovede ikke en gang at tænke på forlovelse og bryllup. Hver af dem holdt sig for dårlig til den anden. Den gang blev han på et patruljeridt ved Kamen-Kamirsk afskåret tilbagevejen af et tysk kompagni. Følg mig, børn! råbte han, huggede sig vej gennem kompagniet med sablen og førte også ganske rigtigt alle folkene ud. Men selv fik han to kugler i underlivet. Hvordan han har kunnet ride videre, er et under. De bragte ham til feltlazarettet. Nå, og Xenia var straks hos ham. Jeg var netop også på lazarettet den gang. Han så på os og så på Xenia, led sikkert frygteligt. Hvor det dog er dejligt at dø, sagde han, strakte sig, lukkede øjnene og var død. Sådan er Karpov også. Disse tapre drenge siger ikke blot ikke, nej, de tænker det heller ikke en gang, at en levende hund er bedre end en død løve."

"Er der da nogen, som siger det?" spurgte Sablin.

"Der var nogle få. Nu kommer der flere. Men Karpov derimod … ham gør man kun rigtig lykkelig, når man giver ham

en rigtig dumdristig opgave." –

"hvilken herlig vej," tænkte Leda, mens hun skridtede henad en bred allé, som var indfattet af grøfter og kæmpemæssige gamle linde på begge sider. Solen varmede og tøede sneen og under hovene kom fed, sort jord frem. "Hér ville det være dejligt at galoppere! Nå, kære ven, galop!"

Som om Sablin havde forstået dens ønske, tog han tøjlerne op, men havde dog endnu slet ikke brugt schenkelen før Leda allerede fløj afsted i let galop. Den lagde tempo til uden at blive straffet for det.

"Å det er dejligt!" tænkte hun og skelede efter Brigader, som tungt galopperede ved siden af hende, og gik hurtigere og hurtigere på. Den holdt halen strakt, og de skinnende sorte hår bølgede i en smuk vifte.

Således galopperede de alle, glad animeret, i det hurtigste tempo til det gods' hovedbygning, hvor korpsstaben lå.

29

"Hos Komkor er Schediv 177 og Kom Regiment 709," sagde den røde, krøllede ordonnans og førte Sablin og Semeonov ind i det mørke, med gamle møbler udstyrede arbejdsværelse. "Jeg skal alligevel straks melde ..."

Han kom straks tilbage igen. Det morede ham meget at bruge de forkortelser, som netop den gang var kommet på mode, "Komkor" i stedet for "korps-kommandør", "Schediv" i stedet for divisionschef.

Sablin trådte ind i det ikke særligt store arbejdsværelse, hvor generalløjtnant Sinovjev, som han kendte fra Petrograd, og en mørkt udseende infanterioberst sad. Korpskommandanten, den gamle infanterigeneral Lossovski, kom ham i møde.

"Allerede så snart tilbage? De syntes vel ikke om det, derhjemme. Men jeg er meget glad over det. De kommer som kaldet. Lad os rådslå. Jeg er af en stik modsat mening af Leonid Sinovjev. De kender da hinanden? Generalmajor Sablin, chef for kavaleridivisionen, vor Murat ..."

"Ja, vist så," sagde Sinovjev sødt smilende. "Vi havde den fornøjelse at lære hinanden at kende i Petrograd-distriktet. Jeg tror," sagde han henvendt til korpskommandanten, "at generalen vil kunne hjælpe os."

"Ser De, Alexander Nikolajevitch," sagde Lossovski og pegede med en håndbevægelse på kortet, "vi er uenige hér. Jeg hører igen de ord, som jeg ikke kan udstå, og som jeg aldrig burde høre: Det er umuligt! – Jeg beder Dem, mine herrer, i krig er intet umuligt. Hvor folk er rede til at lade deres liv, er intet umuligt. Ja," han pustede de store tykke læber op og glattede sin

knebelsbart, "Bagration har sikkert ikke sagt til Suvorov: Det er umuligt. For en russisk soldat er alt muligt, oberst. Alt. Forskellen ligger kun i procenten af tabene. Kun der. Og i krig går det nu en gang ikke af uden tab."

"Men, Deres Excellence, når procenten er lig hundrede, opnås der ikke noget ved det," sagde obersten i en ganske vist ærbødig, men grov tone.

Lossovski trak på sine brede skuldre.

"Det, det drejer sig om," sagde han henvendt til Sablin, "er at finde sådan en petrovsker soldat, som den helt, Peter den Store befalede at springe ud ad vinduet for at vise preusserkongen Friederich, hvad disciplin er. Vi må finde en officer, som villigt går i døden uden at tænke sig om. Nå, og sådan én kan hverken oberst Sonin finde i sit regiment eller Leonid Leonidovitch i sin division. Hvad siger De til det?"

"Jeg forstår det endnu ikke ganske, Deres Excellence," sagde Sablin.

"Jeg skal forklare Dem det nærmere. Værsågod at se på kortet."

Lossovski tog et mægtigt kort frem, som var sammenklæbet af flere mindre. De russiske og de tyske stillinger var på det nøjagtigste indtegnet på det. I zig-zaglinjer trak sig den sorte og den røde streg, snart tæt rykket sammen, snart i stor afstand. "Med den første forårsvind, som der står i gode romaner, vil vi begynde fremmarchen," sagde Lossovski sagte og hemmelighedsfuldt. "Det er naturligvis en officiel hemmelighed. Alle jøderne i byen Raphalovka taler om det, og de tyske og russiske krigskorrespondenter skriver om det. Arméføreren har overladt gennembruddet til mit korps. Jeg får

sendt yderligere forstærkning. De forstår, at vi allerede nu må foretage nogle forarbejder, indbygge nye artilleristillinger osv., så at sige afholde prøve for at forestillingen senere kan gå, som den skal.

Jeg vil gennembryde fronten på et smalt sted og så straks jage kavaleriet efter, så længe jernet endnu er varmt – to-tre divisioner, deriblandt også Deres. Nå, kære Alexander Nikolajevitch, se nu på kortet og sig os, hvor De ville bryde igennem, og hvor De ville foretage et skinangreb."

"Jeg kender egnen og stillingen godt," sagde Sablin. "I efteråret har jeg kæmpet hér med divisionen, er så gået i kvarter og har overgivet stillingen til infanteriet."

"Nå, men det er jo udmærket. Hvor mener De så?"

Sablin studerede kortet længe og sagde omsider: "Jeg ville foretage angrebet ved Kostjuchnovka og skinangrebet ved Volka-Galysiskaja."

"Nå, sagde jeg det ikke!" henvendte Lossovski sig triumferende til Sinovjev.

"Hans Excellence er af den mening, fordi han ikke kender de nærmere omstændigheder," sagde infanteriregimentskommandanten med hæs, forkølet bas. "Der er en skæbnesvanger omstændighed ved det. Ved Kostjuchnovka kommer vor stilling ganske nær til fjendens skyttegrave, som Deres Excellence selv har set. Der er den såkaldte *ørnerede*. Mellem ham og os er kun 300 skridt. Soldaterne kan let tale med hinanden. Man kan ikke blot ikke ustraffet forlade skyttegravene, nej, man kan ikke en gang se gennem de stålklædte skydeskår, før det knalder løs."

"Den første, anden, tredje skyder de ned, men overfor en hel kæde vil de nok tabe modet og overgive sig," sagde Lossovski.

"Naturligvis," indrømmede også Sablin.

"Døm selv: 300 skridt – et øjeblik kun, så er de i håndgemæng. Stillingen er besat af Pilsudskys polske brigade. Ingen polak holder sådan en storm ud. Kommer I blot til pigtrådsforhugget, stikker de allerede af. Men dér, hvor De vil have det, er tæt sumpskov. Dér er en artilleriforberedelse umulig. Tre rækker pigtrådshegn og alle kan beskydes fra flanken med maskingeværer, ja, og dér er stillingen stærkt befæstet, enkelte steder betonneret og bliver besat af ungarsk kavaleri til fods. De fyre kender vi! De forstår at dø! Og så tre kilometers anmarch. Hér taber man med bestemthed tyve-tredive mand og, til man når frem, hundrede."

"Det er jo netop vort stridspunkt, Deres Excellence," sagde infanteriregimentskommandanten. "Hér gør, om jeg så må sige, psykologiske momenter sig gældende. Med bestemthed – det går ingen med på. Ellers tænker alle: 'Nå, måske bliver jeg ikke truffet, måske en anden. Men hér: Netop mig!' Det er selvmord at lægge sig på skinnerne under et tog. Det er netop hagen ved det. Vi ville selv en gang drive polakkerne ud, jeg kaldte frivillige frem, men ingen meldte sig. Hvad nytter et Georgievskors dem, når de bestemt ved, at de aldrig vil åbne øjnene mere? En stærkt fordrukken kaptajn ville vove det. Deres Excellence forstår, i beruset tilstand. Men så betænkte han sig: 'Jeg har kone og børn, dem gør jeg altså med bestemthed til enke og forældreløse, det kan jeg ikke forsvare.' En til melder sig, en løjtnant. *Krudttønden* kaldte vi ham. Det var en dumdristig karl. Havde om natten opsnappet en fjendtlig

patrulje, var i slaget styrtet løs på et batteri som første mand, var såret tre gange, havde kun et øje, altså allerede invalid. Jeg havde allerede helt overtalt ham: 'Du har jo ikke meget mere at vente af livet.' Han var allerede enig, men så nægtede han det tilslut. 'Nej,' sagde han, 'i den visse død går jeg ikke. Man skal ikke friste Herren. Hvis der var en chance for mig til at komme igennem, ville jeg vove det, men da der ikke findes én eneste, kan jeg ikke.'

Her må nye folk til, Deres Excellence, som ikke kender sagens sammenhæng så nøje. Ja, hvis Alexander Nikolajevitch aftenen i forvejen sendte sine tapre fyre herhen. Mellem kosakkerne findes sikkert sådanne vovehalse, som går på, om det så bestemt gælder døden. De tror på deres skæbne. Jeg husker, at mit regiment i 1914 var blevet siddende fast i Labunsker-skovene. Og ved siden af os lå kosakkerne. Skoven var uigennemtrængelig, det var den rene sammenfiltrede jungle. Og dér havde østrigerne sat sig fast. Men næppe var kosakkerne kommet til, før de sad af, korsede sig, og så, hejda, løs på skoven. Mit infanteri bagefter. 600 fanger tog vi. Sådan skulle man også gøre hér. Friske kræfter, som endnu ikke er smittet af angsten. Nu har mine folk siddet der hele vinteren og der går ikke en dag, uden at vi har to-tre døde og altid i *Ørnereden*! Hver fjortende dag afløses kompagnierne dér, og hver uge falder fem til ti mand på det sted. Hele divisionen kender *Ørnereden*."

"Hvad siger De til det, Alexander Nikolajevitch," spurgte Lossovski. "Ingen dårlig idé. Tænk en gang over det. Måske har de én, som det ikke gør noget videre med."

Sablin tav længe.

"Nej, det er synd for alle," sagde han så. "Jeg kan sende folk i kamp, når der i al fald er en chance for, at den udsendte kommer tilbage. Det er én side af sagen. Men når der slet ikke findes nogen, er det noget andet. Når en eskadron rider til attak, ved man, at halvdelen ikke kommer tilbage, men man ved alligevel ikke, hvem der falder, og hvem der bliver i live. Men at sende folk ud hér og nøje vide, at de omkommer … Men jeg forstår, at det er nødvendigt."

"Sørg for det, Alexander Nikolajevitch. Jeg regner med Deres berømte tapre division. Udsøg en eller anden døgenigt, som lige så godt kunne komme for retten og blive skudt, giv ham Georgievskorset forud og enken tusind rubler. Ikke sandt?"

"Nej, Deres Excellence," sagde Sablin alvorligt i dybe tanker, som om ikke han selv, men en anden talte ud af ham, "en ren sag, et ærligt foretagende må man også tage fat på med rene uskyldige hænder. Den rette mand skal jeg nok finde, De må blot sige mig, hvornår, og tillade mig, at jeg personligt tager ud og undersøger stillingen."

"Hvis det passer, ville jeg foreslå Dem at komme ud til mig i skovfogedboligen første måneskinsnat, så kan vi tage derud sammen. Om dagen kommer man ikke frem. De skyder på enhver, som viser sig på vejen. Der findes ingen dækning. Jeg skal tilkalde Dem telefonisk," sagde Sonin.

"Godt. Jeg skal besigtige alt nøje og udsøge en officer," sagde Sablin og rejste sig for at tage afsked med korpskommandanten.

"Jeg takker Dem, Alexander Nikolajevitch," sagde Lossovski, trykkede Sablins hånd og så ham med sine grå, fremstående øjne, hvori der stod en tåre, dybt ind i hjertet.

"Vi gør vor pligt," svarede Sablin, hilste på Sinovjev og Sonin og forlod værelset.

30

Hjem red Sablin til Ledas store utilfredshed kun i skridt og kort trav og tillod den ikke at forøge tempoet. Det var blevet helt forårsagtigt varmt. Solen stod strålende på den blå himmel og havde befriet alle de små bække, som nu rislede ned i vejgrøfterne, syngende forårshymnen med deres sølvstemmer.

Der var varmt under kappen, og panden blev fugtig under pelshuen. Skoven var fuld af hemmelighedsfulde lyde, den traf forberedelse til den store forårsmaskerade og sugede kraftige safter af jorden. Fra grenene faldt dråber raslende på de gamle blade, under mosset mumlede usynlige bække, fugle lokkede allerede klarere, muntrere, og haren, som hoppede ud på vejen, forsvandt ikke straks igen i et sæt, men satte sig på bagbenene og så opmærksomt efter rytteren. Leda undrede sig over den frække fyr og krummede allerede ryggen for straks at lade, som om den blev bange og gøre et sidespring. Semeonov kunne ikke dy sig og råbte så højt "Puf!" at hele skoven skælvede, og sneen faldt ned fra den nærmeste gran. Men haren forsvandt øjeblikkelig i tykningen.

Henimod klokken tre nærmede de sig stabskvarteret.

"Nu får De ikke tid til at hvile længere, Deres Excellence," sagde Semeonov og pegede med ridepisken på de langs præstens hus opstillede husar- og kosak-georgievsriddere og på trompeterne, som samlede deres instrumenter.

"Gør ikke noget. Jeg befinder mig udmærket. Ridtet har forfrisket mig."

Hele præstens hus var på den anden ende. Døren mellem spisestuen og dagligstuen stod på vid gab og gennem begge

værelser var dækket et langt bord til tyve personer med alt muligt service, samlet sammen fra hele landsbyen. Davidenko, som gerne drak, havde benyttet lejligheden og havde bragt en lille flaske cognac og tykke, mørke flasker hvid og rød kaukasisk vin med fra kosakkerne, hos hvem der altid, som ved et vidunder, var vin at finde. Dugene var forskelligt farvede, der var ikke servietter og vinglas til alle, men bordet var pyntet med grangrene og ned fra loftet sænkede sig tre store, grønne misteltenbuketter med hvide bær.

Ordonnanserne havde gjort sig umage for at gøre maden festlig. Også matuschka sled i det i køkkenet, bistået af de to chauffører, Simeon og Poljakov, for det var første gang, generalen var til middag hos hende, og hun måtte servere noget godt for ham. Husar- og Don-regimentets officerer, føreren for artilleriafdelingen, Michailitchenko, og løjtnant Karpov var indbudt. Batjuschka'en gik i sin bedste lilla præstekjole rundt om bordet og stillede stolene på plads.

"Trangt, men hyggeligt," sagde han og smilede velbehageligt, skelende til flaskerne. "Som et Balthasars gæstebud her hos mig. Jeg vil ikke tro det selv. Værsågod at tage til takke."

Trompeterne modtog Sablin med garderegimentets march, ved hvilket han havde stået i tyve år. Den vakte smerteligt søde erindringer hos ham. Denne march hørte han, da han første gang animeret og lykkelig kom i regimentskasinoet, denne march spillede trompeterne, da han efter vielsen trådte ud af kirken med Vera Konstantinovna, og under tonerne af denne march ville man en gang begrave ham.

Sådan troede Sablin og havde ikke kunnet forestille sig sin begravelse anderledes.

Ved disse toner opstod i hans erindring tordnende hurraer og den russiske armés kronede hoved, Hans Majestæt zarens ansigt, bestrålet af den evige sol.

Hvergang Sablin hørte sin regimentsmarchs mægtige akkorder, bankede hans hjerte, og tårer slørede hans blik. –

Sablin steg af, klappede Ledas hals og gav den sukker. Han gik ned langs fronten og hilste på folkene. Alle bekendte, friske ansigter, heltene fra Shelesnitz. Soldaterne havde røde kinder og lynende øjne efter den gode, rolige hviletid. Den ene var stadig smukkere, større og kraftigere end den anden, og de så med deres oftest grå eller blå øjne åbent og glad på Sablin, og deres regelmæssige, hvide tænder lynede under overskægget, som om de svarede på en hilsen.

"Hvor prægtige ser vore soldater ud!" tænkte Sablin. "Bedre og smukkere findes ikke i verden."

"Helte fra Shelesnitz," sagde han og stillede sig foran fronten, "i Hans Majestæt kejserens navn ønsker jeg jer Georgievsriddere til lykke. I ..."

Han ville fortsætte, men et enstemmigt: "Ærbødigst tak, Deres Excellence," afbrød ham.

"Bær disse kors med ære! Tænk på, at dette den hellige martyr Georgs kors forpligter jer til at opføre jer således i krig og fred, som det anstår sig en Georgievsridder. I skal være de andre folk i jeres deling et eksempel på ærlig pligtopfyldelse overfor zar og fædreland. Og når I kommer tilbage til hjemmene i landsbyerne, vil I også ærligt, nøgternt og forstandigt gøre jeres arbejde til Ruslands vel og til glæde for vor mægtige zar."

"Javel, Deres Excellence!" udbrød soldaterne enstemmigt.

Sablin gik til den højre fløj. Der stod kommandanten ved husarerne og ved siden af ham den flotte ritmester Michailitchenko med lang knebelsbart, som havde ført eskadronen til storm på Shelesnitz. Kaptajn Davidenko rakte Sablin den lille æske med ordene:

"I Hans Majestæt kejserens navn lykønsker jeg Dem, ritmester, til St. Anna ordenen af II. klasse med sværd."

Han overrakte ham æsken og gav ham hånden.

"Underdanigst tak, Deres Excellence," svarede ritmesteren militært og trykkede Sablins hånd så kraftigt, at det gjorde ondt. Et sekund så de hinanden ind i øjnene, og Sablin forstod, at denne ikke mere unge ritmester og, som Sablin vidste, en klog, dannet mand, filosof, fader til fire børn, i samme minut ville påtage sig dødskvaler og lemlæstelse uden at tøve … for en smule emalje og guld i et rødt bånd. Han vidste, at der allerede i dag ville blive sendt den ikke mere unge og langtfra smukke madame Michailitchenko, som for øvrigt var en udmærket pianistinde, et telegram, der ville få hende til at græde glædestårer.

"Hvor meningsløst," tænkte Sablin og en ejendommelig ophidselse greb ham selv. Han gik videre forbi soldaterne og overrakte hver enkelt et kors med de samme stereotype ord: "I Hans Majestæt kejserens navn belønner jeg dig med Georgievskorset!"

Soldaterne tog kejtet mod korset, de fleste korsede sig og kyssede det. Bag Sablin gik hans ordonnansofficer von Dal og husarkommandanten og hæftede båndene med korsene på kapperne. Og atter så Sablin glad oprømte ansigter og tårer i øjnene.

"Menneskene behøver ikke meget," tænkte han, "et groft udstemplet stykke hvidt metal og et sort-gult silkebånd, og hvor megen glæde, hvor megen dødsvilje til gengæld. Kun lidt er et menneskeliv værd."

På kosakkernes højre fløj stod løjtnant Karpov ved siden af deres kommandant oberst Protopopov. Næppe havde Sablin set ind i disse store, gennemsigtige øjne, som beskyggedes af lange øjenbryn, før Oblonskis ord i Tolstojs "*Anna Karenina*" faldt ham ind: Da han en gang møder Ljevin udbryder han: "Ligesom jeg kender ædle heste på deres fyrighed, således kender jeg forelskede ynglinge på deres øjne."

Så megen glæde blandet med den dybeste sørgmodighed lå i dette unge menneskes blik, så tydeligt talte de store øjne om den lykke, det beredte ham at drømme om den elskede, om hans kærligheds fuldstændige håbløshed, at Sablin blev uhyggelig til mode. Således må *Werther* have set ud, således så selvmordere ud …

Davidenko havde holdt sit løfte. Han rakte Sablin den prægtige, kaukasiske sabel, forsiret med guld og sølv, også det lille, hvide kors var kunstfærdigt indfattet i sabelknappen og den nye Georgievskvast behændigt slynget om fæstet på kaukasisk vis. Den prunkløse, men alligevel elegante portepé af fint sort kaukasisk læder var anbragt i ringen. Sablen lå på en lille fløjlspude, hvorpå der i brogede farver var broderet en hund, hvilket ikke ganske harmonerede med våbenet, som lå på den.

"I Hans Majestæt kejserens navn og på forordning af Georgievsker-dumaen er jeg glad over at kunne overrække Dem, løjtnant Karpov dette, de tapres våben. Gid den må gå i

arv til Deres efterkommere sammen med mindet om Deres heltedåd."

Karpovs ansigt, som endnu var magert efter såret, rødmede af glæde, og han takkede Sablin med skælvende stemme.

"Hvis De ønsker det, skal jeg sende hende et telegram," sagde Sablin.

"Hvem?" spurgte Karpov næppe hørligt.

"Tatjana Nikolajevna," sagde Sablin så sagte, at Karpov kun forstod det af læbernes bevægelse.

"Å ja, hvis det er muligt," hviskede Karpov og blev rød til hårrødderne.

"Naturligvis, og så skriver De et brev."

Ordonnansofficeren spændte den gamle sabel af den forvirrede Karpov og den nye om ham, mens Sablin trådte hen til den næste kosak, som stod ubevægelig ret med hovedet til højre.

"Denne unge mand dør med begejstring," tænkte Sablin, "og gør alt, hvad man forlanger af ham. Han ville også gå i spidsen, selv om han vidste, at det var hans visse død. Men kan jeg ofre ham?"

Og med skælvende stemme sagde Sablin til kosakken: "I Hans Majestæt kejserens navn belønner jeg dig med Georgievskorset."

Og hans hånd sitrede, da han overrakte korset.

31

Maden var udmærket. Den pirog, matuschka Alexandra Petrovna selv triumferende bar ind, var vidunderlig brunstegt og sprød.

"Jeg beder Dem tage til takke," sagde den af komfurilden og ophidselse ganske røde præstekone, som med frie, brune lokker på panden og de runde, hvide arme så endnu nydeligere ud end ellers.

Udenfor vinduerne spillede trompeterne. De svulmende akkorder af "*Livet for zaren*" vakte minder om Mariateatret, og fra de små værelser, hvor kanariefuglen og siskenen forsøgte at overdøve trompeterne og menneskestemmerne, følte man sig flyttet til Petrograd.

Der blev holdt taler. For Hans Majestæt kejseren, der fulgtes af et dundrende hurra og den russiske nationalhymnes mægtige toner, for de nye ordensriddere, hvorefter Don- og husarregimenternes marcher blev spillet, for divisionsførernes berømmelse og sejr, for kommandanterne, for de herrer officerer, soldater og kosakker, for trofast kammeratskab og for den henrivende, gæstfri værtinde …

Officererne, som ikke var vant til at drikke vin, blev hurtigt berusede. Protopopov, som sad til venstre for Sablin, bad indtrængende om at måtte sende bud efter kosaksangerne.

"Hos os har vi de bedste sangere i hele regimentet, Deres Excellence, Karpov hér har en baryton, som egentlig hører hjemme på scenen. Har De aldrig hørt den?"

"Nej," svarede Sablin kort.

"Å blot De ville høre ham. Han er sin moders eneste søn."

"Hør det, hør det," sagde samvittighedens nagende stemme i Sablins indre, "lær at agte og elske denne yngling af din ganske sjæl og bring ham så som offer, for et offer er nødvendigt. Se, du sender ham jo i døden, i den helt visse død! Når timen kommer, vil du uden så meget som at skælve i stemmen give befalingen, for du er soldat. Er det måske en synd? At sende én, man elsker mere end sig selv, i døden med blødende hjerte, eller af ondskab én, som man ikke kan lide, som er én rent legemligt imod, hvis karakter mishager én. Når et offer er nødvendigt, skal det bringes af fuldt hjerte."

"Det er for langt, Simeon Ivanovitch," sagde Sablin og undertrykte ønsket om at se Karpov i sin fulde glans. "Til de kan være her, er det mørkt. Det kan ikke betale sig."

"Er det noget at tale om," indvendte Protopopov, som gerne ville prale over for sin foresatte med den hurtighed, hans kosakker udførte hans ordrer med, og samtidig med deres udmærkede stemmer, "det er næppe mere end syv kilometer. De er hér som en vind. Man behøver blot at telefonere."

"Nå, for min skyld gerne," sagde Sablin.

"Jeg skal besørge det," sagde Davidenko, som havde hørt samtalen. "Sangerne fra hvilken sotnie?" spurgte han Protopopov.

"Jeg tror fra den fjerde," svarede Protopopov skødesløst. Han vidste godt, at det var regimentets bedste sangere og for alle tilfældes skyld havde han givet ordre til, at hestene skulle stå sadlet, og at folkene skulle være samlet i staldens gård. Han glædede sig allerede til divisionskommandantens og de andres forbavselse, når det næppe var blevet sagt i telefonen, og

sangerne så var der tyve minutter efter. Det skulle en anden gøre ham efter!

"Fra fjerde. Den unge ridder er jo også selv fra fjerde," gentog han.

Davidenko gik til telefonen.

I den anden ende af værelset stod den animerede Semeonov, havde åbnet vinduet, så at man bedre kunne høre musikken og sang med rødt, leende ansigt kupletten og blinkede til præstekonen.

"Alle piger, de vil så gerne ..."

"Alexandra Petrovna, De vil jo også så gerne."

"Hvilket, Varlam Nikolajevitch? Jeg forstår ikke, hvad det er, De antyder."

"Å, De forstår det nok, Alexandra Petrovna. Hør, hvad trompeten blæser," og ventende på gentagelsen af motivet faldt han og von Dal og Davidenko, som gik forbi, igen ind:

"Alle piger, de vil så ger-ne ..."

Gennem vinduet trængte den kolde luft, som allerede lugtede af forår, og i musikpauserne hørte man hestene, som stod i gården, pruste og vrinske og kosakkerne og husarernes stemmer. De havde spist i loen og var nu ved at bryde op til deres kvarter.

Trompeterne mærkede, at gæsternes stemning allerede blev mere animeret og udskiftede deres første repertoire med lette sange, marcher og operette-melodier.

Officererne sang med, utvungent siddende ved bordene.

Middagen var forresten forbi, Sablin havde givet tilladelse til at ryge og havde, for ikke at forstyrre, rejst sig og sat sig ved

vinduet.

Te, karamelbonboner, tvebakker og bagværk, bagt af matuschka blev budt rundt.

Den korte vinterdag gik til ende. Den røde sol sank bag den mørke skov og månens tiltagende segl viste sig på den blege himmel, da kosakkerne red ind i gården. Deres heste dampede. De havde skyndt sig for at være der på tyve minutter. Den tyske sergent lod dem træde an i gården og kommanderede: "Ret!"

Sablin hilste på folkene.

"Må vi begynde?" spurgte sergenten.

"Begynd."

For at indøve sig sang de først en gammel marchsang.

"Vil De synge, løjtnant Karpov," sagde Protopopov i en foresats tone, da kosakkerne havde endt den første sang.

Karpov, som allerede brændte efter at vise sig for folkene med sin nye flotte sabel, styrtede uden kappe ud i gården.

"Hvis hun så mig nu!" tænkte han og stillede sig foran sangerne med sin smukke, sølvgrå persianerhue trykket så langt ned i nakken, at man ikke forstod, hvordan den kunne holde sig dér. "Tænk om jeg nu også kunne synge for hende."

Han følte hendes ring på sin finger. Kosakkerne lykønskede ham sagte til monarkens nåde.

"De har fortjent det, Deres Velbårenhed, en fin ting," sagde de halvhøjt.

Sablin var sammen med de fleste gæster trådt udenfor døren.

Endnu mærkede man ikke kulden i den af solen gennemvarmede luft, og det optøede søle var endnu ikke frosset.

"Begynd, Karpov," sagde Protopopov.

Karpov tog taktstokken fra sergenten for at dirigere, stillede sig i stilling og lukkede øjnene et øjeblik. "For dig," tænkte han. "Det synger jeg for Deres kejserlige Højhed …"

Selve titlen syntes han om. Den lød så eventyrlig, unærmeligt og næsten smertefuldt følte han ønsket om en berømmelig død.

Han sang og så i ånden det billede for sig, som tonerne fremtryllede. Det lokkede ham og forekom ham at være den højeste lykke.

"Sorte ravn, du kredser i dag
højt over hovedet mit …"

Han sang det ikke, det kom snarere fra hans bryst, som en i dødskamp liggende helts stønnen, så udtryksfuldt, at det løb Sablin koldt ned ad ryggen, og det godt indøvede kor faldt ind med bløde klangfulde akkorder:

"Forgæves venter du bytte i dag –"

Og gennem de andre stemmer tonede nu Karpovs stemme mere fredeligt:

"Jeg behøver ej byttet dit."

Og atter råbte det til himlen i stønnede klage:

"Flyv dog, flyv du sorte ravn
til den stille Don, den skønne flod."

Og stille og tungsindigt sang koret, ført af forsangerens stemme:

"Bring dog, bring dog, sorte ravn,
min hilsen til fader og moder god."

Den smukke sang harmonerede med det tungsindige aftenlandskab og den almindelige situation. De stod jo tæt bag fronten, kunne hvert øjeblik blive kaldt ud og ligge døde på marken til føde for ravnen. Ulanernes vigtige stabstrompeter, en polak, som havde gået på konservatoriet i Warszawa, trådte med kendermine nærmere og lyttede med hovedet på siden med understreget opmærksomhed.

"De synger godt, kosakkerne," sagde han til sin nabo, en ung løjtnant, som han anså for værdig at henvende sig til, fordi han var en god musiker.

Sangen var forbi, og den almindelige tavshed, som fulgte efter den, var den største anerkendelse for sangerne.

"Stridshesten," råbte Protopopov, som stod ved siden af Sablin, med samme mine som en impressario, der arrangerer en vellykket koncert.

Med hænderne skubbede Karpov to kosakker til side, som hindrede ham under sangen, stillede sig med ansigtet mod huset og tænkte sig om et øjeblik. I tankerne satte han sig fuldstændig ind i det billede, han nu ville fremmale.

"Stridshesten venter ved kirkens mur,
prustende højt under sadelen tung –"

sang han med kraftig baryton og koret faldt ind:

"Bedstemor græder ved havens hegn,
hun græder den hustru, så smuk og så ung". –
Og ud af kirkens hellige dør …

sang Karpov igen for:

"... træder kosakken i krigsudstyr
først hen til de elskedes sørgende kreds,
så bort til sin ganger, det prægtige dyr."

Det var det hos kosakkerne fra slægt til slægt nedarvede familieritual, afskeden før bortrejsen til militærtjenesten, som sangen skildrede, og den vakte de bedste følelser hos tilhørerne:

"Én gang tjente vi tro vor zar,
nu kommer turen til dig –"

sang Karpov så blidt, at det greb hjerterne, og koret fortsatte:

"Kys nu til afsked Varja, din viv,
Herren svigte dig ej ..."

Sablin tænkte på sin ungdom, da han endnu sang sammen med soldaterne. Med smudsige næver havde livet grebet ham og flænget ham ved fornærmelser, nedværdigelser, gemenheder. Udadtil var det foregået i hoffets glans, indeni var der mørkt og flænget. Ville det nu ikke have været bedre, om han var død den gang, han endnu sang med Ljubovin? Om han end ikke mere var nogen ren yngling den gang, var han dog en ulastelig, ærekær officer ... Er det ikke også bedre for Karpov, at han dør nu, hvor der endnu klinger så megen renhed og sandhed ud af hans stemme, hvor han endnu ingen gemenhed har mødt? Hellere må han være en død løve end en levende hund!

"Hvor har De lært den prægtige sang?" spurgte han Karpov, da den lange, af taknemmelig kærlighed til hjemmet svulmende sang var endt i triumferende akkorder.

"I kejser Alexander III's donske Kadetkorps," svarede Karpov.

"En smuk, prægtig sang," sagde Sablin eftertænksomt.

Han begyndte at fryse og gik ind i huset. Oppasseren tog af bordet. Gennem vinduet så man solnedgangen. En let sørgmodighed trykkede Sablins hjerte.

"Hvor kan revolution, forræderi mod zaren, omvæltning være mulig hér," tænkte han, idet han sammenlignede sine indtryk med det, han lige havde set og oplevet i Petrograd. Hér findes ingen biografteater, ingen propaganda, som forfører folk. Er det tænkeligt, at et menneske, som korser sig så fuld af tro og kysser Georgievskorset, kan gå hen og dræbe zaren? Nej, det russiske folk vil aldrig beslutte sig til det!

Men hvis … hvis man berøver dem troen på Gud?" hviskede en stemme i hans indre, og det løb ham koldt ned ad ryggen ved tanken. "Hvis man beviser dem, at der ingen Gud findes. Beviser? … Ved at Gud hverken vredes, skærmer eller hjælper, når man skænder helligdommene, relikvierne og kirkerne. Det russiske folk er udannet og overtroisk, og når der ikke falder ild fra himlen ned over den formastelige, eksisterer der ingen Gud, så bliver forbryderen Gud og så … så er alt tilladt."

Hvilket vanvid! Så vil sådanne rene ynglinge føre folket tilbage til det gode. Men du dræber dem jo, før deres tid er kommet …

Herre, herre! Vend ikke din barmhjertighed fra mig. Hvis du er til, herre, så hjælp mig.

Hvis du er til? Men det er jo allerede tvivl, og kan en tvivlende bede om et under, om skånsel?

Herre! Tilgiv og hjælp. Hjælp mig i min tvivl."

Mekanisk takkede han trompeterne og sangerne med de sædvanlige ord, som han selv næppe hørte, gav dem penge og

sendte dem bort.

Festen var forbi. Sablin gik ind i præstens arbejdsværelse, hvor hans feltseng var slået op, og låsede døren bag sig. Han ville være alene.

Den blå stjernehimmel så ind gennem vinduet, ensom stod den lille kirke ved søens bred. Lystigt drog sangerne afsted, ledsagende deres sange med bjælder, trommer og piber, overdøvet af trompeterne, som red i en anden retning.

32

Omtrent ti dage efter denne fest blev Sablin om morgenen kaldt til telefonen.

Infanteriregimentskommandant Sonin, i hvis stillingsafsnit den berømte *Ørnerede* lå, meddelte, at måneskinsnætterne allerede nu var så lyse, at det godt ville være muligt at besigtige stillingen ved Kostjuchnovka, og hvis Hans Excellence ikke havde taget anden bestemmelse, ville det være bedst, at han kom derover om aftenen ved ottetiden, så kunne de sammen opsøge *Ørnereden*.

"Godt, jeg kommer," sagde Sablin.

Sneen var næsten helt tøet og vejen allerede meget dårlig, så at Sablin tog afsted i god tid. Alene, uden ordonnanser og uden at sige nogen om, hvor han tog hen, kørte han i automobil ud af Oser. Vejen var ham bekendt. Han havde tilbagelagt den om vinteren, da han blev afløst fra stillingen, men nu fandt han den meget forandret. Den smukke, tætte skov ved Raphalovka, som han altid havde glædet sig over, var næsten helt fældet, men derimod var den brede, sumpede vej udmærket belagt med faskiner. Ved selve floden var opstået en hel underjordisk by og den udtyndede skov vrimlede af infanteri som en myretue. Man hørte djærv latter, kvækkende harmonikaer og klapren af kogekar fra køkkenilden, som lyste op i en lang række bagved. Træerne var ikke savet af tæt over roden, men i mandshøjde, hvilket var bekvemmere, og de høje stubbe ragede som stakitter op mellem dæksstillingerne. I stedet for den bro, Sablins division den gang var draget over med så stort besvær, var der nu af en pionerbataljon bygget en god ny, næsten en kilometer

lang bro over hele oversvømmelsesgebetet. Ikke langt derfra så man en anden og endnu en tredje bro. I hele bredden var indbygget brede, træklædte dækstillinger. Dette var armékorpsets af ingeniørerne befæstede reservestilling. Tæt pigtrådshegn førte ned til vandet og var nu allerede delvis dækket af den stigende flod.

Vagtposten, en landstormsmand, standsede automobilet ved broen, spurgte om passérseddel og lod det så passere, efter at han havde overtydet sig om, at det var en overordnet, der kørte i det. Sablin undrede sig over, at nogle soldater og jøder med hvedebrød gik ukontrolleret over, altså blev åbenbart kun de foresatte kontrolleret, tænkte han.

Landsbyen Rudka-Tchervonaja, hvor dragonerne fra Sablins division en gang havde ligget, var halvt afbrændt. Kun de udbrændte ovne og skorstenene og de forkullede træer var blevet stående. I den ikke afbrændte del af landsbyen holdt en trænafdeling. Ved den opgående månes skin så Sablin lange rækker bundne heste, og bag dem var tospændige vogne og tohjulede karrer kørt op.

Også hér vrimlede det af soldater. På den yderste hytte, hvor dragonkommandanten havde boet, vajede et hvidt flag med et rødt kors. Søstrene sad og bestilte ingenting rundt om, og skikkelser i rødlige hospitalsdragter stod ved siden af dem. Man hørte latter.

Jo nærmere Sablin kom til den forreste stilling, desto færre troppeafdelinger mødte han, desto tættere blev skoven. Den med faskiner belagte vej blev smallere, var ikke så omhyggeligt lagt, hér havde man åbenbart arbejdet i hastværk, måske under ild. Skoven hindrede udsigten, så at man ikke kunne se

stillingen, men man mærkede dens nærhed på skuddene, som faldt hver halve minut.

Ta-pu, ta-pu, knaldede de østrigske skud, men kun sjældent lød et svar fra russisk side, hvis dundrende ekko så gav genlyd i hele skoven, og så igen langt borte: Ta-pu, ta-pu!

På vejen holdt et batteri maskeret med grangrene for flyverobservationer. Længere inde i skoven så man gult lysskær, dér var dækstillingerne bygget.

Automobilet holdt, og chaufføren gik hen for at spørge om vej.

"Første vej til venstre," sagde han, da han kom tilbage. "Dér skal være en vejviser."

Og ganske rigtigt var der på det første hjørne en pæl med en tavle, hvorpå der med store bogstaver stod "Til skovfogedhuset". Snart efter kom de til en lysning, som også var gennemfuret af dækstillinger. Nogle vogne holdt rundt omkring. Foran et halvt sammenfaldet lille hus stod krigskassen, og foran den gik en vagtpost i en gammel kappe op og ned. Ved automobilets støj kom selve husets herre, oberst Sonin ud med en lygte i hånden.

"Denne vej, Deres Excellence," råbte han og løftede lygten højt. "Men vær forsigtig. Der mangler et trin."

Over den forfaldne trappe trådte Sablin gennem en mørk, trang forstue ind i et lille værelse, som samtidig tjente til sove-, spise- og arbejdsrum.

Langs væggen stod tre feltsenge, og et fjerde leje var redt på gulvet. I midten et groft sammentømret bord og bænke af uhøvlede brædder, men der var også mageligere sæder, store klodser med tykke, krumme grene som armlæn. En lille bliklampe lyste klart med højtopskruet flamme. Der var varmt

og beklumret. Herrerne drak netop te. En stor blå tekande, gamle skåle, som emaljen allerede helt var sprunget af, og store stykker rugbrød flød omkring på bordet.

Tre herrer rejste sig, da Sablin trådte ind.

"Min adjudant, ordonnansofficer Pyschkin, intendanten," forestillede Sonin kort og skødesløst.

Adjudanten, aktiv officer, i frakke af gammelt snit, med mange udmærkelsestegn, feltgrå epauletter og gamle, allerede sorte adjudantsnore, var en høj mand med et spidst, glatbarberet ansigt og grå, tungsindige øjne, som havde et uroligt, nervøst udseende. Han havde endnu en rest af god gammel form, bukkede ikke uden ynde, slog endda hælene sammen, så sporerne klirrede, og rakte utvungent hånden.

Ordonnansofficer Pyschkin, et ungt menneske med fremstående fåreøjne i et rundt, rødt ansigt, uden øjenbryn og uden skæg, stirrede på Sablin som et barn på et stykke legetøj og rakte ham kejtet sin bløde fugtige højre hånd uden samtidig at vide, hvor han skulle gøre af den venstre.

Intendanten, stram soldatermæssig, rødlig knebelsbart, smalle, blege læber, usund ansigtsfarve. Man så straks i ham den dygtige, pligtopfyldende underofficer, som lige så godt forstår kirketjenesten som at købe billigt brænde, og som var afholdt af soldaterne på grund af sine hemmelige brændevins-leverancer. Skarpt, men samtidig udtryksløst så hans grå øjne frem under de røde bryn. Stift gav han hånden uden at bøje fingrene.

Både Pyschkin og intendanten var i skjorter med grå skulderstropper, hvorpå der med blækstift var malet stjerner og regimentsnummer.

"Ønsker De lidt te?" spurgte Sonin i en tone, som om han på forhånd vidste, at han ville få afslag. "Vi havde gjort os det hyggeligt, mens vi ventede på dem."

Sablin sagde nej tak.

"Nå, så går vi hellere straks, så længe månen endnu står højt, og når vi kommer tilbage, spiser vi til aften og drikker så først rigtigt te," foreslog Sonin.

"Skal jeg med?" spurgte adjudanten.

"Nej, bliv De her. Pyschkin følger med."

Synligt misfornøjet gjorde Pyschkin sig i stand.

Alle tre tog plads i automobilet og kørte omtrent to kilometer til en korsvej, hvor Sonin lod den holde.

"Her er vi ved Kostjuchnovsker-vejen," sagde han og steg ud af automobilet. "Hér må vi gå videre til fods. Det generer Dem vel ikke? Det er ikke langt, to kilometer."

"Jeg går gerne," sagde Sablin.

De trådte ud af skoven.

"Må jeg bede Deres Excellence se, hvordan stillingen ligger," sagde Sonin og blev stående.

33

Til højre og venstre for den brede sandvej trak det mørke skovbryn sig som en væg. Tredive skridt længere fremme voksede endnu små graner, fyrre- og enebærbuske, så var alt bar, fri mark. Efter omtrent to kilometer til begyndte igen små striber skov, og over dem steg uafbrudt hvide lysraketter til vejrs. De steg, efterlod en lys stribe efter sig, sprang, udbredte et grønligt overnaturligt lys og faldt så langsomt mod jorden. Men næppe var én kommet ned, før en anden steg op for atter at falde trist og hemmelighedsfuldt som et levende væsen. Mange kilometer langt til højre sås stillingen, og over alt blussede de grønlige flammer lydløst.

Fjendens i forvejen uhyggelige og unærmelige stilling blev endnu uhyggeligere og ubegribeligere ved dette skær.

Af og til bragede en kanon et eller andet sted, og det gule ildglimt sitrede som fjernt kornmod i horisonten. Projektilets flugt kunne man ikke høre, men pludselig sprang det så ikke langt borte over skoven, en høj ildsøjle steg op, og endnu længe hørte man ekkoet af de eksploderende shrapnells.

"Han gnistrer hele natten, ved selv ikke hvorfor," sagde Sablin.

Månen med sit bedragerisk-foranderlige sølvskær forøgede yderligere det hemmelighedsfulde, som lå over denne mark, hvor det natlige liv foregik. Til højre og venstre knagede hjul og klaprede jern, dér kørte køkkenerne, som skyndte sig at få folkene fodret af, så længe det endnu var mørkt.

"Lad os gå," sagde Sablin.

"Ja, lad os gå," svarede Sonin. "Pyschkin, hold Dem noget bagved os, så at vi ikke afgiver et stort mål."

"Hvorledes?" spurgte Sablin.

Sonin svarede ikke. En kugle susede forbi og slog ned i jorden et eller andet sted.

"Hele natten igennem beskyder de vejen på lykke og fromme," sagde Sonin, "men endnu er da ingen blevet truffet."

Hele tiden peb kuglerne, og jo nærmere de kom sandhøjene, desto oftere slog de ned rundt om dem.

"Dumrianer, disse polakker og østrigere," sagde Sonin gnavent. "Kan man træffe om natten? De ser os måske nok, men træffer os sikkert ikke."

Klask, sad en kugle tæt ved dem i sandet.

"Lad os stadig gå lidt bort fra vejen. Nu har vi kun 600 skridt."

De nærmede sig en lang sandhøj. Den trak sig over vejen, og man så allerede nu, at der var gravet lutter små dækstillinger ind i den, som skygger så man folk bevæge sig ved dem og hørte dæmpede stemmer.

Dette var en flade, som ikke kunne nås af kuglerne, og på dette 200 skridt lange og 40 skridt brede stykke jord levede, spiste, sov, talte, tænkte 150 mand i to uger, til de blev afløst. Noget til siden lå de små gravhøje over de faldne med små kors på.

Sandhøjen faldt brat af som en væg, og på randen af dens fremspring var anbragt stålskærme. Der bagved lå vagtposterne.

"Hér er vi altså i *Ørnereden*," sagde Sonin.

Folkene, som sad og lå rundt omkring, stirrede på dem, som om de kom fra en anden verden. En hvisken løb fra den ene til den anden.

"Regimentskommandanten, kommandanten! Sig det til kompagniføreren."

Men kompagniføreren, som rimeligvis allerede var underrettet telefonisk, trådte netop ud af dækstillingen. Det var endnu kun en dreng. Ikke ældre end Karpov, men alligevel manglede han dennes krigsglæde og iver. Lyseblonde krøller, lyseblonde bryn og øjenvipper, svulmende læber. Han havde en tung, vatteret kappe på, som gav ham et plumpt og tykt udseende. Den grå hue af imiteret persianer gav ham et kvindeagtigt udtryk, og i hans øjne lyste hjemvé og angst, trækkene var blege og nervøse.

Han trådte hen til regimentskommandanten for at rapportere, men denne pegede på Sablin. Det gjorde den unge mand totalt forvirret. Han tiltalte snart Sablin "Deres Excellence", snart "hr. oberst" og meldte, at 9. Kompagni af 709. Tmutarakansker Infanteri var på fort 14, at det bestod af en officer og 127 mand, at der ikke var forefaldet noget særligt, når undtages, at seks mand for en halv time siden blev såret af en bombe, og én, der lå ved skydeskåret, dræbt af en kugle.

"Atter kigget gennem skærmen," udbrød Sonin misfornøjet. "Hvor mange gange har jeg ikke allerede indskærpet dem, at ingen må understå sig i at se igennem dem."

"Å Gud, hr. oberst, har jeg ikke sagt dem det gang på gang. Men det drager dem som en våge, som et afgrundsdybt hul. Også mig drager det," sagde den unge mand med gråd i stemmen.

"Hvem blev truffet?" spurgte Sonin.

"Ovetschkin."

"Hvilken Ovetschkin er det?"

"Ham fra oktober-reserven."

"Han var halvtosset, Deres Højvelbårenhed," sagde en oversergent, som stod bagved kompagniføreren, ærbødigt. Den typiske oversergent, som kommer sin kompagnifører til hjælp.

Han var en lille, tyk, undersætsig mand på omtrent fyrre år, brunhåret, rask – en typisk russisk soldat, fiffig, forvoven og praktisk.

"Bare se én gang, bare se én gang," kopierede han Ovetschkin, "mig sker der ikke noget. – Nå, nu kan han have det så godt, der ligger han, det fjols!"

Og han pegede på et lig, som lå ikke langt fra.

Sonin trådte hen til den døde, tog sin hue af og korsede sig.

Det døde, endnu varme og bøjelige legeme lå på ryggen. En eller anden havde foldet de voksblege hænder på hans bryst. Ansigtet så frygteligt ud med et øje skudt ud og det sprængte hoved helt blodoverstrømmet.

"Sandsynligvis en dumdumkugle," sagde Sonin.

To soldater lå på knæ og gravede en grav med små spader.

"Vil I begrave ham hér?" spurgte Sonin.

"Ja, hvor skal vi slæbe ham hen? I nat skyder de også uafbrudt," svarede oversergenten, "heller ikke med de sårede ved jeg rigtigt, hvad jeg skal stille op. Jeg vil vente til månen går ned. Hvis de bare ikke ville skrige. Han fyrer også efter skrigene. Ham hér kan det jo for så vidt være ligegyldigt med. Han er død."

"Grav i alt fald dybere," sagde Sonin.

For Sonin, oversergenten og soldaterne, som gravede graven, var alt enkelt og klart. Hvorfor risikere livet ved at slæbe på en død? For kompagniet, som lå på en fremskudt post, var han kun en unyttig byrde, som man hurtigst muligt måtte skille sig ved. Sablin så på kompagniføreren. Han tænkte og følte åbenbart anderledes. Hans ansigt var grønligt blegt, kold rædsel stod i de barnligt godmodige øjne, og hans underkæbe bævede af frygt.

"Hvad for noget, unge mand, er De bange?" spurgte Sablin faderligt, tog ham under armen og førte ham bort fra den døde.

Denne venlighed af et vildtfremmed menneske rørte den unge mand i den grad, at han pludselig begyndte at græde og med møje undertrykte en hulken.

"Jeg er bange," sagde han grædende, "jeg er bange også for de døde og for døden. Men det drager mig. Ligesom det drog ham. Jeg kan godt forstå ham. Man kan ikke gøre for det. Det er så ligetil. Bare gå til skydeskåret, skyde slåen fra og se igennem … og dér … dér … døden … Hvordan er det muligt? Jeg har været her i seks dage, og det er allerede den fjerde. Det er så forfærdeligt. Om natten ser jeg dem i drømme."

"De må berolige Dem, hvile ud," sagde Sablin. "Hvor har De lært?"

"Jeg har gået handelsskolen igennem. Dér kunne man melde sig til officerskurserne. Som soldat ville jeg ikke gå med, og derfor meldte jeg mig."

"Har De været længe ved fronten?"

"I to måneder."

"Hvad er Deres fader?"

"Købmand. Vi har en forretning i Apraxin. Saitchikov, måske har De hørt navnet," sagde kompagniføreren helt rolig.

"Nå, det er nu altså hele *Ørnereden*," sagde Sonin. "Har Deres Excellence set nok? Jeg sagde Dem: Den visse død. – Nå, skal vi gå tilbage?"

34

Men Sablin ville se mere endnu.

Over det opkastede sand gik han til stålskærmene, som var bygget op i uregelmæssige rækker på højens ryg. Bagved dem lå vagtposterne, ubevægeligt trykket mod jorden.

Det drog. Sablin følte det selv, lysten til at træde derhen greb ham, lysten til at gribe stålknappen og åbne det lille vindue, som var for skydeskåret, og se ind i døden. Sonin var blevet nedenunder. Sablin gik langsomt langs med skærmene og opdagede pludselig en lille spalte mellem dem. Han lagde sig ned på jorden, krøb hen til spalten og trykkede nysgerrig øjet imod den.

Månen lyste klart. Foran ham var kaos. De to parallelt løbende højderygge var skilt af en smal åben plads. Den var spækket med pæle, som åbenbart var rammet ned i stor hast under et håndgemæng og var flygtigt forbundet med pigtråd. To døde legemer, gule og indtørrede, med store sorte øjenhuler, havde allerede ligget der længe, siden foråret. Blodige, sorte lapper, stumper af kapper, støvler, konservesdåser og en ueksploderet bombe fra en bombekaster lå rundt om. Lige overfor, ikke længere end 25 skridt borte, ragede takkede jernskærme frem. Derfra steg en opslynget raket med en sagte hvislen og belyste, idet den sprang, hele dette gyselige billede med sit åndeagtige blålige lys, og alle disse døde, usædvanlige, hæslige genstande virkede som et uhyggeligt drømmesyn. De døde syntes at bevæge sig og ejendommelige skygger fo'r over deres fortrukne træk. Sablins hjerte slog heftigt, og det forekom

ham, at han bagved den frygtelige slugt hørte et fremmed hjerte banke i takt med sit eget: Fjendens.

En stor sørgmodighed overfaldt ham. Han kunne have sprunget op og løbet langt, langt bort fra denne plet, som det flakkende blå lys oplyste, langt bort – fra krigen.

Hele krigen symboliseredes på disse par kvadratmeter land, dette hul med lig, trådforhug, pæle og pigtråd.

At løbe over dette lille stykke land og løs på fjenden!

Men at løbe over hér var umuligt.

Hvorfor?

Og på én gang blev det med en soldats kolde overvejelse Sablin klart, at det netop var lettere at løbe over hér end andre steder. Disse pigtrådshegn behøvede man slet ikke at klippe igennem. Blot tage de læderhandsker på, som pionererne bruger, når de anbringer pigtråden, så kan man rive den ned, kaste håndgranater og så tage skærmene med kolberne.

"Ja, det er muligt," tænkte han. "Kun den første, som de endnu kan se med klare øjne, omkommer, før de taber hovedet af skræk; de andre skal nok gøre deres sager.

Men den første omkommer ganske bestemt.

Og denne første skal Karpov være?" spurgte han sig selv. Og uden at give sig selv svar undertrykte han et suk og krøb langsomt tilbage fra den frygtelige spalte.

Det forekom ham, at han kun havde ligget et sekund dér.

"Nå?" sagde Sonin som ventede nedenfor. "De har nok ordentlig nydt udsigten."

Men Sablin sagde intet. Han skælvede af indre ophidselse og frygtede for at røbe sig ved sin stemme. Han lod, som om han

intet havde hørt og gik langsomt, fulgt af Sonin og oversergenten til kompagniførerens dækstilling.

"Kan man se ind til Dem?" spurgte han endelig det unge menneske, idet han beherskede sig voldsomt.

"Å, værsågod," svarede Saitchikov generet.

Fem små skridt førte ned i dækstillingen. Og når der var én dernede, var der ikke plads til to. Langs væggen var sengen redt på et jordfremspring, dækket med grankviste. Ved siden af stod et lille bord. På det brændte et lys. På bordet stod et billede af en kone med sort kniplingskappe og et sympatisk, elskværdigt ansigt; slidte illustrerede blade og et nyt testamente lå rundt om det.

"Det er min mor," sagde Saitchikov oppe fra, med dump, sørgmodig stemme, da han opfangede Sablins blik, som var rettet på fotografiet. "Og sådan er vort liv," føjede han til.

Der lugtede af fugtig jord og grannåle som i en grav.

"Ja," tænkte Sablin, "det er virkelig ikke let, at leve således i to uger, særlig når skydeskårene lokker én til at løfte forhænget og se, hvordan der ser ud på den anden side af livet."

Han tog afsked med Saitchikov og gik tilbage med Sonin.

Nu brød han sig allerede ikke mere om kuglernes piben, og kun én gang, da én slog ned lige foran fødderne af ham, sagde han nervøst: "Å, forbandet også!" –

I skovfogedhuset var der ryddet op. Der var dækket bord til to, rene glas var stillet frem, og dåser med sardiner og marineret laks stod rede. Intendanten havde travlt i køkkenet og der lugtede af stegt høne.

Den søvnige adjudant meldte tørt og ligegyldigt:

"Atter en død i *Ørnereden*."

"Ja, det ved jeg," sagde regimentskommandanten.

"Ovetschkin."

"Nej, én senere, kompagnifører Saitchikov."

"Hvordan gik det til?" udbrød Sablin og Sonin samtidig.

"Som sædvanligt. Kunde ikke lade være. Næppe var De borte, før han trådte hen til skydeskåret, skubbede slåen fra og kiggede igennem. Oversergenten siger, at han mindst har set i to minutter."

"Å Gud, skænk ham din evige salighed! Sådan et ...," sagde Sonin og korsede sig. "Hvem skal vi nu sende derhen?"

"Der er ikke andre end Verzinsky," sagde adjudanten.

"Hvad siger De! Verzinsky!" udbrød Sonin forfærdet.

"Netop, hr. oberst, sådan nogle holder bedst ud. Han vil i alt fald ikke kigge ud, hvor han ikke har noget at gøre. For øvrigt er der ikke andre."

"Undskyld, Deres Excellence, måske lidt at styrke sig på?" henvendte Sonin sig til Sablin.

"Intendant!" råbte han. "Er hønen færdig?"

"Straks," svarede en stemme bag døren.

"Han er en mester i alting," sagde Sonin. "Men hvor er Pyschkin?" spurgte han pludselig.

"Kom allerede hjem for en halv time siden," sagde adjudanten.

"Sådan et asen, er igen knebet udenom. Å, sådan en fej hund. Ham har de skaffet mig på ærmet, en ung slægtning. Værsågod, sæt Dem, Deres Excellence. Vi skal straks få hentet en lille snaps."

Men Sablin betakkede sig kort. Han ville være alene. Hans nerver svigtede ham.

35

Da de var kommet forbi batteriet og nærmede sig skovbrynet, punkterede en af ringene, og automobilet standsede.

"Jeg sagde jo nok, det gik ikke," knurrede Petrov. "En fordømt hare løb over vejen. Et minut, Deres Excellence, så lægger vi en anden ring på."

"Jeg strækker benene lidt imens," sagde Sablin og forlod automobilet.

Hans nerver var stærkt ophidsede, og de indre kuldegysninger holdt ikke op.

Den røde fuldmåne var ved at gå ned. De små graner og enebærbuskene så helt hemmelighedsfulde ud. Sablin gik med lange regelmæssige skridt og med hænderne på ryggen, dybt hensunket i tanker. Han kunne ikke glemme Saitchikov med det sunde ansigt og de fremstående, grå, naive øjne.

"Kompagnifører!" tænkte han med et spotsk smil. "Skal befale over og være ansvarlig for 150 bønder, som er lavet til soldater. Dette ængstelige barn på en så farlig post, tredive skridt fra fjenden, som kan storme hver nat, gøre et fremstød og tage hele stillingen. Hele fronten støtter sig til reserveløjtnant Saitchikov, som er bange for de døde og for fjenden, der græder som et barn, og som det lokker at se på døden og at løfte det slør, som ligger over det hinsides."

"Og som ikke mere eksisterer," sagde en svag, sørgmodig stemme ved vejen.

Sablin fo'r sammen og så forvirret op.

Til venstre for vejen lå en navnløs soldatergrav mellem de små graner og enebærbuskene. Der fandtes flere sådanne

soldatergrave i denne skov, hvor der stadig var blevet kæmpet hele efteråret igennem. Sablin havde allerede lagt mærke til det på udturen. Et lille kors af to små granstammer var bundet sammen med pigtråd som med en tornekrans. Oppe på det hang en falmet soldaterhue. Nu sad en eller anden og omfavnede dette kors.

Den lavtstående måne skinnede lige på dette sælsomme syn, og forbitrækkende skyer kastede snart skygger på det, og lod det snart ligge fuldt belyst. Sablin tvivlede ikke om, hvem det var: Saitchikov. "Men hvordan kunne Saitchikov sidde på denne høj, hvordan kunne den døde Saitchikov tale?" Det tænkte Sablin ikke over i dette øjeblik. Men også senere, da han befandt sig i en roligere sindstilstand, var han overbevist om, at det havde været Saitchikov, og at han havde talt med ham.

"Du har dræbt ham. Hvorfor? Du vil også dræbe andre. Hvorfor? Er du ikke allerede berømt nok?"

"Hvordan har du dræbt Saitchikov?" tænkte Sablin.

"Du var venlig imod ham, du læste i hans sjæl. 'Tør man åbne sjælen på et sådant sted?' sagde han, som han syntes var Saitchikov. Å du psykolog! Sonin ved i sin djærvhed bedre, hvad man må gøre. Du har taget ham på hans ømmeste sted. Du så på hans moder. Ja, tør man minde et menneske om hans moder, når han står foran et afgrundsdybt hul, og han allerede for længe siden har bestemt sig til at styrte sig i det?"

"Vil du sende Karpov ud?"

"Hvis det bliver nødvendigt, vil jeg sende ham ud," tænkte Sablin.

"Hør nu: Hvis du sender ham ud, så ikke et ord om død eller moder. Du sender ham ganske afgjort ud i døden, men sig ham

det ikke. Der hører kun behændighed til, naturligvis er der også fare ved som altid i krigen, det skal du sige, men berøv ham ikke troen. Har du forstået? Send ham ikke ud uden tro. Det går ikke, det er grusomt ..."

Stemmen klang stadig. Saitchikov støttede sig til korset, som om han ville rejse sig.

En skrækkelig tanke fo'r gennem Sablins hjerne: "Hvis han nu pludselig rejser sig og styrter løs på mig!"

Han følte, at han hverken kunne flygte eller gøre modstand, og kold sved sprang ham ud af porerne. Det var stille i skoven. Månen lyste nu helt uden skyer den døde lige i ansigtet, og Sablin følte, at et uforsonligt had fordrejede hans træk. Ude af sig selv af forfærdelse udstødte Sablin et vildt skrig og faldt om i vejens sand. Først motorens larm bragte ham igen til bevidsthed. Han lå allerede i automobillygternes grelle skin. Hans legeme var som knust og kun med besvær rejste han sig op. Straks kom han til at tænke på korset og Saitchikov, og han overvandt sin sindsbevægelse og tvang sig til at se på gravhøjen.

Over korset var hængt en soldaterkappe, som han ikke tidligere havde bemærket. Af tid og fugtighed var den allerede blevet helt sort. Nu var den klart oplyst af acetylenlamperne. Det var altså den, han før i måneskinnet havde holdt for Saitchikovs genfærd.

Han fandt sig ikke latterlig. Han følte, at hans nerver havde spillet ham et puds.

"Deres Excellence er faldet?" spurgte Poljakov deltagende og holdt automobildøren åben.

"Nej. Hvordan?" spurgte Sablin urolig.

"Vi så, at Deres Excellence lå på vejen. Vi var allerede bekymret og tænkte: Gud bevare os, er der passeret noget nu tilslut? Skoven er så uhyggelig."

"Nej, jeg fejler ingenting," sagde Sablin med fremmed klingende stemme. Men Poljakov mærkede på hans blege ansigt og flakkende blik, at han ikke var vel.

"Og en navnløs grav er hér," sagde Poljakov forskrækket. "Å Gud! Et hyggeligt sted!"

"Ingen dumheder," sagde Sablin og satte sig ind i automobilet.

Hele vejen tav han. Først sent om natten, da månen var gået ned, kom han hjem. Blidt blinkede stjernerne over søen. Isen knagede hemmelighedsfuldt, og i hønsehuset galede hanen. Sablin følte sig syg og sønderknust.

"Nerverne er angrebet," tænkte han, da han næste morgen sørgmodig og trist trådte ind i den fælles spisestue, hvor doktor Uspenski drak te.

"Jeg er vendt for tidligt tilbage til fronten, skulle have hvilet ud hjemme."

Det larmende Petrograd drog forbi ham i tankerne, troppernes uddannelse på gaderne, aftenen hos grevinde Paltov, biografteatret ... "Nej, nej, blot ikke dér. Skulle han spørge Uspenski? Måske skulle han tage noget brom?"

Sablin så på den tykke doktor, som havde hele sin opmærksomhed rettet på tekoppen, bevogtede det satte, røde ansigt, de i fedt svømmende, ligevægtige øjne og indså, at dette menneske aldrig ville forstå noget sjæleligt.

"Tage brom? Nej, ingen brom, hele dette liv må forandres, sejren må tilkæmpes og fred opnås ved den, så vil alt blive

godt."

Sejr, hvad det så end ville koste.

Oven i købet ofre Karpov.

"Ikke blot Karpov, men enhver, hvem det end var, også sig selv," tænkte han. Men hans sind var stadig uroligt, hans hjerte slog ophidset, og han trængte til stærkere indtryk. Han måtte have en opmuntring.

Andre drikker i et sådant tilfælde, tager morfinindsprøjtninger eller snuser kokain. Det gjorde Sablin ikke. Men han søgte nye indtryk, animerende samtaler, skarpe diskussioner og afveksling.

36

I slutningen af april blev det N...ske Armékorps omgrupperet med forberedelsen af fremmarchen for øje. Sablins division blev lagt nærmere ved floden og bivuakerede i skovene, mens de ventede på gennembruddet.

På reservernes koncentrering så Sablin, at det åbenbart ikke ville blive nødvendigt at ofre Karpov. Det lod til, at Sinovjevs plan alligevel var blevet antaget, og at gennembruddet ved Volka-Galysiskaja forberedtes.

Tre dage og tre nætter beskød det svære og lette artilleri uafbrudt den fjendtlige stilling, bestrøede skoven med metalstumper, rev træer og hele store jordflader op. Fjenden svarede ligesådan, trak alle sine reserver sammen og skaffede dem i feberagtig hast til fronten for at begynde gennembruddet. På den fjerde dag krøb soldaterne i tætte rækker op af skyttegravene, og de tapre folk overskred den farlige zone og nærmede sig den fjendtlige stilling. Det gik gennem tæt skov, gennem tykninger af ungt grønt, men maskingevær- og geværild mejede rækkerne ned, og skyttekæderne blev tyndere og tyndere. Mange kneb hemmeligt udenom i skoven og vendte om, og da skyttekæderne var kommet til pigtråden, var der kun få til at vove stormangrebet. Den 175. og 180. Division gjorde holdt og gravede sig ned. Fremmarchen var afbrudt straks i begyndelsen og løb ud i sandet.

Det ungarske kavaleri til fods og den tyske landstorm, som hurtigt var kastet herover fra Verdun, afslog det russiske

angreb. For at undgå unødvendige tab blev det på den femte dag befalet at gå tilbage til den gamle stilling.

De medtagne divisioner kom tilbage til deres gamle skyttegrav, til de samme dækstillinger, som de allerede var lede og kede af, som de havde beboet hele vinteren. De bragte deres døde med. Bag stillingen voksede kirkegårde med hundrede nye kors op af jorden. Tabene var kolossale i begge divisioner, mere end halvdelen var død eller såret. Tre regimentskommandanter var faldet, fire såret og næsten alle officererne omkommet. Nye reserver blev bragt frem, man ville have sendt afdelingen tilbage til etappen, men det kunne ikke tillades, alt blev kastet til fronten. Den russiske armé reddede Verdun, reddede Paris. I Polessjas og Volhyniens skove døde russiske officerer og soldater, for at deres allierede, franskmændene, kunne holde sig i deres stillinger.

Så kom den frygtelige sommer i 1916.

I maj blev Lossovskis korps atter omgrupperet, og der blev yderligere tildelt det to kosakdivisioner. Overkommandoen fordrede for enhver pris gennembrud af den fjendtlige front. Lossovski planlagde det denne gang ved Kostjuchnovka og meddelte Sablin, at han regnede med at få en officer og ti tapre karle af ham, som skulle rive infanteriet med sig.

"De forstår, at det er særlig nødvendigt efter vort mislykkede angreb i april," sagde han til Sablin, som han havde kaldt til korpsstaben, og trykkede hans hånd. "Å, hvorfor lyttede vi ikke til Dem den gang. Men De var den eneste af os, som ikke tilhørte generalstaben, og det gjorde udslaget. Altså sender De os én?"

"Jeg skal gøre min pligt," sagde Sablin og vendte i mørk stemning tilbage til sit kvarter.

37

Hele divisionen stod tæt sammentrukket i skovlysningerne og i selve skoven. Hver morgen viste fjendtlige flyvere sig og kastede bomber. Dog forløb det oftest heldigt med undtagelse af én gang, da en bombe slog ned midt imellem ulanhestene og dræbte og sårede 30 mand og 70 heste. Så gravede man dækstillinger, som var dækket med stammer og jord for at beskytte sig mod fjenden i luften.

Den forestående hårde kamp – at den ville forløbe sejrrigt, tvivlede mærkeligt nok ingen om – satte folkene i godt humør, og hos kavaleriet, som lå i reserven, gik det livligt til. Så snart det mørknedes, flammede bålene lystigt over alt, sangere og trompetere samlede sig, skoven genlød af menneskestemmer og hestevrinsken og en glad, sorgløs stemning lå over alt. Særlig fornøjeligt var der hos de kaukasiske kosakker. Allerede fra klokken syv om aftenen drønede pauken og kvækkede den kaukasiske klarinet og lystige stemmer sang. En kosak sprang pludselig op og dansede en vild lezinka [Note 10)] på det bløde mos. En tilskuerkreds samlede sig om ham og klappede takt med hænderne. Kosakken trak sin dolk, tog en til fra en kammerat og viste stolt sin behændighed. Han jonglerede med de spidse klinger, kastede dem op i luften eller stak dem ned i jorden og dansede rundt imellem dem. Ofte ledsagedes dansen af revolverskud, så at doktoren en gang blev såret i skulderen. Men det var ikke nogen større ulykke, atter blev der danset og sunget videre.

Rundt omkring trængtes det grå, mørkt udseende infanteri.

Fulde af forundring så de på tjerkeskas'ens skøder, som fløj under den vilde dans, på de røde bukser og de lyserøde baschliks, på de skaldede, glatbarberede hoveder, på de sorte lammeskindshuer, som sad kækt i nakken, på de livlige, mørke øjne, som lynede med sydlandsk glød.

"Det er ikke mennesker, men djævle, se bare på dem!" sagde en bredskuldret, muskuløs soldat med et tæt rødt skæg, en bonde, som var bleven udskrevet til reserven.

"Hvor har Gud dog skabt mange forskellige skabninger!"

"Nagaitchnikis [Note 11)]," skældte en bleg, mager soldat og spyttede foragteligt de solsikkefrøskaller ud, han tyggede på. "De tænker kun på at drikke og skråle viser. Letsindige folk".

"Nå, kammerat, du har vel også fået dine kløe," sagde hans nabo, en rask udseende soldat og blinkede med øjnene. "De har formodentlig givet dig en ordentlig omgang med nagaikaen, da du ville strejke."

"Hold kæft, din slavetamp!" råbte den blege soldat rasende og gik bort.

"Skæld du bare ud, din hund, det skal du nok få betalt, din elendige pestbyld."

"Det var jo dem, som fornærmede ham først," bemærkede en brunhåret soldat, sandsynligvis en grusier.

"Å, sådan nogle karle. I morgen går det i slaget, i døden, og her skændes de endnu. Nej, hvad er det for noget? De skulle hellere tage en ren skjorte på og bede til Gud i stedet for at yppe kiv," sagde den rødskæggede og henvendte sig til en officer, som kom til.

"Er kosakkerne virkelig også mennesker, Deres Velbårenhed?"

"Ja, naturligvis er det mennesker," svarede han leende. "Netop bønder, som du selv. Nu har de megen jord."

"Nej virkelig. Men hvorfor har de så megen jord?"

"De har erobret det," svarede den unge officer.

"Nå, sådan. Det er vel også derfor, at de har så megen morskab af krigen. Og hvorfor ikke? Der er jo ingen kugle, der træffer dem. Se, de bærer ikke en gang feltgråt."

"Ja, til hest kan det jo også være dem ligegyldigt."

"De går lige så dristigt på til fods."

"Det er sande djævle, de er født med det."

"Gør plads for infanteriet!" råbtes der, og kosakofficerer stødte mængden til side og trådte hen til sangerne med flasker og vinglas.

"Der kan du se, hvordan de er! Herrerne drikker sammen med kosakkerne, gør sig ikke kostbare. Snurrige folk." – – –

Sablin boede i en lille dækstilling, som man om vinteren havde bygget til en infanteriregimentskommandant. Der var lagt gulv og også væggene var beklædt med træ. Gennem et lille vindue for oven faldt lyset trist ind. Møblementet bestod af Sablins seng, et bord og en konserveskasse, som tjente som stol. Kun utydeligt trængte musikken og larmen ned i denne lave underjordiske bolig, hvor der var stille som i graven.

Sablin sad på kassen, lænede sig med ryggen til bordet og så på det lille helgenbillede over sengen. Det var et rigt, med guld og ædelstene indlagt gudsbillede, hans bedsteforældre en gang havde velsignet hans forældre ved deres bryllup med, og med det samme billede var også han og Vera Konstantinovna blevet velsignet. Gudssønnens mørke ansigt så blidt frem under

tornekransen, og den svindende forårsdags sidste lys lyste svagt på det.

"Herren er mit lys og min frelse," tænkte Sablin og rettede sit blik bønfaldende på gudsbilledet.

"Mit lys," gentog han eftertænksom. "Sandt lys, sand kærlighed og sandhed udgår fra dig. Å, sig mig sandheden … Handler jeg rigtigt?"

Han havde lige ladet Karpov gå. Han så endnu den slanke yngling stå stramt ret i døren. Han mindedes endnu hvert af sine egne ord, og i hans øren klang Karpovs korte militære svar endnu.

"Udsøg ti raske kosakker, som er rede til alt," sagde Sablin. "Regimentskommandanten ved besked. Kom klokken otte hen til mig med folkene. Kender De Kostjuchnovka?"

"Javel, Deres Excellence," svarede Karpov roligt og tydeligt.

"Ørnereden?"

"Jeg kender den. Jeg finder den nok."

"Der skal udføres en heltedåd, løjtnant Karpov."

"Jeg skal udføre alt," svarede Karpov endnu roligere.

Sablin viste ham stillingen på kortet. Karpov tog sit kort frem og indtegnede skyttegravene nøjagtigt.

"Infanteriet må rives med. Gå hen og se på situationen. Det er en bagatel … 25 skridt. Pigtråden kan let kastes af. Lad dem udlevere handsker af pionerafdelingen. Tag håndgranater med … De forstår …"

"Jeg forstår, Deres Excellence."

"Se ikke gennem skydeskårene. Dem er maskingeværer og karabiner nøjagtigt indstillet på, men til venstre er der en spalte mellem skærmene. De vil nok finde den. Kryb derhen og se på

situationen. Der ligger to lig fra efteråret. Nu er de vel ganske rådnet op. Jeg så dem nu i vinter. Lige over dem er en vejspærring. Kast den ned. Skærmene kan man gøre det af med med kolberne eller springe over dem. Infanteriet kommer bagefter dem, Tmutarakansker regiment. Har De forstået mig? En heltegerning – Georgievskorset."

"Alt skal blive udført på det nøjeste, Deres Excellence."

Sablin tav.

"Ja, værsågod, gå så."

En, to, Karpov gjorde omkring på den venstre hæl, slog sporerne sammen, åbnede døren og gik.

38

Så længe døren var åben, hørte man trompeterne spille en smægtende vals ikke langt borte. Så blev alt stille.

"Herren er mit lys og min frelse, himmelske fader, hellige Jesus Kristus. – Hvordan er det muligt? Tør man fordriste sig til det? Eller er alt mig tilladt? Er der givet mig magt over liv og død?" tænkte Sablin og han vendte sig til gudsbilledet.

Længe ventede han på svar. Pludselig kom han til at tænke på samtalen med præsten på hospitalet, og det var, som om han hørte de stille, grænseløst sørgmodige ord: "Du ville ikke have nogen magt over mig, hvis den ikke var givet dig fra oven". Således talte Kristus til Pilatus. Således Kristus nu også til ham om Karpov.

"Men, herre, jeg sender ham i den visse død, i den ganske visse død! … Så må man det altså … dræbe. Der er altså givet mig magt til at bestemme og dømme … Men hvis der også findes andre, som indbilder sig, at der er givet dem magt til at bestemme og dømme, hvad så? Og hvorfor må jeg og andre ikke?

Ja, men ved du da, at det vil være den visse død? Er det givet dig at vide det? Herre!"

I uudsigelig kval kastede Sablin sig på knæ for gudsbilledet, tog sit nye testamente frem under hovedpuden og bladede i det, opsøgte de steder, han altid havde følt sig truffet af, og hvor han nu håbede at finde svar på sin forpinte og forvirrede sjæls spørgsmål.

"Da høvedsmanden beder Kristus komme ind i sit hus og helbrede hans syge, lidende tjener og siger til Kristus: 'Sig kun

et ord, så bliver min tjener rask. Thi jeg er et menneske, som er øvrigheden underdanig og har krigsfolk under mig. Og når jeg siger til én: Kom! så kommer han, og til min tjener: Gør det! så gør han det'. Og Kristus vrededes ikke på ham, men opfyldte høvedsmandens bøn."

Hans fingre gennembladede hurtigt evangeliet og ét blev Sablin klar over: At der ikke eksisterer nogen fri vilje, at en usynlig styrer menneskenes gerninger, handlinger, ja, endog tanker og leder dem som han vil.

"Køber man ikke to spurve for én penning? Og dog falder ingen af dem til jorden uden Guds vilje.

Men også alle hårene på eders hoved er talte.

Så frygter da ikke, I er bedre end mange spurve."

Den prægtige Karpov med sit rene hjerte, ud af hvis øjne lyste begejstret kærlighed til Gud, trone og fædreland, var Sablin dyrebar.

I disse timer elskede han ham som sin søn.

"Men han talte til dem og sagde: 'Så giv kejserens, hvad kejserens er, og Guds, hvad Guds er.'"

"Og hvis det er et liv, skal man også give et liv?

Hvordan skal man kunne ofre det, når man ikke ved, hvad der er på den anden side?

Hvis der nu ikke er noget? – –

Og dette intet giver jeg Karpov i stedet for den prægtige verden, i stedet for hans kosaksange, hans smukke, rene kærlighed, i stedet for hele dette herlige liv.

To lig under pigtrådshegnet … mørke ansigter, hvis sorte huler stirrer ind i det ubegribelige lys, kappepjalter på de sorte og indtørrede legemer, ligger der siden efteråret. De ved intet

mere om verdens skønhed og rædsel, de kender hverken frygt eller glæde mere. Og stakkels Saitchikov. Hvor er han? Heller ikke af ham, den ængstelige, er der blevet noget tilbage. Vera? Nikolai … Marussja? Borte er de og er ikke mere. Har ikke meddelt noget senere. Intet giver jeg ham i stedet for det strålende – for min skyld gerne også tunge liv – men det er dog liv … liv!!

Hvor er det, det står? Dostojevskis Raskolnikov tænker, at om hele verden var en klippe, som man måtte hugge trin i, lønnede det sig alligevel at leve … Så stor er livshungeren. Og jeg berøver ham livet!

Men hvor mange prægtige ynglinge er ikke allerede omkommet under krigen. I forrige måned alene 112 officerer og 7325 soldater ved den mislykkede fremmarch, og intet er opnået … Og hér han alene. Ved hans liv redder jeg tusinders.

"Hvem ved?"

"Køber man ikke to spurve for to penning? Og dog falder ingen af dem til jorden uden Guds vilje …"

"Kender du hans vilje? Måske bliver han netop reddet ved det, reddet ved heltegerningen, mens han lige så godt kan blive dræbt et eller andet sted bag fronten af en bombe fra et aeroplan … en dum død, uden nytte for den store sag, uretfærdigt, uden heltemod.

Hvis det var givet dig at erfare hans skæbne og vilje, ville det måske falde anderledes ud, men det er dig ikke givet, derfor må du tie og handle."

"Og jeg siger til min tjener: Gør det!, så gør han det." –

Det bankede på døren.

"Hvem der?" råbte Sablin og skød evangeliet ind under hovedpuden.

"Ordonnans Dubinski."

"Hvad er der på færde?"

"Løjtnant Karpov venter med kosakkerne. Klokken er otte."

"Godt."

Pludselig følte han sig sikker på, at der ikke ville passere Karpov noget, at polakkerne ville flygte fra skyttegravene, før de fik truffet ham, og at han ville gense ham og alle kosakkerne levende, friske og lykkelige i morgen.

"Så giver jeg ham mit Georgievskors!"

Med taknemmelige, lykkelige øjne så Sablin på Frelserens billede, som man næsten ikke mere kunne se i det mørke rum, og gik ud.

Aftenen var klar. Tyve skridt fra dækstillingen holdt 16 mand til hest på sandvejen. Forrest de ti vovehalse, som ville påtage sig sagen, lidt længere bagved seks hestepassere. Kosakkernes ansigter var omhyggeligt vasket, håret friseret, de havde nye skjorter på og bukser med lyserøde striber og lynende blanke støvler. Med fuld bevidsthed stillede de til den sidste besigtigelse i deres liv – dødsparaden. Men de så glade og fornøjede ud. På højre fløj holdt Karpov på sin prægtige fuks. Han strålede af begejstring og var opfyldt af den ham pålagte opgaves vigtighed.

"God aften, tapre Don-kosakker!" sagde Sablin muntert.

Kosakkerne svarede som én mand.

"Nå, ja, hjælp så infanteriet. Gå med Gud! Herren beskytte jer! Begynd præcis klokken elleve," råbte Sablin til dem.

"Skal gøre vort bedste, Deres Excellence," råbte kosakkerne og red forbi i rækker på tre på de prustende heste.

Karpov red hen til Sablin. Der fo'r en forudanelse gennem Sablin om, at der forestod ham noget pinefuldt og svært. Sørgmodigt så han på den unge officer. Men hans træk var fulde af ro og resoluthed og med den i lange år i kadetkorpset indøvede strenge disciplin, bevidstheden om at enhver bagatel er af vigtighed ved opfyldelsen af pligten, sagde han:

"Tillader Deres Excellence, at vi sammenligner vore ure?"

Sablin åndede lettet.

"Seks minutter over otte," sagde han.

"Stemmer," udbrød Karpov og så på sit ur, gav hesten schenkelen og var i et par mægtige sæt i spidsen for den lille afdeling.

Sablin vendte kort om og gik vaklende til sin bolig. Han slog døren til og kastede sig på sin seng. Der var stille og mørkt i dækstillingen som i graven.

Længe lå han således med hovedet begravet i puden. Omsider vendte han sig langsomt om. Hans hoved glødede. De fire, i én række liggende ruder aftegnede sig mørkt. Gennem jorden trængte dæmpet musik. Sablin løftede hovedet og lyttede anstrengt.

"Alle pigerne vil jo så gerne ..."

Skønne og pinagtige scener dukkede op og drog forbi. Oser! Festen i præstens hus, sangerne, den slanke yngling med den klangfulde baryton ...

"Alle pigerne vil jo så gerne ..."

"Jeg tror, jeg bliver gal!" tænkte Sablin, trykkede igen sit ansigt ned i puden og henfaldt i dyb bøn: "Mit lys og min frelse." – I hans sjæl brændte svidende ild, alt i ham oprørtes mod Gud og han tænkte: "Når jeg ikke har nogen fri vilje, når du tager alt på dig, hvorfor tilintetgør du så alt godt, smukt, rent, helligt og lader kun alt afskyeligt blive tilbage på jorden. Nå, så tag mig med mine synder og fejl, men skærm og red ham!"

Mørkt og fugtigt som i graven var der i den ensomme dækstilling, og intet frelsens lys trængte ind og beroligede det mod Gud knurrende menneske.

39

Karpov trykkede sit øje mod spalten mellem skærmene. For fem minutter siden var Lichovidov faldet – hans yndling, den dumdristige kosak, den bedste sanger i regimentet og ridder af tre Georgievskors. Nu ville han have fået det fjerde, af guld med sløjfe. Og faldet så dumt. Uden formål og nytte for sagen.

Da de var kommet til *Ørnereden*, havde de udspurgt infanteriet om situationen. Kompagniføreren var ikke kommet ud til dem.

"Han sidder i dækstillingen," meldte oversergenten. "Straks da han for tre dage siden rykkede ind i stillingen har han gemt sig dernede og kommer ikke ud. Han er bange."

Soldaterne omringede glade kosakkerne. Det forekom dem, at disse ti folk, som var kommet for at foretage den første storm, var gjort usårlige. Og samtidig havde de alligevel forberedt sig på døden, for de havde alle taget rene skjorter på.

De gjorde deres håndgranater klar, aftalte indbyrdes, hvad hver enkelt skulle gøre, hver af dem så gennem spalten og mærkede sig sin vej.

"Nå, infanteri, se blot til, at I ikke kommer for sent, hjælp os ud!"

Og dette samme infanteri, som for en time siden aldeles bestemt havde foresat sig ikke at bryde op, ikke at storme, svarede nu muntert:

"vær ikke bange. Vi skal ikke ødelægge noget. Vi er også mænd. Tmutarakanskerne forstår deres profession. Vi er godt dresseret fra de masuriske sumpe."

"Altså sådan," forklarede Karpov, "først jeg, så dem dér og så I. Har I forstået mig, I djævle?"

"Se, se, det kan I selv være," lo en dyster reservemand, "vi skal nok! Bare vi ikke kommer før jer!"

"Det er en officer, det må man sige. At storme sammen med sådan en er en ren fornøjelse."

"Ja, ved den levende Gud."

"Hvem er jeres kompagnifører?"

"Løjtnant Verzinsky. Han er såret. Duer ikke til noget, det menneske. Det er blot sådan af navn –" svarede reservemanden, som pludselig følte sig som en helt ved siden af kosakkerne.

"Verzinsky … Nå godt," tænkte Karpov. "Senere, bagefter skal vi tales ved. Så skal han få at se, hvad ren, hellig kærlighed vil sige, og hvilke heltegerninger den gør én i stand til."

"Se så meget I vil, gennem spalten," sagde soldaterne til kosakkerne, "den har de ikke opdaget endnu, men tag jer i agt for skydeskårene, tænk ikke en gang på at se ud igennem dem. Så skyder han jer sikkert ihjel."

"Sikkert," sagde Lichovidov, "nå, kammerater, det er da ikke så helt sikkert. Hvis du er tapper, har det alt sammen ikke noget at sige. Så skyder de dig ikke ihjel."

Og før Karpov kunne sige noget, var Lichovidov allerede ved skærmen.

"Lichovidov, hvorfor frister du Gud? Det er en synd!" råbte underofficer Semkov.

Men en eller anden magt drev Lichovidov til at prale med sin dødsforagt for infanteriet, med en energisk bevægelse trak han slåen tilbage og trykkede sit hoved mod skydeskåret. I samme

øjeblik knaldede et kort, tydeligt skud fra den anden side, og Lichovidov faldt om med sønderknust hoved.

"Å, Lichovidov, Lichovidov," sagde kosakkerne, trak sønderknust liget til side og dækkede det til med en soldaterkappe, "ganske unødvendigt er han omkommet. Vi er så få, nu er vi blevet endnu færre".

Og med overbevisning sagde de:

"Bagefter tager vi ham med og giver ham en ordentlig begravelse."

Infanteriet betragtede dem med forbavselse. Døden var disse folk vis, men ikke et minut tænkte de på døden, så fast overbeviste var de om, at der ville være et "bagefter".

Karpov lå og studerede egnen. Det var en mørk nat. Månen var endnu ikke stået op, dens store skønne skive viste sig netop nu i horisonten.

Ofte lyste raketter op. Fjenden mærkede faren og lod den ene gå til vejrs efter den anden, så at hele terrænet mellem skyttegravene var belyst af et blåt, dødt, sagte flakkende, bedragerisk lys. Alt sås tydeligt. Ligene, som Sablin havde talt om var allerede helt opløst og faldet fra hinanden. Kun de mørkebrune hoveder, ribbenene og benknoglerne, som var dækket af nogle tøjstumper, var at se. Vejspærringen var ovenover dem, men den var bundet fast og ikke så let at få fjernet. Men man kunne springe over den. Karpov beregnede i tankerne højden.

At han kunne blive dræbt, tænkte han overhovedet ikke på. Det kunne han ikke en gang forestille sig. Heltedåden udmalede han sig i hele dens levende skønhed. "Gennembruddet af den fjendtlige front lykkedes, takket være

løjtnant Karpovs beundringsværdige tapperhed. Som første mand styrtede han løs på fjenden med håndgranater –" læste han i tankerne i arméberetningen.

Og hun vil også læse det.

Han indrømmede, at han måske kunne blive såret, måske hårdt, smertefuldt såret. Men det er netop udmærket. Igen lazaret og … hende. Men dø? … Det faldt ham ikke ind i sit ungdommelige sind.

Han gennemtænkte hvert skridt. I venstre hånd karabinen, i højre granaten. Sablen bundet på ryggen, for han ville ikke skilles fra den, det forekom ham, at den bragte lykke. Springe over vejspærringen, standse, kaste granaten, straks rive den anden fra bæltet og kaste. Karabinen i højre hånd og så fremad …

Han bad ikke. Hans mund var udtørret. Bønnens ord var som udslettet af hans hukommelse, så mange tanker stormede ind på ham. Hun stod over alt. Levende så han hende for sig, mærkede hendes bløde læber på sine. Zardatterens kys brændte endnu i dag.

Nøje befalede Karpov hver kosak, hvad han skulle gøre, talte med infanteriet og lå nu stille med uret i hånden og ventede.

Allerede i en time havde kanonerne tordnet på hele fronten; han hørte det ikke. Alt forekom ham stille, som han lå dér bag skærmen i det fugtige sand. Han så ned for sig. Det unge græs spirede frem som bløde nåle. Han glædede sig over det. Vidunderligt smukt forekom det ham i måne- og raketlyset.

"Hvor smuk er dog Guds verden," tænkte han og sukkede. "Hvor herligt er livet!"

Med hver muskel, hver nerve og hvert pulsslag følte han glæde ved livet. Han så op.

Også himlen var prægtig med sølvskyerne, som snart kredsede om månen i stille dans, snart fjernede sig fra den og skamfuldt blandede sig mellem de svagt lysende, ængstelige stjerner.

"Å, smukt, smukt!" tænkte han og så pludselig forskrækket på sit ur.

Klokken var et minut i elleve.

Kosakkerne lå spændt ved siden af ham. Bag ham stod kompagniet klar. Reservebataljonen rykkede umærkeligt nærmere og i den tågede dal så man dens lange, regelmæssige skyttekæder.

Og pludselig blev han uhyggelig, frygtelig uhyggelig til mode. Sved dækkede hans legeme. Blodet stivnede i årerne, musklerne blev slappe. Karpov forstod, at dér lurede døden på ham … døden og ikke andet.

Snavsede hovedskaller og nøgne ribben på krumme hvirvelsøjler.

Han vidste, at han ikke ville storme. Ikke på nogen betingelse ville han gå på. Han kunne ikke.

Hvorfor da?

Ja, nu ville han bede. Men han kunne ikke.

"Herre, forbarm dig," hviskede han svagt med blege læber og faldt halvt i afmagt.

"Deres Velbårenhed … Det er på tiden!" hviskede Semkov sagte, men dog bydende.

"Tiden?" spurgte Karpov med fuldstændig tørre læber og rejste sig.

Men han kunne ikke gå.

Så rev han pludselig med et ryk ringen af sin finger og kastede den fuld af raseri bort – ud imod fjenden og tænkte: "Bagefter vil jeg søge efter den."

Med blege træk og store, intet seende øjne styrtede han ud og løs på pigtrådshegnet.

Han råbte ikke, men bag ham stormede kosakkerne frem med hurraråb, og dette hurra optog infanteriet med et vanvittigt brøl, som man kunne høre kilometer bort.

Og dette råb fortalte Sablins division, som ophidset ventede i bivuakken, fortalte Lossovski, som lyttede bag observationspunktets brystværn, geværernes og maskingeværernes knitren og kanonernes salver, dette hurra, som bredte sig videre og videre – alt fortalte med uomstødelig tydelighed, at den fjendtlige stilling var gennembrudt, og at Tmutarakanskerne allerede havde indtaget Kostjucnovka.

40

"Til hest! Til hest!" klang råbet gennem alle tre kavaleridivisioner, og alle vidste, at det betød, at infanteriet var trængt sejrrigt frem.

De fleste soldater havde ikke sovet, men blot ligget under deres kapper for at beskytte sig mod nattekulden og var hurtigt på benene. De ophidsede heste vrinskede og prustede nervøst, da soldaterne fo'r dem over ryggen med et knippe hø eller halm, og sukkede dybt, da sadlen blev lagt på og gjorden spændt. Enkelte afdelinger løste sig ud af mængden og red til regimentskommandanternes dækstillinger for at afhente standarterne. I Don-regimentet tog adjudanten hylstret af fanen ved hjælp af den tjenstgørende underofficer, og i måneskinnet strålede Guds søns blege ansigt på den mørkeblå brokade, og på den anden side lyste zarens store i sølv broderede navnetræk grelt.

Eskadronerne og sotnierne marcherede op, maskingevær-afdelingerne kom raslende over skovvejens ujævnheder og rødder og gik i stilling.

"Deres Excellence, divisionen er klar," meldte Semeonov og trådte ind i Sablins dækstilling.

Han tvivlede ikke om, at Sablin var vågen og underrettet om det, som allerede enhver menig i hans division vidste.

Men alt var stille i dækstillingen, kun regelmæssigt åndedræt hørtes fra Sablins seng. Semeonov tændte lys. Sablin lå påklædt, sov fast, og hørte intet.

"Deres Excellence," råbte Semeonov højt og mere indtrængende, "vågn op, det er på tiden."

Sablin slog øjnene op og lidt efter lidt vendte bevidstheden tilbage i ham. Han rejste sig urolig op.

"Sig dog, hvad er der sket?"

"Der er netop blevet meldt fra arméstaben, at gennembruddet er lykkedes. Kostjuchnovka er allerede besat af vore tropper, mange fanger er taget, kanoner og maskingeværer erobret, fjenden flygter. Kavaleriet skal optage forfølgelsen. Vor division danner fortravet."

"Og Karpov?" ville Sablin spørge, men han vovede det ikke.

"Hvilket regiment befaler Deres Excellence i spidsen?" spurgte Semeonov.

Sablin svarede ikke, men tog sin kappe på og spændte bæltet om. Den tililende oppasser hjalp ham.

"Giv mig en cigaret … tændstikker."

Semeonov så forbavset på ham, han kendte ikke Sablin igen.

"Ryd alt op her. Hold te og cognac klar. Har du forstået mig?"

Han så op og mødte Semeonovs blik, som bestyrtet så på ham. Da var det, som om han rystede noget af og igen blev den gamle Sablin, som Semeonov elskede så højt.

"Kom," sagde han. "Ulanerne i spidsen. Er regimentskommandanterne samlet?"

"Javel, de venter."

"Nå, lad os gå."

Klokken var tre, og månen stod højt på himlen, da ulanerne defilerede forbi Sablin på deres store brune. Over den fjerde eskadron, som red på mørkebrune heste, vajede standarten. Soldaterne red tavse med stormremmene under hagen. I måneskinnet så deres ansigter blege ud. Bag Sablin holdt

oberst Karpinski, deres kommandant på sin nervøse fuldblodshoppe og ventede, til regimentet var forbi.

"Gud være med Dem," sagde Sablin, "jeg kommer straks efter Dem."

Karpinski kom galopperende til og satte sig i spidsen for regimentet. Sablin lod husarerne rykke hen til sig og red foran dem.

Til stillingen red de i skridt. På slagmarken var alt stille, ingen geværild at høre, ingen raketild at se, kun et eller andet sted i det fjerne tordnede kanonerne.

Ved skovbrynet blev der siddet af et øjeblik, og så gik det i trav til Kostjuchnovka, ad samme vej, som Sablin den gang var gået med oberst Sonin til *Ørnereden*. De indhentede en række klaprende og rødt glødende feltkøkkener, et feltbatteri og lod *Ørnereden* ligge på deres højre hånd, for vejen til Kostjuchnovka førte til venstre for den.

Efterhånden blev det lysere.

I det blege morgenlys dukkede den fjendtlige stillings bølgelinjer op. Gennem pigtrådshegnet var der allerede klippet gennemgange, ulanerne tilkastede skyndsomst skyttegravene med sand, så at der kunne rides over dem. Vejen førte nu op ad til den på kortet indtegnede Kostjuchnovsker herregård. Den var allerede brændt af forrige sommer. Haven var vildt tilvokset, og gennem det grønne krat ragede de sorte skorstene og den nederste etages stenmure frem.

Lige ved vejen var indrettet en forbindingsplads. Sårede soldater sad eller lå stille på jorden og fortalte hinanden nattens indtryk. Ved siden af lå de døde, dækket med et stort stykke feltdug.

Og atter havde Sablin ikke mod til at spørge efter Karpov. Ubevægelig stirrede han på feltdugen, som om han ville udgrunde, hvem der lå under den. Han ville så gerne tro, at Karpov var i live og frygtede for at erfare den grusomme sandhed. –

En halv kilometer bag skyttegravene havde fjenden bygget en hel by. Der koncentreredes det russiske infanteri.

Der stod en stor mængde ungarere i mørkebrune kavalerikapper omgivet af russiske soldater. Det var det sjette ungarske rytterregiment, som var blevet taget til fange med regimentskommandant og samtlige officerer. Ikke langtfra stod østrigske kanoner, og en gruppe nysgerrige betragtede dem forundret.

Overalt mærkede man sejrslarm. Folkene var i den ejendommelige, animerede stemning, hvor man glemmer alt og føler sig lykkelig.

Sablin skyndede på. Han var utilfreds. Alt syntes allerede at være gjort af infanteriet, det så ud, som om de kom for sent, og tilmed sagtnede Karpinski sine ulaners tempo, red i skridt og blev til slut holdende.

"Hvad djævelen går der af ham?" sagde Sablin utålmodigt og satte i galop for at ride forbi den sidste ulan-eskadron. Ulanerne holdt i geledder på tre og snakkede lystigt sammen.

"Har I set hans kanoner. Erobret!"

"Når vores folk først kommer i gang, tager de alt."

"Men en mængde faldne."

"Nå, ikke så mange af vore."

"Nej, men af de andre. Skyttegravene lå dyngfulde."

"Plads for divisionskommandanten."

"Hold til højre! Divisionskommandanten!"

Sablin tvang sig igennem, til han nåede ud i det fri ved broen, som førte over en lille sivbevokset, sumpet flod.

På den anden bred stod Karpinski og talte med en infanteriofficer. Noget fremme lå skyttekæderne til højre og venstre langs flodbredden.

De var kommet til den uhyggelige kampzone.

"Hvad er der i vejen, oberst Karpinski?" spurgte Sablin og tvang sig til at være rolig, skønt han følte, at hans hjerte bankede, og blodet steg ham op i hovedet. Karpinski, en mager, blond mand, glatraget og med lorgnetter, meldte med hånden til huen, langsomt og med eftertryk på hver stavelse:

"Jeg søger oplysning om situationen, Deres Excellence."

Infanteriofficeren trådte hurtigt hen til Sablin og aflagde rapport.

41

Det var en høj, mager mand med et solbrændt, bondsk ansigt med mange små rynker, rød knebelsbart og omhyggeligt studset kindskæg. Meget muskuløs stod han der som støbt i bronze. Den nedadgående sol belyste ham. Han var våd til brystet, og bukser og skjorte, som var sorte af vand, klæbede ham til kroppen. Med geværet i hånden og patrontasken om livet så han med opmærksomme øjne på den blankt striglede Leda og dens udmærket holdte seletøj, som om han anstillede sammenligninger mellem sig selv og hesten.

"Fjenden graver sig ned to kilometer herfra ved skovbrynet, Deres Excellence. Det er tysk infanteri," sagde kaptajnen og betonede ærbødigt ordet "tysk". "Der kan vel være omtrent en bataljon. Måske også mere. Hér står endnu et svært batteri til højre for landsbyen Letitschovka. Det kan ikke være længere end en kilometer herfra. De har åbenbart ikke haft tid til at bringe det bort. Det bliver dækket af tyskere, som har besat landsbyen. Batteriet er også tysk. Jeg sagde allerede til obersten, at han ikke kunne komme videre hér, men måtte gå tilbage og vente."

"De sagde et batteri og dækning. Er der skyttegrave, pigtråd?" spurgte Sablin med nervøse trækninger i ansigtet.

"Nej, frit felt. Batteriet bag husene, mandskabet i husene."

"Omtrent en bataljon?"

"Ja, jeg tror i al fald ikke, at der er meget mere. De kom næsten i løb fra banegården. En bonde kom og meldte os det."

"Og hvad er der til højre og til venstre?"

"Det ved jeg ikke. Bonden fortæller, at næsten alle flygter dér, og at tyskerne standser dem og tvinger dem til at vende om. Jeg tror, at de vil gå frem til modangreb om en time. Jeg har derfor sendt bud efter forstærkning. Jeg har kun 60 mand i mit kompagni."

Der gik trækninger over Sablins ansigt, men straks blev det hårdt i en fast beslutning.

"Ulaner, fremad march!" råbte han. "Fortravet i galop til højre og venstre."

Karpinski trak næppe mærkeligt på skuldrene og rev sin hest tilbage for at lade den tilbageridende ulan komme forbi. Han galopperede ned ad den stejlt affaldende bred for at overbringe regimentet divisionschefens befaling.

Den røde solkugle stod over den nære skov og kastede blodrøde stråler ned i støvskyerne, som de første eskadroner hvirvlede op. Og straks efter lynede en grel rød flamme i en hvid sky op over eskadronen, og larmen af det dumpe kanonskud og det springende projektil rullede over floddalen. Et andet, tredje fulgte, batteriet afgav hurtigild, og samtidig knitrede geværilden, og kuglerne slog om ørerne på den opridende eskadron.

Oberst Karpinski galopperede efter dem. Hans ansigt var blegt, og øjnene lynede bag lorgnetten.

Sablin blev stående forneden og lod ulan-eskadronerne komme forbi sig. Da de sidste var passeret, red han selv op ad bredden og så langs ad vejen.

Til trods for den heftige ild, og selv om der til højre og venstre sås ulaner til fods, hvis heste var skudt bort under dem, og selv om døde heste og soldater lå rundt omkring, red Karpinskis

kolonner i trav og hvirvlede støvet højt op. Og dette støv var deres redning. Modstanderen, som sigtede på støvet, skød hele tiden for langt bagved.

"Hvorfor tøver han endnu!" råbte Sablin rasende og ville jage efter en ordonnans. Men i samme øjeblik gjorde også de to midterste eskadroner, den anden og tredje en kort vending mod batteriet og jog, sværmende ud i en vifte, over den slet pløjede og siden sidste sommer ikke mere bearbejdede sandmark henimod landsbyen, hvorfra batteriet uafbrudt fyrede. De andre eskadroner fulgte dem til angreb, sværmede ud på samme måde, og hele marken var dækket af galopperende ryttere på brune heste. Maskingeværkommandoen jog bagefter.

Sablin åndede dybt og blev holdende på vejen. Stabschefen, ordonnanser og hornblæsere holdt ved siden af ham. Af den forstærkede geværild i den retning, ulanerne var galopperet, af kanonernes tavshed, af det mod infanteriet noget tyndt klingende hurra og den derpå følgende stilhed sluttede Sablin, at attakken var lykkedes og batteriet sandsynligvis taget. Han ville netop sætte derhen i galop, da et ophidset råb fra Semeonov fik ham til at vende sig om. Fra venstre og højre løb tyske soldater ikke særlig langt borte hen imod ham, sværmende ud under løbet. Deres lave hjelme, deres tornystre og små, korte skikkelser kunne tydeligt ses. Kugler slog ned i den nærmeste nærhed, og de forskrækkede ordonnanser sprang til side. Tyskerne ville afskære Sablin fra floden og falde ulanerne i ryggen. Men i dette øjeblik kom husarkommandanten, baron von Webers elegante skikkelse til syne på sin store brede skimlede hoppe på vejen bagved, som

førte til floden. Og bag ham red hans to hornblæsere og hans adjudant.

"Husarer!" råbte Sablin. "Attakér infanteriet!"

Weber vendte om, trak sin brede sabel og kommanderede, da de første dele af hans husarer var kommet:

"Første eskadron, i sektioner til højre sving ud!" og pegede på tyskerne.

Adjudanten galopperede til anden eskadron med befaling til, at de skulle sætte i galop til venstre ved siden af den første.

Tyskerne gjorde holdt og åbnede en vanvittig ild mod husarerne. Kuglerne hvislede og peb og klaskede som store vanddråber på den tørre jord, så at man skulle tro, at alt ville omkomme i dette skybrud af bly. Tungt styrtede gråskimlerne, forsøgte at rejse sig og faldt igen, og ved siden af dem sprællede husarerne og forsøgte at få deres ben fri, som sad i klemme. Men den store masse var i fart og ikke mere til at standse, hestene galopperede med udstrakte haler, rystende deres sølvmanker, og over deres hoveder blinkede de smalle, skarpe sabelklinger.

"Overgiv jer!" råbte husarerne. Men tyskerne skød videre til sabelklingerne spaltede deres hoveder, og lanserne fo'r gennem brystet ind i tornystret. I de unaturligste krumbøjninger brød de sammen. På marken blev der stille.

Sablin var blevet holdende på samme plads og holdt Leda, som var blevet urolig ved angrebet, tilbage. Han ventede på, hvordan sagen videre ville udvikle sig.

En ung løjtnant galopperede hen til ham. Hans hests bryst var fuldt af rindende blod og også ved hans sabel klæbede blod

og sand. Hans ansigt var hvidt som et lagen, og hans øjne glødede som kul. Han var eksalteret lykkelig.

Lykkelig! Sablin indprægede sig hans træk. Dristighed og lykke brændte fra dem.

"Fjorten har jeg hugget ned, Deres Excellence," råbte han og hilste med sin blodige sabel, parerende sin hede ganger.

"Tapre fyr," sagde Sablin rosende. "Men blodet dér? Er det ikke Deres? Er De såret?"

"Nej, slet ikke, Deres Excellence! Det er *hans* blod!" svarede løjtnanten stolt. "Min hest er blevet kradset lidt af en bajonet. Det er heller ikke nogen ulykke!" Og han lo glad. Noget uudsigeligt grusomt lå i hans træk og om munden, hvor de hvide tænder lynede frem under husarknebelsbarten. –

Sablin red i skridt over marken til landsbyen, som ulanerne havde angrebet. Hveden fra forrige år stod endnu i sammenskredne, grågule traver. Ellers var marken tom. Kun få døde soldater og heste. Attakken var forløbet uden store tab. Gennem en del af landsbygaden var trukket to stejlt affaldende grøfter. Såvel på vejen som på den anden side grøfterne lå døde heste og soldater. Endnu havde de ikke tabt deres levende skønhed, over alt strakte sig de ungdommelige legemer i blå ridebukser med hvid kant og over skjorten de hvidlakerede bælter. Der var mange, særlig heste. De store brune kroppe lå ubevægelige med udstrakte ben og haler.

Semeonov talte de faldne.

"Hvor mange?" spurgte Sablin med træt stemme.

"Tredive heste og hidtil seksten ulaner," sagde Semeonov.

Sablin satte over grøfterne og red videre. 400 skridt bag landsbyen var ulanerne siddet af. To eskadroner stod i

reservekolonne, og to sværmede i skyttekæde ud mod skoven.

Oberst Karpinski galopperede hen til Sablin. Hans ansigt strålede.

"Deres Excellence," meldte han hilsende. "N.er-ulanerne er lykkelige over at kunne bringe Deres Excellence 4 svære kanoner med 16 heste og 400 tyske fanger, taget ved angrebet. Angrebet, som Deres Excellence behagede at overvære, har jeg personlig anført," tilføjede han betydningsfuldt.

"Hvor store tab?" spurgte Sablin træt.

"Ganske ubetydelige! 18 døde og 9 sårede. 51 heste … hvis grøfterne ikke havde været der, ville det været forløbet helt uden tab," sagde Karpinski tilfreds.

"Jeg ønsker Dem til lykke, oberst. Har De udsendt patruljer?"

"Javel, Deres Excellence."

"Lad blæse samling." Note 12)

42

Sablin samlede hele divisionen i Letitschovka for at uddele nærmere befalinger. Han var tilfreds. Men den jublende sejrsrus, han tidligere havde følt, følte han ikke mere. Han vidste, at han ville høste stor anerkendelse, sandsynligvis oven i købet St. Georgievsordenen af III. klasse, men han glædede sig ikke over det, og heller ikke de erobrede kanoner og fangerne gjorde noget indtryk på ham.

Alt jublede rundt om ham. I trav red regimenterne over den mægtige slagmark, hvor de døde endnu lå, feltartilleriet kom bagefter, og til den sidste menige var alle i glad, løftet stemning. På tabene tænkte ingen, man var så at sige stolte af dem. Sejrsfølelsen havde ikke været halv så stor, hvis der ikke havde været tab. Hurtigt dannedes de fire kvadrater: fukse, brune, gråskimler og fukse og skimler, og Sablin red hen til divisionen, lykønskede den til sejren og takkede de tapre.

Så kaldte han regimentskommandanterne sammen og uddelte befaling til at gå videre frem og opsøge fjenden, som tavs trak sig tilbage. Han forhørte sig om tabene.

"Ingen tab," sagde dragonkommandanten i en nedtrykt tone. "Regimentet har ikke deltaget i kampen."

"Ritmester Molodkin og oberstløjtnant Sateplinski døde, løjtnanterne Turajevski og Lotov såret. 18 ulaner døde, 9 såret og 52 heste," meldte oberst Karpinski pralende med det betydelige tal. "Alle ved angrebet på batteriet. Attakken har jeg personlig anført." Han rykkede sin hest tilbage og gjorde plads for husarobersten.

"Ritmestrene baron Cholen og Spokoiski døde. Begge var eskadronførere, overløjtnanterne Sjenzoc og Jusefovitch, løjtnanterne Nikolski og Rotov døde, reserveløjtnant Lenski og løjtnant Losev såret, 56 husarer døde, 86 såret og 112 heste. Nedhugget og ihjelstukket over 600 af det tyske infanteri," meldte baron von Weber.

Bag ham kom oberst Protopopov.

"Regimentet har ikke taget del i angrebet," sagde han roligt. "Døde er løjtnant Karpov og ti kosakker ved stormen på den fjendtlige stilling sammen med Tmutarakansker-regimentet," meldte han med ligegyldig stemme.

"Faldet? Hvordan?" spurgte Sablin.

"Løjtnant Karpov fik fem kugler: To i hovedet, en i underlivet, to i benene, lå lige på vor befæstnings vold, fem kosakker ved pigtrådshegnet og fem med bajonetstik i den fjendtlige grav. Jeg red derhen og har set alle."

"Gud skænke dem sin evige salighed," sagde Sablin sagte. –

En knugende sørgmodighed lagde sig over ham. Men nu var der ingen tid til at sørge og gruble. Næppe havde de i spidsen ridende dragoner sat sig i bevægelse, før en ordonnans meldte Sablin, at general Lossovski ønskede at tale med ham. Han var ganske nær ved i den af de polske legionærsoldater opbyggede lille by. Kun ugerne red Sablin derhen.

Foran den store barak holdt automobiler og sadlede heste. Indenfor var et bord, besat med al slags service og madvarer, som var taget fra polakkerne, og korpskommandanten med sin stab, infanteridivisionskommandanten og regimentskommandanten sad og drak te.

Lossovski kom Sablin i møde.

"Til lykke, til lykke, kære Alexander Nikolajevitch," udbrød han højt og jublende og omfavnede Sablin hjerteligt. "Dem, kære ven, har vi at takke for dette gennembrud og denne sejr. Og tænk Dem, uden tab. – Leonid Leonidovitch, hvad har 177. Division tabt?" henvendte han sig til Sinovjev.

"6 officerer og 165 mand døde og sårede."

"Der ser De! Det er da ingenting! Vi har alene taget 8000 fanger, og så er de ikke en gang talt endnu alle sammen. Hvor er Deres tapre karle?"

"Jeg har, i overensstemmelse med den givne opgave, sat dem i bevægelse i retning af Manjurovka," svarede Sablin.

"Er de allerede langt borte?"

"Nej, de er endnu her."

"Send dem herhen. Stands dem. Jeg tager hen og takker dem. De har jo da erobret et svært batteri."

43

Samme dags aften sad Sablin i en ungarsk obersts lille, hyggeligt indrettede barak, som han og hans stab nu havde lagt beslag på og skrev med sin flygtige, nervøse skrift et brev til storfyrstinde Tatjana Nikolajevna. I ord, som var tilpasset for en ung piges, næsten et barns tankegang, skildrede han hende hele den indviklede situation, det ubetinget nødvendige offer og vigtigheden og storheden af den af løjtnant Karpov udførte heltedåd.

"Denne yngling," skrev han, "besluttede at lade sit liv for Dem af glødende hengivenhed for Deres ophøjede fader og fuld af den ømmeste, inderligste taknemmelighed og kærlighed til Dem, Deres kejserlige Højhed, som fuld af selvopofrelse plejede ham i Hendes Majestæts lazaret. Sendt til storm af mig, bad han mig meddele Dem, Tatjana Nikolajevna, at han anså sig for lykkelig over at dø for Dem med Deres navn på læberne. Han er faldet, truffet af fem kugler, da han som den første styrtede løs på den fjendtlige befæstning."

Efter at han havde skrevet disse ord, kastede Sablin pennen og tænkte eftertænksomt efter.

I grunden var han faldet uden egentlig at have gjort noget.

Hvori ligger hans heltegerning, ja, og hvad er en heltegerning overhovedet?

Er det en heltegerning, når man i kampens rus, uden at være sig selv bevidst, nedhugger 14 mand som denne begejstrede løjtnant, der efter husarernes attak blodoverstrømmet galopperede hen til Sablin?

Eller har denne prægtige yngling gjort en heltegerning, da han rejste sig for at løbe gennem det frygtelige mellemrum og blev gennemboret af fem kugler, før han kom over? Følte han alle fem? Eller dræbte den første ham straks, så at han ikke vidste noget om de andre?

Eller havde oberst Karpinski gjort en heltegerning, som han påstod, han, som mod sin vilje, bleg og synligt sjæleligt stærkt rystet red til angreb bag sine eskadroner og får Georgievskorset for det?

Eller lå heltegerningen i de sjælekvaler, de samvittighedsnag, de lidelser, som han led for alle de bekendte og ubekendte, dyrebare, kære og ligegyldige, som i dag var faldet på hans befaling?

Men er da Karpov faldet på hans befaling? Har han måske befalet gennembruddet og følgelig angrebene på batteriet og infanteriet? Var det på Lossovskis, korpskommandantens befaling, og ifølge arméførerens, overkommandoens, den russiske armés allerhøjeste feltherre, Hans Majestæt kejserens vilje, og var han ikke kun den udførende; altså var heltegerningen, kvalerne, samvittighedsnagene og medlidenheden med de faldne ikke hans, men zarens.

Men var zaren skyld i det? Var han ikke blevet tvunget til det af omstændighederne? Nødvendigheden af at komme Frankrig til hjælp og for enhver pris at afsvække tyskernes angreb på Verdun havde gjort dette gennembrud nødvendigt. Altså var det alt sammen en fremmed, højere magts vilje, tilskikkelse, skæbne.

Altså: Gud!

Men – din vilje ske! Og Guds vilje var sket. Og hvad var resultatet? En række heltegerninger, en række døde og en række hårde sjælelige og legemlige lidelser. Mennesket er som et sandkorn, som vinden blæser bort, ingen ved, hvor det falder.

Lad husarløjtnanten vise tænder og fortælle om, at han nedhuggede 14 tyskere, lad nogle forfærdes over det og anse ham for en grusom morder, lad andre være begejstret for ham og prise en helt i ham – han er alligevel ikke andet end et lyn, som slår et menneske ihjel på steppen, eller et lokomotiv, som suser hen over én, der ligger på skinnerne.

Både hans heltemod og hans skyld kan betvivles.

Og lad oberst Karpinski stolt bære det hvide kors og prale over alt med sit flotte kavaleriangreb – intet havde han gjort, hvis det ikke var befalet ham fra oven.

Og Karpov og jeg og Lossovski og zaren – hverken heltemod, lidelser eller skylden er vor, for ufri er vor vilje og uransagelige er Guds veje. –

Sablin skrev to ord og henfaldt atter i grublerier og sad næsten en time og stirrede ind i lyset til han til sidst rejste sig og gik længe op og ned i barakken. Skrækkelig tvivl rejste sig i ham, hans tro på Kristus, som han for blot halvandet år siden havde hengivet sig så trofast til, vaklede. Han blev stående ved det lille vindue og sagde til sig selv:

"Altså godt: Tro, håb og kærlighed er hovedsagen. Tro – det forstår jeg. Jeg tror, at alt det, som sker, kommer fra Gud. Håb? Ja, jeg håber, at Gud vil forbarme sig over mig og vende alt til det bedste. Men hvad vil det bedste sige? At man er mæt, har kvinder om sig, glæder sig over et smukt klima, ikke kender pengesorger, føler sig stærk og rask? Håbe på, at Gud vil

forlænge det jordiske liv, eller håbe på de dødes genopståelse og et evigt liv hinsides? Som en mus drejer jeg mig i mit bur og finder ingen udgang."

Han blev stående.

"Den gang, da jeg spadserede med professoren i Batum, blev vi enige om, at livets tilfredsstillelse ligger i arbejdet og lykken i skaberkraften. Altså håbe på, at man skaber noget. Erobringen af batteriet, gennembruddet af fronten, at jeg nu sidder hér i en andens barak, brænder en andens lys, spiser en andens tvebakker, alt det hører med til sejren. Er det at skabe? Nej, det er ødelæggelse. Nå, men lad os så indrømme, at det er en skabende ødelæggelse, og jeg er lykkelig. Altså håbe på skaberkraft: krig, sejr. Så, kun – dér forbinder man noget sjæleligt med noget legemligt. Hjemmets befrielse for fjenden, Frankrigs redning, med St. Georgievsordenens III. klasse – altså på det skal man bygge sin lykke, og det skal man håbe på. Nå ja, håbet kan jeg også forstå, men kærligheden, kærligheden!!!

Kristelig kærlighed, virksom, handlende kærlighed, hjertets kærlighed, ikke den kønslige kærlighed, men kærlighed til dem, som hader os, til vor næste, den kærlighed, som giver til de fattige. Men hvad er det alt sammen, når vi ingen fri vilje har? Så gives der hverken heltegerning, offer, lidelser, samvittighedsnag eller kærlighed, som udgår fra mig, for alt er jo forudbestemmelse."

På ny gik han op og ned.

"Nej – sådan går det ikke. Viljen er til en vis grad fri, kun er Guds veje uransagelige. Jeg vil, men jeg kan ikke. Jeg ville ikke sende Karpov, fordi jeg kom til at holde af ham, men jeg måtte

sende ham, fordi omstændighederne nu en gang krævede det, og at jeg sendte ham og derefter pines og lider, er på en vis måde en heltegerning.

Karpov ville gøre en heltegerning. Men Guds vilje var anderledes end hans. Jeg sendte ham mod min vilje, og han – han døde uden at udføre sin heltegerning, for han faldt, endnu før han kunne vide, at kosakkerne og infanteriet stormede efter ham og udførte det, som han gav stødet til, og som aldrig ville blive udført uden ham. Men hvorfor måtte han dø i fortvivlelse? Hvorfor?

Atter en blind gade.

Å Herre! Jeg forstår ikke, hvorfor Karpov skulle have en så tung skæbne. Han, det uskyldige, smukke, anstændige, på legeme og sjæl pletfri unge menneske, hvorfor blev det bedste, han ejede, livet, frataget ham?"

Sablin blev stående ved vinduet, gennem hvilket den nye dag allerede skinnede ind, og så på den af de første skrå solstråler beskinnede skov.

"Herre, hjælp mig i min tvivl," bad han.

"Den kristne religion visnede … Men hvis," tænkte han, og en kold forfærdelse greb ham, "hvis sandheden ikke er i Kristus … Hvor mange mennesker tror på Buddha, hvor mange ateister, hvor mange tror, at der ligger sandhed i socialismen – men jeg? Jeg kender kun den kristne tro.

Og kender jeg så den?

Men hvis Gud ikke er til?" –

En rosenrød stråle gled langs jorden og faldt gennem det lille vindue, solstøvet spillede i regnbuefarver, og gyldne kvadrater maledes på gulvet. Ved vinduet var der plantet blomster i

trækasser, og de grøngule resedaer, de saftige, hvide og lilla levkøjer strakte sig mod lyset. Bag vinduet badede en gul sommerfugl sig i solstrålerne, naturen vågnede af sin søvn. Ikke langt borte blæste en horns blæser reveillen. Hestene vrinskede til svar. Hele verden vågnede efter natten, hele den prægtige verden, som er så vidunderlig i sin bygning, at ingen vismand nogensinde kunne udtænke det.

Tvivlen svandt. Troen på Guds tilværelse vendte tilbage. Men han droges også til den modsatte side.

"Jeg kender og hører stadig kun om tro og troende folk. Jeg kender kun evangeliet, kun lysets ånd. Men der findes, eller må da findes en mørkets ånd. Hans lære kender jeg ikke. Men når jeg vil vide sandheden, kan jeg kun opnå det ved at stille den kristne lære overfor dens modstander, socialismen.

Det afgrundsdybe hul drager. Som det drog Saitchikov, således drager det også mig.

Men når man ved, vakler man ikke."

Han var som stivnet, han så og hørte, han følte pulsslag, men hans tanker svigtede.

Men pludselig meldte de sig igen skarpt, klart og skånselsløst.

"Vide kan man ikke. Man kan kun tro."

Sablin satte sig ved skrivebordet, læste brevet til storfyrstinden igennem, skrev endnu et par linjer til søster Valentina, som han kendte, med bøn om at give storfyrstinden brevet, forseglede konvolutten og gik ud for at kalde på en ordonnans.

"Man skal tro," gentog han for sig selv. "Men jeg kan ikke udelukkende tro." –

Semeonov, som mødte ham, undrede sig over, hvor dårlig og gammel Sablin så ud.

Hans mørke hår var stærkt grånet.

"Ja," tænkte han, "berømmelse og sejr vinder man ikke for ingenting."

44

"Jeg har et brev til dem, Tatjana Nikolajevna," sagde søster Valentina og holdt storfyrstinden tilbage i det samme modtagelsesværelse, hvor hun i efteråret havde stukket ringen på Karpovs finger.

"Fra hvem?" spurgte storfyrstinden, og hendes store grå øjne så fulde af nysgerrighed ind i søster Valentinas brune.

"Fra Sablin. Det har De ikke ventet?"

"Nej. Men ved De, han er en helt, Valentina Ivanovna. Atter har han gjort et kavaleriangreb og erobret svære kanoner. Skade at han nu helt undgår papa og mama. Han holder sig helt borte fra os. Og alt sammen på grund af denne ækle Grigori. Giv mig det, lad os læse det sammen."

De satte sig ved det åbne vindue. Junisolen skinnede klart ind, det var en varm, munter sommermorgen.

"General Sablin skriver, at Karpov er faldet," sagde storfyrstinden og så på søster Valentina. "Karpov, som lå på vort lazaret, er død som en helt for min skyld. Jeg husker slet ikke denne Karpov."

"Men virkelig ikke ...? Med et lille sort overskæg. Under den store faste sendte han Dem da et brev og fortalte Dem, at han havde fået Georgievssablen."

"Å ham! ... Den lille hare! Jeg havde givet ham øgenavnet: Lille hare. Han var så genert og kær. Virkelig så dunet og pæn som en lille hare. Jeg gav ham en ring, og mama gav ham et nyt testamente. Men, Valentina Ivanovna, han var da ungkarl og havde vel ingen børn?"

"Naturligvis var han ugift. Jeg husker ham nøje. Han var endnu ganske ung, uskyldig som et barn."

"Det er da godt, at han er faldet og ikke en anden, som efterlader sig familie. De ulykkelige, sultne børn. Ikke sandt, Valentina Ivanovna, det er bedre for staten, at ugifte falder?"

"Det er altid tungt, når en mand falder," sagde søster Valentina med et undertrykt suk. "For de unge mennesker gør det mig særlig ondt. Hele livet ligger jo for dem. Han var Dem og zaren så tro hengiven. Sådanne folk er særligt nu værdifulde, Tatjana Nikolajevna."

Storfyrstinden så forskrækket på søster Valentina.

I disse dage var der så meget foruroligende, hemmelighedsfuldt ved hoffet, i hovedkvarteret og i lazarettet.

"Husker De ikke hans fornavn, søster Valentina?" spurgte storfyrstinden ængsteligt. "Jeg ville gerne skrive ham op på min dødsliste og bede for ham."

"Alexej," sagde søster Valentina tørt, rejste sig og gik.

Tatjana Nikolajevna så forbavset efter hende, så så ud ad vinduet og løb pludselig ud af modtagelsesværelset. Hun måtte vise mama, Olga, Maria og Anastasia brevet.

"Det er dog smukt, at officerer dør sådan. Det viser, at de er tro undersåtter!" tænkte hun og løb ned ad trappen til spisestuen, hvor mama og søster Olga måtte være på den tid.

– – –

Således endte den unge Alescha Karpovs "roman".

Femte del

1

I oktober 1916 blev Sablin til sin store overraskelse udnævnt til kommandant for det N...ske Armékorps. Denne udnævnelse var ham kun lidet behagelig. Han var fast levet sammen med sin division og elskede den. Han havde aldrig ønsket at kommandere et armékorps, og hvis han en gang havde tænkt på en forfremmelse, havde han altid udelukkende regnet med, at han ville komme til at kommandere et armékorps. Da han fik telegrammet med sin udnævnelse, modtog han det med en sand kristens ydmyghed. Der var heller ikke noget at glæde sig over. Korpset var sammensat af to nye divisioner med nye regimenter, som ikke havde noget navn eller tradition. General Pestretzov, som førte arméen, meddelte Sablin udnævnelsen og skrev:

> "Du skal ikke ærgre dig over det, Sascha. Det er ingen sag at føre gamle gode troppeafdelinger og udmærke sig. Du vil indblæse din kære kavaleriånd i disse nye og udrette vidundere med dem. Pas kun på officerskorpset. I 819. Sacholustner Infanteriregimentet havde vi et tilfælde af vægring ved at gå til fronten under indflydelse af løjtnanternes agitation. Derimod kommanderer oberstløjtnant Koslov, helten fra Novo-Kortchinsk, det 812. Morotchnensker-regiment, og ved sidste inspektion viste det sig ganske upåklageligt. Dit korps har foreløbig ingen støvler og pelsjakker og mangler eget artilleri, men vi får det nok et eller

andet sted fra. Når du tager af sted, så kom først hen til mig, så får vi en passiar. Naturligvis er det en omvej, for jeg bor langt fra fronten, men din reservedivision står ikke ret langt fra mig. Kom til middag i al tarvelighed, som det passer dig, men helst en søndag. Så har jeg musik hjemme, og om aftenen går vi til koncert eller i teatret. Jeg venter dig. Gud bevare dig.

Din

Pestretzov."

Sørgmodigt tog Sablin afsked med sit raske regiment, som han havde oplevet så meget sammen med. Han tænkte på Shelesnitzer-affæren, på gennembruddet ved Kostjuchnovka, tænkte alle på dem, som frisk og frejdigt var gået på, på de faldne og på dragonerne, ulanerne, husarerne og kosakkerne, som han var kommet til at holde så meget af. Regimentskommandanterne holdt rørende taler, og ledsaget af soldaternes og kosakkernes høje hurraråb kørte han i automobil til arméstaben, mens han havde sendt sin hest og ejendele i forvejen til reservedivisionen.

Hans hjerte var tungt. Det forekom ham, at folkene hér havde elsket og forstået ham, at han udgjorde et hele med dem. Hvad ville fremtiden bringe ham? Men Sablin troede på den russiske officer og soldat og tilrettelagde på vejen en plan, om hvordan han ville opdrage og uddanne sit korps.

For ikke at krænke arméføreren skyndte han sig at komme der klokken tolv middag. Den flotte, unge adjudant modtog

ham i det store, herskabelige hus' forhal og sagde, at han ville melde ham.

"Kommandarmen [Note 13)] taler netop i telefon med glavkosaperen [Note 14)]," sagde han og brugte de dumme forkortelser, som var på mode den gang og særlig gerne blev anvendt af de unge generalstabsofficerer. "Værsågod, træd ind i salonen. Kommandantens gemalinde har bedt om at få Deres ankomst meldt."

Sablin lagde kappen og fulgte adjudanten ind i salonen. Det var en mørk regnvejrsdag, og i værelset med de tunge gardiner for vinduet var der halvmørkt. På tæppet lå ulve-, bjørne- og ræveskind, godsejerens jagttrofæer. Møblerne var gamle, men meget nyt petersborgerkram havde sneget sig ind imellem dem. I vinduet stod kurve med blege drivhus-liljekonvaller og hvide hyacinter, og den søde blomsterduft besejrede det gamle polske hus' indeklemte luft.

I en kort kjole, som næppe nåede knæene, med elegante lange støvler med høje hæle, med en kostbar zobelboa kom Nina Nikolajevna Pestretzov ind, strålende over hele ansigtet. Hendes hund fulgte hende, ringlende med små bjælder. Hun kneb øjnene med de kunstigt malede skygger sammen, løftede sin skildpadde-lorgnet og talte hurtigt og muntert med et smil på sit runde, velplejede ansigt, idet hun rakte Sablin sin ikke store, stærkt parfumerede hånd til kys:

"General Sablin, naturligvis. Å, jeg har allerede så længe ønsket at gøre Deres bekendtskab. Jeg har hørt så meget om Dem. Alle sværmer jo for Dem, grevinde Paltov og stakkels Nina Rotbeck. Å, man har skildret mig Dem således: En helt og smuk, "*un vrai gentilhomme*", som skåret ud af en af Dumas

romaner. Og Alexandra Rostovzev, hun tilbeder Dem som en helgen. De må ikke undre Dem over, at jeg modtager Dem således. Jeg kommer lige fra Petrograd. Dér driver man en sand kultus mod Dem. Men tag dog plads. Jakob kommer straks. Han er ved telefonen. Å, han har så travlt … Nå, sådan ser De altså ud."

Sablin, som var opvokset i den fornemme verden, følte sig helt forbløffet. Under krigen var han blevet helt bondsk, og det lykkedes ham ikke at indflette et ord i fruens ordstrøm.

"Er det længe siden, De har været i Petrograd?" spurgte hun og satte sig.

"I næsten et år har jeg ikke været borte fra fronten."

"Å, det er skrækkeligt! Ganske som min mand. Men han har dog mig. Også i krigen skaber jeg ham et hyggeligt hjem. Vi har nu anbragt Ljubov Matvejevna Rokov som oversøster i feltlazarettet. Å, døm hende ikke for strengt. Man må kende hendes historie, der er så yndigt hos os om aftenen. Vi har fået indlagt elektrisk lys i huset. Kommandanten for telegrafkompagniet har besørget det, og hver aften spiller vi en rolig bridge eller slukker lyset og sætter os ved bordet med en tallerken og lader ånderne komme. Jeg tror, at jeg en gang så et – hvad er det, det hedder – astrallegeme," sagde Nina Pestretzov gysende. "Hvad stillede vi ikke for spørgsmål! Om krig og sejr og om Rasputin og revolution. Ja, men general, den må man også tænke på og være forberedt på. Hvilke planer, hvilke mennesker! Hos os kommer præsidenten for Semgoraen, han tilhører det liberale parti, men er af overbevisning monarkist. Hvad han fortæller! De må en gang høre ham. Han kommer også nok til Dem. Han er her for at tørlægge

skyttegravene, hydro-ulaner kalder man dem, og med ham en kommando på 60 mand. Alle af det bedste selskab. Å, denne ungdom! Hvilke talenter! Om søndagen arrangerer vi små soirées musicales, synger og spiller. Nu har man indkaldt mange kunstnere, gjort dem til soldater. Jacob og jeg piller dem omhyggeligt ud og viser dem hen til kommandanten. Vi har kun kunstnere i hele kompagniet. Og søndagen hos os er henrivende, en helt moderne Petrograd-kabaret. Så er Jacob der jo også. Hvor jeg glæder mig over at have gjort Deres bekendtskab. Tal nu om tjenesteanliggender, og præcis om en time har vi middag for en intim kreds. Kun De, jeg, Jacob, Ljubov Matvejevna og Samoilov, vor gamle kyniker Samoilov. Men *quel esprit*! ..."

Hun flagrede ud af salonen og endelig blev det Sablin muligt at rejse sig og forestille sig for arméføreren med de traditionelle ord.

"Nej, hvor jeg glæder mig," sagde Pestretzov. "Sæt dig, kære Sascha. Nina har vel allerede fortalt dig, hvordan det står til hos os."

2

Pestretzov var blevet kendeligt ældre i de ti måneder, Sablin ikke havde set ham, og så oppustet og tyk ud. Han havde ladet sig glatbarbere og det runde ansigt med de mange rynker havde derved fået et mut og listigt udtryk, som en romersk-katolsk paters.

"Hvor er jeg glad over, at du netop er kommet til os," sagde Pestretzov og satte sig. "Samtidig gør det mig ondt for dig, for her er sump, egnen er sump og også folkene sump. Fanden må vide, hvad der foregår. Husker du, at Kuropatkin i den japanske krig gik over til stillingskrig, og alle dømte ham, og at storfyrst Nikolajevitch var den første til at kritisere hans strategi. Og nu sidder vi selv gravet ned og vover ikke at stikke næsen op. Fra hav til hav – alt skyttegrave. Simpelthen frygteligt."

"Men hvordan er det gået til?" spurgte Sablin.

"Det er alt sammen franskmændenes skyld. Vi er blevet forrykte. Petain og Joffre er efter vor anskuelse Napoleoner, genier. Dér er fronten kun 400 kilometer lang og tæt besat, stadig tre divisioner bag hinanden og ikke blot én række kanoner, nej, tre rækker står der uden mellemrum. Et hav af stål og bly. Og derfra overøser de os med instruktioner, beskrivelser, belæringer. Lær, hvordan man skal bære sig ad, ukultiverede russere! Dér: Jern og beton. Hele underjordiske byer, vandledninger og kanalsystem, med elektrisk lys og jernsenge. Lastautomobiler bringer stadig ammunition og proviant og tager sårede med tilbage. Hver fjortende dag bliver de afløst, får orlov og kan tage hjem. Dér er det krig på liv og død, for fronten er kort og et så ømt punkt som Paris i

nærheden. Storartet teknik og en overflod af tropper. Der fyrer de månedsvis på ét punkt for at gøre gennembrud og skyde fronten fire kilometer længere frem. Hos os er netop det modsatte tilfældet: Vældig udstrækning, hvor man kunne rulle hver enkelt armé op, omringe og tilintetgøre den, fronten er over 2000 kilometer lang, hvortil pigtråden ikke rækker, intet artilleri og så alligevel fransk teknik og Foch, Foch! Å, det ender galt!"

"Men kan man da ikke foretage sig noget imod det?" spurgte Sablin.

"Noget imod det? Hvordan skulle man gøre det? Skrive beretninger, projekter? Det kommer jo bare alt sammen i papirkurven. Chefen for en kosakdivision overøste mig med sine udkast, deri hed det: "Rytteriet til gennembrud af en befæstet stilling" og "koncentrering af kavaleriet i syd for med det at oversvømme det ungarske lavland" og "uddannelse af en kosakarmé til erobring af Lilleasien" og "Konstantinopels erobring fra Skutari", du forstår, slet ikke så dumt. Men jeg har ikke en gang bragt det videre."

Pestretzov sænkede stemmen.

"Sascha, kan vi overhovedet rejse? Vil englænderne tillade at vi rejser? Vor sejr ville betyde afgørelsen af Balkanspørgsmålet til vor fordel. Så ville det ortodokse kors lyse over Konstantinopel – så havde vi fri adgang til Middelhavet."

"Og Gud være lovet."

"Men de engelske banker og Englands betydning i Østen? Aldrig vil englænderne tillade det. Derfor graver man os ned i en sump og fodrer os med Fochs udgydelser. Vi formerer nye troppeafdelinger, men regner ikke med, at de er uduelige."

"Hører mit korps også til dem?"

"Ja. Ved din division har én været tredive år ansat ved kadetskolen, en udmærket lærer, videnskabsmand i matematik, har skrevet lange afhandlinger om nogle krumme linjer, men han er angst som en hare for den sagteste kanontorden. Den anden har siddet i generalstaben hele sit liv og har så megen anelse om fronttjenesten, at han antager et regiment for en division. Begge er fuldstændig umulige og aner ikke, hvordan de skal gribe tingene an. Det er spidserne! Nå, og de yngre af den oprindelse, som Polivanov, Gutchkov og Dumaen har gjort, at enhver dannet ung mand kan blive officer lige så vel som studenter og gymnasiaster, som har gennemgået et fire måneders kursus. Kære ven, det er noget frygteligt! Det skal være officerer, men er det ikke. De har ingen anelse om krig og først og fremmest ikke den ringeste disciplin. Nå, du skal få at se ..."

"Hør en gang, Jacob Petrovitch, jeg anser dig for et godt hoved, sig dog, hvad skal vi stille op?"

"Ja, kære Sascha, for et år siden sagde Samoilov til mig, at vi skulle slutte en separatfred, og jeg gamle æsel var oprørt over det den gang og gav ham ikke ret. Men nu indser jeg, at man må svømme med strømmen. Oventil ... Mystik. Der tror man på det guddommelige forsyn og på Rasputin, midt i den dybeste utilfredshed og ønsket om forandring, om det så var ved en revolution."

"Under krigen?"

"Det regner man ikke med. Alle utilfredse grupperer sig om Semgoraen og ved siden af kamptropperne fremvokser en politisk armé, himlen må vide hvortil. Disse moderne herrer

stikker deres næse i alt – i dag bygger de badeanstalter, i morgen kommer de med præsenter, i overmorgen med lazaretter – kommer og skriger gevalt om, hvordan det står til hos os. Alt er dårligt. Der står vand i skyttegravene, det pumper vi ud for jer. Og så sender de virkelig en kommando: Prægtigt klædte, unge, pralende fyre, som bringer en kilometer af stillingen i orden, mens 140 kilometer nu som før bliver liggende i mudder. Folkene bliver ædt op af lus: Vi sender jer badeanstalter. Og så sender de dem. 1000 mand bliver afluset, men 100.000 løber nu som for rundt med lus. På stationerne findes forplejningscentrer med laks og kaviar, af og til et feltlazaret med fuldblodsheste og pyntede søstre, i etappen et lazaret med 100 senge, med røntgenapparater, tandklinik og alt rent, smukt og rigt. Reklame! Forstår du, Sascha, det er det, det kommer an på, at folk skal sige: Se, hvor det offentlige tager sig af sagen, dér er alt udmærket, elektrisk lys, grammofoner, kondenseret mælk, men hos regeringen er alt det samme, tællelys, smudsige sale, tomme maver, og sygepasserne er sårede feltsoldater. – Og efterhånden begynder det dumme folk at indse det. De har grebet det meget rigtigt an. Soldaten tænker jo ikke over, at staten må sørge for alle og har en bestemt etat og et bestemt budget at følge, mens de kun udsøger sig få og ikke skyer nogen omkostning."

"Men hvor kan man ikke optræde imod det?"

"Hvordan det? De har Dumaen, folket, pressen, denne hvepserede af journalister på deres side, det vover ingen blot at røre ved."

"Nå, og I øverstbefalende?"

"Vi tier, Sascha, og venter. Vi spiller bridge, om søndagen kommer unge mænd i fine uniformer ud til os, rumænere spiller violin, okarino, klaver, og menneskeheden er henrykt. Alle har deres koner med – jeg også. Ljubov Matvejevna har vi optaget i vort hus, og du ved jo, hvordan hun tér sig? Hvis du spenderer 500 rubler kommer hun ud til dig og tilbringer natten i dækstillingen, du behøver blot at sige hvornår. Rundt om hersker en endnu aldrig set moralsk fordærvelse. I Petrograd morer man sig så godt som aldrig før. Hvad kan jeg gøre ved det? Du er ung og energisk, nå, vi vil se, hvad du kan udrette."

"Vil du gøre mig bange, Jacob Petrovitch?"

"Å, Sascha, hvis du vidste, hvor opskræmt jeg selv er! Tro mig, ofte sidder jeg og tænker: Ja, har vi nu egentlig krig, eller er det kun noget, vi bilder os ind? Netop da din ankomst blev meldt mig, havde jeg f.eks. en højst vigtig samtale med Sydfronten. Det blev meddelt mig, at Duma-medlem Koschkin kommer, og at jeg skal tage godt imod ham. Samtidig har der i morges været en træfning et eller andet sted med sårede og døde, der er taget fanger, det blev konstateret, at 269. Infanteridivision har afslået angrebet, men det interesserer ingen, forbindelsen blev afbrudt. Koschkin kommer: Vis ham den nye badeanstalt … Å, det praler vi af! – Badeanstalten og Koschkin – det er meget vigtigere end træfningen."

Adjudanten viste sig i døren.

"Deres Excellence," sagde han, "Nina Nikolajevna beder herrerne gå til bords."

"Nå, kom så, Sascha. Måske vil du vaske hænder, nå ikke, så kom. Nina kan ikke lide at vente."

3

I en meget sorgfuld stemning kørte Sablin fra arméstaben til sit korps.

"Jeg vil først se," tænkte han, "jeg vil gøre mit yderste, det er da de samme folk som før. Skulle det virkelig ikke være muligt at opdrage dem?"

Det, han observerede på vejen var trøstesløst. Vejene var netop meget dårlige, og rundt om i landsbyerne stod masser af soldater, pjaltede, ofte uden skulderstropper, med den mest forskelligartede fodbeklædning, kun de færreste med støvler. De stirrede med forundring på Sablins automobil, som arbejdede sig gennem mudderet. De færreste hilste, og de, som gjorde det, gjorde det så slet, at de hellere måtte lade være. Det var Sablin påfaldende, at folkene enten var meget unge, 20 til 23 år, eller også over 30 år. Mellemalderen fandtes ikke mere. Den virkelige soldat var død, tilintetgjort, Rusland havde kun ungdommen tilbage, råmaterialet, hvoraf der først skulle skabes soldater, eller gamle karle, som havde været ved trænet eller var sluppet fra det med et let sår, eller måske var knebet uden om på en eller anden måde. To dage i træk kørte Sablin, og skønt han på de forskelligste tider på dagen kom gennem de af soldater opfyldte landsbyer, så han aldrig, at der blev gjort tjeneste noget sted. Samme billede over alt. Soldaterne stod i grupper foran husene, lo, passiarede, tyggede solsikkefrø eller sad i feltstøvler med mørke ansigter som gamle veteraner.

I Sastanze lå 205. Divisions stab, som kommanderedes af en general, der havde siddet 30 år i generalstaben og ikke kunne skelne et regiment fra en division og forvekslede en moppe med

en terrier, som Samoilov havde udtrykt sig. Sablin inspicerede regimenterne og rådslog med kommandanterne.

Han havde ikke indtrykket af at have med militær at gøre. Uden hornblæsere, uden standarter stod mængden på den sorte brakmark. Uordentlig påklædning, pelshuerne uens sat på, hverken ret eller på geled, sløve, ligegyldige ansigter. I første kompagni holdt en soldat ved kommandoen: "Præsenter gevær!" løbet ud fra sig. Med en håndbevægelse gjorde Sablin kompagniføreren opmærksom på det, men han forstod ikke, hvad han skulle, og løb rådvild op og ned. Regimentskommandanten måtte selv rette det. Det viste sig, at det var lige sådan i de andre kompagnier, de kunne ikke engang de almindeligste greb. Da Sablin forlangte, at de skulle marchere forbi ham i parademarch, rådslog divisionskommandanten længe med regimentskommandanterne. Han kunne ikke få den store hob ud af stedet. Efter en lang række kommandoer lykkedes det omsider at sætte kompagnierne i bevægelse og med tunge skridt drog de langsomt over den glatte, sorte jord. Folkene gled og faldt, der var uorden i geledderne, de, som havde bastsko på, tabte dem, og geværerne lå tungt og uvant på skuldrene. Mange geværer havde ingen rem, så havde man klaret sig med sejlgarn. På nogle få undtagelser forstod officererne ikke at hilse. Men ved siden af alle disse ydre omstændigheder lagde Sablin mærke til endnu vigtigere mangler. Efter nogle skridt på den smudsige mark blev folkene allerede forpustede, de snakkede sammen i geleddet.

"Vil de kunne udholde en march på nogle kilometer," tænkte Sablin.

Det faldt ham ind, hvor mange militærforfattere der i den sidste tid havde skrevet mod musikanter, trommeslagere, parademarch og øvelser; nu så de frugterne af deres arbejde, og han, som altid havde været deres modstander, måtte nu høste, hvad de havde sået.

Efter inspektionen samlede han divisionsstaben og regimentskommandanterne. Af de sidste var tre gamle oberster og én ung generalstabsofficer. Af de tre gamle kunne hver af dem have været hans fader. Man kunne læse årenes byrde på dem og forskellige svagheder på deres rynkede, triste ansigter. Kommandanten for det 187. havde i 20 år været politimester i en landsby og en stor dyrker af Bacchus, kommandanten for det 188. havde ført en bataljon på et afsides sted i Centralasien og havde aldrig set den samlet, da den altid var fordelt på grænseposter. Kommandanten for 819. var lige 26 år, én af de unge generalstabsofficerer, som ville gøre alt, både taktik og eksercerreglement. Endelig var kommandanten for 820. gammel, aktiv bataljonsfører, men han var så tyk og astmatisk, at Sablin måtte hæve stemmen for at overdøve hans pusten.

Sablin gav dem kort besked. Tavse hørte de på ham og svarede intet.

"Jeg forlanger," sagde Sablin efter en pause, "uafbrudt undervisning af folkene. Jeg forlanger gymnastik for at uddanne soldaternes legemer, for at de kan blive hurtige og behændige i bevægelserne, jeg forlanger bajonetøvelser med strådukker, jeg forlanger kompagni, bataljons- og regimentseksercits, så at de er i stand til at gøre tjeneste over alt og på enhver årstid. Det, som jeg har set, er en skandale."

"Tillader Deres Excellence et par ord?" knirkede det 820.s tykke kommandant.

"Hvad har De at sige?"

"Hvad Deres Excellence behagede at sige er fuldstændig rigtigt. Jeg, som gammel kaptajn og kompagnifører af det berømte Sakatalsker-regiment, forstår Dem fuldkomment, men at udføre Deres anordninger er umuligt. Og af følgende grunde. Under de to krigsår var jeg på grund af min sygdom forstander for et hospital. Mere end 4000 sårede soldater er gået gennem mine hænder, jeg har talt med dem, og søstrene har berettet mig det samme. Vor soldat, særlig de, som allerede har ligget på hospitalet, har en aversion mod enhver tjeneste. "Vi vil ikke mere eksercere, marchere, hilse, gøre geværøvelser," siger de. "Og hvis officererne alligevel vil tvinge os til det, så prygler vi dem." Sådan er stemningen. Hvordan skal man føre et kompagni til eksercerpladsen med en sådan stemning? Hvem vil uddanne dem? Rigtige officerer findes ikke mere. De er allerede gået hinsides."

"Jeg kan fortælle et eksempel, Deres Excellence," sagde turkestaneren. "De skulle lære at kaste håndgranater. Det var soldater og officerer enige om. Men gymnastik, det ville de ikke. Nu forstår Deres Excellence jo nok, at de var stædige som kameler, fingrene adlød dem ikke. Dér tog så sådan et fæ en granat, drejer og drejer den, nå – og så eksploderer den i hånden på ham og rev armen af ham. Nu vil de heller ikke øve sig med håndgranater."

"Hvis De vil tillade mig at sige min mening," sagde oberst Pastuchov, og hans krumme mørkerøde næse blev gråblå af ophidselse, "kommer det af, at der ikke er snaps mere. Da jeg

tidligere indtrådte i Bjelgoraisker-regimentet – så snart der var noget i vejen: et glas vodka. Det var tapre karle, som gjorde deres tjeneste med fornøjelse. Mit kompagni var sådan, siger jeg Dem, at alle revnede af misundelse, når de så dem. Mig kaldte de også: oberstløjtnant Satan. Ved Gud, sådan var det. Og altid et glas vodka. Den kære snaps begejstrer til alt. Hvad skal man lokke dem med nu? Når man siger dem tak, åbner de knap munden. Uden snaps tørrer stemmen bort."

Oberst Pastuchov blev pludselig forlegen og tav.

"Deres Excellence," sagde den unge officer fra det hurtige generalstabskursus, klangfuldt og rutineret, "man må opdrage dem, tale med dem. Når soldaten først forstår krigens store betydning bliver han til en løve. Da vi byggede skyttegrave hér, fortalte jeg mine folk om franskmændenes tapre forsvar af Verdun, jeg tegnede forterne for dem, viste dem billeder – og kan Deres Excellence forestille sig, ganske af sig selv døbte folkene vore befæstninger Fort Morthomme og Fort Verdun og et tredje Fort Marchal Foch. De var helt begejstrede, deres øjne glødede, og de arbejdede med vidunderlig iver. Ikke ved geværøvelser eller ved gymnastik tøjler vi soldaterne, men ved opdragelse. De har et vidunderligt sind, tillader jeg mig at forsikre Deres Excellence, et følsomt, bøjeligt sind."

"Jeg tvivler slet ikke om det russiske sinds prægtige egenskaber," sagde Sablin, "men foruden uddannelsen af sindet må der læres eksercits, våbenøvelser og manøvrer, det ene må fuldstændiggøre det andet, og jeg forlanger, mine herrer, at mine befalinger bliver udført."

"Deres Excellence behøver ikke at være urolig," sagde divisionskommandanten ivrigt. "Alt bliver udført. Jeg vil

udarbejde tjenestelisterne sammen med Gregori Petrovitch" – han pegede på sin stabschef, "og alt vil blive gennemført, som det hør og bør sig."

"Og De, oberst," henvendte Sablin sig til den unge generalstabsofficer," De ved vel nok, hvilken kolossal opdragende betydning musik og sang har. Lad Deres sangere komme. De har da sikkert nogle?"

"Ja, naturligvis. I hvert kompagni."

"Lad de bedste komme herhen".

4

Efter middagen kom sangerne og officererne af 819. Regiment. Sablin trådte ud foran huset. I gården stimlede sangerne sammen. Sablin lagde mærke til, at det alt sammen var unge folk. Nogle reserveløjtnanter sang med dem. Tre af dem vakte særlig Sablins opmærksomhed. Den første var en køn, slank yngling med sin lige næse og sorte rovfugleøjne, hvide kraftige tænder lynede under den glatbarberede, sanselige overlæbe. En stærk vilje, beslutsomhed, energi talte ud af hver af hans bevægelser. Under den fladtrykte hue af godt, kostbart pelsværk stak tykt, sortlokket hår frem. Til trods for hans skønhed var der et usympatisk udtryk i ansigtet, det var frastødende på grund af det udpræget sanselige drag. En vis grov råhed lå over hele personligheden.

Sablin udspurgte regimentskommandanten om reserveløjtnanten.

"Det er Opetrov, søn af en rig postholder og købmand. Man siger, at hans fader har stjålet heste og heller ikke er gået til side for et mord. Flot fyr, en skønhed, ikke sandt? Jeg havde gerne gjort ham til adjudant, men han er for dum, kan heller ikke skrive grammatikalsk korrekt. Men ride, hugge, skyde – storartet! En rigtig røver."

En anden, som var kommet med en stor, fin harmonika, havde et rundt ansigt med fremstående kindben og tætstående, mongolske øjne. På hans træk lå et dumt-fjollet smil.

"Og harmonikaspilleren?" spurgte Sablin.

"Han hedder Haiduck, en lette, søn af en købmand. Han har gået handelsskolen igennem og er så gået over til

militærtjenesten. Han kan tømme et helt fad. Han kan bøje en hestesko sammen med hænderne."

Ved siden af ham stod en tredje med eftertænksomme, store blå øjne. Hans magre, sygelige, blege ansigt med de mørke skygger havde et tungsindigt udtryk. De lange tynde fingre var smykket med ringe, og et guldarmbånd dinglede om håndleddet. Han var fint klædt og havde katteagtige bevægelser som et pigebarn.

"Og den blonde dér, som ser ud som et pigebarn," sagde kommandanten, "er Schloszberg, søn af en advokat i Petersborg. Efter min mening er han ikke normal, men hysterisk. Men han har en stemme! Og en måde at synge på! Han havde allerede gået konservatoriet igennem og kunne have optrådt. Vi kalder dem de tre Ajaxer. De er uadskillelige. Schloszberg dér er en ren baby mellem de to djævle, de to flotte, drevne fyre bliver forgudet af soldaterne, og Schloszberg skriver digte, hyler over en falden soldat. Jeg tror han er morfinist."

"Et bedårende selskab," sagde Sablin. "Når undtages epauletterne og kokarden har de intet officersmæssigt ved sig."

"Det er der heller ikke," knirkede Pastuchov. "Og tænk Dem, over halvdelen er sådanne mennesker. Gode er de, som kommer fra kadetkorpsene, de har da endnu manerer, men dette er opblæste narre."

"Revolutionsofficerer," sagde generalstabsmanden. Men straks fortrød han, at ordet var undsluppet ham, så gennemtrængende så Sablin på ham.

Hverken oversergent eller underofficerer var fulgt med sangerne. Til trods for den øverste foresattes og

korpskommandanternes nærværelse lo sangerne ugenert, nogle knækkede stadig solsikkefrø og gjorde i det hele taget efter hele deres holdning mere indtryk af at være en flok udisciplinerede bondedrenge eller et selskab håndværkere eller arbejdere. Mange havde ingen skulderstropper på kapperne. Øjensynlig var de slet ikke stolte over dette kendingsmærke og pralede ikke med deres nummer og deres regiments navn.

Opetrov stillede dem op efter stemmer, Haiduck satte sig med harmonikaen ved siden af på en stor stub, og den fine Schloszberg blev stående noget borte. Mens han dirigerede sangerne med øjnene, stemte Opetrov så i med mægtig stemme:

"På de brede bølgers bane,
Ud på strømmen, tæt ved øen –"

Og koret faldt ikke helt rent ind:

"Vugger Stenka Rasins fartøj
stort og broget ud på søen."

Ofte havde Sablin hørt sangen, som allerede i nogen tid havde været mode i regimenterne, men aldrig med en sådan opfattelse. Råt sang de, harmonier var ikke hovedsagen for dem. De sang ikke, men skreg, få gode stemmer var der imellem, men de oplevede sangen, de opfattede helt den ville tanke, på deres træk afspejledes hvert ord. Opetrov glødede af indre vellyst.

"Og med kraftig næve griber
han fyrstinden ung og god,
Over bord han hende styrter
ned i bølgens vilde flod ..."

sang koret og på Opetrovs, Haiducks og soldaternes ansigter afspejledes den samme rå, spotske latter. Det var, som om hver af dem med alle sin sjæls fibre oplevede den vilde atamans lystent triumferende følelse og drømte om at efterligne ham, og ligesom han lege med liv, ære og lykke, ofrende alt for fornøjelsen.

Nu trådte Schloszberg frem foran koret, bukkede, som kunstnere gør, og råbte to ord til Haiduck. Harmonikaen stønnede i hans stærke hænder. Med dybt sørgmodige øjne så Schloszberg ud i det fjerne og sang ikke højt, men med gennemskolet stemme:

"Den gang kongen drog i krig,
langt, langt bort til fremmed kyst,
blæste skingre kobberhorn
ham til sejr, ham til lyst."

Idet han forstærkede tonen sænkede han hovedet og fortsatte med et tungsindigt udtryk:

"Da nu Stasch' i krigen drog,
langt, langt bort til fremmed land,
bruser rugen sorrigfuld
på markens jord, på hedens sand.
Kugler piber bum, bum, bum,
i ild og røg går døden om.
En lyst for feltherrens unge mod,
soldaten må slide og ofre sit blod.
Med sejren kongen af landet går,
men Stascha forbløder af dødens sår.

Knapt havde Schloszberg endt, før Haiduck drog en tungsindig akkord og pludselig fordrejede sit ansigt til et fordrejet smil og med et muntert akkompagnement stemte han i med høj, gennemtrængende stemme, så at hele gården rystede:

"Aesch! Aesch! Aesch!
Sådan lever jeg, sådan driver jeg,
sådan æder, drikker og forbliver jeg,
I må more mig og bespise mig.
Arbejde? Nej, så går jeg min vej!"

To fyre stod og dansede, svingende med armene, den russiske nationaldans. Men det lugtede af fabrikskvarterer og matrosknejper.

Sablins strube var sammenpresset af alt det, han havde set og hørt. Tonløst sagde han: "Kom med indenfor, mine herrer. Jeg beder løjtnanterne Opetrov, Haiduck og Schloszberg komme herhen."

Koret forstummede. På Sablins stemme, på hans mørke, utilfredse ansigt mærkede alle, at de ved et eller andet havde vakt deres korpskommandants mishag. Officererne trampede på trappen og tvang sig gennem døren, idet de stødte kejtet til hinanden.

"Vil De stille Dem op efter regimenter, mine herrer," sagde Sablin strengt.

Pastuchov sukkede beklemt, den tykke snappede luft og pustede højt, obersten fra generalstaben satte et ligegyldigt ansigt op og strøg sit skæg, og divisionschefen stod på en komisk måde ret på højre fløj, og på hele hans skikkelse så man, at han ville sige: "Der kan I se, hvor vidt I har bragt det. I har forstyrret Hans Excellence. Men det er jeg uden skyld i. Jeg har gjort mig umage og vil gøre det. Hvad der bliver befalet, gør jeg. Befal De kun!"

"Mine herrer," sagde Sablin, og hans stemme havde en skarp klang af forargelse, "jeg forbyder, hører De, jeg forbyder *kategorisk*, at disse eller lignende viser bliver sunget for fremtiden. Hvor har De fået fat på dem?"

"Deres Excellence," sagde den regimentskommandant, fra hvis regiment soldaterne var, ophidset: "det er alt sammen velkendte folkesange. De er opstået i folkets mund ..."

"Nå, disse folkesange forbyder jeg altså at synge."

"Hvad skal der så synges?" mumlede obersten fra generalstaben.

"Anstil Dem dog ikke, som om De ikke vidste det, som om I ikke i kadetkorpset og krigsskolen havde sunget gode sange nok, og som De aldrig havde hørt sangerne," og han opregnede en række smukke gamle soldatersange. "Men gør Dem umage

for at glemme dette skidne stads, som fordærver soldatens sjæl. Og De, Deres Excellence, beder jeg have Deres opmærksomhed henvendt på, at Deres sangeres repertoire er patriotisk og i stand til at løfte sindene og ikke ét, som kun geråder den anstændige soldat til skam … I må more mig og bespise mig!"

Sablin gjorde kort omkring og gik. Automobilet var allerede kørt frem. Petrov kendte sin general og vidste, at han ikke blev et minut dér, hvor han havde vendt sig bort uden at takke soldaterne.

Næppe var automobilet forsvundet om hjørnet, før den regimentskommandant, fra hvis regiment sangerne var, sagde højt:

"Nej, sikken en gås! En ægte gardegås. Reaktionær general: Tie og ikke mukke!"

"Lad det nu være godt, Michail Ivanovitch," sagde divisionskommandanten ganske sønderknust, "det er jo sandt: Hvad er det for sange?"

"Moderne sange, Deres Excellence," svarede Schloszberg. "Nu om stunder synger soldaten ikke mere det vås, som korpskommandanten anførte. Det er han ude over. Han har sine sange, sine idéer, sine oplevelser og i hård krigstid må vi officerer gå ind på hans ophidsede sindstilstands ejendommelige udvækster."

"Plevitzkaja har sunget *Stenka Rasin* for zaren, og zaren syntes om den, men det gør Deres Excellence ikke."

"Lad det nu være godt, Michail Ivanovitch. Vi er så at sige i klemme, også uden Deres bemærkninger. Vi må nu affatte en tjenesteliste og også gennemføre den. For han kommer og ser efter. Jeg har hørt om ham."

"Ja, men hvilken tjeneste, Deres Excellence?" spurgte obersten. "Vil De gøre soldaterne forbitrede lige nu før slaget?"

"Ja, mine herrer, et eller andet må vi gøre. Og de sange må ikke synges for ham mere."

"Jeg forstår Dem," sagde Opetrov smilende. –

"Mor jer, bespis mig, arbejde – jeg går min vej!" tænkte han. "Det er altså den soldats løsen, som har svoret at ville tåle sult og kulde. Ja, har disse fyre overhovedet aflagt ed? Lasede, uden skulderstropper. Min Gud! Og ingen ser det! Jeg vil bede om afløsning af samtlige kommandanter. Bort med dem – pokker i vold! Og disse officerer! Lad dem hellere sende tapre, ærlige underofficerer end disse tre Ajaxer. Men godt synger de kanaljer, med flugt. Jeg vil sende Pestretzov dem, så kan Nina Nikolajevna glæde sig over dem. Schloszberg! Vel nok jøde til syvende og sidst? Nej, sådan ser han ikke ud. Ved fronten, hvor kuglerne piber, hvor døden går omkring i ligklæde, hvor ansigterne er alvorlige og bedrøvede og deres udødelige sjæle ser ud af dem – der vil jeg se, hvordan det så går. Dér opdrager jeg mine soldater og så: Ind i slaget. Min Gud! Vi må gå frem, sejre eller … eller slutte fred. Ellers er vi fortabt," tænkte Sablin.

5

Chefen for korpsstaben, den lille, rødhårede, krumbenede Davidov, vinkede holdt til chaufføren og sagde til Sablin: "Her kan man ikke køre videre."

Rundt om fortalte alt, at de nærmede sig farezonen. I den tidlige efterårsmorgens tågede luft hørtes ikke en tone. Dér, hvor de kom fra, kunne der endnu for en halv time siden spores liv og bevægelse i luften, én havde sunget en vemodig vise ved støvlepudsningen, én havde skældt med hæs stemme, haner havde galet og hunde gøet. Hér var alt uddødt. Hytterne med de udslåede vinduer og dørene, som var løftet af hængslerne, så ud som døde med indfaldne øjne. Af og til kom brandsteder, store askehobe og birke med sorte forkullede grene.

Ved siden af en stor skole- eller administrationsbygning, som lå der uden vinduer med sammenstyrtet trappe, hævede sig en stor dækstilling, som havde en meter høj jord på taget, kun ganske lidt over jorden.

"Hvad, når han herhen?" spurgte Sablin stabschefen og så hen til dækstillingen. Han forstod straks, hvad han mente.

"Ikke nu, men tidligere. Derimod kommer der ofte flyvere. Det er hovedsagelig for dem, vi dækker os."

"Hvad ligger her?"

"Et reservekompagni. Ser Deres Excellence ind til os?"

"På tilbagevejen, hvis jeg får tid."

Der var så stille, at man næppe skulle tro, at der var folk i dækstillingen.

"De sover godt," sagde Davidov. "I nat var de bange. De venter hele tiden gasangreb. Skal vi gå til fods, Deres Excellence;

herfra har vi kun halvanden kilometer."

Fra landsbyen gik en lige, i lang tid ubefaret vej mod syd. Vind og regn havde udslettet den nedkørte, oprindelige vej, og nu voksede der højt græs. Rundt om var der øde: ubearbejdede og til dels uafhøstede marker, tilrimet af den første frost, sorte jordklumper og mange sorte kratere, hvori der stod vand, hist og hér en næppe synlig jordhøj med et hurtigt sammentømret kors uden påskrift, uden navn.

"Sporene af august- og septemberslagene," sagde Davidov. "Det var også vanvid at angribe. Hele det N...ske armékorps blev tilintetgjort hér. Næsten en måned senere kom vi herhen. Da lå de døde endnu rundtom. Vi har begravet dem, så godt vi kunne. Alt er jo sump hér. Grave sig ned kan man ikke. Det er vand alt sammen. Se, hvor mange granatkratere her er rundt om. Alle søgte instinktivt at nå vejen. Og fjenden fyrede med svært artilleri."

Vejen gik nedad til en bro over en bred grøft og så videre opad til sandhøjene.

"Hér ligger landsbyen Schpelevri," sagde Davidov og pegede på en tom plads.

"Hvor?" spurgte Sablin, som ikke kunne se mindste antydning af en landsby.

"Hér. De har slæbt alt ned i skyttegravene. Dér er hvert bræt, hver teglsten værdifuld. Man kan jo ikke føre noget frem hertil. Værsågod, denne vej."

På sandet, hvorpå der hist og her stod et nøgent pilebuskads, ragede en grå pæl frem, hvorpå der stod skrevet med store bogstaver: "812. Regiments afsnit." Her var begyndelsen til en grav, som lidt efter lidt stadig blev dybere: indgangen til

skyttegravene. Næppe havde Sablin og Davidov betrådt den, før et projektil kom flyvende med stærk hvislen og surren og sprang bag ved dem – en tysk shrapnell.

"En ækel følelse," sagde Davidov. "Man går, rundt om øde og tomt, men der er nogen, der ser én, iagttager én. De kan iagttage indgangen her fra ballonen."

En observationsballon svævede som en stor grå pølse langt tilbage ved horisonten. Sablin og Davidov gik stadig dybere og dybere ned i jorden, og snart var graven højere end de selv, og nu så de kun den triste, grå himmel over sig. Gravvæggene, som sandet rutsjede ned ad, var herfra beklædt med pilefletning. Der lugtede af jord, fugtighed og menneskeligt affald.

"Ja," sagde Davidov sønderknust og trådte forsigtigt over spor, som viste, hvor tjenestereglementet var slappet i skyttegravene, "vor soldat forstår ikke, at det tjener til hans egen nytte, når han overholder renligheden. Det er ganske ligegyldigt hvor, når det blot ikke kan ses, om det så er foran døren og læg mærke til, dette er det bedste regiment. Svin, simpelthen svin. Noget lignende har jeg aldrig set i østrigske eller tyske skyttegrave."

"Er kloakkerne godt indrettet her hos Dem?"

"Nå, det vil jeg just ikke sige."

"Deri består netop hele hemmeligheden. De må ikke skælde ud på det russiske folk, Sergej Petrovitch, det er os anførere, som har skylden. Når det er en kvæghjord, må netop vi være hyrderne og bibringe dem forstand og fornuft, men vi må ikke selv lære af dette kvæg. Det af Gud oplyste folk!"

De havde allerede tilbagelagt en halv kilometer i løbegraven, som snart gik lige ud, snart gjorde en bøjning, snart førte uden

om en skydestilling.

Endelig stødte de på en tværgang, på hvis pileklædte vægge var anbragt påskrifter, til venstre til Fort Verdun, til højre til Fort Morthomme. I gangen var der indbygget trin, hvorfra man kunne skyde.

"Hvorhen ønsker De at gå? I Morthomme ligger det 13. Kompagni – befæstningen er et ombygget østrigsk fort – det ligger nærmest ved fjenden. Derfra ser man hele Ljubatov ligge for sig som på en håndflade. Med de blotte øjne kan man se tyskerne gå frem og tilbage, derfra kan man også komme over floden til vor øvelsesplads."

Sablin bøjede til højre. Ofte udmundede sidegange i hovedgangen, og brædder med påskrifter viste vej: "Vand", "Til 812. Regiments 13. Komp.s Køkken", "Til Regimentskommandanten". Ved denne bøjning dukkede en høj skikkelse frem. Altså er der også her nogen, som har iagttaget os usynligt og meldt vor ankomst. Det er godt det samme.

Den magre oberstløjtnant med det smalle skægløse ansigt trådte hen til Sablin med hånden til huen. Bag ham gik en soldat med geværet i armen. Det var regimentskommandanten, oberstløjtnant Koslov.

Han aflagde rapport for Sablin og sagde så roligt og høfligt:

"Jeg tør ikke give Dem adgang til den forreste stilling, Deres Excellence, jeg må bede Dem vende om eller vente, til man bringer gasmasker."

"Sheleskin," henvendte han sig til soldaten, "løb og hent to gasmasker."

Sablin blev rød, men han tav og kastede blot et bebrejdende blik på Davidov.

"De har ret, oberst. Jeg venter. Har De også gasmasker i behold?"

"20 procent, som forskrevet. Vor soldat er ikke ordentlig og sparsommelig. Så længe han ikke selv har mærket gassen, forstår han ikke, at gasmasken er lige så nødvendig som gevær og spade. Den gamle soldat holdt i al fald af sit gevær. Også det er den nymodens soldat ligegyldigt."

"Har De været længe i tjenesten?"

"Krigsskoleårgang 1906."

"Og hvor har De tjent?"

"Altid i Saraisker-infanteriregimentet."

"Dér har De også fået Georgievskorset?"

"Javel. På grund af stormen på den befæstede stilling ved den lille by Novo-Kortchinsk."

"Jeg har hørt om det. Et pragtfuldt stykke arbejde."

"Det var andre soldater, Deres Excellence. Med soldaterne fra den gang kunne man udrette ganske andre ting."

Sablin så på Koslov, og jo dybere han så ham ind i de tungsindige, gråblå øjne, desto bedre syntes han om ham. Han læste den samme kummer, de samme sjælekvaler i dem, som han selv så ofte havde gennemlevet. Bekymringer, ikke for personlige ting, men for det heles, den russiske stats vel.

Sheleskin bragte gasmaskerne.

"Til Fort Morthomme, til 13. Kompagni?" spurgte Koslov. Sablin nikkede og gik foran.

Løbegraven udmundede i en udmærket bygget befæstning. To trin førte op til et brystværn, som var omtrent 300 skridt langt og var beregnet til et helt kompagni. Der stod imidlertid en post der. Han stod med albuen støttet til kanten af

brystværnet og så opmærksom ud igennem et skydeskår. Det var en endnu ganske ung soldat, således som Sablin havde set dem mellem sangerne, men hovedet var tætklippet, huen sad reglementeret noget skævt til højre, kappen var ordentlig hægtet til, og på de feltgrå skulderstropper var regimentsnummeret påtrykt.

Sablin trådte hen til siden af soldaten, men posten rørte sig ikke. Terrænet faldt skråt af ned imod en flod, hvis bred var bevokset med mørke siv. Tredive skridt foran befæstningen var et godt, flettet, ottedobbelt pigtrådshegn og tres skridt længere borte et andet. Til floden var der ikke andet end sand, gennemrodet af projektiler og af og til bevokset med et tørt stykke græs. Ellers var der ikke en eneste genstand at se. Den anden bred steg stejlt til vejrs, og små huse klæbede sig til skråningen. Noget borte fra landsbyen skinnede den hvide, toetages herregård frem gennem nøgne trægrupper. Der var ingen at se. Landsbyen var som uddød, og det syntes ikke troligt, ar et helt tysk infanteriregiment lå i stilling dér. Gennem feltkikkerten kunne Sablin se skyttegravenes smalle linjer. To folk kom ud af landsbyen og gik langs med floden, og det var en ejendommelig tanke, at det var fjenden, at man ikke måtte råbe til dem, vinke til dem, men at man skulle sigte på dem og dræbe dem.

"Skyder De ikke?" spurgte Sablin.

"Nej, det er meningsløst," svarede Koslov. "Hvorfor spilde patroner unødvendigt. De skyder heller ikke. Det er jo tyskere, ikke østrigere. Ofte hersker her en sådan stilhed i to-tre dage, at man skulle tro, at de var draget bort."

"Hvad har du set?" spurgte Sablin posten.

"Alt roligt," svarede han. "Men i går nat lavede han musik. Storartet smukt. Det var bælgmørkt, og musikken spillede sørgmodigt. Det var vel helligdag hos ham."

"Hvem fører kompagniet?" spurgte Sablin og forlod brystværnet.

"Kaptajn Verzinsky."

Det forekom Sablin, at han allerede havde hørt navnet før.

"Hvad er det for et menneske?"

"Han er forrykt, Deres Excellence," svarede Koslov.

"Nå ja, men hvorfor beholder De sådan én?"

"Forholdene er sådan hér, at han tilmed er os til nytte. Da det N...ske korps erobrede denne befæstning fra østrigerne, blev der i dette fort udspillet et selv i krigen ualmindeligt drama. I kompagniførerens dækstilling, som i parentes bemærket var luksuriøst udstyret, fandt man to lig. På den brede spiralseng, som var hidskaffet fra herregården, lå en ung officer og ved siden af ham en ung kvinde. Af stillingen kunne man slutte sig til, at officeren først havde skudt kvinden og så sig selv. Blod og hjernemasse, som var sprøjtet ud af de knuste hoveder, havde plettet trævæggen. I krig er man vant til lig. Ofte må man ligge dagevis mellem lig, og vor soldat ræddes i reglen ikke. Men disse to gjorde et særligt sørgeligt indtryk, og der opstod det rygte, at der om natten var hørt stønnen i skyttegraven, at man havde forsøgt at skrabe blodet af væggen, men at det var kommet igen, at man havde taget et fotografi af damen bort, men at det atter var vendt tilbage til sin plads, og at der gik nogen om natten. Kort sagt: Det spøgede. Ingen ville bo i dækstillingen, til trods for dens elegante udstyrelse, og i hele fortet opstod en urolig stemning. Foran fjenden og bagved

uhyggelige magter. – De må indrømme, at visheden om at kunne holde fortet ikke var stor under sådanne omstændigheder. Og så kom Verzinsky mig lige tilpas. Han tror hverken på Gud eller Djævel, kastede sig på selve sengen, dækkede sig til med det blodige tæppe, som om det ingenting var. Og det gjorde soldaterne modige. Han er Georgievsridder skønt af en fejltagelse, som han siger. Men hvem kan vide det. I foråret foretog hans kompagni gennembruddet ved Kostjuchnovka – nå, så har han vel fået korset ved den lejlighed. Hans kompagni bliver holdt i bedste orden af oversergent Ermolov, en prægtig ung mand."

"Det må være en interessant type, Deres Verzinsky," sagde Sablin.

"Hér er vi netop ved ham."

Fire trin førte ned på en stor platform. På den stod tykke stammer som søjler og bar et svært bjælketag, som metertykt var dækket af jord og træstammer. Dybt under skærmtaget var indsat en dør og to vinduer, et rødt lysskær faldt ud igennem. Sablin åbnede døren, og et i krigen ikke ganske dagligdags billede frembød sig for hans blik.

6

Det rum, Sablin trådte ind i, lignede mere en grotte end et værelse. Cirka tre meter højt var det og omtrent lige så bredt og dybt. Størstedelen indtoges af sengen, som stod i et hjørne og var uordentligt tildækket med en broget klud. Lige overfor døren stod et skrivebord og to store, magelige lænestole.

Fra den ene rejste sig en mager, middelhøj mand, iført en krøllet militærkappe, som nærmest lignede en slåbrok. Hans ansigt var oplyst fra neden af det flakkende lysskær. Det var sygeligt blegt med store lidelsesfurer og bevokset med usoignerede skægstubbe. De hvidlige øjne mindede Sablin om Rasputins, blot havde de ikke det skarpe, gennemtrængende blik, som var særligt påfaldende hos Rasputin, men øjenlågene blinkede tværtimod nervøst, og manden forstod åbenbart ikke, hvem der var kommet til ham og vidste ikke, hvad han skulle gøre.

"Aflæg dog rapport, kaptajn Verzinsky," sagde Koslov. "Den nye korpskommandant er her."

Skikkelsen vaklede, slap langsomt bordet og trådte hen i det sparsomme lys, som faldt gennem den åbne dør. Men i stedet for en rapport lød en svag stemme:

"Kasimir Kasimirovitch Verzinsky."

Han rakte sin visne hånd frem.

Sablin tog den uvilkårligt og så ham ind i ansigtet. Dette høje, smalle hoved med det tynde, smudsiggrå hår og de kantede træk, som de blegt farvede øjne så ondt ud af, forekom ham bekendt.

"Har vi ikke truffet hinanden før?" spurgte Sablin.

"Jo, vist så!" og noget som et smil fortrak Verzinskys ansigt. "For tyve år siden hos generalinde Martov."

Blodet steg Sablin op i ansigtet. Det var ham, som om skæbnen ved dette uhyggelige menneskes hjælp ville tilføje ham et slag på hans sårbareste sted: Historien om forførelsen af Marussja.

"Mindes De skoledrengen med det lyse hår, som overfaldt Dem på grund af Deres militarisme? Den gang regnede De mig ikke, interesserede Dem ikke for mit familienavn. Deres daværende interesse var klar for os alle. Nå, men jeg har ordentligt studeret Dem den gang – som et væsen fra en anden planet."

Dette menneske opførte sig fra begyndelsen således, at alle de skillevægge, disciplinen opbygger, faldt sammen. Der eksisterede ikke mere nogen korpskommandant, den strålende à la suite, og den usle reservekaptajn, men kun to mennesker, som en fælles hemmelighed forbinder.

"Vore dages krig har sandsynligvis nu fuldstændig helbredet Dem for Deres antimilitaristiske vildfarelser," sagde Sablin og var ved at gå og afbryde samtalen, som begyndte at irritere ham, ligesom i sin tid samtalerne hos Varja Martov.

"Å nej. Tværtimod. Hver dag overbevises jeg mere og mere om rigtigheden af vor mening og fejlagtigheden af Deres. Netop krigen har hjulpet os til det punkt, som I stadig mangler."

"Det skal vi endnu en gang tales indgående ved om," sagde Sablin og gik henimod døren.

"Med ganske særlig fornøjelse. Jeg beder Dem meget om helst at komme en nat, så er her særligt hyggeligt. Stille som i graven. Af og til suser ens skæbne over hovedet på én. Nøjagtigt

som et tog tordner over én. Hvor vil den slå ned? Hvilke idioter vil lade sig lave til vælling for tro, zar og fædreland? De er hjertelig velkommen. Vær så god, kom kun."

Der lå noget uhyggeligt i hans indbydende håndbevægelse. Han ledsagede ikke Sablin på hans inspektion af fortet, det fandt han ikke nødvendigt. Ved Sablins side stod i stedet for en pæn, munter ung mand med et rødt, glat ansigt. Han var som vokset op ad jorden og rapporterede tydeligt med eftertryk på hvert ord: "Melder ærbødigst Deres Excellence: På Fort Morthomme 812. Morotchnensker-infanteris 13. Kompagni, to officerer, 210 mand. På fjendtlig side intet at bemærke."

Sablin rakte ham hånden.

"Fra hvilken Ermolov stammer De?"

"Min fader er godsejer i guvernementet Stavropolsk."

"Har De været længe ved fronten?"

"Fire måneder."

Han havde allerede purret kompagniet. Folkene stod på stillingens nederste trin og gamle og unge ansigter så opmærksomt på Sablin.

"Hvad gør De, for at folkene ikke skal kede sig?" spurgte Sablin Ermolov.

"Vi spiller på balalajka. Semgoraen har foræret os balalajkaer, vi synger sange, læser. Desværre har vi kun få bøger. Jeg havde bedt om nogle, men man har sendt os alle mulige ubrugelige sager: Forskellige brochurer, ja og så Gorkijs og Andrejevs værker – det kan man jo slet ikke læse højt for dem. Det skulle være noget opmuntrende. Nej, vi keder os ikke."

Sablin havde endt sin runde. På tavlen ved udgangen af fortet stod: "14. Kompagni, Fort Marchal."

"Kom," sagde han til Koslov. "På gensyn, kære løjtnant. Gud beskytte Dem."

Helst havde han slået kors for ham og kysset ham, så ulig var denne yndling de tre Ajaxer, han havde set bag fronten.

"En god, prægtig officer," sagde Koslov bagved ham. "Hele kompagniet beror på ham."

"Hvorfor beholder De stadig den forrykte der?"

"Det går ikke uden ham som autoritet. Når kompagniet af og til bliver opsætsigt, går han til Verzinsky, sidder en halv time hos ham uden at sige noget og kommer så ud til kompagniet:

'Der er ikke noget at stille op,' siger han, 'kompagniføreren har befalet sådan. Han sidder derinde og er helt rasende.' Nå, og så giver de sig tilfreds. Verzinsky er dem en gåde. Han kan tumle ånderne, tænker de og er bange for ham. Politik, Deres Excellence, det er jo netop det sørgelige, at man må bruge den nu. Soldaten er ikke mere den samme, og også officeren er ny. Her er vi allerede ved 14. Kompagni."

En mager, sortskægget kaptajn rapporterede.

7

Sablin droges til Verzinsky i hans uhyggelige Fort Morthomme med de blodige minder og åndeåbenbaringerne, og netop om natten droges han herhen. På en vis måde var det vanvid at køre alene derhen om natten uden Davidov. Med blændede lygter kørte han i automobil næsten til Schpelevri. Dér steg han ud og sagde til chaufføren: "Vent i morgen tidlig ved reservekompagniet i Bereschniz," og gik ned i gravene. Om natten var der liv der. I løbegravene lugtede der af kålsuppe og soldater, og folkene sad langs brystværnet ved skydeskårene. Kanonerne fyrede ofte. På fjendtlig side steg lysraketter op, og tydeligt hørte man stemmer. Pludselig langt borte susen af et projektil, som nærmer sig. Man tror, man måtte kunne se, hvor det flyver. Men på en gang piber og syder det i luften et sted, hvor man slet ikke har ventet den, en klar flamme blusser op, en frygtelig bedøvende bragen høres, hylende granatstumper flyver om. Pinlig stilhed følger. Ørerne lytter, er der ikke nogen, som stønner "ambulance" med svag stemme? Lugter der ikke af en kemisk substans? Alt er stille. Så lyder en stemme: "Hvor slog den ned?" og man hører svaret: "Lige ved kommandantens dækstilling."

Soldaterne er bange og trykker sig op mod brystværnet. Én sukker sagte og siger eftertænksomt: "Således sad Pavlinovskerne i dækstillingen, da det slog ned. Enten otte eller seksten mand er omkommet. Senere fandt man ingenting."

Og det er det, som foruroliger folkene mest, at der var mennesker, og at der intet blev tilbage at begrave.

Om natten optræder gassen, især hen imod morgen. På højen drøner en støbejernspande advarende, en anden stemmer i, skud knalder, og folkene griber ophidset gasmaskerne. De ser ikke mere ud som soldater, men som frygtelige dæmoner, der vandrer under jorden. Et kemisk kommando stormer fremad. Hurtigt slår hjerterne, og man ved ikke, hvorfor de slår, om kun af ophidselse, eller fordi gassen allerede begynder at virke. Gennem gasmaskernes mørke glas ser alt anderledes ud; man ser ejendommelige, mørke skikkelser.

"Masker af! Ingen gas!"

Falsk alarm. Det var tågen, som steg op fra floden. Snart vil det dæmre.

Om morgenen satte en knagen og bragen ind på hele fronten. Kanonerne tordner, og på den blege blå himmel ses oftere og oftere de små hvide lammeskyer – shrapnells eksploderer i hele bundter. Et aeroplan flyver. En, to, tre, fire. Flyverbombernes høje bragen blander sig i kanontordenen. Nu er der ikke mere sikkert ved brystværnene, alle gemmer sig i dækstillingerne og kun posten står ved skydeskåret, ser frem og mumler en bøn.

Hen imod klokken otte, når det bliver fuldstændig lyst, forstummer alt. I dækstillingerne ligger folkene i fast søvn efter den ophidsende nat. Tyk og kvælende bliver luften i de mørke huler. Én åbner døren, men den friske efterårsluft bliver stående udenfor, før den langsomt vover at trænge ind i dækstillingen. Tæt damp kommer ud fra den, og folkene sover endnu fastere, og gennem løbegravene drøner mægtig, velbehagelig snorken.

Denne natlige ophidselse, denne leg med liv og død, drog Sablin uimodståeligt til sig. At han om natten delte faren sammen med soldaterne retfærdiggjorde ham overfor hans samvittighed og frikendte ham for den skyld, han følte, når han tænkte på Karpov. Hans generaldistinktioner trykkede ham så mindre, og han følte sig berettiget til at befale over soldaterne og tvinge sin vilje igennem. Koslov, Verzinsky, Ermolov og soldaterne vænnede sig til ham og kaldte ham "vor general". Han rykkede deres forståelse nærmere, ham satte de højere end hundrede andre generaler og elskede ham og troede på ham.

Déroppe derimod dømte de ham. Davidov og divisionsføreren følte det som en bebrejdelse mod sig selv, men ville alligevel på den ene side ikke risikere deres liv ved disse natlige udflugter og ville på den anden side heller ikke ofre deres rolige søvn i hytterne. Og lige som man den gang, da han kun var løjtnant, havde sagt om ham: "Han ønsker kun at gøre karriere, det er en stræber", således dømte man ham også nu og påstod, at han kun ville gøre sig populær, spille Skobeljev, være en helgen.

Men foruden den ejendommelige tillokkelse, fjendens umiddelbare nærhed øvede på ham, drog de nervepirrende diskussioner med Verzinsky også Sablin til Fort Morthomme. Første gang havde han som tilfældigt fulgt Verzinskys opfordring, der havde lydt som en udfordring. Han ville vise ham, den stakkels skoledreng fra den gang, at han ikke var bange for noget, og at han nu som før var ham overlegen i sine anskuelser.

8

I dækstillingen brændte ligesom om dagen kun et eneste lys. Verzinsky sad i den samme kappe i en af de dybe lænestole med en blikkande og en bog foran sig på bordet og så med sine blege øjne på blodpletterne på væggen og fotografiet af en brunet, lokket skønhed i baldragt. Uden at ytre forbavselse så han på Sablin, som trådte ind, rejste sig med besvær og i stedet for at rapportere eller hilse ham efter hans rang, spurgte han ganske ligefremt:

"Vil De have te? Der er endnu noget varmt i tekanden."

Sablin afslog det og satte sig tavs i lænestolen ved siden af Verzinsky med ansigtet mod døren. Lige nu havde han taget afsked med kommandanten og løjtnant Ermolov, som fulgte ham. Han havde sagt til dem, at han en gang nærmere ville undersøge, om Verzinsky, som han havde kendt fra barn, virkelig var unormal.

Tavsheden varede nogle minutter. Lyset, som havde flakket, da døren blev åbnet, brændte nu roligt med rødgul flamme, og Sablins øjne vænnede sig nu til mørket. Han kunne allerede se de mørke blodpletter på det sølvgrå silketæppe og på væggen til venstre for fotografiet. Han betragtede billedet. Ungarerinden var rigt klædt, de hvide skuldre blottet, og armbånd smykkede de smukke, yppige arme.

"Hvem tror De, det var?" spurgte Verzinsky, som havde opfanget Sablins blik. "Hans forlovede, som netop på stormangrebets dag ulykkeligvis kom for at besøge sin brudgom, hans hustru, hans elskede eller simpelthen en eventyrerske, som kom ud for at trøste sin tidligere elsker?"

Sablin svarede ikke.

"I al fald kan man vel sige, at hun kom ubelejligt," fortsatte Verzinsky.

"Hvordan gik det i grunden til?" spurgte Sablin.

"Vi gennembrød fronten, omtrent 10 kilometer længere til vest. Ungarerne vidste ikke noget om det. Sabaikalsker-kosakkerne blev kastet efter. Der opstod panik. Alle overgav sig. Hvad hér foregik – hvem ved det? Frygtede han, at kosakkerne med sejrherrens ret ville pine hende til døde, eller skulle måske ingen vide, at hun var hos ham? I al fald skød han hende og så sig selv."

"Jeg forstår ham," sagde Sablin.

"Se, se," sagde Verzinsky meget sigende og fniste hånligt.

Det fo'r gennem Sablin.

"Hvorfor siger De det sådan?" spurgte han.

"Hvad mener De – sådan?"

"Ja – så hånligt."

"Å nej. De tager fejl. I den affære var og er jeg bestandig på Deres side."

"Hvilken affære taler De om," spurgte Sablin, som det løb koldt ned ad ryggen.

"Om Maria Ljubovin," sagde Verzinsky lige ud.

"Hvad ved De om det?" spurgte Sablin med kunstlet ro.

"Jeg har held med andre folks kærlighedshistorier," sagde Verzinsky, "måske fordi jeg ikke selv er i stand til det. Jeg kender kammerat Korshikov og alle de andre. Jeg har oplevet løjtnant Karpovs drama. Den mærkelige unge mand forelskede sig på lazarettet i storfyrstinde Tatjana Nikolajevna, og med hendes navn på læberne faldt han ved Kostjuchnovka. Han faldt, og jeg

bærer Georgievskorset, som slet ikke klæder mig, og som jeg ikke har det mindste krav på. Det er retfærdighed. Min regimentskommandant Koslov, en ideel personlighed, piner og plager sig nu. Han er forelsket i sin kone, men mærk Dem, jeg har alle beviser for, at hun er ham utro, at én eller anden skælm morer sig på hans bekostning. Og mærk Dem yderligere: kærligheden er altid sådan, at det går ud over den, som elsker. Den, som giver efter for denne følelse, er ufri. Men jeg antager, De er ikke skyldig. De plukkede rosen, havde fornøjelse af det og handlede rigtigt. Der var gjort en fejl i taktikken, derfor måtte Maria Ljubovin omkomme. Hvis hun ikke var død, havde vi sandsynligvis måttet likvidere hende."

"Jeg forstår Dem ikke," sagde Sablin.

Der var noget i ham, som fik ham til at blive hér, rive de gamle sår op og få det at vide, som han i grunden slet ikke behøvede.

"Hér er sagen anderledes," sagde Verzinsky. "Kærlighed og død. På det samme leje, hvor to unge, sunde legemer holdt hinanden omslynget i lidenskab og kærlighed, blod og hjernemasse og al den ækelhed, døden fører med sig. Og kærligheden er også smuds og ækelhed, hvis man betragter den fra et koldt, filosofisk standpunkt. Det ene er ikke bedre end det andet."

"Jeg ville ønske, at De vil forklare mig Deres gådefulde ord om Maria Michailovna Ljubovin," sagde Sablin.

"Gerne. Men lad mig et øjeblik endnu have fornøjelsen ved at glæde mig over det ejendommelige sammentræf hér. Den sorthårede skønhed vinker til os fra bloddråberne. Og De, endnu stadig en smuk mand. Soldaterne kaldte Dem den gang

en Guds engel – og jeg? Jeg! Mefistofeles, djævel, satansyngel. Ha, ha, ha! Hi, hi, hi!"

Verzinskys ansigt blev til en grimasse, munden åbnede sig, og de enkelte, gule, ormstukne tænder kom til syne. Hans latter virkede uhyggelig på Sablin.

"Hvorfor giver jeg mig af med denne vanvittige?" tænkte han. Men den forrykte kendte den hemmelighed, Marussja havde taget med sig i graven, og Sablin ville lære den at kende.

"Ved De, hvad et parti er?" spurgte Verzinsky og blev pludselig alvorlig. "Jeg tilhører ikke noget parti. Jeg, kære ven, står over dem alle. Jeg er Diogenes med kaptajnsrang – lyder det ikke fint? Diogenes som kompagnifører. Om frimurerne har De sandsynligvis også hørt? Alle har hørt noget om det. Men den virkelige mening kender ingen, og alle siger skælvende, det er en hemmelighed. I oldtiden var der et tempel, og i templet var et alter, som var dækket af et tungt forhæng. Præsterne bad og knælede foran det, i massevis kom de troende, kun af den grund, at ingen vidste, hvad der var bag forhænget. Så indfandt en vovehals sig, som om natten sneg sig hen, fik vagten til at sove ind og trak forhænget fra. Og hvad var der bagved? Intet, støv, grus og spindelvæv, snavs. Og det har de tilbedt! Menneskene har tyve århundreder bag sig, men klogere er de ikke blevet. Jernmasken! Å, hvor interessant! Frimurere! Tredje Internationale! Zions Protokoller, Ahasverus, Lucifer, Adonis! Å Gud, hvor interessant! Huysmanns sorte messe! Alle sveder af ophidselse, hænderne bliver kolde af nysgerrighed. Å, hvis man dog kunne få det at vide! Men det må man ikke. Men hvis man fik det at vide, er der kun støv, grus og snavs bagved. Og i grunden ved alle, at det er sådan, men ingen vil indrømme det."

Det forekom Sablin at Verzinsky helt gik uden om.

"Men hvad har alt det, De siger, at gøre med Maria Ljubovin?" spurgte han.

"Hm … ja. Matematisk som en uendelig størrelse til en uendelig lille størrelse. Men for at udregne denne lille størrelse må vi beskæftige os med den store. Hør altså efter. I korte streger giver jeg Dem her enkelte partiers udvikling som eksempel på menneskelig bornerthed, her på selve stedet. Har jeg ikke også et tempel her? Se på sengen, på tæppet. Strømme af blod, hjernemasse. Og strømme af lidenskab! Alt er hentørret, forgået og lugter kun endnu. Fotografiet ler. De vil sige, at hendes udødelige sjæl en gang gennem øjnene har set ind i apparatet, ind i sollyset, og at verdens behersker har forstået at fastholde det på papiret. Men hvor er hun? Hvor? … Hører De … det hyler …"

Det lød, som om et jernbanetog hurtigt kørte gennem luften. Verzinsky blev bleg. Dødsangst lyste i hans øjne, han spærrede munden op og skælvede over hele legemet, mens han lyttede efter, hvor projektilet ville slå ned. Tungt faldt det et eller andet sted længere til venstre, og endnu nogle sekunder efter hørte man granatstumperne hvisle og hvine i luften og slå dumpt ned i sandet.

"Å, det holder jeg ikke af," sagde Verzinsky og truede ad billedet med fingeren. "Det sender hun altid."

"Hør," sagde Sablin, "enten ved De noget om Maria Ljubovin, som jeg ikke ved, og så sig mig det, eller også ved De ingenting, og så går jeg. Jeg har ikke mere at gøre her."

"Å, hvor uhyggeligt! Indrøm kun, at her er uhyggeligt og … alligevel lokker det, både projektilerne og de begivenheder, som

udspilledes her. Mystik. Vi er alle noget mystiske anlagt. Derfor har også Rasputin en sådan tiltrækningskraft."

"Rasputin? I hvilken sammenhæng står han med det?"

"Også et alter bag et forhæng. En hemmelighed. Og alle vil kende denne hemmelighed, løfte forhænget. Og når de har løftet det, er de selv ikke glade over det. Tomhed, støv, der lugter af gedebuk, og Djævelen må vide hvad."

"Ja, men hvad ved De da om Rasputin."

"Jeg skal også nok fortælle Dem om ham. Alt må blot gå ordentligt efter rækken."

"Så gid Djævelen tage Dem. Fortæl!"

"De må ikke omtale Djævelen. Det er ikke stedet hér. Først må vi tale om den uendelige størrelse. Halvfjerds vise behersker hele verden. Wilson, Poincaré, Lloyd George, Buchanan, er alle kun marionetter. Ingen kender de halvfjerds vise, ingen ved, hvor de er. Godt arrangeret, ikke sandt? De halvfjerds vise fra Zion."

"Er det da jøder?"

"Jeg siger Dem jo, det ved ingen. Nå, de regerer altså hele verden og laver politik. Denne krig, det er deres arbejde. De har brug for den. Sig mig nu, kan der tænkes noget mere vanvittigt for Rusland end denne krig? Vi kæmper for England. Vi yppede kiv med Tyskland, som vi ikke blot er forbundet med ved industrielle og økonomiske interesser, men også ved blodets bånd, kæmper for England, som altid hadede, foragtede og undertrykte os. Vi, og heller ingen anden end Nikolaus II og adelen, og De arbejder ivrigt på at ødelægge det, vi støtter os på. Vi yppede kiv med balterne, som var tronens trofasteste støtte, vi ødelagde den polske adel, som dog holdt sig til tronen,

om end ikke direkte til Rusland, og vi mistede den polske krone. Er det nu ikke fikst grebet an, general Sablin? Jeg spørger Dem, hvor mange af Deres heltemodige kammerater, som var tronen oprigtig hengivne, er ikke allerede faldet? Hvor mange har De ombragt? Å, og hvem har nu afløst dem? Jeg … jeg … jeg. Hører De, sådan nogle som jeg!!! Ha, ha, ha!"

"Hør, Kasimir Kasimirovitch, jeg må bede Dem høre op med disse eventyr og denne politik og simpelthen sige mig, hvorfor Maria Ljubovin måtte omkomme," sagde Sablin.

"Som om De ikke vidste det? Og Rasputin vil De ikke vide af? Jeg ved også besked om Rasputin. – Krigen er altså et vanvid, og med idiotisk hårdnakkethed fører de den nu på tredje år. Efter de ukendtes vilje, de af ingen sete, halvfjerds vise … Men disse halvfjerds afslører sig måske, når man løfter forhænget, som døgenigte, forbrydere, utysker … Ha, ha, ha! Hi, hi, hi!"

"Kan De ikke fatte Dem kortere?"

"Jovel. Senere hen bliver det enklere. Senere hen er partiet for dets medlemmer forbundet ved partidisciplinen."

"Hvilket parti?"

"Er det ikke ganske ligegyldigt? Når det blot er ét, som kæmper mod den bestående ordning, er det tilstrækkeligt. Nå altså, ser De, Korshikov, Marja Ljubovins ven, var medlem af partiet, og partiets formål var at ødelægge hæren. Husker De vor antimilitarisme? Nå, vi blev enige om, at det ville være godt, om vi kunne vinde Dem for partiet, og så sendte vi Dem Maria. Står det Dem ikke klart endnu?"

Sablin tav. Hvor enkelt var dog det hele, og han havde aldrig lagt mærke til det, aldrig tænkt over det.

"Ja, men De viste Dem som den stærkeste. Forstår De, her fik selve denne nederdrægtige kærlighed en finger med i spillet, og Maria Ljubovin glemte alt, glemte partidisciplinen, partiprogrammet og begyndte at se alt med Deres øjne. Med hendes skønhed, karakter og forstand kan De forstå, hvilket slag det var for partiet. Hvis hun ikke var død i barselsseng, måtte man have dræbt hende. Partiet går skånselsløst frem mod renegater."

"Og Rasputin?" spurgte Sablin mat.

"Rasputin, det er et vidtløftigt tema. Der er meget mystisk ved det. Men hvis De har lyst – der er endnu længe til morgen, og jeg sover så at sige aldrig om natten. Nerverne! …"

9

"Hele den civiliserede verden bygger på den kristne religion," sagde Verzinsky, og hans ansigt blev alvorligt. "Tro, håb og kærlighed. Og så længe kærligheden hersker mellem menneskene, er de fri, og ingen halvfjerds vise kan gøre dem noget. Altså er den første opgave at forvandle kærligheden til had og, for at opnå det, at ødelægge troen. De har sikkert hørt, at vore unge mænd og piger, mens de drejer sig i runddans, synger med deres klangfulde unge stemmer: Lad os forlade den gamle verden, lad os ryste den af os, den ligger for vore fødder. – Nå, og de har allerede begyndt at forlade den. Først og fremmest forkaster de evangeliet. Platon, Sokrates og Kristus – det er nok. Alt det andet duer ikke. Kristendommen – forældet afgudsdyrkelse. Ungdommens afgud, selve den store Tolstoj, har spottet liturgien. Man begyndte at anse gudstjenesten for en spøgefuld komedie, man betragtede den, som man betragter dervishers og shamaners danse. – I dette øjeblik var Rasputin nødvendig. Og hvis man ikke havde fundet ham, havde man måttet opfinde ham. Hvad er kristendommen? Rasputin. Hvem er zaren? Rasputin. Hvem er det russiske folk? Rasputin. Er det ikke fint udtænkt?"

"Ja, er det nu virkelig fint udtænkt?"

"Og de halvfjerds vise? Det hemmelighedsfulde forhæng? De mener, at man skulle slå Rasputin ihjel. Forsøg det en gang. Nå, har De, kriger, helt, Georgievsridder, såret, har De aldrig slået ihjel? Når en af jer i kampens hede dræber én, knalder ham ned med revolveren, hvor mange samvittighedskvaler må han så udholde bagefter? Frygteligt, jeg har dræbt et menneske! Nej, I

dræber ingen! Dræbe kan kun vi. Men for os har det intet formål at dræbe Rasputin, for han er os nyttig. Vi er i stand til at dræbe, det er en fremgang, ikke en tilbagegang. – Når slagteren slagter kvæg, og blodet sprøjter, indsuger også De med velbehag lugten af det dampende kød, drømmer om bøf og roastbeef. Roligt går De forbi de slagtede svin. Nu blot et skridt videre, og De vil lige så roligt dræbe et menneske. Stil Dem ved siden af ham, stræk hånden med revolveren ud og – færdig, lig. Men på liget er klæder, måske penge. Og kan man ikke anvende selve det døde legeme nyttigt? Kan man ikke prøve menneskekød? Hvad? Får De ondt? I det mindste fodre de vilde dyr, hundene med det. Endvidere også benytte huden, knoglerne, håret?"

"Hold op, Kasimir Kasimirovitch," sagde Sablin.

"Det er forbudt? Hvordan vil De da dræbe Rasputin? Hvis De allerede har besluttet Dem til det, må De også tage alle konsekvenserne og sønderdele de to centner kød. Jeg ved ikke, om De har læst, at en ingeniør begik rovmord og så skar liget i stykker og sendte det med posten. Mennesket er gået fremad."

"Det må have været en sindssyg," sagde Sablin.

"Nej, ikke nogen sindssyg, et stærkt menneske. Og endnu ét: Forrige år, da jeg var såret, så jeg enten hos Alexander eller hos Knop på Nevski-prospektet nydelige små punge udstillet med påskriften: *Af menneskehud*. Hvem ved, hvad de var lavet af? Man må jo gå ud fra, at de ikke var af menneskehud, for det ville politiet ikke tillade. Men publikum betragtede dem fulde af nysgerrighed og købte dem. Og en hængts strikke, en spillers held? Og tyvelyset af menneskefedt? Føler De, at vi går noget frygteligt i møde? En rig levemand var en gang forelsket i en

danserinde, og da hun døde ung, lagde han hende i kisten, stillede hende op i en sal og lod hende ikke begrave. Således står hun endnu hos ham. Og mindes De slutningsscenen af *Idioten* og Rogoskin ved liget … ha, ha, ha! Hi, hi, hi!"

"Det er sadisme."

"Men hvis jeg nu opdrager ungdommen til denne sadisme, kære ven. Vi vil blive som guder! Og ved havet, det blå hav, med åben studenterkappe og i pels med hænderne i lommen! Hvilken frihed! Og revolutionens purpurfarve og den stolte Marseillaises lokkende toner! Hører De, hører De! – Ingen Gud. Intet menneske lærer eller kender evangeliet. Kun nogle gamle folk, som bliver lét ud af alle, husker det endnu. At slå ihjel er ingen forbrydelse. Kærlighed er simpelt hen en dyrisk akt, uden noget som helst forspil. Ejendom er tyveri. Ak! Alt, alt er tilladt … Ak! Hvilken frihed! I kappe, i pels ved det kolde, blå, uendelige hav."

"De taler som en vanvittig."

"Jeg? Nej, Deres Excellence. Ikke jeg, men De taler om en vanvittig, De, intelligensen. Hvad forlanger De altså af folket? Berømmelse, ære – vanvid. Bort med Georgievskorsene. Jeg var på lazarettet. Soldater her, matroser dér. De fornemme damers afguder. Soldaternes heltedåd, soldaternes tapperhed! Om officererne talte man ikke, generalerne hånede og kritiserede man. Krigens helt: Soldaten. Verdens helt: Folket. Historie – unødvendig. Videnskaben – gå pokker i vold. Ortografi – overflødig. Dér sidder professorer og akademikere og taler om at simplificere ortografien. I dag for eksempel gør jeg et skridt, Deres Excellence, og kalder Dem hr. general, i morgen siger jeg kun Deres fornavn og faders navn; så hedder De *kammerat*, og

til slut griber jeg Dem i struben og kvæler Dem. I dag stryger jeg den militære honnør, og De dræber mig i korridoren."

"De fantaserer, højstærede," sagde Sablin og rejste sig. Verzinsky rejste sig ligeledes og pustede lyset ud. Svagt morgenlys faldt gennem det lille vindue. Dagen var begyndt.

"Hvad skal der blive ud af det?" spurgte Sablin. "En kvæghjord. Stenalderen vender tilbage."

"Ja," sagde Verzinsky koldt og hårdt med eftertryk på hvert ord, "en fårehjord, som det vil være en let sag for de halvfjerds vise at lede. Den vil kysse de vises skosåler og vil begejstret brøle tak for enhver gave. Den vil indbilde sig, at den er fri, for der vil intet holdepunkt, intet ophøjet eksistere mere. Tro, kærlighed, håb, berømmelse, ære, ærlighed, personlighedens urørlighed, ejendomsret – alt det vil den være fri for, hverken kende sin fortid eller tænke på sin fremtid. Den vil kun leve i øjeblikket."

"De vil omkomme."

"Måske. Der vil opstå en ny verden, som ikke ligner den gamle."

Sablin gik hen imod døren.

"Det, som De sagde mig, var vanvid."

"Kun sandhed. Kom. Når morgenrøden begynder skal jeg vise Dem endnu en sandhed i al sin gemenhed. Vor regimentskommandants kone hedder Sorka, han kalder hende Sorjka. Nu har han snart i en måned ikke fået svar på sine breve. Jeg har fået underretning om, at hun er omgivet af en ny slags mennesker, som ingen principper kender, og at hun står på afgrundens rand, hvis hun ikke allerede er styrtet ned i den. Hver morgen før solopgang, før han i sin dækstilling søger

dækning for aeroplanerne, står han længe ovenfor, ser hvordan himlen rødmer i øst og beder for sin Sorjka, beder til gud om at der må komme et brev, at Herren vil beskytte hende. Ha, ha, ha! Hi, hi, hi!"

Sablin hørte ikke mere på Verzinsky. Han trådte ud af dækstillingen og gik gennem skyttegravene, som nu var tomme. Det frøs, det var klart, himlen bleggrå, og alle folkene havde gemt sig, for der ventedes flyvere. Men endnu var alt stille. Verzinsky fulgte Sablin.

"Følg mig ikke," sagde Sablin nervøst. Verzinsky var ham modbydelig.

"Jeg følger Dem ikke. Jeg skal alligevel træde af på naturens vegne."

"Fæhoved," tænkte Sablin og trak på skuldrene.

"Næ, vær så venlig at se," fnisede Verzinsky, "sagde jeg det ikke. Til højre, til højre!"

Sablin så uvilkårligt derhen. På skråningen stod en ensom, slank skikkelse ubevægelig. De var så nær, at Sablin tydeligt kunne se det blege, smalle ansigt, som i forelsket længsel så mod øst. Det forekom ham, at Koslov hviskede:

"Sorjka, min Sorjka! Hvor er du?"

"Hvad synes De om det? Hvad kalder De det?"

"Kærlighed," tænkte Sablin og så fuld af sympati på Koslov og påskyndede så sin gang for at slippe for den ondskabsfuldt grinende Verzinsky, som ugenert blev stående ved brystværnet.

"Kærlighed," undslap det Sablin næsten højt. Og hans hjerte snøredes sammen, og endnu en gang sagde han, fuld af hjertelige tanker om den anden: "Kærlighed! ..."

10

Efter krigserklæringen var Sorka Nikolajevna Koslov ikke blevet i den by, hvor hendes mands regiment lå, men havde, som de fleste andre familier, opgivet sin lejlighed på kasernen og var taget til Petrograd. Hendes forældre var døde. Til Petrograd fængslede hende kun svage, men kære minder om hendes skoletid og håbet om måske at træffe en af sine gamle veninder dér. To måneder forud havde hun mistet en gammel tante, som havde efterladt hende en lille arv, som bestod af møblementet til en femværelsers lejlighed og en kapital på 25.000 rubler.

For Koslovs, som levede på pension, var det en ganske anselig formue, og fuld af iver gav Sorka Nikolajevna sig til at indrette et lille hyggeligt hjem i hovedstaden. Det var hendes drøm at overtale sin mand til, når krigen var forbi, hvilket efter hendes mening ikke kunne vare længe, at prøve på at få en ansættelse i generalstaben, intendanturen eller i Krigsministeriet, så at de var i stand til at føre et selskabeligt storstadsliv. Det ville også være bedst for hendes lille Valjas undervisning og opdragelse. Hun fandt en lille lejlighed med fem små værelser i Pusjkinsgade, og krigens første måneder gik med at indrette dem. Hun fæstede en ung, køn, letsindig stuepige, som hed Tanja og pyntede sig med de fikseste kapper og forklæder og snart blev hendes fortrolige. Fra Alexander Ivanovitch fik hun mange, kærlige, rørende breve, og også hun skrev hver dag til ham, berettede om sine sorger og glæder over den lille Valja, sin garderobe, sine ensomme teateraftener, eller at hun havde været i biografteater med Tanja. En sand lidenskab for

biografteatre havde grebet hende, og hun fulgte nøje med i enhver ny film.

Men hun var altid alene, og det blev hende efterhånden kedsommeligt. Hendes lejlighed var som et smykkeskrin. I det lyse venlige soveværelse var et stort spejl anbragt over et af rosenrøde tylskyer omgivet toiletbord, en sart duft af parfume svævede der. I dagligstuen runde japanske vifter på væggen og et klaver, hvorpå det vrimlede af fotografier og nips, en Madonna omgivet af engle ovenover ved siden af et landskab fra Schweiz med et vandfald og får. Gamle solide møbler af nøddetræ havde hun ladet betrække med lyst blomstret, rosa reps, vaser med kunstige palmer stod hist og her, og det hele virkede ganske kønt og fikst. Efter hendes mands råd havde hun for ikke at kede sig lagt en timeplan, hun øvede sig på klaveret, sang, læste fransk, tegnede, gav sig af med Valja, kørte hende en tur i en lille rød vogn, men altid alene. Det var hende, som om hun allerede blev gammel og til ingen nytte sørgede sin ungdom bort. Hun gennemtænkte sit liv, havde hun haft nogen glæde? Nej! Hun satte sig foran spejlet og betragtede sig selv opmærksomt. Havde hun allerede rynker? Grå hår? Men hun fandt hverken det ene eller andet. I spejlet mødte hende en syvogtyveårig kvindes blomstrende ansigt, som begyndte at blive noget tykt af lediggang, kedsomhed og længe liggen i sengen. Smukt kastanjebrunt hår faldt i naturlige bølger om den hvide pande og i lokker over hals og ører. Mørke bryn hvælvede sig over store, lynende, noget fugtigt skinnende øjne. De havde overhovedet let til vand, for de græd ved enhver lejlighed af lykke, glæde eller sorg, ved hver rørende scene i biografteatret. Lågene blev røde, og de gennemsigtige tårer

strømmede over de fulde, røde kinder. Hele ansigtet havde et nydeligt, noget lunefuldt udtryk af rørende hjælpeløshed og ængstelighed. En smuk, forholdsvis stor næse, små ører, fejlfri tænder, som mange anså for falske, svulmende, hvide, bløde former.

Strengt kritiserende kom Sorka til det resultat, at hun ganske vist ikke var nogen skønhed, men at hun alligevel var meget køn. Hun tænkte på, hvordan alle i instituttet havde forvænt og forkælet hende, de små hang ved hende, og hendes veninder gav hende øgenavne, til hun græd, for så at trøste hende med kys og kærtegn. Hun var meget blød, med udpræget kvindelig smag, elskede slikkerier, sentimentale eller, som man udtrykte sig i instituttet, hjerteskærende romaner og melodramaer. At danse var hendes lidenskab. Hun tænkte på Alexander Ivanovitch. Han var tolv år ældre end hun. Hun havde giftet sig i sit treogtyvende år, netop som hun begyndte at frygte, at hun skulle blive gammel jomfru. Elskede hun ham? Det havde været et inklinationsparti, men da hun nu i sin ensomhed analyserede sine følelser, kom hun til den overbevisning, at hun agtede og ærede sin mand over alt, frygtede ham meget, men først efter disse to overvejende følelser – elskede ham. Hans lidenskab forskrækkede hende. Han var meget kraftig og trykkede hende ofte så heftigt til sig, at hun ikke kunne få vejret, men fik tårer i øjnene, og efter hans omfavnelser havde hun blå pletter på armene. Hun forekom sig selv lille og dum i sammenligning med ham, og hvis han ikke af hjertet havde elsket hende så højt og havde været rede til at ofre alt for hende, ville hun have været meget bange for ham. Hendes fader havde haft den største agtelse for sin svigersøn, havde anset ham for

en dygtig officer og en gentleman i enhver retning, og denne ærefrygt havde han også indgydt hende.

Men særlig i den første tid af sit ægteskab forstod hun, som var opdraget i instituttet og var fremmed overfor livet, ikke hans interesser, fattede ikke, at tjenesten gik forud for alt andet. Men kom hun i sentimental stemning og havde lyst til stille at sidde under en gammel lind ved bredden af en plaskende bæk og at vide et hjerte med samme følelse ved sin side, havde han kun liden sans for det. "Hvor stille!" sagde hun, og billedet af en længst forgangen stille lykke, som måske aldrig i virkeligheden havde eksisteret, stod så levende for hendes øjne, at hun sagde: "Du kære, var det virkelig sådan en gang?" "Hvilket?" spurgte han så så naivt, at hun følte, at han ikke forstod hende, men alligevel sagde hun: "Det er allerede længe siden, måske for mange hundrede år siden. Nå, det var ikke i Rusland, men i England. Husker du, dér sad vi også sådan under et mægtigt træ, en eg eller en kastanje". Med store øjne så hun eftertænksomt ud i det fjerne. "Å ja, nu husker jeg tydeligt, det var en kastanje, naturligvis en kastanje. Til højre græssede får med tæt uld, gulhvid som vaniljesauce, og tonerne fra deres store klokker blandede sig melankolsk med de løb, hyrden blæste på sin skalmeje. Og luften var så stille – husker du?"

"Å, du min søde drømmerske," sagde Alexander Ivanovitch og kyssede kærligt hendes hånd. "Undskyld mig, men sergenten venter mig, jeg må gå," og han sprang op, gik med elastiske skridt og lod hende alene.

"Ja, han er smuk," tænkte hun, "men han er helt, helt anderledes end jeg og forstår mig slet ikke. Han elsker mig, men han forstår mig ikke."

Og hun græd, uden selv at vide hvorfor. Han havde altid travlt, og netop mest, når hun så gerne ville sidde hyggeligt sammen med ham, drømme, spille, synge og danse, – men han lod hende alene.

Hun elskede sin baby, men hun kunne alligevel ikke udelukkende leve for den. Den forstod endnu kun så lidt, kunne ikke tale, blot græde. Men hun var en god moder, gav den selv bryst og beskæftigede sig så meget med den som muligt.

Aleksander Ivanovitch viste sig, hvad hun også havde ventet, som en helt. Han fik Georgievskorset, blev såret i brystet af et bajonetstik, men blev ved regimentet. Selv skrev han ikke noget om det, kun hans regimentskammerater skrev begejstrede breve, om at han med sit bryst havde dækket en soldat, og hun var halvt glad og stolt over ham, halvt blandede en ærgerlig følelse sig i det. "Alt for andre," tænkte hun, "alt kun for tjenesten, på mig og Valja har han ikke tænkt i det øjeblik!"

Det trøstede hende, at hendes mand gjorde så hurtigt karriere. 1915 blev hun allerede oberstløjtnantinde og kommandantinde, ganske vist af et ganske ukendt Morotchnensker-regiment, men et regiment var det da altid.

"Hvordan mon det er?" tænkte hun. "Hvilke officerer? Der er sikkert et musikkorps, adjudant, kasino." Hun udmalede sig, hvordan hun ville komme ved Alexander Ivanovitchs arm, orkestret ville spille en velkomstmarch, officererne ville rejse sig og stå ret. Gerne havde hun så hurtigt som muligt lært alle de kære, lystige overløjtnanter og løjtnanter at kende i deres feltgrå uniformer med purpurstriber og epauletter, som hun sidste gang havde set det ved påsketid i det gamle regiment. Ja,

det ville være smukt. Rørelsens tårer strømmede sagte ned over hendes kinder til den nydelige, kummerfulde mund.

11

I Sorka Nikolajevnas øjne havde Petrograd forandret sig meget. Der var så mange flere mennesker, så megen mere larm. På gaderne sås nye ansigter, flygtninge, polakker fra Warszawa og andre steder. Over alt hørte man polsk, man måtte stå op i sporvogne, det var svært at få teaterbilletter, biograferne var overfyldt. Alle gik i feltgrå uniformer efter engelsk mode, alt var blevet militært. Den ærværdigste doktor, professor, det mest fredselskende menneske, optrådte pludselig med grumt raslende sporer på lange støvler og med en svær sabel ved siden, i teatrene så man kun unge mænd i feltgråt, så at man skulle tro, at hele Petrograd i næste øjeblik ville rykke til fronten og lægge sig i skyttegravene. På gaderne var opslået plakater med opfordring til statslån, over alt så man billeder af soldater, våben, patroner. På gaderne så man ofte kanoner, ammunitionsvogne, fanger blive transporteret, hele grupper af sårede soldater gjorde indkøb under ledsagelse af koket klædte søstre, besøgte museer, kirker, katedraler, var i teatre og biografer. Byen larmede og levede eller lod i det mindste, som om den levede for krigen. Alle gjorde tjeneste et eller andet sted, og tjenesten gav dem ikke alene beskæftigelse, men også andre jordiske fordele som statsuniform, bestemte dele mel, brød, grød, konserves, som aldrig slog til ved fronten, men som man hér kunne få på særlige kort og mod særlig legitimation.

Også kvinderne arbejdede i krigens hjælpetjeneste. Der fandtes kvindelige droskekuske, konduktører, gårdskarle og portierer, kvinder, som var trådt i stedet for deres mænd, som var i krigen. Også officersdamerne tog del i arbejdet. De blev

barmhjertige søstre, arbejdede i depoter eller våbenfabrikker, ladede patroner, syede skjorter og underbukser til de sårede eller pakkede pakker med gaver, som Petrograd og andre garnisonsbyer blev overøst med.

Kun Sorka Nikolajevna gjorde intet. Hun forekom sig selv som en træsplint, der af strømmen var blevet drevet mod en sten. Rundt om drev andre spåner, hele stammer, træer ilede af sted, stødte mod stenen, men svømmede videre, kun hun stod ubevægelig fast i det stille vand, standset af stenen, og kom ikke af stedet. Hun ville så gerne hjælpe, gøre noget for almenvellet, men vidste ikke, hvor eller hvem hun skulle henvende sig til. Én gang tilbød hun sin tjeneste i det nærmest liggende lazaret, men en uvenlig læge med hvidt forklæde, med et mørkt, overtræt blik så ind i hendes henrivende ansigt, i øjnene, som allerede var fulde af tårer, på hendes kostbare pels og den kokette hat og spurgte hende, om hun havde gennemgået et søsterkursus. Hun havde ikke en gang anet, at noget sådant var nødvendigt. Hun troede, at det var nok, når man bare var venlig og god mod soldaterne og svarede benægtende. "Nå, så har jeg ikke mere at sige Dem," sagde lægen så og vendte hende ryggen. Gennem korridoren trængte hjerteskærende skrig, og der lugtede alt andet end godt. Tårer strømmede ned over hendes ansigt: "Å, hvor grove er dog mændene," tænkte hun og løb bort fra lazarettet.

Hun gik til Vinterpaladset – der blev der også arbejdet på et eller andet. Men da hun så de høje døre, portnernes vigtige ophøjethed, at automobiler med rigt klædte damer, elegante ekvipager kørte frem, var hun bange for at gå ind. Hun var

uhyggelig til mode ved at skulle gøre alle disse høje aristokraters bekendtskab og gik forbi.

Det var meget bittert, at hun, en kommandants, en helts kone ikke kunne gøre noget for den krig, hendes mand allerede havde udgydt sit blod i.

Men hun havde hverken bekendte eller slægtninge hér, vidste i al fald ikke deres adresser, vidste ikke, hvem hun skulle henvende sig til. En gang gik hun endog til instituttet og håbede at finde råd og hjælp dér, men dér var det lutter nye ansigter, portneren ikke mere den gamle Ilja Georgievitch, heller ikke forstanderinden eller lærerinderne var de samme. Da hun kom hjem den dag, blev hun sig sin fuldstændige ensomhed i den grad bevidst, at hun græd bitterligt til langt ud på natten. Hun havde ondt af sig selv og besluttede at forlade sit barn og alt og at rejse til fronten til sin mand, uden først at afvente tilladelse.

Men næste dag forbarmede Gud sig over hende og sendte hende en afveksling i hendes liv.

12

Da hun efter middag havde kørt sin lille Valja en tur, gik Sorka Nikolajevna henad fire ud for at besørge nogle ærinder. Det var en prægtig klar dag. Lystigt strålede solen over Nevski-prospektet. Hastigt raslede de elektriske sporvogne forbi med soldater, som hang på som guirlander i deres grå kapper, enkelte drosker og hylende automobiler jog forbi, livet sydede i byen. Sorka Nikolajevna slentrede afsted, mens hun adspredt så sig omkring, og følelsen af hendes ensomhed overfaldt hende særlig smertefuldt i denne mængde.

"Sorka!" hørte hun pludselig en glad ung stemme råbe, og en køn ung pige i søsterdragt med en kjole, som næppe dækkede knæene, og med høje, gule støvler kom hurtigt hen til hende.

"Kender du mig virkelig ikke? Ninotchka Berg! Nå ja, jeg er vokset, men du, du er jo stadig den gamle tåreperse."

Og virkelig stod Sorka Nikolajevnas øjne fulde af glædestårer.

"Du gode gud! Ninotchka! Men hvor du blevet stor! Jeg kendte dig så lille – og nu …"

"Og nu er jeg stor. Er der noget mærkeligt i det? Det er ni år siden, vi har set hinanden."

"Å ja, virkelig ni. Jeg synes slet ikke, det er så længe siden. Men hvordan kunne du dog kende mig?"

"Du har jo absolut ikke forandret dig. Du er kun blevet lidt sværere og kønnere, så det kan forslå noget. Mændene er vel helt tossede efter dig, tilstå det kun, din hjerteknuserske. Er du gift?"

"Ja, og jeg har en sød lille pige. Og du?"

"Nej, det har jeg ikke haft tid til. Det er alt sammen biting. Nu tager livet et nyt løb, og det bliver alt sammen fuldstændig unødvendigt."

"Hvad bestiller du da?"

"Jeg studerede, men afbrød det så. Var på konservatoriet, men blev ked af det. Rutinen dér, den tørre bureaukratisme dér trykker de sande talenter sådan, at jeg var ved at forgå af det. Nu gennemgår jeg et dramatisk kursus. Jeg er digter. Min samling sonetter, mine digte: Sange fra Polen! er blevet trykt."

"Sange fra Polen?" spurgte Sorka Nikolajevna, som troede, hun havde hørt forkert.

"Ja. Polen er Rusland. Det er en allegori. Det er en samling politiske digte. Jeg er oven i købet bange for, at man vil forbyde dem. Jeg må måske tilsløre ét og andet mere. – Men hvor er din mand?"

"I krigen."

"Forhåbentlig læge?"

"Nej, hvorfor? Han er officer".

"Af den gamle skole?"

"Jeg forstår dig ikke."

"Jeg mener endnu fra den gamle tid: kadetkorps, krigsskole, urokkelig tro på Gud, zaren hengiven, kærlighed til hjemmet og alle disse andre gyseligheder".

"Hvad siger du, kære Ninotchka? Hvilke gyseligheder? Sådan må det jo da være. Hvad dør man, hvad kæmper man da ellers for? Husker du endnu instituttet?"

"Å instituttet!" sagde Nina rasende. Hun skød sin arm ind under Sorkas og gik let vuggende i trit med hende.

"Du ved ingenting, min gode. Du lever efter ældgamle bud og ser ikke, hvad der foregår om dig. Hvor har du dine tanker?"

"Jeg tænker som alle: I krigen," svarede Sorka Nikolajevna.

"Som alle? Men det er netop forkert. Et storartet, nyt Rusland bliver skabt, ikke dér i de kolde skyttegrave, men hér, hvor folkets stemme stadig toner højere og mægtigere, så at man allerede hører friheden nærme sig. Se dig om. Se blot på soldaterne, de lugter ikke mere i hundrede mils afstand af zar og vedtægter, det er ikke mere livvagter, men frie borgere! Hvor levede du i disse to år, siden du har overset denne troppernes udvikling? Se, det er vort arbejde, den revolutionerende ungdoms arbejde."

"Jeg har levet i Petrograd, men var altid helt alene."

"Og du har ikke omgåedes nogen?"

"Nej, ingen."

"Hvis jeg ikke kendte dig fra gamle dage, ville jeg ikke tro dig. – Hvor skal du hen?"

"Hjem. Kom med. Vil du? Vi drikker te, snakker. Du fortæller mig alt. Jeg levede som i fængsel, som i landflygtighed. Jeg ved virkelig ingenting." –

Ninotchka indvilgede. Hun fik Valja at se, men ytrede ingen særlig begejstring ved at se det lille væsen.

"Dér vokser en fremtidige borgerinde op," bemærkede hun. "Forhåbentlig vil du forstå at opdrage hende til den sande frihed og menneskekærlighed."

Hun vendte sig fra den lille og gik ind i spisestuen, hvor hun glad gav sig i lag med teen. Sorka Nikolajevna måtte fortælle hele sit levnedsløb, og Nina hørte på hende, som doktoren hører

på en patient, der beretter sin sygehistorie, og afbrød hende af og til med spørgsmål, som fik Sorka Nikolajevna til at rødme.

"Hvorfor behøver du som ung pige at vide alt det?" sagde hun endelig.

"Sorka, jeg ved, at du ikke vil dømme mig, men forstå mig. Jeg er ingen ung pige mere."

"Så er du altså alligevel gift," udbrød Sorka Nikolajevna, "og har narret mig med vilje."

"Nej, jeg har hengivet mig til den fri kærlighed. Den første var student. Å, hvor han elskede mig. Nu er det en officer, men en af de nye. Han var jurist før."

"Ninotchka! Hvordan er det muligt," udbrød veninden halvt grædende. "Hvad siger dine forældre?"

"Jeg har allerede længe været borte fra mine forældre. Å, kære veninde, du forstår ikke det alt sammen på én gang. Du må først frigøre dig for de borgerlige fordomme, lære den fulde betydning af ordet *frihed* at kende, først da vil du forstå."

"Men hvordan dog? Ugift? Først én, så en anden. Det er jo som en ond drøm."

Ninotchka lo glad og utvungent, sprang op fra stolen, lagde begge armene om halsen på Sorka, kyssede hende på mund, næse og øjne, drejede hende om på stolen, trådte så pludselig to skridt tilbage, indtog en tragisk holdning, lod sit nydelige hoved synke dybt ned på brystet og idet hun så op på Sorka Nikolajevna udbrød hun med dramatisk stemme:

"Foragter du mig? Godt, så foragt mig. Jag mig bort!"

Sorka Nikolajevna blev helt forvirret.

"Men Ninotchka, har jeg da ret til at foragte dig, til at dømme dig?"

"Du pletfri, kast stenen på mig," sagde Ninotchka med tragisk altstemme og styrtede hen til hende, da hun så, at veninden virkelig var ved at græde, kælede på ny for hende, tog hende om livet og førte hende ind i dagligstuen.

"Spiller du?" spurgte hun. "Maler du? Synger du?"

"Å, jeg bliver ked af det alt sammen. Ofte hyler jeg af kedsomhed, det fortjener ikke at kaldes sang," sagde Sorka sørgmodigt.

"Der er dejligt hos dig. Så stille og fint. Må man komme til dig og belære dig?"

"Ja, vist så. Hvor lykkelig ville jeg være, hvis du ofte ville komme til mig, hvis du vil hver dag. Kom i morgen til middag eller hellere til frokost og middag, hele dagen".

"Og må jeg også tage ham med? Det er en pæn, fin mand. For øjeblikket gør han tjeneste i en gardereservebataljon. En officer, som kan være bekendt at lade sig se."

"Værsågod," sagde Sorka genert.

"Men sig det for Himlens skyld ikke til et menneske og skriv det heller ikke til din mand."

"Jeg har ingen hemmelighed for ham."

"Nå, lad dette nu i alt fald foreløbig være en hemmelighed."

Sorka Nikolajevna, som troede, at Ninotchka ikke ville have, at hendes mand fik noget at vide om hendes roman, indvilgede i det.

"Du er en god sjæl, kære veninde!" udbrød Ninotchka. "Vil du have det, skal jeg bede ham komme med det samme. Så kan vi tilbringe tiden hyggeligt sammen."

"Men går det an? Uden visit."

"Det er en ting, som har overlevet sig selv, reaktion, ridderlighed, rester af livegenskabet, kinesiske ceremonier. Kammerat Boris anerkender dem ikke. Når han kommer, vil han bedåre dig. Når han taler, må man lytte, når han synger vil du tabe munden af forbavselse, når han siger vittigheder, dør du af latter. Han ville være en udmærket kunstner, konferencier, men han helliger partiet hele sin arbejdskraft. Jeg skal ringe til ham med det samme. Du har da telefon?"

"Nej. Hvad skal jeg med telefon. Hvem skulle jeg tale med, når jeg er helt alene i Petrograd?"

"Å, hvordan kan man leve uden telefon? Det må du da se at få. Jeg vil slæbe dig, min kære sommerfugl, ind i revolutionskampens hede flamme."

Ninotchka trådte hen til vinduet, stillede sig under den kunstige palme, foldede hænderne på brystet som til en bøn og deklamerede begejstret et revolutionært digt.

"Sangen om dobbeltørnen er døet hen. Snart vil den røde fane vaje triumferende over folkemasserne, soldater og borgere. Husker du Gorkijs digt om stormfuglen: Storm! Snart brøler stormen! Den dristige stormfugl svinger sig stolt op mellem lynene over det oprørte, rasende hav. Den råber sejrsprofetier, om så stormen raser aldrig så vildt.

Sådanne stormfugle bringer jeg dig, min kære, jeg bringer dig kæmperne for den røde fane, og når du mærker forårsluften, indånder frihedsduften, vil dine drømmerier om fortiden blæse om som et korthus, du vil smage den forbudne frugt og så forstå, at alt det, som gjaldt tidligere, var dumhed. Så vil du også lære at forstå mig og ikke dømme mig."

"Men hvad tænker du på, Ninotchka, hvordan kan jeg dømme dig? Aldrig, aldrig skal jeg sige så meget som et ord mod dig. Jeg er jo så taknemmelig over, at du vil belære mig. Jeg har overset så meget."

"Du kender ikke det nye liv!" sagde Ninotchka. "Men jeg skal vise dig det. Du vil snart få det at se."

13

Næste aften kom Nina med en officer. Det var en kraftig mand med letkrøllet, rødligt hår, glat barberet som en skuespiller, med frække øjne. Han bar en velsiddende uniform, korte ridebukser, sko og vikkelgamacher om sine tykke lægge. Han var overdrevent høflig. Sorka Nikolajevna syntes ikke om ham.

"Nå, her har jeg kammerat Boris med til dig. Må jeg have den ære at forestille løjtnant Boris Matvejevitch Knop for dig. Men kald ham simpelthen kammerat Boris."

"Nå, hvorfor sådan på én gang," sagde Knop. "Lad den kære, nådige lille frue først vænne sig til os, lære os at kende og kommer til at holde af os, så forstår hun os."

Han bukkede høfligt for hende og kyssede hendes hånd. Sorka Nikolajevna måtte indrømme, at han havde gode manerer, velplejede hænder med kostbare ringe og rødpolerede negle som den fineste verdensdame. Han var stærkt parfumeret. Sorka Nikolajevna, som ikke mere var vant til at være i herreselskab, vidste ikke rigtig, hvad hun skulle sige.

På hendes opfordring satte Knop sig i en lænestol og bad om lov til at ryge.

"Du er nervøs, Borja," sagde Ninotchka og gav ham et smæk på armen. "Du ryger. Altid det første tegn på, at du er nervøs."

"Den nådige lille frue er alt for smuk, det havde jeg ikke ventet," sagde Knop. "Det er svært at finde en begyndelse, når man ikke kender vedkommendes egentlige trosbekendelse."

"Hendes trosbekendelse," sagde Ninotchka leende, "kejser, kirke, klæder, køkken, andet har denne kære, lille Sorka ikke lært. Institut. Faderen brigadegeneral i en fjerntliggende

ravnekrog og manden oberstløjtnant, en flot regimentskommandant, Georgievsridder, zaren en tjener, soldaterne en fader."

"Nå, så er alt jo såre smukt og godt," mente Knop. "En uberørt, uangrebet natur vil være mere modtagelig end et menneske, som allerede tvivler og kæmper mod sig selv. – Hvad ved De, kære nådige frue?" henvendte Knop sig til Sorka Nikolajevna.

Hun trak på skuldrene. Det var hende ubehageligt at blive udspurgt således som ved en eksamen eller et skriftemål. Men Knop så på hende med sine kloge brune øjne, og hun læste ømhed og kærlighed i dem. Hendes hjerte bankede. Han lod til at være hende en sand ven, en virkelig kammerat.

"Lider De for vort mægtige fædrelands skyld?" spurgte Knop indsmigrende.

Hun tav. Hun fik tårer i øjnene, – og munden trak sig nedad, det så ud, som om hun straks ville græde. Knop forstod hendes sindstilstand og talte selv videre. Han talte godt, udsøgt med en blød baryton, som snart svulmede, snart sank ned til en hvisken.

"Vi har krig," sagde Knop, "allerede på tredje år skrækkelig, fordærvelig krig af en endnu aldrig set grusomhed, og enden kan endnu ikke ses. Millioner af ofre, millioner sultne forældreløse, forladte enker, hærget land. Ved fronten forbander dårligt klædte, barfodede, sultne soldater deres hårde lod og er rede til at rejse sig imod officererne og dræbe dem."

"Aleksander Ivanovitch," indskød Sorka Nikolajevna ængsteligt, "skrev til mig, at de er godt klædt og mætte og har

alt, særlig da han endnu var i Saraisker-regimentet. Ja, og også nu, da han har overtaget det nye regiment, skriver han, at det er lykkedes ham at bevare alt, og at han har klædt soldaterne meget godt. Han bad endog om med undtagelse af te og cigaretter ikke at få sendt alle disse gaver, tørklæder og uldtrøjer, da soldaten ikke ved, hvad han skal med dem, og sælger dem, hvilket virker demoraliserende."

"Deres mand," sagde Knop, "må sikkert være et ganske sjældent menneske. Sådanne officerer er der kun meget få af. Hvad jeg hører fra fronten, er det stik modsatte. Soldaten er fuldstændig udmattet."

"Så må vi altså have fred."

"Fred er for øjeblikket udelukket. Vi kan ikke bryde vort ord overfor vore allierede, og de allierede kan ikke slutte fred, førend Tyskland er knust. Vi må sejre!"

"Å, de gør sig sådan umage!" udbrød Sorka Nikolajevna.

"Men de vil aldrig sejre, så længe den gamle slidte verden ikke har veget pladsen for en ny. Den monarkiske idé har overlevet sig selv, folket er vokset fra den. Monarken har kompromitteret sig utroligt for alles øjne. Rasputin med sin frygtelige indflydelse, Alexandra Feodorovna med sin forkærlighed for Tyskland, umulige udnævnelser, som ødelægger arméen, alt det viser, at den gamle verden styrter sammen, og at turen kommer til en ny og prægtig."

"Hvordan vil det så blive?"

"Da vil der være evig fred, menneskene leve i lighed og broderskab. Kan vi da leve, når vi har et menneskeligt hjerte i brystet, og vi ved, at vore brødre pines i tvangsarbejde, at fæstningerne er overfyldte med dannede, kloge folk, hvis hele

skyld kun består i, at de af medlidenhed rakte deres lidende broder hånden! Hvordan kan vi sove roligt i bløde senge, når så soldater samtidig ustraffet voldtager unge piger, som er blevet anklaget for politiske forbrydelser? Kan vi spise og drikke, når vore brødre skydes i fæstningernes kroggange, og når der om morgenen rejses galger i fængselsgårdene. Vi længes efter personlig frihed, boligens ukrænkelighed. Men hvor er det? Gendarmer, politi, lænkeraslen for hvert frit ord, hver tanke, som er tænkt til beskyttelse af den lidende broder. Har De, Sorka Nikolajevna, nogensinde tænkt over, om alle disse rene, russiske, unge piger, alle disse prægtige unge mænd, som opgav luksus og vellevned og forlod deres fædrene hus for at kunne tale et frit ord, virkelig er døgenigte og forbrydere? Og de, som med deres svage kræfter bragte hele folkets raseri til udtryk, som udgød blod, fordi folkets vrede skreg mod himlen, tror De virkelig, at de alle fortjente galgen, fordi de tog hævn for deres rettigheder, man havde trådt under fode, fordi de kæmpede for friheden? Tror De, at vi har glemt deres navne? Tror De, at vi ikke mere tænker på deres bloddækkede gravhøje, at vi glemmer dem i landflygtigheden? For vor skyld er de sunket i en for tidlig grav. Deres veninde sagde lige, naturligvis kun for spøg, at De ikke havde interesse for andet i livet end for kejser, kirke, klæder, køkken. Det kommer af, at De ikke kender andre hellige ord som frihed, lighed og broderskab. Står ikke den personlige frihed og ordets frihed, pressefriheden, forsamlings- og foreningsfriheden, personens og boligens uberørthed, langt over alt andet? Sorka Nikolajevna, der kommer et nyt, ungt Rusland, og vi vil gerne have Dem med. Tæt forbundne drager vi unge den hellige frihed i møde, og

snart kommer den dag, hvor kanoner og geværer vil vægre sig ved at skyde på deres brødre."

Knop satte sig til klaveret og anslog nogle af Marseillaisens mægtige akkorder.

"Hvilken musik, hvilken magt, hvilken kraft! Ikke sandt?"

Og med en smuk baryton sang han en ny tekst til Marseillaisen.

"De må lære denne frihedshymne udenad. Endrægtigt drager vi ud sammen for at tilkæmpe os friheden."

"Krig," sagde Sorka Nikolajevna sagte og tav.

Hun havde et nøjagtigt generalstabskort, hvorpå hun efter aviserne og Alexander Ivanovitchs breve havde understreget de steder, hvor der havde stået slag, og alle navnene kendte hun. Dér udkæmpedes den uhyggelige krig, som hun af aviser og illustrerede blade gjorde sig uklare forestillinger om. Dér var der skræk og død, men dér var også alle hendes ønsker, suk og bønner.

"Krig," svarede Knop, "men ikke dér, men hér. Når vi sejrer hér, flyver alt også pokker i vold dér, så knuser det befriede folk fjenden og jager ham langt ud over de russiske grænser. Men hvad vil grænser sige? Da gives der ingen grænser, ingen told. Alt det vil det kommende broderskab mellem folkene ikke tåle."

Knop talte og talte, før teen og efter teen. Han talte næsten alene og tog ikke imod indvendinger.

Ja, og kunne Sorka Nikolajevna overhovedet indvende noget mod al denne kommende herlighed?

Men hun havde alligevel en bitter følelse. Hendes mands heltegerninger, hans Georgievskors og hendes drøm at blive hilst med regimentsmarchen i officerskasinoet ved sin mands

arm, alt det lod der til ikke at være plads til i det nye Rusland. Og hun kunne ikke forestille sig, hvad der skulle træde i stedet for Morotchnensker-regimentet og dets kommandant. Hun famlede stadig i mørke. Hun havde gerne stillet en mængde spørgsmål, de mest underordnede, men af den største vigtighed for hende. Vil hun blive ved at være Hendes Nåde, og vil hendes kære Tanja betjene hende? Vil man kunne gå i kirke og om julen pynte et juletræ til lille Valja, vil der findes palmer og kerter, vil påsken fejres med æg, påskekys og skinke på bordet? Alt det syntes hun ville blive fejet bort af friheden, og til trods for alle de skrigende, grelle farver, det nye Rusland blev malet for hende med, forekom det hende alligevel øde og fladt.

Men hun vovede ikke at spørge, og Knop talte og talte. Da de brød op klokken et om natten, sendte Ninotchka ham uden at gøre mange omstændigheder i forvejen og blev endnu nogle minutter tilbage i entréen hos sin veninde for at høre hendes mening.

"Nå, Sorka, hvordan synes du om min Borja?"

"Udmærket," svarede hun sørgmodigt.

"Ikke sandt, en klog mand. Jeg anser ham for ligefrem genial."

"Ja, naturligvis. Men der var meget, jeg ikke forstod."

"Det kan du heller ikke på én gang. Vi vil ofte komme til dig, og så vil efterhånden alt blive dig klart. I oktober kommer tre af hans kammerater til maskingeværkurset i Oranienbaum: Opetrov, Haiduck og Schloszberg. Jeg skal nok tage dem med hen til dig. Knop er teori og lærdom, men disse tre – vi kalder dem Athos, Porthos og Aramis – fører hans teorier ud i praksis.

Rigtig forvovne røvere. Nå ja, to af dem stammer jo også direkte fra folket. Naturmennesker, prægtige fyre. Du er altså tilfreds?"

"Ja, jeg er," svarede Sorka Nikolajevna og fulgte grædende sin veninde ud.

14

Ninotchka kom dagligt til sin veninde, og Knop ledsagede hende næsten altid. Oftest spiste de middag sammen og gik så i teatret eller biografen, og om aftenen ved teen uddannede Knop Sorka og åbnede hende perspektiverne til det nye, frie, socialdemokratiske Rusland. Efter hans ord ville der så herske den største retfærdighed og et jordisk paradis opstå på jorden. Sorka hørte begejstret til. Hvor vidunderligt smukt! Ingen dødsstraf, ingen fængsler og landsforvisning, alle ville være lykkelige, ingen ville blive krænket eller forfordelt. Men når hun var alene og i tankerne gennemgik, hvad Ninotchka og Knop havde prædiket for hende, fandt hun alligevel mange enkeltheder i det nye paradis, som ikke var efter hendes hoved. "Er jeg virkelig allerede så gammeldags, så fuld af fordom, står jeg virkelig folket så fjernt, at jeg ikke kan frigøre mig fra gammel skik og brug og ikke kan forstå det socialdemokratiske paradis' hele herlighed?" –

Det var helligdag. Det var uventet faldet ind med kulde allerede i oktober, og den friske, kolde høstluft trængte ind i dagligstuen og bar Snamenskskirkens stærke klokkeslag med sig derind. Fra højre svarede Vladimir-kirkens, allerede mere dæmpet af stadens larm, og helt langt borte svævede klangen fra Kasan-katedralen op mod det gennemsigtige blå himmeltelt. Disse klange vakte gamle, kære erindringer i hendes hjerte, hvor ofte havde hun ikke også lyttet til de klange i instituttet.

I det nye Rusland ville de vel ikke findes. Dette punkt berørte Knop med forsigtighed. På et direkte spørgsmål havde

Ninotchka svaret: "Det er meget bedre uden poperne. De plyndrer kun folket og lyver for det." Sorka Nikolajevna tænkte på de rørende, blide følelser hun havde følt ved altergangen og bagefter denne ophøjede stemning, denne renhedsfølelse, ligesom om man var i hvid kjole og havde fået sit hår sat på den smukkeste måde, te på en anden tid end sædvanlig. Knop havde den mening, at kirkerne vel nok ville bestå, og at hvem der ville kunne besøge dem, men at de, som ikke ville, kunne lade være, det stod enhver frit. Alle ceremonier faldt bort, gudstjenesten var ikke andet end en teaterforestilling. Børnene blev ikke mere undervist i religion, de, som ville, kunne jo få en præst hjem og give privattimer. Frihed! Sorka Nikolajevna vidste, hvor let det onde tager overhånd i mennesket, og at det eneste middel til at kæmpe imod det er gudfrygtighed, hjertets opløftelse, den kristne kærlighed, alt, hvad man ved tro og bøn kan udvikle i sig. Når hun tænkte på sin lille Valja, havde hun allerede udmalet sig, at de første ord, hun ville lære hende, skulle være bønnens ord. Hun så sin hyggelige spisestue for sig med gudsbilledet i hjørnet, Alexander Ivanovitch stående bag stolen, måske en eller anden god ven som gæst, dyb tavshed, også pigen med suppeterrinen står ubevægelig ved døren, og så den lille barnestemme, som andægtigt med øjnene rettet mod gudsbilledet siger ordene: "Alle øjne hviler på dig, herre!"

Så ville det ikke ske.

Efter Knops og Ninotchkas mening var det fuldstændig ligegyldigt. Den, der gjorde det, ville blive betragtet med let spot af alle.

Det syntes Sorka Nikolajevna ikke om. Knop og Ninotchka påstod, at zaren havde gjort sit land meget ondt, at zaren i det

hele taget kun undertrykte og tyranniserede folket, at ikke blot de selv, men også deres regeringstid og heltegerningers historie måtte tilintetgøres og fuldstændig udslettes af folkets hukommelse. De kaldte aldrig zaren andet end tyran eller Nikolaus den Blodige og viste hende frygtelige karikaturer, som blev uddelt hemmeligt.

Sorka Nikolajevna kendte ikke zaren, men hun huskede nøje den opstandelse i instituttet, da kejseren og kejserinden kom derhen. Hun havde været så nervøs, at hun ikke en gang så deres ansigter tydeligt. Noget lyst, strålende, overmenneskeligt var den gang gået gennem salene, der blev fremsagt digte, og alle pigerne med deres snehvide forklæder havde nejet dybt. Sammen med en anden pige havde Sorka Nikolajevna danset en ungarsk dans og havde næppe kunnet sanse af lykke og nervøsitet. Og da zaren kørte bort, havde de unge piger stjålet lommetørklædet op af lommen på ham, og vilde kampe udspandt sig om det. Det blev revet i stykker, og Sorka Nikolajevna opbevarede endnu en stump af zarens lommetørklæde i chatollet sammen med orangeblomsterne fra sit bryllup og æsken med lille Valjas hårlok, som hun havde klippet af hende på hendes dåbsdag.

Alt det gode, som var sket i hendes faders og moders liv, var kommet af kejserlig nåde. Endnu for kort tid siden, da Alexander Ivanovitch havde fået regimentet, havde Tanja og kokkepigen ønsket hende til lykke, og Tanja havde i dagens anledning bestilt en stor kringle med rosiner og vanilje hos bageren.

Alt det, som angik kejseren og Rusland, havde været hende helligt. Nationalhymnen kunne hun ikke høre uden at få tårer i

øjnene.

I det nye Rusland ville alt være anderledes, dér var folket i stedet for zaren. "Folket vil selv regere ved sine udvalgte," sagde Knop. Vidt og bredt forklarede han hende vigtigheden af den direkte, hemmelige, almindelige valgret.

Da Sorka Nikolajevna var blevet alene, tog hun sit lille skoleatlas frem og fordybede sig i Ruslandskortet, rynkende sin hvide pande. Hun elskede geografi og havde altid fået de bedste karakterer i det i skolen. Nu så hun på de store, grønne, af sorte floder gennemstrømmede flader, hvor der ingen jernbaner var, og hvor der kun meget sjældent stod navne på kendte byer. Jakutsk, Enotajev, Kolymsk, Petropavlovsk læste hun, og længere nede på den lysegule plet, som var omgivet af bjerge, Przewalsk, Tcharkent, Kokchetav. Hun tænkte på, hvem de mon ville vælge dér, og at de med rener, heste og hunde ville komme kørende gennem skove og bjerge, gennem taigaer og tundraer, gennem ørkener og stepper, alle disse samojeder, jakuter, bucharer og kirgisere og besørge statssagerne i stedet for zaren.

Og hendes oppasser Ibrahim, en fjollet tatar, som grinede ad alt og ingenting forstod, og som hun dårligt nok anså for et menneske, han skulle vel også regere nu.

"Hvorfor ikke, hvis han bliver valgt," havde Knop sagt.

Han havde fortalt hende om Dumaen. Hun tænkte på de billeder hun havde set af Duma-samlinger, på det indtryk, hun havde haft ved sit eneste Duma-besøg og på den statelige, værdige Rodsjanko med de fornemme bevægelser.

Zaren eller Rodsjanko? …

Naturligvis zaren. Rodsjanko var kun et menneske, mens zaren …

Men hun vovede ikke at sige Knop alt, hvad hun tænkte.

Hun følte, at der såvel i Knop, som i alle andre boede et så frygteligt had til zaren, at det ikke var umagen værd at tale om det. Det var blot tanken om, at jakuter, bucharer og samojeder, Tanja og Ibrahim sammen med Rodsjanko skulle varetage de russiske anliggender, føre krig, slutte fred, udsende gesandter, som forekom hende så komisk. "Vil mon overhovedet andre stater nedlade sig til at forhandle med dem?" tænkte hun, men tav.

Efter Knops fremstilling var alt ligefrem eventyrligt. Tropper, politi, domstol, fængsler blev som direkte ubrugelige fuldstændig, ligeså pengene, hovedårsagen til alle disse menneskelige forbrydelser, afskaffet. Alt, hvad mennesket brugte til livet, ernæring, klæder og bolig, alt det ville tilhøre samfundet og blive givet menneskene gratis, så meget de ville.

"Mon det vil gå?" tænkte Sorka Nikolajevna. Nu havde man indført kortsystemet med sukker og mel, ved intendanturen blev der mod kvittering udleveret gryn og konserves og ikke gratis, men for penge. Der stod allerede lange rækker og ventede, og det varede længe inden éns tur kom. Nej, tidligere havde det været meget nemmere, man kom, købte og betalte. Da hun ytrede sin tvivl, om denne indretning var praktisk, trak Knop på skuldrene og sagde: "Indbygger-psykologi" og begyndte langt og udførligt at forklare hende, hvorledes man ville udveksle ydelser med levnedsmidler. En forfatters, embedsmands, kunstners, skuespillers arbejde blev vurderet lige med en skomagers, landmands, kvægopdrætters, det ville

nøjagtigt blive beregnet efter de krav hver enkelt stillede til seng, dyne, brød, middag i det fælles spisehus, øl, teaterpladser osv.

I Sorka Nikolajevnas fantasi fremstod ikke enkelte mennesker eller individer, som Knop udtrykte sig, men hele skarer af mennesker, som spiste sammen eller sad i teatret. Alt var så usædvanligt, så livløst, som udtænkt af en dårlig forfatters fantasi, og var hende i det store hele uforståeligt.

"Men når jeg ikke vil være i selskab, ikke spise i fællesstue, men hjemme ved mit eget bord, vartet op af Tanja med mit service og den mad, jeg vil?"

"Det vil ikke gå, kære, nådige frue," svarede Knop med et udtryk, som sagde: "Hvis du ikke var så nydelig, ville jeg overhovedet ikke tale med dig."

"Ligheden kræver ophævelse af ejendomsretten."

"Hvad vil så friheden sige," tænkte Sorka Nikolajevna, "når jeg intet ejer mere?"

Men hun blev fuldstændig forfærdet, da det erotiske spørgsmål blev berørt. Dette kildne emne havde Knop overladt Nina. Men næppe havde hun begyndt, før Sorka begyndte at græde og værgede for sig med hænderne.

"Det er en syndig opfattelse," udbrød hun. "Tal ikke om det, kæreste Ninotchka, tal ikke om det. Det er frygteligt for mig blot at høre om det. Nej, nej, lad mig slippe! Og børnene? Hvad skal der blive af børnene?" råbte hun og styrtede purpurrød ud af værelset.

"Hvor stærke er dog bourgeoisiets fordomme," sukkede Knop, da Nina fortalte ham om resultatet af deres samtale om den fri kærlighed.

Det socialdemokratiske paradis forekom for længst ikke Sorka at være et paradis, men en smudsig hob, som holdningsløst, uden arbejde tumlede fra den ene fornøjelse til den anden. Alt var forvirret og uklart, og hun blev først seende, da et lystigt, larmende selskab en aften stormede hendes hjem sammen med Knop og Ninotchka. Det bestod af Opetrov, Haiduck, Schloszberg og en ejendommelig kvinde, som modvilligt rakte Sorka sin fugtigkolde hånd og stirrede på hende med store, klare havfrueøjne og forestillede sig som kammerat Jenny.

15

De tre officerer var elegant klædt, men hver af dem havde sin særlige ejendommelighed i påklædning og manerer.

Opetrov var i feltgrå skjorte af fineste stof, brede russiske pludderbukser, i dyre chagrinstøvler, en tot hår i panden. Med sine højrøstede bondemanerer fyldte han straks Sorka Nikolajevnas lille dagligstue med larm og spektakel. Han talte højt, lavede vittigheder, lo støjende, hans hvide tænder strålede og vakte især beundring hos Tanja, som ikke slap ham af syne. Af hele hans ydre, af hver bevægelse kunne man se, at han tænkte: "Jeg kan alt! Alt er tilladt! Alt køber jeg mig!"

Haiduck var i moderne uniform med ridebukser, som var overdrevent brede nedenfor hofterne, sko og gamacher. Hans skikkelse var nøjagtig lige så bred som høj, han talte næsten ikke og havde ikke blikket fra Sorka, så snart han havde gjort hendes bekendtskab. Hans brede, runde, glatbarberede ansigt skinnede af sved.

Schloszberg bar en civilskjorte under uniformen med høj, stivet krave, som gik lige op til hagen, lange benklæder og civilsko. Han var den eneste, som ikke bar bælte, og hans uniform sad løst som en civilfrakke. Hans glatte ansigt med store skygger under øjnene havde en blålig, bleg, usund farve. Med en kongelig gestus rakte han værtinden sin lange, tynde hånd med de velplejede negle, som om han ventede, at hun ville kysse den. Det lyse hår var omhyggeligt skilt og pomadiseret, men han var allerede begyndt at blive skaldet.

Kammerat Jenny bar en herreskjorte med gulrødt slips. Over skjorten en blå jaket og om de smalle hofter en nederdel af

samme farve, som kun nåede lidt over knæene. Endvidere meget høje gule snørestøvler. Man havde kunnet kalde hende smuk med hendes med brint blegede hår og store, eftertænksomme, gådefuldt seende øjne, hvis hendes træk ikke havde været for grove og selve ansigtsfarven bleg og usund. Hun så op fra den ene til den anden i selskabet og brød af og til ud i en høj, hysterisk latter, hvorved hendes ansigt fik liv.

Ved synet af så mange ubekendte herrer blev Sorka Nikolajevna helt forvirret, men gæsterne lod sig ikke forstyrre. De gik rundt i hendes lejlighed, som om den tilhørte dem og uden at spørge om nogen tilladelse tændte Haiduck sig en tyk cigaret.

"De må ikke undre Dem over vor utvungenhed," sagde Schloszberg blidt til Sorka Nikolajevna. "Krigen har gjort os sådan. Vi er vant til at høste, hvor vi ikke har sået."

"Sig mig, kammerater," spurgte Knop, "hvordan står det til med sange og litteratur hos jer i maskingeværkommandoet?"

"Det går," sagde Opetrov med bondsk tonefald. "Hér er det let. Folkene er forstandige og de foresatte mangler hoved. "Arbejder-Marseillaisen" har de lært og "Som ofre de faldt –" og "Natten er mørk". Her kan man udrette noget, men i regimentet hersker ægyptisk mørke. Siden general Sablin har overtaget korpset, er der kun lidt at gøre. Censur, det er forbudt, kun gamle soldatersange synger man. Sådan en general. Han er ung endnu, men alligevel sådan en satan. Han har indført tjeneste."

"Hvilken tjeneste?" spurgte Knop.

"Å, al slags. Han bar bygget befæstninger i etappen, viklet dem om med pigtråd og lader dem nu angribe. Der klippes

pigtråd over, der springes over grave og kastes håndgranater. Gymnastik har han også indført. Lader mandskabet løbe efter tid. Om natten sidder han selv i skyttegravene og om morgenen kører han til tjeneste ved reservedivisionen. To regimentskommandanter har han jaget bort og indsat nye. Tager soldaterne for sig. Lader dem alle klippe, endog officererne afluse og tvinger alle til at hilse reglementeret. Selv er han en hård hund og behandler de andre derefter."

"Og hvad siger soldaterne til det?" spurgte Knop.

"De billiger det ikke. 'Vent blot til vor tid kommer,' siger de, 'så skal vi nok få det gjort af med Dem. Vi har slet ikke brug for alt dette. Vi vil ikke føre krig.'"

"Går de kun nødigt i krig?"

"De er lede og kede af den. Det er sejpineri med disse skyttegrave. Hvis det endda var virkelig krig, men dette hér! Kun en plage. For gassen er de forfærdelig bange."

"Hm, hm," sagde Knop. "Men vi må alligevel kæmpe videre."

"Kan man ikke holde fyraften?" spurgte Haiduck. "Hvis nu revolutionen virkelig kommer?"

"Det går ikke, den kræver det. Man har også kun givet os penge til revolutionen på den betingelse, at vi ikke slutter fred. Vi skal drive propaganda, lave revolution, bort med zaren, demokratisk regering, føre krigen videre, i fuld overensstemmelse med vore allierede."

"Det vil knibe," ytrede Opetrov.

"Hvordan er arbejderne?" spurgte Haiduck.

"Dér er alt færdigt. Vore er på deres plads og klar til at handle."

"Mærk jer vore fordringer, kammerater: Øjeblikkelig demokratisering af hæren, komiteer, selvvalgte foresatte i de kommanderende stillinger, disciplinen forandret, honnøren afskaffet."

"Det forstår jeg allerede," sagde Knop hastigt. "*Droit de soldat*. Proklamere soldatens ret. Det går de ind på. P. er endnu noget uvillig, men G. går ind på det. I øjeblikket er han mistænkt. Er stukket af til Kislovodsk. Men er I også overbevist om, at soldaterne vælger de rigtige?"

"Jeg er bange for, at de til syvende og sidst tager Sablin," sagde Schloszberg.

"Ja, men kammerat, De må forstå soldatens psykologi. Han sørger for god mad, har sørget for, at de fik pelsjakker, støvler, og mange er allerede på hans parti og klager ikke over tjenesten."

"Så må I provokere," rådede Knop, "holde transporterne tilbage, ødelægge maden."

"De behøver ikke at belære os. Det ved vi allerede på egen hånd," sagde Haiduck. –

Det forretningsmæssige var forbi. Sorka Nikolajevna bad dem komme ind til te. –

16

Sorka Nikolajevna havde flere gange fornemmelsen af, at hun var kommet på en galeanstalt, og at det var sindssyge, hun omgikkes. De kom ofte. Ugenert bragte de vin, snaps og madvarer med, trængte klokken tolv om natten ind i spisestuen, drak og larmede. Hvad skulle hun stille op? Hun sagde til Ninotchka, at hun ikke syntes om det, at hendes hus da ikke var en knejpe.

"Min kære pige. Forstår du da virkelig ikke, at vi er en kommune. Deri ligger vor kraft, vort fremtidige livs lykke, hvori der ikke må findes nogen tvang. – Har du lagt mærke til, at Opetrov har forelsket sig i dig ved første blik? Du har været heldig. Han er smuk og rig. Til trods for krigen har hans fader beholdt 50 spand heste. Og sønnen har sådan en karakter, at hvis det falder ham ind at gøre gale streger, tager han straks så ordentligt fat, at det simpelthen er frygteligt. Synes du om ham?"

"Ja, han er smuk, men han har uhyggelige øjne."

"Det siger du så koldt. Du ved vidst overhovedet ikke, hvor forelsket han er i dig. Når han taler om dig, skærer han tænder og ruller med øjnene. Du må blive hans!"

"Hvor du våser, Ninotchka!"

"Du må give dig hen til ham. Tænk blot: en bekendt mand af partiet, lederen af den fremtidige bevægelse og samtidig smuk som en gud. Du er heldig."

"Nina," sagde Nikolajevna strengt. "Jeg beder dig, tal aldrig mere sådan til mig. Forstår du. Det er slet, Nina, afskyeligt,"

udbrød hun med gråd i stemmen. "Det er jo gement! Du må indrette det sådan, at hr. Opetrov ikke kommer hos mig mere."

Ninotchka måtte trøste Sorka Nikolajevna. Sorka havde en gang udtalt, at hun misundte hende hendes støvler. Næste dag kom Opetrov på usædvanlig tid efter frokost med en pakke. Hun ville ikke tage imod ham, men kunne ikke arrangere det anderledes. Da han trådte ind i dagligstuen pakkede han et par henrivende høje støvler ud.

"De er til Dem, Sorka Nikolajevna. Modtag dem af mig. Gør mig lykkelig. De ønskede Dem jo dem."

"Nej, Michael Sergejevitch, ikke på nogen måde. Den slags ting kan man ikke forære bort. Tag dem bort og lad mig være i fred."

"Prøv dem blot, Sorka Nikolajevna, om jeg har købt rigtigt, fået det rigtige nummer."

Han stod foran hende og holdt de høje, sorte lakstøvler i hånden. Hans øjne glødede af lidenskab. Sveddråber sprang frem på hans pande. Han åndede tungt. Men hun læste generthed i hans blik. Hans hænder skælvede. Støvlerne var henrivende, og Sorka Nikolajevna satte sig rådvild. Det anså han for det samme som en tilladelse til at prøve støvlerne på hende og styrtede ned for hendes fødder. Med skælvende hænder snørede han skoene op, tog dem af og trak de nye støvler på hende. De nåede næsten til knæet.

"Nå? Passer de? Gå nogle skridt," bønfaldt han, endnu knælende.

Hun gjorde nogle skridt. Støvlerne sad udmærket, som støbt omsluttede det tynde læder den lille fod og benet. Hun kunne ikke skjule, at hun syntes udmærket om støvlerne.

"Nu vil jeg selv tage dem af og så tag dem for Guds skyld bort. De er virkelig ikke rigtig klog."

Hun satte sig i en lænestol. Men han styrtede hen til hende og dækkede hendes ben med kys. Sorka Nikolajevna stivnede helt over denne uforskammethed og var næsten besvimet af skræk.

"De ... De ... frække karl! Er De blevet forrykt!" råbte hun og sprang op. "Gå ... gå Deres vej!"

"Henrivende lille tigerkat! Du bliver min! Tag hvad du vil! Tag mig helt! Men giv dig hen til mig," stammede Opetrov.

Han ville gribe fat i hende, men hun slap fra ham, fløj ind i soveværelset og lukkede døren af.

"Sorka," råbte han, "luk mig ind! Jeg bliver vanvittig, Sorka. Lad os hellere tage det med det gode."

Hun tav.

"Sorka, jeg gør noget frygteligt. Alt er mig ligegyldigt. Jeg er så at sige dødskandidat. Død og henrettelse venter mig. Und mig den lykke før døden."

Ikke en lyd.

Han rev i døren. Tanja kom. Sorka Nikolajevna havde vel ringet på hende.

"Gå dog, Michael Sergejevitch. De har lavet skandale nok," sagde Tanja leende. "Hvad tænker De egentlig på? En oberstinde, hvis mand er i krigen, en generaldatter – og sådan noget har De bildt Dem ind. Du gode Gud. Er sådan noget passende i en fornem familie?"

"Tanja!" sagde Opetrov bønfaldende. "Forstå mig dog. Jeg vil!"

"Gå dog, Michael Sergejevitch. De har lavet skandale nok."

"Jeg bliver forrykt, Tanja."

Hans vilde, flammende øjne så ind i Tanjas brune, små øjne og læste kærlighed og medfølelse i dem. En gnist sprang frem og tilbage mellem dem, og Tanja blegnede pludseligt og åndede tungt.

"Jeg skal indfatte dig i guld, Tanja!"

"Behøves ikke, Michael Sergejevitch," sagde Tanja, da hun gik. Hun blev stående i døren.

Opetrov kom langsomt efter hende. Han knyttede hænderne. Med hele sit legeme følte han de flygtige kys, han havde trykket på Sorkas slanke, bløde ben. Han vidste næppe, hvad han gjorde.

Tanja løb ind på sit værelse og lod døren stå. Sagte sneg Opetrov sig efter hende.

"Forgylde dig!" sagde han endnu en gang uden at vide, hvad han sagde. Tanja stod bleg og tungt åndende med ryggen til vinduet.

Opetrov gik hen til hende, greb hende om livet og kyssede de læber, som frivilligt tilbød sig.

17

I syv dage viste Opetrov sig ikke hos Sorka Nikolajevna. Af hans kammeraters hentydninger kunne hun forstå, at han drak og drev omkring på sådanne steder, som Knop, til trods for de frie omgangsformer, ikke nævnede for Sorka Nikolajevna. Ninotchka trykkede Sorkas hænder og sagde bittert bebrejdende: "Å, Sorka, hvad har du gjort! På syvende dag turer Opetrov rundt med de tarveligste fruentimmer. Den stakkels dreng er helt ødelagt."

Den ottende dag kom Opetrov, som om intet var passeret. Ærbødigt kyssede han Sorka Nikolajevnas hånd. Han var omhyggeligt barberet og parfumeret, men så bleg og medtaget ud.

Aftenen forløb som sædvanlig. Man talte om politik, Rasputin, den uundgåelige revolution, den byrdefulde krig, Ninotchka deklamerede, og så måtte Jenny danse en moderne one-step med Sorka. Hun kom i godt humør, begivenheden for otte dage siden forekom hende ikke mere som en hæslig drøm, men som et komisk eventyr. Hun gik ind i sit værelse, tog Opetrovs gave, de høje støvler på, og trådte ind i salonen.

"En ungarsk dans, Ninotchka," sagde hun. Hun dansede udmærket. Den frihed, hvormed hun gjorde de klassiske trin, begejstrede alle mere end Jennys udfordrende bevægelser i en vild matrosdans med Schloszberg.

Opetrovs øjne brændte, hans ansigt blev rødt, og han så sig vildt omkring. Til aftensmaden drak han megen snaps og cognac. Efter bordet trådte han i salonen hen ved klaveret og

sang med mægtig, lidenskabelig stemme Volgasangen om den vilde ataman, som bemægtiger sig den persiske fyrstinde.

"Å, kammerater! Det var tider den gang, gyldne tider. Fyrstinder ejede man … ikke bare generaldøtre! Hvad skal vi med generaler? Spytte på dem!" Og han brugte de gemeneste skældsord.

Vildt så han sig omkring, alle tav.

"Jeg sagde spytte på dem! Vanvid, galskab, pokker i vold med det."

"Å, Micha, du var en gang kommunist. Nu er du blevet bourgeois!" sagde Knop bebrejdende.

"Lad det nu være nok," sagde Opetrov strengt. "Hvori består friheden, kammerat Knop? Vil jeg, kan jeg! Sådan er det da, ikke sandt. I kampen tilkæmper du dig retten. Ak! Ak! I sultenhunde, I små ånder. Kun med tungen kan I prale. Zarisme! Rød fane! Og så gemmer I samtidig den røde fane under dynen. Mod har ingen til at nedkæmpe de dannede. Ret søger I. Jeg vil – det er min ret!"

"Var det," sagde Haiduck og blinkede frækt til ham.

"I forstyrrer mig," sagde Opetrov mørkt og lod det smukke hoved synke.

"Kom, lad os gå, kammerater," sagde Schloszberg. "Hvorfor skal mennesket da virkelig gå fra forstanden?"

Ninotchka lo hysterisk. Hårdnakket, uden at glippe med øjnene stirrede Jenny på Sorka Nikolajevna, som var ligbleg. Knop var ikke særlig begejstret, der var noget, han var meget utilfreds med. Alle tog deres tøj på i entréen med en hæslig, fælles latter. Opetrov blev alene tilbage i dagligstuen, stadig i samme hovne, foragtelige stilling, med armene korslagt over

brystet. Sorka så ganske forvirret på alle. Hun alene forstod endnu intet. Det forekom hende, at alle havde noget slemt for og skyndte sig hurtigst muligt at gøre det. Hun lagde mærke til, at Haiduck hviskede noget til Tanja, da hun rakte ham overfrakken, og at Tanja derefter gik bort og straks efter kom tilbage i overtøj og et stort tørklæde.

"På gensyn, lille Sorka, og vær fornuftig. Tro mig, det må være sådan," sagde Ninotchka og kyssede Sorka Nikolajevna. "I må tale ud sammen."

Alle gik og med dem også Tanja og lod Sorka alene tilbage i dette frygtelige menneskes magt. Hun besluttede at flygte ind i soveværelset og at lukke sig inde. Men vil han ikke sprænge døren? Men som om Opetrov havde gættet hendes tanker, trådte han hen til hende og greb hendes kolde hænder. Bønfaldende så han på hende.

"Slip mig, Michael Sergejevitch," hviskede hun. "De vil ikke gøre det."

"Jeg gør det," sagde Opetrov og sænkede hovedet endnu dybere.

"Det er da ikke kærlighed," sagde hun. "Det er voldtægt, gemenhed."

"De ved, at jeg hverken anerkender kærlighed eller gemenhed," sagde han og så opmærksomt ind i Sorkas tåreslørede øjne.

"Slip mig!" hviskede hun. "Kære, gode, slip mig."

"Sorka Nikolajevna, jeg var altid ærlig. På Deres måde, efter den foreskrevne, borgerlige moral var jeg ærlig. Jeg ville bort fra Dem og glemme Dem. Jeg kan ikke. Jeg kom for at tage afsked

for bestandig. Og så dansede De den ungarske dans og henrev mig igen fuldstændig."

"Slip mig!"

"Jeg er blevet et nyt menneske, og det er mig ligegyldigt, hvad der var, og hvad der vil komme. At slå et menneske ihjel er en lige så stor bagatel for mig som at trykke en lus ihjel. Uden nogen som helst fordom. Mig er det ligegyldigt," sagde Opetrov sagte, men eftertrykkeligt og greb hende om livet.

"Hvor jeg synes om dig, generaldatter!" sagde han og løftede hende let op. "Lille fjer!"

Han bar hende ind i sovekammeret og bøjede sit smukke, glødende ansigt over hende. I hans øjne brændte hed elskov, et rovdyrs attrå.

Sorka Nikolajevna blev stille. På hans kraftige greb forstod hun, at al modstand var forgæves.

18

Den 13. december om aftenen modtog Sablin en kundgørelse fra kejseren til hær og flåde, hvori krigens opgave og mål nævntes. I det gamle russiske sprogs skønne, fornemme udtryk taltes der om zarens faste beslutning om i forståelse med folket at fortsætte krigen til den afgørende sejr over fjenden. Krigens hellige mål blev opgivet: Konstantinopel, hvorover atter det rettroende russiske kors skulle stråle, og Stræderne, som måtte tilfalde Rusland, og Polens fuldstændige adskillelse fra Rusland og dens grundlæggelse som selvstændig stat.

Denne kundgørelse var svaret på en tale, Miljukov havde holdt i Dumaen i november, og som var blevet udbredt ved fronten i tusinder af eksemplarer, det var et i fornemme udtryk holdt opråb til angreb og sejr. Således opfattede Sablin denne kundgørelse. Han vidste, at der i nabokorpset blev syet hvide kitler, for at pigtråden kunne klippes over om natten, uden at nogen mærkede det.

"Endelig lader der til at komme luft i sejlene," tænkte Sablin og besluttede at oplæse dette manifest under opbud af størst mulige højtidelighed for den i reserven stående division og at forklare soldaterne betydningen. I reserven stod ikke mere den division, der kommanderedes af generalen, som ikke kunne kende forskel på en terrier og en moppe, men den, som førtes af den stille, gamle general, der tidligere havde haft et kadetkorps under sig og kommanderede første regiment under oberstløjtnant Koslov.

Den 14. december om morgenen samledes hele divisionen på den store skovlysning, i hvis nærhed regimentets dækstillinger

lå. Om natten var faldet tæt, blød, løs sne, det var blikstille, og folkenes sagte stemmer klang dumpt gennem skoven sammen med kommandoråbene. Det 812. Regiment var udmærket udrustet med nye, ulasteligt siddende kapper og stod i geledder på sin plads med lynende bajonetter og fastfattede geværer. Også de andre regimenter havde fået et andet udseende i de tre måneder, de havde stået under Sablins kommando, var strammere i holdning og bedre klædt. To regimenter havde allerede et orkester, og musikerne stod og åndede ind i deres instrumenter og varmede mundstykkerne i handskerne.

Sablin, ledsaget af Davidov og to ordonnanser, kom med elegant sæde i fri galop ridende frem på Morotchnensker-regimentets højre fløj på den kåde hoppe, Leda, som var blevet fed. Han hilste på mandskabet, som præsenterede gevær. Et enstemmigt råb fra 4000 struber svarede ham. Lykkelig og tilfreds red Sablin i skridt langs regimenternes fronter. Han glædede sig over folkenes gode holdning, over de taktfaste greb og den mere eller mindre ens uniformering. Kun én mand ved 814. manglede skulderstropper. Sablin stoppede og viste regimentskommandanten ham ved at pege på ham. Folkenes ansigter, som var røde af kulden og marchen i den dybe sne, så friske og glade ud. Det interesserede dem, hvorfor de i dag alle var borte fra tjenesten og forsamlet hér, og hos mange meldte den tanke sig hemmeligt: Endelig er det kommet til en eller anden fredsslutning.

Sablin læste kundgørelsen for hvert enkelt regiment. Han ønskede, at hver mand tydeligt skulle høre og forstå Hans Majestæts ord.

Holdende midt for første regiment kommanderede han: "Præsentér gevær!" og læste langsomt med eftertryk på hvert ord. Da han var færdig, kommanderede han: "Gevær ved fod!" og mens han forklarede dem den betydning, Konstantinopel, Stræderne ved Dardanellerne og Bosporus havde, søgte han på deres ansigter at læse de tanker og følelser, som bevægede sig i dem.

"I er alle landmænd," sagde Sablin. "Ingen af jer, som har et loft med korn vil aflevere nøglen til dette magasin til nabobyen, men vil beholde den selv. Men hos vor lillemor Rusland er det således. Vort kornkammer, Sydrusland, hvori der ligger oplagret store kornforråd, er lukket af tyrkerne. Vil tyrkerne give vort korn adgang til verdensmarkedet, må de tillade os gennemfart gennem Bosporus og Dardanellerne, giver de os ikke det, rådner vort korn i magasinerne, og så kan vi hverken få jern eller maskiner, ler eller plove, stoffer, te eller kaffe. Længe stræbte vore zarer efter at ændre dette til folkets fordel. Mange krige har vi ført mod tyrkerne. For 38 år siden var vi næsten nået frem til Konstantinopel, men ..." Sablin stammede i det; det faldt ham ind, at det ikke var heldigt at rette beskyldninger mod de nuværende allierede. "Men Gud havde bestemt det anderledes! Det lykkedes ikke zarmartyren, zarbefrieren at krone sin berømmelige kroningstid med denne sejr og at skaffe Rusland nøglen til sine kornkamre. – Nu er tiden kommet. I hele sin udstrækning bliver det Sorte Hav til det Russiske Hav. For denne kostbare gave vil vore børn og børnebørn takke os. I sin omsorg for det russiske folk har vor store zar heller ikke glemt Polens tunge nød. Til gengæld for det blod, som er flydt, og de polske gebeters ødelæggelse, giver han

det den frihed, som Polen så længe har stræbt efter. Husk denne store dag, brødre, lær det kejserlige manifests ord udenad, og skal en eller anden af jer falde, så dø, broder, i den rolige bevidsthed om, at du dør for en retfærdig, hellig sag. Dine sønner og sønnesønner vil velsigne dig fra slægt til slægt. Fra Konstantinopel, fra det gamle græske Zargrad [Note 15)] er den hellige græsk-katolske tro kommet til os. Men nu lyser og lyner ikke mere det hellige kors, men den tyrkiske halvmåne over den vidunderlig smukke Sophia-katedral. Vi vil kæmpe, brødre, for atter at kunne anbringe det hellige kors på sin gamle plads."

Denne tale gentog Sablin for alle divisionens fire regimenter. Soldateransigter så på ham, han hørte sagte suk, og af det hele fik han det indtryk, at hans ord og manifestet havde gjort virkning, og at de havde forstået ham.

Kæmpe, erobre for at forbedre deres børns kår, det var jo også så let forståeligt for alle. Ligeledes var Stræderne et begreb, de var fortrolig med, og anbringe korset på Sophia-katedralen ville de også, og Polen gjorde det dem ondt for, alt var jo så ligetil og klart. Men størst indtryk gjorde det vel på dem, at der var faldet sne om natten, hvorved det straks var blevet hjemligere, varmere, hyggeligere i den fremmede skov, at det var smukt vejr, at deres general holdt foran dem på en smuk hest, og tydeligt og klart talte opmuntrende ord til dem. Efter at han havde inspiceret regimenterne, galopperede Sablin på kavalerimanerer effektfuldt midt ud på pladsen og kommanderede selv: "Division! Giv agt! Præsentér gevær!"

Der gik et ryk gennem regimenterne. Bajonetterne strittede som børster.

"Et tordnende hurra for den russiske armés allerhøjeste krigsherre!"

De 2 orkestre istemte begejstret nationalhymnen og 16.000 mand satte i med mægtige stemmer, så at sneen faldt ned fra grantræerne, som stod ved kanten af lysningen. Næppe havde de endt, før en ung stemme endnu en gang råbte et klingende hurra på højre fløj af Morotchnensker-regimentet, og atter og atter svulmede råbet og overtonede den russiske nationalhymnes mægtige trompetklange, og da det tav, og folkene stod med gevær ved fod, var de selv forbavset over deres stemmers magt og endnu helt ophidsede.

Sablin lod regimenterne marchere forbi sig. Musikken spillede, hist og her sang soldaterne, mens de gennem sneen drog til deres kvarterer, og det var, som om der ingen ende var på disse, smalle, grå geledder.

Jo flere regimenter, der drog forbi, og jo tommere pladsen blev, desto mere sank Sablins stemning. Sorg og tungsind faldt på hans hjerte. Der var langt til Konstantinopel. Og var kundgørelsens ord, som endnu for en halv time siden havde syntes ham så hellige, virkelig også sande? Tager han ikke fejl igen som så ofte før, som han også gjorde det 17. oktober 1905? Vil han ikke atter bringe generaler og officerer i en skæv stilling? Vil England tillade, at dette, efter manifestets ord, hellige mål nås? Og Rasputin? I Miljukovs tale havde der ikke været så lidt tale om Rasputin. Hvorfor kom der ikke sammen med dette manifest meddelelse om, at Rasputin var arresteret eller i det mindste fjernet? Dette manifest var skrevet under indflydelse af en dygtig patriot, som forstod Ruslands mål, men i morgen kommer måske et menneske, som ikke elsker, ikke

forstår Rusland, som lord Buchanan, hvem denne skrivelse sikkert er kommet meget på tværs. Og så er alt forbi.

"Ja, der kommer naturligvis intet ud af det," tænkte Sablin og kneb øjnene til for solen, der skinnede på sneen. "Sådan et manifest må ende med befalingen om at forlade den uvirksomme stillingskrig, jage tyskerne ud af deres hjemmevante skyttegrave og at erobre Warszawa tilbage til det befriede Polen. Når det ikke var tilfældet, var det hele bedrageri af Rasputin og, som Pestretzov så rigtigt havde sagt, på Fochs og englændernes befaling. Det lå vel allermindst i deres interesse, at Stræderne blev russiske."

Det ene kompagni efter det andet rykkede ned i deres dækstillinger, og mandskabet løb fra hinanden.

"Landsmand, hov, landsmand! Pantjuchov, hvad var det egentlig korpskommandanten sagde? Vil Tyrkiet slutte fred?"

"Hvad, slutte fred? Det er befalet at føre krig, til vi har indtaget selve Konstantinopel."

"Å, du gode tid! Kovel kunne vi ikke en gang tage. Og hvor ligger Konstantinopel? Det vil endnu vare hvem ved hvor længe."

"Hørte du, at de vil sælge korn fra Sydrusland for at vejen kan være fri dér."

"Sælge? Korn? Sådan noget. Og os giver man nu kun 2 pund i stedet for 2½. Dårligt regnet ud."

"Det er de udenlandske kapitalister, som har anstiftet alt det, kammerater. Hvad skal vi med de Stræder? Polen vil være frit, nå, så lad det befri sig selv!"

"Kosakkerne siger, vi skal føre krig i ti år til. Dér er det, det brænder."

"Lad kosakkerne føre krig så meget de vil, men hjemme hos os græder kvinderne."

Soldaterne stimlede sammen om officererne. Begejstret fortalte Ermolov dem om Ruslands storhed. I et andet kompagni læste en ung reserveløjtnant nedslået manifestet højt, som var blevet fordelt i kompagnierne, og sagde kummerfuld: "Der vil flyde meget blod endnu, og hvem ved, om det nytter."

Men i al almindelighed havde manifestet, hymnen, hurraråbet og Sablins tale vakt visse håb, ønsker og bestræbelser i soldaterne. Livligt talte de om, at Kovel og Vladimir-Volynsk skulle indtages til jul. En og anden havde allerede hørt, at fremmarchen var begyndt i syd og at 30.000 eller 40.000 østrigere var taget til fange.

Manifestet havde givet et stød og, som taktikken lærer, kan et stød ikke tåle nogen afbrydelse.

19

I sit kvarter fandt Sablin en overordentlig vigtig pakke, der blev overbragt ham af en sveddryppende og meget udmattet motorcyklist, som han fandt ventende i gården udenfor den lille hytte, som han beboede sammen med Davidov. På grund af sneen havde motorcyklisten brugt hele natten til at tilbagelægge de 30 kilometer, som var imellem armé- og korpsstaben.

"Deres Excellence bor ikke sådan som vi," sagde motorcyklisten, en dannet mand, familiært. "Hos os ville ikke en gang en skriver gå ind på at leve i sådan en hytte. Dér vil alle have herskabshuse og tilmed elektrisk lys."

Sablin svarede ikke, tog pakken og skrev sit navn i kontrolbogen.

"Deres Excellence har vel ikke hørt, om det kan være sandt, at Rasputin skal være myrdet?"

"Jeg har ikke hørt noget," sagde Sablin og tænkte, at det altså ikke alene var ham, det var faldet ind, at zarens ædelt tænkte manifest ganske af sig selv udelukkede Rasputin.

"Hos os i staben har man heller ikke hørt noget. Jeg forhørte mig hos en kammerat ved radioafdelingen, men heller ikke dér vidste man noget. Det er kun rygter."

"Er De student?" spurgte Sablin.

"Ja vel, Deres Excellence," svarede motorcyklisten og rettede sig. "Må jeg køre?"

"Vent. Jeg skal straks bringe Dem te og noget at spise, for det er en besværlig vej."

"Takker underdanigst. Før det bliver mørkt vil jeg vel vanskeligt være hjemme."

Sablin befalede sin adjudant at tage sig af den unge mand og trådte, idet han bukkede sig, gennem døren ind i den lave gulvløse hytte og åbnede pakken.

Det første, den indeholdt, var et personligt adresseret telegram til ham fra Petrograd.

"Kom omgående. Meget nødvendigt, fælles rådslagning. Overordentlig vigtige begivenheder. Nærmere hjemme hos dig. Repnin, Matznev, Grizenko."

Sablin rynkede panden. Efter manifestet, hvoraf det fremgik, at der snart skulle gås over til angreb, og efter at han havde set resultatet af sit arbejde på et korps, kom denne rejse til Petrograd ham aldeles ikke belejligt. Men sandsynligvis havde de, som kaldte ham dertil, kendt hans karakter og hans uvilje mod orlovsrejser, for samtidig var vedlagt et telegram fra arméstaben, hvoraf Sablin så, at han var blevet udnævnt til medlem af Georgievsker Dumaen og omgående måtte rejse til et møde, som var berammet til 17. december. Samoilov havde sørget for med det samme at sende al behørig legitimation til jernbanerejsen. Sablin rakte Davidov disse papirer.

"Så må De tage afsted straks, ellers kommer De for sent," sagde han.

"Hvornår går toget?"

"Ad stikbanen klokken tre. Men jeg fraråder Dem at tage den. Det er alt for anstrengende. Det er bedre, at De tager lige til Sami i automobil. Når De tager bort herfra klokken tre, er De dér klokken ti, toget går derfra klokken halv et og er i reglen forsinket."

Sablin traf de nødvendige foranstaltninger, underskrev befalingerne og satte sig i automobilen, da den korte vinterdag svandt, og kørte ad den bløde, snedækkede vej til Sami.

24 timer efter var han i Petrograd.

20

Sablin var rejst over Moskva og ankom tidligt om morgenen til Nikolajevsk-banegården. Det var mørkt endnu. På banegården brændte lygterne endnu, men i gaderne var de allerede slukket, og en blød, tåget dæmring lå over byen, hvori det store Nevski-prospekt tonede bort. Med et bybud sendte Sablin sin lille kuffert til sin bolig og gik selv til fods ad Nevski-prospektet. Han havde ingen lyst til at gå hjem. Den samtale, Repnin, Matznev og Grizenko havde kaldt ham til, kunne ikke finde sted så tidligt. Foran ham lå en lang kedelig morgen, som han ikke vidste, hvad han skulle stille op med. Han havde overordentlig meget at gøre: Et besøg ud på kirkegården til Vera Konstantinovnas grav, hos Rotbeck, hos grevinde Paltov og så Repnins hemmelighedsfulde affære, præsentationen hos Dumaen og i krigsministeriet. Men for øjeblikket, indtil elleve var der intet at gøre, og han havde lyst til inkognito at slentre gennem sin højtelskede fædreneby. Te havde han allerede drukket i Ljuban, og han længtes efter motion. Han gik i soldaterkappe med feltgrå epauletter, hvorpå der med romertal stod hans korps' nummer, ad det menneskетomme Nevski Prospekt. Det var Sablin påfaldende, at fortovet ikke var renset for sne, kun enkelte gårdskarle skrabede med skuffejern, sand var ikke strøet ud. Betjentene havde ikke deres sorte kapper, men soldaterkapper på og var slettere klædt end sædvanlig. Nogle butikker var lukket, ved andre stod til trods for den tidlige morgentime lange menneskerækker, som ved billetkontoret på et teater. Det var levnedsmiddel-hamstrere, som Sablin nok allerede havde hørt om, men endnu ikke set.

I et år havde Sablin ikke været i Petrograd, og han lagde mærke til mange forandringer. Men til trods derfor var hans følelser for byen de samme. Hver plakatsøjle, hver kiosk, hver lygte, hvert skilt så fortroligt på ham, og i tankerne hilste han hver død genstand med hjertelige ord. Dér Solovjejs frugtbutik, dér Barakovs og Miljutins fiskeforretninger, som lå ved siden af hinanden. Laks, saltet og frisk kaviar, kæmpestore støre, æbler, pærer, ananas lå lige så appetitligt og tillokkende bag de store vinduer som tidligere, kun syntes priserne enorme. Frisk kaviar kostede 10 rubler og et pund laks 8. På hjørnerne stod bladsælgerne og holdt drosker, men ganske vist ikke så mange som før. De holdt langs fortovet, de store heste var dækket med dækkener, og droskekuskene slog vanterne sammen for at varme sig.

"Hvor Petrograd er smuk," sagde Sablin og tænkte med fornøjelse på sin lejlighed, sin bløde seng, sit badekar, sin varme og sit elektriske lys. "Det er da noget andet end den usle hytte i Sastanze hundekulden og Davidov, som går mig på nerverne."

Han gik hen til Kasan-katedralen. Stenkolossen ligesom vinkede ad ham. Søjlerne var gråt tilrimet. Blomsterbedene var højt dækket af sne, og kun de yderste, nøgne spidser af en eller anden vækst dukkede frem. Katedralens døre var åbne, fromessen var lige endt, og nogle mennesker kom ned ad de brede trin. Sablin bøjede af til venstre og gik ind i katedralen. Kun barndomserindringer fremkaldte den i ham. Som voksen officer havde han aldrig været i den. Han trådte ind i den dæmrende stilhed. Ved det undergørende helgenbillede brændte kerter, nogle olielamper lyste svagt foran væggen, og

deres lys gav genskin i det lave sølvgitter, en gave fra Don-kosakkerne.

"Hvad mon de vil skænke nu?" tænkte Sablin og kom til at tænke på den unge Karpov.

Han købte et lys og gik sagte over de glatte fliser til Gudsmoder fra Kasans billede.

I et hjørne skændtes et par folk af kirkepersonalet om et eller andet og deres dæmpede stemmer klang, dumpt tilbagekastet af ekkoet, gennem det høje rum og overdøvede Sablins trin.

Foran madonnabilledet lå en kvinde i en kostbar, elegant pels ubevægelig. Hun græd. Sablin blev stående. Han hørte hendes sagte hulken og så, at hendes skuldre rystede krampagtigt.

"Hun har formodentlig fået sørgelige efterretninger fra krigsskuepladsen," tænkte Sablin og ville træde tilbage for ikke at forstyrre en fremmeds sorg, da kvinden i dette øjeblik endnu en gang brast i gråd, rejste sig fra sin knælende stilling og vendte sig om.

Sablin så ind i et blegt ansigt. Uudholdelig lidelse og fortvivlelse lå i de store, blå, tårevædede øjne, som stirrede ud i det tomme rum og ligegyldigt gled henover Sablin, men som dog fæstede sig ved hans epauletter. Noget ved dem måtte have forbavset damen, for hun greb sig til brystet, vaklede og ville være styrtet baglæns om på fliserne, hvis Sablin ikke havde grebet til og holdt hende.

"Tak ... mange tak," sagde hun med grådkvalt stemme. "Nu kan jeg godt gå alene. Jeg takker Dem."

"Tillad mig at hjælpe Dem. De må hvile Dem, sidde lidt."

"Å nej. Det går over. Det kom bare sådan. Jeg blev overrasket over at se nummeret på korpset, som også min mand står ved.

De er i samme korps som han."

"Jeg er dette korps' kommandant," sagde Sablin venligt og antydede dermed for hende, at han måske kunne hjælpe hende, hvis sagen angik hendes mand.

"Å, general Sablin!" udbrød hun.

"Hvad er der da hændt Deres mand? Hos os har i disse dage ikke været noget tab blandt officererne. Hvem er Deres mand?"

"Oberstløjtnant Koslov," hviskede hun.

Pludselig stod Sablin i skyttegravene ved Schpelevri med de første dagslys for øjnene, den gyldne morgenrøde i øst.

"Det er altså Sorjka. Samme Sorjka, Koslov den gang bad så inderligt for. – Endnu i forgårs morges har jeg set Deres mand. Han var fuldstændig rask. Hans regiment er det bedste i hele korpset. I øjeblikket står han i reservestilling og er udenfor al fare og vil blive der endnu i tolv dage. Der kan slet ikke være passeret Deres mand noget."

Sablin iagttog den unge kone. Efterretningerne om hendes mand berørte hende åbenbart kun lidt. Den uudholdelige græmmelse veg ikke fra hendes øjne. Hun græd igen.

"Jeg ved det … jeg ved det," sagde hun. "Jeg havde et brev. Nej, det er mig selv! Å, red mig, red mig! Jeg vil jo ikke dø. Jeg er jo så ung endnu."

"Har hun taget gift nu til sidst?" tænkte Sablin, i den grad fortrak kvalerne hendes ansigt.

"Hvad er der da hændt Dem?" sagde han. "Jeg skal gerne hjælpe Dem, så meget jeg kan."

Hun så på ham, som om hun ville læse i hans sjæl og udforske, om man også kunne betro sig til ham. Vil han ikke

bedrage hende, forråde hende, således som hendes ungdomsveninde Ninotchka bedrog og forrådte hende?

"Det er ganske særlige forhold hér. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal sige Dem det. Mig kan man ikke redde. Å ja, og hvad kan De hjælpe mig med?" udbrød Sorka Nikolajevna fuld af fortvivlelse.

"Jeg tror, at hvor stor Deres sorg end er, kan Herren dog hjælpe og trøste Dem," sagde Sablin stille.

"Lad os tage hjem til mig," hviskede hun. "Sig mig, hvad jeg skal gøre. Å, hvad skal jeg dog gøre!"

Damen, som Sablin talte med, havde et meget tiltalende ydre. Tårerne, det uordentlige hår, de blege kinder, de store, strålende, tårefyldte øjne klædte hende. Men netop fordi han syntes om hende, ville Sablin ikke køre med hende. "Himlen må vide, hvem hun er?" Verzinskys kyniske bemærkning faldt ham ind. "Hvis hun nu kun er en dreven eventyrerske? Han ville gøre sig godt klokken ni om morgenen i sin regimentskommandants hustrus hjem."

Han så på hende og var ved at sige nej, men der lå en oprigtig fortvivlelse i den unge kvindes blik, at han besluttede at fuldføre dette nye anliggende.

"Godt," sagde han, "lad os tage afsted."

21

Stuepigen betragtede Sablin forbavset, da hun hjalp ham hans kappe af. Hun kom endnu en gang ind i salonen og spurgte: "Skal jeg servere the?"

"Ja, dæk i spisestuen," sagde Sorka Nikolajevna og satte sig på sofaen ved siden af den lænestol, hvor hun havde bedt Sablin tage plads.

Gaden, lejligheden med de små værelser, den kokette, nydelige stuepige, vifterne på væggen, palmerne, fotografierne, billederne mindede Sablin på mange måder om erfaringerne fra ungkarletiden, og han var uvilkårligt på sin post. Han var ikke kommet derhen for at opleve et pikant eventyr.

"Jeg hører," sagde han.

Sorka Nikolajevna greb hans hænder. Hede tårer løb ned ad hendes kinder. Hun hulkede nervøst.

"Nå, De må berolige Dem … Sorka, … Sorka … undskyld, jeg kender ikke Deres fædrenenavn …"

"Nikolajevna," svarede hun næppe hørligt.

"Drik lidt vand."

Og Sablin gik ind i sideværelset, hvor Tanja dækkede bord, og hentede et glas vand.

Sorka drak nervøst. Klaprende slog hendes tænder mod glasset.

"Nej, forstille sig sådan kan selv ikke den dygtigste skuespillerinde," tænkte Sablin.

"Jeg ville dø," sagde hun sorgfuldt og slog øjnene op. "Jeg må dø. Hele natten har jeg ikke sovet, men hele tiden tænkt og tænkt. Jeg gik hen og bad til gudsmoder fra Kasan og besluttede

at styrte mig i Fontankaen, når jeg havde bedt. Jeg havde allerede valgt mig vågen ved Anitchkov-broen. Jeg bad, bøjede mig til jorden … Å, hvor gerne ville jeg dog ikke leve!"

Højt grædende greb hun Sablins hånd, som om hun søgte hjælp hos ham.

"Jeg ved, at det er umuligt at leve videre, at alt er forbi, og dog ville jeg så gerne leve. Rundt om går mennesker, støder til mig i forbigående, og jeg ligger på knæ og beder om et under … at alt det, som var, kun måtte være en drøm, et hæsligt mareridt, at alt igen må være godt som før, når jeg vågner: Stille ensomhed, en morgentur med Valja og om aftenen et brev fra Alexander Ivanovitch, min mand … og at alt det andet ikke var. Jeg beder om det og ved, at det alligevel ikke er muligt, at det ikke kan være sådan, jeg føler, at det frygtelige, som var, var virkelighed. Jeg trygler: Lad det så da have været, men kun en udvej! Blot ikke dø! Jeg er jo da så ung endnu. Jeg har levet så lidt og allerede det forfærdelige."

"Men hvorfor må De dø? Der gives ingen sorg, som ikke kan helbredes og glemmes. Hele livet ligger da for Dem," sagde Sablin.

"Ja. Derfor har jeg også bedt. Jeg bad, men vidste alligevel, at det er umuligt. Om et under tryglede jeg, men hvordan kan der ske et under, når man siger, at der ikke findes nogen gud, og at gudsmoder kun er et sagn … Da bad jeg om et under," sagde hun rolig og fast, "men følte dog, at jeg var fast besluttet på at dø. Alt gennemtænkte jeg, at jeg ville gå til vågen, tage min pels af. Min pels gjorde det mig ondt for; når den bliver våd, ødelægges den. Valja kunne jo få den. Jeg har også stukket en seddel fast inden i om, at man skal give Valja den. Så bøjer jeg mig over rækværket,

kniber øjnene til og styrter mig ned. Og jeg var fast besluttet. Jeg ved jo, at der ikke findes anden udvej. Jeg rejste mig for at gå, for at gøre en ende på det. Og pludselig ser jeg epauletterne med Alexander Ivanovitchs korpsnummer. Jeg troede slet ikke, at det var et levende menneske, som stod der. Jeg tænkte: En vision!"

Hun trak vejret og drak en slurk vand. Tårerne var udtømt. De smukke øjne så resolut frem for sig, håret krusedes i nydelige lokker og bølgede om tindingerne. De generede hende og med en lunefuld, instinktiv koket bevægelse rystede hun dem tilbage.

"De tror ikke på undere," sagde Sablin stille. "Men var det da ikke et under, at jeg netop i den stund skulle komme ind i katedralen og bringe Dem meddelelse om Deres mand? Vor sorgs hellige trøsterinde kan gøre lidet iøjnefaldende undere for at redde de fortabte."

Ved Sablins ord trak hendes ansigt sig sammen af indre kval. De store, blå øjne fyldtes på ny med tårer, og hun græd så bitterligt, stønnede så utrøsteligt som et lille barn.

"Men hvorfor så dette forfærdelige. Han kommer jo dog om aftenen og om morgenen en anden. Jeg er jo allerede syg. Disse skurke har smittet mig. I går var jeg hos lægen. Han sagde, at det er uhelbredeligt. Det er en slem sygdom … Hvordan skal det gå? Jeg er helt alene, hvem hjælper mig? De kommer i hobe, drikker, larmer og så bliver én tilbage hos mig og gør, hvad han vil. Modbydeligt, ækelt! Men hvad kan jeg gøre? Beklage mig? Sige min mand det? Alexander ville dræbe mig og sig selv. Intet sted beskyttelse. En sådan skændsel. Der kommer en lette, et frygteligt udyr. Jeg kan ikke udstå ham. Han truer: Vil skrive til

min mand, afsløre alt for ham, hvis ikke … Hvad kan jeg gøre? Jeg må føje ham. Alt er mig så modbydeligt. Og nu er jeg tilmed blevet syg. Jeg vidste slet ikke, at der fandtes sådanne sygdomme. Sig mig så, hvad andet har jeg at gøre end at dø," udbrød hun og pressede sit tårevædede ansigt mod Sablins hånd. "Men jeg vil alligevel ikke dø! Jeg vil ikke!" råbte hun ganske som et egensindigt barn.

Nogle minutter græd hun således så helt ude af sig selv, at hun ikke kunne berolige sig. Sablin gav hende igen vand. Et helt drama udviklede sig for ham, et indviklet, moderne drama. Han forstod, at her ikke kunne være tale om nogen kærlighed eller laden sig rive med, men her blev naiviteten, som sikkert var mere dumhed og svaghed, udnyttet af gemene, foretagsomme folk. Hvem kunne det være? Men det var jo i grunden ligegyldigt. I al fald havde de slæbt den unge kvindes lykkelige liv ned i smudset og bragt hende så vidt, at der virkelig ikke var andet tilbage for hende end at gå i døden.

"De siger, at det er friheden," sagde Sorka Nikolajevna fuld af raseri og så på Sablin med sine våde øjne. "En ny livsform. Jeg," udbrød hun bestemt, "kan ikke leve sådan. I aften kommer han! Hvad skal jeg dog gøre? Jeg kan ikke forsvare mig. Han er stærkere end jeg. Godt … jeg løber bort … jeg løber bort … og om natten … om natten kaster jeg mig i vågen. Å, gudsmoder har alligevel ikke reddet mig. Altså fortjener jeg det ikke!"

"Vent," sagde Sablin. Han vidste endnu ikke selv, hvad han ville sige, og hvordan han skulle hjælpe hende. "Vent. Det er alt sammen ikke nødvendigt. Ingen vil komme til Dem. Ja, ingen vil blive lukket ind. De siger i aften. Altså fra klokken fire vil min tjener Timotheus holde vagt i Deres entré til i morgen

tidlig. Han er et kraftigt menneske, gammel forhenværende soldat. Og luk ingen ind. Det er meget simpelt: Hendes mand er kommet, siger han. – Og i morgen bringer jeg Dem til et sanatorium i Finland. Det er noget snak, at det ikke kan helbredes. Der vil De komme Dem fuldstændig, og alt vil glemmes. Og endnu ét. Mig giver De, Sorka Nikolajevna, i morgen et brev med til Deres mand, et godt, smukt brev. Men ikke, ikke med et ord omtaler De Deres ulykke. – De har fået lungebetændelse … Det kan se ud som tuberkler. De rejser bort for at komme Dem, og hører De, hører De," gentog Sablin indtrængende og genoplevede i tankerne sit og Vera Konstantinovnas drama, "aldrig, aldrig må De blot med et ord, med et suk, med en hentydning lade Dem mærke med, hvad der er sket! Lad det være Deres kors, men tilføj ham ikke dette slag, for De ved ikke selv, hvor højt han elsker Dem."

"Jo, jeg ved det," sagde hun sagte. "Men kan jeg så leve videre nu?"

"Naturligvis. Krigen varer længe endnu, og De har tid til at komme Dem. Så vil De igen fortrylle Deres mand. Og lykken sætter atter bo hos Dem."

Sorka Nikolajevna så Sablin dybt ind i øjnene, greb hans hånd og trykkede den mod sine læber. Så tog han hendes hånd og kyssede den.

22

Hjemme fandt Sablin et brev fra Matznev med opgivelsen af en adresse. Dér skulle han indfinde sig klokken ni om aftenen og banke på døren på en særlig måde. Sablin ærgrede sig.

"Hvad pokker skal det betyde," brummede han. "Det lyder som i en dårlig knaldroman."

Han kørte til Tanja i instituttet, kørte til en bekendt læge og talte med ham om Sorka Nikolajevna, talte telefonisk med et sanatorium i Raivolovo, bestilte et værelse, lovede personligt at bringe sin patient derud næste dag, sendte sin gamle tjener Timotheus til Pusjkinsgade, fik endnu tid til at aflægge besøg for Georgievsker-dumaens præsident, og var klokken ti om aftenen på det aftalte sted.

Alle disse fortrædeligheder havde trættet ham, men han gjorde det gerne, alene fordi Sorka Nikolajevnas pinlige anliggende også kastede en mistanke på ham, og det slet ikke var et helt ringe offer, han måtte bringe. Men af kristelig kærlighed havde han besluttet at føre denne påbegyndte affære til en lykkelig slutning og at redde Sorka Nikolajevna. Han anså det for nødvendigt at indvi Matznev i hendes drama, for at han kunne holde øje med hende og hjælpe hende, når han selv tog til fronten. Til Matznevs karakter kunne han have fuld tillid.

Da han med knoerne bankede på døren til en ubekendt bolig ved enden af Sergievsker gaden, hørte han det rasle bag døren, og Matznevs stemme spurgte: "Hvem dér?"

"Det er mig, Ivan Sergejevitch," svarede Sablin.

"Hvem er De?"

"Sablin, kan du da ikke høre det?"

"Der findes mange Sabliner i verden. For- og fadersnavn?" spurgte Matznev.

"Aleksander Nikolajevitch. Hvad er det for noget idioti. Indrøm, at det er dumheder, Ivan Sergejevitch."

"Vist ikke dumheder. Hvad hedder din første kærlighed?"

"Kitty," svarede Sablin leende.

Døren åbnedes, og Sablin faldt i sin gamle ven filosoffens arme.

"Nå god dag, god dag lille ven," sagde Matznev, "og vær ikke vred, kære Sascha. Vi lever i sådanne dage, at man må studere Pinkerton for ikke at komme i klemme."

Matznev lukkede døren omhyggeligt til, satte kæden for og drejede nøglen om.

"Det er godt," sagde han, "nu er alle samlet."

"Hvad er det for en lejlighed?" spurgte Sablin.

"Denne? Sangerinden Morgensterns. Husker du Grizenkos passion? Men hverken hun eller hendes tjenerskab er her. Vi er alene."

Han førte ham ind i en ikke stor, men smukt udstyret dagligstue, hvor Repnin og Grizenko sad med alvorlige ansigter, som slet ikke passede til de kokette omgivelser. Værelset lå i halvlys. Den eneste tændte lampe havde en mørklilla silkeskærm med gule kniplinger og kastede kun sit lys på bordet.

Efter at de havde vekslet nogle ligegyldige ord om tjeneste og befindende, satte alle sig.

"Til sagen," sagde Grizenko, idet han henvendte sig til fyrst Repnin.

"Aleksander Nikolajevitch," sagde Repnin. "Vi har kaldet dig hertil, for at vi sammen kan tale – rådslå om et meget pinligt og vanskeligt anliggende, som må udrettes til zarens og Ruslands redning. Erklærer du dig på forhånd enig med os? Har du tillid til os, dine gamle regimentskammerater?"

"Ubetinget. Jeg ved, at I aldrig ville foretage jer noget mod Hans Majestæt zaren, ligesom jeg også vil blive ham tro."

"Tak, Sascha," sagde Matznev.

"Zarens sidste manifest til hær og flåde er dig bekendt?" spurgte Repnin.

"Jeg læste det i forgårs op for mit korpsregiment, og det blev besvaret med begejstrede hurraråb."

"Efter dette manifest skulle logisk følge Rasputins fjernelse, oven i købet forvisningen til et kloster, og Alexandra Feodorovnas fjernelse fra regeringsanliggender," fortsatte fyrst Repnin sagte. "Dette er ikke sket. Det er et andet spørgsmål, hvor vidt den beskyldning beror på sandhed, at kejserinden sympatiserer med tyskerne og står i forbindelse med dem. Jeg for mit vedkommende ved bestemt, at det ikke er sandt. Kejserinden hader kejser Wilhelm på grund af de ydmygelser, som hun måtte udstå, da hun som stakkels forlovet blev sendt hertil til besigtigelse og vist tilbage af Alexander III, som ikke egnet. På Wilhelms initiativ måtte hun vende tilbage og blev russisk kejserinde. Hun er stolt og egenkærlig, og sådanne fornærmelser tilgiver en kvinde ikke! Nå, det er ganske ligegyldigt. Folket anser hun for at være skyld i alt. Folket er oprørt. Vi har revolutionen lige for døren. Partierne arbejder på den. Magthaverne vil kun opnå en omvæltning ved hoffet, men de mørke satansmagter hæver hovedet og vil styrte kejseren fra

tronen. Revolution, uro, uorden har vore fjender brug for, fordi Tyskland så håber at gå forud for os som sejrherrer i kampen. Oprør har vore venner også brug for, for ellers ville det russiske folk og arméen udføre sin herskers befalinger, stræderne ville blive vore, og den gyldne tidsalder ville begynde for Rusland. Når de slaviske floder styrter ud i det russiske hav, vil familietvisten mellem de slaviske folk ophøre ganske af sig selv. Det vil England ikke tillade. Jeg har vished for, at folket ophidses ved hjælp af engelske penge. Vi går frygtelige begivenheder i møde, mine herrer, hvis vi ikke udfører det, som kejseren ikke kan beslutte sig til: vi må fjerne Rasputin."

"Hvordan skal man gøre det?" spurgte Sablin.

"Dræbe ham," hviskede Repnin næppe hørligt. "Alt er allerede forberedt. Denne mission er overtaget af ..." Repnin bøjede sig tæt hen til Sablins øre og hviskede nogle ord.

"Det er ikke muligt!" udbrød Sablin. "Nej, mine herrer, lad være. Hold dem tilbage. Det er vanvid. Aldrig vil disse hænder besudles med blod. Det kan de ikke, de er ganske simpelt ikke fysisk i stand til at dræbe nogen. Den tredje kender jeg ikke, men de andre prægtige ynglinge, efterkommere af vore bedste familier – og mord!"

Sablin kom til at tænke på sine natlige samtaler med Verzinsky, og han måtte indrømme, at Verzinsky havde ret. En opstigen eller en fornedren sig – det drejede sig ikke her om udtrykket, men om meningen – til mord – det kunne ikke enhver. Og os er det ikke givet. Han kom til at tænke på Verzinskys ord om de to centner kød, som måtte skaffes til side, og han kunne ikke forestille sig, hvordan de personer, Repnin havde nævnet ham, skulle kunne udføre det.

Den ene var et blegt, sygeligt ungt menneske, af ædel karakter, grublende anlagt, en slægtning af zaren med smukke, hvide hænder, uden fysisk kraft. Den anden aristokrat, talentfuld, dygtig, med hjertet på rette sted, og den tredje, som Sablin kun kendte lidt, var, selv om han førte det store ord, journalist, forfatter, folketaler, men aldrig på nogen måde morder.

Sablin udtalte sine betænkeligheder.

"Kan I virkelig ikke leje andre mordere?" endte han sin livligt holdte tale.

"Kære Sascha," sagde Matznev. "Alt er overvejet. Hertil egner sig ingen lejede mordere. Å, hvad! To gange er det forsøgt og mislykkedes. Du må forstå, Sascha, at dette er en djævelsk magt. Og kæmpe mod Djævelen kan kun de, som ikke frygter hans djævelske trolddom, de, for hvem han kun er en snavset, fej bonde."

"Å, de er ikke i stand til det, forstår det ikke. At dræbe et menneske, om han end er nok så gemen, det er ikke så ligetil, mine herrer! Og så – hvor ville de så gøre af liget? For lade det ligge kan man da ikke. En helgen ville han jo blive gjort til. Der ville blive lavet relikvier. Nej, mine herrer. Og hvordan skal det gå for sig? Hvor? Han er da ikke så naiv, at han løber i den første, den bedste fælde, hemmeligt politi bevogter ham. Nej, mine herrer, jeg er bange for, at det kun vil blive være ved det. Lad skomageren blive ved sin læst."

"Alt er organiseret," sagde Repnin. "Vi tre, og vi beder også dig være med, skal være i reserve for det tilfælde, at noget ikke går, som det skal, at de må have hjælp, eller at sporene skal udviskes. Kan vi også regne med dig?"

"Ja, naturligvis kan I det," sagde Sablin. "Når og hvor! Jeg står ganske til jeres disposition."

"I morgen nat. Han har sagt, at han vil komme i huset ved Moikaen, hvor der er lovet ham et stævnemøde med en dame af selskabet, som han allerede længe har haft kig på. Der skal alt afgøres. Vi skal holde vagt hér."

"Å Gud! Hvilket smuds," udbrød Sablin. "Kobleri, list, bedrageri og mord!"

"Ja, kære Sascha, mord er ingen køn affære," bemærkede Matznev og rynkede panden. "Men Rasputin er ikke en mand, man kan udfordre og knalde ned med en pistol. At mordet bliver begået af disse mennesker vil bevirke, at de stiger i folkets agtelse, retfærdiggør desuden mordet i zarens øjne og hjælper måske med til det følgende skridt, at fjerne kejserinden fra politikken."

"Men hvis det falder anderledes ud? Å, mine herrer, mine herrer, det er ikke arbejde for os, det, som vi hér har påtaget os. Hvor stort end formålet kan være – midlerne er ikke fornemme og ikke smukke. Men vi er skabt til ædle gerninger!" udbrød Sablin.

"Aleksander Nikolajevitch," sagde fyrst Repnin indtrængende. "Længe har vi overvejet sagen. Der findes ingen anden udvej. Nu er tiderne ikke sådan, at man kan svømme med strømmen. Altså: På gensyn i morgen på denne tid. Bank på. Den fælles parole: Hævn!"

23

Klokken tolv kom Sablin hjem og glædede sig til et bad og sin seng, for morgendagen ville bringe ham megen uro og nervøsitet. Han trængte til ro. Men på denne bevægede dag gik ikke alting, som han ville. Der var lys i arbejdsværelset, og næppe var Sablin trådt ind før onkel Jegor Ivanovitch Oblenissimovs svære, massive skikkelse rejste sig fra en lænestol og næsten knuste ham i sine arme.

"Endelig! Hvor har jeg dog ventet på dig! Jeg var allerede bange for, at jeg ikke mere ville træffe dig. Fem gange har jeg ringet på i løbet af dagen og stadig hed det: Ikke hjemme, ikke hjemme. Hvor uventet du er kommet. Forsynet har sendt dig i rette øjeblik, hvor begivenhederne tårner sig op. I morges var jeg ude at spadsere og ser, at han kører i en droske med en overordentlig nydelig, forpjusket dame. Jeg var lige på vej til Dumaen. Vender sig ikke en gang om efter mig. En luskepeter, vor lille excellence! Nå ja, det er jo også på tide, du kan jo ikke sørge hele dit liv. Du er jo en ung mand endnu. Men du er blevet grå, se blot på tindingerne, som en bæver fra Kamtchatka."

"Hvis De, onkel, kendte de omstændigheder, som foranledigede mig til at ledsage denne mig fuldstændig fremmede og ubekendte dame, ville De sikkert ikke tale sådan," sagde Sablin, og det lå ham på tungen at tilføje: Lad mig i ro, jeg er dødtræt. Men verdensmandens traditionelle takt og gæstfriheden vandt overhånd, han fik bugt med sin træthed og sagde:

"Men hvorfor bliver vi stående? Sæt Dem dog, fortæl mig, hvordan man kæmper hér ved den indre front, mens vi helt har

opgivet det ved den ydre."

"Ja, Sascha, vi kæmper, og sejren er nær. De allierede er på vor side," sagde Oblenissimov og lod sig tungt falde ned i lænestolen.

"Det hører jeg allerede for anden gang i dag. Ganske vist kun i antydninger. De allierede ønsker arméens ødelæggelse, just som vi står foran fremmarchen og sejren. Hos os i skyttegravene har vi altid troet, at revolutionen var *Made in Germany* for bedre at kunne undertrykke og tilintetgøre os. Men ikke de allierede. Det har de ingen fordel af."

"Sascha, dagens løsen lyder: Uden revolution, ingen sejr! Først revolution, afsættelse af zaren og Alexandra Feodorovna fra tronen, sammenkaldelse af en nationalforsamling og så sejren. Vi kender stemningen i arméen. Arméen tror ikke på zaren. Den kan ikke kæmpe og sejre under løsenet: For tro, zar og fædreland. Zarørnen har sit århundrede bag sig, det er på tide, den stedes til hvile. Under revolutionens røde fane marcherer vi og sejrer ..."

"Det er ikke sandt. Det er bagtalelse mod arméen, officererne, soldaterne. Endnu i forgårs brusede nationalhymnen gennem dækstillingerne hos mig, og skoven dirrede under de hurraer, som blev udbragt for den russiske armés forgudede øverste krigsherre!"

"Det er kun tvunget, Sascha. Det er inertien, man må overvinde og kæmpe imod."

"Zarens manifest om krigens hellige mål har glædet alle, som forstår situationen, i høj grad, anførerne har fået nyt mod, og den grå mængde følger dem, hvorhen de så bliver sendt."

"Russiske mål!" udbrød Oblenissimov og gik op og ned i værelset. "Du siger: Russiske mål! I verdenskrigen kan der ingen russiske mål være, der kan kun findes fælles mål i overensstemmelse med de allierede. Vi fører ingen selvstændig krig. Vi må ikke glemme, at Frankrig financierer os, og at England sender os våben!"

"Jegor Ivanovitch," sagde Sablin og rejste sig ligeledes fuld af forargelse. "Husker du, hvad du tidligere har sagt, da der herskede dyb fred? Da beviste du og dine ligesindede, at der ingen krig ville eksistere mere. Husker I, hvilket smuds, hvilke bagvaskelser og fornærmelser I dængede over Pauls, Alexander I. og Nikolaus I's hellige minde, fordi de sendte tropper til Vesteuropa i kampen mod revolutionen og Napoleon? I kaldte Rusland Europas gendarm og lagde i ordet gendarm jeres specielle, hæslige betydning. Nu vil I af Rusland og dets armé skabe en politistyrke, som I opstiller til beskyttelse for den udenlandske kapital. Hvad kommer det Rusland ved, om den engelske eller tyske industri sejrer, om der på den plov, den kop, det stof, som den russiske bonde køber i guvernementet Perm eller Vjatka står *made in England* eller *made in Germany*? Vi må stræbe efter, at der på hver genstand står russisk fabrikat! Dette stræber kejseren efter, og denne stræben forstår folket, men at anstifte revolution og styrte zaren i det store øjeblik, hvor han begejstret har erklæret, at vi kæmper for russiske interesser, det er en forbrydelse, der ikke findes navn for. Så snart arméen bliver klar over, at det er jeres mål at tilintetgøre Tyskland for at styrke England og beskytte den franske selvkærlighed og farefrihed, vil han vægre sig ved at kæmpe videre. Den russiske soldat føler ikke det ringeste had mod tyskerne, hvert øjeblik er

han rede til at række dem hånden til forsoning, men han forstår også, at hvis tyskeren hindrer ham i at leve og er kommet ind i hans land må han jage ham ud. Zarens ord: Jeg nedlægger ikke våbnene, så længe en tysker endnu befinder sig på russisk grund! forstår enhver. De er også forståelige for tyskerne. Når tyskerne erfarer, at Rusland kæmper for sine egne hellige mål og ikke for eventuelt at knuse Tyskland, vil det opgive modstanden mod os ..."

"Aha, så er du kommet til det, som vi frygter så meget, som vi er blevet hemmeligt sammensvorne for, som forsamler sig for at overveje, hvad der er at gøre. Fred. Når tyskerne trækker sig tilbage bag Kalisch, når Rusland indtager Konstantinopel, altså har nået det mål, som zaren har sat, går I så ikke mere til Berlin?"

"Jeg gad vide hvorfor?"

"Og tilintetgørelsen af den tyske imperialisme?"

"Den forstyrrer os ikke. Tværtimod, den hjælper os med at tæmme den meget farligere engelske imperialisme."

"Sascha! Sascha! Hvem er da vor fjende?" udbrød Oblenissimov og blev stående tæt foran Sablin, som lænede sig til skrivebordet, gennemborende ham med sine fremstående, strålende øjne.

"England," sagde Sablin fast og bestemt.

Oblenissimov veg tilbage og blev stående nogle øjeblikke tungt åndende og bevægede læberne, men uden at frembringe et ord.

"Så? Godt!" kæmpede det sig endelig frem af ham. "Lige sådan tænker man i Zarskoje Selo. Hvis jeg ikke kendte dig fra vuggen, ville jeg tro, at du arbejdede hånd i hånd med tyskerne.

Nå, sådan! – Ja, Sascha, trods alt vil jeg sige dig, hvorfor jeg er kommet til dig. Tag mig det ikke ilde op. England ser naturligvis zarens og hans omgivelsers stemning. Det har ikke mere tillid til ham og ønsker ham afsat."

"Jeg håber dog, at I, hvis det ikke skulle lykkes os at hindre jer, vil hidføre denne omvæltning til Englands fordel på en kultiveret måde," sagde Sablin og sænkede stemmen.

"Naturligvis. Det indestår jeg for, det garanterer jeg! Ikke et hår vil blive krummet på hans hoved. Zarværdigheden er også Ruslands og dets revolutions værdighed. Det ædle russiske folk vil give verden et eksempel ved sin humanitet, oplysning og sit ædelmod. Vi har intet imod zaren, vi har kun noget imod Nikolaus II's person og dem, der danser om ham, som vi anser for mørke magter."

"Men hvis de mørke magter på en eller anden måde blev fjernet fra kejseren?" spurgte Sablin.

"Det ville kun fremme opløsningen. Vid, at alle øverstkommanderende er på vor side. Kun Evert vakler endnu."

"Hvem har I at sætte i stedet for den regering, som I har til hensigt at omstøde? Bliver I så ikke også uden folk, som den gang vi taltes ved før krigen?"

"Å, vær bare rolig. Folkene er der allerede sørget for, alle sammen de herligste mennesker, humane og de allierede trofast hengivne."

"Jeg troede, at du ville sige Rusland!" bemærkede Sablin med ironi og bebrejdelse i stemmen. Men Oblenissimov mærkede ikke ironien.

"Nej, vore forbundsfæller," gentog han bestemt. "Hvad er Rusland? Rusland uden Europa er lig nul. Har Dostojevski ikke

sagt: En russer har to fædrelande, Rusland og Europa?"

"Ja," sagde Sablin, stadig med samme ironi, "det er svært for en russisk statsmand at leve uden Bismarcks, Baconfields, Poincarés, Clemenceaus og Buchanans anvisninger. En af vore landsmænd bliver ikke anerkendt, om hans pande er aldrig så høj. Og hvordan kan vi leve uden Paris, Monte-Carlo, Nizza og engelsk snobberi? Så ville vi jo gå til grunde. Vi små bønder! Vi ville!"

"Det hellige Rusland," sagde Oblenissimov og blev atter stående foran Sablin med hævet finger, "er endnu et barn mellem nationerne."

"Med en engelsk miss og en fransk bonne."

"Men hvorfor ikke? Det er godt. Kultur! Noget dårligt vil de aldrig lære af det. Jeg, Sascha, har først tillid til det hellige Rusland, når der i hver russisk rønne i stedet for et helgenbillede i hjørnet vil findes elektrisk lys og W.C. Så længe behøver det en bonne og en miss. Men du vil vel lægge dig. Addio. Å, hvor smukt! Addio ... Au revoir ... Good night!"

"God rolig nat!" sagde Sablin på russisk, ikke dårligere, men dybere, idet han fulgte sin onkel ud.

24

"I grunden er jeg forpligtet til at aflægge beretning om det, som foregår," tænkte Sablin, mens han var ved at prøve på at falde i søvn. "Men hvem skal jeg anklage? Oblenissimov, Buchanan, alle de øverstkommanderende undtagen Evert, som havde erklæret sig indforstået med at styrte zaren? Skulle man forhøre dem, udforske dem, konstatere, hvem der var de egentlige skyldige, og så henrette dem som forrædere, således som man havde henrettet Massojedov på grund af gamle, lidet væsentlige synder. Men hvem skal jeg sige det til? Krigsminister Schuvajev? Vil han nogensinde vove at blotte de øverstkommanderende? Ak nej, denne gamle militærembedsmand dør hellere af angst og vil højst hviskende bønfalde mig: 'Ti, ti. Sig det ikke til nogen. Tys'."

Sige det til zaren selv? Sablin tænkte på sit forsøg i sin tid på at tale med zaren, hvor han på en så tåbelig måde var blevet standset af Rasputin, og rystede på hovedet. Er zaren da selvhersker endnu? En selvhersker er mægtig gennem sine bojarer, sine generaler; men hans bojarer har allerede været ham utro, endnu før folket rejste sig. Stakkels zar! Hvis han åbent ville sige ham det, som han havde forstået af Repnins antydninger og hørt i samtalen med Oblenissimov, ville zaren fuldstændig tabe hovedet – men hvad skal han altså gøre, hvem skal han støtte sig til, hvem skal han tro? Alle Ruslands spidser, alle dannede var mod zaren, og folket så uvidende, at der ingen fører kunne findes i det. Der fandtes ingen fører! Men et folk uden anfører er som en blind hjord. Altså tie og gøre sit lille arbejde: kommandere et korps og gøre det kampdygtigt.

Men hvorfor? Kæmpe i de hellige måls navn, som var kundgjort af zaren, for at sætte korset på Sophia-katedralen, for at Polen kunne få sin frihed af Ruslands hænder, som Serbien og Bulgarien havde fået den, eller kæmpe for at knuse Tyskland, for at England triumferende kunne tilrive sig verdensherredømmet?

Sablins hele kummer lå i, at han ikke kunne erklære sig enig med Dostojevski i ikke udelukkende at betragte Rusland som sit fædreland, men også Europa. Rusland elskede han over alt. Han var villig til at give sit liv for det, og hvis man havde sagt til ham, at hele Europa måtte gå til grunde for Ruslands vel, ville han ufortøvet have sagt: "Ja, lad det ske, når kun Rusland vedbliver at leve!" Nu følte han, at det gik omvendt: Rusland gik under for Europas skyld. Og han kunne ikke forhindre det.

Angive ville han ikke. Ikke blot fordi det var formålsløst, men hovedsagelig fordi angiveri var ham lige så meget imod som mord. Vi gamle adelige er ikke mere i stand til det. Vi er ikke udelukkende zarslaver, som er i stand til alt, endog til nedrigheder, men vi er allerede for meget påvirkede af den vesteuropæiske kultur, har antaget dens forfinede ridderlighed, som oven i købet slet ikke passer til den rå nutid.

Først hen imod morgen faldt han i søvn, men vågnede igen tidligt. Han måtte få Sorka Nikolajevna bort med barnet, opløse hendes hjem, lade møblerne magasinere, ordne alt. Klokken tre ville han efter sin beregning være færdig med alt. Derefter ville han tage hen til Tanja, som han næppe havde set i går. Han måtte også på kirkegården.

Petersborger-livet havde grebet ham med alle sine komplikationer. Klokken var otte, Sablin var ved at gå ud, da

telefonen ringede.

"Det er Alexei Andrejevitch Polivanov. Jeg ved, at Deres tid er meget optaget," sagde den tidligere krigsministers knirkende stemme, som Sablin kendte så godt. "Jeg ved, at De kun er her i kort tid, men alligevel ville jeg gerne bede Dem være hos mig ved femtiden. Naturligvis kun hvis De ikke er bange for Deres reputation og vil besøge en mand, som er faldet i unåde."

Sablin, som allerede var ved at undskylde sig, svarede, så snart han hørte denne sidste bemærkning:

"Ja vel, Deres Excellence, jeg kommer under alle omstændigheder."

25

Sablin havde kendt Polivanov i lang tid, de havde truffet hinanden i Petersborgs militære kredse, men de havde aldrig været venner. Han havde i al stilhed iagttaget Polivanov og havde i de sidste år før krigen åbent udtalt sine anskuelser om armeen overfor ham. Han agtede Polivanov og ville en tid lang mægle mellem zaren og ham, som ikke stod godt overfor hinanden. Derfor havde han studeret Polivanovs karakter, men så opgivet tanken som uudførlig.

Polivanovs ungdom var faldet i reorganisationens tid, da der blæste virkelig forårsluft i Rusland, da livegenskabet blev ophævet på et ord af zaren, da den offentlige edsvorneret og den almindelige værnepligt blev indført. Som ung officer stod Polivanov under indflydelse af Miljutin, som han skattede højt.

Ikke uden stolthed betonede Polivanov selv, at han ikke var russer, men tatar, at hans families navn oprindelig var Peglevan-Pascha-Peglevanov og ikke Polivanov. Samtidig kneb han så sine små skarpe øjne sammen og smilede med det for ham ejendommelige smil og gav derved at forstå, at han holdt russerne for lavere stående end tatarerne og som nation tatarerne undergivet. Men alligevel elskede han Rusland af hjertet og stræbte at øge dets berømmelse, til trods for at han foretrak Europa, ja tilmed Asien for Rusland.

Hans mest udprægede karaktertræk var personlig ærgerrighed. Han voksede op i omgivelser, som ved herkomst, forbindelser og rigdom stod højere end han selv, og han ville ikke blot nå til samme højde som Miljutin, Richter, Dragomirov, men stige endnu højere. Han havde også forstand og

udholdenhed til det. Han drømte om en glimrende hof- og militærkarriere. Han trådte ind i livgarde-grenaderregimentet, som den gang, i slutningen af halvfjerdserne, var zarens yndlingsregiment, og stræbte efter at blive fløjadjudant hos zaren, kunne også af mange grunde regne med det.

Så begyndte den russisk-tyrkiske krig. Drevet af ønsket om at udmærke sig, ventede Polivanov ikke, til hele garden rykkede ud, men sluttede sig, følgende den trang, som den gang greb ungdommen, til en frivillig gardeafdeling og blev straks i begyndelsen ved overgangen over Donau hårdt såret af et skud i halsen.

I stedet for at blive fløjadjudant og have en god karriere for sig, i stedet for berømmelse, ære og Georgievskorset, som han mente at have gjort sig fortjent til, i stedet for glans og lykke måtte han nu ligge i sengen med et hårdt sår og store smerter med bevidstheden, om at han ville blive krøbling for hele livet, og at han med krum hals ikke mere var duelig til fronttjenesten, den eneste tjeneste, han anså værdig for en officer.

Hans kammerater, som med livgrenader-regimentet deltog i Balkan-felttoget, fik ordener og udmærkelser og sprang forbi ham, som dog havde præsteret mere end de, da han var gået frivilligt i krigen og havde været tapper, hvilket han havde bevist ved sit sår. Og nu kom han af den grund tilbage for dem.

Disse svære livsskuffelser fik ham til at tvivle på skæbnens og zarens retfærdighed. Misundelse slog sig til, og en anden, mindre energisk karakter ville måske være gået til grunde på stedet. Men det var ikke tilfældet med Polivanov.

Han satte sig ved bøgerne, fik en glimrende afgang fra Krigsakademiet, trådte ind på Ingeniørakademiet. Da han

måtte give afkald på fronttjenesten, forberedte han sig til militærforvaltningstjenesten og forsynede sig med så megen viden som muligt for i givet øjeblik at være forberedt på alt.

Det var Alexander III's rolige regeringstid. Rusland solede sig i sin magt. Zarens mægtige skikkelse, hans retlinede, russiske forstand virkede på Europa, og det var ved at forgå af ærefrygt for Rusland. Zaren sluttede den fransk-russiske alliance og Rusland blev til en gåde, til en magt ved sin uigennemskuelighed. Den russiske zar turde tillade sig udtalelsen: "Når den russiske zar fanger fisk, kan Europa vente."

Det var i de år, Alexander II's reformer bar frugter. Man levede af den kapital, som var blevet samlet på de store reformers tid. Gagerne blev udbetalt i sølv og guld, der blev sparet på alt, men den russiske fane holdt man højt. Det var mådeholdets og ordenens tid. I spidsen for Krigsministeriet stod Peter Simeonovitch Bannovsky og i spidsen for Udenrigsministeriet grev Deljanov, og livet flød afsted stille og roligt uden særlige begivenheder.

Ingen stillinger blev ledige til Polivanov. Det var ikke andet for ham at gøre end at holde forelæsninger og at sidde de foreskrevne timer af i generalstaben. Talenter var der ikke brug for. Man skulle kun bruge arbejdere som hjul i den vældige mekanisme. Det eneste talent var: Alexander III, den eneste vilje: Zarens.

Det var stille.

"Og kedeligt," tilføjede revolutionære gemytter, og til dem hørte utvivlsomt Polivanov. Han var revolutionær af Guds nåde, fra fødslen, et menneske, hvori alt sydede og kogte, som længtes efter rig virksomhed, vidtgående reformer og

reorganisationen. Han så Bannovskys fejl og kunne heller ikke erklære sig enig med Deljanovs arbejde, men foreløbig måtte han nøjes med forelæsninger og sine egne tanker.

Med den nye zar kom også nye folk. Kuropatkin blev krigsminister og udnævnte Polivanov til chefredaktør for avisen "Den russiske Invalid" og "Militært Magasin".

Avisen var lille og intetsigende og havde ingen læsere. Forfremmelser, ordensuddelinger blev meddelt i den. Den indeholdt tørre skabelonmæssigt affattede beskrivelser af parader, inspektioner og manøvrer, som ingen læste, og militærtekniske eller krigshistoriske afhandlinger. Både avisen og magasinet var ringe af omfang, og den den gang voksende russiske presse regnede ikke med dem. Men for Polivanov var de et virksomhedsfelt. I knapt et år havde han udvidet "Invaliden" så meget, havde udstyret sit program så mangesidigt, at såvel den russiske som den udenlandske presse regnede med den.

Som redaktør af "Den russiske Invalid" forstørrede han ikke blot abonnementantallet, men blev selv virksom medarbejder. Polivanov blev bindeleddet mellem militærstanden og offentlighedens faktorer. Den indre politik, som den gang blev skabt af den russiske presse, afspejledes også i "Den russiske Invalid". Men med Kuropatkins udnævnelse til øverstkommanderende over Manchuri-armeen og Sacharovs udnævnelse til krigsminister var Polivanovs og "Den russiske Invalid"s lykkelige tid forbi. Sacharov var en mand af den gamle skole, som frygtede det frie sprog, Polivanov havde brugt i "Invaliden", og Polivanov måtte vige sin plads for den stille, kolde, snævert tænkende og tilmed døve Makachev og fik selv

en indflydelsesløs stilling i fæstningskomitéen. Denne forholdsvis frie tid benyttede Polivanov til at erhverve sig så stor sympati som muligt i offentlige kredse. Samtlige Duma-medlemmer støttede sig i militære spørgsmål til Polivanovs mening og dom. Han blev Dumaens militærkommissions referent, og forstod også at erhverve sig venstrepartiets sympatier. Jævn i omgang, klog, snu, indsmigrende, alsidig dannet forstod han godt at tale fagligt og billedrigt og indførte alt det i Dumaen, som han anså for nødvendigt for den russiske armé. Heri enedes han med A. I. Gutchkov, i hvem han fandt en ivrig medhjælper. Gutchkov, som var civilist, satte ved sin rige viden om militære ting Polivanov i forbavselse, særlig hvad teknikken angik. Som de første bragte Polivanov og Gutchkov spørgsmålet om hærens tekniske uddannelse på tapetet i Dumaen. Luftflåden, det svære artilleri i felten, dislokations-spørgsmålet, endelig spørgsmålet om fæstningerne – alt var deres værk.

Ved det forhold, zaren stod i til Dumaen, tabte også Polivanov i hans øjne. Zaren havde ingen tillid til ham. Zaren regnede ham ikke til "sine", men til "deres", Duma-mændenes. Men han var uerstattelig. Han blev udnævnt til krigsminister Suchomlinovs medarbejder, og de delte rollerne mellem sig. Suchomlinov påtog sig repræsentationspligterne, audienserne, revisionerne, og Polivanov overtog kancelliforretningerne. Og Polivanov forstod at udnytte sin stilling til Ruslands vel. At den russiske armé i året 1914 kunne modtage østrigerne og tyskerne udmærket bevæbnet og udrustet med maskingeværer, kanoner og stålbajonetter, at den i det første år erobrede hele Galizien,

Lemberg, Przemysl og Sanjev, havde man udelukkende Polivanov og Gutchkov at takke for.

Kejseren vidste det. Ved Suchomlinovs hyppige fravær aflagde Polivanov indberetning hos kejseren, og kejseren måtte indrømme hans vidtgående indsigt og den behændighed, hvormed han øvede indflydelse på Dumaen, men han holdt ikke af ham. I Polivanov følte han en fjende af selvherskerdømmet og konstitutionalisterne, en repræsentant for "intelligensen" og tilhænger af demokratiet, som zaren af hans omgivelser så ned på fulde af foragt og modbydelighed. Men særlig holdt kejserinden ikke af ham, og den følelse var gensidig. Kort før krigen blev Suchomlinovs intriger opdaget. Pressen talte om det. Suchomlinov stod overfor afskedigelse, og ingen tvivlede om, at Polivanov vilde indtage hans plads. Han tog allerede mod gratulationer og indgav indberetninger til zaren som en krigsminister, men Suchomlinov kørte til kejserinden, en samtale mellem hende og zaren fandt sted, og Polivanov blev ikke alene ikke udnævnt til minister, men zaren undgik tilmed at træffe ham. Det kølige forhold blev til fjendskab, og Polivanov nærede, dybt krænket, et hemmeligt had.

Krigen gik videre. Massojedovs forbindelser med kejser Wilhelm blev opdaget, og Massojedov blev overgivet til retten, Suchomlinov fjernet fra Krigsministeriet, og da der ikke fandtes andre, blev Polivanov krigsminister. Det viste sig, at armeen var uden ammunition og uden geværer, at den til fire eller seks måneder beregnede krig havde slugt alle forråd. Polivanov og Gutchkov trak alle styrker til, gjorde kæmpemæssige bestillinger i Amerika, og i slutningen af 1916 kom armeen atter på benene. Teknisk set var den lige så stærk

som den tyske, men moralsk var den sunket. Gutchkov og flere Duma-delegerede repræsenterede den idé, at den dannede ungdom efter en kort, militær forberedelse kunne gøres til officerer. De henviste til det engelske og amerikanske eksempel, og Polivanov, som havde gennemgået kadetkorpset, krigsskolen og Krigsakademiet, gik ind på det, og unge mennesker, som hverken kendte militær ånd, patriotisme eller troskab, fyldte hæren, og den vaklede. Der var punkter, på hvilke Polivanov var skyldig, og med dem arbejdede kejserinden. Polivanov blev skildret zaren næsten som en demagog, og på højdepunktet af sin berømmelse blev han fra sin fuldeste virksomhed udnævnt til den beskedne stilling som medlem af Rigsrådet. Hans plads indtog den ligegyldige, talentløse og beskedne intendant Schuvajev, hvis hele fortjeneste bestod i hans ærlighed og næsten latterlige punktlighed.

Det var det hårdeste slag for Polivanov. Han var ikke en gang general à la suite, han var generaladjudant, på en tid, hvor langt yngre end han let fik zarens monogram på deres epauletter. Ham, om hvem man sagde, at han havde reddet Rusland, havde man taget arbejdet ud af hænderne på netop i de dage, hvor man kunne vente, at alle knuder ville løses og berømmelse og ære tilvinke sejrherren.

For at rekreere sig tog Polivanov til Kislovodsk og traf dér ofte sammen med Gutchkov.

Den dybeste bitterhed tærede i ham. Ganske havde han ofret sig for tjenesten. Ved sin søn hang han med al sin kærlighed. Denne unge mand havde netop før krigen gennemgået Krigsakademiet, men alligevel blev han ved fronttjenesten og

drog i krigen med livgarde-grenaderregimentet som kompagnifører.

Sablin kendte ham godt. Det var et stort, sundt, smukt menneske, klog og sine forældre meget hengiven. Han faldt i det første krigsår i spidsen for sit kompagni.

Polivanov elskede også kunst. Men tjenesten lagde beslag på al hans tid, og han kunne ikke beskæftige sig med den. Han elskede naturen og måtte tilbringe hele måneder i sit arbejdsværelse uden at se solen.

I Kislovodsk var han, alene med sin kone, midt i den mest fortryllende natur. Til trods for november skinnede solen varmt, bjergene strålede i gennemsigtige toner. Elbrus viste daglig sin vidunderlige tinde i baggrunden af de violette bjerge, men Polivanov fandt ingen glæde i det. Det, som ene og alene gør mennesket lykkeligt og viser ham verdens skønheder, den kristne kærlighed, havde forladt hans hjerte, og hadet havde afløst den. Han fandt ingen ro. Oprør fyldte hans sind. På spadsereturene smedede han og Gutchkov planer om, hvordan de kunne afsætte zaren fra tronen, og det var ikke mere den russiske stats fordele, som ledede deres tanker og bestemmelser, men personlige følelser.

26

Klokken fem kørte Sablin i en droske op foran det høje hus på Kamennoostrovski-prospektet, hvor Polivanov beboede en beskeden lejlighed. Værelserne var ikke store. I salonen stod de samme møbler sammenpresset, som Sablin var vant til at se i ministerboligens store rummelige sal, tæt og trykket hang de venlige russiske landskabsmalerier, som Polivanov af liebhaveri havde samlet hele sit liv igennem, som hans øjne hvilede ud på, når han ikke havde tid til at glæde sig over naturen udenfor. Alt talte om fortid, om minder, om et afsluttet liv.

Tjeneren, en stor livgrenader, Polivanovs søns tidligere oppasser, trådte ind i spisestuen. Dér sad Polivanov med sin kone og en gæst, en ung civilperson, ved fem-teen.

"God dag, kære Alexander Nikolajevitch," hilste Polivanov ham med eftertryk på hver stavelse og kom ham i møde.

Han var blevet gammel. Hårene var blevet tyndere og grå striber blandede sig i de sorte totter ved tindingerne og på baghovedet. Ansigtet havde et gammelt og indfaldent udseende, og halsen, som var skæv af såret og de hyppige ansigtstrækninger, lagde man mere mærke til end ellers. Men Sablin forstod straks, at han ikke var trykket og nedslået. Hans øjne lynede skarpt under de hængende bryn og foldede øjenbryn og var gennemtrængende rettet på ham med et spotsk smil.

Det unge menneske blev præsenteret som repræsentant for en eller anden handelskomité og tog afsked.

"Hvorhen så hastigt?" sagde Polivanov og så ham opmærksomt ind i øjnene. "De forstyrrer os ikke. Vi har ingen

hemmeligheder. Jeg er et afskediget menneske, som ikke kan gøre nogen nytte mere, og er glad over en gang at se en gammel ven hos mig."

Men det unge menneske vægrede sig og gik.

Polivanov tog plads lige overfor Sablin og så længe elskværdigt smilende på ham, som om han ville finde ud af: Er De med os eller endnu stadig med de andre?

"Nå, nu må De da være tilfreds, Alexander Nikolajevitch," sagde han. "Nu er De da overdænget med våben og ammunition. Nu kan da intet mere hindre Dem i fremmarchen."

"Våben og patroner har vi nok af," svarede Sablin, "men troppernes forplejning er blevet dårligere. Fiskekonserves og tilmed frosset gedekød, det er ingen næring. Brødrationerne er blevet formindsket, og derved bliver soldaten ikke blot legemlig svagere, også administrationen er vanskeligere."

"Hæren er altså misfornøjet med forplejningen?" spurgte Polivanov.

Det forekom Sablin, at det glædede Polivanov.

"Det stemmer ikke helt, Deres Excellence," sagde han. "Hvordan kan arméen være tilfreds eller utilfreds. Ved sin ed er soldaten forpligtet til at bære kulde og sult og alle besværligheder og savn."

"Teori, kære Alexander Nikolajevitch," afbrød Polivanov ham. "Det var den gang, da soldaten tjente tyve år og var vant til felttog og strabadser. Og selv den gang røvede og plyndrede de og gjorde oprør, selv Suvorov måtte regne med soldatens psykologi. Men den gang gjaldt en hær på 200.000 mand for kæmpemæssig. Men vi, Alexander Nikolajevitch, har syv

millioner under våben. Syv millioner! Ernær en sådan mængde, skaf officerer til den. Hvorfra skal man tage dem?"

"Officerskorpset er blevet meget dårligere. Kompagnierne kommer fuldstændig rå og udisciplinerede ud og må først uddannes i skyttegravene. Det er kun muligt med et fortrinligt officersmateriale."

"Ja, De har dog den bedste ungdom. Halvdelen har fuldendt deres studier."

"Men det er ikke soldater."

"Tapperhed kan ikke bibringes, den må man være født med. Findes der da kun få helte mellem disse unge mænd?"

"Tapperhed og tapperhed er to ting. Mange har vist tapperhed i begejstrede øjeblikke, men standhaftigheden, besindigheden, roen og tålmodigheden, som man kun erhverver ved indsigt, har de ikke. De tillader sig at dømme om alt. Dette synes dem ikke nødvendigt, dette nødvendigt, dette er et lune hos den foresatte, som de ikke udfører, dette en befaling, de ikke efterkommer."

"Naturligvis er der meget, de ikke forstår, kære Alexander Nikolajevitch. Æresbevisninger giver de sig ikke af med, det er sandt. Men vi fører en folkelig krig. En vis demokratisering må indrømmes. Det er ikke mere soldater, men en folkemasse. Uden mængdens sympati kan vi intet udrette. Hvordan ville De sejre, hvis De skulle regne med Rasputin og kvindelig indflydelse? Folket har ikke tillid til jer generaler, fordi de ikke tror zaren. Zaren som øverstbefalende, det er utænkeligt. Det har han hverken talent eller udholdenhed til. Hvis De vil sejre, må De indse, at De må gå med folket, men ikke med monarken."

"Men monark og folk er et hele."

"Det *var* sådan. Før var det sådan: Først monarken og så folket. Nu er det blevet omvendt. Først folket og så monarken."

"Jeg kan ikke tænke mig, at en hjord skal lede hyrden," sagde Sablin.

"Men i hjorden findes der får, som leder, som fører hele hjorden, ellers ville hjorden løbe hyrden ned," parerede Polivanov giftigt leende og forandrede straks emne.

"Ved De nu også, med hvilken møje vi har skaffet Dem karabinerne? Det engelske skib lå langt fra land i det Hvide Hav, dér hvor det ikke er frosset til. Med hænderne blev kasserne med geværerne i den frygteligste kulde og iskold vind slæbt over isen, læsset på slæder og kørt til Archangelsk. Millioner af de vidunderligste, amerikanske geværer. Alt det gør kommunen. Det militære bureaukrati ville aldrig kunne have besluttet sig til det. Derfor tænker jeg ofte, at en civil måske ville være bedre som krigsminister end en militær. Han ville måske være mindre bundet, ville have mindre protektion og være mindre afhængig af folk af hans stand."

"Men han ville have mindre indsigt."

"Tror De, at det er så svært at skaffe sig militær indsigt?"

"Jeg tror at man kun kan finde de rigtige førere og stille dem på de passende pladser, når man lever sammen med dem. Ellers må man stole på rådgivere, og derved opstår øretuderi eller, hvad der er endnu værre, protektionisme. Jeg kan ikke tænke mig, hvordan det ville gå. Historien har ingen sådanne eksempler."

"Tværtimod. Mange generaler fra Napoleonstiden, generalerne i den amerikanske krig. Kadetkorpset dræber

viljen, som dog er den vigtigste egenskab for anføreren. Jeg ville måske oven i købet tillade valgte foresatte i tropperne."

Polivanov så atter så snu og gennemtrængende på Sablin, at han ikke kunne blive klog på, om han mente det alvorligt, eller om han bevidst ville udforske ham.

"De vælger den, som bestikker dem," sagde han.

"Jeg hører, at De er meget afholdt. Tror De virkelig, at korpset eller Deres division ikke ville vælge Dem til anfører?"

"Det ved jeg ikke. Jeg har aldrig tænkt over det."

"Tænk en gang over det. Dette spørgsmål blev allerede for ti år siden rejst i krigslitteraturen og er fuldkommen i overensstemmelse med det russiske folks karakter. Arbejderorganisationerne er stærke ved deres selvvalgte ledere, en bande unge fyre ved deres kaptajn. Det ville bestikke massen meget."

Og atter så Polivanov ved disse ord med et listigt smil på Sablin, som om han ville spørge: Nå, bider du på eller ikke? Hvad mener du om det, lille ven? Men da han bemærkede, at Sablins ansigt formørkedes, begyndte han straks at tale om noget andet.

"Skal De ikke en gang i teatret? Man må adsprede sig lidt. Vi går der ikke, fordi vi har sorg, men man har varmt anbefalet os *Roman* med Garsnovskaja i hovedrollen og *Flavia Tessini* i Alexander-teatret. Der vil De se ny kunst, nye stemningseffekter."

"Jeg holder mest af det gamle," sagde Sablin og rejste sig for at tage afsked, da han anså samtalen for endt.

Efter at han var kommet hjem, gennemgik han i tankerne endnu en gang samtalen med Polivanov og følte, at den ikke var

ført uden hensigt. Man havde villet prøve ham og gennem ham erfare stemningen ved fronten og i armeen. "Et held, at han har fået fat på mig og ikke på Pestretzov eller mine højtærede divisionsførere," tænkte Sablin. "Hvad havde de ikke prakket ham på? Han, der ikke kender forskel på en moppe og en terrier, havde måske oven i købet stillet sig selv og divisionen til fuldeste disposition: Som De behager! Som De befaler!"

Sent om aftenen tog Sablin sig sammen og kørte til Grizenkos bolig. Han var modbydelig og ækel til mode, som om han mod sin vilje blev trukket i smudset og sank ned i et mørkt, sumpet hul.

27

Hele natten igennem spillede de kort. Først bridge, så til afveksling makao. Grizenko trakterede med vin og koldt bord og ville selv fyre under samovaren. Men der var ikke noget passende brændsel, han røg kun alting til og sårede sin hånd med kniven, da han ville skære splinter af et brændestykke. Klokken to om natten tog Matznev afsted på rekognoscering og kom bleg og ophidset hjem klokken seks om morgenen.

"Gud være lovet!" sagde han. "Alt er udrettet. Men hvor havde du dog ret i går, Sascha! Det er alligevel meget mere kompliceret og vanskeligere, og alt gik ikke, som vi havde tænkt."

"Men det blev til noget? Er det sket?" spurgte Repnin.

"Han er ikke mere. Død og tilintetgjort. Vi håber for bestandig," sagde Matznev og fortalte tungt åndende alt, hvad han havde erfaret.

"De troede, at han ikke ville komme, at han havde anet uråd. Det lader sig jo ikke afdiskutere, at han har et indre instinkt, at der stikker en eller anden slags djævelske kræfter i ham. Han kom, men var meget mistroisk. Den yngste modtog ham i kælderetagen, som særligt var indrettet til det. Man lægger mindre mærke til den. Mistænksom mønstrede han arrangementet og spurgte straks: 'Hvor er hun?'

'Oppe hos gæsterne. Hun vil straks komme. Hun kan jo ikke sådan uden videre komme ned,' sagde den yngste. 'Det ville være påfaldende.'

Han rystede utilfreds på hovedet, men indvilgede dog. På bordet var stillet vin og små lækre kager. Der var gift i vinen.

Men han afslog bestemt at nyde noget. Hans yndlingsvin, hans kæreste søde kager, men han tager intet.

'Jeg vil ikke have noget,' siger han egensindigt. 'Lad hende komme. Vi vil spise og drikke sammen. Hvorfor er her så stille? Er der gæster? Danser de? Jeg hører ingen musik. Det er, som om der ingen er.'

Og han blev mistroisk.

Der var heller ingen, kun den ældste og Duma-medlemmet. Jeg vil ikke nævne navne, væggene har ører.

Rasputin satte sig i hjørnet ved det lille bord. I det store kælderrum, som var indrettet til herreværelse med lænestole og lædermøbler, herskede halvmørke. Svagt brændte de elektriske pærer i et hjørne, tungt knugede hvælvingen. Den yngre fortalte mig bagefter, at en uhyggelig følelse greb ham. Det var som i middelalderen. Hvælvingen, Rasputin i sit karakteristiske kostume, den lette frakke, under hvis krave den af kejserinden broderede silkeskjorte stak frem, på bordet slebne karafler, snapse- og vinglas og gift i dem. Også hans yndlingskager stod der, ligeledes forgiftede.

Uhyggeligt. Rasputins øjne glødede som kul, vellystgysen fo'r over ham, tiden gik, og samtalen gik i stå. Hvad skal man også tale med ham om, mine herrer? Han mærkede, at der var noget, som ikke var helt rigtigt.

'Hvis du dog blot ville gå og hente hende, kære,' sagde han til den yngste, 'hvorfor kommer hun ikke? Sig hende dog, at en ven venter på hende, en god ven.'

'Godt,' sagde den yngste, 'jeg går. Men skal De da slet ikke have noget at drikke, Grigori Efimovitch? Drik dog, det giver courage.'

'Courage? Jeg er god nok, som jeg er.'

Men han tog alligevel glasset og drak det langsomt smaskende ud til bunden. Forstår I den yngstes sindstilstand? En elefant kunne man forgifte med det. Øjeblikkelig virkning. Han drak ud, og det gjorde ham intet.

'Hvad er det?' sagde han. 'I dag smager det meget bittert hos dig.' Så tog han en kage og spiste den. Den yngste så nøje, at det var en forgiftet, han tog. Han spiser den, og det gør ham intet. Han smiler og ser med sine frygtelige, hvidrandede øjne på den yngste.

'Din skælm. Hvor bliver den henrivende af? Hvis hun ikke snart kommer, går jeg selv derhen. De danser, siger du. Sådan noget ser jeg gerne på. Der er vel mange kvinder, hvad? Dem vil jeg se. Dejligt.'

'Vent, Grigori Efimovitch, jeg vil hellere selv hente hende,' sagde den yngste og følte, at han allerede ikke havde flere kræfter at stå imod med.

Men hvad var det også? Har han virkelig satanisk kraft? Når giften ikke en gang virker? Den yngste sagde til mig: 'Ved De, jeg begyndte allerede selv at tro på ham. En djævel eller sådan noget, men noget er der ved ham, og vi kan ikke ramme ham med menneskelig kraft.' Den yngste så endnu en gang på Rasputin. Bliver han ikke bleg? Nej, han sidder stadig med de kloagtige fingre presset ned i stolebetrækket og skænker vin i med den ene hånd, drikker, sidder lige så roligt. Den yngste går. Den ældste og Duma-medlemmet venter ham på den mørke trappe.

'Nå?' spørger Duma-medlemmet. 'Har han drukket?'

'Ja.'

'Død?'

'Nej, ikke spor, rask og munter.'

'Hvad er nu det?' spørger Duma-medlemmet. 'Har De prøvet giften?'

'Nej, prøvet den har jeg ikke. Men den, som gav mig den, garanterede at virkningen var øjeblikkelig.'

'Måske er han allerede død. Gå og se efter.'

'Nej, mine herrer, jeg kan ikke mere. Jeg har ikke troet på djævelske magter. Men nu synes det mig dog troligt. Hvad er han i virkeligheden?'

'Nå, jeg går.'

'Kom, lad os gå sammen.'

Den ældste trækker revolveren frem og går ned. I dette øjeblik går døren op, og Rasputin kommer ud på trappen.

I skæret, som falder gennem den åbne dør, ser han alle tre og forstår åbenbart, hvad der er på færde. Han styrter hen til gadedøren.

'Han undslipper!' råber Duma-medlemmet forfærdet.

Den ældste skyder. Rasputin drejer sig om i døren til herreværelset, gør to skridt, stønner og falder.

'Nå, nu er det forbi,' siger Duma-medlemmet. 'Nu må vi hente en automobil og bringe ham bort.'

Den yngste skælver som i feber. Han kunne ikke bruges mere. De råder ham til at gå op og lægge sig og berolige sig. De skal nok klare sig uden ham. Duma-medlemmet går ud i gården, døren står åben, den kolde luft trænger ind. Den ældste går hen for at kaste et blik ind i herreværelset. Jeg forstår ikke, at han ikke blev vanvittig i det øjeblik. Den skudte Rasputin, som de for længst anså for død, sidder på tæppet, støttende sig

på armene. Hans hår er i uorden, han er bleg, øjnene flakker vildt om i værelset. Han får øje på den ældste og kommer langsomt på benene.

'Ak!' råber han. 'Alt skal jeg fortælle fru værtinden! Jeg skal fortælle hende, at du har slået mig ihjel,' og pludselig rejser han sig og løber, dukkende sig som en ulv, forbi den ældste ud gennem gadedøren.

Den ældste styrter efter ham og støder på det indtrædende Duma-medlem.

'Rasputin er flygtet!' råber han.

'Hvad siger De? Den døde?'

'Han er ikke død! Levende … dér, dér er han jo.'

På sneen så man en mørk skygge, som langs husvæggen hurtigt bevæger sig henimod porten i ejendommelige spring. Duma-medlemmet styrter efter ham. Han har en udmærket amerikansk revolver. Han sigter og skyder, én gang og én gang til. Rasputin vakler og falder. Duma-medlemmet løber hen til ham. Men nu var der ingen tvivl mere – han var død.

'Skuddene må være hørt ud i gården,' sagde den ældste. 'Der er blod på tæppet. Der kan straks komme folk.'

'Gør ingenting. Vi siger, vi har skudt en hund,' siger Duma-medlemmet.

De kaldte på hunden og skød den inde i huset til forklaring på skuddene.

Men der var allerede slået alarm. Politiet og karlene var allerede blevet opmærksom på det, og samtidig havde de endnu kørslen tilbage og besværet med det tunge lig.

Automobilen kørte frem, og straks kom en betjent til. Duma-medlemmet besluttede at spille *va banque*. Han gik hen til

betjenten og spurgte:

'Kender du mig?'

Han så på ham og kendte ham.

'Jeg er Duma-medlem det og det. Højresindet, zaren hengiven. Jeg har dræbt Rasputin.'

Et psykologisk øjeblik, mine herrer! Det måtte udnyttes.

En soldat kom og spurgte betjenten, hvorfor der var blevet skudt. Duma-medlemmet trådte hen til ham.

'Jeg har dræbt Rasputin,' sagde han. 'Har jeg ikke handlet rigtigt?'

'Kan slet ikke være bedre,' sagde soldaten. 'Det var på høje tid.'

'Hjælp mig, kammerat, med at få ham op i automobilen og kørt bort.'

'Med fornøjelse.'

Og på den måde hørte hemmeligheden op at være en hemmelighed. Duma-medlemmet påtog sig hele skylden.

Ved betjentens og soldatens hjælp fik de Rasputins lig slæbt op i automobilen. N. N. var chauffør.

Klokken var to om natten, da de susede langs Moikaen. Der var faldet ganske fin sne, og automobilen efterlod et frisk spor. De kørte til øen.

'Jeg synes, at han rører sig,' sagde én af dem, der kørte med.

'Nej, han er død.'

Rasputin tyngede deres fødder svært. Han lå indhyllet i sin kostbare pels og et tæppe.

De kom til broen, til det aftalte isfri sted. Ingen at se. En let tåge stiger op fra floden. Længe tumler de med det tunge legeme, som de arbejder med at løfte over gelænderet. Ved

broens modsatte side dukker en mørk skikkelse op, en natvægter eller en betjent, hidkaldt af automobilens støj. Men i dette øjeblik lykkedes det dem at få liget væltet over. Klaskende slog det mod vandet og gik under."

"Færdig!" sagde Matznev og åndede dybt.

"Men hvad har de stakkels deltagere i denne frygtelige affære ikke oplevet," sagde Repnin.

"Jeg er bange for, at det langt fra er forbi endnu," sagde Grizenko. "Vi vil få at høre fra ham igen. Hvis han blot var fuldstændig forsvundet. Men han er dræbt. Det er bekendt, hvem der dræbte ham, hvad der blev af hans lig. Nevaen vil ikke bevare sin blodige hemmelighed, og vi vil få at høre fra ham igen."

Sablin tav. Historien trykkede ham. Han forekom sig selv som medskyldig i denne ubehændigt tilrettelagte sag. Ganske som om han var faldet i søvn og blev plaget af en hæslig drøm.

28

En uge gik med forskelligt arbejde. Der fandt møder sted i Georgievsk-dumaen, Sablin tog til Raivolovo og besøgte Sorka Nikolajevna, talte med lægen og overbeviste sig om, at hun atter var begyndt at skrive regelmæssigt til sin mand, besøgte instituttet og var oven i købet i teatret og så *Flavia Tessini*.

Gennem aviser, af fortællinger og sladder fik han at vide om den frygtelige sorg og fortvivlelse, som havde grebet kejserinden. Han vidste, at hun oprigtig havde troet på Rasputin og havde set en profet og helgen i ham. Rasputin havde forudsagt, at hele slægten Romanov ville gå under med hans død, og kejserinden troede, at det ville ske. Frygtelige, truende begivenheder forestod, man talte ikke alene hemmeligt, men åbent om den sig nærmende revolution, hvad man håbede eller frygtede af den, men i det hele og store var resultatet, at man ikke ventede sig meget godt af den.

Sablin vidste, at efterforskningen efter Rasputins lig personligt lededes af indenrigsminister Protopopov, og at betjentens fortælling om skydningen, om at herrerne om natten havde skudt en hund ved Moika, og at sneen var blodig foran indkørslen allerede tidligt om morgenen, førte på sporet af den mystiske automobil, som åbenbart var kørt til det isfri sted. En af Rasputins store, tunge galocher, som lå i sneen, betegnede nøjagtig stedet, hvor han var blevet kastet over gelænderet.

Sablin, som i aviserne læste de nøjagtige referater og rapporterne, som politiet pralede med, kunne have revet sig i håret over, så ubehændigt dette mord var udført.

"Nej, de ville ikke have slået ham ihjel på den måde, de ville have grebet det behændigere an, man ville ikke så let være kommet dem på sporet. De ville ikke have ladet galochen blive liggende, havde ikke pralet for betjenten og soldaten. Men vi, når vi endelig skal dræbe, skal det ske åbenlyst for alle. Stå op og sige, hvorfor man må dræbe, fremstøde skarpe, hårde ord, trække revolveren og uvægerligt nedlægge ham på stedet. Men hér: En gift, som ikke virkede, en kugle, som ikke traf, og et lig, som de ikke kunne skjule."

Oblenissimov bragte enkelthederne omkring i hele byen og blandede sandhed med egen opfindelse. Han blev fuldstændig revolutionær, og så sig allerede i Mirabeaus rolle. Altid sad der en rød blomst i hans knaphul.

"Nu er det forbi, Sascha," sagde han. Han kom nu ikke mere om natten, hemmelighedsfuldt som Nikodemus, men til frokost eller middag uden at tage sig i agt for tjenerskabet, på restauranter, eller hvor det ellers lykkedes ham at få fat på Sablin. "Om han var en djævel eller ej – med Romanoverne er det forbi. Nu kommer revolutionen, folkeherredømmet og den russiske republik. Så kommer jeg alligevel til at opleve denne herlige dag!"

"At jeg ikke drejer halsen om på dig ved sådanne ord. Du, onkel, som adelig!"

"En borger, Sascha! Det er noget meget højere. Og så denne storartede kraft, som bor i vort folk. Klogskab og humør og træffende, udtryksfuldt vid. Jeg kommer forleden ud fra teatret, og en nymfe fra Nevski-prospektet kommer hen til mig og siger: Kammerat, lån mig en rubel til en droske! Hører du,

Sascha! Kammerat! Hører du, hvilket herligt ord! Det ord er nøglen til folkets hjerter. Vi er alle kammerater."

"Lad os vende tilbage til det, vi begyndte med, onkel. Du glæder dig over, at Romanovernes undergang er profeteret i et eller andet tåbeligt fantasteri? Hvad har de da gjort? Har de ikke skænket dine forfædre Spasskoje, er du ikke takket være dem dannet, mæt, velklædt, rig og mægtig? Er det således, du takker dem for alt det gode, de har gjort dig?"

"Jeg er ingen egoist, Sascha! Jeg tænker på Rusland."

"På Rusland!" sagde Sablin og rejste sig rød af vrede. "Vov aldrig mere at tale sådan til mig om Romanoverne og Rusland. Hører du, vov ikke at gentage de tåbelige bagvaskelser om den russiske zar. Tænk på historien. Michael Fedorovitch overtog et land fuldt af tyve og røvere. Det gamle Rusland var et lille land uden adgang til havet, fjender rundtom, oprør i det indre, røvere og hunger, intet kan sammenlignes med. I Moskva spiste de menneskekød, uden jurisdiktion, uden hær, uden ærligt erhvervende folk."

"Det ved jeg alt sammen. Hvorfor holder du et historisk foredrag for mig?"

"Å, du ved det! Michael Fedorovitch ..."

"Det russiske folk," afbrød Oblenissimov ham.

"Nej, ikke folket, men Michael Fedorovitch. Folket forstod kun at vakle fra den ene falske Dimitri til den anden."

"Hvorfor råber du, Sascha?"

"Jeg råber ikke, men jeg skammer mig på jeres vegne! Anser I da Peter, Katharina, Alexander for ingenting? Har der da ingen Menschikov, Potemkin, Suvorov, Kutusov eksisteret? Var de folket? Og I vil have, at det skal ophøre, at ... Nå, hvem skal så

regere de 120 millioner mennesker af forskellig stamme, som langt fra er enige indbyrdes? Hvem er præsidenten?"

"Med dig kan man ikke tale, Sascha. Du råber. Du gentager ABC-visdomme."

"Fordi du har glemt dem, onkel."

"Det kommer alt sammen af, at du ikke tilhører partiet."

"Hvad er vigtigst, partiet eller Rusland?"

"Du mangler ganske politisk uddannelse, Sascha, og er blevet rå i krigen. Hvilke manerer ..."

"Kammerat! Det manglede bare! Vil du på én gang udrydde aristokraten i mig? Kammerat! Jeg spørger dig: Partiet eller Rusland?"

"Sascha, så ti dog! *Devant les domestiques.*"

"Nå sådan! Nu kommer domestikkerne dig rigtig tilpas. Men vov altså ikke at sige mig et ord mod zaren! Hvordan han end er, er han min kejser, og hun er kejserinde, og den, som øver forræderi mod dem, er en skurk!"

"Lev vel, Sascha. Du må berolige dig. Dine nerver er svækket i krigen. Ingen taler om forræderi. Men når han selv forråder ...?"

"Hvad behager?"

"Nå, Gud være med dig. Jeg går." –

Oblenissimov blev afløst af Matznev. Han lukkede omstændeligt og hemmelighedsfuldt døren til Sablins arbejdsværelse af bag sig og fortalte, siddende under Vera Konstantinovnas billede, at Rasputins lig hemmeligt var bragt til Tchesmensker fattighus. Protopopov havde ladet det iføre en af kejserinden broderet skjorte og havde ladet ansigtet og legemets utildækkede dele bestryge med fosfor. Da kejserinden om natten var kommet i en hyrevogn og havde set det lysende

lig i det halvmørke kapel, var hun sunket på knæ, mens Protopopov bævende havde sagt:

"Han vil genopstå. De skal få det at se. Han vil genopstå."

Kejserinden var faldet i dyb afmagt.

Rasputins lig blev bragt til Zarskoje Selo og begravet, graven smykket med blomster. Kejserinden går dagligt derhen, beder og venter på opstandelsen. Men ukendte personer stjal om natten blomsterne og tilsmudsede graven, så at der blev stillet vagt ved den … Som ved Kristus' grav!!

"Kære Sascha," sagde Matznev og så på Sablin med trætte betændte øjne. Han var slet ikke mere den gamle kyniker: "Kære Sascha, hun har mistet forstanden. De har alle mistet forstanden dér. Dér siger de: Således var det også med Kristus. Man har forfulgt, pint og dræbt ham. Han er opstanden. Således vil Rasputin også opstå. – Pitirim og Varnava er rede til at erklære ham for helgen. Tænk blot: Kristus og Rasputin! Det er jo Sodoma og Gomorrha, men ikke Rusland! Hvis nu også Guds vrede træffer os … De skyldige er blevet sendt til Persien. Dér, siger man, er et sådant klima, at de ikke vil kunne udholde det. Den yngstes kone ville tage med manden. Men det blev ikke tilladt hende. Hvilken hårdhed! Kære Sascha! Hvad er det alt sammen for sager? Du er yngre end jeg, men jeg, jeg som altid var din mentor, taber hovedet. Søger jeg da ikke sandheden? Men hvem skal jeg holde mig til? Til dem, som tror på Rasputins hellighed, eller til dem, som dræbte Rasputin, og som nu skyndsomst har begivet sig til fronten med den ed at fordre kejserens abdikation til fordel for sin søn? Nikolaj Nikolajevitch skal så overtage regentskabet. Jeg kender dem

også alle sammen ved navn. Ja, Sascha, kære Sascha, hvordan vil du bære dig ad?"

Vera Konstantinovna ser med sine blide blå øjne ned fra lærredet. I skrivebordet ligger hendes hemmelighed under syv segl med påskriften: "Lægges uåbnet i min kiste." Har han tilgivet hende? Hvis han havde tilgivet, ville han ikke tage hendes dagbog med i graven, ville ikke gå med mindet om det forfærdelige over i skyggernes rige. Altså har han heller ikke tilgivet kejserinden, og hér ville lejligheden være til at hævne sig på hende.

Samtalen blev vidtsvævende. De udvekslede tanker om Polivanov, Gutchkov, om Purischkevitch, om Russki og Alexejev, om politiadministrationen og Indenrigsministeriet.

Den gamle kyniker, Matznev, som alligevel tænkte og handlede fornemt, var helt ude af fatning.

"Give sig hævnen i vold? Hævne dig, Vera, så tilgive dig og brænde din forfærdelige dagbog."

Sablin så atter på billedet ind i hendes stålblå øjne.

"Er der i dagbogen et eneste bebrejdende ord mod kejserinden?"

Sablin kom til at tænke på fader Vassili, og idet han så Matznev fast ind i øjnene, sagde han:

"Nej, Ivan Sergejevitch, hverken du eller jeg vil bryde vor troskab mod kejseren. Ingen af vort regiment går imod Hans Majestæt zaren."

"Men Rasputin?"

"Det er et familieanliggende, det er en sygdom, hysteri. Vi må ikke dømme kejseren efter sladderen, men kun efter hans

gerninger. Og hans gerning er det vidunderlige manifest om krigens mål. Og dem må vi følge."

29

I midten af januar 1917 vendte Sablin tilbage til fronten. Den lille hytte med de triste små vinduer forekom ham så hjemlig, som et tilflugtssted, som en fredelig havn efter alt det smuds og den rædsel, som i disse dage udspilledes i Petrograd. Sit korps' regimenter fandt han atter meget ringere, men det, som foruroligede ham mest, var forplejningsspørgsmålet, som var fuldstændig uordnet. Han sendte bud efter intendanten og efter lang diskussion med ham fastsloges det, at standsningen måtte ligge i centrum.

"Hvis Deres Excellence tillader det, kan vi få alt, hvad vi har brug for af land- og byforbundene. De har alt på lager i overflod. Deres Excellence må blot skrive et brev, så giver de os gerne. De har oven i købet hvedemel."

"Hvordan går det til, højstærede?" spurgte Sablin. "Og De har intet."

"Det er netop fordi alt er hos dem, at vi intet har. De køber alt for næsen af os, betaler den højeste pris. Derfor ligger de med alt. Hvis de vil, kan de overdænge arméen med brød, hvis de ikke vil, kan vi næppe skrabe et pund sammen."

"Besynderligt," tænkte Sablin. "Forplejningen, denne vigtige faktor i krigen, bliver ikke reguleret af arméens øverstbefalende, men af visse nådige herrer, som Matznev kalder dem, formænd for kommunen, repræsentanter for partierne, som agerer mod regeringen."

Sablin gav befaling til med alle tilladelige og utilladelige midler at forøge korpsets forråd sådan, at det med hensyn til forplejning ikke var afhængig af nogen. Han sendte

divisionsintendanterne og økonomiforvalterne rundt i omegnen og lod dem opkøbe alt, hvad der overhovedet kunne opkøbes. Over alt stødte de på agenter for land- og byforbundet, som var vokset til en enorm organisation, og ved dets side stod krigs-handelskommissionen, hvis lagre af udstyrsgenstande var ved at revne, mens der blev sparet meget på dem ved fronten.

Efter at han havde været ved arméstaben hos Pestretzov og Samoilov, havde holdt råd med sine regimentskommandanter og officerer og talt med soldaterne, var Sablin overbevist om, at hele arméen med bestemthed troede, at fremmarchen ville begynde i de nærmeste dage på alle fronter, på den russiske østfront såvel som på de allieredes vestfront. Man talte oven i købet om et nøjagtigt tidspunkt, mellem den 20. februar og 1. marts, og hver soldat vidste, at Kovel, Vladimir-Volynsk og Pinsk og Lemberg indbefattet skulle indtages før foråret, inden vejene blev dårlige. Så en hvilepause til vejene tørrede, tilførsel af ammunition, omgruppering af tropperne og i marts eller april: Indtagelse af Brest, Windau og Warszawa, mens fremmarchen til grænsen var bestemt til sommeren. I arméen var man overbevist om, at fremmarchen ville falde sejrrigt ud, soldaterne følte deres magt. Artilleriet havde 2000 skud liggende til hver kanon ved fronten, ammunitionsdepoterne i etappen var propfulde, reservestillingerne, etappen, alt var fuldt af nydannede troppedele, og de, som havde haft orlov, fortalte om de vældige garnisonsbyer, Petrograd, Moskva og alle andre store byer var blevet til. Ved fronten tvivlede man om, at alle tropperne var trukket sammen til hovedslaget og skulle knuse fjenden.

Sablin søgte hos Pestretzov oplysning, om disse rygter var baseret på sandhed eller ej, og Pestretzov sagde oprigtigt:

"En direkte befaling har vi ikke. Men af zarens manifest fremgår det jo af sig selv. Krigen må føres til ende. Vi har allerede så at sige trukket den for langt ud af hensyn til vore allierede. Din næste opgave bliver vel Kamensk-Kaschirsk og Bolsjaja-Gluscha."

Sablin bestilte hvide kitler for at kunne angribe i sneen. Ivrigt lod han indøve stormangreb. Han iagttog soldaterne, lyttede ubemærket til deres samtaler, talte med Verzinsky og Ermolov og rådslog med Koslov. Stemningen blandt soldaterne var forskellig, deres meninger delte. Den mindre del, soldaterne af den gamle skole og reservisterne af de yngre årgange var stemt for fremmarchen, anså den for ubetinget nødvendig, for de længtes efter fred og en fred uden sejr forekom dem utænkelig. De var stolte af deres fædreland og deres uniform og tvivlede ikke på, at de om sommeren ville besejre den tyske armé fuldstændig.

Af det daglige forhør over de såkaldte kontrolfanger fik Sablin at vide, at tyskerne vidste, at der forberedtes et angreb og frygtede det i høj grad. Der var allerede truffet forberedelser til en eventuel rømning af Kovel.

Den største mængde af de russiske soldater forholdt sig afvisende. Heller ikke de kunne næppe vente fred, men de håbede, at den ville komme. Hvordan, det forklarede de ikke, men ofte hørte man dem sige: "Det afhænger af zaren. Når han bare siger til tyskerne, at han meget gerne vil have fred, går de ind på det. Man behøver bare at foreslå dem det. Hvorfor så føre krig? Som om vi ikke havde land nok, lige til

guvernementet Ufa. Lad dem blot komme derhen, så skal de nok få det betalt. – Det er ikke for os, vi kæmper, brødre, men for franskmændene. Hos dem siger man, at det skal være blevet tyndt, de må have hjælp. Men hvad angår samme franskmænd os?"

Men mest trykket var stemningen hos en del af officererne. De gamle ærværdige overordnede, som for længst var udenfor tjeneste eller stillet til disposition, eller som havde ligget i etappen og tænkt sig, at de havde overstået faren for at blive anvendt ved fronten, måtte nu ved arméens vældige udvidelse indtræde som regiments- eller bataljonsførere. Også ved fronten forstod de at indrette sig godt. De byggede sig dækstillinger, satte sig fast i dem, drak kaffe, røg så de næsten blev idioter og vogtede sig vel for at komme frem af deres huller under skarpt bombardement. For dem var tanken om fremmarch og åbne slag forfærdelig. Hvad de så ville gøre, udtalte de sig ikke om, men tav mørkt. Sablin iagttog dem og tænkte: "Sandsynligvis får de alle i det afgørende øjeblik reumatisme, podagra eller hjertesygdomme og slipper velbeholdent ind på et hospital eller lazaret." Han sørgede for stedfortrædere og forberedte dem i al hemmelighed til deres post.

En anden kategori var de officerer, som kun havde gået krigsskolen og forcerede kurser igennem for ikke at blive indkaldt som menige og for som officerer bedre at kunne dække sig imod faren. I stillingskrigen var det også lykkedes dem. Dér havde de sikre dækstillinger, som de ukontrolleret og ustraffet kunne krybe ned i. Men at storme foran deres kompagnier og delinger ved angreb, at gøre alle strabadser med, det passede

dem slet ikke, og derfor førte de en hemmelig og forsigtig, men ødelæggende propaganda mellem soldaterne. De talte ikke imod fremmarchen, men de talte om, at fremmarchen var uudførlig, talte om krigens formålsløshed, at man virkelig også kunne ende den uden fremmarch. Kun zaren ville krigen, fordi den indbragte ham berømmelse, og generalerne fordi de fik mange penge, ordener, udmærkelser og opnåede andre fordele. Det gik umærkeligt ud på, at hvis der ikke fandtes nogen zar eller nogle generaler, ville der heller ingen krig findes. Ofte udtalte de imellem soldaterne den tanke, at arbejdere og bønder ikke behøvede nogen krig. De tyske arbejdere og bønder ville let enes med de russiske, hvis kapitalisterne ikke ville forhindre det, da de kunne tjene mange penge på krigen. Sådan tale virkede og ødelagde folkene. Sablin samlede officererne, talte med dem, øvede sin indflydelse på dem, men følte, at det ikke var så let at overtale et ungt, kraftigt menneske til at gå i døden. Han tænkte på kosakløjtnant Karpov. Havde han overtalt ham til at gå alene foran ved Kostjuchnovka? Han havde simpelthen befalet det, og Karpov havde sagt: "Ja vel!" og gjort det.

Uddannelsen manglede. Sablin tog officererne strengt for sig og forlangte punktlig udførelse af enhver befaling. Fra hovedkvarteret kom der ordre til at danne særlige stormkolonner af de bedste officerer og soldater, for at de kunne gå i spidsen og trække de andre efter sig. Det kunne Sablin ikke erklære sig enig i. Denne forholdsregel lovede ganske vist et sikkert resultat, men samtidig ødelagde den også alle gode elementer såvel mellem officererne som mellem soldaterne, og med hvem skulle man så udvide gennembruddet

og føre krigen til ende? Han dannede ikke særlige stormkolonner, men udnævnte hvert af regimenternes første kompagni til det, sorterede dem lidt ud og holdt særlig øvelse med dem.

Den 26. februar fik Sablin telefonisk den aftalte meddelelse, at angrebet skulle sættes ind den 28. februar og udførlig besked om, hvad han særlig skulle udføre.

30

Det var en stille måneskinsnat. Det var så varmt, at sneen, som tøede om dagen, ikke frøs igen om natten, men blev liggende lige så løs og porøs. Klokken 9 om aftenen kom Sablin med divisionsførerne og sin stab til en befæstning, som ekstra var opbygget i reservestillingen, og som var en tro kopi af den tyske, omgærdet af tolv rækker pigtråd. Denne stilling skulle stormes af regimenternes første kompagnier, hvis mandskab bar hvide kitler. De var opstillet en kilometer derfra i samme afstand, hvori de tyske skyttegrave lå. Officerer var fordelt i stillingen med signalraketter, som de skulle affyre, så snart de så eller hørte de sig nærmende tropper.

Folkene var opstillet efter deres opgaver. Den første afdeling skulle gennemskære den øverste pigtråd og hurtigst muligt gå videre over den, den anden skulle overskære den nederste, den tredje styrte sig løs på befæstningen og jage fjenden ud (de blev kaldt tranché-rensere), den fjerde skulle løbe gennem skyttegravene og storme løs på de fremrykkende reserver, den femte skulle kaste friske grave op til sig selv, den sjette udvide til højre, den syvende forsøge gennembrud til venstre, hver mand kendte sin rolle som en skuespiller i et stykke, og dette var generalprøven.

Sablin og hans omgivelser vidste nøje stedet og tiden, hvor stormbataljonerne skulle bryde op. Også de i de befæstede stillinger siddende officerer og soldater vidste det. Præcis klokken halv ti aften skulle manøvren begynde.

"Nu går det løs," sagde Davidov og så på sit ur med den lysende viser.

Alle blev stille.

Natten var rolig. Ved horisonten, hvor fronten lå, flammede enkelte raketter op og faldt ned springende i grønne stjerner. På den med sne bedækkede sandhøj midt i skoven var ikke en lyd at høre, kun vandet under sneen gurglede sagte, bagved prustede af og til en hest, og man hørte oppasserne veksle enkelte, sagte ord. Foran flød sneen sammen med nattemørket til en i måneskinnet glitrende masse, og kun svagt sås pælene og pigtråden imod den.

Nogle gange syntes øret at opfange lyden af skrabende skridt, men hver gang var det en fejltagelse. I den retning, hvorfra der skulle komme over 3000 mennesker, var alt stille.

Natten, den tomme øde plads midt i de store skove, den anspændte opmærksomhed, bevidstheden om, at dette var forspillet til noget stort, frygteligt, højst nødvendigt, fik de her tilstedeværende menneskers nerver til at vibrere, de stirrede ud i det fjerne og så på uret. Men foran dem lå ligeledes det bløde, sølvagtige mørke, og den eneste lyd var gurglende vandstrømme, som løb sammen i en eller anden pyt.

"Nu har de allerede gået i 15 minutter," sagde Davidov.

"Mon de er gået på?" spurgte Sablin. "Mon de har forstået, at de skulle begynde præcis klokken halv ti?"

"Naturligvis! Koslov er der jo også."

Atter lyttede de.

"Nu kommer de åbenbart."

En og anden raket hvislede op.

"Dér, ser De, dér kommer de."

"Hvor, hvor?"

"Dér, de hvide skikkelser, som i ligskjorter."

"Jeg ser ingenting."

"Å, mange!"

"Tryk på sekundmåleren."

Tordnende hurra rundt omkring, og i samme øjeblik dukkede uendelige rækker af soldater i hvide skjorter og kapper op ved befæstningen som en åndeskare.

"Hvor længe brugte de fra det øjeblik, hvor de nåede pigtråden, til de styrtede løs på befæstningen?" spurgte Sablin.

"Halvandet minut, Deres Excellence," svarede den unge kaptajn, som var første adjudant ved korpsstaben, raskt.

"Udmærket."

Hovedsagen var, at det var umuligt at skyde, i den grad faldt de hvide skikkelser sammen med sneen.

"Stabshornblæser, blæs retirér!"

Kobbertrompeternes hæse toner gennemskar natteluften, hurraråbet forstummede, og folkene i de hvide skjorter stillede sig op efter bataljonen bagved befæstningen. De åndede hurtigt efter løbet, var glad ophidsede, og vittigheder løb gennem rækkerne.

"Fint," sagde en soldat til en anden. "De sagde, at vi hverken var til at høre eller se."

"Nå, vi sneg os vel også frem. Jeg satte først det ene ben ganske langsomt og sikkert, før jeg trak det andet efter."

"Selv med kikkert ser man os ikke. Storartet. Helt hvide!"

"Kompagnifører Ermolov siger, at når det bliver alvor, skal vi også male ansigterne hvide, så at vi slet ikke kan ses."

Kommandoen "Ret" hørtes, og Sablin takkede soldaterne hjerteligt for den glimrende manøvre og profeterede dem et godt resultat, når de ville gå lige sådan frem ved den virkelige

storm. Han sagde ikke, hvornår det ville gå løs, men alle vidste det: I overmorgen.

31

Den 28. februar inspicerede Sablin alle de bataljoner, som var bestemt til gennembruddet. Over alt fandt han den fuldeste tillid.

"Folkene kan dårligt nok vente, til det går løs, Deres Excellence," sagde en gammel kaptajn.

"Vil de ikke tabe modet?"

"Det tror jeg ikke. De er ganske forhippede, selv de ængstelige rives med. De siger ligefrem: Den 1. marts om aftenen vil vi være i Kovel."

"Ja, kavaleriet," sagde Sablin.

"Vi skal heller ikke lade vente på os," bemærkede Koslov.

Han fulgte Sablin hen til automobilen.

"Har De hørt fra Deres kone?" spurgte Sablin.

Koslov strålede.

"Næsten hver uge bringer man mig breve fra staben. Hun skriver hver dag. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal takke Deres Excellence for den deltagelse, De viste mig. Det blev Gud ske tak ikke til tuberkler, kun lungebetændelse. Hun kommer sig helt."

"Nå, Gud være lovet," sagde Sablin og sænkede uvilkårligt blikket. – "Klokken 10 er jeg hos Dem i Schpelevri og præcis klokken 2 begynder vi." –

Hen imod klokken 2 middag vendte Sablin tilbage til staben, ville spise og så lægge sig lidt i forventningen om en urolig nat, men Davidov meldte ham, at armékommandanten ventede ham ved den direkte ledning. Sablin gik over vejen ind i den hytte, hvor morseapparatet var anbragt.

Længe varede det, inden det blev rigtigt reguleret, og bogstaverne blev banket tydeligt ned på papirstrimlerne. Først de ærgerlige, overflødige spørgsmål: "Hvem dér?" – "Sablin." – "God dag. Det er Naschtarnaen," hvilket skulle betyde chefen for arméstaben, "general Samoilov."

"Det er befalet at udsætte angrebet," stod der nu på båndstrimlerne. "Ikke udsende patruljer."

"Udsættelse umulig," svarede Sablin. "Alt rede. Folkene brænder efter det, hver opsættelse slukker begejstringen, bringer uheld i stedet for held. Hvad er der sket?"

"Kategorisk befaling fra glavkosaperen [Note 16)]. Udsat på hele fronten."

"De må have mistet forstanden. Vejret er varmt. Sneen tør hurtigt. Om nogle dage får vi sådan et føre, at al fremgang er udelukket til foråret."

"Jeg meddeler Dem glavkosaperens og hovedkvarterets befaling. Motiverne ubekendte. Bliv, hvor De er. Vær beredt til hvert øjeblik at komme til apparatet. På gensyn. General Samoilov."

Apparatet standsede.

"Er det alt?" spurgte Sablin.

"Alt," svarede den gamle telegrafist og rejste sig. Han så strengt på soldaten, som sad ved morseapparatet og sagde:

"Gå et øjeblik ud, Vislentjev."

Soldaten smilede, rejste sig og gik.

"Deres Excellence tillader mig at afgive melding," sagde telegrafisten hviskende. "Af en eller anden grund fortier de noget. Der er stor opstand i Petrograd. Soldaterne har gjort

oprør. Hvad der i øjeblikket foregår dér, ved intet menneske. Måske revolution."

"Hvorfra ved De det?" spurgte Sablin opfarende.

"Min kammerat på ledningen har fortalt mig det fra hovedkvarteret."

"Det kan ikke være muligt."

"Ja, jeg ved det ikke, Deres Excellence, men min kammerat har altid kun sagt mig sandheden."

"Ti foreløbig!"

"Javel, Deres Excellence." –

Sablin meddelte regimenterne befalingen om udsættelsen og vakte over alt tvivl og vrede. Tom lå dagen for ham. Med mørkt ansigt gik han op og ned på det sandede gulv i det lille værelse i sin hytte.

"Så er det altså begyndt," tænkte han, "som vort intelligensparti allerede så længe har drømt så meget og så vedholdende. Den franske revolutions skyer har altid hængt over os, og der har altid været folk, som drømte at være en Mirabeau, Danton, Marat, Robespierre og naturligvis også Napoleon. Der eksisterer ikke én artilleriløjtnant som ikke mindst én gang har ønsket sig at være Napoleon og splitte en folkemængde med opkørte kanoner. Hvad foregår i Petrograd?

Russisk revolution! Men har Rasins røde oprørsfane ikke også vajet på Alexei Michailovitchs tider og på Bulavins tider under Peter, Pugatchevs under Katharina, vajede den ikke for ikke lang tid siden over en stor folkemængde i Rusland, båret af Schmidt og Gapon. Og hvad endte det med? Ødelæggelse af kunstværker, slagtning af racekvæg og hingste, som var bestemt til avl, knuste spejle, sønderrevne billeder, tilintetgørelse af

opsamlede rigdomme, røveri, men ikke revolution … Men den gang var det tarvelige, vilde, udannede kosakker, Gapon, arbejdere som ledede, men nu vil, så vidt man kan forstå, Dumaen stå i spidsen for revolutionsbevægelsen. Vil den kunne dirigere den?"

Sablin kom til at tænke på en anekdote, hvori man citerede kejser Wilhelms ord. Da én eller anden en gang anså zar Nikolaus II for ikke at være rigtig klog, skal han have sagt: "Jeg anser ham ikke for dum; for til at regere et så vildt folk i 20 år må man allerede have overordentlig megen forstand."

Sablin tænkte sig kun revolutionen som en opstand, måske en meget udbredt og nu under krigen meget uvelkommen opstand, men alligevel ikke mere. Det er da umuligt, at de forskellige fronters øverstbefalende, som er overøst af hans nåde, generaladjudanterne Russki, Evert, Brussilov og Scherbatchev, kan forråde ham. Der findes da endnu tro regimenter. Og hvis man blot ville tage ét korps til hest af hans tidligere kavaleridivision, ville det feje Petrograd-garnisonens feje, ansvarsløse soldater bort, så at der intet skulle blive igen af dem. Og at splitte Dumaen ville heller ikke vare længe. Ligesom man hængte Massojedov, således kan man tilslut også hænge andre …

Og pludselig faldt Rasputins profeti ham ind, at hans undergang også betød huset Romanovs. Han blev uhyggelig til mode. En usynlig hånd styrede Ruslands skæbne, og Guds hånd var tung og hård. Han kom til at tænke på Matznevs fortvivlelse og hans sammenligning mellem Rusland og Sodoma og Gomorrha. Guds tunge hånd lå over Rusland, hvad kunne mennesker udrette imod den?

Sablin blev angst og bange. Gennem det lille vindue så man ud på den flade, fugtige vej, de snedækkede marker, et sønderbrudt gærde, som soldaterne havde taget brændsel af, grå, trist skyhimmel og fin, kold, kedsommelig regn.

Sablin så på resterne af gærdet, og han kom til at tænke på en episode, som han for længe siden havde oplevet sammen med det 812. De var på march til stillingen og overnattede i en landsby. Feltkøkkenerne holdt ved siden af en gammel kirkegård. Gennem århundreder havde landsbyens indbyggere deres gravsteder hér bag en jordvold, under tæt voksende snebær- og hyldebuske og høje kastanjer. Trækors med halvt udviskede indskrifter, som endnu var smykket med blomster eller bånd af en kærlig hånd, stod på dem. De gamle, sorte kors holdt dog én og anden af, de gemte dyrebare erindringer.

Men regimentskokkene rev dem op og lagde i under køkkenerne med dem. Hundrede skridt længere borte var skoven, hvor der lå træstabler. Da Sablin råbte til dem, blev de ikke en gang forlegne.

"Der er langt til skoven, Deres Excellence, og hvad er det så for træ. Dette er dejligt tørt, hej, hvor det brænder," sagde en ung fyr og smilede lystigt.

Gudsfrygten, følelsen for et steds eller en sags hellighed er gået dem af minde, havde Sablin tænkt den gang. Af kirken laver de et natteleje, og alteret besudler de.

Det er det af Gud "oplyste" folk. Det af intelligenspartiet priste folk, som nu vil tage magten i sine hænder for selv at regere det store Rusland. Vil det lykkes det?

Det blev mørkere. Markerne kunne ikke mere ses, det sønderbrudte gærde forsvandt, det lille vindue viste sig endnu

kun som en lys plet på den mørke væg. Sablin tændte lys og læste i en fransk roman.

Klokken 11 om aftenen kaldtes han til telegrafen. Pestretzov bad ham komme til sig.

I mørket kørte Sablin ad den våde, men endnu frosne vej til korpsstaben.

32

Pestretzov modtog ham straks. Han førte Sablin ind i sit arbejdsværelse, lukkede omhyggeligt døren og begyndte at tale. Så gik han pludselig hen til døren og åbnede den hurtigt. Bag døren stod oppasseren.

"Hvad vil du?" spurgte Pestretzov.

"Ingenting. Jeg troede, at der måske blev brug for mig."

"Skrub af."

"Ja vel ..."

"Ser du, Sascha, sådan begynder det," sagde Pestretzov. "Jeg har sendt bud efter dig, jeg ved ikke selv hvorfor. Jeg ville simpelt hen tale med et ligesindet menneske, se et kært ansigt. Jeg ved ingenting. Der er uro i Petrograd. Det er kommet til et sammenstød mellem politiet og soldaterne. Åbenbart på grund af sult, fordi arbejderne ikke har fået brød nok. Men jeg ved intet, slet intet. Hovedkvarteret forholder sig tavs. Ingen besked. Nej, naturligvis. Den, som intet gør, gør heller ingen fejl. Og at gøre fejl, det vil nu sige så meget som at spille om sit hoved eller i det mindste om sin stilling, sine forhold."

"Jeg tror netop det modsatte. Intet er da i øjeblikket klarere end det: Ubrydelig troskab mod kejseren og fædrelandet."

"Det mener du?"

"Ja, det mener jeg. Man kan dømme kejseren af mange grunde. Man må gøre sig umage for at se igennem fingre med hans fejl. Man behøver ikke at elske ham, ikke at agte ham, man kan foragte ham, hade ham, men at tjene ham er vi forpligtet til. Det er vor hellige pligt. Ikke en gang den mindste opstand er tilladelig under krigen."

"Ja, mener du det?"

Pestretzov rodede i en dynge telegrammer og tog endelig et frem.

"Hér er for øvrigt et telegram. Vestfrontens øverstbefalende frygter for, at uroen også skal forplante sig til arméen og forlanger derfor tæt føling mellem officerer og mandskab. Ingen orlov eller fraværelse tillades officererne. Det er alt … Altså må du tilgive mig, Sascha, at jeg har gjort dig ulejlighed. Jeg ved, det er ikke småting at rable 60 kilometer af sig. Og så i det vejr. Nu sner det igen vådt. Naturen græder. Hvorfor? Vi skal da glæde os."

"Hvem siger det?" spurgte Sablin heftigt.

"Min stabschef Nikolai Sacharovitch. Nu undergraver han allerede min stilling. Naturligvis siger han det ikke åbent, men jeg kan se det på ham. Jeg er for gammel for den nye tid. Ja – og samtidig er han og jeg alligevel venner, har tjent mange år sammen, ja, og er jeg da så mange år ældre end han? Så hvis du altså hører noget om mig, Sascha, så døm mig ikke, hører du. Vi er alle sammen kun mennesker. Man skal lyde Gud mere end mennesker, men tænk på, jeg har ingen formue, kun min stilling. Og min kone er ung endnu. Nina Nikolajevna vil gerne more sig. Altså døm mig ikke for strengt. Jeg tager retning til højre. Som mine foresatte, således også jeg … Altså Gud beskytte dig." – – –

Frygtelig sørgmodig var Sablin i disse dage. Over alt følte han uorden, virvar. Oventil havde de tabt hovedet. Hjemme var der kedeligt. Øvelser kunne ikke afholdes i det vejr, for kapper og støvler måtte skånes. Skyttegravene lokkede ham heller ikke. Over alt så han betænkelige, betuttede ansigter. Alle bar det

hemmelige spørgsmål i sig: Hvordan mon det ser ud i landet? Revolution?

Den 4. marts kom Sablins gamle tjener Timotheus rejsende med et hemmelighedsfuldt ansigt. Han bragte ham aviser og et brev fra Matznev.

"Det er sket," skrev han. "Vi har revolutionen. Hvad det bliver til, ved ingen. Republik, konvent, nationalforsamling, det må Djævelen vide. Ét ved jeg: En Napoleon eksisterer ikke foreløbig. Alle og enhver har forrådt. Hvor er det dog en epidemisk sygdom, forræderiet. Alt skete, Djævelen vide hvordan. Katastrofeagtigt, epidemisk, uhyggelig hurtigt og, som det hedder, ublodigt. Jeg er naturligvis ikke specialist i at bedømme, om en revolution er blodig eller ej, men der findes kun få gader, hvor du ikke finder en død betjent eller en blodpøl. De er ganske vist ikke store. Strømme af blod har jeg ikke set, Nevaen var ikke rød af blod, ikke en gang Fontanka. Måske kalder man det ublodigt, men efter min opfattelse er der flydt blod nok. –

Der var uroligheder, jeg tror mængden forlangte brød, måske noget mere endnu – jeg ved det ikke. I alt fald red kosakkerne af 1. Don-regiment om i gaderne og bar sig ad på den gamle maner: Med pisken. Folket skældte ud og alt tog det gamle, kendte forløb, som vi allerede er vant til.

Pludselig – læg mærke til sådan noget sker altid pludseligt – kommer reserveløjtnant Astachov, det er en officer af den nye type, eller var det simpelthen en soldat, ind i Volynsker-livgarderegimentets kaserne og siger: "Kammerater, til gevær og til Dumaen." Kompagniførerne slog de ihjel og råbte samtidig: "Vor vej fører ud på gaden!" Hvorfor? Det ved ingen.

Men de drager til Dumaen. Undervejs taler de med Pavlovsker-regimentet. Det vakler først, men går så også med. De opfangede også et kompagni af en teknisk troppeafdeling, og så gik det løs. Var det demonstration eller revolution? De brøler Marseillaisen, og pludselig flagrer røde klude. Nu sættes naturligvis hele håbet til kosakkerne. En sotnie bliver tilkaldt. Og tænk dig: På Snamensker-pladsen trækker en ung kosakløjtnant sablen, men i stedet for at styrte løs på den under røde faner forsamlede folkemængde hugger han en politiofficer ned, som vendte ryggen til kosakkerne i den tro, at de var kommet for at beskytte ham. Hvad der nu skete, er vanskeligt at beskrive. Jeg vil forsøge at gøre det i revolutionsstil. Revolutionsbegejstringen greb mængden. Der dukkede nogle unge piger op – de forstår altid at dukke op i rette øjeblik – og kyssede den blodbesprøjtede kosak, og så gik det løs. Alle styrtede løs på politiet. De stod fast på deres vagter og skød. Man røg dem ud og brændte dem levende. Borgersoldaterne glemte fuldstændig, at tyskerne er deres fjende, de erklærede betjentene for deres fjender og gjorde jagt på dem.

For øvrigt gjorde de også jagt på officererne. Hvorfor, sagde de, var de ikke draget med til Dumaen? Officererne blev inddelt i revolutionære og ikke revolutionære. De, som anerkendte revolutionen, tog et rødt bånd på og gik uden våben – dem havde borgersoldaterne viseligt frataget dem for alle tilfældes skyld – arm i arm med soldaterne og hylede nogle sange. De, som ikke var blevet smittet, blev arresteret eller dræbt på gaden.

Den øverstbefalende, general Chabalov, som forsøgte at protestere, blev intetanende arresteret og bragt til fæstningen.

I Dumaen jubler alt. Det lugter af forår. Ja, det lugter virkelig af forår, for det er i marts, vådt og smudsigt, og Rodsjankos mægtige skikkelse står på Dumaens trappe, de delegerede rundt om ham. Han holder naturligvis en tale: Borgersoldater! Revolutionære tropper! Folket har taget alt i sin hånd! Fordømte zarisme! – og hurra! og Marseillaisen. Et eller andet sted fra bringes meddelelse om, at de allierede billiger revolutionen, og modet stiger hos alle.

Ja, kære ven, selv de forrådte zaren, som det i grunden slet ikke klæder. Storfyrst Kirill Vladimirovitch kom også til Dumaen i spidsen for sin garde – naturligvis med rød sløjfe – for at forsikre Rodsjanko om sin undersåtlige troskabsfølelse og for at forbande den forhadte zarisme, (hvad er det for et ordinært klingende, ugrammatikalsk ord), som har skaffet ham så megen nydelse i livet.

Det er frygteligt at skrive sådan noget, men tænk dig, kære Sascha, også mig greb det. Jeg slentrede gennem gaderne, ganske vist uden rød sløjfe, og vidste ikke, om jeg skulle juble eller græde. Modbydelig var folks imødekommenhed, deres stræben efter at tækkes pøblen. På Morskaja træffer jeg den kære Nina Vassiljevna i dyb sorg, dybt forarget.

"Skulle min Nick udgyde sit blod, dø som en helt for at hænge disse blodige klude ud i stedet for vort gamle trefarvede flag, og for at denne forløjede, idiotiske, franske Marseillaise kan brøles i stedet for vor majestætiske hymne? Kunne de ikke finde på en anden? Hvilken skændsel! Jeg foragter vore generaler, vore officerer, alle er krøbet til korset, alle løber efter pøblen, svømmer med strømmen! Frygteligt. Jeg kan ikke udstå den røde sløjfe på brystet af fortjenstfulde generaler."

Så møder vi pludselig grev Paltov med frue. De kejserlige adjudantsnore fjernet, på brystet ingen sløjfe, men en stor rød silkeroset, som vi tidligere havde på vore heste, når vi red *jeu de cocarde*. Forlegent smilende kommer han hen til os. Nina Vassiljevnas øjne lyner imod ham, hun rækker ham ikke hånden – han havde allerede taget huen af for at kysse den – og siger:

"Nå, også De, hr. greve, bærer fejhedens orden!" og går videre.

Hun er blevet aldeles nydelig, Nina Vassiljevna. Sorgen klæder hende udmærket.

Imedens forløb alt programmæssigt ved tropperne og folkemængden. Fra Dumaen drog de til Peter-Pauls-fæstningen, til de andre fængsler og befriede alle zarismens fanger, såvel de politiske forbrydere som kriminalforbryderne. Byen vrimler af dem. Dér brænder det, dér klirrer ruder, de slår udstillingsvinduer ind, plyndrer butikker. Revolutionære damer – og blandt dem ikke få af selskabet, også af vore officerskredse – hvis jeg ikke tager fejl, så jeg også Nina Nikolajevna Pestretzov – organiserer forplejningspunkter i hele byen for at styrke de revolutionære borgersoldater. Over alt vin, smørrebrød, stegte høns, kalvesteg, kager.

Gennem hele byen klinger ordet: Kammerat. Alle blev kammerater. Jeg så din onkel Jegor Ivanovitch. Han stod omgivet af matroser på en last-automobil, støttede sig til en rød fane, hvorpå der stod et eller andet: Bort med … mere kunne jeg ikke få læst, og talte hæst til mængden, jeg hørte kun ordet: Folket! og å! så følelsesfuldt betonet, at det løb mig koldt ned ad ryggen. Han taler godt, din onkel.

Den ængstelige kejserinde – alle hendes børn ligger af mæslinger – kaldte zaren tilbage. Hvis han var kommet i dette øjeblik og med den ene hånd havde skænket konstitutionen og med den anden jaget alt det forbryderiske pak bort, som pludselig dukkede op sammen med revolutionen, kunne der måske endnu være gjort noget. Men det var ikke underklasserne, som forrådte ham, Sascha. Dem havde Gud måske endda tilgivet, dem har man undertrykt og holdt i uvidenhed, Gud skal vide, deres liv var ikke blidt, de vidste heller ikke, hvad de gjorde. Det var de øverste, som forrådte ham. De lader ikke zaren få adgang til Zarskoje Selo. Hans tog flakker frem og tilbage mellem Pskov og stationen Dno. De vil gøre ham bange. Kun Vojejkov og den drukne admiral Nilov er med ham, intet lystigt selskab.

Russki, øverstbefalende for Nordfronten, og sammen med ham folkerepræsentanterne Gutchkov og Schulgin, som ingen sandsynligvis har befuldmægtiget til det, træder ind i waggonen til zaren. Gutchkov og Schulgin er begge højresindede, kære ven. Gutchkov: Oktobrist, og Schulgin: Redaktør af en avis i Kiev, der en tid lang havde til motto: *Slå jøderne ihjel!* De har et maskinskrevet manuskript, hvori zaren giver afkald på tronen til fordel for sin søn, tronfølgeren. Det skal blot underskrives.

På zarens side er ingen. Soldaterne af det regiment, som ledsagere ham, stiller mørke ansigter op. Man meddeler ham, at hele Rusland er imod ham. Russki siger til ham, at hvis han ikke underskriver, vil Nordarméen lade fronten i stikken og rykke løs på Petrograd. Du kender zaren.

"Hvis jeg er årsag til fædrelandets ulykke, er jeg rede til at ofre alt, endog livet, for hjemmets vel," sagde zaren.

Men faderen talte ud af ham. Han ville ikke afstå sønnen til folket, og han gjorde det, som han ingen ret havde til – han abdicerede også på sønnens vegne. Han ændrede nu manifestet, og Schulgin eller Gutchkov, måske også begge sammen, gik for at skrive det rent på maskine og bragte så zaren det. Han skrev under, men sagde straks efter, som om han havde ombestemt sig:

"Giv mig papiret tilbage."

"Nej, Deres Majestæt, nu er det afgjort. De får det ikke mere tilbage," svarede Russki frækt og gik.

Således har zaren altså abdiceret selv og på sin søns vegne og overgivet tronen til sin broder Michael Alexandrovitch. Han gav også afkald på den og –: Ja, leve interimsregeringen, i spidsen for hvilken Lvov står som præsident for alle partier.

De gamle ministre og sammen med dem generalerne, som af en eller anden grund vakte mishag, blev arresteret og indespærret. Man ser rørende billeder. En lastautomobil kører forbi, belæsset med jublende matroser og soldater, alle pyntet med røde bånd. Unge piger står ved siden af dem og mellem dem en dignitars forlegne, tåbeligt smilende fysiognomi. I det store og hele behandler man dem godt og fornærmer dem ikke. Det nye kabinet er sammensat af alle farver og schatteringer. Kadetkorpset har ikke underkastet sig og har trængt sig ind over alt, hvor det var nødvendigt, og hvor det ikke var nødvendigt. Ingen på sin rette plads. Fyrst Lvov i spidsen, Gutchkov krigsminister, venstresocialist Kerenski justitsminister og sådan videre i teksten, alle temmelig

farveløse personligheder, ligesom jo også Dumaen var farveløs. Den mest fremtrædende var Miljukov som udenrigsminister. I den sidste tid var vi forberedt på alle mulige udnævnelser, man tænkte, at selv om ministrene gik, holdt vel kontorerne nok og gjorde sig ikke yderligere skrupler. Vi indså imidlertid, at også kontorerne knagede i sammenføjningerne, og at nye koste fejede med revolutionær energi, og at alt bøjede sig for mængden, eller rettere pøblen. Portnere bliver ligestillet med professorer, skrivere med departementschefer.

Aviser af alle retninger, de højresindede ikke undtaget, istemmer nattergaletoner til revolutionens pris. *Novoje Vremja* kalder kejseren den forhenværende zar og skriver smudsige bagvaskelser om ham. Mange gemene hæfter og brochurer, som allerede måtte være forberedt i forvejen, oversvømmer gaderne, og drenge løber omkring og falbyder dem, højt råbende: "Fortællingen om da Alexandra syede Rasputin en skjorte", og lignende afskyelige forhånelser."

Her holdt Sablin et øjeblik inde med læsningen og tænkte på den japanske krig, da avisdrengene forkyndte den japanske sejr. Lømler og gadetøse, tænkte han, giver tonen an i den moderne russiske historie. Hvor er adelen og ridderne, hvor er de dannede, og hvor er det virkelige folk? Folket tier endnu.

"Men det ville alligevel alt sammen ikke være så stor en ulykke," læste Sablin videre, "når vi havde en regering, om så kun en dårlig, vi er jo ikke forvænte på det punkt, men det værste er, at interimsregeringen har vist sig magtesløs.

Mens man i det Tauriske Palads festligt, under musikkens toner modtog det ene regiments hyldest efter det andet – også kosakkerne var kommet og, til skændsel for deres forfædre,

selve livvagten, mens uafbrudt nyfødte ministre, glemmende alle forretninger, hilste på de revolutionære tropper, takkede dem og opfordrede dem til sejr, og trykkede tusind soldaters hænder, som endnu var våde af værgeløses blod, satte en ny regering: "Deputerede for Arbejder- og Soldaterrådet" sig fast i Smolny-instituttet, hvorfra man havde jaget de unge piger bort. Ved et langt bord, omgivet af til tænderne bevæbnede matroser og soldater, sidder smidige personligheder i frakker eller soldaterskjorter, som på deres pas fører klingende familienavne som Tchejdse, Zederbaum, Hummer, Helfant, Rosenfeld, Krachmal, Nachamkes, men som bekvemmelighed for deres følge har antaget russiske pseudonymer som Markov, Huchanov, Parvous, Kamenev, Sagorsk og Steklov. De forfølger uden at lade sig opholde deres mål og overøser Rusland med de mest oprørende befalinger.

Interimsregeringen rådslår i mellemtiden om, hvad den skal stille op med denne magt, der pludselig er vokset frem på dens næse som en ondartet byld.

Jage den ud? Det ville have tilsmudset den rene, ublodige, triumferende revolutions jomfruelighed og ville have mindet om vilkårligheds- og voldsherredømmet. Ja, og hvem skal også jage dem bort? Soldaterne og arbejderne vil dog ikke fordrive deres deputerede, som de, det må vel antages, en eller anden gang har valgt.

Forene sig med dem, træde i forhandling med dem, så at sige grunde et underhus til det kommende parlament, anerkende dem og komme sammen med dem, det synes man ikke rigtig går an. Et alligevel *for* blandet selskab holder møde dér, og det er også offentligt bekendt, at ingen nogensinde har valgt dem.

Derfor beslutter de at holde *kontakt* med dem. Hvem der kom på denne geniale idé kan jeg ikke sige så nøje, men snart følte vor kære embedsmand og lige så mange officerer, at Zederbaum og kompagni var den egentlige magt i Petersborg og fyrst Gutchkov og Miljukov kun var et udhængsskilt og en fælde for de herrer, og mange uniformer, ja tilmed med generaldistinktioner, kom til Arbejder- og Soldaterrådets deputerede for at udtale deres hengivenhed for den røde fane og fornægte zarørnen.

Hvad der videre vil ske, Sascha, vil vi se og opleve. Foreløbigt går jeg viseligt i en gammel, slidt civilkappe, for gode pelse trækker vore kammerater soldaterne af os om natten. Jeg passer på, om ikke Napoleon et eller andet sted kører sine kanoner op og jager de ubudne gæster ud af Smolny-instituttet. Men hidtil er endnu intet at se. Jeg forsøgte også at synge Marseillaisen med folket, men den er vanskelig at synge, klinger fremmed.

Din Tanja er med sin veninde Olga Poleshajev taget til Zarskoje Selo, det er vel også bedre sådan. Nå, det er det hele. Gud bevare dig. Din gamle ven Ivan Matznev."

Efter at Sablin havde læst dette brev, var det ham, som om en plante med mange fastvoksede rødder var revet ud af hjertet på ham.

Hvad var dog det? Og arméen? Hvad siger alle Rotbecker og Karpover til det? De elskede Rusland så højt, de troede på deres fædreland og vil ikke kunne tænke sig det uden herre.

I tankerne så han for sig alle de uendelig mange simple kors og gravhøje over faldne officerer og soldater, alle de dødsmesser for dem, som var blevet på slagmarken for tro, zar og

fædreland, klang i hans øre, og han forstod, at den usynlige fjende havde valgt det rette øjeblik til at tilføje Rusland dette frygtelige slag og styrte det ud i kaos, i intethedens afgrund.

Hvem er denne fjende? De mystiske halvfjerds vise, som Verzinsky så dunkelt henviste til, kejser Wilhelm, der er i stand til alt, blot for at få en ende på krigen, eller England? Men måske ingen, blot Guds vilje. Guds straf for at vi glemte hans kærlighedsbud og lærte at hade Gud og mennesker.

33

Det var en varm forårsdag. Sneen tøede hurtigt, og på skråningerne, som lå mod syd, kom vintersæden allerede frem og lyste grelt med sine spidse, muntre strå. Fuglene kvidrede forårsagtigt, som om de havde meget vigtige og for alle uendelig glædelige nyheder at fortælle. Den blege himmel med rosenskyerne, som opfangede solstrålerne, syntes at være stolt af sig selv. Hvor meget smukkere, nyere og anderledes så den dog ud i dag end for nogle dage siden, da det endnu frøs, og hård sne dækkede jorden. På en sådan dag skulle menneskene have sunget, jublet og takket Gud. I stedet for gik de om med vrede, utilfredse, sorgfulde ansigter og syntes alle kun at have samme tanke: Vor dag er kommet. I dag er det vor helligdag. Lad os se til at vi ikke lader den gå upåagtet, at vi ikke overser den og lader den gå uden om os.

Den 204. Division var opstillet for at aflægge ed til interimsregeringen. Fra arméføreren var der om morgenen kommet befaling til, at Sablin personlig skulle være nærværende. Pestretzov frygtede, at soldaterne til sidste skulle vægre sig ved at aflægge eden og forlangte, at Sablin skulle erklære tropperne, at zaren selv havde frasagt sig tronen, ligeså Michael Alexandrovitch, at der ville blive indkaldt en nationalforsamling, og at der ingen grund var til ophidselse. Hvis det russiske folk ville have en zar, kunne det få én igen.

Sablin læste zarens klangløse abdikationsmanifest uden særlig højtidelighed som ellers, når han stod foran tropperne, sagde, at Rusland ikke kunne være uden regering, og at interimsregeringen derfor havde påtaget sig *den byrde*, og at de

også måtte aflægge ed til den. Han red til side, steg af og røg en cigaret. Foran geledderne læste præsten monotont den nye eds ord, som klang soldaterne fremmede og for jævne, slet ikke uhyggelige. Efter oplæsningen trådte alle, først officererne, efter dem soldaterne hen og underskrev edslisterne.

Sablin ville allerede ride bort, da pludselig larm og høje stemmer fik ham til at se sig om. Ud af skoven kom en lille gruppe bevæbnede soldater, som hensynsløst skubbede en officer foran sig, hen imod ham. Fuld af forbavselse så Sablin på epauletterne nummeret på Koslovs regiment og kendte løjtnant Ermolov. De samme soldater, der havde forgudet deres officer, som havde delt deres liv med dem i skyttegravene, stødte og skubbede ham nu uden ærefrygt.

"Hvad er der på færde!" råbte Sablin. "Hvor kan det falde jer ind!"

Soldaterne trådte hen til ham. En tæt kreds af soldater, som allerede havde aflagt ed omringede dem nysgerrigt.

"Deres Excellence," sagde et ungt menneske med et frækt udtryk hurtigt, "tillad mig at melde. Alle havde aflagt ed og begyndte at skrive under, men løjtnant Ermolov gik pludselig bort fra sin plads, ind i skoven."

"Han ville altså ikke aflægge ed," sagde den soldat, som stod på den anden side af Ermolov.

"Vov først og fremmest ikke at røre en officer og gå fra hinanden. På plads!" råbte Sablin.

Ingen rørte sig. Gennem mængden trængte Koslov sig hastigt og stillede sig bleg ved siden af Sablin. Sablin lagde mærke til, at han havde knappet læderfutteralet, hvori revolveren var, op og havde skubbet revolveren forpå.

"Jeg har aflagt ed til min kejser," sagde Ermolov fast med eftertryk på hvert ord, "og vil ikke aflægge ed til nogen anden. Jeg er ingen forræder!"

"Se, se!" lød det gennem mængden. "Kejseren har selv abdiceret, og folket må altså regere sig selv, men han vil ikke tjene folket."

"Gå hver til sit!" råbte Sablin rasende.

"Hvorfor? Kammerater, vi må se efter, om generalen i det hele taget selv har underskrevet. Måske holder han med ham hér og vil ikke tjene under den røde fane."

"Jeg har befalet jer at skilles," sagde Koslov. "Er det oprør?"

"Det er ikke oprør, men de, som ikke vil aflægge eden, må man arrestere."

"Arrestere, arrestere!"

"Og arrestere generalen!"

"Bravo, kammerater."

"I dag er der hverken zar eller herrer mere. Arrestér generalen!"

"Fremad, I krystere, tag ham!"

Situationen blev alvorlig. De forreste holdt sig endnu tilbage og vovede ikke at lægge hånd på deres korpskommandant, men bagfra trængte mængden på, der lød piben, og Sablin havde følelsen af, at der straks ville ske noget forfærdeligt.

"Vent, kammerater!" lød en let læspende, mat stemme ud fra mængden. Sablin kendte Verzinskys stemme. "Med urette har I arresteret kammerat Ermolov. Han er en lige så fri borger som I, og det afhænger af hans frie vilje, om han vil sværge eller ej. Jer har heller ingen tvunget. Kammerater! Nu er øjeblikket kommet, hvor I skal vise, om I er værdige til den herlige frihed,

som arbejdernes og soldaternes barkede næver har tilkæmpet jer! Besmuds ikke den rene revolution ved vold. Lad os skilles frivilligt, kammerater. Nu ved vi, at der er folk imellem os, som ikke er med os. Med dybeste foragt vil vi betragte dem. I dækstillingerne, kammerater! Frihedens røde fane har afløst dobbeltørnens tyranni."

"Det er rigtigt."

"Ja, det har han ret i. Når vi har frihed, må alt være frit, også eden."

Mængden opløstes. Man gik hvert til sit.

"Deres Excellence, jeg bønfalder Dem om at ride bort. Folkene er blevet forrykte," sagde Koslov. "Når denne illusion er forbi, vil de på deres knæ bede om tilgivelse."

"Sæt Dem på min ordonnans' hest og kom med mig," sagde Sablin til Ermolov, "det er ikke ufarligt for Dem at blive her imellem dem."

"Å, jeg er ikke bange, Deres Excellence," sagde Ermolov med lyst ansigt. "Jeg er heller ikke bange for at dø. Sådan som det er nu, kan det ikke betale sig at leve."

"Deres liv kan endnu blive nødvendigt. Sid op!"

Tavse red de forbi soldaterne, som skiltes. Næsten ingen hilste Sablin. Mørke og trodsige så soldaterne ud, men ingen sagde et ord.

34

I korpsstaben fandt Sablin det fuldstændigste virvar, næsten oprør. I gården foran Sablins hytte stimlede radiotelegrafister, ordonnanser, motorcyklister og cyklister sammen under stor larm.

"Jeg siger, at han ikke har ret til at holde det tilbage. Det er lige såvel en befaling, som den fra interimsregeringen, og Vislentjev har ingen ret til at give den til stabschefen. Han må meddele den, således som den er befalet. Vislentjev skulle arresteres for det," hørte Sablin en høj stemme, da han stod af hesten.

Han så mørkt på soldaterne og trådte ind i hytten. Dér gik Davidov rygende som en rasende, med ligblegt ansigt op og ned på det smudsige, våde gulv.

"Hvad er der i vejen, Sergej Petrovitch?" spurgte Sablin.

"Jeg havde nær pryglet telegrafisten ihjel, og det gør mig ondt, at jeg ikke gjorde det," sagde Davidov.

"Men hvad er der da sket?"

"I nat er der kommet et radiotelegram med overskriften: *Til alle!* som ufortøvet skal fordeles til alle tropsdele, kompagnier, eskadroner, batterier og kommandoer. Vanvid. Disciplinen afskaffes, soldaternes ret bliver erklæret! Hører De, Deres Excellence, ret uden pligt. Soldaten har ret til at besøge hvert forlystelsessted, må køre på 1. klasse, og der er ikke sagt noget om, at han behøver billet, han behøver ikke at hilse, udenfor tjenesten er officeren ikke hans foresatte, og endnu mere vanvid af samme slags og temmelig ugrammatikalsk."

"Hvem er det underskrevet af?"

"Arbejder- og Soldaterrådets deputerede."

"Vanvid. Men hvordan har de fået det frem?"

"Ja, det forstår jeg heller ikke. Det er konstateret, at det ikke er det første. Hele natten igennem har radiotelegrafen arbejdet uafbrudt og skriver hele blade: Alle, alle, alle! Hvad skal vi gøre med dem?"

"Lægge dem i arkivet som interessante dokumenter om en uforståelig tid."

"Rive dem i stykker! Det er blot uforståeligt, Deres Excellence. Hørte De, at revolutionen og zarens afsættelse er blevet fejret storslået i M...? Kammeraterne opfordrede garnisonschefen, generaladjudant B. til at tage del i paraden. Han kom ud, havde ikke rørt på sig. Tjenstivrige adjudanter bad ham indtrængende om at tage noget rødt på, og en eller anden havde også en generalkappe ved hånden og fik det røde foer vendt udad. Sådan tog B. den virkelig på. Han lignede en kardinal."

"Pjalt."

"Det er uforståeligt, Deres Excellence."

"De forstår da," sagde Sablin, "at denne kundgørelse nr. 1 med erklæringen om soldaterretten prædiker ansvarsløsheden. I forvejen er vor soldat ikke let at styre, det er længe siden at legemlige straffe måtte indføres for blot nogenlunde at holde arméen i ave, så at fredelige indbyggere kunne være i sikkerhed for den. Nu vil de alle komme til at skælve for deres liv, for efter en sådan kundgørelse vil der indtræffe en tøjlesløshed uden lige."

"De vil heller ikke mere føre krig, Deres Excellence. Jeg har ført et regiment. Jeg ved, hvad det vil sige at drive dem op af

skyttegravene og bevæge linjerne til angreb. Der råber og skriger man ikke blot, ofte må man bruge stokken. Og nu skal vi sige "De", og Gud ved hvad. På vort "De" vil de svare "Du". Skal jeg altså annullere ordren?"

"Ja, under alle omstændigheder."

Om aftenen kom der befaling fra arméstaben om, at man skulle forklare soldaterne, at kundgørelse nr. 1 og erklæringen om soldaternes ret kun angik garnisonen i Petrograd, som havde indlagt sig særlig fortjeneste, fordi den havde været den første, som havde hejst revolutionens fane. – Soldaternes begreber forvirredes fuldstændigt. Der var altså en regering, som satte troskabsbrud mod kejseren, gadeopløb, uro højere end de strabadser, som tjenesten ved fronten førte med sig.

Det blev Sablin og officererne klart, at regeringen i Petrograd var i hænderne på garnisonen, og at Rusland ikke var afhængig af fyrst Lvov, Gutchkov, Miljukov og Kerenski, men sandsynligvis af Arbejder- og Soldaterrådets deputerede, som jøder og russere med forbryderisk fortid stod i spidsen for. Arméen ville, blottet for disciplin, blive til en bevæbnet folkehob. Dunkle rygter var i omløb om en mystisk Bartholomæus-nat eller Jeremejevsker-nat, som soldaterne sagde.

I denne nat skulle alle officererne dræbes simpelthen af den grund, at de var officerer.

Sablin sendte bud efter Davidov.

"Under en sådan regering har vi foresatte ikke mere at gøre. Sørg for alle nødvendige papirer, jeg vil indgive min afskedsbegæring. Min grund: Umuligheden af at føre en troppeafdeling under sådanne omstændigheder."

"Handler De nu også rigtigt, Deres Excellence?" spurgte Davidov stille. "Hvis alle nu ville handle som De ..."

"Hvor herligt ville det være," afbrød Sablin ham. "Det ville være en protest mod regeringens handlinger. Når alle officerer straks trådte uden for tjeneste, ville det ikke være nogen faneflugt, men det ville tvinge regeringen til at indstille denne ødelæggelse af arméen."

"Ville det ikke hidføre Bartholomæus-natten så meget hurtigere?"

"Måske. Jeg går heller ikke af den grund, man vil alligevel ikke undgå den. Jeg går for ikke at være ufrivillig deltager i arméens sammenbrud, i Ruslands undergang. Jeg går for at kæmpe imod det. Gør mine papirer klar til i aften, og send nu bud efter Ermolov."

Nogle minutter senere trådte Ermolov ind.

"Overløjtnant Ermolov," sagde Sablin, "i morgen tidlig vil den N...ske Kavaleridivision komme igennem vor landsby. Jeg har skrevet til divisionsføreren og kommandanten over skytterne om Dem. De vil optage Dem. Så kan De slutte Dem til regimentet."

"Tillad mig ikke at gøre det, Deres Excellence," svarede Ermolov kækt.

"Hvorfor ikke?" spurgte Sablin og rettede et forskende blik på den unge mand. Hvor var det dog, han før havde set sådanne blege, blodløse ansigter med store, klare, ligefrem lysende øjne? Hvor havde han set disse ædle træk, som ikke stammede fra fødsel, men fra sindets adel ... I hans hukommelse dukkede billeder af italienske munke fra det 15. og 16. århundrede op. I halvlyset i Kejser Friedrich-museet i Berlin så han i det

italienske galleri alle disse hellige Sebastianner og Antoniusser for sig, disse rene, unge mennesker, bundet til pæle, gennemboret af pile. Martyrer! En troens martyr så på Sablin. Og instinktivt følte han, at det, som Ermolov nu ville sige, ville vise ham, at Ermolov stod højere end han i fuld kristelig kærligheds og stærk pligtfølelses skønhed. En del af den russiske officersstand gik ligesom Kristus frivilligt gennem lidelser og døden på korset til Golgatha.

"Tillad mig at vende tilbage til mit kompagni," sagde Ermolov. "De vil ikke gøre mig noget. Jeg er meget nødvendig dér. Det er min pligt at holde ud dér til det sidste."

"Hvor gammel er De?" spurgte Sablin og højagtelse klang ud af hans stemme.

"Tyve år."

"Gå, og Gud beskytte Dem."

34

Klokken tre om natten bragte den trætte skriver Sablin lønningsbogen, pensionsberegningen og ansøgningen om afskedigelse. Han kom ind, fordi han gennem vinduet havde set, at der var lys, og at Sablin sad ved skrivebordet.

"Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle affatte ansøgningen," sagde han. "Tidligere blev de skrevet i Hans Majestæts navn, men så vidste jeg igen ikke, hvilken titel jeg skulle anvende. Jeg har skrevet: Hr. minister, men jeg ved ikke, om det går?"

"Ja, det er godt. Jeg skal nok tilføje, hvad der mangler. Lad den ligge hér."

"Tjenesteformularen er udfærdiget i to eksemplarer, Deres Excellence, og hvis Deres Excellence vil være så venlig at se, skal hér stå *læst* og underskriften."

Skriveren gik og Sablin foldede sin tjenesteformular ud.

Disse sammenfoldede blade af groft, gråt papir, som endnu var påtrykt zarørnen, indeholdt hele hans liv.

Stille og klart brændte lyset, som stod på en bogreol, og kastede sit skin på det tidligt grånede, men endnu tætte hår, ansigtets fine oval spejlede sig som små flammer i de grå øjne.

"Tjenesteformular for kommandant for det N...ske Armékorps, general *à la suite* Alexander Nikolajevitch Sablin, udfyldt den 13. marts 1917" læste Sablin. Den gamle skriver havde ikke vovet eller ikke villet udelade "*à la suite*", ligesom også kejserens navnetræk stadig stod at læse på hans epauletter. Det, som var, har været, og mennesket er ikke i stand til at tilintetgøre fortiden. Fortiden kunne ikke tages fra Sablin, ligesom han selv ikke kunne forandre en tøddel i den.

"Man kan hverken ændre eller omstøde et enkelt menneskes historie," tænkte Sablin, "hvordan vil de så omstyrte alle Moskva-zarernes og de russiske kejseres hele historie? Nutiden tilhører dem nu en gang, kan være, men fremtiden næppe og fortiden – aldrig."

"Har St. Georg-ordenen af 4. klasse, Georgiev-sværdet," læste Sablin. "Ja, I mine kære rytterattakker og indtagelsen af batteriet den gang, da min søn faldt og min ungdomskammerat, den kære Nick, og mange, mange andre, og mit sår – alt det kan I ikke tage fra mig! Heller ikke min divisions smukke bedrifter ved Kostjuchnovka, hvor Karpov faldt, kan I tage fra mig, I herrer, civile krigsministre, I frække jødelømler i Smolny-instituttet. Du rå, tøjlesløse folk! I kan trampe guld og emalje i stykker, sønderrive ordensbånd og snore, men heltedåden slukker I ikke i mit eller i andres hjerte, og historien vil også have et ord at fortælle om det."

"'Af Orlovsk-guvernementets arvelige adelsslægt' – heller ikke det tager I fra mig."

Han kom til at tænke på Marussjas stille smil, da han viste hende sine aner. "Fra det ene århundrede til det andet, fra slægt til slægt har vi gjort zartjeneste, og det anstår sig ikke for os at forlade zaren … Og nu … forlader vi dog …"

Han læste videre: "Den 8. august 1894 forfremmet til løjtnant i Livgarden."

Dobbeltørnen af metal, som i kæden holder den svære rektangel med den sorte zarørn, lugten af røgelse, oldtid, regimentets standarter, edens ord, musikken og den store følelse af lykke, som overstiger alle andre følelser, parade, forgudelse af zaren, Kitty, Marussja, tilfældigt møde med Vera

Konstantinovna, alt lykke under zarørnens beskyttelse. Alle livets fester, samvittighedsnag, Ljubovin, Marussjas død, skuffelsen over zaren og folket, alt opvejedes af kærligheden til arméen.

Ligesom den gang, da han efter Vera Konstantinovnas tragiske død ville tage livet af sig, hele hans liv i regimentet under zarørnen var draget forbi ham, således også nu.

Og var det da ikke smukt? De velplejede, stolte heste, de propre, velopdragne soldater, hele regimentets holdning, disciplinen, eksercitsen, hornblæserne, sangerne, officerssammenkomsterne … "Jeg drikker på general Puffs sundhed," og den fulde Rotbeck – hvor smukt var det ikke! Som en stor familie i regimentet, de små interesser, uddannelsen, vagt, manøvrer, hofballer, små drillerier, five o'clock te hos damerne, *Concours hippique* … alt det havde vi … Og de?

De havde deres kødrationer, deres fede suppe, deres boghvedegrød med duftende flæsk, deres 2½ pund brød, deres smukke uniform, stuepigernes og kokkepigernes kærlighed, og det glade håb om at komme hjem igen. Et roligt liv uden indviklede spørgsmål og tanker, hvor man glædede sig ved en fast søvn, en snaps, en rask vise, et godt svar, hvor man frygtede for skænd og straf. Et liv i stadig bevægelse og arbejde, og de kom hjem vant til orden og arbejde, med en reservesoldats viden. Den som ville, kunne gå videre. Levede han måske dårligt, den tykke sergent Karpovitch? Han tænkte på eskadronfesterne, officersbordet hos sergenten med den friske kaviar, madeira, champagne, den blondlokkede datter, som gik på teaterskolen, og de lystige officerer i sergentens lille hjem.

Nej, også dem gik det godt under zarørnens beskyttelse, som bredte sine vinger ud over hele landet, og alle havde nok at spise og ro og fred.

Og nu? – – –

Lang var vinternatten. Men livet var dog endnu længere. Det nedbrændte lys erstattedes af et nyt. Sablin fandt ingen søvn. Gennem det lille vindue dæmrede morgenen. Den snavsede vej, det itubrudte gærde, de sorte marker, den grønne sæd, den jævne, porøse sne og den fjerne skov, alt lå dér i lyset. Men forårsmorgenen sænkede endnu mere kummer i Sablins hjerte.

Fra det fjerne tonede kendt musik, hans dragoners regimentsmarch. Hestetramp på vejen, kommandoen "Giv agt!" hørtes. Regimentskommandanten, som havde bemærket korpskommandantens flag, håbede, at Sablin ville komme ud for at hilse på sin gamle division. Sablin tog kappen på, spændte sablen om og trådte hen til vinduet.

Nej, han ville ikke gå ud.

Allerede er dragonernes fukse foran hans hytte, og bag hornblæserne dukker standarterne op. Dobbeltørnen er indhyllet i rødt tøj, og brede, røde bånd hænger ned. Røde sløjfer i soldaternes knaphuller, en rød sløjfe på kommandantens bryst.

Nej, Sablin kommer ikke ud.

Han kommanderede en division, som tjente under zarørnen, den blodrøde fane vil han ikke hilse. Revolutionssoldater kender han ikke.

Tungsindigt klinger tonerne, som svinder, og vækker kummerfulde følelser af sorg over noget, som er uigenkaldelig tabt.

Dér kommer ulanerne og også over dem flagrer røde bånd, standarten tilhylles af den røde fane, og på baron von Webers brede bryst er der en rød sløjfe.

Fejhedens orden.

Dér kommer kosakkerne på deres livligt luntende heste. Frække ser ansigterne ud, røde sløjfer på brystet. De røde bånd blærer sig over den samme standart, som var med i angrebet ved Shelesnitz, og tilhyller zarørnen.

"Alle pigerne, de vil så gerne ...", blæser orkestret, mens de drager bort, og vækker en række smertelige minder. –

Sablin greb pennen. På det sted, hvor underskriften skulle stå, ville han skrive sit navn. Men han tøvede.

"Alle pigerne, de vil så gerne ...", døde kosakorkestrets toner indsmigrende hen.

Pludselig så han Ermolov for sig. De store, strålende øjne i det blodløse ansigt, en martyrs øjne.

Men hvor er da officererne? De, der som Kristus tog sit kors på sig og bar det til Golgatha. Ville han virkelig kaste sit kors fra sig og gå til side? Ville han virkelig ikke lide alle sjælekvaler sammen med dem og hvis det var nødvendigt også Bartholomæus-nattens rædsler? –

Sablin kastede pennen og rev med en energisk bevægelse sin afskedsbegæring midt over.

Sjette del

1

Et strålende, solrigt, varmt forår var kommet over landet. Lærkerne sang atter deres glade sange over de endnu nøgne marker. Skoven så tættere og mørkere ud og var om aftenen omgivet af et violet skin. Isen på floderne var allerede begyndt at blive skør og var stedvis dækket med vand. Den nære isdrift truede de skrøbelige broer.

Sablin havde indtrængende stillet den anmodning at måtte trække brigaden bort fra det fremskudte brohoved ved Ljesischtche. Her følte den sig ligesom afskåret og var i nervøs uro. Men foroven beskæftigede man sig med angrebstanker. Med det for øje måtte den fremskudte stilling fremdeles vedblive at være besat, og på den måde blev brigaden i de fugtige, snavsede grave.

En tid lang efter revolutionen gjorde man i stillingerne nøjagtig tjenesten efter Sablins anordninger. Vagtposterne stod ubevægelige på deres observationspunkter, folkene bar samvittighedsfuldt deres gasbeskyttelsesgenstande. Kerenskis første befaling var udgået til regimenterne, men fandt kun ringe påagtelse. Man kaldte folkene "Du" som tidligere, skældte driverterne ud, når det var nødvendigt og truede med at sætte dem i arrest. Officererne afholdt geværappel, underofficererne viste på en måde, som ikke var til at tage fejl af, de soldater næven, som var smudsige i tøjet, vagtposterne blev omhyggeligt afløst hver anden time, og den store mængde af folkene var sig slet ikke de nye begivenheders rækkevidde bevidst. Kun zarhymnen sang man ikke mere ved tappenstregen ved regimenterne, ligesom aftenbønnen også

var udeladt. Æresbevisninger blev udvist som før, og kun opsætsige elementer sagde hr. overløjtnant i stedet for Deres Velbårenhed.

Men efterhånden blev den nye tingenes orden mere bekendt, især da de fra regimenterne til "Front- og Almindelig Armékongres" udsendte delegerede vendte tilbage til Petersborg. Det var den temmelig indskrænkede Ikajev, som for kort tid siden var forfremmet fra underofficer til officer og en tidligere folkeskolelærer Voronkov, som på grund af deltagelse i revolutionen 1905 var blevet sendt til Sibirien og længe havde boet i Tyskland. Hver af dem forklarede på sin måde revolutionens betydning.

Ikajev kaldte sit kompagni sammen i et hjørne af skyttegravene, satte sig ved fødderne af vagtposten, som stod ved siden af ham på skyttetrinet, og fortalte højtideligt om de sydfront-delegeredes kongres i Luzk.

Vagtposten hørte på ham, men så ufravendt på det fjendtlige pigtrådshegns sorte striber. Han kunne ikke forstå, at krigen skulle var længere endnu efter alt det, som var sket, at man overhovedet skulle stå på post mere og se på, hvad tyskerne havde for. Og de var nu som før ivrigt beskæftiget, forbedrede deres spærringer hér, skar grave ind dér, arbejdede uden sky opretstående i den klare dag under anvisning af deres officerer. Man burde en gang imellem jage dem fra hinanden med et par shrapnells, men artilleriobservatøren levede i samme lyksalige ro. Lad dem kun arbejde! Er der nogen mening i at dræbe nu, hvor friheden bliver forkyndt over alt, og man daglig hører om nye vidunderlige og herlige ting?

"Jeg kommer altså til Luzk, brødre, og dér venter soldaterne os allerede på banegården. Alle har syet et rødt bånd på kappen. De hilser os: "Er De armékorpsets delegerede kammerater?" siger de. 'Værsågod at vise os Deres legitimation.' De undersøger dokumenterne og kører os, som om vi var generaler, i automobil til slottet. De giver også os røde bånd, 'det er frihedens hellige tegn, det må I bære på brystet'."

"Der ser du!" sagde en tilhører sukkende. "Setrakov har også sådan et bånd. En lille jøde har givet ham det. Men general Sablin så det og gav ham besked: 'Du er en dum tøs, som bærer bånd og sløjfer. Det hører ikke til uniformen.' Han ville sætte ham i arrest."

"Det er en general af den gamle skole," sagde Ikajev ringeagtende og spyttede skallen af solsikkekernerne ud. "Han forstår slet ikke revolutionens nye rettigheder. Dernede har jeg set virkelige generaler, brødre! Vi kommer altså til slottet, kammerater. Jeg tror ikke mine egne øjne. Skildvagterne sidder foran skilderhusene, har stillet geværerne op imod væggen og taler med de forbigående. Jeg spørger dem, om de da ikke bliver puttet i hullet. 'Hvor vil De hen, kammerat. Det er frie soldater, som gør deres tjeneste uden ubehagelig skælden ud.'"

"Glimrende!" ytrede en af mængden. "Glimrende," tænkte også vagtposten, vendte ryggen til fjenden og hørte spændt på, hvad Ikajev fortalte.

"I slottet, kammerater, stillede man os ikke efter tjenestegrad, officerer og mandskab hver for sig, men alle mellem hinanden. Nu er vi jo alle lige. Så kom nogle generaler åbenbart i tjenstligt anliggende og til sidste selve den øverstbefalende. På brystet bar han et stort rødt bånd, som

næsten dækkede Georgievskorset. Han tog slet ingen notits af generalerne, men henvendte sig straks til os delegerede. Jeg troede, at han som sædvanlig ville hilse os med nogle ord, men aldeles ikke. Hver enkelt giver han hånden. Også mig. Da forstod jeg, hvad det vil sige: Alle er lige."

Ikajev sukkede. Tilhørerne var stive af beundring. "Den øverstbefalende har givet ham hånden. Mon han nu ikke lyver?"

"Ja, og så blev der om aftenen afholdt et møde i teatret," fortsatte Ikajev. "I forvejen fik hver af os sit værelse på hotellet og 3 rubler i dagpenge uden hensyn til tjenestegrad. Vi kommer altså i teatret, og dér spørger man os straks: 'Til hvilket parti ønsker De at høre?' Du gode Gud, jeg har endnu aldrig tænkt over, hvilke partier der overhovedet findes. Jeg sagde dem ganske ærligt, at jeg ikke vidste det. Så kommer der en ung fyr, som så forbandet jødisk ud, hen til mig og siger meget elskværdigt: 'Tillad mig at forklare Dem det,' og begynder så meget klogt og smukt. 'Der findes altså bolsjevikker, menschevikker, socialrevolutionære, socialdemokrater, og så findes der også nogle, som vil have zaren tilbage. Hvor vil De indskrives?' 'Skriv os ind dér, hvor man vil give os mere jord og sand frihed,' sagde jeg. Og så blev vi bolsjevikker. Ja, og jeg," sagde han og rynkede panden vigtigt, "blev partifunktionær!"

Ikajev tav. Alle omkring ham kunne dårligt nok trække vejret. Et vidunderligt syn fra eventyrlandet frembød sig for dem: Den øverstbefalende, som trykkede alles hånd, skildvagterne, som gjorde sig det mageligt uden geværer, soldaterne, som kørte rundt i automobil, et parti, som fordeler landet. Ved Gud, herligt og smukt er det.

"Ja," sluttede Ikajev sin fortælling, "således ser jeg nu på sagerne og jeg må ganske åbent tilstå: jeg foragter enhver, som ikke tilhører et parti."

2

Imens gik Voronkov fra den ene dækstilling til den anden. Over alt fandt han et auditorium. Han havde været i Petrograd og vendte tilbage derfra med et frisk indtryk af revolutionen.

"Kammerater," sagde han, og hans nervøse ansigt fortrak sig, "I er bedraget. I bliver forrådt. Med vilje holder man jer endnu under det gamle regimente. Hvad har overhovedet titler og æresbevisninger at sige nu om stunder? Officererne piner jer akkurat som før. Kammerater, I må ryste det hele af jer og begynde på arméens demokratisering. I Petrograd er allerede alle førere valgt. Dér ville en general som Sablin være utænkelig. Man ville kilde ham med bajonetten. I kender overhovedet ikke endnu revolutionens rettigheder. I må foranstalte en folkeforsamling og forlange gennemførelse af befaling nr. 1. Soldatens rettigheder tages der endnu slet ikke hensyn til hér og I er endnu de samme grå slaver som før. Hvor er de røde revolutionsfaner med de hellige påskrifter, som jeg har set i Petrograd? Nej, kammerater, vi har ikke styrtet zaren, vi har ikke erkendt, at der ikke findes nogen Gud for at leve videre i mørke og slaveri. Kammerater, på revolutionens hellige faner har jeg læst påskriften: Fred for hytterne, krig mod palæerne! – Ned med krigen! – Krigen er det kun kapitalisterne, der vil. Men vi er ikke mere deres slaver. Kammerater! Vi vil ligeledes have røde faner og mellem dem trodse folkets ret igennem og revolutionens rettigheder hos vore førere."

I nogle dækstillinger forsøgte officererne at modsige Voronkov, men han afbrød dem i en fræk tone og råbte:

"De har bedraget folket. Fremdeles holder de skyttegravenes martyrer i mørke og slaveri."

Folkene knurrede, og officererne tav.

Således blev befaling nr. 1, hvor udflydende og uforståelig den end var, en begivenhed af største betydning og forandrede i bund og grund soldaternes liv.

I skyttegrav-vagtposternes dækstilling kaldte en ung fændrik kort efter til afløsning:

"Sjedov, den er allerede 5 minutter over elleve. De må afløse Kovalev."

"Å, hr. fændrik, han står der jo endnu, og jeg har så ondt i brystet."

"Så gå De, Pankratov!"

"Straks. Men hvorfor skal netop jeg gå, når det er Sjedovs tur? Jeg har stået vagt forrige nat. Det kan heller ikke betale sig. Klokken 12 løser 8. Kompagni os jo af."

Men klokken blev 12 og det 8. Kompagni kom ikke. De havde heller ikke travlt. De hørte med åben mund på Voronkovs taler, og den blev fire, før de drog til afløsning.

I dækstillinger lå i vild uorden kapper, patrontasker og gasmasker. På de mod gasangrebet sammenbundne risknipper gød man skyllevandet og brændte petroleummen i lamperne [Note 17)]. Når kompagnichefen kom og skændte, rørte ikke et menneske sig for at udføre hans ordrer, og når han gik, fulgtes han af piben og hånlige ord: "Vent bare, vi skal nok vise jer noget andet."

Kompagniføreren kaldte på oversergenten. Denne, en retsindig, ældre mand fra landet, hørte med mørkt blik på hans vrede, bekymrede ord og sagde så med et sky blik:

"Der er ikke andet at gøre, Deres Højvelbårenhed. Man må arrestere officersstedfortræderne Ikajev og Voronkov. Fra dem stammer det hele. Folkene taler allerede om, at de vil sætte oberst Pastuchov fast og vælge Ikajev eller Voronkov til kommandant."

"Arrestere Voronkov? Er det da endnu muligt? Nej, kære Polubojarinov, det har vi ikke mere ret til."

"Efter befalingen ganske vist ikke," svarede oversergenten, "men hvis vi lader tingene gå sådan, bliver det stadig værre. Man siger, at soldaterne har myrdet seks officerer i Salichvater-regimentet, uden at der har fundet en retslig undersøgelse sted."

Kompagnichefen gik til Pastuchov. Han sad i sin dækstilling og stirrede mørkt frem for sig.

"Hvad skal der ske?" spurgte kompagnichefen.

"Jeg vil melde mig syg hos divisionskommandanten. Forlader regimentet i morgen. Lad Djævelen kommandere dem. Jeg var i morges i skyttegravene. Ikke et menneske står mere ret. De sidder og tygger solsikkefrø og spytter skallerne ud, så at de flyver hen på min kappe. De svinehunde!"

Pastuchov så forskrækket hen til døren og fortsatte så hviskende:

"Jeg har ikke tillid til min oppasser. Han er også allerede blevet uforskammet. sagde, at officersrepræsentant Ikajev havde sagt til ham, at han skulle passe nøje på mig og melde ham alt. Nu skal der tilmed dannes soldaterråd. Befalingen til det er allerede undervejs. Nej, jeg har nok af det. Jeg lægger mig på lazarettet og venter dér, til banden igen er blevet fornuftig. Hvad skal man ellers gøre? Nu har de magten i hænderne."

Som sønderknust vendte kompagnichefen tilbage til sin dækstilling. Dér fandt han allerede sine officerer, som med øjensynlig angst meldte ham, at stemningen blandt folkene stadig blev mere kritisk. De sad i dækstillingerne og talte uafbrudt om, at krigen var til ende, man skulle gå hjem, den længe ønskede fred var der.

Ved det 16. Kompagni havde man fundet en las rødt tøj, og med store bogstaver havde Voronkov skrevet på den: "Ned med krigen!" Man havde besluttet, om natten at opstille dette revolutionens vartegn ved de forreste lytteposter, for at også tyskerne kunne lære revolutionens nye rettigheder at kende.

Det 11. Kompagni var aftenen i forvejen rykket af til reservestillingen. Da det kom ud på hovedlandevejen, som førte til brigade-stabskvarteret, en ødelagt herregård, havde kompagnichefen råbt til sangerne:

"Syng noget rask, muntert!"

Men i stedet for den sædvanlige vise om de tro landsbyer og de otte piger havde de sunget en ny, som Voronkov havde bragt med fra Petrograd:

> "Med ananas og kaviar fyld kun din mund,
> burschuj, snart nærmer sig din sidste stund."

Ved aftenappellen var ingen trådt an. Oversergenten og underofficererne havde gang på gang råbt: "Træd an", men ud fra jordhytterne havde det lydt "Brøl bare, vi kommer ikke. I har ingen ret til at tvinge os til aftenbøn. Den, som vil bede, beder."

I dækstillingerne talte man fuld af vrede om, at nu delte man jorden hjemme, og her sad man og førte stadig krig. Langsomt og besværligt som et møllehjul drejede alt det nye rundt i soldaternes hoveder, og de kunne ikke fordøje det. Tidligere

havde de i sådanne tilfælde bedt officererne om oplysning, men nu turde man ikke tro dem.

"Ved du, kammerat, hvad Voronkov har fortalt? Da folket havde besluttet sig til selv at tage magten, og soldaterne gik til Dumaen, var officererne ikke gået med. Med magt har man hentet dem ud af deres boliger. En har man slået ihjel ved det."

"Nå ja, de har jo altid været imod folket. For dem var det jo altid først og sidst disciplinen, og den, som ikke adlød, fik en på snuden."

"De har endnu drukket for lidt af vort blod. De vil have mere endnu."

"Men når vi nu tørster efter deres blod? Den tid kommer nok."

I nabodækstillingen læste man med halvhøj stemme Arbejder-Marseillaisens tekst.

3

Til den 19. marts var berammet en stor soldaterforsamling ved 204. Division. Divisionen skulle vælge delegerede, som skulle overbringe den provisoriske regering deres ønsker og lykønskninger. Ved forsamlingen var også officerer og repræsentanter for korpsets øvrige regimenter til stede.

Sablin var ligeledes kommet for at overtage ledelsen og lære mandskabets stemning at kende.

Ved hans indtrædelse i den store barak, som ellers tjente til kirke og til ridebane for 805. Regiment, rejste alle sig. Det viste sig, at folkene selv nu til en vis grad anerkendte den foresattes autoritet. Derefter skred man til valg af en præsident og en sekretær. Til præsident blev valgt en køn, jødisk, kvindelig læge fra et feltlazaret, Sofja Lvovna Gordon, da hun frembød den bedste garanti for at være upåvirket af det gamle regimente. I øvrigt kom officerer og veltjente, ældre underofficerer, lutter indehavere af Georgievskorset, ind i præsidiet. På forslag af Sofja Lvovna Gordon blev der tilbudt Sablin ærespræsidiet, hvilket enstemmigt blev vedtaget. Han måtte tage plads ved siden af hende.

Man begyndte med dagsordenen. Sablin fik at vide, at den var opstillet af kommandanten for 819. Regiment, en ung generalstabsofficer. Sofja Lvovna rejste sig:

"På dagsordenen står først valget af to repræsentanter, som kan tage til Petrograd og overbringe regeringen divisionens stilling til følgende spørgsmål: forfatning, fortsættelse af krigen, militærdisciplin og jordspørgsmålet."

"Og valget af et arbejder- og soldaterråd," råbte en stemme fra forsamlingen.

"Kammerater! Jeg beder Dem ikke at tale fra Deres plads. Jeg foreslår at begynde med valget af de delegerede, for at de kan opnotere vore beslutninger. Valget vil være hemmeligt, ved afgivelse af stemmesedler. Men for at det kan koncentrere sig om nogle få dertil egnede personer beder jeg om bestemte forslag."

Lydløs stilhed indtrådte.

"General Sablin," råbte en officersrepræsentant med fire Georgievskors på brystet. "General Sablin var altid en fader for os, er en fortjenstfuld hærfører og Georgievsridder. Han kender vore krav og sørger for os."

"Ja vel, ham vil vi have," råbte talrige stemmer.

"Ingen general! Vi vil have én af vore egne folk!" råbte andre.

"Kammerater!" hørte man Voronkovs nervøse stemme. "Vi har lige frigjort os for den fordømte zarismes tryk, men desuagtet ser vi stadig den autokratiske zars våben på generalens epauletter."

"Ti!" råbte Sablin. "Understå Dem ikke til at tale sådan om zaren. Zaren er ikke mere, men jeg tillader ikke, at hans minde krænkes!"

"Dér ser I, kammerater," sagde Voronkov, bleg af raseri.

"Jeg foreslår general Sablin og oberstløjtnant Koslov, begge Georgievsriddere," råbte officersrepræsentanten på ny.

"Hvad skal vi med Georgievsriddere i disse dage?" råbte en fra sin plads.

"Officersrepræsentant Osjotrov! Kaptajn Vazinski! Soldat Voronkov!"

"Ja, Voronkov, kammerat Voronkov," råbtes fra alle sider.

"Så er sagen for så vidt klar," sagde Sofja Lvovna. "Lad os skride til valg."

Sablin rejste sig og gik ud i det fri. Davidov fulgte ham. På den åbne plads ved skovbrynet stimlede soldaterne sammen. Med livlig interesse fulgte de forsamlingens forløb og blev fra tid til anden underrettet om det, som foregik derinde af de enkelte delegerede, der kom ud til dem. Sablin tændte en cigaret. Soldaterne så opmærksomt over på ham og lyttede åbenbart spændt til det, som Sablin og Davidov talte om. Da Davidov desværre ikke talte noget fremmed sprog, gik Sablin af forsigtighedshensyn med ham ind i den nære skov.

"Anser De en fortsættelse af krigen for endnu mulig?" spurgte han.

"Nej," svarede Davidov kort.

"Disse folk vil vælge sig førere, som er dem til vilje, og som tidligere selv måtte lide under regeringen," sagde Sablin sørgmodig.

"Har De hørt, at der ved den X. Division er kommet mandskab fra infanteriet til et batteri og har forbudt artilleristerne at skyde."

"I skyder på tyskerne, men de åbner gengældelsesild mod vore skyttegrave. Det kunne lige være passende!"

De opstillede en vagt ved batteriet og truede med at dræbe batterichefen og hans officerer, hvis de atter åbnede ilden.

"Nå, og hvad fulgte så efter?"

"Intet. Man kaldte deres tillidsmænd til divisionsstaben, overbeviste dem om, at det ikke gik. De indså det også, men vagten blev fremdeles roligt stående."

"Og i Petersborg affatter de resolutioner, at krigen skal føres sejrrigt til ende i fuld forståelse med de allierede," sagde Sablin og kastede nervøst sin cigaret bort.

"Ja, det gør de, fordi de selv ikke er nødt til at kæmpe. Man skulle en gang sende dem til fronten."

"Denne revolution har været vore allierede en slem streg i regningen. I denne sommer ville de have kæmpet Tyskland ned. Men nu ved man ikke mere, hvad det skal blive til, når den russiske front ikke holder mere."

"Og dog er deres kanoner kommet til Petrograd for at deltage i bisættelsen af revolutionsofrene. Den franske socialist Thomas har holdt en tale, har prist det russiske folk og sagt, at han var begejstret over revolutionen. I røde kister har man bisat ofrene på Marsmarken. Kender Deres Excellence i øvrigt en pikant enkelthed fra denne begravelse? I revolutionsofrenes kister er omtrent halvdelen folk, som slet ikke har taget del i den eller oven i købet folk, som har bekæmpet den. Dér har man bisat folk, som netop i de dage døde på sygehusene, endvidere faldne soldater og politibetjente!"

"En karnevalsspøg!" sagde Sablin og smilede træt.

"Ja vel, Deres Excellence. Den provisoriske regering arbejder med karnevalsspøge, men i arbejder- og soldaterrådet sidder forbrydere og højforrædere. Fra den side kan intet godt komme."

"Godt? Hvordan skulle det også gå til? Skal vi da indstille os til en kamp på liv og død og i stedet for rømme den ene stilling efter den anden?"

"Går De ikke endnu en gang op til forsamlingen?" spurgte Davidov.

"Vent endnu et øjeblik. Jeg vil blot se, til hvilke vanvittige dumheder vor soldateske, som nu er kaldet til at styre rigets tarv, vil svinge sig. Men længe vil jeg ikke blive. Det er for jammerfuldt."

"De ved da, at Voronkov i Petrograd har fået store summer af det bolsjevikiske parti i Krzesinskajas [Note 18)] palæ. Partiet står jo som bekendt i tæt forbindelse med tyskerne, og deri ligger nøglen til hele revolutionen."

"Og til trods derfor vil man vælge Voronkov?"

"Ja, de vil vælge den, som straks lover dem fred og jord," sagde Davidov, "eller den, som betaler dem penge."

"Det er en forfærdelig jammer! Og hvad tænker du om mig, der som kommanderende general stiltiende overværer hele denne komedie?"

"Ja, hvad skal De gøre? Det er hele folket, man har at bestille med."

"Folket, folket!" udbrød Sablin foragteligt. "Bonden er forstandig, men landsbyfolkene tåbelige. Det siger det russiske folk om sig selv. Lad os gå endnu et øjeblik ind, og så går jeg hjem. Jeg kunne begrave mig i puderne og sove, sove for intet mere at mærke til hele dette nutidens forfærdelige mareridt."

"Tænk på Tolstojs ord: Det kommer nok igen!"

"Ja, det er det, som ødelægger os, som har ført os til passivitet, til stump fatalisme," sagde Sablin og gik til forsamlingshuset.

4

I barakken talte man stemmerne midt imellem den tavse, tungt åndende soldatermængde.

"Voronkov, Voronkov, Osjotrov, Voronkov, Voronkov," læste den unge officersrepræsentant, som var valgt til sekretær. Sablins navn blev kun sjældent nævnt.

Så blev da Voronkov valgt til divisionsdelegeret med afgjort majoritet og foruden ham Osjotrov, Haiduck og Schloszberg. Sablin betrådte forsamlingsrummet netop i det øjeblik, da divisionskommandanten, regimentskommandanterne og mange officerer efter valget trykkede Voronkovs hånd og ønskede ham til lykke.

Divisionskommandanten, en lille, nærsynet, ældre herre, som ikke kunne kende forskel på en moppe og en terrier, stammede endog nogle lykønskningsfraser:

"Voronkov, De har den store opgave at give den provisoriske regering oplysning om vor stemning og fortælle den, hvad soldaten ved fronten tænker. Sig i Petrograd at vi, soldaterne af 204. Division, vil gøre Rusland ære og er rede til at kæmpe, til vi har vundet fuldstændig sejr over fjenden!"

Samtidig slog han med hånden i bordet, men dog passede disse højtravende ord så lidt til hans udtørrede, tynde skikkelse og gamle, rynkede, voksblege ansigt, at Sablin følte medlidenhed med ham.

"Lad mig omfavne Dem til afsked, Voronkov! Af hjertet ønsker jeg Dem til lykke med Deres mission."

Den gamle havde talt sig op til en sådan begejstring, at han var helt ude af sig selv og absolut ville trykke Voronkov i sine

arme.

Men denne vendte sig med blegt, ophidset ansigt om til soldaterne og holdt en tale, han åbenbart havde lært udenad. Han talte dårligt, hakkede i det, gentog ofte sig selv, slog sig stadig med samme håndbevægelse for brystet. Men hans tale greb tilhørerne, for den holdt sig til de sædvanlige fraser, soldaterne allerede kendte.

"Kammerater! Jeg takker Dem for den tillid, De har vist mig. Jeg forsikrer Dem for, at jeg i dette øjeblik ikke har nogen anden bestræbelse end at gøre Deres ønsker til mit politiske program. Efter den fordømte zarismes omstyrtelse, som i over 300 år har knægtet arbejdere og bønder, er det ingen tvivl underkastet, at Rusland vil blive en føderativ republik, hvori hvert folk får sin forvaltning. Vi har ikke brug for tyranner mere. Vort eneste mål må snarere være at lægge hele magten i proletariatets hænder. Hvad angår krigen, er hele vort partis program indesluttet i ordene: Fred med hytterne. Der er allerede udgydt bondeblod nok. Det russiske proletariat behøver ingen anneksioner og kontributioner."

Hans tale varede over en halv time, og selv om den var spækket med fremmedord, og taleren ofte dårligt nok selv kunne finde ud af sine indviklede fraser, hørte man alligevel opmærksomt til. Han talte om, at jorden måtte tilhøre dem, som bearbejdede den. Han tegnede billedet af det fremtidige Rusland, i hvilket der hverken ville findes krig eller værnepligt, hverken politi eller skatter, i hvilket hver ville have sit eget smukke hus og nok at spise.

Soldaterne hørte på ham, tungt åndende og med åben mund som børn, man fortæller et eventyr. Og de troede på dette

eventyr.

Mod ham optrådte en kaptajn med et mandigt smukt, ægte russisk ansigt. Han talte klart og flydende på rent godt russisk og flettede talrige træffende ordspil ind i sin tale. Han begyndte med at bevise, at et Rusland uden zar var utænkeligt, at vi måtte have et konstitutionelt monarki. Så ville meget blive anderledes end før.

Voronkov var blevet afbrudt af talrige tilråb som "Hør!" og "Rigtigt!" Samme tilråb ledsagede kaptajnens tale, skønt dens indhold var diametralt modsat den anden. Enten vidste soldaterne slet ikke, hvad man fortalte dem, eller også vidste de ikke selv, hvad de egentlig ville.

Sablin tog hjem. Han havde igen hørt nok. Og forsamlingen fortsattes til sent om aftenen. Soldaterne glemte mad og træthed og hørte med hede ansigter den ene soldat efter den anden. Der optrådte en generalstabsoberst, som ville ynde sig ind hos folkene, og begyndte således: "Jeg er socialrevolutionær og republikaner, jeg er en tilhænger af folkeherredømmet. Jeg stammer selv fra folket. Min bedstefader gik bag ploven, og min moder var vaskekone."

Faktisk løj han, for hans moder var datter af en regeringsråd, og hans bedstefader havde været godsejer, men havde spillet sit gods bort.

Endnu talte Osjotrov og Haiduck langt og vidtsvævende. Schloszberg talte og citerede Nekrasov [Note 19)], men jo længere talerne forklarede soldaterne, hvad der nu foregik i Rusland, desto mørkere og mere forvirret blev der i deres hoveder. Klart var kun det ene: Det var noget vældigt, nyt, som væltede alt det gamle over ende.

Sofja Lvovna havde spist hos en regimentskommandant og kørte nu i hans vogn smuk og frisk frem foran Sablins bolig for at meddele ham valgresultatet. Med fortryllende elskværdige øjne så hun over på ham, mens hun læste sine optegnelser om forsamlingens forløb for ham.

Næsten alle officererne havde erklæret sig for det konstitutionelle monarki, men soldaterne derimod for en række selvstændige stater med De forenede Stater som forbillede, men uden fælles præsident. Nogle officerer og en del af mandskabet var stemt for fortsættelse af krigen til en sejrrig udgang i forening med deres allierede. Det overvejende flertal af soldaterne forlangte derimod øjeblikkelig fredsslutning og hjemsendelse. Mange officerer og hele mandskabet holdt på hærens demokratisering og valg af førere. Hos forsamlingen var soldaternes åbenbare mistro overfor officererne og deres uvilje mod al tjeneste fremtrådt klart.

"Deres Excellence," sluttede Sofja Lvovna, lagde sin smalle hvide hånd i Sablins og bøjede med tårer i øjnene sit smukke ansigt hen til ham, "jeg beder Dem, rejs."

Hendes øjne så dybt ind i Sablins sjæl, og kærlighed talte ud af dem. Ikke lidenskab, ikke en fri 30-årig kvindes attrå, men en oprigtig, inderlig kærlighed. Noget moderligt så Sablin i den smukke jødindes store, sorte øjne.

"Ja, jeg beder Dem indstændigt om det! Hér bliver det alvorligt. Å, Alexander Nikolajevitch, de er så forbitrede på Dem og alle officerer, at det virkelig kan ende galt. Der vil ske noget forfærdeligt."

"Men De, Sofja Lvovna, er åbenbart rigtig glad over revolutionen?" svarede Sablin.

"Å, jeg havde forestillet mig det helt anderledes. Det er ingen revolution, det er en rå opstand."

Hendes kraftige hånd skælvede i Sablins. Han kom uvilkårligt til at tænke på Kitty, den gang for mange år siden efter paraden i Pavlovsk. Hendes hånds skælven sagde ham alt.

Lidenskaben greb ham. Han tænkte på det lille skovløberhus med Sofja Lvovnas lille, propre værelse og den med hvidt betrukne seng.

"Jeg takker Dem, Sofja Lvovna," sagde han, "men flygte vil jeg ikke. Jeg vil vedblive at gøre min pligt. Hvor skal jeg desuden tage hen? Det er det samme over alt."

"Vær på Deres post, Deres Excellence! Jeg har kendt Dem i lang tid og ved, at der kun findes få folk af Deres slags i Rusland. Der truer Dem en frygtelig fare."

Hun stod ved bordet i skæret af to flakkende lys. Urolige skygger gik over hendes ansigt og hendes øjne strålede af ophidselse. En hemmelighed havde hun på læberne. Endnu en gang så hun på Sablin, og atter læste han i hendes blik inderlig, hengiven kærlighed. Så sænkede hun øjnene og åndede dybt.

"Deres Excellence," hviskede hun, "jeg må røbe Dem en hemmelighed. Det kan koste mig livet. I vor lov står skrevet: Dræb de bedste af gojim [Note 20]! Søndertræd slangens hoved … Nu er vore folk kommet til magten. De er den bedste. Å … jeg er så angst for Dem … Jeg holder så meget af Dem … Vær på Deres post!"

Der var blevet så stille i værelset, at Sablin troede at kunne høre sit eget hjerte slå. Sofja Lvovna stod bleg med sænket hoved. Hendes lange øjenbryn bævede.

Således gik to minutter. Gulduret på bordet dikkede højt og tydeligt.

"Lev vel!" sagde Sofja Lvovna og rakte ham hånden.

"Lev vel!" svarede Sablin og kyssede hendes hvide hånd, hvilket han aldrig tidligere havde gjort.

Med tunge skridt gik hun. Han hørte endnu, at hun råbte til kusken, at den fremkørende vogns hjul knagede, at hesten prustede og trak til.

Han satte sig ved bordet, støttede hovedet i begge hænder og hviskede: "Dræb de bedste af gojim!"

Hvordan, er det virkelig sandt? De 70 vise, som Verzinsky en gang hentydede til, og som intet menneske kender. Den russiske revolution ledet fra Zion. Er det hemmeligheden?

Bedre ikke at tænke på det. Nej, det er umuligt! Det kan ikke være tilfældet.

Han gik ud i gården og kaldte på Davidov, som arbejdede i værelset ved siden af.

"Sergej Petrovitch," sagde han nervøst, "har De noget at indberette?"

"Nej, Deres Excellence!"

"Ingen underskrifter?"

"Der er ingenting indgået."

"Nå, så giv mig udkastet til angrebet på Kamien Kaschirski."

"Det er kun et stykke papir. Ikke et menneske tænker nu mere på angreb."

"Det er ligegyldigt. Giv mig det."

"Som Deres Excellence befaler."

5

En tysk patrulje bragte flaget med påskriften: "Ned med krigen!", som den havde hentet fra det russiske pigtrådshegn, til dens divisions stabskvarter.

Derfra blev det sendt videre til korpshovedkvarteret og derfra til arméhovedkvarteret. Armékommandoen stillede derefter den øverste hærledelse det forslag at foretage et større angreb med det formål at tage det russiske brohoved på denne side af floden [Note 21)]. Ved den derved fremkomne frontforkortning håbede man at få næsten tre divisioner fri til den vestlige krigsskueplads.

Den øverste hærledelse billigede denne plan. Den 2. april om aftenen åbnede det tyske artilleri, som næsten havde tiet i en måned, ilden på brohovedstillingen ved Ljesischtche. Alle var på den tid i dækstillingerne, i skyttegravene stod kun enkelte poster.

Soldaten Pantjuchov, som netop var trukket på vagt, støttede sig med albuerne på brystværnet og havde lagt geværet fra sig. Han var en omtrent 30 år gammel lille bonde fra guvernementet Pensa og fader til fem børn. Der havde netop været en heftig strid i dækstillingen. Overløjtnant Löventhal havde søgt at bevise, at det var umuligt ganske simpelt at tage jorden fra godsejerne. I det mindste måtte staten holde dem skadesløs for det og overlade bønderne jorden på afbetaling. Officersrepræsentant Haiduck havde derimod hævdet, at jorden skulle fratages godsejerne uden nogen som helst godtgørelse, fordi de allerede længe nok uberettiget havde draget nytte af den.

"Afbetale er i og for sig godt," tænkte Pantjuchov, "men ikke betale er bedre. Hjemme hos os har godsejerne Obolenski, tre brødre, 1500 deszjatiner, men i landsbyen Samaralovsk har de 150 bønderfamilier ikke en gang så meget tilsammen. Også mellem bønderne er der faktisk mange, som er selvejende. De behøver naturligvis ikke at afgive deres jord. Man må fordele det sådan, at den får mere, som har en stor familie. Sådan som f.eks. jeg med mine fem småfolk. 15 deszjatiner må jeg da i det mindste få. Også det har Haiduck ret i, når han mener, at man også må dele besætningerne. Ca. 300 køer har Obolenskis på deres gods, og hvilke køer? Den ene var som den anden, rød, brun og blank, således som de i 1910 kom fra udlandet. De må ubetinget fordeles."

En ejendommelig metallyd, som klang ovre fra den fjendtlige stilling, fængslede et øjeblik hans opmærksomhed.

"Hvad mon de har for derovre?" tænkte han. "Skal jeg melde det? Eller vente lidt? Og så har Obolenskis også det store stutteri. Alene 60 hopper og så de fire hingste fra guvernementet Tambov. Også de må fordeles. Hvad skal de med stutteriet, når de ingen jord har mere? Blot må vi ikke dele som i 1905, hvor man ville skære de små børn i stykker. Folket bliver let for vildt og gavner hverken sig selv eller andre ved det."

Pantjuchov havde allerede stået længe over sin tid, men ingen kom og afløste ham. Men det foruroligede ham ikke videre. Dagen igennem havde han sovet ordentligt ud i den varme menneskeopfyldte dækstilling, og nu gjorde den kølige aftenluft ham så godt.

"Det lugter af forår. Jorden dufter. Ja, efter Mariæ Bebudelse eller til påske, hvor smukt er der så ikke hjemme! Og nu – netop

nu. Hvor herligt må det ikke være nu at tage hel frisk fat på arbejdet i godsejerens jord … Tyskeren under sig heller ingen ro i dag. Stadig arbejder han. Det er officerens knaldepisk, som gør det. Men vi, vi har gjort os fri for det. Hvis vi nu også kunne komme hjem … men hvad er det for en susen? Ganske som om et lokomotiv slipper dampen …"

Og pludselig fo'r en frygtelig tanke gennem hans hoved:

"Gas!"

Og alt, hvad han havde lært om det, stod på én gang for ham i forfærdelig tydelighed: Først tage gasmasken på, så slå gasalarm, så give spærreildbatteriet underretning, antænde risknipperne!

"Herre Gud, hvor er min gasmaske? Hellige gudsmoder, forbarm dig over os! Hvad vil der nu ske? Hvad skal jeg nu gøre?"

Pantjuchov sprang ned fra skyttetrinet og ville affyre en alarmraket. Men kassen, raketterne lå i, var våd af regn. Pantjuchov ville alarmere batteriet, men var så forvirret, at han ikke mere kunne huske, hvor telefonen var. Det var ham, som om gassen allerede omgav ham, og så faldt det ham ind, at kammeraterne for sjov havde sluppet ilten ud af flaskerne [Note 22)].

Han ilede til den nærmeste dækstilling og rev døren op på vid gab. Ved skinnet af en lille lampe spillede otte soldater kort i skjorteærmer. Delingens øvrige mand sov allerede og snorkede i alle tonearter.

"Gas! Kammerater, gas!" råbte Pantjuchov og søgte med stive, vidtåbne øjne efter sin maske.

"Hvad vrøvler du om?" vrængede en gammel soldat ad ham og lod en hob pengesedler glide fra bordet ned i sin lomme.

"Ved Gud, børn, tyskeren bruger gassen! Man kan høre det ganske tydeligt!"

Folkene sprang ned fra deres sovebrikse. Ved en ubehændig bevægelse kom en til at vælte lampen. Den gik ud og bælgmørkt blev der i dækstillingen. I dette mørke knubsedes folkene under vildt skænderi og sloges om de få gasmasker, der var at finde.

6

Fra nabobataljonens stilling klang gongongens enstonende slag dumpt. En soldat med gasmaske slog krampagtigt med et stykke jern på en ophængt metalplade, og folkene stimlede i vild ophidselse ud af dækstillingerne. Også her var de fleste uden gasmasker, fordi de sidste gang havde ladet dem ligge i reservestillingen.

En ganske ung fændrik af kadetkorpset, som soldaterne lige havde taget gasmasken fra med magt, råbte med en af ophidselse skælvende stemme i telefonen:

"Ivan Andrejitch! Ivan Andrejitch! Hr. kaptajn! Er det Dem? Å Gud! De må hurtigst åbne spærreilden! Tilfælde 4: Gasangreb! Hvadbehager? De tillader det ikke? Hvem? Vor divisions vagt? Sig dem dog, at vi går til grunde hér!"

En del af kompagniet, som endnu adlød officererne, havde bundet gasmaskerne om og besatte brystværnet. Men de folk, som ingen havde, løb derimod ned til floden.

På den anden side af floden lynede det nu på forskellige steder, og skud på skud drønede. Infanteriets tillidsmænd havde omsider, ved de bønfaldende råb om hjælp fra skyttegravene, følt sig bevæget til at give artilleriet tilladelse til at åbne ilden. Men det var for sent.

Gennem nattens mørke krøb en lav, tyk sky over den sorte, fugtige jord. Den lette vestenvind drev den hurtigt hen imod de russiske grave. Allerede nåede den pigtrådshegnets pæle. Det var klart, at man ikke kunne flygte for den.

Gongongerne, som lige tonede langs hele fronten, forstummede pludselig. Den unge fændrik sprang fra telefonen

op på brystværnet uden gasmaske og hue og råbte til folkene, at de skulle gøre sig færdige til forsvar. Mange blev også tappert på deres plads, gamle soldater, som i stedet for gasmasker havde viklet tørklæder om munden.

Nu lugtede det pludselig ængstende af "apotek". En let skarp mandellugt blandede sig i det. Gul tåge indhyllede ansigterne og skyttegravenes af natteduggen våde brystværn. De ansigter, som ikke var beskyttet af gasmasker, blev pludselig grønne. I gusten forfærdelse trådte de vidtåbne øjne ud af hulerne.

Hvad er det dog? tænkte den lille fændrik og greb forvildet om sig. Var det ikke hans moder, hans elskede moder? Hendes høje, smukke skikkelse med det kastanjebrune hår. Bøjede hun sig ikke ned til ham som den gang i deres hjem i Petrograd, da hun velsignede ham til afsked? Hunden Bobka springer op ad hans kappe, som om den forstår afskedssmerten. Og bedstemoder med det grå hår sidder i krogen og velsigner ham gang på gang med sine skælvende gamle hænder. Moder! Bedstemoder! ville den lille fændrik råbe, men tungt falder han tilbage i graven. Og ved siden af ham falder hans folk. Det frygtelige syn af de døende fylder også dem, som er beskyttet af masker, med bleg rædsel. Den ene efter den anden forlader stillingen og løber i fortvivlet angst ned til floden. På vejen derhen ser man først enkelte mænd, så hele hobe af folk ligge på jorden. Det er dem, som var flygtet straks i begyndelsen, og som gassen havde indhentet på flugten.

Efterhånden bliver det dag. Hele stillingen er indhyllet i gulgrønne skyer af gas, som hober sig sammen i sænkningerne. Sneen på flodens is er omtrent til midten dækket af gul tåge.

Men videre kunne gassen ikke trænge frem, da flodens fugtighed opsugede den.

De fleste broer er brudt sammen, og folkene trænges på bredden, fordi de ikke vover at træde ud på isen, som ikke mere kan bære.

"Hvad står I der efter. Ud på isen! Det er ligegyldigt, hvor man dør," lød dumpe stemmer ud fra gasmaskerne. Man ser, at en lille fyr let løber over isen til den anden bred.

"Den holder jo! Nå, afsted! Lad os skynde os at komme over," og en tæt hob soldater vælter ud på isfladen. Men den holder ikke, knager og brager, og den ene efter den anden synker folkene i den mørke, dampende flod. Vandet er ganske vist ikke dybt, går dem kun til bæltestedet, men til den anden bred kommer man ikke på den måde.

"Til broen! Til den store bro!" råber nu utallige stemmer.

Uden at tænke på fjenden stimler nu alle langs med floden, henimod hovedbroen, der endnu er uskadt.

På denne tid overskrider en let, tysk skyttekæde de russiske skyttegrave. I deres grå kapper, deres stormhjelme og gasmasker lignede folkene skrækkelige dæmoner fra en anden verden. Med fældede geværer stødte de, uden at træffe på modstand, frem til den tredje grav og åbnede nu en livlig ild på russerne, som ilede ned til broen.

Men broen er ikke mere fri. Fra den modsatte bred er en tæt kolonne ved at rykke frem. Det er 204. og 209. Regiment, som Sablin i hast har samlet og personligt ført frem til modstød.

7

Imens var det blevet helt lyst. Med sine første stråler belyste solen de sandede højderygge, hvorpå brohovedstillingen ved Ljesischtche lå. På højens skrænt bølgede den grøngule gassky, og gennem gasmaskens glas gjorde hele egnen et uhyggeligt indtryk. Græsset var blevet sort, og hele skrænten var dækket med døde. Der holdt også en let landauer, hvis heste døde var brudt sammen. På bukken sad kusken, sunket sammen og foroverbøjet, og inde i vognen brigadekommandanten og oberst Pastuchov, alle døde, med grønne, i forfærdelse stivnede ansigter. Det var ikke det sædvanlige billede af en slagmark, men det var en, som om den gruelige ridder, Døden, netop var gået forbi med sin le og havde mejet folk ned i skarer.

"1. Bataljon udfolder sig kompagnivis til højre for vejen!" lød Sablins stemme dumpt ud af gasmasken.

Hans kappe farvedes gul af gassen, og hans epauletter med den broderede zarørn fik et sort anstrøg. Han blev et øjeblik stående for at lade de forreste kompagnier komme forbi.

Folk i gasmasker kom løbende imod dem og råbte:

"Tilbage, kammerater! Alt er tabt!"

Men Morotchnja-regimentet gik, med officererne i spidsen, tappert videre og udviklede skytterne. Ovre hos tyskerne fyldtes slaglinjen stadig tættere og tættere bagfra. Men gennem kikkerten observerede Sablin, at Morotchnja- og Pavlov-regimentet avancerede godt. Han så, at det russiske artilleris ild lå virksomt på det tyske infanteri. Endnu en kort kraftanstrengelse, og brohovedet ville atter være i russernes hænder.

Sekunderne forekom ham at være evigheder.

Da hørte han i luften den regelmæssige, dumpe snurren af propeller. En eskadre tyske kampflyvere med jernkorset på de hvide planer styrtede sig over den russiske brigade under dens fremgang. Med skarpe brag faldt bombe efter bombe til jorden, og maskingeværerne gøede i luften.

Sablin hævede gasmasken og råbte:

"Fremad, folk! Gå løs på fjenden!"

Men den skarpe gasluft tvang ham til straks igen at sætte masken på.

Folkene gik tappert videre frem, men i dette øjeblik så man, at en lille gruppe soldater udskilte sig med en rød fane fra Pavlov-regimentet. Folkene blev stående, løftede gasmaskerne op og råbte:

"Tilbage! Tilbage til broen! Redde sig hver som kan!"

Skytterne faldt ned, en flyverbombe faldt i et reservekompagni og dræbte flere folk. Med revolveren trådte Sablin i vejen for soldaterne, som vendte sig til flugt. Da så han for sig Osjotrovs blege ansigt. Han råbte til folkene:

"Arrester generalen! Han har forrådt os til tyskerne! Han er tysk spion!"

Det var så modbydelig gement, at Sablin slog Osjotrov. Men i samme øjeblik greb kraftige, rå hænder ham bagfra. Folkene med den røde fane omringede ham og stødte ham med magt henimod broen. På stemmerne kendte han straks Haiduck, Schloszberg, Ikajev og Voronkov.

Foran broen blev der gjort holdt, fordi en tysk flyverbombe netop sprang på den med et dumpt brag.

"Hvorfor over broen?" råbte én med dyb bas. "Kom med her til højre over isen!"

Folkene løb over den snedækkede flade. Nogle kom heldigt over, andre brød igennem og druknede, andre igen fandt et vadested og vadede til knæene gennem isvand. Og over hele denne menneskemasse, dette kaos, kredsede de tyske flyvere, kastede bomber og fyrede med maskingeværer. De fløj så lavt, at man kunne se dem med blotte øjne, men ingen faldt det ind at skyde på dem. Alle løb, hostende under gasmaskerne, skubbende og skældende videre, kastede geværerne bort og havde kun den ene tanke at komme ud af ilden.

Samtidig væltede en stor hob soldater, blandt dem general Sablin, Davidov, overløjtnant Koslov og løjtnant Jermolov, som man ligeledes havde arresteret. Man havde revet epauletterne af dem. Kun hos general Sablin havde man ikke vovet det.

På samme tid besatte en tysk infanteribrigade brohovedet uden at møde modstand. Officererne gav korte befalinger og anvisninger, og snart derpå kom folk med iltbeholdere på ryggen og rensede med sprøjter gravene for gas. Andre opsamlede geværerne og de faldne russeres udrustningsgenstande. Alle arbejdede ivrigt og villigt med en vis selvfølgelighed. Næsten uden tab havde tyskerne taget det mægtige brohoved, som i et år havde truet det vigtige baneknudepunkt Kovel på det alvorligste. Uden at finde den ringeste modstand ville de have kunnet fortsætte deres angreb videre, for det X. Armékorps havde ophørt at eksistere som kampenhed.

Voronkov regerede nu korpshovedkvarteret. Han kaldte de regiments-delegerede til domsafsigelse over general Sablin og

overløjtnant Koslov, han gav artilleriet ordre til at indstille ilden og talte i telefonen med divisionskommandanten i en bydende tone.

Denne vidste ikke, hvad han skulle gøre. Skulle han lade Voronkov og hans medhjælpere sætte fast ved kosakkerne, eller skulle han i fred enes med dem? Han satte sig i forbindelse med overkommandoen. Man svarede ham, at han ikke uden yderste nødvendighed skulle gribe til repressalier. Sablin var skyldig. Hvorfor havde han ikke fjernet zarørnen fra sine epauletter? Man måtte tage revolutionen som et faktum, man måtte gå med folket. Soldaterrådet ved overkommandoen gav divisionskommandanten at forstå, at han måtte overtale Voronkov til at sende Sablin derhen til domfældelse. Rådet var velvilligt sindet og ville bilægge den ubehagelige begivenhed.

Således skete det også. Under ledelse af officersrepræsentant Haiduck bragte eskorten de arresterede officerer til overkommandoens stab.

Korpsets soldater begyndte nu efterhånden at løbe fra hinanden. Hver nat forsvandt fem til ti mand fra kompagnierne og tilmed de bedste og tapreste. "Hvad skal det blive til," sagde de, "når en soldat arresterer en general, en Georgievsridder, og overkommandoen forhandler med soldaten i stedet for at stille ham op ad en væg og skyde ham. Hvordan skal det ende?"

Pantjuchov, som var sluppet fra det ved et under, talte med sine bysbørn om planen til delingen af Obolenskiernes gods. Syv mand høj begav de sig på vej hjem. Tre dage igennem sneg de sig hemmeligt gennem skovene. Men da de så kom til etappegebetet, overtydede de sig snart om, at de ikke behøvede at skjule sig. Over alt strømmede soldater til hjemmet, over alt

hørte man det venlige ord "kammerat". Rusland var allerede fuldt af desertører, og ordet "desertør" havde til en vis grad fået en stolt og ærefuld klang. På 1. klasse kørte Pantjuchov med sine venner til Pensa og skar det røde fløjlsbetræk af sæderne for at forære sin kone det.

"Hun vil glæde sig over denne uventede foræring," sagde han med et bredt grin. – –

Den russiske armé havde ophørt at eksistere.

8

I det russiske rige fuldbyrdedes vældige omvæltninger, men de fejl, man havde bebrejdet zarregimentet, gentog sig i meget værre form under de folk, som nu sad i regeringen. Ministrene vekslede næsten dagligt. Chefen for hærledelsen, storfyrst Nikolaj Nikolajevitch, sendte man til Kaukasus-fronten og derefter til Krim på Arbejder- og Soldaterrådets forlangende. Hans efterfølger blev general Brussilov, som mængden syntes om på grund af hans demokratiske sindelag. Men han blev heller ikke længe. Efter ham fulgte general Kornilov, som man anså for en mand i besiddelse af særligt fremragende militært talent.

I Petersborg gærede og bølgede alt videre. Politiet sendte man til fronten og erstattede det med en borgervæbning. Folkeforsamlinger og demonstrationer hørte ikke op. I alle regeringshandlinger meldte gaden sig bydende og stillede sine fordringer. På en varm aprilaften gav den etårs-frivillige Linde hver af garde-regimentets soldater et nyt 25-rubelstykke og førte dem hen foran Marinepalæet, hvor den provisoriske regering havde sit sæde. Til regimentet Finland, som for øvrigt for længe siden ikke havde været fuldtalligt, sluttede sig 2. Baltiske Marinebataljon og et større antal soldater, som netop drev om dér. De oprullede en rød fane og forlangte fjernelse af Miljukov fra regeringen, statsadministrationens overgivelse til Arbejder- og Soldaterrådet og krigens øjeblikkelige afslutning. Den provisoriske regering nedlod sig til kompromisser. I stedet for den svage, viljeløse fyrst Lvov trådte den ildfulde, listige, til alt rede Alexander Feodorovitch Kerenski. Også Miljukov gik.

Petersborg blev en galeanstalt. Hoffets damer, som endnu i går havde været Hans Majestæt tro hengivne, løb i Parlamentet for at høre Kerenski tale og overdængede ham med blomster. Underdanigt så publikum på, at madame Kerenski kørte frem foran de dyreste forretninger i kejserlig vogn med kejserlig kusk på bukken og bestilte sig toiletter og kostbart linned. Bladene bragte spytslikkende artikler om Kerenski og mægtige fotografiske optagelser. De så allerede den russiske Napoleon i ham og svor til ham. Det stakkels, af krigen udmattede russiske folks hjerne arbejdede ikke mere normalt og logisk.

Men naturen bekymrer sig ikke om menneskers sorger og anfægtelser. I slutningen af april begyndte poplerne at springe ud på boulevarderne og i haverne, birkene dækkedes af frisk grønt, og hylden satte knopper. På gaderne solgte små piger buketter af sødt duftende violer og anemoner. Midt i den tordnende larm af svære lastautomobiler og sporvogne, midt i støjen af damppiber og den tusindhovedede mængdes summen kom disse bud fra skov og mark og lokkede petersborgeren ud til sit sommerhus. Og stønnende og knagende rullede den tunge, fuldtlæssede flyttevogn, som før havde kostet fem rubler, men nu kostede 50, ja 100 rubler, ud i det fri.

I maj måned stod så de tætte hyldebuske i herligt flor og udbredte sød vellugt. I strålende solskin drømte dammene i Zarskoje Selos slotspark. Den slanke minaret og moskeens gyldne kuppel, Orlov-søjlen og de grønne sørgepile med deres lange, smalle blade spejlede sig i vandet. Hverken det af den hensynsløse soldateska nedtrådte græs eller de masser af udspyttede solsikkekerneskaller, som lå på vejen, kunne ødelægge dette vidunderligt harmoniske syn, som den dybtblå

himmel, de store, grønne græsplæner, de tætte buskadser og de herlige lindealléer udgjorde.

Dermed kunne man sammenligne det ensformige, rolige, fredeligt skønne liv, som familien Poleshajev, som Tanja Sablin var taget hen til, hidtil havde ført. Poleshajev var en rig godsejer. I Sydrusland, på den store tauriske steppe ejede han et smukt gods, som tillod ham at leve, således som han ville. Kun kort tid, knap tre år, havde han stået i regimentet sammen med Sablin, havde så giftet sig, taget sin afsked og ganske levet for sin kone, som havde skænket ham tre børn: Den nu tyveårige Paul, den nittenårige Nikolaus og den syttenårige Olga. Kort efter Olgas fødsel var hans kone død. Nu havde Poleshajev omgivet sine tre børn med den største kærlighed og omhu. Men da han snart mærkede, at han forkælede dem for meget, havde han sendt drengene til pagekorpset og datteren til Smolny-instituttet, hvor hun havde sluttet venskab med Tanja.

De dannede russiske kredses unge generation havde allerede længe været forberedt på revolution. Fuldstændig frihed med hensyn til læsestof, hurtig dom om religion og tro, foragt for historie og mangel på patriotisme kendetegnede den russiske skole fra gammel tid. Børnene voksede op uden faste livsgrundsætninger, uden at støtte sig til fortiden. Som kunstige, i fugtig atmosfære opkultiverede drivhusplanter lærte disse børn tidligt striden om de politiske meninger og den frie kærlighed at kende. Blege og usunde længtes de efter nye oplevelser og ville skabe noget endnu aldrig set. Poesi, malerkunst, arkitektur og skulptur, alt fik hos dem uharmoniske former, skrigende farver og uharmoniske linjer. Pusjkins, Karamsins og Gontcharovs kunstnerisk skønne sprog

forekom dem tvungent og kedeligt. De søgte og skabte nye ord, nye versemål, nye rim, nye farver. Men mange fandt ikke det, de søgte. Uden noget holdepunkt i fortiden og uden håb om fremtiden gik de frivilligt ud af livet, begik selvmord.

Revolutionen havde befriet dem for de sidste lænker, havde afbrudt de sidste broer, som endnu forbandt dem med det gamle Rusland. Professor Mamilov, der til nytte og fromme for analfabeterne iklædte sin egen uvidenhed lærde bevisligheder, forkyndte i den provisoriske regerings navn indførelsen af en ny simplificeret retskrivning. Det russiske sprogs klang og skønhed blæste denne den ny regerings medhjælper et stykke. Efter ødelæggelsen af traditionen i livet, efter tilintetgørelsen af religionen kom nu turen til retskrivningen, kun for at gøre Rusland upersonligt og ødelægge nationalfølelsen. Som drevet af en usalig skæbne styrede Rusland videre på vejen til Internationale. –

Men i familien Poleshajev herskede andre begreber. De gamle, smukke familietraditioner, den fortrinlige opdragelse i korpset og instituttet havde indpræget fædrelandskærlighed og gudfrygtighed dybt i børnenes hjerter. I disse dage, da alt syntes at vakle, så disse unge mennesker klart og fast ind i fremtiden og tvivlede ikke et øjeblik på Guds nådige hjælp. De søgte sig deres helte, troede på dem og håbede selv en gang at blive en sådan helt. De forgudede Tanja Sablins fader og så i ham den mand, som skulle redde kejseren. Hvis det lykkedes at redde zaren, ville også Rusland være reddet. Det var deres klippefaste overbevisning.

Zaren havde abdiceret, men det spillede ingen rolle. Olja og Tanja havde selv oplevet de dage og vidste, under hvilke

omstændigheder han havde abdiceret. Man havde tvunget ham til det, man havde med magt afpresset ham dette afkald. De vidste, at zaren levede som en fange i Alexander-paladset i Zarskoje Selo, og tænkte uafladeligt på, hvordan man kunne hjælpe ham, hvordan man kunne redde ham. De vidste, at skildvagterne udtoges af Skytteregimentet, og Nikolaus, som efter sin udtrædelse af pagekorpset egentlig skulle til kavaleriet, indtrådte nu i dette regiment. Paul var ved fronten, men havde også til hensigt at lade sig forflytte dertil.

Olja og Tanja havde aldrig øvet kritik overfor zaren. For dem var han ikke mennesket Nikolaj Alexandrovitch Romanov med menneskelige svagheder og evnen til at glæde sig eller være sørgmodig. For dem var han magtens, Ruslands symbol. De vidste, at den kejserlige familie måtte lide under vagtens råhed, og de led med den.

Det kejserlige Rusland var alt for dem. Deres lykkelige barndom, juletræet med de strålende lys, godterne og gaverne, nytårsfesten med gæsterne i kjole og uniform, dernæst påske- og pinsefestens glæder med de hvide birkegrene, sommeren på godset, den uendelige steppe med de store hjorde og så igen hjemvendelsen til instituttet, det glade gensyn med veninderne, de stille spadsereture ved Neva-bredden, nadverens helligt skønne timer, når koret efter de sagte ord: "Tag hen og æder, dette er mit legeme", glad og lykkelig sang "Halleluja". Det var Rusland, det hellige Rusland! Når så præsten viste sig for sidste gang og sagde: "Nu og altid og fra evighed til evighed!", så lå Olja og Tanja grædende på knæ og gentog de hellige ord fuld af indre henrykkelse. Og når de spurgte hinanden, hvad "Nu og

altid" var, så svarede deres glade hjerter: "Rusland, vort fædreland!"

De folk, som ville knuse og tilintetgøre Rusland, vidste meget godt, hvor de skulle begynde. De ødelagde dets gamle sæder, dets historie og tro og berøvede det zaren.

Men i de to unge mænds og i de to unge pigers hjerter kunne de ikke fuldføre dette værk, og ingen af disse folk, som vanærede deres fædreland, vidste, hvor mange hjerter der i det store, vide Rusland slog lige sådan.

9

En sommermorgen med blå himmel og strålende solskin brød frem. Men snart rejste grå tåge sig fra skovene i horisonten og dannede violette skyer, som solstrålerne kun af og til brød igennem. Man måtte snart gå sin tur, så længe vejret holdt, så længe de endnu eksercerede eller sov i kasernen. De var da Zarskoje Selo-parkens herrer. Når de efter middagen i tætte mængder fyldte hele parken, blev det skrækkeligt. Man fortalte noget så gyseligt om dem, at unge piger, som dunkelt anede det, blev stive af forfærdelse alene ved tanken om det.

De formåede alt. De holdt oven i købet zaren fanget.

Olja og Tanja, begge i ens hvide, halsfri bluser og mørke, korte nederdele, begav sig på vej med den gamle englænderinde, miss Proctor. Tanja var større og kraftigere end Olja. Hun havde det samme tætte, guldblonde hår og de samme blå øjne som moderen. Hendes ansigts nydelige oval med den gennemsigtige hvide hud gav hende et lidt dukkeagtigt udseende. Hendes tidligere svære hår var endnu ikke vokset rigtigt ud efter en tyfus, hun havde haft forrige år, og var sat op i en knude.

De unge piger gik med lette, frie skridt, og sandet knirkede under deres små sko. Tanja bar en engelsk roman i lysegult bind. De gik forbi søen gennem en allé smukke gamle linde og satte sig på en bænk.

"*Let us read,*" sagde miss Proctor.

"*Directly, miss Proctor, we would like to chat,*" svarede Tanja. "Olja, tror du, at han kan se disse smukke alléer, at han må spadsere i dem?"

Hun behøvede ikke at sige hende, hvem hun mente. De tænkte jo begge altid kun på zaren og hans familie.

"Papa fortalte mig," fortsatte Tanja, "at han elsker denne allé så højt, ligesom han i det hele taget holder meget af naturen og blomsterne. Mon han har blomster nu?"

"Nika vil fortælle os det alt sammen. Han er på vagt i dag."

"Hvor frygteligt, Olja, at der nu er lutter fremmede folk med anden opdragelse omkring ham. Denne Korovnitchenko … Han er slet ikke oberst, men sagfører med dårlige manerer. Han krænker ofte zaren uden at ville det. Og så husundersøgelserne! Siden Kerenski er kommet ind i regeringen, er zarens liv skrækkeligt."

"Det forstår de slet ikke, Tanja. Nika fortalte, at soldaterne holdt på, at han skulle leve nøjagtigt som de selv, have samme mad. Og samtidig stjæler de fra ham, hvor de kan. Og ingen steder kan zaren beklage sig over det."

"Det ville han sikkert heller aldrig gøre."

"Å, Tanja. Jeg tænker så ofte på, hvor godt det ville være, hvis man fik bragt ham bort herfra, fra disse grove, modbydelige folk."

"Man har villet bringe ham til England, men han har vægret sig ved at forlade Rusland. 'Folket vil ikke forråde mig og ikke tilføje mig noget ondt', har han sagt."

"Hvor fast tror han dog på sit folk! Hvor hellig er hans kærlighed til Rusland!"

De unge piger tav.

"Jeg tror, Tanja," sagde så Olja og så drømmende ud i det fjerne, "jeg tror stadig, at det er umuligt, at alle russere kan være blevet så gyselige. Der gives da endnu anstændige

mennesker, som ikke har glemt Gud. Jeg tænker ofte på, at de ortodokse lever i deres faste tro og rene sæder langt på den anden side Volga i de store urskove. Derhen må vi bringe ham, der ville ægte kristenkærlighed omgive ham. Dér kunne også tronfølgeren og hans søstre blive opdraget i fred. Og når så det russiske folk senere besinder sig, kan han komme igen."

"Men hvis nogen forrådte det og angav det til en kommissær, ville man dræbe kejseren," sagde Tanja med bævende læber og tårer i øjnene.

"Du ved, at soldaterne allerede har truet ham med døden. Hos slotskommandanten har meldt sig en ubekendt person i oberstuniform, viste ham en af Tchejdse i Arbejder- og Soldaterrådets navn underskrevet befaling, hvorefter kejseren og hans familie skal bringes til Peter-Pauls-fæstningen. Tænk dig, hvor frygteligt!"

Atter tav de i længere tid. Den varme luft var tung af blomsterduft, en let vind bevægede de gamle, mægtige træer.

"Vi får nok en varm sommer i år," begyndte Tanja igen. "Og også det er skrækkeligt, for kejserinden kan ikke tåle varmen, så får hun hjerteanfald. Derfor har kejseren bedt om jalousier for hendes vinduer, men Kerenski har afslået det, endskønt han selv bor på et slot, sover i Alexander 3.s seng og bærer kejserens linned."

"Den pjalt!"

"Man har fortalt mig, at soldaterne skriver alle mulige gemene ord på de bænke, storfyrstinderne sidder på, at de holder alle de uanstændige billeder, man har trykt af Rasputin, hen for kejserinden."

"Hvor gement!"

"Tronfølgerens kæreste legetøj var et gevær, som man ikke kunne skyde med. I sin uskyldige tillidsfuldhed viste han en soldat det, som havde kælet for ham. Soldaten tog det fra ham og bar det bort."

"Skrækkeligt! Og hvad gør den provisoriske regering?"

"Regeringen ... ha, ha ... For nylig kom Gutchkov [Note 23)] ledsaget af nogle revolutionsofficerer til slottet. I korridoren ser en af dem – han var tilsyneladende beruset – nogle hoflakajer og råber til dem: 'I er vore fjender og vi jeres, I er alle sammen forrædere hér!' En lakaj svarer ham: 'Det ville være bedre, om Deres Velbårenhed tav. Vi har ikke forrådt kejseren og tjener ham fremdeles.' Gutchkov lod, som om han ikke hørte det. Han skal være bange for sine egne officerer."

"Olja, der må ske noget."

"Jeg tænker altid på det. Du ved, Tanja, at Nika elsker dig vanvittigt. Tal med ham."

Tanja rødmede.

"Jeg tror ikke, at det er nødvendigt. Han ved selv, hvad han har at gøre."

"Se dér, Tanja, dér kommer en officer!"

"Smuk er han, og forvoven ser han ud."

"Og en eller anden sypige går med ham. Hun har ordentlig mejet sig ud. Høje støvler og zobelboa i denne hede!"

"Det har hun vel stjålet ved en eller anden husundersøgelse."

"De kommer hen imod os. Lad os gå."

Også miss Proctor blev nervøs, pakkede sit håndarbejde sammen.

Men parret var der allerede. Officeren satte sig bredt ved siden af Tanja og stødte hende i siden. De rejste sig hurtigt.

Mens de gik hørte de det hånlige ord "bourgeois-kvinder" og så, at officerens ledsagerinde mønstrede dem foragteligt gennem sin guldlorgnet.

10

Parret var Osjotrov og Jenny. Han havde skudt den slidte hue bag i nakken, så at en sort lok lå over hans pande. Den vide feltfrakke var knappet op og blottede hans mægtige tyrenakke og bryst, hvorpå en kostbar medaljon dinglede i en gylden kæde. Hans benklæder stak i høje gule støvler. I stedet for sabel bar han en stor, svær mauserpistol i et træetui og på kraven Garde-Erstatnings-Kompagniets insignier, som han havde ladet sig forflytte til. Den provisoriske regering optog jo gerne sådanne personer, som var oprigtige fjender af det gamle regimente, i det regiment.

Til trods for sin pompøse pynt så Jenny simpelthen frygtelig ud. Hverken pudder eller sminke kunne skjule hendes huds gulgrønne farve. Hun var ligbleg. Kun hendes stikkende øjne røbede, at der endnu var liv og kunstigt stimuleret lidenskab i dette sygelige legeme.

Osjotrov tog et guldcigaretetui med et våben i brillanter op af lommen og tændte en tyk cigaret.

"Nå, lille Jenny, har du så definitivt givet Schloszberg løbepas?"

"Å, han," svarede hun med træt, hæs stemme, "han er sådan en blød, slap fyr. Jeg holder af folk, som trykker én til sig, så at man taber vejret."

"Nå, så er altså matros Dybenko dit ideal?"

"Ja, det er en flot karl. Ham giver man sig gerne hen til. Men du er jo heller ikke ilde. Elsker du mig i grunden?"

Med et foragteligt smil så Osjotrov hen til hende.

"Du må ikke tage mig det ilde op, Jenny, når jeg siger, at jeg overhovedet ingen elsker. Jeg hader alle. Der bor nu et så vildt had i mig, at jeg kunne knuse alt. Hvad er mig ligegyldigt. Kun ødelægge, kun ødelægge, slå i stykker, bespytte og krænke alt, det må jeg nu. Når jeg således ser på den blå himmel og de lysende skyer, tænker jeg altid: Gid man kunne spytte så langt."

"Så hader du vel også mig?"

"Dig, hvordan skal jeg udtrykke det? Jeg har nu netop brug for dig, især om natten, når jeg ikke rigtig kan finde ro. For nylig har jeg på Morskaja skudt kaptajn Siversov for øjnene af hans kone og hans børn. Det piner mig siden om natten. Da vi plyndrede et hus i Kamenny Ostrov, har jeg jaget en betjent en kugle ind mellem ribbenene, så at blodet sprøjtede på min hals. Nu kommer også den karl om natten. Du mener vel, at det er samvittighedsnag? Nej, det er det ikke. Jeg er bare bange, forfærdelig bange. Men det er nu blevet anderledes, siden jeg glemmer min angst i lidenskaben til dig. Dagen igennem tænker jeg altid, at det var bedst, om man gravede dem begge op, sønderdelte ligene og spredte dem ud over hele verden, for at de ikke skal pine mig mere. Da jeg i min rus var faldet i søvn hos dig i går morges, havde jeg en drøm. Lille Sorka stod hos mig og sagde: 'Det var ikke klogt, at I begravede revolutionens ofre på Marsmarken.' Helt tæt stod hun ved mig. 'Om natten går de om og piner de levende.'"

"Hvorfor viser lille Sorka sig for dig? Kan du ikke glemme hende?"

Osjotrov så mørkt hen for sig.

"Jeg siger dig ganske ærligt, Jenny, jeg elskede pigen. Og nu har man skilt os. Ingen ved, hvem der er skyld i det. General

Sablin holder hende vist skjult et eller andet sted … Men jeg skal nok finde hende."

"Og når du finder hende, hvad vil du så gøre?"

"Ved det ikke, måske dræbe hende."

"Du elsker hende altså?"

"Måske. Hvis jeg ikke elskede hende, ville jeg vel ikke være blevet så skinsyg på Haiduck, så forbandet skinsyg."

"Du er en dårlig kommunist. Hun kunne da tilhøre jer begge."

"Nej, vent, jeg er kommet på en tanke: Besiddelse af en kvinde og mord. Begge dele sammen … Herligt må det være at besidde en sådan, ganske uskyldig pige og så dræbe hende. Den højeste nydelse."

"Du er jo ren sadist, Mischa."

"Hvad er det? Noget meget gement?"

"Nej. Men alligevel er du min ven, fordi du er et stort anlagt menneske."

"Stort anlagt, siger du? Ja, tror du, jeg kunne blive en Napoleon? Vort folk er ikke som det franske. Ved dristige kneb, ved gemenhed må man rive det med sig. Så tilhører det dig og er din slave. Dér har vi f.eks. de undergørende helgenbilleder. Folket ligger i støvet for dem … Gamle, grå kvinder, unge koner, børn, rige købmænd, bønder: 'Almægtige gudsmoder, hjælp os!' Jeg havde lyst til at gå derhen og begå en så nederdrægtig gemenhed, at jeg skammede mig for mig selv, og så se, hvad folket ville gøre. Tænk, jeg ville da blive helligere for det end det undergørende billede, fordi jeg viste mig stærkere. Eller hvis jeg tager den hellige Serafim fra Sarovs ben, strør dem ud for alle vinde og forhåner dem, så vil jeg i folkets øjne være en

Napoleon. Det er et slavefolk, der må bruges magt, knut. Zarherredømmet har været for slapt og er derfor gået til grunde, har været bange for dødsstraffen. Nej, jeg ville gribe det anderledes an! Hvad, er I opsætsige? På knæ, i hunde! Og med maskingeværet ville jeg meje dem alle ned. Nu ved jeg også, hvorfor jeg hader det russiske folk så meget … fordi jeg foragter det for dybt."

"Hvorfra får du sådan tanker, Mischa?"

"Fra mit hoved," svarede Osjotrov og fortsatte så efter en kort pause. "Og dog ikke udelukkende fra mit hoved. I soldaterrådet er jeg blevet venner med en vis Korshikov. Det er en pokkers karl, jeg tror, at han en gang vil blive det russiske folks Napoleon, fordi intet er ham helligt. Enten vil vort folk have én, som er helt hellig, eller én som spytter på alt. En mellemting findes ikke."

Osjotrov kastede sin cigaret bort.

"Nå, kom, Jenny, lad os tage et sted hen og drikke noget."

Højt syngende gik han med hende gennem hele parken.

"Å, Jenny, Jenny, en djævelsk længsel piner mig efter noget, jeg ikke selv ved og ikke kan begribe."

11

Paul Poleshajev var uventet vendt tilbage fra fronten. Da man spurgte ham, hvordan det stod til dér, havde han kun svaret ved at trække på skuldrene. Om aftenen var så de fire unge mennesker kommet sammen på den lille med palmer og blomster smykkede balkon, hvor man var uforstyrret.

Nika fortalte, hvad han havde set på slotsvagten. Han var stærkt ophidset.

"At tale med kejseren eller med et medlem af den kejserlige familie er så godt som udelukket. Ikke et minut bliver de ladt alene af soldaterne. Hvis de sætter sig på en bænk, sætter en soldat sig straks hen til dem og tiltaler dem. Eller de fyre fortæller uanstændige vittigheder i deres nærværelse og ler sig ihjel over dem."

"Det pak!"

"Hele min virksomhed som vagthavende bestod i at jage folkene bort."

"Fandt de sig da i det?"

"Å, det var vanskeligt. 'Lad være med det, kammerater', sagde jeg. 'I viser jeres mangel på dannelse ved det.' Hos nogle, som endnu havde en gnist af samvittighed, hjalp det. Melnikov af min deling lovede oven i købet at give tronfølgeren sit lille gevær igen. Men størstedelen opfører sig fremdeles som stude. Ikke blot at de ikke mere viser kejseren æresbevisninger, de svarer ham oven i købet ikke og ler ham op i ansigtet, hvis han af distraktion en gang kommer til at hilse på dem først. Hvis der ikke var et større antal studenter mellem soldaterne, ville jeg ikke vide, hvad der yderligere ville ske. Da jeg i dag afløste

Haiduck kom det til en skandaløs scene. Han er officer af den nye slags, som skal bibringe de andre de demokratiske begreber. En bondelømmel fra Letland, et subjekt! Ved frokosten melder den gamle og den nye vagthavende sig sædvanligvis hos zaren, og zaren trykker deres hånd. Således også i dag. Haiduck og jeg træder med hånden til huen hen foran kejseren. Han går hen til Haiduck og rækker venligt hånden ud imod ham. Hvad tror I, lømlen gør? Han træder teatralsk et skridt tilbage og giver ham ikke sin hånd. Ak, Olja! Man må have set zarens smukke ansigt i det øjeblik, hvordan det var helt overgydt af skam over den fornærmelse, man havde tilføjet ham. Men han overvandt sig selv, lagde sin hånd på Haiducks skulder og så på ham med sine store venlige øjne:

'Hvorfor det, min kære?'

Men Haiduck svarede:

'Jeg er en mand af folket. Da folket rakte Dem hånden, har De ikke taget den. Nu giver jeg Dem ikke min hånd.'

Så gik han og jeg med ham.

'Højtærede herre,' sagde jeg da vi var alene, 'De er en uværdig sjuft!'"

"Hvor jeg takker Dem, Nika," hviskede Tanja.

"Han blev stående og mønstrede mig roligt med et blik, som jeg ikke så snart kan glemme.

'Det kan De ikke fornærme mig med, kammerat,' sagde han så roligt. 'Hvis jeg spytter Dem ind i ansigtet, dør De af fornærmelsen. Hvis De spytter mig ind i ansigtet, tørrer jeg det af. Det er forskellen. Og lad mig så være i fred.'"

Der var blevet ganske stille på balkonen. Stærkere duftede heliotrop og reseda gennem Petersborgs sommernat.

"Nika," sagde Tanja sagte og hæftede sine blå øjne på den unge mand. "Jeg er den eneste her, som ikke hører til Deres familie. Men jeg ved, at De holder meget af min fader og mig. Giv Deres broder hånden. Og giv mig din, Olja, så at vi kan lægge vore hænder på din broders og sværge en hellig ed på at redde *ham*. – Olja, fortæl os endnu en gang din plan fra i morges om at bringe ham til de ortodokse."

Og mens de andre spændt lyttede til, udviklede Olja endnu en gang sine tanker om den planlagte flugt. Nika slap ikke Tanja af syne. Det var hans ungdomskærlighed gennem mange år, siden den aften, da han som tiårig markis havde danset menuet på børneballet med den niårige markise. Og denne kærlighed var stadig blevet større og stærkere. Af den i begyndelsen venskabelig broderlige følelse havde den første store lidenskab udviklet sig hos den unge mand.

"Jeg har en plan," sagde han pludselig. "Jeg vil redde zaren. Men ingen må vide noget om det. Paul, du må hjælpe mig."

Han nikkede.

"Du vil ikke sige os det?" spurgte Olja.

"Nej, endnu ikke. Jeg må tænke det igennem endnu en gang. Ellers har jeg ingen hemmeligheder for jer, og desto mindre fordi dine tanker, Olja, har givet mig impulsen til denne plan. Nu tager jeg straks til Petersborg og vil begynde forberedelserne."

Tanja fulgte Nika til døre, da han rejste sig og gik.

"Gud bevare Dem, Nika. Alle helgener bistå Dem! Red ham!"

Rødmende slog Nika øjnene ned. Han følte sig så lykkelig som aldrig før. Da slyngede hendes lille barnehånd sig om hans hals og hendes bløde, rene læber berørte skælvende hans pande.

"Red Rusland!" hviskede Tanja bævende og ilede tilbage til værelset.

Nika åbnede døren og gik frejdigt ned ad den af høje træer overskyggede chaussé.

12

Nika var ligeledes officer af det nye system. Først efter revolutionen var han jo trådt ind i regimentet, da frihedens *magna carta* allerede var blevet forkyndt soldaterne gennem befaling nr. 1. Han havde jo ikke tjent under dobbeltørnen, da man endnu sagde: "Deres Velbårenhed". Man kaldte ham "hr. fændrik", men ganske vist oftest kun "kammerat" og "Nikolaj Nikolajevitch". Han havde også snart vænnet sig til det, elskede folket og havde tillid til det, så at han hurtigt opnåede det, som Sablin stadig forgæves havde anstrengt sig for i sine unge år: han forstod folkene. Han vænnede sig til den nye "kammerat-disciplin", og det generede ham ikke at stå i række med mandskabet med sit kogekar og vente på uddelingen af mad ved feltkøkkenet. Denne ligestillen sig med folkene syntes han på en vis måde om. Han så jo dog i soldaterne ubehøvlede, naive børn, som man kunne opdrage. Snart vænnede han dem af med at tale råt og foragteligt om zaren og vakte i dem medlidenhedsfølelsen og følelsen af deres egen skyld. Han ville have opnået mere, hvis han ikke havde været alene om dette arbejde. Men Arbejder- og Soldaterrådet i Zarskoje Selo sendte mange af sine officerer til regimentet, hvor de uddelte masser af brochurer og skrifter med modbydelige karikaturer af zaren og hans familie. Nika forstod snart, at disse soldaters rå opførsel ikke stammede fra dem selv, men fra disse nye elementer i officersuniform. Særlig viste Haiduck stor iver for det.

Og endnu et fælles karaktertræk bemærkede Nika hos soldaterne: Deres lettroenhed overfor alle rygter. Et eksempel:

På befaling af slotskommandanten havde man taget alle stores og gardiner fra vinduerne. En af storfyrstinderne sad nu en aften ved vinduet med sit håndarbejde og bøjede sig af og til fremover for bedre at kunne se. En soldat, som havde lagt mærke til det, sagde til sin kammerat, at man signalerede fra slottet. Straks styrtede en ophidset soldaterhob op og truede de forskrækkede storfyrstinder. Den vagthavende officer havde stort besvær med at bevise dem, at der ikke var tale om signalering. – Deres politiske mål var soldaterne på ingen måde klare over, for på den ene side ønskede de ikke zarens død, på den anden side heller ikke genindførelsen af de gamle tilstande. Men Nika så snart, at de på ingen måde var tilfredse med den provisoriske regering. Den havde ganske vist givet dem mange friheder, men havde ikke opfyldt deres største ønske: at gøre en ende på krigen. Hvis zaren var vendt tilbage til tronen og havde skænket dem fred, ville de have tiljublet ham. Men man havde indbildt dem, at han var en forræder, at han ved en separatfred ville ødelægge Rusland og atter indføre livegenskabet. Derfor satte de hele deres håb til den lovgivende forsamling, som skulle hjælpe dem til deres fulde ret.

Livet i hovedstaden med sine fornøjelser, biografteatre, kvinder, kort og snaps ødelagde i øvrigt folkene mere og mere. Underofficererne mistede deres autoritet og i stedet for fik storstadens dårligste elementer indflydelse på dem: driverter, indbrudstyve, lommetyve, lejlighedsarbejdere, som kendte hver krog af Petersborg og var i stand til enhver gemenhed. I deres røverhuler og i deres forvovne streger fandt Nika også behag og forstod ved sit mod og sin foretagelseslyst at erhverve en vis anseelse imellem dem. Derved blev han på en vis måde

Haiducks rival, ja, med en vis indre tilfredshed følte han sig ham ofte overlegen. Han følte, at den tid ville komme, hvor han også ville kunne bruge dem til en god gerning.

Livet kom således mere og mere til at ligne en bagtrapperoman fuld af eventyr og blodige scener. De hemmelige "sovdeps" [Note 24)], som soldaterne henvendte sig til med alle deres anliggender, den overflødighed af penge, de svømmede i, kortspillet om høje indsatser, kvindfolkene, som i mandsdragt gik frit ud og ind på kasernen, endelig Marseillaisens toner, som stadig blev spillet af regimentsmusikken, alt dette skabte en særlig atmosfære, en revolutionsstemning i ordets sande betydning. Nika hadede revolutionen, så i den blot en snart forbigående opstand, men han var endnu for ung til ikke at blive blændet af de vældige muligheder, som åbnede sig for unge, foretagsomme mænd.

Siden sin tidligste ungdom elskede han zaren oprigtigt og følte en ren kærligheds store lykke overfor Tanja Sablin. Han ville blot afvente slutningen af krigen, så ville han tilstå hende sin kærlighed og forlove sig med hende. Det var da sikkert, at hun ville høre ham. Som alle rene, ædle unge mænd så han i den elskede et væsen af højeste fuldkommenhed og følte sig hende ikke værdig. Derfor besluttede han at udføre en heltedåd for hende.

Og denne heltedåd skulle være at redde kejseren.

Dertil ville han udnytte sin indflydelse på soldaterne, deres tilbøjelighed til alle gemenheder og deres lettroenhed. Planen til det havde han allerede længe overvejet, men var blot endnu ikke klar over, hvorhen man skulle bringe zaren. Til at begynde med havde han tænkt på udlandet, hos de allierede. Men deres

stilling til revolutionen havde vist ham, at kejseren ikke ville finde noget roligt tilflugtssted dér. Han brød hovedet. Til negus af Abessinien? Til kongen af Siam? Til Kina? Til Japan? Alt dette var for vanskeligt, umuligt. Men Oljas tanke om at bringe ham til de ortodokse syntes ham mere lovende, og han besluttede at befatte sig nærmere med den.

Udførelsen af enkelthederne voldte ham foreløbig ingen bekymringer. Dem ville han udarbejde med sine medhjælpere. Særlig havde han brug for Petrov, tidligere chauffør hos general Sablin.

Endnu samme aften begav han sig til ham.

13

Petrov tilhørte den type af mennesker, der aldrig vil forråde et andet menneske, som de er kommet til at holde af. Han var en ægte russer, oprigtig from og kirkehengiven, solid og mådeholdende, af den gode gamle slags. Nu var han arbejder i en maskinfabrik og turde som en følge deraf ytre sin mening frit, hvilket den gang var forbudt "intelligensen". Et velklædt menneske, en "burschuj", turde kun ytre sin begejstring for revolutionen, gøre skrabud for dens førere og se på mordernes billeder i aviserne, som det af soldaten Kirpitchnikov af det Volhyniske Regiment, der havde dræbt sin kompagnichef. For folkegunstens skyld havde generalerne den pligt at give Kirpitchnikov Georgievskorset. Ellers ventede fængsel, tugthus og død dem.

Petrov kunne derimod selv i den mest ophidsede folkemængde uforbeholdent sige førerne sin mening: "Tyve og skurke er I! Lad zaren have været god eller slet, han var dog hersker. Men hvad er de nuværende herrer? Ikke andet end gemene forrædere!" Således talte han og gik uantastet sin vej gennem mængden. "Skruebrækker!" råbte man bag ham. Men truende vendte han sig om mod mængden: "Hvem sagde det? Se at komme afsted, dit bæst. Jeg skal straks vise dig, hvad for en skruebrækker, jeg er." Og ingen vovede at svare ham.

"Burschujen" frygtede i disse dage for at gå velklædt på gaden. Petrov gik roligt i sin smukke pelsforede kappe og vidste, at ingen ville røre ham.

Da Sablin var blevet tilbageholdt af Morotchnja-regimentet, havde Petrov atter befriet ham ved sin energi og

åndsnærværelse. I en lastautomobil kørte han nemlig de arresterede officerer og eskortekommandoet med officersrepræsentant Haiduck til Sydfrontens overkommando i stedet for til armé-soldaterrådet. Dér kaldte han hurtigt den tjenstgørende general ud og i et nu vekslede rollerne. Sablin, Koslov og Jermolov blev løsladt og Haiduck sat fast med sine folk. De ville være kommet for krigsretten, hvis ikke det lokale soldaterråd havde lagt et godt ord ind for dem.

Men da nu opholdet ved fronten blev farligt for Petrov, foreslog Sablin ham sammen med sin kone at flytte til det værelse, som miss Proctor tidligere havde beboet i hans lejlighed i Petrograd.

Det var alt sammen Nika bekendt.

Henimod klokken ti om aftenen kom han til Sablins bolig, men Petrov var ikke hjemme. Hans kone sagde ham, at han ville træffe ham i den store garage på den Michailovske ridebane. Nika kørte derhen. Ved indgangen stod nogle bevæbnede unge folk og spurgte ham, hvad han ville.

Nika havde fuldstændig en revolutionsofficers ydre udstyr. Huen i nakken, vid engelsk feltfrakke og lappede benklæder. Man kunne nemt anse ham for en af Kerenskis eller Gutchkovs adjudanter eller for en officer af Automobilkompagniet.

"Er chauffør Petrov her?"

"Ved det ikke, kammerat," svarede en af folkene, men vendte sig og råbte ind på ridebanen: "Er Petrov der?"

Ud af mørket trådte en mand i læderjakke hen til Nika:

"Han er her. Hvad vil De ham?"

"Jeg kommer fra hans kone i Gogolgade. Sig til ham, at Nikolaj Nikolajevitch gerne ville sige ham en besked."

Chaufføren nikkede og gik igen ind på ridebanen. Efter nogle minutters forlod kom han tilbage med Petrov. Petrov kendte Nika, fordi han havde afleveret et brev fra Sablin til Tanja hos Poleshajevs og ved denne lejlighed havde talt med ham om situationen.

"God dag, Nikolaj Nikolajevitch," sagde han venligt.

"God dag, kammerat," svarede han og betonede det sidste ord, "har De tid et øjeblik?"

Petrov anede, hvad det drejede sig om. Han havde allerede talt med Nika om det den gang, da det ikke ville være vanskeligt for fikse folk med en god vogn at bringe zaren bort. "Det er modbydeligt at se, så jøderne behandler zaren," havde han sagt. For efter hans mening havde jøderne alene lavet revolutionen.

"Deres kone beder Dem straks komme hjem for at tale med hende om noget. Automobilofficeren kan vel ikke have noget imod det?"

Fem minutter efter kørte begge til Sablins bolig. Nika førte Petrov ind i Sablins arbejdsværelse, og begge satte sig uden at tænde lys i lænestolene.

Månens blege skin og lygterne på gaden udbredte et halvmørke, hvori skrivebord, sofa og bogskab sås som matte silhuetter.

"Husker De endnu, Petrov, at vi en gang talte om, at man måtte bringe zaren bort for at redde ham?"

"Ja, vist så, Nikolaj Nikolajevitch. Det er ubetinget nødvendigt, for jeg har slet ingen tillid til det jødepak. En skønne dag vil de simpelthen slå ham ihjel. Men hvor skal vi hen med ham? Til England eller Frankrig går det ikke. England hader russerne, det ved jeg bestemt. Og franskmændene spiller

under dække med jøderne. Hvis vi ikke endnu førte krig med tyskerne, ville jeg have størst tillid til dem."

"Nej, Petrov, vi må anbringe kejseren hos russerne."

Og han fortalte om de ortodokse, om de ældgamle Kerchenskiske skove, om alt det, han endnu kunne huske af Petcherskis og Salias romaner, disse værker fulde af romantik, som åbnede så mange muligheder.

Petrov overvejede det. Hans sunde, praktiske menneskeforstand stødte an mod den unge mands fantasier. Og Nika så spændt over på ham, fordi han vidste, at hans planers skæbne nu afgjordes i Petrovs hoved.

Efter lang tavshed begyndte han endelig.

"Redde ham må vi, det er klart. Men i automobilet går det ikke. De mener, at man skulle bringe ham til guvernementet Vjatka eller endog til Ural. Har De allerede talt med nogen, som vi kan bringe ham til?"

"Nej."

"Det er godt. Det må ubetinget blive mellem os, ellers er alt tabt."

Efter en pause fortsatte han så betænkelig:

"Vi sætter vort hoved på spil ved det, og dog må vi redde ham. Hovedsagen er, at han vil som vi. I automobilet kan vi ikke bringe ham bort. Vi skal bruge meget benzin til det, legitimationer og kort. Ellers må man spørge folk undervejs, og røber sig. Og så kunne vi ikke bringe dem alle bort. Han alene kunne nok gå – skægget af, så vil ingen kende ham. Også tronfølgeren kunne skjules – man kunne forklæde ham som pige. Men *hun* og storfyrstinderne, det er umuligt. Så måtte man have flere automobiler, en hel kolonne. Det går ikke."

Nika følte, at den gamle chauffør havde ret, og at omfangsrige forberedelser, som han slet ikke havde tænkt på, var nødvendige til gennemførelse af deres plan. Han ville allerede helt give afkald på den og tage afsked fra Petrov. Men han bad ham blive.

"Vi må redde ham," sagde han uforstyrret. "Kan vi regne med Deres broder Pavel Nikolajevitch?"

"Naturligvis."

"Så hør. Min moder bor tæt ved Novgorod, tre kilometer borte fra den store vej, i en ubekendt lille rede. Dér lever hun skikkelig, god og ikke snakkesalig af en understøttelse, general Sablin betaler hende. I hendes hus er fem rum. Skal vi bringe ham til hende? På seks timer er vi der – jeg skaffer en god vogn. De sender Deres broder derhen i morgen uden epauletter for at udforske egnen. Men De kører frem med en legitimation, vagten åbner porten og holder den åben til vi atter kører ud. Vi gør det, forstår De, mens kejseren er ude at spadsere, griber ham, sætter ham ind i vognen og dermed basta. Hos min moder tager han bondeklæder på, og vi bringer ham til skovene. Det er en plan, der kan være tale om."

Nika så begejstret på Petrov. Ja, han havde ikke taget fejl af det russiske folk. Fandt han ikke i denne jævne mand en hjælper til sit hellige værk!

14

Man måtte skynde sig, for i Zarskoje Selo gik allerede dunkle rygter om, at det var besluttet at bringe zaren og den kejserlige familie til Sibirien. De nærmeste bekendte mellem soldaterne, som Nika halvt havde indviet i planen, lovede ham understøttelse.

"Vi skal nok hjælpe til," sagde de, "men vi vil intet ansvar have for sagen. Heller ingen mistanke må falde på os. Tingen må ordnes sådan, som om det var sket ganske tilfældigt. Og bliver De nappet, må De klare hele sagen alene."

Det lovede Nika dem gerne. Det var ham ligegyldigt, hvilke følger forehavendet ville have for ham. Imens kørte hans broder Paul omkring i automobil med Petrov, sørgede for benzin og nedlagde for alle tilfældes skyld et reservedepot i Ljuban. Alt var rede. Men det var ikke lykkedes at indvi zaren i det. Det var imidlertid selvfølgeligt, at han gav sit bifald til Ruslands frelse. Hvis ikke, rådede Paul til at bruge magt.

Man ventede nu kun på den dag, da det indviede mandskab trak på vagt. Tilslut lykkedes også det. Men desværre blev officersrepræsentant Haiduck i sidste øjeblik bestemt til vagthavende officer, hvilket gjorde sagen mere kompliceret. Om aftenen bragte Nika en stor rejsekuffert med linned og forplejning samt en lang, grå rejsekappe hjem til Sablin og blev der natten over.

Klokken 11 næste morgen begyndte kejseren sin sædvanlige spadseretur. Vejret var mørkt. Store, mørke skyer trak over himlen, og fra havet blæste vinden stødvis. Så kom en automobil roligt kørende med et lille rødt flag, som viste, at

passagererne var tilhængere af revolutionen. I de dage susede så mange vogne med soldater gennem byen, at denne vogn ikke vakte den mindste opsigt. Automobilen kørte ind i den store park og så videre i retning af Alexanderpalæet. Den store jernhaveport var allerede åbnet på vid gab af skildvagterne. Hastigt kørte automobilen igennem.

På græsplænen foran palæet sad de tre storfyrstinder i enkle hatte og bluser. Tronfølgeren, som stod foran dem, bar uniformshue, officersfrakke med epauletter og høje støvler. De hvilede sig ud efter havearbejdet. Kejseren sad noget afsides i en lænestol. Storfyrstinde Olga læste noget højt for ham af en bog. Ellers var ingen i nærheden, heller ikke Haiduck var at se.

Automobilen kørte hurtigt frem. Bremsen blev trukket så hårdt an, at Nika nær var fløjet ud. Zaren rejste sig. Han var blevet meget bleg og mager i denne tid. Tronfølgeren ilede hen til ham. Spørgende så begge på Nika.

"Deres Majestæt, jeg beder Dem sammen med tronfølgeren hurtigt at sætte Dem ind i vognen. Vi er kommet for at redde Dem."

Men kejseren rystede på hovedet. Nika slog kors for sig og bad endnu en gang indstændigt.

"Vi er trofaste russere, Deres Majestæt. Vi lider meget under Deres fangenskab. Vi vil redde Deres Majestæt og tronfølgeren. Værsågod at tage plads."

Tronfølgeren så nysgerrigt på Nika. Zaren tav. Maskinen arbejdede sagte og regelmæssigt.

"Deres Majestæt tror os vel ikke? Ved den levende Gud, vi er af gammel adelsslægt og Deres Majestæt tro hengiven."

"Jeg tror Dem," svarede zaren med en let nervøs skælven, "men jeg vil gøre min pligt til det sidste. Ske Guds og min vilje! Det russiske folk vil intet ondt tilføje mig, da jeg aldrig har gjort det noget ondt."

Fra slottet kom Haiduck løbende med flere soldater af vagten.

"Brug magt!" råbte Paul.

Nika skælvede over hele legemet. Han kunne ikke gribe kejseren, for han så så sørgmodigt på ham med sine smukke blå øjne.

"Anvend ikke magt. Derved bliver sagen kun værre," sagde kejseren sagte og vendte sig om til det tililende vagtmandskab, ligesom om han søgte hjælp hos det.

"Alt er tabt," hviskede Paul og trak Nika ind til sig i automobilen. Med et kort ryk satte den sig atter straks i bevægelse og jog afsted over vejens hvide sand. Bag dem knaldede skud, da den kørte om græsplænen i en skarp bue. Da Paul et øjeblik vendte sig om, så han Haiduck i lange sæt springe hen til porten og råbe noget til skildvagterne. Allerede knagede hængslerne, men med en brat vending susede vognen igennem og så videre i fuld fart ud på parkchausséen.

Tavse sad Nika og Paul ved siden af hinanden. Vinden peb dem om ørerne. Chausséen lå for dem som et langt lige bånd. Rask som i flugt passerede genstandene forbi dem: vogne med hø, gøende hunde, grå bønderhuse, en kro med talrige bøndervogne foran døren. Hornet hylede, børn skreg, fjedrene knagede, da man kørte over en bros bjælker, plankerne drønede og atter så de foran sig den uendelige hvide stribe, som til højre

og venstre var indrammet af en granskov. Først nu sagtnede Petrov det rasende tempo og vendte sig om.

"Nå, mine herrer! Det gik galt. Nu må jeg skjule Dem et eller andet sted, for soldaterne vil forråde Dem. Først kører vi til min moder, og så kan vi altid se."

"Og De, Petrov?"

"Mig kender ingen. Jeg kører tilbage igen i nat, stiller vognen på dens gamle plads og lægger mig til at sove. Så spørger ingen mere. Vil De tage med til min moder?"

Nika var villig, da han ikke vidste anden udvej.

Automobilen kørte til venstre ind i en skov og holdt så. I mellemtiden var det blevet helt mørkt.

"Pas De på vognen, Pavel Nikolajevitch. Imedens vil jeg føre Nikolaj Nikolajevitch til vort hus."

Over en time gik de to gennem den tætte skov. Grangrenene slog dem i ansigtet, og af og til gav den fugtige jord efter under deres fødder. Omsider kom de til en lille skovsø, i hvis mørke vande den lige opstående måne spejlede sig hemmelighedsfuldt. Ved søens bred lå seks små bondehuse.

Petrov bankede længe på det sidste hus' dør. Endelig hørte man slæbende trin, og en kvindelig stemme spurgte, hvem det var.

"Det er mig, moder. Jeg bringer en gæst," svarede Petrov.

Døren gik op, og i den stod en tyk gammel bondekone med en lille osende lampe i hånden. Med godmodige øjne så hun på Nika og sagde:

"Kom kun, Kristus være med dig. Slap du godt fra soldaterne?"

Og Nika trådte ind i den mørke forstue, hvor der lugtede af høns.

15

Fra 30. juli til 12. august var der livlig kommen og gåen i Alexanderpalæet. Det var blevet meddelt kejseren, at den provisoriske regering havde besluttet at bringe ham og hans familie til Tobolsk for deres personlige sikkerheds skyld. Størstedelen af hans omgivelser og tjenerskab ville frivilligt ledsage ham derhen. Af hensyn til tronfølgerens svage helbred havde kejseren bedt om at bringe ham til Syden. Men det var blevet afslået.

Om morgenen tidligt blev et madonnabillede bragt ind på slottet. I en af de store sale forsamledes den kejserlige familie og tjenerskabet, mens bevæbnede soldater af vagten sluttede snæver kreds om den. En høj, smuk præst med et blond, let grånet skæg bad bønnen og bønfaldt samtidig om nåde for tronfølgeren, hvis fødselsdag det var i dag, og om Guds beskyttelse for det store rige. Hans milde stemme klang gennem salen og blålige virakskyer steg til vejrs. Inderligt bad den kejserlige familie og dens omgivelser. Ingen vidste jo, hvad der ventede dem i det fjerne. Soldaterne stod stumme. Undtagelsesvis stødte de i dag ikke i gulvet med geværkolberne og forstyrrede ikke gudstjenesten med hosten og snøften. Solen så strålende gennem vinduerne og belyste præstens guldbroderede ornat.

Næste dag gik med rejseforberedelser. Det blev aften, og man ventede på toget. Zarens broder, storfyrst Michael Alexandrovitch, kom, men man gav ham ikke adgang til kejseren. I salene og værelserne stimlede soldaterne sammen og kastede deres tornystre og udrustningsgenstande på stole og

gulv. Ved midnat hørte man hurtige, faste trin, og gennem værelset løb en sky mumlen: "Kerenski kommer – Kerenski."

Middelhøj og undersætsig med et blegt, fedt, usundt og træt ansigt trådte han ind i vagtstuen og henvendte sig straks til soldaterne. Kort og energisk lød hans ord, idet han smigrede soldaterne, men samtidig krævende lydighed:

"Kammerater! I har overtaget bevogtningen af den tidligere zar. Også i Tobolsk, hvor Romanoverne skal bringes hen, vil I fremdeles bevogte dem."

Størsteparten af folkene var unge, først nylig indkaldte rekrutter. Kun en ældre underofficer var imellem dem. Han lyttede spændt til hvert ord, men kunne ikke begribe alt dette. For fem år siden havde man fejret denne dag på det højtideligste. Tætte folkemængder havde den gang stået på gaden og ventet på, at tronfølgeren skulle køre ud. Og da han så var kørt forbi med kejserinden, havde alle med blottet hoved og strålende øjne set efter vognen. Rundt om havde man hørt venlige ord:

"Vor yndling! Vor engel! Vor himmelske kerubim!"

Også han havde den gang været helt begejstret for den lille. Hvad var der sket i disse år? Krig havde der været. Sejre havde man vundet. Og så?

"Revolutionens tilkæmpede rettigheder!" klang Kerenskis skarpe, bydende ord.

"Hvor er da i grunden disse tilkæmpelser," tænkte den gamle underofficer, "når alle nu løber hjem og gør oprør på hele fronten?"

"Demokratiet har taget magten i sin hånd. Det vil ikke øve hævn eller gøre regnskab med Romanoverne."

Ak, heller ikke det forstod den gamle underofficer, men han blev kun tungere om hjertet ved det.

Man meldte Kerenski, at storfyrst Michael Alexandrovitch bad om tilladelse til at tale med zaren.

"Ja, men jeg vil være til stede."

De to brødres gensyn varede kun ti minutter og forløb næsten uden ord. Hvordan skulle de også kunne sige hinanden de tusind ting, som de havde på hjerte, mens det lille, rødhårede menneske stod der, i hvis hånd deres og Ruslands skæbne lå.

"Gud bevare dig!" sagde zaren til afsked og omfavnede broderen.

I mellemtiden sad hele zarfamilien efter russisk skik på deres bagage. Så begav den sig ned, hvor alle sagerne blev læsset på de ventende automobiler. Gennem den fugtige natteluft klang dumpe stemmer, og lindene hviskede, som om de ville tage afsked med deres herre og hersker. Hvor mange herlige dage havde de set, hvor mange stolte minder knyttede sig til dem!

På banegården satte kejseren og hans familie sig i en tom sal. Rundt om trængtes soldaterne. Den lille trætte tronfølger sov snart med feberrøde kinder i en ubekvem stilling på et stykke bagage, mens kejserinden ikke vendte sit sorgfulde ansigt fra ham. Toget kom stadig ikke. Folk kom og gik, hviskede og løb ophidset til telefonen. Værkarbejderne ville ikke afgive nogen maskine til den kejserlige familie. Den provisoriske regerings befaling var ikke bindende for dem. Kun med Arbejder- og Soldaterrådets samtykke ville de gøre det.

Flere gange meldte man zaren, at alt var klart, men straks efter kom en og sagde:

"Undskyld, hr. oberst, men det varer lidt endnu."

"Nu har jeg snart nok af det," sagde zaren og satte sig i et hjørne af salen.

Således gik natten. Det triste morgenlys sås gennem vinduerne og signallamperne slukkedes.

"Nu er det på tiden," meldte den af Kerenski som fører af eskortekommandoet udkommanderede officersrepræsentant Jefimov.

Zaren trådte ud på perronen, men toget var der stadig ikke. Men ingeniør Marakov sagde, at det holdt på sidesporet, og viste vej. Zaren fulgte ham og gav kejserinden, som flere gange snublede over skinnerne, armen. Som en følge af den søvnløse nat havde hun igen sit hjerteanfald og kunne næppe stå på benene mere. Med besvær besteg man de høje trin.

Rigsdumamedlem Verschimin gav så tilladelse til afgang, og den 14. august klokken 6:10 satte toget sig langsomt i bevægelse.

16

I midten af august fik Morotchnja-regimentet, som lå i reserve tyve kilometer bag stillingen, befaling til at afløse Pavlinovna-regimentet. Befalingen var underskrevet af korpsets nye kommanderende general, som havde overtaget kommandoen i stedet for Sablin.

Straks fandt der en forsamling sted ved regimentet. Den af den provisoriske regering ikke anerkendte magt, som faktisk bestod i skikkelse af "Arbejder- og Soldaterrådet", var over alt i fuld virksomhed. Det havde anordnet, at alle befalinger fra kommandostederne ikke måtte udføres uden dets samtykke.

Befalingerne inddeltes i de taktiske, som måtte følges i kraft af den revolutionære disciplin, og ikke taktiske. Om de sidste måtte soldaterrådene først afgive dom, om deres indhold måske stred mod revolutionens principper.

Forsamlingen fandt sted aftenen før afmarchen på en lille polsk-jødisk bys torveplads. Massevis strømmede soldaterne til i deres grå kapper og flokkedes om en lille forhøjning, hvorpå man endnu kunne se resterne af en med røde bånd smykket tribune, som man havde rejst i martsrevolutionens glorrige dage. Mens de tyggede solsikkekerner, og af og til skrålede op, lyttede de til officerernes og soldaternes taler.

Først talte Verzinsky vidt og bredt om, at man måtte føre krigen til en sejrrig slutning, at man i det mindste måtte holde fronten så længe, til de allierede i vesten havde ført et sejrrigt slag, at Pavlinov-regimentet nu allerede havde ligget i stillingen i næsten to måneder, at de selv havde hvilet sig nok, og at de derfor måtte udføre befalingen.

Under tordnende bifald forlod han tribunen. I hans sted kom den unge officersrepræsentant Dolotov. Først for en måned siden var han fra Oranienbaum-maskingeværskolen kommet til regimentet, var en udpræget kryster og havde straks indledet et forhold med en ung jødinde.

"Kammerater," udbrød han, "jeg spørger jer: Er denne befaling taktisk eller ikke? Jeg spørger jer, fordi vi, hvis det er tilfældet, må følge ham uden modsigelse. Men jeg spørger jer atter, kammerater: Tordner da kanonerne, brager maskingeværerne ved fronten? Står vore kammerater i hård kamp der? Har de brug for reserver? Ak, kammerater, dér foran er alt stille og venter på fred. Og derfor siger jeg jer: Det er overhovedet ingen taktisk befaling, fordi al kamphandling ved fronten er ophørt."

"Meget rigtigt!" lød det gennem mængden.

"Derfor vil jeg også tale lidt, om befalingen overhovedet er udførlig og tilladelig. Hr. kaptajnen har lige sagt, at vi måtte blive i vore stillinger til den endelige sejr over fjenden. Er det rigtigt efter jeres overbevisning?"

"Javel!" lød det fra enkelte steder, men med ringe overbevisning.

"Efter min mening er det på ingen måde rigtigt, kammerater. Folket vil intet andet end fred! På den hellige revolutionsfane står: 'Fred uden anneksioner og kontributioner'. Men os vrøvler man stadig til om krig? Hvem ønsker overhovedet krigen mere? Måske den stakkels mand, som drog i felten og hjemme efterlod en familie, der var ved at dø af sult i sin stråtækte hytte? Kun de rige godsejere, kapitalisterne vil den endnu, de som dag ud og

dag ind fremdeles tjener på den. Nå, og hvad vil I? Fred eller krig?"

"Fred! Fred!" – "På høje tid, at der bliver gjort ende på det svineri!" – "Hjem vil vi!"

"Sådan, kammerater. Hvis vi nu udfører afløsningsbefalingen, fortsætter vi krigen. Og hvad følger deraf? Hjemme vil alle de, som venter på jer, dø af sult, og I vil imens rådne op i skyttegravene. Derfor foreslår jeg jer: Bliv her og adlyd ikke befalingen. Men Pavlinov-regimentet råder vi til at stikke bajonetterne i jorden med kolberne opad og gå hjem. De, som har samme mening, rækker hånden i vejret."

Smudsige, brune næver løftedes i massevis, og Dolotov forlod tribunen med et hæsligt smil. Nedefra spurgte en mørkt udseende soldat: "Hvor meget har du fået for det, kammerat?" men han lod som om han slet ikke havde hørt det og blandede sig igen i mængden.

Nu trådte en gammel, sortskægget kaptajn, som var meget afholdt af soldaterne, op på tribunen.

"Kammerater," sagde han, "I kender mig. Jeg er en mand af folket og var altid på folkets side. Allerede på monarkiets tid har jeg forstået den revolutionære bevægelse, har troet på den og lidt med den. Men dette røde bånd, som skal være et symbol på folkets frihed, har jeg ikke taget på for at blive en forræder mod vore forbundsfæller, englænderne og franskmændene. Hvis I ikke adlyder befalingen, viser I, at I ikke er noget fint folk, at I, for at bruge vort statsoverhoved Kerenskis ord, er oprørske slaver."

"Afslutning!" – "Bort med ham!" – "En køn revolutionær!" – "Han har lyse epauletter, men et mørkt hjerte!" – "Han har vel

fået en ordentlig bunke penge for det!" lød det truende fra mængden.

"Kammerater! Provokatører og spioner bedrager jer," fortsatte kaptajnen bævende af vrede. "Kammerater, man har sagt jer, at krigen har ruineret bønderne. Den har ruineret os alle – godsejeren såvel som bonden."

Et vildt brøl opstod: "Ned med ham!" – "Han tager de rige i forsvar!" – "Vent bare, du skal få at se!"

Med et træt smil gik kaptajnen ned ad trappen til tribunen. I hans sjæl var alt som dødt. "Så har jeg altså alligevel taget fejl af folket?" tænkte han. "Skulle zarherredømmet måske alligevel have haft ret, da det forholdt folket friheden? Hvad skal det blive til?"

En menig soldat stolprede nu klodset op ad trappen. Med overvindelse af en vis forlegenhed kastede han med et bredt grin huen fra sig og råbte:

"Kammerater, vi må ud i stillingen! De andre har gået meget igennem dér, men vi har hvilet os ud hér. Retfærdigheden og vor ære som bønder forlanger det. Nu skal de fra Morotchnja-regimentet have lov at snue ud. De var altid gode kammerater!"

Og svingende huen forlod han under tordnende bifald og høje tilråb tribunen.

"Han traf sømmet på hovedet!" sagde en løjtnant leende til en soldat. "Det er den ægte skyttegravsmand."

Efterhånden skiltes mængden. Man hentede mad. På denne tid hørte man ellers hist og hér en munter vise til en harmonika, men nu dannedes atter små klynger af soldater, som med sammentrukne øjenbryn lyttede til talefærdige

kammerater. Men jo længere de hørte, desto uklarere og mere udflydende blev det i deres hoveder.

"Hvad mener De, Kasimir Kasimirovitch?" spurgte Koslov Verzinsky. "Vil de marchere eller ikke?"

"Det afhænger af vejret. Hvis det bliver godt vejr, anser jeg det ikke for udelukket," sagde han og trak på skuldrene.

17

I disse fire måneder var oberst Koslov blevet ti år ældre. Opløsningen af arméen, arrestationen af hans egne soldater, alt det pinte ham frygteligt. Fra Raivolovo havde han sjældent fået brev, men stedse gode efterretninger, og hvis noget foruroligede ham, var det kun en dunkel mistanke, som tilfældigt var opstået i hans hjerte. En forårsnat var han gået ud at spadsere i nærheden af den lille by, hvori hans regiment lå. Lindene duftede, de slanke popler lyste i måneskinnet, kastanjerne blomstrede. Fra de nære sumpe hørte man frøernes høje kvækken. Hans hjerte var stille og fuldt af håb om en bedre fremtid. Hist og her brændte ild, hvorom soldaterne sad i kreds og stegte stjålne kartofler.

"Husker du endnu Osjotrov?" hørte han en ubekendts stemme ved det nærmeste bål. "Man siger, han har haft et forhold til kommandantens kone hjemme i Petersborg. Og Haiduck også. Kvinder er kvinder. Er kartoflerne ikke gode? Det skulle jeg mene. Når vi en gang deler jorden, må den ubetinget blive vor ejendom, der som arv går over til vor søn." – "Måske kan jeg have hørt fejl," tænkte Koslov. "Eller skulle han alligevel have ment Sorka med det, min kære Sorka? Skal jeg gå hen og spørge ham, hvilket grundlag han har for sin mistanke?"

Han var atter ved at gå hen til bålet. Men han betænkte sig og gik videre. Når han nu virkelig gik til bunds i sagen, hvad blev der så tilbage af hele livet, når alt det, som var ham helligt: Zar, Gud, fædreland og nu måske også hans familie blev trådt under fødder? Nej, han havde hørt fejl. Men alligevel kunne han ikke glemme de frygtelige ord. Nu kunne der ganske vist ikke være

tale om det, for Osjotrov og Haiduck var her i Soldaterrådet, og Sorka var heller ikke nu i Petersborg. Men den gang om efteråret, i den svære tid, da hun næsten ikke skrev til ham ...?

Om natten efter soldaterforsamlingen sov Koslov næsten ikke. Han måtte tænke på Sorka og hendes sidste brev. Det var så kærligt, at hun umuligt kunne have bedraget ham. Og så tænkte han igen på sit regiment. Dér var hans ordonnans, underofficer Sheleskin, han, som ved Novo-Kortchinsk havde dækket ham med sit eget legeme, og hvis liv han så selv havde reddet. Siden da var de to uadskillelige.

"Aldrig skal jeg, Deres Højvelbårenhed, glemme, hvad De har gjort for mig. Til min død vil jeg ikke vige fra Deres side," havde han den gang sagt.

Han havde fået to Georgievskors og var blevet underofficer, ja, Koslov ville tilmed gøre ham til delingsfører, men han kunne hverken læse eller skrive og var så dum, at han med sin bedste vilje ikke kunne lære bogstaver. I den anden måned efter revolutionens udbrud var han imidlertid en aften trådt frem for sin kommandant med ordene:

"Deres Højvelbårenhed. Jeg kommer med en bøn. Kan jeg ikke blive forfremmet til officersrepræsentant? I Pavlinov-regimentet bliver nu så mange forfremmet."

Koslov havde måttet give ham afslag. Siden var der vedblevet at bestå det gode forhold imellem dem, men Sheleskin så ham ikke mere lige i øjnene og talte ikke mere om deres fælles smukke erindringer.

Kun én gang begyndte han ligesom tilfældigt atter at tale om dem.

"Ja, den gang, Deres Højvelbårenhed, da var vi endnu dumme, uvidende karle. Men nu ved vi besked om alt."

"Hvad ved I besked om?"

"Nå, at man har holdt os i uvidenhed med straffe og disciplin."

"Sheleskin! Er en tapper soldat nogensinde blevet uskyldigt straffet den gang? Har jeg nogensinde skældt dig ud?"

"Nej, aldrig. Men De havde kunnet det, hvis De havde villet det."

"Det er forkert. Der fandtes et ganske bestemt tjenestereglement, som de foresatte ikke måtte gå udenom."

"Hvilket reglement? Det var bare sådan noget, zaren havde fundet på," sagde han og forlod dækstillingen.

Koslov tænkte nu på denne frygtelige, samvittighedsløse agitation. Nå ja, der var jo heller ikke valgt én officer ind i regiments-soldaterrådet. Over halvdelen var jøder og resten tidligere straffede, udisciplinerede fyre.

"Hvad skal det blive til?" sukkede han og vendte sig på sin smalle feltseng, som han selv havde tømret. "Ledelsen må dog se, hvad vej det tager. Men hvor er der endnu en ledelse nu om stunder?"

18

Den morgen, da regimentet skulle rykke i stillingen, var grå, fugtig og tåget. Men til trods derfor trådte regimenterne an, og efter længere snakken frem og tilbage satte de sig efterhånden i bevægelse.

Da man efter omtrent 10 kilometer havde tilbagelagt halvdelen af vejen, skulle det store hvil finde sted ved en flod, hvis bro var bevogtet af kosakker. Med trevne, slæbende skridt kom soldaterne trækkende ad marchvejen. Intetsteds lød en munter sang, for de gamle skammede man sig for at synge, og de nye kendte man for lidt.

Da det forreste kompagni nåede broen, lød kommandoen til Holdt hos dem og forplantede sig hurtigt til enden af regimentet. Uden at afvente videre befaling satte soldaterne sig på vejgrøften og tændte cigaretter. Da viste sig på én gang som ved et tilfælde en matros imellem dem med et uforskammet udseende og i snavset skjorte med blottet bryst. Han gik fra den ene gruppe folk til den anden, og pludselig så man at enkelte dele af mandskabet forlod deres kompagnier og løb ned til broen. Dér tog de patronerne ud af patrontaskerne og kastede dem i høje buer ud i floden. Der knaldede enkelte skud og på én gang blev hele regimentet ligesom grebet af et anfald af vanvid. Alle skød som gale i luften. Man rev patronkasserne og maskingeværbåndene ud af vognene og slyngede også dem med vilde hyl over brogelænderet. "Ned med krigen!" lød det ud af den almindelige larm.

Til højre for broen havde omtrent hundrede soldater samlet sig. Til Marseillaisens toner istemte de en sang med rå

stemmer.

Stadig mere vanvittig blev skydningen, i hvilken nu også enkelte maskingeværer blandede sig. Og derimellem svulmede den skingre, vilde sang igen og forplantede sig bagud fra kompagni til kompagni. Ordene kendte de færreste, men melodien brølede de alle.

"Ned med krigen!" – "Ned med officererne!" – "Arrester dem!"

Ved de første skud havde Koslov svinget sig til hest og var galopperet hen til folkene.

"Er I da blevet gale? I bærer jer jo ganske ad, som om I var tyskere. Hør op med skydningen! De herrer officerer på plads!"

Blege ansigter med hadefulde øjne så på ham.

"Du har været oberst længe nok," råbte én af mængden, mens Sheleskin greb hesten i tøjlen.

Koslov ville gribe efter sin revolver, men i samme øjeblik rev en anden soldat ham futteralet med revolveren fra skulderremmen. Nu hørte skydningen op, stadig flere folk flokkedes truende om kommandanten.

"Grib ham!" råbte én af mængden i en befalende tone. Da rev grove næver ham ned fra den prustende hest og slæbte ham ind i den nære skov. I sin nærhed så han Sheleskin og råbte: "Sheleskin, tænker du ikke mere på Novo-Kortchinsk?" Men han vendte stumpt hovedet bort.

"Hvad gør I, brødre? Jeg har kone og barn hjemme."

"Bind ham til et træ! Til egen dér!"

"Hvad vil I gøre med mig?" skreg Koslov med tårekvalt stemme.

"Du har suget blod nok af os."

Folkene stimlede sammen om ham, trådte hinanden på fødderne og løb så skældende videre, mens de skubbede obersten foran sig.

"Kom med et reb," råbte én ivrigt.

"Se efter på pakvognen! Dér lå et."

Der knaldede et skud.

"Matrosen har skudt overløjtnanten," sagde én tæt ved Koslov. "Skal vi også tage fat?"

Folkene var ikke mennesker mere, de stødte ordene sanseløst og vildt frem uden at vide, hvad de gjorde.

"Klæd ham af! Det er synd for den pæne frakke."

De rev hans uniformsfrakke af ham.

"Holdt kammerater. Støvlerne har han heller ikke brug for mere. Lad os rafle om, hvem der skal have dem. Gode støvler er det."

"Nå, så træk også bukserne af ham med det samme! Hvad skal vi gøre med uret? Og pengene?"

Man slæbte ham hen til en gammel vejrbidt eg og bandt ham til stammen. Med vidtåbne øjne stirrede han på soldaterne og så så op til himlen. Da så han grenenes grønne løvtag, Guds blomstrende, skønne natur, og det jammerfulde i hans situation snørede hjertet sammen på ham.

"Brødre! Tror I da ikke på Kristus? Hvorfor gør I dette?" skreg han.

Halvt medlidende, halvt mismodigt så Sheleskin på ham og sagde ubeslutsomt til de omkringstående soldater:

"Skal vi først dømme ham?"

"Har han ikke altid talt for krigens fortsættelse til en sejrrig slutning? Han har drukket nok af vort blod."

"Eller skal vi skyde ham straks?"

"Vent, kammerater! Lad os gøre sådan, som man har lært os det," råbte en ung, pjaltet fyr, stillede sig med fældet bajonet halvandet skridt foran Koslov.

"Stik lige ud og så én med kolben!" brølede en anden i kommandotone ud fra mængden.

Koslovs legeme krummede sig sammen i de forfærdeligste smerter. Den nederste del af hans skjorte og underbukser farvedes mørkerøde af blod. Hans ansigt antog en grønlig farve. Bajonetten havde gennemboret hans legeme og sad med spidsen fast i træstammen. Nu rev soldaterne den atter ud, vendte geværet om og slog af al magt obersten i ansigtet med kolben. Hovedskallen knagede, næse og mund blev i et nu til en gruelig, ukendelig, blodig plet, øjnene trådte ud af deres huler, og med en kvalt stønnen sank legemet forover.

"Det er nok!" råbte én af mængden.

"Giv ham sin bekomst. Han stønner jo endnu."

Man affyrede endnu nogle skud på Koslovs ukendelige, bloddækkede ansigt. Så gav den ulykkelige intet livstegn fra sig mere.

"Hej, kammerater, nu løs på landsbyen! Vore er der allerede. Lad os se lidt efter dér: Nu kommer turen til jøderne!"

Soldaterne havde allerede grebet nogle jomfruer og pigebørn og slæbte dem ind i skoven. En usynlig magt drev dem derhen, hvor uskyldiges blod allerede var udgydt, hvor der ved siden af Koslovs ukendelige lig lå ligene af en kaptajn, en overløjtnant og seks andre unge officerer med afrevne epauletter og blodige, af kugler knuste hoveder. Dér ved de døde dannedes hobe på 15 til 20 soldater, dér fortsatte man det forfærdelige værk. Skarpe

råb, sukken og stønnen, hysteriske skrig, tryglen og jammer, rå latter og vild spøg opfyldte skoven. Som djævle rasede de og forlystede sig med deres bytte. Men selve Djævelen havde aldrig nedværdiget sig til sådanne forfærdelige gemenheder, som menneskene hér.

Solen gemte igen sit ansigt bag de grå skyer. Den ville ikke se de rædsler, denne revolutionsarmé anrettede. En trist, mørk aften sænkede sig ned over jorden.

"Hvad skal vi nu gøre, brødre? Det kan blive en gal én dette hér."

"Marchere til stillingerne. Verzinsky kan jo føre os."

"Du har ret. Når vi er i stillingerne, kan intet passere os mere. Og hvis tyskerne vil noget, vinker vi med den nye fane og løber over til dem."

"Kompagnivis træd an!"

"Hent Verzinsky!"

"Han er stukket af. Mange af de pjalte har gemt sig, da man begyndte at rive epauletterne af."

"Vi må melde det."

Langsomt satte kompagnierne sig i march.

Under brobuen, krøbet sammen på jorden, sad Verzinsky. Han støttede hovedet i sine hænder og så sky frem for sig.

Ovre i skoven var det stille nu, men alligevel troede han endnu at høre de martredes stønnen, troede mellem træerne at se deres livløse legemer i græsset.

"Hvad er så det hele?" hviskede han hen for sig. Det er ingen befriende revolution. Det er ikke andet end en rå opstand, den

tankeløse, alt ødelæggende russiske opstand, som Pusjkin skriver om.

"Deres Velbårenhed," hørte han pludselig en stemme fra oven. "Å, dér er De jo."

Foran ham stod den samme soldat, som havde dræbt Koslov, med hånden til huen.

"Regimentet beder Deres Velbårenhed føre det til stillingen."

Sukkende rejste Verzinsky sig, klatrede ad skråningen op på landevejen og satte sig med hænderne dybt begravet i bukselommerne i spidsen for det forreste kompagni.

Alt var ham ligegyldigt.

19

Klokken 11 om aftenen nærmede Morotchnja-regimentet sig stillingen. To bataljoner skulle blive i dækstillinger på en skovlysning som reserve, de to andre rykke ind i selve stillingerne. Verzinsky blev modtaget af kommandanten for Pasolinov-regimentet, en ung generalstabsofficer og præsidenten for regiments-soldaterrådet. Den sidste var et ungt, blegt menneske med et smalt ansigt, sorte øjne og tykke, svulmende læber, typen på en intelligent jøde. I den af en petroleumslampe sparsomt oplyste dækstilling var der dødstille. Der lugtede af fugtig jord og kold tobaksrøg.

"Hvorfor kommer I så sent, kammerater?" spurgte generalstabsofficeren. "Vi hørte en vild skydning bagved og mente, at de tyske flyvere havde angrebet jer."

Verzinsky kastede et megetsigende blik på medlemmet af soldaterrådet.

"De kan rolig sige alt i Sonnenfelds nærværelse. Jeg har ingen hemmeligheder for kammerater. Vi har da i fællesskab broderligt svoret at tjene revolutionsfanen tro."

"Sagen er følgende," sagde Verzinsky. "Vi er kommet for at afløse jer, men vi ved ikke, om I vil afgive stillingen til os? Vi kommer uden patroner, uden regimentskommandant og næsten uden officerer."

"Hvor er de da blevet af?"

"Patronerne ligger dels i floden, dels har man fyret dem af i luften. Regimentskommandanten, oberst Koslov, kaptajn Puschnin, overløjtnant Svjershinezki og seks løjtnanter er

blevet dræbt af soldaterne, omtrent fyrre officerer er flygtet. Jeg ved ikke selv nøjagtigt, hvem der overhovedet er blevet der."

Efterretningen gjorde ikke noget større indtryk hverken på regimentskommandanten eller på Sonnenfeld.

"Det kunne jo ventes," sagde han roligt og så gennemtrængende på Verzinsky.

"Ja," mente regimentskommandanten, "Koslov har herset for meget med sit regiment, ganske efter det gamle system … Forstod ikke den nye revolutionssoldats psykologi og måtte bøde for det. Fred være med ham. Det er naturligvis sørgeligt, men sådan måtte det gå."

"Jeg er ikke færdig endnu," fortsatte Verzinsky bittert. "Efter disse mord styrtede folkene sig ind i landsbyen Dalin og plyndrede den totalt. Jeg ved ikke alt, hvad der er passeret dér, men voldtægten af kvinder har varet til aften, og deres lig ligger ligeledes i den lille skov, nærved broen."

"Det er jo uhørt!" råbte Sonnenfeld. "Hvorfor har De ikke forhindret det?"

"Det ville De heller ikke have kunnet."

"Det var Deres pligt at gøre brug af våbnene."

"Jeg bruger ikke våben mod nogen. Det er min overbevisning."

"For at åbne døren på vid gab for uretten," svarede Sonnenfeld spotsk.

"Kammerat, jeg vil ikke skændes med Dem om principper. De har to målestokke, De anlægger: Den ene for officererne, den anden for jøder og jødinder. Jeg anser ethvert mord for foragteligt og naturstridigt, og derfor vil vi lade temaet hvile."

"Det første var fuldbyrdelsen af en dødsdom, grusom måske, men retfærdig. Folkets hævn. Men de andre var vanvittige, vilde snigmord, ægte russisk dyriskhed," svarede Sonnenfeld forbitret.

"Jeg anerkender ikke dødsstraffen og har altid bekæmpet den."

"Hold op, mine herrer," blandede regimentskommandanten sig i det. "Vi står her foran et nøgent faktum, som vi må se at blive enige om. De er vel jurist, kammerat Verzinsky?"

"Nej, filolog."

"Det er lige meget. De skal få at se, at jeg strengt straffer al forbrydelse efter loven."

"Anstifterne og hovedmændene har gjort sig skyldige til dødsstraf," begyndte Verzinsky, men Sonnenfeld afbrød ham.

"Nu findes der ingen dødsstraf mere. Det er én af vor revolutions tilkæmpelser. Om dødsstraf kan overhovedet kun sådanne reaktionære som vort overhoved, general Kornilov, endnu tale, men tro mig, soldaterne vil aldrig tilgive ham det."

"Værsågod, mine herrer," afbrød regimentskommandanten dem høfligt, "vi må gøre os klar over situationen. Lad os antage, at dødsstraffen vil finde anvendelse for voldsgerningerne overfor indbyggerne. Så må vi, hr. kaptajn, konstatere, hvem der skal drages til ansvar."

"Det anser jeg for umuligt. En masse folk deltog i det. Af 1500 mand deltog henved 500 mand i det."

"Hr. oberst," sagde Sonnenfeld, "jeg tror, det er bedre, at vi overgiver sagen til armé-soldaterrådet og den politiske kommissær; han vil vel ikke alene betragte dem fra et revolutionært synspunkt. De, som er skyldige i pogromen, må

ubetinget straffes hårdt, men man kan naturligvis ikke skyde 1000 mennesker. Derfor må man udsøge anstifterne, hovedmændene. Det vil soldaterrådet nok gøre."

"Jeg vil ikke have noget at gøre med hele sagen," svarede Verzinsky hårdnakket. "For mig er imidlertid et andet spørgsmål vigtigere. Soldaterne har ganske vist slæbt mig herhen, men har hverken officerer eller patroner."

"Jeg skal hjælpe Dem. Jeg giver Dem simpelthen halvdelen af mit patronforråd," blandede kommandanten sig igen i samtalen. "I øvrigt er det ganske ligegyldigt, for vi fører jo i grunden ikke krig mere mod tyskerne. Hver dag bliver der forhandlet mellem skyttegravene. I går har mine folk byttet et maskingevær bort for en flaske rom. Jeg ville melde sagen, men vor ærede Abraham Petrovitch Sonnenfeld har anordnet, at det angives som erobret af fjenden. Mellem tyskerne er der mange, som taler russisk, de taler med vore folk om den nære fred. Det er en idyl, men ingen kampfront mere. Efter de mig forelagte meldinger ligger der foran hele mit regiments front kun et tysk kompagni, som slet ikke bekymrer sig om os og først og fremmest ikke tænker på angreb. Hvad manglen på officerer angår, så indfør simpelthen valgfremgangsmåden i kompagnierne. Derved gør De det første skridt til en virkelig demokratisering af arméen, som man nu taler så meget om. Jeg testamenterer Dem i øvrigt min lampe og på væggen dér et lille forråd af petroleum. Lev vel! Kom, kammerat."

Og Pavlinov-regimentets kommandant forlod dækstillingen med sin uadskillelige ledsager. –

Verzinsky var alene. Som han gik og stod kastede han sig i kappe og udrustning på den smudsige feltseng og lukkede

øjnene. Fysisk og moralsk følte han sig langt nede. Han var ikke overtroisk, men i denne gravstilhed troede han pludselig at høre stønnen og klagen, følte, at talrige hænder raktes ud imod ham og krævede regnskab. Han åbnede atter øjnene.

"Hvilken modbydelig drøm!" tænkte han, men vidste alligevel, at han ikke havde sovet. "Det er vel samvittighedsnag? … Ha, ha, ha!" Han lo vildt og højt ad sig selv, som han én gang havde let af Sablin og Koslov. Denne forbandede krig! Al skyld, alt blod kommer over zarismens, over det djævelske politiregimentes hoved!" Og dog! *Qui s'excuse – s'accuse!* Nej, jeg undskylder mig ikke. Hører I, jeg undskylder mig ikke," tilføjede han højt.

"Hvad er der i grunden i vejen med mig? Har du og dine ikke indpodet den blodige Marseillaise som den franske syges gift i vort sunde russiske folk? Har du ikke prist den franske revolution og den blodige røde fane som skønhedens og frihedens symbol? Har du ikke betegnet Kristi lære som en lære for slaver? Hvad har du givet dem i stedet for? 'Fred for hytterne, krig mod paladserne!' Men de små jødehuse, i hvis trange stuer så mange sortlokkede børn og de gamle langskæggede patriarker sad, er det paladser?

Kasimir Kasimirovitch," henvendte han sig igen til sig selv, "jeg spørger dig: Da du hørte råbet: Slå jøderne ihjel! var det så måske ikke dig selv, som råbte … Nej, jeg ved, hvad du vil svare: Det var en tidligere betjent!"

Verzinsky stønnede og vendte ansigtet mod væggen. Synet af den unge pige forfulgte ham nu. Han så hende, da hun fra skoven løb ned imod broen. Tolv år kunne hun vel være, med guldblondt hår og store sorte øjne. Fire soldater slæbte hende

afsted, mens hun værgede for sig, skrigende af al kraft. En gammel mand og en gammel kone løb bagefter og rev rasende med deres magre hænder i soldaternes kapper.

Var det folkene fra paladserne? Og hvem var bødlerne?

Er alt da hulter til bulter? Fyrre år af mit liv skal have været afsind? Var da læsningen af Pisarev, Dobroljubov, Herzen, Karl Marx, som du allerede beskæftigede dig med i din skoletid, ligeledes svindel? Kasimir Kasimirovitch, denne lille jødepige har givet dig en forbandet vanskelig gåde at løse!"

Han rejste sig. Hans ganske legeme sitrede som i feber. "Det kommer blot af, at jeg ikke har taget disse laser af," sagde han og tog kappe, frakke og benklæder af.

"Tror du i grunden på noget? Nej, jeg tror ikke på *ham*, for hvis jeg gjorde det, måtte jeg også tro på det evige liv. Men hvis jeg gjorde det, måtte jeg frygte og ville blive slave ved det. Derfor kan et frit menneske ikke tro på Gud. Religion er kun opium for folket.

Og mordet på Koslov? Er det egentlig en forbrydelse? Er det ikke en meget større forbrydelse at sende 6000 mand til brohovedet ved Ljesischtche, for at de kunne blive dræbt af gas? Hvorfor havde zarismen retten på sin side, da den begyndte krigen, og soldaten Savkin uretten, da han slog oberst Koslov geværkolben i ansigtet? Hvorfor var oberst Sablin en helt, da han førte et halvt regiment slaver til angreb på et batteri i den visse død, og matrosen en forbryder, som foranlediger et regiment frie soldater til mord og voldshandling? Hvorfor var Sablin, da han vandt Marussja, hendes *prins*, og soldaten, som greb jødepigen et dyr? I det ene som i det andet tilfælde var resultatet det samme: Døden.

Ja, på døden tror jeg, men ikke på Gud. For Gud er magtesløs. Alt, hvad der sker nu er Gud imod, men dog kan han ikke forhindre det. Men disse hemmelighedsfulde halvfjerds, som regerer hele verden, der har foranlediget krigen, revolutionen og mordet på Koslov, de er de sande guder, og skal man tro på noget, må det være dem, de hemmelighedsfulde halvfjerds. Ha, ha, ha!"

Hvileløs væltede Verzinsky sig omkring og trak kappen op over hovedet for at sove. Men det hjalp ikke. Atter svirrede ånder om ham, atter troede han, at talrige mennesker var i hans nærhed og rev i hans kappe. Bævende af angst slog han kappen fra ansigtet og åbnede øjnene. Hele dækstillingen var faktisk fuld af mennesker!

Den opgående sols første stråler faldt gennem det smalle lille vindue og den halvåbne dør. I dækstillingen og på trappen, som førte ned til den, stod den ene soldat efter den anden. Blege og forvågede rakte de Verzinsky en seddel og sagde:

"Hr. kaptajn! Hér er listen over hovedmændene, ordnet efter kompagnier. Andet kompagni har mest skyld, men vi har, ved Gud, intet gjort. Vi ville oven i købet befri dem. Og hér bringer vi Dem hans støvler. Bær dem, hr. kaptajn. Det er gode støvler. Vi ville sandelig ikke tage dem, det forbyde Gud. Nu sender vi kammerater ud at begrave de døde og hente en præst. Vi kan ved Gud og det hellige sakramente sværge, at vi er fuldstændig uskyldige. Det var kun 2. Kompagni og så matrosen! Pokker vide, hvorfra han kom. Ingen kender ham."

Verzinsky så uforstående på dem. Så fortrak en vanvittigs vilde grinen hans mund, og han sagde: "Gå til divisionen! Jeg kender ikke noget til det."

"Ja vel, hr. kaptajn!"

Den ene soldat efter den anden forlod tavse dækstillingen. En strøm af strålende solskin faldt gennem dør og vindue.

Verzinsky faldt tilbage på sengen og sov endelig fast og drømmeløst ind. Han havde vænnet sig til at våge om natten og sove om dagen.

20

Ved overkommandoen besluttede man sig til ikke at overgive undersøgelsen af officersmordet og Daliner-pogromen til overkrigsretten, men til armé-soldaterrådet og at sende armé-kommissæren derhen med et kosakregiment. Tilfældet var for øvrigt ikke enestående. Lignende "excesser" havde allerede fundet sted på forskellige steder, og erfaringen har vist, at udsendelsen af en undersøgelsesdommer var ganske formålsløs. Af krigsminister Kerenski var der blevet udgivet anvisninger til behandling af slige tilfælde. Det blev anbefalet at gå frem med største forsigtighed for ikke overflødigt at irritere soldaterne.

Officersrepræsentant Knop var armékommissær. Revolutionen havde først gjort ham til medlem af et regiments-soldaterråd og så til præsident for et aktionsudvalg. Efter regeringsforandringen i april, hvorved Knop havde spillet en betydelig rolle, var han så blevet sendt til arméen som regeringskommissær.

Hér havde han på ingen måde fundet forholdene, således som han havde ventet dem. Han var netop ankommet til Tarnopol ved juli-offensiven, dette af Kerenski forberedte og af Kornilov ledede store gennembrudsforsøg i Galizien. Han så, at 80 officerer, som stormede frem ved angrebet under den røde fane, blev skudt bagfra af deres egne folk, så det oprørske grenader-regiment, som førtes af Dsevaltovski, han så 100.000 mand flygte og var vidne til mord, voldsgerninger og plyndringer, som historien endnu aldrig havde set mage til.

Nu indtrådte han officielt i kommandostillingerne. I en indgående beretning beviste han, at revolutionen var inde på en gal vej, at det gjaldt om at genoprette kommandanternes anseelse og disciplinen, hvis det var nødvendigt så også ved indførelsen af dødsstraffen. Men samtidig anså han det også for nødvendigt yderligere at hæve den politiske kommissærs magt og indflydelse. Samme Knop, som i sin tid personligt havde undergravet den indre orden hos en suppleringsbataljon, var nu ligeordnet med en armés øverstbefalende. Han havde sin egen automobil til disposition, og selv om han ikke havde sin egen adjudant, gik soldaterrådets medlemmer stadig ud og ind hos ham og udførte hans befalinger. Kommandanterne for armékorpsene, divisionerne og regimenterne tog ganske vist ingen notits af ham, men andre krøb for ham på en uværdig måde, fordi de håbede ved hans hjælp at kunne genoprette ordenen i deres tropper, som var opløsningen nær. Kort sagt, Knop beklædte en stilling, som også ville have fordrejet hovedet på mangen anden. Han følte sig snart som en indflydelsesrig personlighed, lod sig sy en elegant uniform i engelsk snit hos den bedste skrædder i Petersborg og kopierede i ord og holdning sin principal Kerenski.

Da efterretningen om de blodige tildragelser ved Morotchnja-regimentet var indtruffet til arméoverkommandoen, samlede Knop det lokale soldaterråd, som efter en flammende tale udtrykte sin fulde tillid til ham. Til gengæld lovede Knop på sin side nøje at ville handle efter dets opfattelse ved behandling af anliggendet. Hans forestående komme blev meldt korpshovedkvarteret i telefon, og den bedste vogn blev trukket ud af garagen.

Den affældige, hjælpeløse kommanderende general, som var så nærsynet, at han ikke kunne skelne en terrier fra en moppe, traf straks alle forberedelser til at berede hr. kommissæren en værdig modtagelse. Der blev ganske vist ikke dannet nogen æresvagt, men alle medlemmerne af staben måtte derimod forsamle sig foran stabsboligen for – for Guds skyld ikke i række og geled – nej, kun i tvangløse grupper at modtage Knop.

"Værsågod også at se nøje efter, at alle bærer de røde bånd. De ved jo, at vor soldateske er uberegnelig."

"Når hr. kommissæren hilser os," spurgte den nye stabschef, oberstløjtnant Strzalkovski, "hvordan skal man så svare ham?"

"Hm … Hvad mener De, mine herrer?" spurgte den kommanderende general. "Jeg tror, at man må sige noget demokratisk, måske: Kammerat kommissær?"

"Mon ordet kammerat er på sin plads dér?" sagde kommandanten for hovedkvarteret, en gammel tidligere kaptajn i politiet. "Det er jo dog i en vis forstand en foresat person."

"Jeg finder det bedst at sige: God morgen, hr. kommissær," foreslog Strzalkovski.

"Ja, det mener jeg også og så selvfølgelig ikke i kor, men hver for sig. Det klinger demokratisk," bestemte generalen til slut.

Man ventede kommissæren klokken ti om morgenen. Til denne tid indtraf også kosakregimentet. I god orden og under munter sang red kosakkerne gennem landsbyen og gjorde et fortræffeligt indtryk. Regimentskommandanten, en ældre oberst i en smuk tcherkestka, sad af foran stabsboligen. Hér stod allerede teen klar til kommissæren, men ingen vovede at begynde, før han kom.

"Nå, hvordan er Deres folk?" spurgte den kommanderende general.

"Stemningen er udmærket. I morges talte officererne til dem. De var oprørte over soldaternes opførsel, sagde, at den slags gemenheder under ingen omstændigheder måtte forekomme i en fri armé. Hvad skal vi gøre hér?"

"Stille fordring om udlevering af de tyve hovedmænd, arrestere dem og aflevere dem hér."

"Modstand vil De ikke støde på," tilføjede Strzalkovski. "Folkene er kommet til fornuft og angrer deres gerning. Navnene på hovedmændene har de opgivet, lutter folk af 2. Kompagni, som åbenbart har anstiftet hele historien. De vil klare sagen med Deres brave fyre. Hvor ulastelig dog deres orden er! Når man ser på *vore*! Sønderrevne kapper, snavsede frakker, tilsvinede bivuakker. Et under, at der endnu ikke er opstået smitsomme sygdomme. Estafetternes og maskingeværernes heste fodrer og strigler de ikke mere. Derfor må officererne nu selv fodre dem."

"Nej, så vidt er det da, Gud ske tak, endnu ikke kommet hos os. Mine folk anvender tilmed endnu æresbevisninger."

"Ja, det er pligttro folk, kosakkerne. De er af en hel anden slags end vore folk."

Døren til den store bondestue gik op. En ung fændrik trådte ind med lykkestrålende ansigt og meldte: "Hr. kommissæren kommer."

Alle trådte ud på vejen. Hér stod soldaterne allerede tæt stuvet sammen under de skyggefulde æble- og pæretræer.

"Han kommer, han kommer," løb det fra mund til mund. "Han er jo ganske ung endnu." – "Han ligner en jøde." – "De

fleste er jo jøder." – "Rusland er nu en gang ad helvede til og jøderne regerer." – "Det skal være en officersrepræsentant, og så bærer han mandskabsskulderstropper." – "Det er mere demokratisk." – "Han repræsenterer folkets nye magt og bryder sig pokker om generalerne."

Automobilen holdt. Men en nonchalant bevægelse, som han havde afluret gamle generaler, kastede han kappen af og steg ud. Den jourhavende officer aflagde rapport for ham.

21

"God dag, general!" sagde han skødesløst til korpskommandanten og rakte ham sin velplejede hånd med de polerede negle. "Jeg mener, at vi skal køre straks. Er folkene samlet?"

"De er i bivuakken. Den bataljon, som er i stillingen, har ikke villet lade sig afløse. Den fortryder i øvrigt, hvad den har gjort. Jeg er overbevist om, at den vil udlevere hovedmændene."

Knop havde sat sig på bordkanten, spiste smørrebrød med skinke og ost og slubrede teen i sig.

"De behøver ikke at tage med," sagde han nu til korpskommandanten. "Det ville være at vise de svinehunde for stor ære. Jeg vil køre alene med divisionskommandanten."

"Jeg stod imidlertid netop og tænkte på, at det måske kunne være ganske godt, om jeg tog med. Folkene holder meget af mig. Da deres dækstillinger truede med at bryde sammen, har jeg skaffet dem færdigt tilberedt træ, så at en deputation udtalte sin tak overfor mig. Man kalder mig oven i købet: Vores bedstefader. Den russiske soldat er alligevel en trofast sjæl og hænger ved patriarkalske forhold."

"Nej, bliv De hellere her," svarede Knop kort og gav korpskommandanten hånden til afsked. "Er kosakkerne klar?"

"De har dannet lava [Note 25)] om bivuakken og bragt maskingeværerne i stilling," brummede kosakobersten mørkt og mønstrede Knop med et blik fuldt af had og foragt.

"Nå, lad os så køre."

Eskorteret af kosakker satte automobilen sig atter i bevægelse henimod den nærliggende skov. Det var en glødende

hed augustdag. På den dybtblå himmel lyste kun nogle fine lammeskyer. Høj rødgul fyrreskov susede om vejen, som snart førte gennem dybe sandstrækninger, snart over smalle pæledæmninger. Efterhånden blev skoven lavere og lysere og gik over en øde, af sparsomt krat bevokset sumpflade.

Så kom trådforhindringer og halvt forfaldne skyttegrave og så igen skov, hvori man snart sporede den ejendommelige bivuaklugt, sammensat af røg og kålsuppe. På en stor lysning med talrige dækstillinger holdt automobilen. Hér var begge bataljonerne allerede trådt an, uden geværer. Rundt om ved skovkanten stod soldaterne af 806. Regiment, som skulle overvære eksekutionen, i uordentlige grupper. Beredne kosakker med dragne sabler dannede en åben kæde om hele pladsen. En sotnie holdt som reserve foran begge bataljoners front.

Kommandoen "Ret" lød. Dødsstilhed indtrådte. Knop steg ud af automobilen, som snøftende kørte til side. Med skødesløse skridt, men med højtløftet hoved gik han, ledsaget af en lille suite hen til første bataljon.

Regimentet befaledes nu af en tidligere oberstløjtnant ved staben Schuchkin, som den gang befandt sig ved trosset, og som derfor havde undgået blodbadet, en omtrent halvtredsårig mager mand, typen på en pligttro, tapper frontofficer. Snart så han i ærbødig hengivenhed over til divisionskommandanten, snart mønstrede han med et truende blik soldaternes geledder og var hvert minut rede til at rette på deres holdning og retning. Om Knop bekymrede han sig ikke, ja, han udtrykte yderligere uforbeholdent sin ringeagt for ham.

Nu trådte Knop fem skridt frem foran bataljonen, knyttede hænderne og råbte:

"I svinehunde! Tror I måske, at friheden er givet jer udelukkende for at I skal slå ihjel, voldtage og lave pogrom? Hvad? Rusland er blevet det frieste land i verden, intet sted på jorden har man givet soldaterne så megen frihed som hos os. Således har I altså benyttet denne frihed! Har myrdet ærlige tjenere af republikken, har tilmed ladet jer forlede til pogrom. I ... I er ikke frie borgersoldater, men oprørske slaver. Som der gås frem mod slaver, således skal der også gås frem mod jer. Som medlem af Petrograds Arbejder- og Soldaterråds aktionsudvalg forlanger jeg, at I straks udleverer mig de pjalte, som har forledt jer til oprør."

Han tav. Soldaterne så mørkt frem for sig med blege ansigter. Ingen rørte sig.

"Er anstifterne ikke allerede blevet angivet?" spurgte divisionskommandanten Schuchkin.

"Jo vel, Deres Excellence!"

"Råb dem op!" befalede Knop i kommandotone.

Schuchkin lod, som om han ikke hørte det.

"Råb dem op, hr. oberstløjtnant!" gentog divisionskommandanten.

Schuchkin trådte nu hen foran Knop og begyndte højt og tydeligt at råbe navnene op efter hukommelsen. Ud af 2. Kompagnis geledder trådte folkene langsomt og modvilligt og dannede et geled foran bataljonen. Kridhvide var de og åndede tungt. Mest unge mænd med et lidet militært udseende af by-industribefolkningen.

Atten mand var allerede trådt frem.

"Og foruden disse er der endnu to i stillingen: Krotov og Luntschakov. Der er sendt folk ud for at hente dem," meldte Schuchkin.

"Arrester de pjalte!" befalede Knop i en rasende tone.

"Kammerater! Finder I jer i det?" råbte pludselig én af de fremkaldte.

"Vi udleverer dem ikke!" lød talrige stemmer fra bataljonen, hundredvis af næver hævede sig truende, men ingen rørte sig af stedet.

"Kosakkerne!" befalede divisionskommandanten.

Den beredne sotnie satte sig i bevægelse mod bataljonen. De højthævede hænder sank kraftløst ned. Atter indtrådte dødsstilhed.

"Før dem bort", sagde Knop til kosakofficeren.

Lydløst blev folkene omringet af kosakkerne og ført bort.

Knop berusede sig i sit held. Han forekom sig selv stor, mægtig stor i sammenligning med de små, ubetydelige skabninger, som omgav ham. Han forekom sig selv som Gulliver i Lilleputternes land.

Nu trådte han hen for midten af begge bataljoner og begyndte igen at tale. I korte, klare sætninger formanede han endnu en gang til at bevare disciplinen. Det var enhvers pligt med alle kræfter at bidrage til krigens sejrrige slutning. Tungt åndende hørte soldaterne på ham. De fleste forstod ikke, hvad han sagde, de hørte kun hans skingrende stemme med den udenlandske accent.

"Har I forstået mig, kammerater?" sluttede han sin tale.

"Ja vel, vi har forstået", lød det fra alle sider.

"Har jeg ikke ret?"

"Jo! Det er rigtigt!"

"Nå, dér kan De se, general," henvendte han sig selvtilfreds til divisionskommandanten, "man skal blot forstå at tale med dem. Russerne er et storartet folk."

"Ja, for Dem i soldaterfrakke er det let. Men kommer en officer til dem eller tilmed en general, lader de ham slet ikke komme til orde."

"Også det vil blive anderledes. Lad bataljonerne træde af. Senere vil jeg også tale enkeltvis med folkene."

De to grå kvadrater opløstes i små grupper, og snart var hele lysningen dækket af enkelte folk. Nogle omringede kosakkerne og talte med dem, andre fulgte Knop, som gjorde en runde i bivuakken. Han stillede sig på rødderne af en gammel høj fyr og overskuede den tæt sammentrængte soldatermængde, som efterhånden igen flokkedes om ham. Han forekom sig selv som en profet for en ny moral, som en ny Kristus, som det efter hans ord tørstende folk omringede.

"Kammerater!" begyndte han igen. "Da I rejste jer mod den forbandede zarisme og dræbte de generaler og officerer, som ikke ville gå skulder mod skulder med folket, var det forståeligt. Men nu, hvor I har erobret menneskehedens skønneste velsignelse, friheden, må I uden modsigelse udføre jeres foresattes befalinger. Vi kommissærer skal nok sørge for, at disse befalinger ikke bliver givet til skade for revolutionen."

"Tillader De et spørgsmål, kammerat?" begyndte en lille koparret soldat og spyttede skallen af en solsikkekærne ud. Han havde lange arme med tykke arbejdsnæver og grinede fjollet.

"Tal, Schatrov, tal!" opmuntrede kammeraterne ham. "Han vil sige ham sandheden!"

"Hvordan skal vi, kammerater, kunne have tillid til vore førere, når general Sablin har ladet så mange folk dræbe af gas, og der ikke er passeret ham noget?"

"Rigtigt!" lød det fra alle sider.

"Tillad mig en gang, kammerater! Hvornår var det egentlig," spurgte Knop.

"I foråret, lige efter revolutionen, da friheden kom. Da har han villet tilintetgøre folket og har brugt gas."

"Men det er jo tyskerne, som har brugt gas, kammerat!" sagde Knop.

"Ja, naturligvis. Det passer. Men general Sablin har fået 40.000 rubler for det af dem".

"Det tager I fejl i, kammerater. Det kan umuligt være sandt."

"Når den simple soldat siger noget, så er det naturligvis vrøvl, fordi han ingen dannelse har. Men ved du, kammerat, hvor sandheden ligger? I skyttegravene ligger den. Ja, hos os af lus opædte ulykkesfugle."

I andre grupper talte man om, at den nylig indtrufne kommissær ikke var det, han udgav sig for, men en tysk spion, som skulle ophidse soldaterne.

"Han taler hverken som en jøde eller som en kolonist [Note 26)]," mente nogle.

"Det var heller ikke nogen demokratisk tale, han holdt," sagde en kosak til de soldater, som omringede ham. "Svinehunde har han tilmed sagt. Det har vi ofte nok hørt under det gamle regimente."

Kosakregimentets officerer rapporterede disse samtaler til dens kommandant. Denne samlede derpå sit regiment i dybe kolonner og red hen til Knop.

"Jeg råder Dem til at tage bort, min herre! De har udført Deres hverv, og anstifterne er, Gud ske tak, grebet. Men samtalerne nu fører ikke til noget godt."

Knop tilkastede ham et blik fuldt af foragt.

"Å, De har ikke anelse om soldaternes sjæl. Alle disse udvækster må man fjerne ved at bringe soldaten til fornuft ad logisk vej."

"Jeg har levet tredive år sammen med folkene og kender dem ud og ind," brummede regimentskommandanten og lod automobilen starte.

I dette øjeblik trådte en bleg, ophidset ung officer hen til Knop og meldte halvt henvendt til ham, halvt til divisionskommandanten:

"Deres Excellence, de to bataljoner foran har på egen hånd forladt stillingen og er udviklet i fremgang mod os. De har allerede åbnet skytteilden. Jeg har befalet kosakkernes maskingeværkommando at besvare ilden, men folkene vægrer sig ved at udføre befalingen."

"Hvad, har de forladt stillingen?" råbte Knop i højeste forbitrelse. "Det er en forbrydelse. Jeg skal vise disse svinehunde, hvad der er deres pligt. Hvor er vejen til stillingen, oberst? Før mig derhen."

"Lad hellere være," rådede denne.

"Vist kører jeg! Jeg er her jo for atter at bringe denne bande pjalte til fornuft."

Sammen med divisionskommandanten satte han sig i automobilen. Men næppe var dette sket, før der fra én eller anden kant lød et alt overdøvende råb:

"*Til gevær!*"

Og med ét slag var hele lysningen mennesketom.

22

Nu styrtede soldaterne bevæbnet ud af skyttegravene og besatte i et nu i tætte skarer alle lysningens kanter. Samtidig begyndte et til forsvar mod flyvere opstillet maskingevær at knitre, som om det opfordrede til oprør, og få øjeblikke senere begyndte en vanvittig geværild fra alle sider. Næsten 3000 mand skød som vanvittige i luften. Hele det i dybe kolonner holdende kosakregiment jog nu, idet det rev officererne med sig, ud på den store vej, som mellem trådspærringerne førte igennem de bagerste stillinger. Dér var en snævring. Talrige kosakker galopperede derpå direkte ind i pigtråden. Hestene indvikledes i pigtråden og væltede pælene. Kuglerne peb, slog ind i grenene og forøgede panikken.

Men ikke alle folkene skød i luften. Andre tog snarere sigte på automobilen. De eskorterende kosakker red straks ud af støvet, chaufførerne holdt, sprang af og søgte beskyttelse bag dækstillingerne. Også Knop og divisionskommandanten forlod vognen. Den sidste klamrede sig til kosakoberstens stigbøjle og løb ved siden af ham bag kosakkerne. Knop løb hen imod en dækstilling for at finde dækning dér. Men flere soldater kom først og barrikaderede døren indefra. Bleg af forfærdelse stod han på den lille trappe, som førte ned til dækstillingen, da pludselig den samme langarmede soldat, som for få minutter siden havde stillet et spørgsmål til ham, styrtede løs på ham med højt hævet gevær og lod kolben suse ned på hans hoved. Baglæns faldt Knop nedad trappen. Nogle geværskud gjorde ende på hans liv. Alt dette gjorde soldaterne tavse og ligesom

forretningsmæssige, som om det drejede sig om en ganske selvfølgelig sag.

Det lykkedes regimentskommandant Schuchkin at skjule sig i et mørkt hjørne af en dækstilling. Men umiddelbart efter ham stormede soldater ind i rummet.

"Dér er han!" råbte en høj, flot fyr med Georgievskorset på brystet. "Hent ham ud, kammerater!"

Den gamle, grå oberstløjtnant med det strittende skæg sank pludselig på knæ og udbrød bønfaldende:

"Brødre, brødre! Hav barmhjertighed med mig. Jeg har ingen skyld i dette. Jeg har altid holdt med jer."

"Ud med ham!" brølede en befalende stemme fra døren. Det var den samme soldat, som lige havde slået Knop ned.

Grove hænder greb kommandanten.

"Hav medlidenhed, brødre, i Kristi navn!"

"Se nu bare hvor han tænker på Kristus!" sagde den lille blege soldat med det idiotiske udtryk.

"Skal vi ikke korsfæste ham ligesom Kristus? Så kan han selv mærke, hvordan det er?" foreslog en anden, ung fyr.

"Han ligner præcis Kristus. Kun er skægget allerede gråt. Det passer ikke rigtigt."

"Ja, vi vil korsfæste ham til væggen dér!"

Ved kanten af lysningen lå et lille kapel, sammentømret af unge fyrrestammer. Tidligere havde en præst fra tid til anden holdt gudstjeneste her, og soldaterne havde smykket kapellet med grønt. Derhen førte man nu Schuchkin.

"Brødre! I er da ikke snigmordere, I er da soldater. Vi har da kæmpet sammen skulder ved skulder. For Guds skyld, hvad vil I gøre med mig?"

"Vi vil min tro korsfæste dig," sagde en høj soldat grinende og pressede oberstløjtnanten med ryggen op imod kapellets trævæg.

"Hvem har naglerne?"

"Hvad skal vi med nagler!" råbte Knops morder. "Hold hænderne i vejret på ham!"

Med al magt stødte han ham en bajonet gennem den åbnede håndflade og frigjorde den så fra geværet. Den ulykkeliges fingre trak sig sammen.

"Ak, skal jeg virkelig lide korsets pine!" skreg han.

Hans ansigt blev ligblegt, men i stedet for rædslen lyste pludselig overjordisk henrykkelse i hans øjne. Han følte ingen smerte mere, men så ud i det vide, og hans gamle mund med det grå skæg mumlede:

"Jeg lever i den Højestes hjælp, til den himmelske Guds rige vil jeg gå ind!"

En anden bajonet gennemborede hans venstre hånd, og han hang nu halvt på væggen, støttet af en rund, skægget reservesoldat, som så alvorligt, vigtigt og overlegent på ham. Således så han også altid på de okser og får, man førte til slagtebænken.

Den tredje bajonet jog de midt gennem brystet på Schuchkin.

"Men én af krigsknægtene stak ham med sit spyd i siden, og se, der flød blod og vand ud," mumlede han i salig henrykkelse.

"Vil du holde mund, gamle hund!" brølede Knops morder rasende.

Men Schuchkin løftede endnu en gang hovedet, som var sunket ned på brystet, så den talende lige ind i øjnene og

hviskede: "Amen, amen, amen!"

Og i den gamle oberstløjtnant døende blik lå noget så forfærdeligt, at den blege soldat blev endnu blegere, greb sit gevær og skød ham gennem tindingen. Den gamle oberstløjtnants ben strakte sig og han udåndede. Da greb bleg rædsel soldaterne, og skyndsomt forlod de stedet for deres ugerning.

Skydningen forstummede. På ophidselsen og forbitrelsen fulgte ligegyldighed. De folk, som lige havde begået de største grusomheder og gemenheder følte, at deres hjerte bankede kvalfuldt, og at skrækken stadig bed deres samvittighed. I grupper vendte de tilbage til deres skyttegrave og håbede at finde fred dér, ansigt til ansigt med fjenden.

De tyske vagtposter stod i mellemtiden uden dækning på brystværnet og betragtede forbavset de mærkværdige optrin, som udspilledes på russisk side.

Stjerneklar og varm sænkede natten sig over jorden. En kosakhest, som havde brækket foden og havde siddet fast i pigtråden, humpede møjsommeligt nogle skridt afsted på tre ben, så styrtede den igen og vrinskede, som om den råbte om hjælp og spurgte, hvor dens rytter var. Foran 4. Kompagnis dækstilling lå Knop i sin elegante feltkappe. På én af kapellets ydervægge hang Schuchkins afsjælede legeme, og det blege, sølvagtige måneskin gød sig over hans grå hoved som en helgenglorie.

Intet levende væsen var mere i lejren undtagen Verzinsky. Han lå i kommandant-dækstillingen med kappen trukket op over hovedet og anstrengte sig for ikke at høre noget og ikke at tænke.

23

Begivenhederne i Morotchnja-regimentet blev hurtigt bekendt over alt. Kosakkerne, som eskorterede det arresterede mandskab, og som allerede havde marcheret otte kilometer med dem, hørte den vilde skydning og lod folkene i stikken. De søgte naturligvis straks langt bort. De øvrige kosakker, som var bølget tilbage langs den store vej, fortalte så grusomme ting om det, som var sket foran, at korpsstaben besluttede sig til foreløbig at sætte den kommanderende general fast på grund af hans udygtighed og indgive rapport til arméoverkommandoen om det.

Sent om aftenen indtraf imidlertid to pansrede landevejsautomobiler i hovedkvarteret. De officerer, som førte disse vogne, befriede igen den kommanderende general, men erklærede, at deres mandskab ikke var absolut pålideligt. Henimod morgen kom så divisionskommandanten med kosakobersten. Hele natten havde de flakket om i skovene. Obersten samlede igen sine kosakker, men de erklærede kategorisk, at de ikke mere ville skride ind imod soldater og arbejdende folk. Sotnie-vis rykkede de ind på deres gamle lejrplads og stillede forposter ud, da de frygtede Morotchnja-regimentets mandskabs hævn. Også i korpsets andre regimenter gærede det. Over alt blev det bekendt, at soldaterne med vold havde sat deres vilje igennem, og at hverken de foresatte eller kommissæren havde kunnet hindre det.

Ved ellevetiden om morgenen kørte tre store personautomobiler op ved hovedkvarteret, foran hvilket de to panservogne endnu holdt truende. Deri sad medlemmer af det

lokale soldaterråd med præsident Korshikov, som var sendt derhen fra arbejderrådet i Petrograd. To var jøder, nemlig student Hommel og urmager Silberfant. Fremdeles soldat Lomov, en dum, stirrende bonde, soldaterne Losev og Bilo, som havde gennemgået en skole på fire klasser, den unge frisørmedhjælper Pavluzki og apotekerlærling Lichatchev. Kun Lomov var ældre end 30 år, alle de øvrige yngre end 21. Med vigtige, selvglade ansigter satte de sig ved et bord, tog notitsbøger frem og skred til afhøring af den kommanderende general, hans stabschef og de officerer, som havde været vidner til mordet på Knop.

Korshikov, som havde taget plads ved hovedenden af bordet, så sig omkring i kredsen med onde, stikkende øjne uden at sige et ord. Hommel ledede forhøret. Han opførte sig med vilje meget høfligt og nævnede officererne ved dens grad, uden ganske vist at sætte ordet *hr.* foran. Derved ville han vise, at han, omend kun simpel soldat, dog var en autoritativ personlighed som medlem af soldaterrådet.

"Jeg mener, kammerat Viktor," sagde han allerede efter kort tids forløb til Korshikov, "at vi ikke behøver at fortsætte forhøret længere. Billedet er klart. De foresatte forholdt sig fuldstændig passive. I stedet for at skride ind imod soldaternes voldsgerninger, er de fejt løbet deres vej. Skal vi ikke køre til gerningsstedet nu? Jeg mener, at vi skal trække hele regimentet ud af stillingen og bagved i ro udskille de skyldige elementer."

Korshikov nikkede samtykkende og tilføjede henvendt til officererne:

"Men Dem, mine herrer, foreslår jeg straks at begive Dem til Deres troppedele for ikke helt at tabe følingen med soldaterne.

Det forekommer mig, at De er de hovedskyldige ved disse uhørte begivenheder."

En oberstløjtnant fra fronten med et blegt, harmfuldt ansigt trådte så frem med funklende øjne og svarede klart og bestemt:

"De har uret. Vi har gjort, hvad der stod i vor magt. Bevis for det er vore dræbte og martrede kammerater. Genopret disciplinen, så man atter viser os agtelse ..."

Korshikov afbrød ham med et ironisk smil:

"De lever jo dog åbenbart endnu. Følgelig har De altså ikke gjort Deres pligt til det yderste."

"Nå sådan!" sagde oberstløjtnanten bittert.

"*Tvinge* folkene til agtelse kan De ikke. De må netop erhverve Deres agtelse."

"Dertil må man vide, hvad De har lavet ud af soldaterne."

"Jeg er ikke kommet hér for at skændes med Dem, men henviser Dem kun til Deres pligt."

Korshikov rejste sig og forlod værelset med de andre medlemmer af soldaterrådet.

I skoven var der stille og tomt ved dækstillingerne. Kosakhesten sprang igen op og vrinskede, da den så folk komme i automobiler. Vognene holdt, passagererne steg ud og så straks Knops lig ligge foran dækstillingen.

Lomov, Losev og Bilo steg ned ad trinnene for at bringe det op, mens de andre blev oppe. Korshikov så ligegyldigt på den dødes ansigt. Han tænkte på deres fælles tjenestetid ved garde-suppleringsregimentet, på Knops begejstring over revolutionen, hans lidenskabelige taler, hans hellige tro på de revolutionære tankers renhed og skønhed, hans venden sig fra

folket til regeringen, hvortil efter hans mening intelligensen alene hørte.

"Han har knust hovedet på sig selv," sagde han tørt.

"Hvad?" spurgte Lomov med et tåbeligt ansigt.

"Å, ingenting" svarede Korshikov og tænkte: "Ja, sådanne fyre som Lomov må man give magten i hænderne på! De sætter det laveste øverst. Og vor lærer har atter ret: Dræb de bedste af *gojim*. Knop var måske ikke den bedste, men alligevel en dygtig kraft."

Han lod de andre blive ved liget og gik videre ind i lejren med hænderne på ryggen.

"Proletariatets diktatur!" tænkte han videre. "Ja, Burjanov har ret. Vi har brug for den, fordi den er ensbetydende med vor diktatur over proletariatet, fordi proletariatet slavisk følger dem, som smigrer dets fantasi. Hvor godt og logisk er det dog ikke alt udtænkt af Burjanov, hans dristige kammerat Stozki og de andre hemmelighedsfulde folk, som er blevet tilbage i Schweiz. Men her arbejder deres udsendinge, Trotski og Lenin, som i plomberede vogne rejste gennem Tyskland, hér arbejder jeg, min nominelle fader og min onkel Ljubovin."

Et foragteligt smil gik over hans træk.

"Ja, de to er ligesom Knop. Vi bruger dem til at snakke. Men i grunden er det idioter, som hele vor ledende intelligens i det hele taget. Ene og alene Kerenski forstår os."

Pludselig hørtes på den åbne, tomme plads en ejendommelig larm, som fik Korshikov til at lytte.

"Ha, ha, ha!" lo én rå og ondskabsfuldt. "Ha, ha, ha!"

Gennem de udtyndede graner og fyrre gik Korshikov i retning af det. Få skridt derfra stod han foran et lille trækapel

med gamle løvguirlander og helgenbilleder.

"Ha, ha, ha," klang det fra det indre af kapellet. Korshikov så nysgerrigt derhen. Da så han et menneske med et ejendommeligt ydre. Han bar en gammel soldaterkappe med kaptajnsepauletter, som en gang havde været gyldne. Barhovedet med et rynket, skægløst ansigt stod han og så henimod kapellets bagvæg og lo vildt som en forrykt. Da han fik øje på Korshikov, greb han hans hånd og rev ham med sig.

På kapellets bagvæg hang liget af en officer, naglet fast med bajonetter.

"Kammerat!" sagde det mærkelige menneske helt forpustet af latter. "Å, kammerat! Se, hvad vore folk, det gudfrygtige folk har fundet på. Som Kristus har de korsfæstet deres kommandant. Således har de ekspederet ham ind i Himmerig. Å, du hellige Rusland med dine poper, undergørende helgenbilleder og relikvier! Og ham korsfæstede de som Frelseren! Forstår De, kammerat, denne allegoris kraft? Hvem korsfæstede Kristus? Jøderne. Men hvem har korsfæstet Schuchkin? Den rettroende og kristelige soldateska. Glimrende, ikke sandt? Og det allerede i revolutionens, den ublodige revolutions sjette måned. Hvad skal der nu ske mere, kammerat? Forbavses vil De over dette sammenbrud. Allerede nu sidder vi i en afgrund, hvis bund vi snart har nået. Ha, ha, ha, og så siger man endnu: *Per aspera ad astra!* Hvordan skal vi fra sådanne afgrunde svinge os til stjernerne? Ser De, det er den russiske revolution! Oberstløjtnant Michael Schuchkin har man korsfæstet som Kristus! Han vil blive en helgen! Poperne vil kanonisere ham, hvis der da bliver et par tilovers! Å, hellige Michael, bed for os! Ha, ha, ha! Hvilken glimrende allegori!"

"Dem synes jeg godt om," sagde Korshikov og så bestemt på ham. "Hvad hedder De?"

"Tillad mig at forestille mig." Militært hilsende lagde manden med kappen sin hånd på sit blottede hoved: "Verzinsky, Kasimir Kasimirovitch, kaptajn og filolog, privatdocent. Korsfæstet ham har de! Ha, ha, ha, det gudfrygtige folk!"

24

Efter sin arrestation af soldaterne og sin befrielse var Sablin taget til Petersborg med den faste beslutning at tage sin afsked. Her fandt han alt i spændt forventning om revolutionens afgørende resultat. Alle håbede på Kerenski. På ham troede man og havde tillid til, at han ville kunne slå bro med den af bourgeoisiet dannede provisoriske regering og Arbejder- og Soldaterrådet, hvis leder Tchejdse var. Sablins afskedsbegæring blev afslået, da der netop var blevet udstedt en befaling af Kerenski, som endog forbød de ældre førere at indgive slige begæringer. Forgæves forklarede Sablin, at det var umuligt for ham at vende tilbage til sit korps.

"Så giver vi Dem et andet. Det er selvfølgeligt. Arméen er syg, men den bliver nok rask igen," sagde folkene i generalstaben. Og så henviste de til den franske revolutionsarmés eksempel, som fra sansculotterne havde udviklet sig til Napoleons heltemodige hære. De smigrede Sablin og sagde: "Vi har brug for en Murat." Og da han spurgte: "Men hvor er Deres Napoleon?" svarede nogle: "Vent kun, han vil nok komme," andre tav hemmelighedsfuldt og pegede betydningsfuldt på billedet af Kerenski, men de fleste trak ganske vist fortvivlet på skuldrene. Alt for hurtigt havde generalstaben forandret fysiognomi, tabt sin værdighed og havde givet pøbelen adgang til sig.

Tidligere havde man kun fået foretræde hos de øverste befalingsmand efter melding af en adjudant, tidligere havde der været rum, som overhovedet var lukket for fremmede. Hvert værelse havde sin påskrift: "Operationsafdeling" eller

"General-Kvartermesterens Stab", hvori de store kort af fronten hang med alle egne og fjendtlige troppedele indtegnet med vandfarve, dér hvor generalstabsofficererne arbejdede i højeste åndelige anspændelse. Nu gik der unge folk med soldaterskulderstropper ud og ind, dels stupidt udseende bønder, dels vimse små jøder, som stillede alle mulige spørgsmål til generalstabsofficerne. Så måtte de afbryde deres arbejde og med penslen i hånden give dem oplysning af de hemmeligste akter, som lå åbne rundt omkring. Det var frontens og Petersborger-garnisonens delegerede, som anstrengte sig for at trænge ind i vore operationers hemmeligheder, for så at give deres troppedele meddelelse om dem. "I en demokratisk armé findes ingen hemmeligheder mere," var nu løsenet i Krigsministeriet og generalstaben. Derfor havde enhver, som fremviste en snavset lap papir, på hvilken han var betegnet som præsident for et soldaterråd, ret til at søge oplysning i alle afdelinger. Derved blev ethvert nyttebringende arbejde gjort til en umulighed. Det var udelukket at beskæftige sig intenst med en opgave. Uafbrudt kom og gik de delegerede. Hundrede af gange måtte man forklare dem, at en eller anden befaling af en troppekommandant var dikteret af krigssituationen og ikke en imod revolutionen rettet handling. Når så afdelingschefen med megen møje havde gjort dem det klart og havde trykket ti grove, snavsede hænder og igen sukkende satte sig til sit presserende arbejde, gik døren igen op, og adjudanten meldte højtideligt: "Delegerede fra Nordvestfrontens X. Division." Og atter trængte en ny flok ind i arbejdsværelset. Således gik hele dagen med tale og atter tale. "Har revolutionen skænket vort folk

friheden?" – "Javel." – "Må befaling nr. 1 ikke også følges ved fronten?" – "Jo." – "Ja, men vor divisionskommandant har jaget os ud at grave skyttegrave i dette forfærdelige søle. Har han ret til det?" – "Selvfølgelig." – "Men vi har jo da haft revolutionen." Når så de delegerede i to timer havde stået i et kontor, kunne de sagte eller højt sige til hinanden: "Kammerater! Her er ikke noget at gøre. Her lugter endnu af det gamle regimente," og gik så videre for på andre steder at finde folk, som forklarede dem, at revolutionen havde bragt den gyldne tidsalder, hvori man ikke mere behøvede at bestille noget. Disse folk fandt de i det store Arbejder- og Soldaterråd. Dér forklarede en menig soldat eller officersrepræsentant dem, at man ville føre krigen videre. Men Rusland behøvede på ingen måde erobringer. Derfor arbejdede Soldaterrådet på en fred uden anneksioner og kontributioner. Mulig var denne fred kun, for så vidt man ikke var bundet ved traktater med forbundsfællerne. Men på den anden side var disse traktater ikke bindende, fordi de var indgået af den gamle zar-regering. Den provisoriske regering havde ganske vist anerkendt traktaterne, men den var ikke nogen af folket valgt regering. Dét var udelukkende sovjetterne.

En så spidsfindig bevisførelse faldt overordentlig godt i soldaternes smag. Men når de ville have kategorisk klare svar på alle de spørgsmål, som pinte dem i skyttegravene, så sendte de deres delegerede til bolsjevikkerne. Hvad de hørte hér, åbnede dem så grænseløse muligheder, at navnene på dette partis ledere snart blev bekendt ved fronten som navnene på apostle for et nyt evangelium.

Mange gamle generaler gik, andre søgte at tilpasse sig efter de nye forhold. I stabene dukkede meget unge oberster og

oberstløjtnanter fra generalstaben op med strålende tilfredse ansigter, pyntede og pudrede og overordentlig geskæftige. I forretningslokalet kedede de sig en kort tid over at høre på de fra fronten kommende officerer, satte sig så snart i en automobil med nogle soldater og kørte til soldaterrådet eller til en forsamling. De organiserede officersforeninger, holdt demokratiske taler, skældte ud på fortiden og besudlede derved den russiske hærs to århundreder gamle berømmelse. Med feberagtig hast udgav de brochurer med titlen "*Revolutionsofficeren*", talte om de forskellige politiske tider og deres mål og om nødvendigheden af at forankre revolutionen. Med al magt ville de skaffe politikken adgang til arméen. Med samme tåbelige hårdnakkethed, hvormed officersrepræsentant Ikajev havde forklaret sine folk, at han kun kunne agte én som menneske, når han tilhørte et parti, søgte de at bevise, at enhver officer åbent måtte bekende farve. Men de, som ikke var enige med dem i deres program, gav de uforbeholdent at forstå, at folkets hævn, en bartholomæusnat truede dem.

Disse folk var netop, for at bruge Kerenskis udtryk, "oprørske slaver", i dette ords sandeste betydning. Af gemen karakter, pengebegærlige, kyniske var de rede til at forråde enhver, smigrede og krøb for alle, som de mente ville komme til magten, fulgte enhver, som lovede dem belønning eller forfremmelse, fortrængte de alvorlige og arbejdsomme officerer fra stabene og embederne og bragte disse ind under massens indflydelse.

Deres mål var at udrydde alt overleveret, enhver tradition af den russiske armé. Således forlangte Kerenski eksempelvis, at alle faner og standarter skulle bringes til Peter-Pauls-

fæstningen og forandres dér. Man havde til hensigt at fjerne de tre hellige emblemer: Helgenbilledet, rettroenhedens mærke, dobbeltørnen, fædrelandets mærke og det kejserlige våben, zarens mærke, fra dem. Men til regimenternes ære skal det siges, at de for størstedelen ikke fulgte denne befaling. Marchbataljonerne rykkede ganske vist til fronten med røde faner. Men de var også helt anderledes sammensat end frontregimenterne. Således så Sablin en dag på Sagorodny-prospektet, at en bataljon marcherede til Nikolaj-banegården til tonerne af den gamle march "*Under Dobbeltørnen*". Over den vajede en stor ildrød fane, hvorpå man med hvide bogstaver læste: "Krig til fuld sejr sammen med vore forbundsfæller", og på den anden side: "Leve den provisoriske regering." Bataljonen gjorde et fast, militært indtryk.

"Det er alligevel rart en gang igen at se brave fyre!" ytrede en droskekusk begejstret. "De skal nok give dem besked."

Efter halvanden måned fik Sablin at vide, hvordan de havde "givet dem besked". De myrdede deres officerer, forlod stillingerne og plyndrede af hjertens lyst i etappen. Kort derefter så han atter en stor del af disse folk drage til en demonstration. Atter bar de en stor rød fane, men på den stod der med sorte bogstaver: "Ned med den provisoriske regering", "Leve Arbejder- og Soldaterrådet", "Fred for hytterne, krig mod paladserne". En mængde kvinder ledsagede dem, og alle sang Arbejder-Marseillaisen.

Så modbydeligt var synet, at Sablin uvilkårligt blev stående. Folk omkring ham var ligeledes forargede over soldaterne.

"Det er Lenins værk. Den tyske spion har de optaget hér og indkvarteret ham på slottet. Det er en køn måde at ordne

tingene på, en fin regeringsform!"

I hele byen vajede røde faner. Alle Sablins bekendte fortalte ham om de blodige kampe i martsdagene, at matroserne skød på politiet, at soldaterne dræbte en kone, fordi hun skældte dem ud og sagde god for zaren.

Frihed i ord og skrift var ganske vist blevet forkyndt, men i praksis så det helt anderledes ud. Således blev "*Den russiske Invalid*", en avis med gamle traditioner og historisk ry, som var stiftet i 1813 til fordel for invaliderne fra befrielseskrigene, døbt om til "*Armé og Flåde*" og blev et snævert begrænset partiorgan for det socialrevolutionære parti.

De samme garderregimenter, som havde stået æresvagt for kronede hoveder og havde vist hele verden den russiske armés kraft og skønhed stod nu æresvagt for forbrydere, som vendte tilbage fra landflygtigheden. De præsenterede gevær for "den russiske revolutions bedstemoder", Breschko-Breschkovskaja [Note 27)], en dum, gammel partikvinde, som sammen med general Brussilov kørte i automobil langs fronten og holdt taler for folkene, som de ikke forstod. Også på anden måde trængte det kvindelige element ind i arméen og udbredte udsvævelser og opløsning. Pludselig sås i alle stabs- og administrationskontorer skrivemaskine-frøkener, som fyldte med deres Remingtons klapren de før så stille, alvorlige rum.

"Hvorfor skal de nu være så mange om at skrive over alt?" spurgte Sablin en bekendt generalstabsofficer.

"Pokker må vide det. Dér, hvor før en skriver let blev færdig, arbejder nu et dusin af disse mamseller og udretter alligevel intet."

Til slut skred Kerenski til dannelse af kvindebataljoner, hvor demimonden flokkedes under den almindelige ligheds flag.

Sablin så alt dette, men ophidsedes ikke mere af det. Alle logikkens principper, alle krigskunstens erfaringer var jo stillet på hovedet. Gutchkov og senere Kerenski søgte på militære områder at vise, at to gange to er fem og folk som Brussilov, Klembovski, Ruszki og mange, mange andre samstemmede i slavisk underdanighed med ham.

Nu tænkte Sablin ofte på aftenerne hos Varja Martov og sin taleduel med de unge mennesker. Æresbevisningerne, fanens hellighed, vagttjenestens ansvar, uddannelsen og opdragelsen, alt det ville de den gang stryge af hæren og i stedet for indføre friheden. Nu var faktisk alle strategiens, taktikkens og den militære administrations principper udryddet, og arméen forvandledes til vilde horder. Sablin kunne deraf se, at den russiske revolution mere og mere gjorde sig fri fra enhver ledelse, og at man under disse forhold hverken kunne tage sin afsked eller gøre tjeneste mere. Blev man i den, kunne man ikke mere arbejde, fordi man blev hindret i det fra oven og neden. Gå kunne man heller ikke, fordi man ikke vidste, hvorhen. Det kogte i hele Rusland som i en stor heksekedel, hele Rusland havde forvandlet sig til ét stort galehus, hvor hvert fornuftigt menneske først sagde til sig selv: Jeg bliver for at dæmme op mod denne flod af forrykthed; men snart måtte han erkende, at han ligesom en svømmer dreves hen imod vandfaldet. Bølgerne greb ham og kastede ham mod klipperne. Som eneste udvej var flugten til udlandet. Men det kunne Sablin ikke beslutte sig til. Han ville ikke blive desertør.

25

Han tænkte nu på, at han den gang, den 31. marts, tre dage før det tyske gasangreb ved Ljesischtche, havde fået en skrivelse fra Petersborg, hvori han opfordredes til åbent at indgive rapport om, hvor meget revolutionen havde opløst arméen.

I sin rapport havde han den gang med skånselsløs åbenhed gjort gældende, at revolutionen og befaling nr. 1 ikke blot havde rystet arméen i sin grundvold, men fuldstændig havde ødelagt den. Ved fjernelsen af zaren havde revolutionen revet de bedste idealer ud af arméen. Enten måtte man erstatte disse idealer med andre, som begærlighed efter bytte eller nydelsessyge, som eksempelvis tjente de vilde folk som drivfjedre, eller overhovedet slutte krigen. Han vidste, at der allerede i Krigsministeriet var dannet en kommission under forsæde af general Polivanov, som skulle bearbejde alt det fra fronten indgåede materiale og opstille nye forskrifter. Soldaterne anerkendte hverken forskriften om garnisonstjenesten eller den militære straffebog som bindende, da de var udgivet under zarherredømmet. Der måtte komme nye bestemmelser, men efter Gutchkov fulgte fyrst Lvov og derefter Kerenski, uden at der skete noget.

Sablin søgte nu i Petersborg oplysning om denne kommission, men ingen kunne give ham nøjagtig meddelelse om den. Derfor besluttede han sig til personligt at søge general Polivanov.

Han fandt ham i den samme jævne lejlighed, han også havde beboet før revolutionen. Han var blevet gammel og sløv.

"Ja," sagde han på Sablins spørgsmål om kommissionsarbejdernes standpunkt, "kommissionen har en gang bestået af og var ret godt sammensat af frontens bedste kræfter. Vi opstillede en sund plan til nyorganisation af hæren på grundlag af jerndisciplin."

Generalen lagde sig tilbage i lænestolen og så opmærksomt på Sablin. I hans små øjne var intet mere at se af den ham tidligere ejendommelige snu forslagenhed.

"Og hvad skete så?"

"Ja, det gik sådan, at også nutidens almindelige sygdom greb os. Det blev kun til palavere. Vi begyndte de saglige rådslagninger, men snart indfandt sig hos os delegerede fra fronten med råd, ønsker og klager, holdt selv lange taler og gjorde ethvert nyttigt arbejde til en umulighed. Jeg erklærede, at jeg ikke kunne arbejde videre, når gaden hindrede mig i det. Men ordet "gaden" blev af Arbejder- og Soldaterrådets delegerede opfattet som en fornærmelse. Man fordrede min fjernelse, og man fjernede mig ..."

Der opstod en lang pause.

"Deraf fremgår det altså," begyndte Sablin igen, "at det var lettere at kæmpe mod den autokratiske kejser og af ham opnå fornuftige beslutninger til fædrelandets nytte, at det var lettere at imødegå kejserindens intriger. I mange år kunne kejserinden ikke opnå Deres fjernelse, og da det lykkedes hende, blev De medlem af Rigsrådet. Men den republikanske regering gav uden lang betænkning Dem og Deres værk til pris for gaden."

Polivanov svarede ikke.

"Hvad vil der nu videre ske, Excellence?"

"Hvad der vil ske? Man må gå med arbejderne og soldaterne, ikke imod dem."

"Men man kan ikke arbejde sammen med dem, for det ville betyde øjeblikkelig fredsslutning, det russiske riges sammenbrud, tilbagevenden til fortidens mest primitive tilstande, og kulturens fuldstændige tilintetgørelse. Å, jeg kender dem for godt!"

"Det er rigtigt. Men hvis vi ikke arbejder sammen med dem, når vi overlader dem til sig selv, hvordan skal vi så igen få magten over denne fårehjord i vor hånd?"

"Ja, men hvis de nu overhovedet ikke vil indordne sig under nogen, men bliver ledet direkte af en usynlig hånd?"

"Af hvem?" spurgte Polivanov uroligt.

"Af disse halvfjerds, som ingen kender, ingen nogensinde har set, men som stræber efter herredømmet over hele verden. Af et konsortium af tyske og amerikanske banker, som har besluttet at gøre Rusland til en ørken, for så ad koncessionernes og kolonisationens vej at udpresse det som en moden citron. Selv kender jeg ikke folkene, men *ét* ved jeg, at der ligger en vis logisk følge i de nu skabte kaotiske forhold. Denne tilintetgørelse af religionen er så at sige tilintetgørelsen af den russiske sjæl."

"Jeg går ud fra, at De taler alvorligt. Derfor vil jeg også svare Dem alvorligt," fo'r Polivanov pludselig op med skingrende stemme. "De mener naturligvis frimurerne. Jeg tror ikke, at logerne har en sådan magt. Ville man tro på det, måtte man, også tro på Antikristen og Dommedag."

"Men når det alligevel er sådan," afbrød Sablin ham nervøst.

"Nej, det er fantasi. Vi oplever ganske vist Internationales arbejde, hvor vi så vender os hen. Den forekommer os hemmelighedsfuld, fordi alene ordet var forbudt hos os, men vi ved, at broderskab mellem alle jordens folkeslag ikke kan betyde noget ondt."

"Et sådant broderskab kan kun virkeliggøres i Kristus og igennem Kristus. Men nu står kampen *imod* Kristus. Derfor betragter jeg hele den omvæltning anderledes. Jeg tror, at det som nu foregår i Rusland både er godt og ondt. Rusland var blevet den sidste plet på jorden, hvor der levede ærlighed og sand tro. Det har nu det onde, lad os sige det lige ud, Djævelen styrtet sig løs på."

"Hør op, Alexander Nikolajevitch! Rusland med sine sekterere, sin Rasputin, Barnabas, Iliodor og andre uhyrer stod Kristus så fjernt som intet andet land på jorden. Læs blot Rosanov. At nedværdige den kristne tro mere, end denne *rettroende* har gjort, er virkelig vanskeligt. Over alt i Rusland blev den kristelige religion forhånet, så at Djævelen måtte godte sig over det. Han havde da også plukket den modne frugt."

"Det falder mig svært at debattere med Deres Excellence om dette. Men måske tillader De mig at stille to spørgsmål?"

"Værsågod."

"Hvad har De selv til hensigt at gøre?"

"I øjeblikket slet intet. Jeg vil afvente."

"Og hvad råder De mig til at gøre?"

"Det samme. Jeg hører, De har fået det X. Kavalerikorps. Tag derhen og foretag Dem slet intet. Lad demokratiet arbejde selv. Man vil snart indse, at man ikke kan klare sig uden Dem, og vil

anmode Dem om Deres hjælp. Men ved magt vil De ikke opnå noget."

"Men hvis det nu bliver for sent?"

"Rusland er så stærkt og kraftigt, at det aldrig vil blive for sent."

"Jeg er bange for, at det vil brænde ned som en stor landsby på en hed sommerdag. Efter få timers forløb vil man så kun kunne se ovnene, kaminerne og halvt forkullede træer."

Polivanov trak på skuldrene og sagde ingenting. Sablin rejste sig og tog afsked.

26

Sablin kørte til Oblenissimov. Dette besøg havde allerede ligge ham svært på sinde. Han traf ham i færd med at pakke sine sager. Hans villa i Sergiejo-gaden var allerede næsten tom. Alle de gamle møbler, alt det kostbare porcelæn, som han havde samlet på hele sit liv, var allerede forsvundet. Snavsede og tomme lå stuerne.

"Å, Sascha," sagde Oblenissimov, da han glad overrasket havde hilst på Sablin, "hvilke skæbner oplever man dog ikke i disse frygtelige tider!"

"Frygtelige tider?" spurgte Sablin forbavset. "Hvor længe er det da siden, onkel, at du kørte rundt i automobil, holdt taler til folket og priste den store, ublodige revolution?"

Onklen så snu på nevøen og lo så højt, at det tomme værelses vægge gav genlyd.

"Ja, ja! Så du mig, da jeg havde ladet mig glatbarbere, og der blev en skuespiller ud af en russisk adelsmand? En æsel var jeg, Sascha, en patenteret æsel! Nej, kære ven, denne lille Mor Rusland er nu ikke en skilling værd mere. Derfor må det drukne i sumpen. Husker du endnu min bæverpels? Å, fordømt! Revolutionens stolte skønhed illustreres bedst af den. Matroser har nemlig stjålet den fra mig. På en lastautomobil kørte de med mig gennem byen. Jeg holdt taler til folket, og troede, at der nu ville begynde et himmerig på jorden. Da vi igen kommer til mit hus siger én af fyrene: 'Nå, kammerat, tag nu din pels af.' – 'Hvad mener De?' spørger jeg forbavset. 'Fordi dit forædte svin har gået længe nok med den.' Så trak de revolverne og flåede den af mig. Det er revolutionens sande ansigt. Jeg kunne

i øvrigt takke Gud for, at de behandlede mig så mildt. Husker du endnu gamle Achljostychev? Fra et partimøde i klubben gik han hjem om natten. Soldater anholdt ham og ville klæde ham helt af. På hans indtrængende bønner lod man ham beholde sit linned. Således gik han i skjorte gennem to bykvarterer, stakkels fyr, og forkølede sig skrækkeligt. Så klagede han til kommissæren. Men mens den lille jødiske kommissær medfølende hørte på ham, lo de omstående landeværnssoldater sig en pukkel til. Det var dem selv, som havde gjort det."

"Men du var dog så glad og lykkelig, onkel."

"Tal ikke mere om det. Jeg vil slet ikke mere tænke på det. Hvad har vi ikke tabt! I går måtte jeg stå i række foran en bagerbutik. Det kender du ikke til, for dine folk sørger endnu godt for dig. Men jeg må som én af revolutionens ledere tømme dens bæger til bunden. Og så det svineri med mit hus. Portneren skulle passe på det, men viste sig som en fuldendt tyveknægt. Nå, det tilhører mig ikke mere."

"Hvad for noget, tilhører det dig ikke mere?"

"Jeg har solgt det, Sascha! Blot ingen personlig ejendom! Personlig ejendom er jo, som du ved, tyveri. Det råbte jeg jo selv den gang ned til folket fra vognen, samme dag, man fratog mig min pels. Ja, jeg har solgt huset og deponeret pengene i kronesedler i en svensk bank. Da jeg i går stod i række, sagde for øvrigt en gammel kone bag mig, at det havde været bedre under zaren. En landeværnssoldat hørte det og ytrede: 'Zaren var i grunden et dumt bæst.' Da farer den gamle løs på ham og råber: 'Lad ham have været et dumt bæst, men brødet kostede kun fem groschen under ham. Og hvad for noget møg får man

nu for jeres dyre penge?' Soldaten ville slæbe hende til vagten, men alle tog parti for den gamle."

"Hvor vil du nu tage hen, onkel?"

"Til udlandet, Sascha. Jeg har gjort alt i penge. Min formue ligger allerede i francs i en schweizisk bank. Porcelænssamlingen er omsat i spanske pesetas. Nu tager jeg kun en lille samling miniaturer med mig, som en bekendt fra et slot i nærheden har betroet mig. På at rejse tilbage til Rusland vil jeg først igen tænke, når et pålideligt menneske har forsikret mig, at alt igen er ved det gamle. Men så vil jeg først for sikkerheds skyld spørge ham, om der atter står gendarmer, og om man atter siger: Excellence. Der var for øvrigt i sin tid en oversergent Ivan Karpovitch i din eskadron. Hvad er der blevet af ham?"

"Faldet."

"Fred med ham. Og så Bondyrev, som du en gang sendte til mig med et brev fra felten?"

"Død."

"Hm, hm! Det er sørgeligt, Sascha. Netop de bedste folk! Og din ven, Rotbeck? Det var sådan et flinkt, naturligt menneske."

"Faldet."

"Og Karpov? Du fortalte mig, at han var forelsket i storfyrstinde Tatjana Nikolajevna."

"Død."

"Å, Sascha, det er skrækkeligt! Lutter tapre, herlige, russiske mænd! Hvordan er det gået til?"

"Det har krigen nu en gang ført med sig."

"Ja, krigen, den frygtelige krig!"

"Hvornår og hvorhen vil du da rejse, onkel?"

"I overmorgen, Sascha, til Finland og derfra videre til Sverige. Jeg vil først blive i Stockholm og se tiden an. Hvis krigen varer længere tager jeg enten til Paris eller til Berlin."

"Og hvad tænker du at gøre dér?"

"Hvad jeg vil gøre dér? Alle rejser jo nu derhen. *Redde Rusland!*" svarede Oblenissimov højtideligt.

"I udlandet? Redde Rusland ved fremmedes hjælp? De skulle hellere have undladt at hjælpe med til at ødelægge det!" sagde Sablin dybt forbitret.

"Ti, ti! Men hvor vil *du* tage hen? Du vil da ikke blive her?"

"Jeg bliver. Det er min pligt. I morgen tager jeg til Perekalje."

"Hvor ligger det?"

"Dybt inde i Pinsker-sumpene."

"Du er en helt, Sascha! En helt! Gud bevare dig!"

Grædende kyssede Oblenissimov Sablin. Da denne fuld af bitter uvilje forlod boligen, sad portneren i forstuen og læste i en avis. Han bar ikke mere livré, men jaket og rørte sig ikke, da Sablin trådte hen til knagerækken for at tage sin kappe på.

"Hold kappen, dit drog!" råbte han vredt til ham.

Portneren styrtede løs på kappen og ledsagede Sablin med dybe buk.

"Sådan er de alle. Venter kun på et vink, så adlyder de straks. Det kommer bare an på, hvem der vinker. Oprørske slaver er det. Ja, slaver, intet, andet end slaver."

27

I midten af maj indtraf Sablin i gæstgivergården i Perekalje, hvor hans nye korps' hovedkvarter befandt sig. Chefen, general Sablozki, viste sig at være revolutionsmand og republikaner, organiserede komiteer af stabenes mandskab og debatterede dage igennem politiske emner med dem. Han havde også grundet et folkeuniversitet for telefonmandskabet, motorcyklisterne og stabsvagten og anstrengte sig for at bringe åndeligt liv ind i soldaternes solsikkekærne-tyggende hob. Stabsofficer Garpischtchenko var beskæftiget med at "ukrainisere" korpset og førte hemmelige forhandlinger om opstilling af særlige ukrainske regimenter. Adjudant Svojevolski var stadig sammen med nogle chauffører i nabolandsbyen, nød den nye frihed og gjorde jagt på pigerne. Korpslægen Benevolenski, en tyk, rolig mand, erklærede derimod åbent, at han ikke anerkendte nogen revolution, da zaren slet ikke havde haft ret til at abdicere. Men da han af den almindelige stemning blev brølt ned, sad han mest apatisk og tømte sin samovar sine fem gange om dagen. Af ordonnansofficererne så den ene, en tidligere kadet, stadig med begejstrede øjne på sin kommanderende general. Den anden, en overbevist demokrat, gik skødesløs og gnaven omkring.

Efter at Sablin havde lært regimenterne og deres kommandanter at kende, overbevistes han om, at der ikke mere kunne overholdes en regelret tjeneste. Folkene vægrede sig oven i købet ved at strigle heste. Kun med besvær kunne man endnu få dem til at fodre dem. De var Dus med officererne og forlangte, at de skulle træde an sammen med dem til

madhentningen. Kun eskadronchefen tillod man at spise alene. Soldaterne slap for øvrigt ikke officererne af syne et øjeblik. Man havde bildt dem ind, at netop kavalerifficererne var revolutionens farligste fjender. Regimenternes temmelig betydelige fonds, som i mange henseender var kommet folkene til gode, var dels stjålet, dels blevet fordelt mellem mandskabet. I øvrigt levede det i fuld uvirksomhed. Der forekom allerede tilfælde, hvor folkene for et stykke smørrebrød solgte deres heste til jøderne, som så atter sjakrede dem bort til tyskerne. Sablin rapporterede disse uhørte tilstande uden at stikke noget under stolen. Men fra højere side fik han kun anvisning til at indvirke på soldaterne gennem soldaterrådene. Men de var aldeles indforstået med den nye livsførelse, hvori driveri, søvn, drik og kortspil afløste hinanden.

Med en indgående beretning kørte Sablin nu til overkommandoen. Øverstbefalende var gamle Repnin, som han traf i et lille forvalterhus, omgivet af en hel række kosakvagtposter. Han hørte slet ikke Sablin til ende.

"Kære ven," sagde han, "tak Gud for, at du kan leve, som du vil. Jeg sidder hér og venter hver dag, at man skal arrestere mig. Jeg kan endnu kun forlade mig på kosakkerne, og de er allerede også sådan la-la. Man må forholde sig afventende."

"Ja, men på hvad?"

"På et under." –

Ja, kun et under kunne ændre dette nye reglement under den røde fane. Og derfor lukkede Sablin sig inde på sit værelse. Med sørgmodigt hjerte konstaterede han, at der ikke var den ringeste glæde mere ved soldaterkaldet, og at grev L. N. Tolstoj på ingen måde havde ret i sine filosofiske ord: "Når mennesket

kunne bringes i en tilstand, hvori han intet gjorde, men alligevel følte sig nyttig og pligttro, ville han nå en del af den oprindelige lyksalighed. Og ved denne tilstands pligtmæssige og dadelfri uvirksomhed glæder en hel stand, krigerstanden sig. I denne pligtmæssige og dadelfri tilstand ligger hovedtiltrækningspunktet for det krigerske kald [Note 28)]."

Netop nu, hvor Sablin og alle hans omgivelser i ordets sandeste betydning intet havde at gøre, var de dog på ingen måde lykkelige.

Sablin vidste allerede for længst, at lykken ikke består i intet at gøre, men i at skabe, og havde derfor også fundet lykke ved sit kald. Når han førte vagten på slottet, eksercerede eskadronen, uddannede rekrutter, havde han virket skabende og var blevet lykkelig ved det. Han havde haft sin glæde af at se, at der ved gymnastik og andre øvelser var blevet stærke, smidige og dristige mennesker ud af ubehjælpsomme og legemligt svagelige folk. Han havde haft sin glæde, når halvsøvnige, sløve folk, som næppe kendte begrebet fædreland, udviklede sig åndeligt og havde lært at elske Rusland og deres stolte regiment. Når en kæk soldatersang lød ud fra hundrede friske soldaterstruber, havde han følt sig lykkelig, for de havde lært den af ham. Der havde der ikke været noget dovent driveri. Selv i den lykkelige og sorgløse tid før den japanske krig, havde Sablin været så beskæftiget, som en arbejder kun sjældent er. Selv når han først var kommet fra et bal eller et selskab ved 3-4 tiden, havde han klokken 6 stået på den elektrisk oplyste ridebane, fordi det var hans pligt. Og så var det gået videre hele dagen med fodeksercits, gymnastik og undervisning. Rent ydre

set havde soldaterlivet ofte forekommet ham formålsløst og unyttigt, men aldrig havde det været uden arbejde.

Men den lyksalighed, en kriger følte for sit kald, havde yderligere sin baggrund i det stadige samliv med natur, mennesker og heste. Derfor var der også mere glæde ved tjenesten ved kavaleriet end ved infanteriet. For passionerede ryttere og sportsfolk var det dog en løftende følelse at kunne holde gode heste. Og nu under krigen havde der endelig sluttet sig en lykke dertil, som ikke kunne sammenlignes med nogen anden, nemlig sejren og berømmelsen, som man glemte alt andet over, tabet af nærtstående venner, smerten over modtagne sår, ja, sin egen døds nærhed.

I Perekalje blev det yderligere Sablin fuldkommen klart, at ubekendte, ikke militære personer blandede sig i militære anliggender siden revolutionen. Han var overbevist om, at dette skete på de hemmelighedsfulde halvfjerds' anvisning, som var beskæftiget med at ødelægge den kristne verdensorden. Ved fronten var krigen faktisk ophørt. Det kunne de prægtige taler, man holdt i Petersborg: man måtte føre krigen videre til en sejrrig slutning i fuld forståelse med forbundsfællerne, intet ændre ved. Disse taler fandt ingen genklang, hvor man kun talte om en fred uden anneksioner og kontributioner. Derfor måtte man ikke alene begrave alle videre forhåbninger om ære og berømmelse, man måtte snarere forberede sig på forsmædelige nederlag, på tilbagetog og på at blive taget til fange af sine egne folk.

Intetsteds frembød der sig mere nogen mulighed for at skabe noget. Når en eller anden befaling udgik fra en general, var det et faktum, at soldaterne ikke adlød den. Ved smigrende tiltale

søgte mange generaler i disse dage at genvinde deres folks tillid. Sablin kunne ikke benytte denne uværdige måde.

Magt, glans, titel, parade, standarter, æresbevisning, fælles bøn og sang, sportsfester, alt dette fandtes ikke mere. Alt var gråt, sløvt og hæsligt. I stedet for det gensidige venskab var der indtrådt had og mistro.

Man skulle have troet, at revolutionen ikke formåede at udøve sin dødbringende indflydelse på dyret, på hesten. Men også hér forandredes alt.

Sablin ejede to vidunderlige hopper, den fortrinlige hunter Leda, som allerede havde tjent ham i otte år, havde båret ham til angreb og havde oplevet alle krigens berømmelige dage med ham. Ofte havde han, når han red den, glemt, at den var et dyr. Den hørte til hans familie. Han talte med den og kærtegnede den. Og på de sværeste felttogsdage havde han ikke set sig om efter et kvarter til sig selv, før han vidste, at den var godt anbragt.

Den anden var fuldblodshoppen Diana. Den havde båret hans søn, da denne døde heltedøden. Også til den knyttede der sig mange herlige og vemodige erindringer. Nervøs og følsom ville den kun bære sin herre. Ham bed og sparkede den ikke, mens alle andre så et ondskabsfuldt og ubehageligt dyr i den.

Begge var stedse blevet holdt så propre, at deres skinnende hårlag altid var fint og blødt at føle på. Saikin og Djakov hed de to hestepassere. Den første havde allerede tjent hos Sablin i det gamle regiment, havde redet bag sin herre ved angrebet på batteriet og forgudede ham. Djakov stammede fra det husarregiment, som Sablin havde fået efter sit sår. Også han

elskede sin general og begge havde stedse på en rørende måde sørget for hestene.

Når nu Sablin kom ned i stalden, rejste Saikin og Djakov sig, når de var alene, tiltalte ham "Excellence", fik brød og sukker til hestene og kaldte dem med alle mulige kælenavne. Men ofte var der kammerater tilstede, så lod de begge to, som om de ikke havde set ham. Kaldte han på dem, svarede de tvært og utilfreds, råbte til hestene og skubbede til dem. Det var dem pinligt i nærværelse af andre at være venlig og høflig imod deres general, som de trods alt elskede og ærede.

Hestene blev ikke mere så omhyggeligt striglet som før, og Sablin fandt af og til små sår på dem.

"Hvor kommer de fra?"

"De har vel stødt sig."

Når Sablin red sig en tur førte han ofte i tankerne lange samtaler med sine heste. De klagede så over de forandrede forhold, over at de ikke mere fik stolte regimenter at se og ikke mere kunne galoppere til sejrrig attak. Og også Sablin udøste sit kummerfulde hjerte for dem.

Om morgenen red han sædvanligvis den nervøse Diana, om aftenen før solnedgang den rolige Leda. Selv om han gjorde sig nok så megen umage for at finde stille veje, traf han dog altid grupper på 5-6 soldater, som på deres tørre, uplejede heste red ind til landsbyen for at spille kort og købe brændevin. Ofte hilste de Sablin, men ofte udstødte de gemene eder, oftest vendte de hovedet til siden. Han så soldaterne grave efter kartofler i haverne, skyde efter geder og harer i skovene med deres tjenestegeværer, så, at de over alt forgreb sig på fremmed ejendom. Han kunne ikke gøre noget imod det. En gang jog han

i en landsby en skare soldater fra hinanden, som ville forgribe sig på et pigebarn. Men da han var redet 500 skridt videre, peb tre kugler fra landsbyen om ørerne på ham.

Således var selv hans rideture forgiftet for ham.

Gråt, kedsommeligt og ensformigt gik dagene i stadig forventning om det, som skulle komme. Hvad det var, vidste Sablin ikke. Nationalforsamlingen? Nej, han ville ikke tro på den med denne splittelse af intelligensen, med denne almindelige angst for den vilde soldateska. Hvordan skulle et parlament kunne arbejde uafhængigt dér?

Som alle andre håbede han i disse dage på et under eller på en Napoleon, idet han anstillede sammenligninger med den franske revolution.

28

I anden halvdel af august indtraf Petrov, Sablins tidligere chauffør, fra Petersborg og overbragte ham en stor pakke fra Tanja. Da han læste adressen med den karakteristiske skrift, som havde så stor lighed med hans afdøde hustrus, skælvede hans hjerte i forudfølelse af noget tungt og sørgeligt. Han sendte Petrov ud og åbnede pakken. Og ligesom den gang faldt nummererede blade ud, som var dækket af den samme store, nervøst hastige håndskrift. Da hans hjerte igen slog roligere, begyndte han at læse med spændt opmærksomhed. Hvilket slag ville Tanja nu tilføje ham med sine små, svage barnehænder, hans Tanja, det sidste dyrebare eje, som var blevet tilbage i hans liv?

> "Papa!" skrev hun. "Min, kære, dyrebare, herlige papa! Du min stolthed, du min helt! Jeg må skrive til dig, fordi jeg elsker og ærer dig grænseløst, og jeg ved, at du vil forstå mig og ikke dømme mig, men rose mig.
>
> Af mit forrige brev ved du, at Nika og Pavlik Poleshajev gjorde forsøg på at befri *ham*, og at dette forsøg fuldstændig mislykkedes. Foreløbig har de måttet skjule sig og befinder sig for tiden i fuldstændig sikkerhed. Petrov vil fortælle dig nærmere om det.
>
> Den 13. august bragte man *hende* bort til Tobolsk. *Hun* ledsagedes af Nagorny, Gillard, Gibles, doktor Botkin, hoffrøken Schneider, fru

Hendrikov, fyrst Dolgoruki, Derevenko med sin søn Kolja, Klaudia Michailovna Bitner og nogle tjenestefolk.

Derfra fik søster Valentina et brev fra Olga Nikolajevna. Tænk, hvor rørende. Da hun har hørt, hvor slemt det er hos os med forplejningen, sender hun søsteren skinker, spæk og forskelligt andet. Søster Valentina græd, da hun læste brevet for mig. En from kvinde er søster Valentina og fromme, fromme er de alle, men vi er foragtelige og ryggesløse, fordi vi har ladet hende i stikken. Vi russiske kvinder skulle have sluttet os sammen og have forlangt hendes løsladelse af den provisoriske regering. Men det har vi ikke gjort. Å, papa, hvor er vi dog slette! –

Deres rejse forløb uforstyrret. Fra stationen Tjumen tog *hun* med damperen "*Rusland*", hendes omgivelser med "*Kormilez*"! Tænk dig, papa, "*Rusland*" bar zaren til fangenskab og landsforvisning! Jeg græd af sorg, da jeg læste det. I Tobolsk blev de til den 19. august klokken 4 om morgenen. Da deres hus endnu ikke var færdigt indrettet, måtte de blive på damperen til 26. august.

På denne dag kørte A. F. [Note 29)] med Tatjana Nikolajevna hjem i en vogn, de andre begav til fods derhen. Huset, guvernørens tidligere embedsbolig, er bygget af sten og har to etager. Som en skæbnens ironi ligger det i "Frihedsgade".

De indrettede sig så godt som muligt. Følget bor ved siden af i Kornilovs hus.

Dagen har de inddelt således, at de er beskæftiget fra morgen til aften. Kl. 8.45 er alle oppe.

Kejseren drikker så te med Olga Nikolajevna på sit værelse. A. F. drikker kaffe på sengen, de øvrige i spisestuen. Til klokken 11 skriver zaren i sit arbejdsværelse, så beskæftiger han sig med legemligt arbejde, som han holder meget af. Han hugger brænde, bygger et tag over orangeriet og en trappe. Børnene har timer til klokken 11. Klokken 1 spises frokost og så bliver der spadseret i haven til klokken 4. Klokken 5 drikker man te, hvorpå der følger selskabslege og atter timer. Klokken 8 spises til aften, og så samles sædvanligvis alle om zaren, som læser højt for dem. Endelig bliver der klokken 11 endnu en gang drukket te i dagligstuen, hvorpå alle begiver sig til ro. Du ser, at de gør sig umage for at indrette deres liv som på Zarskoje Selo. A. F. føler sig meget dårlig på grund af sit hjerteonde. Ofte sidder hun dage igennem på sit værelse og tegner eller beskæftiger sig med håndarbejder. En kok laver maden til dem. Til frokost og aften serveres kun suppe, kød, fisk og kaffe.

Kejseren underviser selv tronfølgeren i historie. A. F. underviser sine børn i religion og tysk. Klaudia Michailovna Bitner underviser i russisk, Gillard i fransk og Gibbs i engelsk.

Deres liv går roligt og regelmæssigt. Indbyggerne opfører sig anstændigt og hilser, når de ser et medlem af den kejserlige familie ved vinduet.

Å, papa, hvad er der blevet af russerne, at de roligt kan se på, at deres zar sidder i landflygtighed som en forbryder!

For øvrigt går den kejserlige familie regelmæssigt til middagsmesse i Blagovjeschtchensk-kirken. Dens hofpræst, fader Alexander Vasiljev, som er rejst efter dem, holder gudstjeneste dér.

Kære papa, alt dette lyder helt smukt og godt, når man skriver det, men frygteligt, når man tænker over det. De lever jo dog der i forventning om noget forfærdeligt, som må fuldbyrdes. Ak, papa! Da jeg havde læst dette brev, var jeg selv ikke helt ved mig selv. Jeg gik til Rita Durnovs, som du jo kender, og over hvis seng der altid hænger ordet: "Til døden min kejser tro!" Vi græd sammen og fattede den beslutning at rejse derhen for at være i hendes nærhed for, om det var nødvendigt, at kunne redde hende. Jeg rejser straks. Rita kan først følge efter om nogen tid og vil i mellemtiden beskæftige sig med organisationen af redningsværket.

Papa, du vil forstå mig og ikke dømme mig. Jeg har solgt alle mine brillanter, perler og kjoler, har taget en simpel bondekonekjole på, som jeg har

købt i Perljesina af en pige, der regelmæssigt bringer Poleshajevs mælk. Tre dage igennem har jeg studeret hendes manerer og i morgen tidlig rejser jeg med hendes pas. Nu er jeg bondepige Tatjana Schlagin fra Zarkoselsker-kredsen. Søster Valentina siger, det er en heltedåd. Nej, papa, det er min pligt. Jeg vil jo kun hjælpe hende, vil blot ved messen hviske til hende: "Vi har ikke glemt Dem, vi tænker på Dem, vi – russere." Jeg vil adsprede hende i hendes håbløse grublen og forsøge at borttage den stille gru, hun lever i. Velsign mig, kære fader, og bed for mig. Det er min pligt. Jeg kysser dig af ganske hjerte og ved, at du, min ædle, ærlige fader, ville handle lige sådan i mit sted.

Din lille

Tanja."

Min tapre, min ædle Tanja, tænkte Sablin. Således takker altså Sablins slægt sin kejserinde for den frygtelige krænkelse, hun har tilføjet dem. Moderens billede har ikke holdt Tanja tilbage, hendes blege hånd har ikke åbnet skrinet og givet hende de optegnelser at lære, som jeg en gang vil tage med i min grav.

Men måske vil min Vera hævne sig på kejserinden? Nej, hun har taget den rørende hengivenhed for sin af Gud salvede kejsers og kejserindes hellige og ukrænkelige navne med sig i graven.

Min tapre Tanja! Gud beskytte dig i din heltegerning! Hvordan vil du stakkels, svage, uerfarne barn kunne gennemføre den?

Og jeg? Hvad gør jeg? Skal jeg atter vente på et tilfælde?

"Nej," sagde han højt. "Jeg vil selv forberede dette tilfælde, vil kæmpe og sejre."

Han kaldte på Petrov.

"Er Tatjana Alexandrovna allerede rejst?" spurgte han.

"I søndags efter messen i Fedorov-katedralen er hun kørt bort. Hun har selv bragt sine sager til banegården. De ville ikke kunne kende den nådige frøken igen. Hun lignede nøjagtig en bondepige og kørte på tredje klasse. Der er forresten roligere nu, for det værste pak blærer sig nu på første og anden klasse."

"Nå godt. Fortæl mig nu, hvordan det gik med den unge Poleshajev," sagde Sablin og tændte sig en cigaret.

29

Nogle dage senere tog Sablin orlov i to uger og rejste til Petersborg. Han ville se på forholdene dér og overveje, hvad der var at gøre. De øverste militære føreres Moskvaer-konferencer havde vakt hans opmærksomhed og fyldt ham med nye forhåbninger. Af aviserne vidste han, at den offentlige mening havde hilst Lavr Georgevitch Kornilov velkommen som øverstbefalende, at han, ledsaget af en eksotisk livvagt af tekinzere [Note 30)], kørte gennem den tusindhovedede mængde, at han fra automobilen havde holdt en tordnende tale om nødvendigheden af orden og disciplin. Fremdeles havde Sablin læst den nyvalgte ataman for Don-kosakkerne, Alexei Michailovitch Kaledins værdige proklamation, hvori han på samtlige Don-kosakkers vegne gjorde sig til talsmand for det samme. Så havde endvidere chefen for generalstaben, Michail Vassiljevitch Alexejev talt. Og alle tre havde atter og atter betonet, at der måtte tages ekstraordinære forholdsregler for at gengive arméen den kraft og styrke, som den havde haft under den dobbelthovedede ørn. Korte, skarpe og træffende var også kosakken Pavel Michailovitch Agejevs ord, som, endskønt han var socialist, endnu mere hævede hele forsamlingens patriotiske stemning. I den store Moskvaer-teatersal sad i deres snavsede uniformer de samme folk, som havde solgt deres maskingeværer for en flaske tysk rom, som havde forhindret deres eget artilleri i at skyde, som foran skyttegravene havde fraterniseret mod fjenden.

Ofte forsøgte de fra deres pladser at råbe: "Ikke sandt!" men de havde ikke mængden for sig, og stadig nye talere beskyldte

arméen for forræderi. Bleg og træt talte så endnu Kerenski, men også hans ord var mere en anklage end et forsvar. Moskvaer-forsamlingen forløb dog uden bestemte beslutninger og vakte kun håb om, at Ruslands redningsmand, den russiske revolutions Napoleon: Lavr Georgievitch Kornilov var fundet.

Alt ved ham hidsede russernes indbildningskraft, endog den omstændighed, at han ikke var af ren russisk afstamning, men havde kirgiserblod i sine årer. Netop sådan havde jo også korsikaneren været en blanding. *Ex oriente lux!* Kornilov var født som søn af en simpel kosak, havde lært udmærket på kadetskolen, endt krigsskolen med de bedste vidnesbyrd og havde så gjort en interessant rejse til Pamir-plateauet. Under krigen var han kommet i østrigsk fangenskab og var flygtet på en fantastisk måde. Alt dette havde så megen lighed med Arcole og Ægypten, som grundlagde Napoleons berømmelse. Den gang havde han været Petersborger-garnisonens yndling, denne bande oprørske indbrudstyve. Det havde skaffet ham en stor feltherres ry, og nu talte hele det gode selskab, hele den russiske armé om ham.

Men man talte ganske vist forskelligt om ham.

Officererne og de gamle feltsoldater, som endnu holdt felttogenes ry højt, talte med kærlighed om deres øverstbefalende og ventede af ham genoprettelsen af den gamle disciplin og den gamle orden, arméens genfødsel.

De nye soldater, som hverken havde lært uddannelsen eller sejren på slagmarken at kende, de unge officerer, som ventede de dristigste muligheder af tingenes nyregulering, og som ville tilfredsstille deres ubændige ærgerrighed, talte derimod først sagte, men så ganske åbent om, at Kornilovs tale ikke betød

andet end tilbagevenden til det gamle regimente, til korporalstokken, til godsejernes og kapitalisternes tyranni, til genindførelsen af den forbandede zarisme.

Sablin ville nu personligt prøve avismeddelelsernes sandhed og se, om der virkelig forelå håb om at helbrede arméen. Efter den på Moskvaer-forsamlingen stillede diagnose måtte man jo nu skride til en virkelig helbredelse af sygdommen. Desuden havde han et personligt anliggende at varetage. Han havde nemlig påtaget sig at sørge for Koslovs enke og datter, der, som han vidste, ikke fik den lille pension udbetalt af den nye regering. Derfor havde Sablin besluttet sig til at sætte en betydelig sum fast i deres navn. Også Matznev ville bidrage til det.

Derfor gik Sablin først til ham med Kornilovs navn på læberne og i den faste tro, at Ruslands redning nu måtte komme efter disse vilde eventyr.

"Du tror, at Kornilov vil blive den russiske Napoleon?" sagde Matznev alvorligt, efter at han havde hørt opmærksomt på ham. "Jeg er bange for, at du tager fejl. Han spiller ikke efter de noder, ikke på det instrument, som tager det russiske folks sind fangen. Det russiske folk har haft sine Napoleoner: Stenka Rasin, Kondratschka, Bulavin, Jemjelka Pugatchev, for mig gerne også vore dages store: Michael Rodsjanko, Alexander Ivanovitch Gutchkov og Alexander Fedorovitch Kerenski. Når man holder oprørets fane, er det ligegyldigt, om det sker mod zar Alexei Michailovitch, zar Peter Alexejevitch, kejserinde Jekaterina Alexejevna, kejser Nikolaj Alexandrovitch eller den øjeblikkelige provisoriske regerings pseudonyme selskab og Arbejder- og Soldaterrådet. Men netop dér ligger hunden

begravet. Man må være i stand til også at give folket noget. Det russiske folk er blevet træt af at dø for *honneur et patrie*. Man må derfor byde dem andre slagord, og historien har vist, hvad det er for nogle. Den dristige ataman Stenka skænkede kosakkerne deres særlige forrettigheder, fri skibsfart på Volga og det tidligere persiske gebet om Astrakan, skænkede dem et liv rigt på eventyr og nydelse, for hvilket de gerne gik i døden. Kondratschka holdt dem derimod korporalstokken truende for øjnene: "Jer frie kosakker vil man tvinge ind under et reglement, vil klippe jeres skæg og hår, vil tage jeres jord, vil indsætte godsejeren som vojevod og ødelægge jeres gamle tro." Jemjelka havde tilmed udtænkt et endnu virksommere agitationsmiddel, idet han lovede dem land og frihed. Han medbragte den gyldne gramota [Note 31)] om fordelingen af godsejernes jord, de livegne skænkede han friheden, han tronede på en kirkestol og vadede i blod. For en sådan karl lønnede det sig endnu at gå gennem ild og vand. Og vore dages revolutionshelte forstår det lige så godt: at slå officerer ihjel, at plyndre fredelige indbyggere, at voldtage kvinder, det er ting, som trækker. De vækker rovinstinkterne, og de findes overordentlig udpræget i mennesket. Men hvad er Lavr Georgievitch for en mand? Jeg kender ham fra Petersborg. Han er en god, tapper general. Han vil måske organisere en opstand, en opstand mod dem, der selv var de første, som bragte oprørets ånd ind i folket. Men hvilket slagord har han til sin rådighed? Hvad kan han give folket? Genindførelse af æresbevisninger, styrkelse af kommandomagten! Gør det indtryk på oprørske slaver? Dødsstraffen? Men for at have ret til at straffe med galgen må man være en af Gud kronet zar, må som Peter den Store selv hugge hovedet af de oprørske

strelitzere, eller man må have en Suvorov, der som en blodhund jagede Pugatchev og spærrede ham inde i buret. Men med hvem skal Lavr Georgievitch begynde? Måske med Rodsjanko? Hvem har underskrevet den berygtede befaling nr. 1? Gutchkov. Hvem har skræm arméen og optaget hr. Lenin, den tyske spion? Kerenski. Slå dem ihjel! Må han befale. Og når det så er sket, må han med jernhånd gribe regeringens tøjler og erklære: Den, som ikke straks med hånden til huen udfører mine befalinger vil det gå lige sådan. Men hvad gør han? 'Jeg er revolutionær, jeg står på folkets side.' Ja, men hvis du står på folkets side, hvorfor lader du os så ikke stikke geværet ned i jorden med kolben opad, hvorfor tillader du så ikke, at vi giver tyskerne broderkys og slår godsejerne ihjel? Nej, Sascha! Hvis du søger en Napoleon, så kom til mig i aften klokken syv. Så skal jeg vise dig en rigtig én, som forstår at fiske i rørt vande og ved, hvordan tingene skal gribes an. Du har en gang bebrejdet mig, at vi opsøgte Rasputin hos Ponson. Men nu beder jeg dig endnu en gang: Kom til mig som civil, helst så sjofel som muligt eller klæd dig om hos portneren. Hvis du nemlig kommer som general, vil du måske ikke komme levende ud igen."

"Hvorhen vil du da føre mig?"

"Derhen, hvor den elegante forvorpenhed lever, hvor der stod badekar af onyx og vaser af Sèvres-porcelæn, hvor der blev drevet kvindekultus, hvor den skønne Frina strålede, som forstod at forgude hver mindste del af sit legeme og at gøre et mysterium ud af hver naturlig akt, som forvandlede kynisme til skønhed."

"Meget interessant."

"Ja, der var en gang. Med al min ligegyldighed mod kvindelig skønhed har jeg forstået den kvinde. Men nu vil du ganske vist kun få noget uhyggeligt at se. Kommer du?"

"Ja, jeg skal komme."

30

Den klare augusthimmel blev mørkere. Den nedgående sols sidste røde stråler spejlede sig i vinduesruderne, som om der blussede ild i husene. Nevaen flød mørk gennem Troizki-broen og på dens anden bred hævede den hvide moske sig lyst imod den mørke baggrund. Alexanderparkens skyggefulde linde bevægede sig næppe i aftenvinden, tabte hvert minut mere i form og farve og gik til sidste over i en mørk masse, gennem hvilken den flammende aftenrøde lyste på enkelte steder. I øst var Aftenstjernen allerede gået op. En hellig hemmelighed fuldbyrdedes, for dagen blev til mørk nat.

Pludselig flammede alle elektriske buelamper på Kamennoostrovski-prospektet samtidigt op, og sporvognenes drønen, hestehovenes trampen på asfalten og motorernes surren syntes endnu højere end ellers. Publikum på gaden søgte henimod øerne og derfra videre til Troizki-pladsen. Det fyldte den mere og mere og stimlede så sammen foran den gamle Troizki-kirke, den samme, hvori det russiske senat havde givet zar Peter tilnavnet "den Store" og kaldt ham "Fædrelandets Fader."

Efterårets fugtige brise blæste fra Nevaen. Den lugtede af tørt løv, hestegødning og petroleum.

I de små haver langs med prospektet, lige overfor mindesmærket for matrosen, der giver sit liv for Andreas-flaget og Ruslands ry [Note 32)], blomstrer brogede asters og lilla heliotrop. Foran Krzesinskas [Note 33)] i pompejansk stil byggede marmorpalads stod folket som en tæt mur. Man stimlede sammen på græsplænerne og trampede rundt på dem.

Matroser med blottet bryst og tatoverede hænder, soldater i feltgrå uniform med lappede benklæder og slidte huer, kosakker i elegante engelske frakker og ridebukser med brede, røde striber, unge officerer i almindelig soldateruniform stod i broget virvar sammen med unge, frækt udseende og i skrigende farver klædte kvinder.

Derimellem så man af og til arbejderes mørke slidte kitler og unge folk af intelligensen, som stod på tåspidserne og begærligt anstrengte sig for at se henover mængdens hoveder, man så unge piger, skoledrenge, studenter, en præst i ornat og en tyk købmand. Ind i denne menneskemængde trængte Matznev sig ved firetiden om aftenen, klædt som apache, og Sablin, som bar Petrovs chaufførjakke.

Længere foran lyste pludselig en rød flamme op over mængden og slukkedes igen som en bengalsk flamme.

"Anarkisterne vil nok atter give os en påmindelse, lader det til," sagde en soldat, som stod umiddelbart foran Sablin.

"Ikke anarkisterne, men kommunisterne!" rettede hans nabo ham.

"Lenin vil selv tale," sagde en køn, bredskuldret matros af garde-ekvipagen, som stod i første række.

Matznev tog Sablin ved hånden, trak ham med fremad og spurgte matrosen:

"Sig mig en gang, kammerat, hvem er egentlig Lenin?"

"Lenin? Har De ikke hørt om ham før? Han står da hver dag i bladene. Det er en tysk spion, som kom hertil i en plomberet vogn for at hjælpe tyskerne. Jeg har læst, at han har fået 70 millioner for det af tyskerne."

"Nå, men kan han sådan løbe frit omkring?"

Matrosen bøjede sig hen til Matznev:

"Ja, hvorfor ikke. Nu har vi jo friheden. Enhver kan da gøre, hvad han vil. Men se du selv at finde ud af, hvad der er rigtigt og i orden. I alt fald må der ikke mere findes hemmelige efterkommere af zar-diplomatiet."

"Ja, kammerat, men alligevel går krigen videre, og han er et menneske, som er kommet hertil med fjendens penge fra fjendens land. Tidligere havde man da sikkert hængt ham som spion og forræder."

"Ja," blandede en ung soldat i snavset uniform uden skulderstropper sig i samtalen, "under det gamle regimente var det endnu sådan, at al magt og vilkårlighed herskede. Men nu har vi friheden. Man siger, at han har den rigtige mening om alt og særligt om krigen. Om han er spion eller ej må jo først bevises. Måske bilder man os det kun ind, fordi han er en mand af folket og kæmper for folkets ret. Hvem er De i grunden?"

Matznev svarede ikke.

Røde lamper flammede atter fra husets balkon. Vældige røde faner udrulledes sagte. En gruppe ivrigt diskuterende unge folk trådte fra de indre gemakker ud på balkonen, dels i soldateruniform, dels i arbejderdragt, alle med røde bånd på brystet. De så ud, som om de lige have spist godt til aften og havde fået rigeligt at drikke til. Blandt dem lagde man mærke til en mand med udprægede jødiske ansigtstræk, med sine højtoptrukne øjenbryn, knebelsbart og kindskæg, en ægte Mephisto. Med stolte skridt trådte han noget frem og lagde hænderne overkors på brystet.

"Trotski! Trotski!" råbte enkelte stemmer fra mængden.

"Altid er det jøder! [Note 34)]" sagde én roligt.

"Jøderne er også mennesker," lød det fra mængden.

"Og er ofte klogere end mange russere."

Der opstod bevægelse i gruppen på balkonen, og et lille forvokset menneske trådte helt frem til gelænderet.

"Lenin! Det er Lenin!" løb det gennem mængden.

"Jeg må åbent sige dig, Dshenka," hørte Sablin en halvhøj stemme bag sig, "nu har man virkelig længe nok trukket russerne omkring ved næsen. Husker du endnu, hvad jeg den gang sagde dig om det undergørende madonnabillede fra Kasan, om Serafim fra Sarov [Note 35)]? Nu er det den samme historie med Lenin. Alle ved, at han er kommet fra Tyskland, at han er spion og har modtaget penge. En utrolig gemenhed! Men det elsker det russiske folk. Efter sådanne folk løber det."

Sablin så på den talende.

Det var en køn ung fændrik, hvis ansigt forekom ham bekendt. Men hvor han havde set ham, vidste han i øjeblikket ikke. Ved siden af ham stod en bleg, slank, elegant ung dame, som opmærksomt så på Lenin gennem sin guldlorgnet.

31

Lenin havde ganske korte ben og en uforholdsmæssig lang overkrop med en fremtrædende tyk mave. Hans store skaldede hoved med det lille hæslige ansigt sad på en kort hals. De muntre små øjne, den flade næse over den brede mund kunne akkurat lige så godt have tilhørt en bogholder, skolelærer eller bankmand. Intet ved hans ydre var typisk russisk, og især heller ikke napoleonsk. Sablin mente oven i købet at kunne spore tegn på anormalitet på hans ansigt, når han undertiden smilede idiotisk. Han var en vanskabning i ordets sandeste betydning, et produkt af rent åndeligt arbejde og et roligt, isoleret liv som filosof.

Nu trådte han helt hen til balustraden, støttede armene på den og så længe tavs på mængden, som trængtes tæt under hans fødder.

"Al magt tilhører sovjetterne!" begyndte han omsider sin tale. Han talte på ingen måde formfuldendt, men med hæslig diktion, i korte sætninger og med hyppige gentagelser. Men Sablin fik det indtryk, at denne mand med en idiots stædighed ligesom hamrede sine simple, let forståelige forbrydertanker ind i sine tilhøreres hoved.

"Al magt tilhører sovjetterne," gentog han, "fordi det alene betyder folkets sande herredømme. De ejendomsløse, de fattige, proletariatet tilhører magten. Kapitalisterne har århundreder igennem trykket folket, har udsuget folket til sidste blodsdråbe. Nu er den gengældende retfærdigheds stund kommet. Det, som de ejer, tilhører dem ikke, fordi de har taget det fra andre. Den, som har ejendom, har stjålet den!

Besiddelse er tyveri! Retfærdighed vil først herske på jorden, når ingen mere ejer noget, men når alt tilhører samfundet. Derfor handler de rigtigt, som fratager andre noget, fordi også disse har røvet det. Røv det røvede! Så skal vi nok få sagerne bragt i orden. Deri ligger revolutionens sande dybde."

Mængden lyttede med tilbageholdt åndedræt.

"Samvittighedsnag?" fortsatte Lenin. "Har måske de, som taler til jer om samvittighedsnag, selv samvittighedsnag? Poperne bedrager jer, når de taler om Gud. Regeringen, som hidtil holdt folket i slaveri, og kapitalisterne, som kun udnyttede det, har fundet på religionen. Religionen er opium for folket. Vågn op og forstå omsider, at jeres forgyldte templer er overflødige bygninger! Ned med poperne! De tvinger jer til at tænke på himmelske ting, for at I skal glemme de jordiske og tålmodigt bære jeres åg. Hvad kæmper I i grunden for endnu? Jeg spørger jer, hvorfor? Lider måske ikke den tyske arbejder lige så meget under kapitalismen, sukker ikke også den tyske bonde under junkernes knut? Også ham driver kun den bloddryppende kejser i krigen. Kast geværerne og ræk det arbejdende tyske folk hånden, uden at bryde jer om jeres førere. Hjælp det at styrte Wilhelm, således som I har styrtet den blodige Nikolaus. Fred, frihed og brød bringer sovjetterne og bolsjevismen jer, fordi vi giver folket mere end andre partier. Man forfølger os, fordi vi siger sandheden."

Over hans idiotiske ansigt fløj af og til et satanisk smil.

"Han taler akkurat som antikristen, kammerater," hviskede en ældre arbejder. "Det er frækt og gement at tale sådan om religionen!"

"Død og pine! Sådan noget tør en tysk spion forkynde hér!"

"Rolig kammerat! Han taler om jordspørgsmålet."

"Jorden tilhører jer. Tag den og besid den, vil én hindre jer deri, så kæmp med ham. I, folket, har friheden, har magten til det. Tag jer en regering, som kan hjælpe jer med det, og som ikke lægger sig imellem!"

"Det er jo ligeud en opfordring til brandstiftelse og pogrom," sagde en pænt klædt herre forbavset.

De røde lamper på balkonen flammede snart klarere op, snart brændte de mørkere. Blodige reflekser sprang over Lenins ansigt og skaldede hoved.

"Folket har alle betingelser for at blive lykkeligt. Om én ikke går med folket, går han imod det og må ryddes til side. I må se enklere på hele sagen. Man siger jer: Dødsstraffen er ikke nødvendig! Ja, også vi er imod dødsstraffen, men vi skaffer enhver til side, der stiller sig imod os. Folkets vilje må være hellig for alle, og den, som ikke vil forstå det, behøver heller ikke at leve mere. Menneskeheden gør et stort skridt fremad. Fra statsforfatningen går den over til de arbejdende menneskers internationale samliv. Den, som ikke forstår det, behøver ikke at blive hér, ham må man ekspedere videre. Også vi vil udrydde alle generaler, som tænker på at forlænge krigen, alle godsejere, som længes efter land og livegne, alle industri-udsugere. Jorden tilhører folket, fabrikkerne arbejderne, kapitalen staten og verden den samtlige lidende menneskehed."

De røde lamper slukkedes. Balkonen lå igen i dybt mørke.

"Kammerater!" lød da en ophidset stemme, halvkvalt af tårer. "Er I da rent fra sans og samling? Det er jo en tysk spion! Galgen tilhører han. Han er en forræder mod det russiske rige. Kan I da ikke indse det, kammerater?"

"Hold mund!" – "Ro!" – "Ned med ham!" –

"Ser du," sagde Matznev til Sablin, da de gik, "således går det flere gange hver dag. Nu skilles folkene deroppe og tænder ild på igen, når de har fået kaldt nye mennesker sammen, som så den lille fyr med idiotansigtet igen siger sine sentenser for."

"Og regeringen?"

"Regeringen anbragte først hele dette behagelige selskab, som var sendt dem i plomberede waggoner, i fæstningen, ville holde forhør over dem, men har ladet dem løbe igen på Kerenskis befaling."

"Kerenski? Hvad har han nu ment med det?"

"Partiarbejde. I grunden tilhører de jo alle samme parti, og partiet går selvfølgeligt før fædrelandet."

"Hvad har Lenin egentlig været før?"

"Kom hjem til mig. Jeg skal fortælle dig, hvad man ved om ham."

32

Matznev boede med sin familie i enden af Pusjkingade. Han havde to børn: En dreng på fjorten år og en pige på seks. Men det var ikke hans, det vidste han meget godt. Tidligere havde han og hans kone levet hver i sine værelser, og det var ofte sket, at de ikke havde set hinanden uger igennem. Men siden krigens begyndelse var de atter kommet hinanden nærmere, ja, siden revolutionens udbrud var de oven i købet blevet gode venner. Meget havde den omstændighed bidraget til det, at Manozkov allerede i 1915 var faldet i spidsen for sit regiment. Den gang havde Matznev behandlet hende med ægte kristelig medfølelse og havde trøstet hende ved forstandig og venlig tale. Barbara Dmitrievna var til trods for sine 45 år endnu ungdommelig smuk. Hun var en klog og dannet kvinde.

Synligt glad hilste hun på Sablin.

"Giv os en kop te, Varja."

Sablin undrede sig meget over Matznevs venlige tone, som han tidligere aldrig plejede at anvende overfor sin kone.

De satte sig i spisestuen.

"Ja, for altså at komme tilbage til Lenin. Til en vis grad er han os alle en gåde."

"Undskyld, Ivan Sergejevitch," afbrød hun ham, "vil I tale om politik? Så vil jeg først endnu en gang se efter i sideværelset, om man ikke belurer jer. Mavra har nu tjent hos mig i tyve år, jeg har taget hende til mig som lille pige og har opdraget hende. Men nu lusker hun altid om ved dørene og søger at opsnappe noget for så at angive det til kommissæren. Paul er heller ikke

den samme som tidligere. Han vil ikke bære livré mere. Han siger, det er en slaveuniform."

"Ja, Sascha, folket er ganske forrykt. Men det må det jo blive, når man tyller sådan filosofi på det. For at komme tilbage til Lenin, så taler man meget om ham. I zarmordets år 1881 levede en meget rig grundejer, en typisk burschuj, ved navn Uljanov i Simbirsk. Han havde tre sønner og en datter. Den ældste søn deltog i mordet på zaren og blev dømt til døden. Statsadvokaten erklærede overfor moderen, at man sikkert ville indgive en ansøgning om benådning, hvis hendes søn ville tilstå sin skyld. Ansøgningen blev affattet, men han vægrede sig ved at underskrive den. Aftenen før straffens fuldbyrdelse lod man moderen sammen med den yngre, den gang elleveårige broder, Vladimir, få adgang til den dømtes celle. Hele natten igennem bønfaldt moderen sønnen, lå på knæ og ville trykke ham pennen i hånden. Men sønnen var urokkelig og blev henrettet om morgenen. Denne begivenhed gjorde et frygteligt indtryk på drengen. Han blev næsten sindsforvirret og lukkede sig til for alle andre mennesker. I skolen lærte han godt, men beholdt skinsyg sine kundskaber hos sig selv og bad aldrig en kammerat skrive noget op. Ja, han var hård og ligegyldig overfor andres tårer og lidelser. Da man så senere fandt en forbudt brochure hos ham, blev han vist ud af skolen. Med sin søster rejste han til Schweiz og begyndte at studere Marx, hvis lære han omarbejdede efter russisk smag. Som forfatter gjorde han sig næppe gældende, når man ser bort fra en tarvelig brochure om jordspørgsmålet og en ussel revolutionsavis, hvori han af og til skrev en artikel. Og hans evner som taler – nå, dem kan du jo selv bedømme. I året 1914 rettede så det tyske hemmelige

efterretningsvæsen på sin søgen efter spioner og forrædere sin opmærksomhed på den ærede Vladimir Ilitch, som allerede den gang omgikkes med revolutionstanken og behøvede penge, mange penge til det. Hans tanker faldt i god jord hos den tyske hemmelige central, og han fik den vældige sum af 70 millioner mark, for hvilken han forpligtede sig til at opløse den russiske armé og tvinge Rusland til en separatfred. Og på denne måde kom den forrykte politiske forbryder, denne utopist, spion og forræder hertil med den bestemte hensigt at tilintetgøre Rusland og bringe det i skændsel. Det ved Kerenski og alle hans kumpaner, det ved overkommandoen og forbundsfællerne. Og hvad gør de? Du har selv set det."

"Det er de rene fastelavnsløjer."

"Ja, du har ret, men disse løjer fortsættes stadig med usædvanlig hårdnakkethed. I begyndelsen af dette år overleverede en ildeberygtet Don-kosak sin kommandant til soldaterne, som nær havde revet ham i stykker. Ved undersøgelsen konstateredes det, at fyren havde modtaget penge fra Krzesinskas palæ. Alle undersøgelser om militære revolter førte tilbage til samme kilde. Men Krzesinskas palæ hyller sig fremdeles hver aften ustraffet ind i røde faner og lyspragt og driver ganske åbenlyst sit undermineringsarbejde. Sig mig, Sascha, hvem falder skylden på? På det hemmelige tyske efterretningsvæsen, som i fortvivlet kamp for sit fædreland må bruge den slags forgiftet gas for at forvirre det russiske folks hjerne?"

"Nej," svarede Sablin.

"Jeg vidste, at du ville svare Nej, fordi jeg ved, at du tænker retfærdigt. I krig er alle midler tilladt. Men det ville have været

vort pligt at lamme fjendens kampmidler. Og kan Lenin gøres ansvarlig for at vor armé ruineres? Man kender jo da for nøje den slags typer, kender tilmed hele hans fortid. Nej, skylden har alene vor regering og i allerførste linje Kerenski. Men hør videre. Man fortæller nu, at Lenin overhovedet ikke er Uljanov, at man har sat den virkelige Lenin under lås og slå i Berlin og sendt en anden jøde, ved navn Segall, som ligner ham, herhen. Og dette skal netop være sket, fordi ingen russer er i stand til en så afgrundsdyb gemenhed. Nå, kære ven, til hvilke gemenheder russerne i øvrigt er i stand til lærer os bedst kejser Nikolaus II's såkaldte *frivillige* abdikation og vor *ublodige* store revolution med alle dens tilkæmpelser. Og endnu en anden mystisk version er der i gang om Lenin. Efter den skal hele affæren med de tyske penge være svindel. Lenin skal snarere være et blindt organ i hænderne på det antikristne frimurerforbund, den internationale israelitiske union, som har sat sig til mål at tilintetgøre kristendommen og at bringe hele verden ind under jødedommens herredømme. For hundrede år siden syslede vore forfædre med tallet 666, fordybede sig i Apokalypsen og søgte sporene af Antikrist i Napoleon. Men vi læser derimod Kabbala og efterforsker ægtheden af den zionistiske protokol. Der findes en brochure, som bærer denne titel og er forfattet af en vis Nilus. Det var en julidag. Kort efter en gadekamp slentrede jeg over Litciny-prospektet, hvor der endnu lå lig af faldne kosakker. Da ser jeg en stor samling soldater foran en boghandel, hvor alt er kastet mellem hinanden.

'Hvad er der på færde hér, kammerater?' spørger jeg.

Og en brav landeværnsmand, åbenbart en tidligere betjent, fortæller mig:

'Befaling fra hr. Kerenski til at bortskaffe bogen *Den zionistiske Protokol* af handelen, fordi den er skadelig.'

'Det er altså vor tids pressefrihed!' tænkte jeg. 'Også én af revolutionens rettigheder!'"

33

Næste dag rejste Sablin til det store hovedkvarter i Mogilev, hvor han indtraf tidligt om morgenen og kørte med ruteautomobilen fra banegården til byen.

Hér fandt han alt i løftet stemning. Det var en varm, solbeskinnet dag. En frisk vind drev lammeskyerne foran sig på den blå himmel og susede i de høje popler. Sablin tog først hen til sin bekendt, general Samoilov. På vejen derhen så han, at byen var tæt opfyldt af tropper. En mængde folk drev uvirksomme om på gaderne eller stod i gadedørene. Men i al almindelighed gjorde de et tålelig disciplineret indtryk, ja, mange gjorde med vilje stram honnør. Hér så Sablin for første gang de Kornilovske stormbataljoner, en skrækkelig, upraktisk idé at udtage de bedste folk af alle troppedele og danne nye forbund af dem. Den store masse af hæren tabte derved al holdning og rygrad.

Derfor mødte han en mængde flotte, mest dekorerede underofficerer og godt klædt mandskab med god militær holdning og opvakte ansigter. På armen bar de et lyseblåt skjold med et dødningehoved og påskriften "Kornilov".

Dette mærke stemte Sablin sørgmodig. Det beviste jo al den øverstbefalendes afmagt. Den stabsvagt, som var bestemt til den øverste førers beskyttelse, skulle have været rigt og elegant klædt, smykket med sejrens og ikke dødens emblemer.

En deling tekinzer red forbi på vidunderlige raceheste, med høje pelshuer kækt på hovedet. Med kold foragt så de på soldaterne, som stod trængt sammen op ad husene.

Samoilov boede i et beslaglagt borgerhus. I den store, provinsielt udstyrede dagligstue stod hans seng mellem et flygel og en plyssofa og foran et bord, på hvilket der ved siden af talrige dokumenter, kort og bøger stod et halvtømt teglas omsværmet af fluer. Over alt lå cigaretstumper. Herrens ligegyldighed og oppasserens dovenskab talte ud af alt, hvad man så.

Skønt klokken allerede var 10, var Samoilov endnu ikke færdig med at klæde sig på. I skjorteærmer sad han og skrev noget ned på en telefonblok.

"De må undskylde uordenen, Alexander Nikolajevitch, men nu lever man jo som et svin. Hvad skylder jeg æren?" Samoilov så sig forgæves om efter en tom stol. Da der lå noget på dem alle, tilbød han Sablin sin egen og satte sig på den uredte seng. "Hvorfor kommer De på én gang flyvende her hen?"

"Jeg er på gennemrejse under min orlov og anså det for nødvendigt at melde mig hos den øverstbefalende, som jeg siden hans optræden ved Moskvaer-konferencerne sætter overordentlig højt."

"Nå, De har fået tid til en melding?" sagde Samoilov sarkastisk. "De ved altså ikke noget endnu?"

"Hvad er der sket?"

"Kornilov har lige i en af tusinder af eksemplarer udgivet befaling erklæret Kerenski for en forræder, som ødelægger Rusland."

"Gud være lovet!" udbrød Sablin glædestrålende.

"Vent blot, der er mere endnu. Nu har Kerenski på sin side også erklæret Kornilov for en forræder, en kontrarevolutionær, som på reaktionær vis truer revolutionens rettigheder. Men

begge bebrejder komisk nok hinanden, at de er socialdemokrater."

"Nå, og ...?"

Samoilov så opmærksomt på Sablin med sine kloge øjne.

"Jeg ser, at Deres helteøjne er formørkede. De har endnu ikke opfattet sagen i hele dens omfang. Hvem af de to har ret?"

"Naturligvis Kornilov."

"Rigtigt. Men hvad har han bag sig? Mængden, folket er helt på Kerenskis side. Også alle skurke og spytslikkere, som frygter for at blive stillet op ad en væg, slutter sig til ham. Lige så soldaterne, som sælger deres uniformer på Alexandertorvet, og desertørernes ærefulde kompagni. Alle holder på ham, fordi han er enhver gemenheds forsvarer, fordi han tager generalernes og officerernes bødler under sin beskyttelse, fordi han giver de tyske spioner en varm modtagelse."

"Men hele dette selskab farer til alle sider ved det første velrettede kanonskud."

"Også det har De ret i, Alexander Nikolajevitch. Men hvem vil affyre skuddet? Kornilov er endnu forholdsvis ung, og det faldt mange for brystet, at han ved sit store spring tilsidesatte de traditionelle avancementsregler. I Pskov sidder den gamle Klembovski. Med hvem vil han gå, hvilket kort vil han holde på? Går han med Kornilov truer strikken ham, går han med Kerenski, risikerer han at blive skudt. Så er det ikke usandsynligt, at han vasker sine hænder i uskyld, lader sit soldaterråd komme og gør, hvad det befaler ham? Déri sidder nemlig Voitinski og Stankevitch, begge to gode venner af Kerenski, fremdeles sidder Bontch-Brujevitch der som stabschef, en dygtig karl, og endvidere Deres gode ven

Pestretzov. Han har allerede ganske utvetydigt erklæret: 'Nu har soldaterne magten, og jeg er på Deres side.' Sig mig en gang selv, kan man så regne med Pskov? I Petersborg skal der ganske vist bestå en officersorganisation, som er for Kornilov, men jeg har ingen rigtig tillid til alle disse organisationer. Hvad har han til sin disposition nu i øjeblikket? Det 3. Kavalerikorps Krymov, den kaukasiske indfødte-division og stormbataljonerne. Lad os begynde med de sidste. De har vel allerede set dem?"

"Javel. Men hvorfor har I hængt de smagløse mærker på dem?"

"Det ville være det mindste af det. Men de er ikke pålidelige."

"I hvilken henseende?"

"I en meget simpel. De har nemlig gennem deres delegerede erklæret, at de ikke vil skyde på deres egne landsmænd. Helt pålidelige er i grunden kun turkmenerne. Hør nu videre. Kornilov siger altså i sit opråb: 'Jeg er sibirisk kosak og søn af en bonde,' og så fremdeles. Et ægte demokratisk opråb. Hvad synes De om det?"

"Jeg ved ikke rigtig ..."

"Som man tager det. Det vil jo ikke sige andet end: 'Jeg er jeres lige.' Men det kan mange forstå som: 'Så behøver vi ikke at adlyde.' Efter min opfattelse kan man holde folkene stangen på én bestemt måde, når man nemlig siger til dem: 'De allierede fordrer øjeblikkelig genoprettelse af fronten og truer i benægtende tilfælde med landsættelse af stærke styrker for at skyde hver tiende mand. De forlanger fremdeles Kerenskis afsættelse, fordi han har forrådt sit fædreland.' Det ville vel endnu gøre indtryk. Men Kornilov har ikke studeret folkenes psykologi, og derfor var det ikke noget napoleonisk skridt. Men

man optræder som en Napoleon. Først og fremmest en kanon op foran Smolny-instituttet [Note 36)], og han selv ved siden af! Sådanne ting kan ikke ledes fra arbejdsværelset. Nå, lad os se. Vil De allerede gå?"

"Ja, jeg er befalet til rapport klokken elleve."

"Nå, så Gud være med dem!"

Sablin tog afsked og gik til slottet.

34

På den store trappe op til slottet var der livlig kommen og gåen. Da den øverstbefalende endnu var optaget, måtte Sablin vente i nogen tid. Da kom en officer med et kunstigt ben og forbundet hoved hen til ham, en åbenbart ikke helt normal invalid.

"Jeg kommer lige fra et møde i invalidernes forbund," sagde han. "Vi har enstemmigt besluttet at gå med Kornilov, fordi hans sag er retfærdig og hellig, og fordi han endelig en gang går i brechen for officererne."

Synet af ham og hans ord stemte Sablin sørgmodigt.

"Kornilovs udsigter må alligevel være dårlige," tænkte han, "når endog invaliderne tænker på at beskytte ham. Dårlig er også vor regering, at den ikke sørger for disse stakkels folk, men tvinger dem til at organisere sig. Dårligt er det også, når officererne slutter sig til enkelte soldaterforbund."

Den tjenstgørende adjudant trådte hurtigt ud af sit værelse og henvendte sig til Sablin:

"Den øverstbefalende beder Dem vente blot et minut!"

Han førte Sablin ind i et lille arbejdsværelse, hvori der kun stod to borde og nogle stole. Stabschefen hilste på ham og sagde, at den øverstbefalende lige var gået ud, men at han straks ville komme tilbage. Tavse sad så begge officererne en tid lang overfor hinanden.

Da blev døren revet op, en kraftig mand af middelstørrelse trådte ind med faste, hurtige, resolutte skridt. Han havde et lille, skarpt skåret hoved med tykt sort hår og et lille overskæg. Klart og forskende så hans små, noget mongolsk stillede øjne,

og verdensmandens sikkerhed talte ud af hans bevægelser. Han rakte Sablin hånden og sagde hurtigt:

"Er De for eller imod mig, hr. general?"

"Jeg er med dem, som vil Ruslands frelse og lykke, som vil redde arméen og dens ære. Jeg står på Deres Excellences side."

"Et lykkeligt tilfælde sender Dem til mig. Er De klar over situationen?"

"Endnu meget lidt."

"Jeg har givet befaling til at vedtage den provisoriske regering og påtager mig rigsledelsens svære ansvar for at genoprette ordenen. Krymovs kavalerikorps er i fremrykning mod Petrograd, er måske allerede marcheret ind i hovedstaden. Værsågod at tage derhen. Jeg har brug for Dem dér."

"Foreløbig har vi, Deres Excellence, ingen meldinger om, at Krymov allerede er rykket ind i Petrograd," indskød stabschefen beskedent. "Ville det ikke være rigtigere at sende hr. generalen til Pskov til Klembovski, som har stærkt brug for kraftige folk?"

Kornilov tilkastede stabschefen et kort blik.

"De har ret. Tag til Pskov og meld Dem hos Klembovski. De skal herfra få anvisning på, hvordan De skal forholde Dem hos ham."

"Hvornår befaler De, at jeg skal tage afsted?"

"Straks," svarede Kornilov, rakte Sablin hånden og gav ham derved at forstå, at audiensen var forbi.

"Toget går klokken to," sagde stabschefen. "Jeg vil reservere Dem en plads i hovedkvarterets vogn."

Således kørte Sablin klokken to alene fra Mogilev. Under kørslen beskæftigede tidens spørgsmål hans sind. Den politiske kamp, han nu trådte ind i, forekom ham mere og mere som en

kamp mellem det gode og det onde, som kristendommens kamp med Djævelen. Hvem vil gå af med sejren? Han havde et navn som kavalerifører og havde fuldført så mange heltegerninger under krigen, således gennembruddet ved Kostjuchnovka, som havde grundlagt hans berømmelse og samtidig havde klargjort hans militære dømmekraft. Han gennemgik nu, hvilke kræfter Kornilov kunne råde over til sit tog mod Petrograd. Først var der 1. Don-kosakdivision, så Ussuri-rytterbrigaden, den kaukasiske indfødte-division, det Dagestanske og det Assetiniske rytterregiment, tilsammen 86 eskadroner og sotnier eller omtrent 860 ryttere. Det var kun lidt imod Petersborgs garnisonens 100.000 mand. Men han kendte dens ringe kampevne, og derfor udmalede han sig i sin fantasi, hvordan samtidig de kaukasiske rytterafdelinger en tåget høstmorgen gik frem langs Nevaen ad Schlüsselburger-landevejen, Ussuri-brigaden ad Moskva-landevejen fra Zarskoje Selo og Don-kosakkerne ad Peterhofvejen. Han så, at de flere kilometer lange kolonner udviklede de første sotnier til lava og rykkede langsomt frem. Som et lyn dukkede hovedstaden op for ham med sit vilde virvar på gaderne, med sine soldaterforsamlinger, hvori der blev debatteret, om man skulle rykke ud eller ej, med sine hemmelige officersforbund, som var for Kornilov og nu udgjorde stødgrupper. Og så så han, at rytterafdelingerne galoperede gennem gaderne, så, at Kornilov i en med russiske faner smykket automobil kørte til pladsen foran Vinterpaladset. Det må og skal lykkes, tænkte han.

Iltoget holdt kun på enkelte stationer og kun to-tre minutter ad gangen og kørte så punktligt videre. Vognen vuggede blidt

og regelmæssigt og lullede Sablin i søvn.

Klokken fem vågnede han igen. Det var endnu helt mørkt. Han så ud på det mørke høstlandskab, som var ham så velbekendt fra tidligere manøvrer. Efterhånden begyndte det at blive lyst. Stjernerne slukkedes på den mørke himmel og lyse skyer steg op som dampstriber. Forbi fløj skove i broget, høstligt bladsmykke, store sumpstrækninger med dværgbirke, en stationsby med mange venlige villaer. Endnu for kort siden havde der boet landliggere, som plukkede svampe og bær i skovene, opførte dilettantkomedier, spillede kort om aftenen, læste aviser og ventede på revolutionens store tilkæmpelser.

Efterhånden blev det helt lyst, og den opgående sol kastede sine første, matte efterårsstråler på skovene, sumpene og de tomme marker.

Toget sagtnede sin fart og skumplede over flere vigespor. Til højre og venstre dukkede røde godsvogne op. Gennem de åbne døre så man heste, sadler, kaukasiske kosakker i deres maleriske tjerkeskas og lave pelshuer, flotte dragoner med gule skulderstropper og nye kapper. Ved siden af waggonerne var der livlig trafik. Dér løb folkene med tekedler, vandkrukker og brød, mens andre rakte fulde spande og høknipper ind i vognene.

Sablin forstod ikke rigtig hele sammenhængen. Det var jo de tropper, som Kornilov mente allerede var i Petrograd, og som faktisk lå hér 80 kilometer fra deres bestemmelsessted.

Hele stationen Dno's banegård var fuld af officerer og soldater. Nogle sov på stole, andre sad på bordene, drak te, røg og diskuterede. Også civilpersoner sad imellem dem, passagerer med et planmæssigt tog, som ikke kunne komme

videre. Sablin traf straks flere bekendte, som omringede ham og spurgte ham, hvor han kom fra.

"Fra hovedkvarteret."

"Nå, hvordan er stemningen dér?"

"Stemningen er udmærket, men dér er man af den overbevisning, at I allerede er i Petersborg eller i alt fald i nærheden af den."

"Hvor vil du hen? Ved Vyriza er strækningen afbrudt. Dér ligger ingusjer og tjerkesser og skyder på det fjendtlige infanteri. Vi venter hér, til vejen er fri."

"I venter? Nå, jeg tør ikke tillade mig nogen dom, men I jeres sted var jeg for længst ude af vognene."

"Ja, ser du … De *indfødtes* stemning er glimrende. De vil aldrig lade Kornilov, deres fyrste i stikken. De anser ham i ramme alvor for at være en direkte efterkommer af Muhammed. Men vi har en maskingeværafdeling og en efterretningsdeling, det er russere, og de vil ikke være med. Også de Primorske dragoner vægrer sig ved at køre videre. Nu snakker general K. netop godt for dem. Og fra Krymov har vi slet ingen underretning. Vi har ingen anelse om, hvor Don-kosakkerne er."

"De skal stå ved Luga," mente én.

"Nu er Kerenskis opråb, hvori han erklærer Kornilov for en forræder, Djævelen må vide hvordan, blevet soldaterne bekendt og fordrejer hovedet på dem."

"En køn redelighed!"

35

Dette planløse virvar hvilede hele den derpå følgende nat tungt på Sablins sjæl, mens toget med utallige ophold slæbte sig videre til Pskov. På alle stationer holdt militærtog, og i buelampernes grelle lys så han gnavent og sorgfuldt udseende soldater sidde på paksadler og høknipper i waggonerne. Ofte stod 20-30 folk foran en vogn omkring en soldat eller en banemand og skændtes ophidset om Kornilovs og Kerenskis opråb.

"Kammerater," hørte Sablin fra en sådan gruppe. "Kerenski har ret. Han vil ikke have borgerkrig. Der er udgydt blod nok. Han er talsmand for den uindskrænkede frihed, men Kornilov vil atter føre jer tilbage under korporalstokken, vil, at I atter skal bære herrernes åg."

På et andet sted talte en lille jøde i soldaterkappe til Ussuri-kosakkerne:

"Kerenski og Lenin er ikke enige om, at der må sluttes fred. Det er ikke sandt, at Lenin er tysk spion. Han er snarere en vældig arbejder for proletariatet, for arbejderne og bønderne. Han vil kun befri arméen for kapitalisternes pisk."

Ved en tredje waggon stod en gammel, rank underofficer med tre Georgievskors på brystet.

"Skal vi i stedet for vort helt, Kornilov, tage en jøde til fører? Under ham har vi kæmpet og lidt. Berømmeligt var Rusland, før jøden kom til roret. Der må være orden i arméen, hvis den vil sejre. Andet ønsker Kornilov ikke. Men vi må fremdeles opfylde vor pligt mod fædrelandet."

Disse forskellige henvendelser lod kosakkerne og soldaterne tavse gå hen over hovedet på sig og gennemtænkte selv de begivenheder, som udspilledes for dem. Sablin så straks, at de lige så lidt var så letfængelige som franskmændene, som Kornilov var en Napoleon. Den russiske revolution kunne netop ikke sammenlignes med den franske. Den var ikke andet end en blodig, rå opstand af en stum, dyrisk mængde. –

Sent om natten indtraf han i Pskov. På banegården herskede det samme planløse liv. Da der ikke kunne opdrives nogen droske, gik han hen til stationsforstanderen for telefonisk at bestille en automobil hos armé-overkommandoen. Kommandanten stod omringet af talrige officerer og menige, som dels fordrede kvarter, dels plads, og så forfærdelig træt og overanstrengt ud.

Da han fik øje på Sablin, gled et glad smil over hans blege træk:

"Deres Excellence! Hvor dog skæbnen fører én sammen."

Også Sablin kendte ham igen. Det var jo ritmester Michailitchenko, som han havde dekoreret sammen med Karpov ved Osera.

"Hvad kan jeg tjene Deres Excellence med?"

"Jeg må straks køre til general Klembovski."

"General Klembovski er her ikke mere, Deres Excellence. I går aftes er han taget til Petersborg. På befaling af Kerenski har general Bontch-Brujevitch overtaget kommandoen."

"På Kerenskis befaling?" spurgte Sablin strengt. "Og Kornilov?"

"Er enten arresteret eller forsvundet uden bekendt opholdssted. Vi har slet ingen forbindelse mere med det store

hovedkvarter. General Alexejev er det lykkedes at køre igennem derhen. Faktisk har kommissærerne og soldaterrådene kommandoen. I går har man slået en officer ihjel på vejen, fordi han havde fornærmet soldaterrådet. Man kender morderne, men der sker dem intet. Hver nat venter vi et blodbad mellem officererne."

"Og Krymov?"

"Han var i Luga. Tog så derfra alene til Petersborg på Kerenskis opfordring og blev arresteret. For øvrigt er general Pestretzov, den tidligere øverstkommanderende, her endnu. De tillader måske, at jeg telefonerer til ham og spørger, om Deres Excellence kan blive der natten over? Ellers er det umuligt at finde et kvarter."

Sablin samtykkede. Nu følte han eftervirkningen af tre nætter, tilbragt i toget. Og så måtte han én gang for alle få at vide, hvad der i grunden var på færde for at kunne tage sine beslutninger efter det.

Skønt klokken allerede var to om natten, var Pestretzov endnu ikke gået i seng. Han boede sammen med sin kone i et stort hus ved Velikas bred.

"Å, Sascha, det er dig! Vær velkommen! Du søger et natkvarter, ikke sandt? Bliv dog hos os og fortæl, hvordan du pludselig er blevet forslået herhen. Vent! Nina vil nok bringe os lidt at spise. Hun er oppe endnu."

Foruden Nina Nikolajevna og Pestretzov deltog endnu kun en beskeden ung mand i soldateruniform i aftensmaden. Pestretzov forestillende ham som kommissærens medhjælper. Da de havde spist, fik Pestretzov redt op til Sablin i sit arbejdsværelse, mens talrige soldaterstemmer lød fra

sideværelset. På Sablins spørgsmål om, hvad det skulle betyde, hviskede Pestretzov:

"Det er den vagt, soldaterrådet har givet mig til beskyttelse."

"Er De på sovjetternes eller Kornilovs side?"

Pestretzov trak på skuldrene, lagde pegefingeren på læberne og gik hurtigt ud.

Sablins første tanke var at pakke sine sager sammen og tage videre, men hvorhen?

Over alt i Rusland så det ud som hér, over alt var der ophidsede soldaterhobe. De var rigeligt forsynede med geværer, maskingeværer, kanoner og panservogne. Og på dette hav drev generaler og officerer ubeskyttet om, berøvet deres autoritet. Hvorhen, hvorhen skulle man redde sig for denne grå mængde?

Men legemet fordrede sin ret. Sablin tænkte på de mange andre officerer, som befandt sig i en endnu værre situation, gjorde korsets tegn og lagde sig til at sove.

Han vågnede meget tidligt. Morgensolens stråler faldt gennem det gardinløse vindue. Han klædte sig på og gik ind i spisestuen. Til hans overraskelse sad Pestretzov allerede og drak te og spurgte:

"Hvorhen vil du allerede så tidligt?"

"Spadsere en tur!"

"Så kan vi gå sammen. Min lille kommissær sover endnu, og derfor er jeg fri."

De gik langs Velikaja-bredden. Fra byen lød den Sablin så bekendte trampen af talrige hestehove. Kavaleri var åbenbart på gennemmarch. Og nu så de flere dragoneskadroner, som red ned mod den bro, der førte til Savelitche. De smukke heste, de flotte ryttere med lanserne over skulderen og i baggrunden

Pskovs gamle fæstningsmure, alt dette fyldte Sablins hjerte med vemod.

"Hvor frygteligt, hvor forfærdeligt er nu alt blevet."

"Det er skæbnens tilskikkelse," sagde Pestretzov tørt, "det er der ikke noget at stille op imod."

Dernede flød Velika mørkt afsted, hestetrampet fjernede sig. Den klare himmel lyste over den gamle bys grå tårne, kirker og hvide mure. På den anden side af floden stod hvidstammede birke med guldgult løv i det varme solskin. Dette muntre efterårsbillede stemte Sablin mørkere og vemodigere. Det var ham, som om hans fædreland døde sammen med sommeren, som om også Ruslands ry faldt til jorden sammen med de gule birkeblade, som om hele hans fædreland var dækket med blod, akkurat som de høstlige enge, der var dækket af vand.

"Krymov har skudt sig i Petrograd," hviskede Pestretzov. "Kornilov er blevet arresteret på Kerenskis befaling, som har udnævnt sig selv til øverstbefalende over hær og flåde. Hele Krymovs kavalerikorps har forrådt Kornilov og sendt en delegation til Kerenski. Denne arbejder i tæt forståelse med sovjet. Ja, Sascha, du står ganske alene. Du kan jo risikere det endnu, men hvad skal det til? Når vi faktisk endnu havde Napoleoner, ja, så ville jeg måske også være med. Måske er *de* i det hele taget inde på den rigtige vej?"

"Hvem mener du?" spurgte Sablin træt.

"Det nye Rusland, demokrati, proletariat, sovjet. Fædre forstår jo aldrig børnene. Således forstår vi heller ikke dem."

"Forræderi mod fædrelandet, rømning af stillingerne uden kamp, mord af så mange dygtige og tapre officerer, rov og

plyndring, er det måske den rette vej?" udbrød Sablin harmfuldt.

Pestretzov blev stående med sænket hoved. Den gamle mands ansigt var træt og indfaldent. Foragt og medlidenhed kæmpede i Sablin.

"Vi forstår ikke det nye Rusland, Sascha. Er det da ikke meget muligt, at det store russiske folk kan frembringe mennesker af sit skød, som har evne til at regere riget?"

"Tchejdse, Bronstein og Nachamkes! Det er de folk, det russiske folk har frembragt, og som nu svinger korporalstokken over det. Deres Excellence mærker ikke, at ikke Rusland, men Internationale står bagved sovjet."

"Og alligevel må man gå med dem for i det mindste at redde noget. Går man bort og lader dem råde alene, vil Rusland blive til en fuldkommen ørken," ytrede Pestretzov sørgmodigt.

"Med dem kan man ikke gå. Derfor må man kæmpe imod dem, må besejre dem!"

"En unyttig kamp … I øvrigt er det slet ikke så svært at arbejde sammen med dem. De har også kloge, fornuftige folk i deres rækker."

"De står altså faktisk på disse folks side?"

"Sascha, jeg må tænke på Nina Nikolajevna. Hun er hjælpeløs som et barn."

"Deres Excellence må tilgive, men hér skilles vore veje!"

Sablin vendte sig rask og gik og lod Pestretzov stå alene. Blodet hamrede i hans tindinger af vrede.

"Hvad har gjort folk så modløse?" tænkte han. "Men alligevel er der i Petersborg en stærk officersorganisation, som er rede til at gå med Kornilov." –

Samme aften kørte han videre til Perekalje til sit korps, hvor han fik at vide, at han af Kerenski var frataget kommandoen og befalet til Petersborg.

36

Petrovs lille hus, hvori brødrene Poleshajev havde fundet et tilflugtssted, lå langt borte i guvernementet Novgorod i landsbyen Saposdalovo, som ikke stod på noget kort og bestod af seks huse, som lå ved bredden af en sø. Beboerne beskæftigede sig med fiskeri og jagt, nogle var også med i krigen, men ingen vidste, om de var faldet eller levede endnu et eller andet sted. Der kom aldrig post til Saposdalovo. Det nærmeste postkontor var langt borte, og for øvrigt havde landsbyens gamle mænd og kvinder slet ingen interesse i det, da de jo hverken kunne læse eller skrive. I bondestuerne var der nu som før billeder af kejseren og hans familie. Et ubekræftet rygte om zarens abdikation var en gang trængt frem til landsbyen, men man havde ikke troet på det. Det var vel igen sådan en meddelelse, tyskerne udspredte med hensigt. At der var kommet politi i den nærmest liggende flække, og at der derfor havde vist sig kommissærer og en komité, havde heller ikke bragt dem ud af sindsligevægt. De havde kun besluttet ikke foreløbig at betale skat. Det ville de først igen, når kredsamtmanden personligt kom.

I den lille stue, hvori de to brødre boede, var der fire vinduer. To små med matte ruder vendte ud til søen, hvis bred var bevokset med siv på denne side, mens der på den anden side strakte sig uendelige skove. Den nærmeste chaussé var fem kilometer borte. Ingen af stederne var der så godt som nogen trafik. Rundt om strakte skov og sump sig milevidt.

Til denne fuldstændige afsondrethed fuld af hemmelighedsfulde legender og sagn var brødrene pludselig

blevet forslået fra Petersborg-revolutionens ville larm. Det eneste menneske, de kunne tale med, var Petrovs moder, gamle Darja Iljonischna, men hun var kun sjældent snaksom. Desuden boede der Petrovs femtenårige barfodede niece ved navn Maschutka, men hun var så forfærdelig bange for de fremmede herrer, at hun ofte ikke viste sig dage igennem og gemte sig i loen eller på høloftet.

Ud af automobilen havde man bragt alle de genstande, man havde anskaffet til zarens flugt: En rejsekaffemaskine, teservice, konserves, biskuits, te og kaffe. Disse sager nød brødrene nu i de lange kedsommelige timer. Ofte kom også Darja Iljonischna til te og bragte mælk, smør, friskt bondebrød og saltet fisk med. Med forkærlighed fortalte hun så historien om, at hendes afdøde mand havde opsporet en vældig bjørn, og at kejser Alexander III var kommet derhen for at skyde den.

Sagte summede samovaren og den lille hængelampe udbredte et dæmpet lys, mens de unge mennesker opmærksomt lyttede til den gamles ord. Langsomt og afmålt fortalte hun dem om den gode, gamle tid.

"De kom i syv slæder. Smukke og statelige var de, og man så straks, at de tilhørte Herrens salvede. Han var den gang endnu en ung mand med et rødblondt skæg, som nåede ham til brystet. Han bar kaftan, høje støvler og en kniv i bæltet. Gode hunde bragte han med, og hans jægere holdt råd med min mand om, hvordan man bedst kunne komme bjørnen til livs. De overnattede hos os og drog så ud om morgenen. De havde en kok med sig, som lavede frokost til Hans Majestæt på mit ildsted. Om middagen kom de så tilbage og bragte en bjørn med, der var så stor, at den dækkede det halve af gården.

Kejseren havde selv skudt den, og på hans kaftan var der endnu blodpletter at se. Han var meget tilfreds og forærede min afdøde mand et ur. Det har jeg gemt."

Den gamle gik ind på sit kammer og hentede et sølvur med en stor forgyldt dobbeltørn.

"Tre heste måtte der til at slæbe bjørnen bort, og hestene var først sky. Hundene løb bagefter, og selv red han ligeledes bagefter, så sandt jeg sidder hér. Mere så jeg så ikke til det. Senere kom storfyrst Vladimir Alexandrovitch to gange og skød en bjørn. Men den var ikke så stor som zarens."

Den gamle havde næsten aldrig været ude af landsbyen.

"Da vi giftede os, kørte jeg til Novgorod, men det husker jeg endnu kun dunkelt. Hvorfor skal man også tage bort herfra? Er vor skov ikke netop som Guds rige? Hvad er der dog ikke i vor skov! Dér er fugle af alle slags, spætter, skovskader, stillidser og irisker, og hver af dem har sin rede, sin vane, sin sang. Dér er harer, ræve og losser. Dem ser jeg altid, når jeg samler svampe, og glæder mig over dem. Man må takke Herren oprigtigt for den smukke, dejlige verden."

Udenfor lå skoven i sølvtåge og udbredte en frisk duft af harpiks, lyng og mos.

Mændene og kvinderne i landsbyen var snart kendt med de to unge mennesker.

"Bliv nu her under vor varetægt, I herrer," sagde gamle bedstefader Ilja. "Gud beskytte jer!"

Paul og Nika gik ned til søen og fiskede, skød agerhøns og venlige bønder nikkede til dem og sagde: "De kan roligt gå og spadsere hér, I unge herrer, det gør ingenting."

Og så så de igen det gamle, kære Rusland for sig.

37

Da Paul og Nika lige var stået op en oktobermorgen og sad og drak deres te, trådte Maschutka pludselig ind i deres stue. Hendes forpjuskede hår stak frem under hendes brogede hovedklæde, og hendes sorte øjne lyste i hendes ansigt, som var rødt af den friske morgenluft.

"I herrer! To mænd har spurgt efter Dem i skoven. De må straks være her."

"Hvad var det for mænd?" spurgte begge brødrene som med én mund.

"Det ved jeg ikke. De var tarveligt klædt, men lod dog til at være herrer. Den ene var lige så gammel som jeg, den anden kun en dreng."

Paul og Nika begav sig på vej til skoven, ved hvis kant de så to skikkelser, som åbenbart ventede på dem.

"Min Gud! Jermolov! Er det virkelig dig?" udbrød Nika glad.

"Ja, det er, og det er min broder Mischa."

"Gymnasiast af 6. klasse Michael Jermolov," forestillende den unge mand sig selv med dyb stemme.

"Kom hjem til os. Varm jer og drik te!"

"Går det?" spurgte Mischa ivrigt. "Er der ingen kammerater hér?"

"Ikke en eneste, Gud været lovet. Kun en gammel kone. Hvordan har I egentlig fundet os?"

"Å, ved hjælp af jeres Petrov. Otte gange har jeg været hos ham. Så først troede han, at jeg var besjælet af de bedste hensigter, og at jeg kom i general Sablins ærinde. Han har fortalt mig og så tegnet for mig, hvordan jeg kunne finde jer.

Men jeg ville ikke have fundet jer, hvis vi ikke havde mødt den lille bondepige."

Da de så kom ind i bondestuen, fortsatte den ældste Jermolov:

"Vi har brug for jer! Nu er det jo én jammer! Man må endelig handle en gang!"

"Hvad er der da sket?"

"Har I da ikke hørt om Kornilov?"

"Nej, slet ikke."

"Nå, men først må vi tale om forholdene hjemme hos os. Tatjana Alexandrovna er rejst efter zarfamilien til Tobolsk og har allerede skrevet derfra. Olga Nikolajevna er endnu foreløbig i Zarskoje, men jeg vil råde jer til ved første lejlighed at sende hende til syden, til Krim eller Kaukasus. Jeres fader lever foreløbig endnu i Moskva. General Sablin opholder sig i sit hjem i Petersborg, er kommanderet til Krigsministeriet, men har slet intet at gøre. Ja, det er frygtelige tider!"

"Du må fortælle i rækkefølge, Serjoscha," indskød Mischa.

"Ja, jeg skal holde mig til begivenhederne i kronologisk orden. Den 10. september har chefen for hærledelsen, Kornilov, i en armébefaling erklæret Kerenski for en forræder, har udnævnt sig selv til diktator og har ladet sit kavaleri under Krymovs befaling marchere mod Petersborg."

"Selv var han ikke med?" spurgte brødrene samtidig.

"Nej. Dermed begyndte tragedien. Med vilje eller ved et tilfælde blev hele rytteriet transportvis fordelt på talrige små jernbanestationer, og Kerenski sendte straks en strøm af agitatorer derhen. I Petrograd var det lykkedes vor officersforening at skrabe 100.000 rubler sammen. Med dem

ville vi i det givne øjeblik vinde soldaterne i garnisonen, for at de skulle gå over til Krymovs kavalerikorps."

"Jeg hører også til foreningen," sagde Mischa stolt. "For at opnå det trådte jeg ind i borgervæbningen og fik et østrigsk gevær, men ganske vist med russiske patroner."

"Det almindelige kosakforbund, som oberst Dutov står i spidsen for, sluttede sig også til os," fortsatte den ældste Jermolov sin fortælling, "lovede at ville indvirke på de i Petersborg liggende kosakker, men forlangte penge af os. Pengene forvaltedes af to officerer, hvis navne jeg ikke kender. Den ene var fra generalstaben, helt glatbarberet og revolutionærsindet, boede på *Astoria*. Vi bearbejdede soldaterne. Der stod kun tilbage at fordele pengene."

"Ja, vi gymnasiaster og kadetterne fra Pavlovsk og Zarskoje arbejdede også med," indskød Mischa.

"Vi fik da også at vide, at den *vilde* division [Note 37)] var rykket frem til Vyriza og stod i kamp dér med dele af Petersborg-garnisonen. Vi tog altså straks derhen! Så, at soldaterne slet ingen lyst havde til at kæmpe. Det var altså på tide at skride til fordeling af pengene. Jeg kører til *Astoria* til bemeldte oberst. Han er ikke hjemme. Hele dagen jager jeg rundt, dels til fods, dels i sporvogn for at finde ham. Omsider falder det mig klokken to om natten ind en gang at se efter i Villa Rode og andre fornøjelsessteder. Han tog sig nemlig gerne et glas, vor udvalgte fører."

"Men hvorfor har I dog udsøgt jer sådan en karl?"

"Ja, som det altid går. Han brugte altid store ord, var Georgievsridder og fra generalstaben. Guschtchin hedder han og havde fordrejet hovedet på os alle. Jeg kommer altså til Villa

Rode. Dér sidder han virkelig i muntert selskab, totalt drukken, og hos ham, så vidt jeg kan forstå, et par af Kerenskis hemmelige agenter. Forestil dig: Ude ved Vyriza er spændingen på det højeste, junkerne fra krigsskolen venter kun på befaling til at slå løs. Jeg giver ham et tegn og taler med ham. Han rejser sig og brøler: "Vrøvl. Fortæl bare ingen røverhistorier! Leve den russiske revolution! Drik med os og vær gemytlig!" Jeg kan se, at festen har kostet tusinder, vore tusinder, som vi havde samlet til opstanden og den tanke falder mig ind: Rusland skal altså alligevel gå til grunde, når drukkenbolte og tyve tilintetgør den gode sag! – Næste dag går jeg på Litciny-prospektet og ser, at soldater standser en automobil. Deri sidder en bleg Don-kosakofficer af 13. Regiment. Jeg træder derhen, viser min legitimation for, at jeg hører til borger? Væbningen, og siger til soldaterne, at jeg skal bringe ham til politivagten. De tror det også, og jeg sætter mig ved siden af ham i automobilen. Jeg spørger ham, om han tilhører Kornilovs parti og siger ham, at jeg skal bringe ham, hvorhen han vil. Han svarer efter nogen tøven, at han vil til general Krymov. Vi søger ham og finder ham tilslut hos Kerenski. Bleg, med store sveddråber på panden kommer generalen netop ud af Kerenskis værelse og siger: 'Giv mig et glas vand. På et hængende hår var jeg ved at slå den skurk ned.' Don-kosakken og jeg siger som med én mund: 'Skade, at De ikke gjorde det, hr. general!' Så går de begge sammen derfra, og om aftenen hører jeg, at Krymov har skudt sig. Mens han var hos Kerenski, har denne i hans nærværelse forfremmet oprørske delegerede fra hans korps til officerer. Så blev Kornilov arresteret og Kerenski øverstbefalende. Jeg tænkte først, at der ville udbryde en ny opstand, og at tropperne ved

fronten ville nægte ham lydighed, men noget sådant skete ikke. Tværtimod, generaler kørte i rækker op foran Vinterpaladset, og da jeg spurgte de vagthavende junkere, hvad det skulle betyde, svarede de mig: 'Det er lutter nye folk, som vil have korps og divisioner ved fronten og vil forsikre Kerenski om deres hengivenhed.' Så blev alt stille i Petersborg, lige som der lå et lig i sideværelset. Vort distrikt fik den unge oberst Polkovnikov, som jeg blev ordonnansofficer hos. Snart så jeg, at alle rapporter afgik i to udfærdigelser: Én til Kerenski, og én til de tyske spioner, Lenin og Trotski. Det er da utvivlsomt fædrelandsforræderi, tænkte jeg.

I det store Arbejder- og Soldaterråd kendte jeg flere officerer, som i sin tid havde arresteret general Sablin: Osjotrov, Haiduck og Schloszberg, den ene en større skurk end den anden. Jeg ville nu konstatere, om de fyre faktisk stod i forbindelse med tyskerne. Jeg skaffede mig autorisation til det hos det almindelige kosakforbund og sluttede mig til Osjotrov, som jeg endnu anså for den anstændigste, fordi han var russer. Jeg talte med ham om tidligere dage, da de havde revet epauletterne af os og spurgte ham ligefrem, hvorfor de i grunden havde gjort det, om de på den måde ville arbejde sammen med tyskerne. 'Hvor vil De hen?' sagde han uskyldigt. 'Det har vi ikke tænkt på. Vi er bolsjevikker og vil hidføre verdensrevolutionen. Hør dog en gang, hvad Lenin selv siger: Først slår vi alting i stykker, og så bygger vi det op igen, så at alle mennesker bliver lykkelige. Hver vil få sit hus, sin jord, sit kvæg, alle vil blive mætte og fri! 'Men hvornår vil I begynde med at slå i stykker?' spurgte jeg ham. 'I slutningen af oktober. Til den tid vil vi også have kosakkerne så vidt, at vi kan hugge det sidste hoved af

modrevolutionens hydra.' Og så spurgte han mig, om jeg ikke også ville blive bolsjevik. Jeg svarede ham: "Med fornøjelse!" og bad ham undervise mig. Så gik jeg regelmæssigt til ham og fik at vide, at bolsjevikkerne ville arrestere den provisoriske regering. Det drejer sig jo ikke mere om Kerenskis person, men kun om ikke at tillade, at bolsjevikkerne kommer til roret, fordi det betyder Ruslands undergang. Enhver, som slutter sig til os, er velkommen. Krigsskoleeleverne er på vor side, vi håber, at også regimenterne Volhynien og Preobrachensk og arbejderne fra Putilov-værkerne vil være med os."

"Men hvorfor vil I så kæmpe?"

"For Rusland."

"Men under Kerenski vil Rusland ligeledes gå til grunde."

"Lad os lade Kerenski helt ud af spillet. Den eneste parole må være: Mod bolsjevikkerne!"

"Vi er rede," sagde Paul og Nika.

"Vi vil hvile os lidt ud hos jer. I nat går vi så til banen og i morgen tidlig er vi så i Petrograd. Hvis det blot ikke allerede er for sent."

38

Oktoberdagen gik allerede tidligt til ende. Tæt tåge lå over sneen, og fugtighed steg op fra den mørke skov. Skønt de først skulle bryde op klokken ni om aftenen, sad de allerede klokken seks fiks og færdig i den mørke bondestue. Gennem de mørke ruder så man kun en lysere stribe himmel og Aftenstjernen lyse. Tavse sad de unge mennesker der. Af og til vekslede de korte spørgsmål og svar. Alle de blodige, frygtelige oplevelser, krigen og revolutionen havde bragt dem, var for et øjeblik glemt, og de var igen rigtig unge, naive mennesker, som kun havde så lidt fortid at bære på, og derfor havde så meget mere at vente af fremtiden.

"Jeg har for kort tid siden læst hos Tolstoj," sagde den ældste Jermolov, "at Natascha og Nikolaj Rostov og Sonja tænker over deres foregående liv i adventstiden på deres gamle gods. Månen lyser ind i værelset, udenfor er klingende frost og dyb sne, men frem for deres øjne dukker fredelige, gode episoder fra deres barndom op."

"Ja, det husker jeg," sagde Paul. "Hvordan kommer du på det?"

"Jeg kom til at tænke på det. Vi har næppe endnu sådanne erindringer. Det må der varme og velbefindende til."

"Nej," indskød Mischa, "jeg tænker netop på, da jeg endnu var i sjette klasse. Vinduerne stod vidt åbent, og ude i forårssolskinnet så man den store skolegård og bagved en have med store linde og ege, som netop dækkedes med det første grønne. Jeg sprang ned ad trappen forbi første klasse. Og

derinde sang de netop i kor en gammel salme. Alt det var så smukt, så vidunderligt smukt."

"Men det er igen noget helt andet end hos Tolstoj. Dér havde de tre fælles familieerindringer."

"Husker du endnu, Nika," sagde Paul, "at vi sammen med Olga samlede alle mulige mærkeligt formede rødder, at vi lavede små bure og satte rødderne ind i dem? Det var vor zoologiske have. Du kom og spurgte, hvad det var for dyr. Og husker du endnu, at Kolja Sablin spurgte: Hvorfor er det en kamel?"

"Jeg husker det ganske tydeligt. Mindes du også, at jeg og Tanja klædte os ud som marquis og marquise. Den gang levede mama endnu, stillede os op på bordet, da gæsterne kom og forsikrede dem, at vi var hendes dukker, som hun legede med. Husker du endnu Tanjas moder? Hun syntes mig så vidunderlig stor og eventyrlig smuk. Vi var jo også rige, men da vi første gang kom til Sablins, troede vi at være kommet ind i et fortryllet slot."

"Ja, ja, og kusine Tata kaldte hun altid fru baronesse."

"Alt det er forbi, forbi."

"Ja, det var dejligt før krigen."

"Og husker du endnu Mignon Latyschov? Vi kaldte hende Mignon, fordi hun altid sang *Connais tu le pays* [Note 38)] så smukt."

"Javel. Jeg traf hende nu i foråret i Pavlovsk, og da spurgte hun mig, om jeg bekendte mig til den frie kærlighed. Hun var omtrent 35 år gammel og endnu ret køn. Da jeg tav, fortalte hun mig, at hun havde lært en vidunderlig smuk matros at kende, som hun ville male som Apollo."

"Hvorfor netop en matros?" spurgte Nika.

"Det er nu højeste mode. Det er heltene, kvinderne løber efter. Du ved da, hvordan de løb efter Kerenski?"

Efterhånden gik samtalen atter over til nutiden med dens skrækkelige mord og gemenheder.

Darja Iljonischna trådte ind i stuen med den dampende samovar og spurgte:

"Hvorfor sidder I herrer hér i mørket? Jeg skal bringe jer lampen. Hér stiller jeg teen. Jeg har også bagt kager til jer til rejsen. I Petersborg får I næppe noget at spise. Så tag hellere et ordentligt forråd med."

Da lampen nu brændte, og tevandet kogte, var fortidens glade minder forsvundet. De tænkte igen på alt det, som forestod dem i hovedstaden.

"Hvor skal vi først gå hen?" spurgte Nika.

"Vi vil se. Hvis alt er roligt, så vel først hjem til Sablin. Vi vil hente råd hos ham og så gå til Kosakforbundet i Snamenskaja."

"Jeg tænker mig sagen således," sagde Mischa. "Vi lejer en bande på tyve fyre med håndgranater og vinder så en 50 rødgardister for os. Så trænger vi ind i Arbejder- og Soldaterrådets mødesal, netop når Lenin taler og kaster håndgranater ind i forsamlingen. Det må lykkes."

"Jeg tror ikke på rødgardisterne," sagde den ældste Jermolov. "De går ikke med og kan ødelægge hele sagen."

"Fyre som Osjotrov går med."

"Nej, Osjotrov må man lave helt om. Han er overbevist bolsjevik og vil sige: 'Under zarherredømmet var jeg officersrepræsentant og søn af en droskekusk. Men når vi kommer til magten, bliver jeg husejer i Zarskoje Selo.' Hvad vil du så vinde ham med?"

"Man skaffer ham huset, hvis han går med os."

"Nej, så får man ikke bugt med Arbejderrådet," afbrød den ældste Jermolov samtalen.

Klokken ni om aftenen rejste alle sig.

"Skal vi hilse din søn?" spurgte Nika den gamle ved afskeden.

"Ja, hils ham rigtigt hjerteligt, men fordrej nu ikke helt hovedet på ham. Det er den eneste af mine børn, jeg har tilbage." Så fortsatte hun sagte: "Ja, når det var for zaren, ville jeg også gerne ofre ham, fordi Gud vil det således. Nå, Herren beskytte jer! Maschutka vil følge jer til vejen, ellers finder I den ikke."

"Er Maschutka ikke bange?"

"Hvorfor? Hun er jo født i skoven. Er du færdig, Mascha?"

"Jeg kommer straks, tante," lød hendes klare stemme, og dér stod hun allerede med et stort hovedklæde og bondestøvler og en fakkel i hånden.

"Lad os gå, I herrer," sagde hun venligt.

"Lad os sætte os lidt endnu efter god gammel russisk skik," sagde Darja Iljinischna.

Endnu en gang satte de sig tavse på bænken ved væggen, rejste sig så samtidig og gik. I døren løftede den gamle sin rynkede, tørre hånd velsignende over dem, græd, uden at vide hvorfor, og hviskede: "Kristus være med jer!"

39

Ved Zarskoje Selo var en fægtning i gang. Soldaterne af den derværende garnison løb skarevis til banegården, trængte ind i de tomme waggoner og forlangte straks at blive befordret til Petersborg. Tæt ved den lille by lå en tynd skyttelinje Don-kosakker, som ganske vist gik med Kerenski, men hadede ham på bunden af deres sjæl. I kasernerne fandt soldaterforsamlinger sted, og det tilbageblevne mandskab fattede den beslutning hverken at gå med Kerenski eller Lenin. Men i al almindelighed var det klart, at det netop ville gå med den, som var den stærkeste. Brødrene Poleshajev og Jermolov var ligeledes på banegården og indså snart, at det var umuligt at komme med toget. De besluttede derfor at gå til fods til Petersborg. På Alexandrovska-banegården traf de matroser og bevæbnede arbejdere: dele af den røde garde. Enkelte skud lyste op, som i den klare efterårsdags aftenmørke så ud som små gule ildstråler. Kosakkerne rykkede frem mod Alexandrovska.

Brødrene gik videre ad chausséen. Hele landsbyen Podgornoje-Pulkovo var klart oplyst. Alle bondehusene var fulde af matroser og rødgardister. De havde jaget bønderne ud og lod dem grave skyttegrave på Pulkover-bjerget. I bælgmørk nat kom de så til Srednaja Rogatka. Også hér brændte endnu lys i næsten alle huse. Skønt Petersborg kun var fire kilometer borte, herskede der endnu usædvanlig stilhed hér.

Mischa trådte hen til et bondehus og så igennem vinduet. I sin sorte civilkappe og sin gymnasiasthue uden de brogede striber lignede han en rigtig rødgardist. Han vendte sig om og hviskede:

"Ved Gud! Sabaikin er derinde!"

"Hvem er det?" spurgte Nika.

"Også en gymnasiast, et år ældre end jeg. Hans moder sælger æbler på Sagorodny-prospektet. En gennemført skurk, men alligevel en fiks fyr."

"Er han alene?"

"Ih nej. Tyve arbejdere sidder omkring ham. Rødgardister. De er tæt behængt med patronbælter, akkurat som børn, der leger soldater. Lad os gå ind. Vi siger, at vi også tilhører den røde garde."

"For mig gerne. Vi kan jo måske spionere noget ud."

Bondestuen var stuvende fuld af folk. I loftet brændte en lampe svagt. Rødgardisterne, mest unge arbejdere, sad på bænke og stole og drak te. Et stort stykke bondebrød lå på bordet foran dem.

"God aften, kammerater," sagde Mischa. "Kender du mig endnu, Sabaikin?"

"Å, vær velkommen, Jermolov!"

"Det er min broder, og dette her er også kammerater."

"Hvor kommer I fra?" spurgte en arbejder mistroisk.

"Fra Zarskoje. Vi er udsendt fra Petersborg for at søge oplysninger om situationen dér."

"Hvordan står det til i Zarskoje?" spurgte flere stemmer.

"Kosakkerne har taget den."

"Nej, hvad siger du!"

"Jeg sagde jer jo, at det ville gå sådan," sagde en arbejder med et godmodigt russisk bondeansigt. "Er Kerenski dér?"

"Hverken dér eller i Gatschina!"

"Nej, er det muligt? Så har soldaterne rømmet den."

"Soldaterne går alle tilbage. Matroserne står i kamp ved Alexandrovska."

"Er kosakkerne stærke?"

"Det ved vi ikke. Der skal være 10.000 mand. Hvor mange tropper står der i Petersborg?"

"Djævelen må vide, hvad det i grunden skal betyde alt sammen," sagde Sabaikin. "Folket forlangte, at hele magten skulle gå over til sovjet, at altså Lenin og aktionsudvalget skulle tage regeringsmagten i deres hænder. Man har givet folket følgende løfter: øjeblikkelig telegrafisk fredsslutning og hjemsendelse af hæren, jorden til bønderne, fabrikker og banker bliver socialiseret og overgivet til folket, den lovgivende forsamling bliver indkaldt. – Så rykkede kammeraterne frem foran Vinterpaladset for at skaffe disse fordringer gyldighed. Men der havde regeringen barrikaderet sig og opstillet maskingeværer. Krigsskoleeleverne og kvindebataljonen holdt vagt dér."

"Vi var der selv med arbejderne."

"Når blot én ville sige os, hvor egentlig vor ret ligger," sagde en ældre arbejder. "Men nogle mener, at Lenin er en tysk spion. – Det forstår jeg ikke. Hvorfor sætter man ham så ikke fast? Men så siger igen Viktor Michailitch Tchernov, at det ikke er sandt. Lenin er en anstændig fyr, Kerenski står helt på hans side. Og så kom vi hen foran slottet og så, at det var bevogtet af junkere og fruentimmere, mens soldaterne var indelukket på kasernen. Nu har Kerenski begivet sig til armeen for at trække tropper sammen mod Lenin. Men hvem følger ham? Udelukkende kosakkerne. Derfor er jeg kommet til den overbevisning, at Lenin og bolsjevikkerne alene tager sig

oprigtigt af folkets sag, og at man må gå med dem, ikke imod dem."

"Når blot én ville oplyse os!" sagde en anden rødgardist og så sig om i kredsen med et sørgmodigt blik. "Vi er uvidende folk. Knap var zaren borte, så kom forvirringen. Snart hed det *Lvov*, snart *Kerenski*, snart *Lenin*. Og den ene skældte ud over den anden."

"Nej, kammerater, det er nok det rigtige, at magten må tilhøre sovjet."

"Ja, det kan godt være, kammerater. Men for nylig var jeg i Smolny-instituttet. Dér sidder kun jøder, tyskere og letter. Med min bedste vilje har jeg ikke kunnet se én russer dér."

Mischa rejste sig for at tage afsked.

"Hvor vil du hen, Jermolov?" spurgte Sabaikin.

"Jeg må bringe en rapport til Pulkover-bjerget."

Ingen hindrede dem i at gå. De gik videre ad chausséen, som snart efter gik over i en snavset forstadsgade. Kort før triumfbuen bøjede de af til højre, drejede af gennem gader og nåede ad kendte veje ind i det indre af byen. Det var en lys, stjerneklar nat. I byen herskede dødsstilhed. Det elektriske lys brændte kun i centrum, hvorfra der fra tid til anden faldt enkelte skud. Efter at de var steget over to gærder og var gået over flere gårde, nåede de endelig ind i en snavset, brolagt gade, som de kendte som Borovaja.

De rådslog en kort tid om, hvilken vej de nu skulle slå ind på. Paul foreslog at gå gennem Rasjesshaja, Tchernyszevgade til Gorochovaja for så vidt muligt at undgå de i nærheden af kasernen stående feltvagter.

De andre billigede det.

Petersborg var som uddød. Alle vinduer var mørke, kun af og til så man en evig lampes matgrønne eller røde skær gennem et vindue. På gaderne sås ingen steder borgervæbningsmænd, da arbejderne havde fået dem afskaffet. Men ikke desto mindre følte man, at byen ikke sov, men i spændt ophidselse ventede på, hvad der ville foregå på gaderne. Bag gadedørene hørte man hviskende stemmer. Man ventede befrielsen.

Kun i Ligovka-gade var to huse oplyst så klart som dagen. Gult lys faldt gennem de halvåbne skodder. En flok omkringdrivende matroser bankede på den låsede gadedør. Oppefra klang et kvindfolks hysteriske latter og høje skældsord gennem et åbentstående vindue. Nogle drosker holdt midt på gaden, og soldaterne holdt hestene ved tøjlerne.

På Rasjesshaja brændte ligeledes lys i knejperne og biografteatrene, og hobe af soldater stod foran dem. De unge mennesker gik nu gennem Kolomenskaja og Jamskaja til Ivanovskaja og over den tomme Borodinskaja til Fontanka. Ved træbroen foran "Det lille Teater" stod en rødgardist på post, men vovede ikke at standse de fire håndfaste karle og uanfægtet kom de til Apraxiner Hof. Også hér kom de uden at blive standset forbi, da vagterne, som patruljerede frem og tilbage, var synligt glade over, at der ikke skete dem selv noget.

Men på "Sten-broen" blev de standset. Den ældste Jermolov mærkede imidlertid straks, at vagtposterne ikke havde nogen nøjagtig instruktion og indskrænkede sig til at undersøge lommer og våben, hvorved Mischas pung og Pauls cigaretetui gik tabt.

På Morskaja brændte buelamperne. Ved deres skin bemærkede de en stor hob matroser og rødgardister på

Mariapladsen. Man fortalte dem, at der var blevet kæmpet her i dag, og at den røde garde efter heftig modstand havde bemægtiget sig Hovedtelegrafkontoret. Da de atter gik videre blev de på ny gentagne gange standset, men klarede sig altid ved at sige, at de stod på sovjetpartiets side.

På det svagt oplyste Nevski-prospekt faldt enkelte skud. Dér holdt flere lastautomobiler i skæret af brændende fakler. Også fra Vinterpaladset skød man. Kuglerne susede pibende langs gaden og slog med en kort skarp tone mod asfalten. Rødgardister søgte dækning, idet de trykkede sig tæt op mod husenes vægge.

"Hej, kammerater, hvor skal I hen?" hørte de nu råb fra begge sider.

"Gode venner!" råbte Paul.

"Så gå ikke videre! Dér står krigsskoleeleverne."

"Nu i et spring til paladset!" hviskede Nika. De tre andre nikkede samtykkende.

"Holdt!" råbte en rødgardist og sprang fra siden ud fra en gadedør, men i samme øjeblik peb en kugle forbi, og han forsvandt straks igen i sit sikre skjul. Nu begyndte brødrene at løbe over pladsen til paladset, alt hvad de kunne.

Der faldt skud fra Alexandra-haven og fra Moika. Ovenfra knitrede et maskingevær. Men uforstyrret løb de videre henimod den høje, mørke bygning med sin store jernport. Foran den lå en død krigsskoleelev i grå soldaterkappe. Kuglerne slog klirrende mod porten.

"Luk os ind! Luk os ind!" råbte den ældste Jermolov åndeløst.

En lille port åbnedes og de smuttede igennem ind i den store gård, hvor omtrent tyve krigsskoleelever sad omkring et stort

bål. Nysgerrigt omringede de de nyankomne.

40

"Hvor er Kerenski med kosakkerne?" var fændrikkernes første spørgsmål. På den dygtighed, hvormed de unge mennesker havde gennemført deres gerning, havde de straks set, at det var deres folk.

Brødrene satte sig på den store trappes trin og begyndte at fortælle alt det, de havde set og hørt. De fortav heller ikke det ugunstige og berettede, at kosakkerne kun var mindre end 1000 mand stærke, at de ventede på yderligere understøttelse, som sandsynligvis ikke kom, at de ikke mere havde stor tillid til Kerenski og satte hele deres lid til, at Petersborger-garnisonen gik over på deres side.

"Å, vore soldater er jo helt igennem krystere og skurke!" sagde en sekstenårig ung mand, næsten endnu kun en dreng, med et udtryk af forbitrelse i de trætte øjne. "Ikke for aldrig går de ud af deres kaserner og er rede til at anerkende Kerenski, Lenin, tyskerne, bolsjevikkerne, måske selve Djævelen som regeringsmagt, når de blot ikke selv har noget at gøre med det, men kan tygge solsikkefrø og gå i biografen!"

"Og ligesådan er de såkaldte kosakker," ytrede en anden ung fændrik med sort overskæg, "de tager flotte uniformer på, formøbler deres penge og spørger ikke, hvor det kommer fra."

"Fordømte forrædere!"

"Men den værste skandale er, at ingen vil give en befaling. Kerenski er borte, og de ministre, som er blevet her, gør aldeles ikke noget."

"Og for sådanne ministre skal man lade sig slå ihjel! Det har vi sandelig ingen lyst til."

"Man siger, at de har samlet værkførerne i byparlamentet. Måske kan de finde ud af noget fornuftigt."

"De vil tale og tale og så skilles igen."

"Har I hørt, hvad den fangne arbejder har fortalt? Han siger: I kender endnu ikke Lenin og Trotski. De vil opstille en elektrisk guillotine ved Alexandersøjlen og hugge hovedet af enhver, som er imod dem."

"Hør op, Wagner. Det kan allerede være galt nok."

"Ja, men i dag hed det sig da, at de havde fanget tredive fændrikker fra Vladimir-skolen, straks havde stillet dem op ad et gærde og skudt dem. Vertunov har set det fra et vindue. Så pakkede de ligene som brændestykker på en lastautomobil og kørte dem et eller andet sted hen."

"Jeg tror, du får nerver, Wagner!"

"Kan jeg få lidt ild hos de herrer fændrikker?" spurgte en omtrent 25-årig pige og trådte hen til de samtalendes kreds. Over sin kjole bar hun en uniformskappe med bælte og patrontaske.

"Værsågod, frøken Leni, tag plads."

"Jeg har ikke tid til at snakke med Dem, mine herrer."

Hun tog en brand og smuttede igen tilbage over gården med den.

"De røde har dræbt mange af dem," sagde den sortskæggede fændrik og pegede på hende.

"Slås de da godt?" spurgte Paul.

"Det har jeg ikke anelse om," svarede den sortskæggede og trak på skuldrene.

Krigsskoleelevernes livlige samtale forstummede efterhånden. Den første dæmrings blege skær lagde sig over

gården. Haveanlæggenes få buskadser, skilderhuset foran hovedvagten og glasgalleriet aftegnede sig tydeligere. Stjernerne slukkedes, og den grå himmel over gårdens smalle firkant blev stadig blegere.

"De herrer tillidsmænd til rådslagning!" råbte én fra hovedvagten og trådte igen ind i slottet, idet han slog glasdøren i efter sig.

To fændrikker rejste sig og fulgte ham.

Nika sad noget afsides og betragtede derfra fændrikkerne, som sad om det brændende bål. Deres ansigter var trætte og slappe efter den gennemvågede nat. En køn fændrik med en pigeagtig slank krop lå og sov på trappen. Ved siden af ham sad han med det sorte skæg og snorkede. Den blege Wagner sad i en lænestol, som han havde hentet ud af paladset, og så sørgmodigt mod himlen med sine blå øjne med de dybe skygger. Da han lagde mærke til, at Nika betragtede ham, gik han hen til ham og sagde med grådkvalt stemme:

"Denne affære hér forekommer mig ganske håbløs. Vi er næppe 400 mand, har få patroner og ingen forbindelse med omverdenen. Den 7. november er Kerenski lusket af, i dag vil Polkovnikov knibe uden om eller forråde os. Og hvad sker så med os? *Aurora* er løbet ind i Nevaen og har allerede afgivet flere skud mod byen. To fuldtræffere, og der er ikke sten på sten tilbage af paladset."

"Ja, men hvad skal man da gøre? Kapitulere kan vi da ikke."

"Overgivelse er umulig. De ville skyde os alle eller pine os til døde. Vertunov fortalte endnu mere om den sidste skydning af fændrikkerne. En moder kastede sig på jorden foran de røde og bad for sin søns liv. Så havde en rødgardist råbt til hende: "Nu

skal du med det samme få at se din søn krepere!" Så jog han for moderens øjne den ene kugle efter den anden i ham, mens hun lå foran i snavset og omklamrede hans knæ. Hvad kan man vente sig af sådanne dyr?"

"Man må kæmpe til sidste mand."

"Ja, jeg forstår. De har utvivlsomt ret. Men for hvem skal man dø, når man dog har sit liv så kært? For Schingarev og Kokoschkin eller måske for Kerenski og Tchernov? De taler så meget om Rusland, men forstår det alligevel ikke. Ak, livet er så smukt! Jeg drømte om krigsberømmelse og heltegerninger: Tyskerne slået! Og vi vendte tilbage som sejrherrer, omjublet af folket, som strøede blomster for os. Jeg har en moder, en søster og en broder. Med hvilken ret vil man tage mig fra dem? Hvem skal jeg lade mit liv for?"

"For Rusland," svarede Nika og trykkede hans hånd fast.

"For Rusland … Ja, men uden zaren findes intet Rusland."

Wagner gik med sænket hoved hen til det sparsomme haveanlæg. Det forekom Nika, at han græd. –

En klar novemberdag brød frem.

41

Fra den tidlige morgen begyndte kampen på ny, og efterhånden blev det forsvarerne klart, at de i længden ikke ville kunne holde sig uden hjælp ude fra, uden hjælp af Petersborger-garnisonen, uden yderligere indrykning af tropper i byen. De klatrede op på taget og holdt længselsfuldt udkig, men alt vedblev at være stille. Kosakkerne lod ikke høre fra sig. Nogle dumdristige unge mænd fattede den beslutning at slå sig igennem og at bringe en melding om situationen til Zarskoje Selo. I slottets korridorer og sale vrimlede det af krigsskoleelever og medlemmer af Kvindebataljonen. Af og til lød en svær drønen i ikke alt for stor frastand, vinduesruderne klirrede og et vældigt, skarpt brag angav, at en granat fra *Aurora* var slået ned. Men bevidstheden om ikke selv at have noget artilleri, virkede lammende på Vinterpaladsets forsvareres mod.

Hyppigt fo'r en kugle fra de rundt om paladset opstillede maskingeværer gennem vinduerne ind i værelserne og salene og knuste krystallysekronernes prismer. I en korridor fik en fændrik benet knust. Man bragte ham stønnende ind i operationsstuen. Ministrene blev allerede meget nervøse og talte om, at yderligere modstand var unyttig. Telefonen fungerede ikke mere, og vilde rygter bredte sig for straks at give plads for endnu vildere. Den uafbrudte maskingevær- og geværild udefra, i forbindelse med de fysiske følger af flere gennemvågede nætter, forventningen om døden og slottets uhyggelige gamle overleveringer, alt dette forøgede forsvarernes nervøsitet. Forplejningen var tilmed stærkt på retur, og hvis ikke kurve med brød og anden mad på mystisk

måde var kommet ind i slottet, ville forsvarerne have lidt sult. Ingen havde jo tænkt, at sagen ville vare så længe, man havde jo med sikkerhed ventet, at Kerenski senest den 8. november ville jage bolsjevikkerne ud af byen ved troppernes hjælp, og i dag var det allerede den 11., uden at der var udsigt til nogen hjælp.

"Hold ud!" sagde officerer fra Krigsministeriet, som det lykkedes at komme ind i slottet. "Hjælpen er nær."

Men på deres ansigter kunne man se, at de ikke rigtig selv troede på deres ord.

"Det er lykkedes kaptajn Kusmin, Petersborger-militærdistriktets kommissær, at omstemme Preobrachensk-regimentet. Det afvæbner nu rødgardister på Nevski-prospektet. Det Volhyniske regiment har omringet Smolny-instituttet. Lenin og Trotski er flygtet på *Aurora*."

Lenin og Trotski, de to navne var straks igen på alles læber, og bitre forbandelser rettedes imod dem fra alle sider.

Nye rygter gik. En bleg yngling hviskede til en endnu blegere kammerat: "Kerenskis kosakker holder forsamling og vil ikke slås."

"*Vikzhel* [Note 39)] har bestemt, at ingen militærtransporter må gå igennem til Petersborg."

"Hvem er det, Vikzhel?"

"Jernbanernes aktionsudvalg."

I disse forfærdelige dage dannede man nemlig forfærdelige ord, som allerede udbredte Internationales dødbringende ånde. Til Vikzhel sluttede sig *Potel* – Post og Telegrafarbejdernes forbund – og trådte på bolsjevikkernes side.

Henimod middag forstummede geværilden. En delegation bolsjevikker kørte til militærdistriktets stab. Næppe var de

forsvundet i den brede portbue, før nye rygter kom i omløb.

"Bolsjevikkerne vil overgive sig, er rede til forhandlinger. De forlanger kun deres repræsentanters indtræden i regeringen."

"Lad dem få adgang. Det kan ikke skade meget."

"Hvis man lader én af de skurke få adgang, vil han snart ødelægge regeringen og ruinere Rusland."

"Er det da bedre nu?"

Man tænkte tilbage på den provisoriske regerings otte måneders arbejde og følte fuld af fortvivlelse og skræk, at ens hjerte næsten stod stille. Ved fronten flygtede alle eller løb over, i det indre hørte man kun om plyndringer og pogrom. Hunger og kulde stod truende på vinterens tærskel, jernbanerne lå stille, fabriksarbejderne strejkede. Regeringen havde slået dørene op på vid gab for skam og skændsel, havde ødelagt alt det, som var rent og ædelt.

Fra gaden kom nye rædselsbudskaber.

"I husene søger de efter kadetter og fændrikker og slår dem ihjel."

"De river epauletterne af officererne på åben gade og prygler dem til døde."

Men straks efter fortalte én igen, at den røde garde var en fej bande, som ikke ville slås.

"På Nevski-prospektet har én eneste dame afvæbnet tre røde og under mængdens latter afleveret deres geværer til den nærmeste portner."

Der var faktisk en stor menneskemængde på gaderne, med forholdsvis ro. Fra vinterpaladsets tag så man en stor rød fane, som fortalte om blod og pinsler, vaje i vinden. Dernede lå den store plads øde og tom i den sene efterårsmiddags halvmørke.

Også Alexander-haven med sine bugtede veje, sit runde springvandsbassin og sine mindesmærker gjorde et fuldstændig forladt indtryk. Admiralitetets hvide bygning var besat af røde, som af og til fyrede. Fem matroser sad bag Alexander-søjlen og havde bragt et maskingevær i stilling dér. Bagved lå et hav af mørkebrune, fugtige, skinnende tage. Dér boede disse ynglinges forældre og længtes efter deres redning.

Med fortvivlede blikke så krigseleverne ud i det grå fjerne på den anden side husene, søgte at opdage troppebevægelser, håbede at høre kanontorden og at se støvet af panservogne, som nærmede sig. Men forgæves.

"De gør altså alligevel oprør!" hviskede de med bævende læber.

"Kosakkerne også. De vil ikke marchere til Petersborgs redning!" ...

42

Den 12. november blev det koldere. Fra havet blæste en skarp, stødvis vind. Nevaen farvedes mørkere, og dens bølger slog med dump brusen mod bropillerne. Snart faldt en kold regn, snart brød solen atter en kort tid gennem de tætte skyer og belyste med sine sparsomme, sørgmodige stråler vandet, husene og havevejene.

Siden klokken ti i morges hørte man livlig kanontorden i syd. Fire skud fulgte hele tiden efter hinanden.

"De skyder gruppevis," udbrød fændrikkerne, igen fulde af forhåbning. "Kosakkerne angriber!" – "Det må være ved Pulkovo." – "Nej, nærmere, ved Srednaja Rogatka." – "Ismailov-regimentet skal være gået tilbage i opløsning. Kosakkerne skal have et pansertog."

"Panserautomobilafdelingerne skal med hvide faner være gået over til Kerenski."

"Også kosakkerne fra byen sadler deres heste og vil slutte sig til Kerenski."

Alles øjne strålede igen fulde af nyt håb.

Men kanontordenen drønede stadig fra ét og samme sted. Henimod klokken to blev den svagere og forstummede fuldstændig ved tretiden. Og atter begyndte rædselsrygterne at komme i omløb.

"Kosakkerne mangler patroner."

"De har opgivet kampen."

Det sidste håb svandt. Maskingeværilden mod paladset blev igen heftigere. Igen stimlede alle sammen i korridorerne, søgte dækning i det nederste galleri og i kældrene.

"Kerenski har indladt sig på forhandlinger."

"Vikzhel forlanger fred og ende på borgerkrigen."

"Polkovnikov er forsvundet."

Officererne stod med forvirrede ansigter mellem fændrikkerne og formåede ikke at imødegå disse rygter, fordi de jo selv ikke vidste, hvad der foregik.

I mellemtiden lå Petersborg hen i dump, forvirret larm, grelt belyst af flammerne fra store bål. Af og til lød skingre hornsignaler fra automobiler, der ligesom forkyndte bolsjevikkernes sejr.

Da sank hænderne modløst ned. Patronbæltet, som skulle stikkes ind i geværets magasin, faldt til jorden, og dødfortvivlede øjne stirrede ud i det tomme.

Dørene til det værelse, ministrene sad i, blev låset af. Poster trak op for dem. Der fandt en rådslagning sted. Undertiden kom en herre med grånet hår, i sort frakke ud og sagde til fændrikkerne, som stimlede sammen om ham:

"Mine herrer, vi vil fremdeles forsvare og beskytte Ruslands ære og værdighed. Mine herrer, vi vil forstå at dø!"

"Hvis vi overgiver os, vil de ingen skånsel kende," sluttede ministeren og gik videre. Og dog vidste ingen rigtigt, hvad disse mænd, som disse unge mænd og piger havde betroet deres unge liv til, egentlig havde rådslået om og besluttet.

"Overgivelse er utænkelig."

"Overgivelse ville være en forsmædelse," lød det i korridorerne og i salene, på trapperne og i paladsets gård. Da bredte sig pludselig som et tordenslag den knusende, forfærdelige efterretning:

"Det hvide flag vajer over paladset – – –"

Hele pladsen fyldtes straks af en dumpt larmende menneskemængde, hvorfra lød skarpe kommandoråb. Straks stod det alle klart, at det var formålsløst at åbne ild på den.

Matroser, soldater og rødgardister stormede i tætte skarer gennem porten og oversvømmede gården.

Et skud bragede. En fændrik havde skudt sig.

"Red jer! Red jer! Matroserne slæber allerede Leni bort."

"På zarens seng med hende."

"Er der mange af den slags hér?"

"Et ganske pænt bytte!"

"Min Gud! Red sig, hvem som kan!"

I slottets sale, på gulvet og på lazarettets senge begyndte udyrenes vilde adfærd. I halvmørket så man, at der dannedes grupper på otte-ti karle, man hørte skingre råb om hjælp, stønnen, jamren og kyniske skældsord.

Fændrikkerne blev straks afvæbnet og drevet sammen i gården.

"Slæb dog et maskingevær herhen! Vi vil gøre det forbi på én gang," råbte en matros med rødt ansigt leende.

"Vi vil fejre Lenis bryllup."

"Kammerater, tænk på kommissionens befaling, at ingen må røres. Bolsjevikkerne vil ingen blodsudgydelse."

"Du vil vel oven i købet forsvare burschujerne?"

"Hvad vrøvler du i grunden om, broder? Vent, vi stiller dem op mod væggen og spiller en lille vals for dem."

"Det er folkets fjender."

"Rolig! Kommissæren kommer."

En ung officer med epauletter og rødt bind om armen banede sig energisk vej gennem mængden og befalede fændrikkerne at stille sig op på geled.

"Der vil ikke passere dem noget. Kammerat Schloszberg, før dem til fæstningen!" –

Natten tilbragte de i Peter-Pauls-fæstningens gård ved "Møntdøren" på Trubezkoj-ravelinen. Som en flok kvæg havde man drevet dem sammen her. Nogle sad, andre lå på de våde sten, andre igen lænede sig til de hvide mure. Ved porten holdt bevæbnede arbejdere vagt ved et flammende bål. En fin, kold regn rislede ned. Natten lod ikke til at få ende.

Også de to brødrepar Poleshajev og Jermolov var mellem de ulykkelige. Wagner med sit blege, smalle pigeansigt havde sluttet sig til dem. Nu førte han Nika til side, og ville tale, men kun uforståelige lyde trængte ud af hans bævende mund. Et øjeblik vendte han sig bort, trak vejret dybt og begyndte igen.

"De ved … lille Leni var … min forlovede … Jeg vil ikke kunne leve videre … I Degtjernagade 28, 36. lejlighed i havehuset, bor min moder … Fortæl hende, hvordan jeg er død."

Enkelte fændrikker trådte nu hen til rødgardisterne og begyndte en samtale med dem. Rødgardisterne var unge fabriksarbejdere, dels i sorte overfrakker, dels i arbejdsjakker. De bar bælter med patrontasker og maskingeværpatronbælter over brystet.

"Nå, I burschuj! Nu har I længe nok spillet herrer."

"I forgårs har vi ført hundrede af jeres slags ud på Smolensker-fælleden til skydning."

"Hold op, kammerater! Enhver skal have sin ret. Man vil frigive jer. I må kun skrive under på, at I aldrig mere vil kæmpe

mod sovjet-magten. I vil blive i live, for bolsjevikkerne vil det gode."

"Hvor er kosakkerne blevet af?" spurgte fændrikkerne.

"De er i Gatschina. Med de fyre har I heller ingen held haft. Kun 400 gik med Kerenski. Alle de andre er gået over til os."

Sent om natten hørte de, at man også bragte de arresterede ministre til fæstningen.

"Den provisoriske regering er færdig, kammerater. Arbejder- og bondemagten hersker nu i Rusland. Nu findes der frihed, brød og jord. Vær rolige! Ingen vil gøre jer fændrikker noget."

Således talte rødgardisterne.

Og alligevel forvandledes fangernes ringe, jammerfulde håb om på en eller anden måde at redde livet, snart til grufuld fortvivlelse. I deres ører klang endnu de voldtagne kvinders jamren og, om end uretfærdigt, følte de til en vis grad skylden hvile på sig, for at de havde tilladt disse gemenheder uden modstand. Flere unge folk havde trykket sig sammen i et hjørne for gensidigt at varme hinanden og sov med ansigtet mod fortovets fliser. De ville samle kræfter til morgendagen. Hos dem var også Mischa. Alt i ham kogte af forbitrelse, og samtidig arbejdede hans unge hjerte på planen om en stor heltedåd, han ville udføre.

Ved siden af stod Wagner lænet til muren med lukkede øjne. Hans ansigt var blevet så blegt, at Nika troede, han allerede var død af sorg. Men desværre dør man ikke af sorg.

Således gik den lange, kvalfulde, fugtige nat, og alle blev det mere og mere klart, at det vel var deres sidste. Så mange havde endnu gerne sagt deres kære farvel, havde gerne for sidste gang set deres moders, deres faders og deres søskendes ansigt.

"Hvad mener du," sagde Nika sagte til sin broder, "om Tanja og Olja anede, hvordan vi er faren?"

"Det må man slet ikke tænke på! Olja er i Zarskoje og Zarskoje er i hænderne på ..."

"Nådige Gud!"

"Tror du, at de vil skyde os?"

"Når de blot ikke piner os i forvejen!"

"Å Gud! Allerede dø. Vi er jo endnu så unge!"

"Stille! ... Vær stille".

Endelig brød morgenen frem, tåget og fugtig. Gennem fæstningsporten kørte en lastautomobil med stor larm, og ud i gården trådte et ungt, blegt menneske. I hånden holdt han en revolver og et stykke papir.

"Fændrikker, træd an!" råbte han i kommandotone.

Med gustne, mørke ansigter stillede de sig op i to geledder.

"Sovjetmagten har sejret," begyndte det unge menneske. "Ordenen vil blive genoprettet i hele Rusland, og sovjets folkekommissærer har besluttet at skænke dem livet, som forført af samvittighedsløse og forblindede folk har støttet reaktionen. Hér vil I komme til at underskrive dette papir om at I anerkender sovjets magt og ikke mere vil bekæmpe den. Så bliver I løsladt og kan gå hjem."

Tavse stod fændrikkerne der. Mange åndede tungt. Tårer stod mange i de trætte, hule øjne. Da lød pludselig en ungdommelig dyb stemme fra andet geled:

"Jeg sværger på, at jeg hele mit liv igennem ikke vil have nogen anden tanke end at bekæmpe det russiske folks undertrykkere, og knuse skurken, forræderen og spionen Lenin!"

"Hvad! Hvem sagde det?" råbte det unge menneske rasende.

"Jeg!" sagde Mischa og trådte hen foran fronten. "Skriv De roligt under, mine herrer. De er tvunget til det og værgeløse. Mit blod vil atter løse Dem fra Deres ed!"

"Til muren!" hvæsede det unge menneske.

En matros gav Mischa et så heftigt stød, at han styrtede til jorden, men straks rejste han sig atter og stillede sig med højt løftede øjne op ad muren. Hans øjne strålede som en engels på et helgenbillede.

"Skyd ham!" brølede det unge menneske og sigtede selv på ham med revolveren.

"For zar og fædreland!"

Skarpt bragede omtrent ti geværer. Drengens blege ansigt farvedes blodrødt, hans øjne lukkedes, legemet faldt sammen og styrtede om på den fugtige brolægning.

"I hunde! I bødler!" råbte Wagner og bøjede sig over liget, men straks greb rå næver også ham og stillede ham op ad muren.

"Ham vil jeg selv ekspedere!" sagde det unge menneske, trådte hen til Wagner i et skridts afstand og skød ham en kugle gennem tindingen med sin revolver.

"Leve revolutionen!" råbte han og jog i vild ekstase også de andre kugler ind i det livløse legeme.

"Nå, mine herrer, er der ellers nogen, som ønsker noget?"

Fændrikkerne stod der endnu tavse. Nogle sitrede, overfaldet af kulden.

"Værsågod at skrive under!"

Efter en halv times forløb forlod de fæstningen. Stumme gik de bort og vovede ikke at se hinanden ind i øjnene. I porten

mødte de en lastautomobil, som tvang dem til at trykke sig op mod muren. Oppe på den sad nogle matroser og lo råt. Foran dem lå de to lig.

Bagved vindebroen skiltes fændrikkerne. Over alt på gaden bølgede pøbelen, drev soldaterne om og råbte: Leve Sovjetrepublikken!

43

Hele denne tid havde Sablin boet i sit hjem. Han var næsten ikke gået ud. Hvad kunne han også gøre? Han var jo general og tilmed af kejserens suite. Hans blotte tilsynekomst ville have været nok til at sætte soldaterne i vildt oprør. Til at begynde med havde han gjort sig umage for at finde arbejde og var gået til Verchovski i Krigsministeriet. Han var af god familie, var tilmed opdraget i pagekorpset, men havde allerede den gang beskæftiget sig med sociale spørgsmål, og var derfor blevet afskediget fra korpset. Degraderet til menig var han rejst til Turkestan, havde haft held med sig dér, var blevet officer og var senere kommet på Krigsakademiet. Skønt han efter sin overbevisning var venstresindet, var han dog i følge hele sin fødsel og opdragelse ganske på vor side, og Sablin havde derfor håbet, at kunne tale oprigtigt med ham. Verchovski modtog ham efter ny demokratisk skik klokken otte om morgenen. Hans modtagelsesværelse var madame Suchomlinovs tidligere salon på Moika. Møblerne havde åbenbart i lang tid ikke været støvet af, og man så, at husfruens hånd manglede siden revolutionens udbrud. Flere soldater ventede på at få foretræde. Også en ukrainsk delegation ventede for at vise ministeren en ny uniform. Det var velvoksne, ranke folk: En oberst, en overløjtnant og en soldat. De bar et konglomerat af russisk og fransk uniform med brede generalstabsstriber på benklæderne, så sig som damer i spejlet og havde noget operetteagtigt i deres optræden. Obersten memorerede sin tale, hvori han takkede Verchovski for skabelsen af en selvstændig ukrainsk armé.

De blev indladt før alle andre, også før Sablin, endskønt han var tilsagt til klokken otte.

Da han i al ro lod en bemærkning falde om det, fo'r adjudanten op og råbte patetisk:

"Undskyld, hr. general, men efter de demokratiske principper er jeg forpligtet til at give delegationer fra troppedelene foretræde førend generaler."

Sablin vendte sig for at gå. Nu blev sagen pinlig for adjudanten, og han lod ham passere. Verchovski, en lille mand, sad ved et vældigt skrivebord. Han gjorde sig åbenbart umage for at spille en republikansk ministers rolle, hvilket kun lykkedes ham meget ufuldkomment. Han ville gøre et overlegent indtryk, men den ordenssmykkede Sablins optræden gjorde ham forlegen, tilmed da han generede sig for den hos ham siddende unge officer i generalstabsuniform, uden hvis samtykke han intet vovede at gøre. Han ville på samme tid være verdensmands-elskværdig og demokratisk-ukunstlet, ville vise Sovjetkommissæren, at han blæste generaler et stykke, at de for ham kun var "kammerater", men alligevel kunne han ikke få ordet "kammerat" over sine læber overfor Sablin.

Han udtrykte først sin forbavselse over, at Sablin søgte foretræde hos ham. Han vidste nemlig ikke, at Kerenski havde stillet ham til hans disposition.

"Sådanne prøvede frontgeneraler som De hører hjemme ved fronten. Arméen har hårdt brug for Dem. I al fald vil jeg straks bestemme, hvordan man vil disponere over Dem og straks meddele Dem det. Bor De her?"

Sablin nævnte sin adresse.

"Fortræffeligt, ganske fortræffeligt. Arbejde findes her i overflod. Vi har overtaget en så vanskelig arv, at vi meget godt kan beskæftige Dem."

Det var passeret den 1. oktober. Men måneden gik uden at nogen forstyrrede Sablin. Til 1. november var intet brev kommet fra Krigsministeriet, ligesom han heller ikke var blevet ringet op. Når han på gaden traf gamle bekendte fra garden og snakkede med dem, blev det ham snart klart, at han ikke måtte vente at blive anvendt. Han var jo Kerenski og alle hans ligesindede en torn i øjet, og de havde netop brug for folk til at ødelægge, ikke til at opbygge den russiske armé.

Kerenski var øverstbefalende for hær og flåde og samtidig præsident for ministerrådet. Han optrådte som monark. I det store hovedkvarter opholdt han sig ganske vist kun i forbigående. Arméen interesserede ham ikke, for ham var den kun et legetøj, han spillede komedie overfor.

Sablin så dagligt, at vældige soldaterhobe fra tidlig morgen camperede på Alexander-torvet. Hele Fontanka-kajen og den frie plads foran torvet var ligeledes grå af mennesker. Dér solgte soldaterne ganske åbenlyst, for alles øjne statens beklædnings- og udrustningsgenstande og købte civile i stedet for, klædte sig om på stedet og marcherede med deres øvrige ejendele skarevis til banegårdene. Skønt der ikke var udstedt nogen demobiliseringsordre, tog alle uhindret hjem.

Alle tog var overfulde af soldater. De forlangte tog af togpersonalet, koblede dem selv sammen, hæmmede derved den planmæssige forbindelse og forårsagede sammenstød.

På Marsmarken så Sablin ofte om morgenen det beklagelsesværdige syn af eksercerende soldater. Ofte stod de

timer igennem uvirksomt, tyggede solsikkefrø og fortalte hinanden morsomme historier. En gang så han også en eskadron af sit gamle, elskede regiment dér. Vemodigt krympede hans hjerte sig sammen. En menig soldat eksercerede med dem. Hestene var magre og snavsede, folkene pjaltede og upropre, snakkede højt sammen og udførte de givne befalinger skødesløst og klodset.

En ung officer, grev Kongrin, som Sablin kendte fra tidligere tid, stod til fods som uvedkommende. Sablin gik hen til ham og spurgte ham, hvorfor han ikke selv kommanderede folkene.

"Å, Excellence," svarede han forbitret, "de hører slet ikke mere på mig. I dag går det endda glimrende, fordi det er selve Soldaterrådet, som har givet ordre til eksercitsen."

Ja, sådan var det over alt. Soldaterne adlød ikke mere officererne. Det var netop "overhøvding" Kerenskis system. Han havde frataget general Kornilov overbefalingen, ikke til Ruslands frelse – om Rusland var der jo overhovedet ikke mere tale – men til revolutionens fremme.

Aviserne var fulde af armésoldaterråds og kongressers, korps- og divisionskomitéers resolutioner og anordninger.

"Tmutarakanski-regimentet har besluttet at fortsætte krigen til en sejrrig slutning i fuld forståelse med vore allierede. Skam over de forræderiske desertører, som lader deres kammerater i stikken i skyttegravene."

"Komitéen for X. har besluttet at indføre den revolutionære disciplin og den gensidige kammeratlige hilsen i denne divisions regimenter."

Men samtidig udkom i Pskov avisen "*Skyttegravens Sandhed*", udgivet af det bolsjevikiske parti og uhindret fra militær side,

hvori der uafbrudt henvistes til en snarlig fredsslutning med tyskerne, og hvori hærens demokratisering efter systemet om førervalg fordredes.

Kerenski og Arbejder- og Soldaterrådets deputerede arbejdede i fuld forståelse. Det af pålidelige folk bestående 3. Kavalerikorps, som af Kornilov var ført frem i nærheden af hovedstaden, skulle først blive der "for alle tilfældes skyld". Dette råd gav indsigtsfulde mænd Kerenski. Men straks begyndte igen bolsjevikkernes planmæssige modarbejde, og det lykkedes dem allerede efter kort tid at opnå, at eskadronen splittedes i enkelte eskadroner og blev fordelt til guvernementerne Estland, Livland, Kurland, Vitebsk, Pskov og Novgorod. Dér mistede folkene snart deres disciplin, fordi de var unddraget de ældre befalingshavendes indflydelse.

Alt dette så Sablin. En eller anden mægtig hånd løftede sig til et frygteligt, knusende slag mod Rusland. Ingen var der, som formåede at afvende det. Det var den hemmelige tyske propagandatjenestes hånd, som uophørligt tilførte Lenin penge over Sverige, det var den mystiske Internationales hånd. Måske var det også kun Kerenskis frygtelige dumhed, idet han havde tabt al sans for den reelle virkelighed. Sablin indså, at heller ikke han under disse omstændigheder kunne standse skæbnens gang.

Derfor var begivenhederne i begyndelsen af november heller ingen overraskelse for ham. De måtte komme. For hans øjne fuldbyrdedes skydningen af de unge fændrikker og officerer. Hvad kunne han gøre for at forhindre det? Han vidste, at døden også ventede ham, at Bartholomæusnatten, hvori man ville myrde alle, som bar epauletter, allerede var begyndt. Han

vidste, at hele det russiske officerskorps og med det hele den russiske intelligens gik vejen til Golgata, og at heller ikke han ville blive sparet for den vej. Han frygtede ikke døden. Livet havde allerede for længst tabt al værd for ham,–fordi de ting, som gjorde det attråværdigt: familie, fædreland, hær og kejser var blevet revet ud af hans hjerte. Og dog ville han ikke dø som et dyr, man fører til slagtebænken. Han ville tværtimod falde i åben kamp og ventede denne kamp i hed længsel.

Den 7. november løftede bolsjevikkerne den røde stormfane, og med den dag begyndte deres hurtigt ødelæggende arbejde.

Ofte måtte Sablin uvilkårligt sammenligne Ruslands tilstand med en tyfuspatients. Den provisoriske regerings tid var sygdommens skjulte begyndelse, hvor den syge endnu går om med ondt i hovedet, uden at hans bekendte endnu ved, hvad han fejler. Nu nedslog de blodige feberfantasier fuldstændig den syge, og trykkende åndenød begyndte at kvæle ham. Men så måtte også helbredelsen indtræde igen. Og Sablin ventede bestemt denne helbredelse. Han kunne ikke tro, at hele hans folk skulle lide døden.

Den 15. november stævnede sovjetdirektøren for Michail-artilleriskolen, general Karatchan, til forhør i Smolny-instituttet. Forhøret varede ikke længe. Man kunne ikke overbevise ham om nogen skyld. Matroser førte ham ud, men så slæbte de ham ind i en lille tværgade og myrdede ham på en dyrisk måde.

Senere blev tre prægtige mænd, sønner af den franske sproglærer Guinglaise, dræbt på åben gade, endskønt de som udlændinge stod den russiske revolution ganske fjernt. Man

stillede dem ganske simpelt op ad en mur og skød dem efter alle bøddelkunstens regler.

Andre greb man, spillede hele forhørskomedien med dem, slæbte dem så til Peter-Pauls-fæstningen eller ud på Smolensker-fælleden og skød dem dér. Atter andre dræbte man i deres hjem, på sygehusene, mange blev også bogstaveligt revet i stykker af den rasende mængde på åben gade. Det forstod netop sovjetmagten: at skaffe sig af med sine modstandere og fjender på de utroligste måder.

Den 22. november udnævnte den nye folkeregering officersrepræsentant Krylenko til øverstbefalende over arméen. Denne anså ham for en folkets helt og optog derfor hans udnævnelse velvilligt. Men Sablin, som interesserede sig for den nye "overhøvdings" fortid, fik følgende at vide om den:

Krylenko var historielærer og havde i sit ydre megen lighed med Verzinsky, som Sablin jo også kendte. Han var lille, ondskabsfuld, forvokset og forbitret og måtte åbenbart en gang være blevet fornærmet af en officer, for han hadede officerskorpset og militærtjenesten af hele sin sjæl. I en offentlig forsamling havde han holdt en patetisk tale, revet ordener og epauletter af sig selv, trampet på dem og kaldt dem slaveriets symboler. Den derved eksalterede soldatermængde havde fulgt hans eksempel. Gamle, veltjente sergenter og soldater rev Georgievskorsene af sig og lagde dem for Krylenkos fødder. Derved blev han til folkets helt og erhvervede sig Lenins spionbandes gunst.

Den første befaling, Krylenko udstedte, fordrede øjeblikkelig afsending af parlamentærer til fredsforhandlinger med tyskerne. Freden skulle sluttes mellem de menige soldater med

forbigåelse af generaler og regering. Kompagnier sluttede fred med de lige overfor stående tyske kompagnier, bataljoner med bataljoner, regimenter med regimenter …

Dette var en så ny foreteelse i folkeretten, at endog tyskere tvivlede om muligheden at opnå fred på den måde, og optog forbindelse med det store hovedkvarter i Mogilev.

Efter Kerenskis flugt var hans stabschef, general Duchonin, trådt i hans sted dér. Det var en ung, elegant general, som var udgået fra generalstaben, han var samvittighedsfuld, men ængstelig og ubeslutsom. Efter kort tids forløb blev han fuldstændig afhængig af kommissærerne og blev deres "underskrivnings-automat."

Til at begynde med modsatte han sig stadig, at Krylenko udnævntes, og anerkendte ham ikke som øverstbefalende. Men Krylenko rykkede langsomt og forsigtigt frem mod hovedkvarteret i spidsen for en bande matroser og letter. Hvis Kornilovs stormbataljoner blot havde gjort den ringeste modstand, ville disse bander være splittet for alle vinde. Men efter lange forhandlinger erklærede de sig for neutrale. Men til trods for dette havde Krylenko alligevel først ikke mod til at rykke ind i hovedkvarteret, men befalede Duchonin at komme til sig. Forgæves advarede hans venner ham og rådede ham til ikke at adlyde befalingen, men i stedet for tage i automobil til Tchernigov. Men Duchonin anså det nu for sin pligt at underkaste sig den ny regering. Han, som først havde forrådt zaren og aflagt ed til den provisoriske regering, som efter storfyrst Nikolaj Nikolajevitch havde anerkendt Brussilov, så Kornilov og så Kerenski som øverstbefalende, mente nu også at måtte adlyde Krylenko.

Næppe var Duchonin trådt ud af toget, førend rasende matroser styrtede løs på ham, rev epauletterne af ham og bogstavelig talt pryglede ham ihjel for Krylenkos øjne. Så klædte de ham af og lod det nøgne lig ligge på perronen. Hans enke og datter, som kom få dage efter for at hente den døde, måtte tåle de gemeneste skældsord, førend man udleverede liget.

Det uhørt grusomme mord på Duchonin faldt særlig godt i skurkenes og fædrelandsforrædernes smag. Derfor forkyndte de fra nu af dødsdomme for officererne med den kynisk-høflige formel: "De er forflyttet til et andet sted, nemlig til general Duchonins stab!"

Alt dette fik Sablin at vide, og det blev ham stadig mere klart, at også han stod på listen over dem, som skulle afkommanderes til general Duchonins stab. På sin trofaste Petrovs råd forlod han derfor sit hjem og overnattede hos bekendte, snart hos Matznevs, snart i fyrst Repnins tomme lejlighed, snart hos Grizenko eller hos Marja Fedorovna Morgenstern.

44

"Hvad er der egentlig blevet tilbage af Rusland?" tænkte han ofte, når han om aftenen i fremmede hjem lagde sig træt til hvile, snart på en sofa, snart på en chaiselong, snart i en seng. Intet, rent ud intet! I stad og landsby vajer røde faner, forkyndes den uafhængige republik, forbereder man sig på parlamentsvalg.

På én måde er krigen hørt op, på en anden ikke. For folkene sidder for en dels vedkommende endnu i skyttegravene, man ved nøje, at de straks vil smøre haser, hvis det skulle falde tyskerne ind at angribe. Og i hele Rusland kan læses plakater, hvorpå hvert parti lover deres vælgere gyldne bjerge og et paradis, hvori der flyder mælk og honning.

Det er en skam, at onkel Oblenissimov nu ikke er her mere. Han ville sikkert være glad og tilfreds og ville stadig udbryde: "Nu er det hos os akkurat som i England!"

Alle sagde, at de socialrevolutionære og bolsjevikkerne ville vinde majoriteten. Det var jo også klart. De ville jo med geværer i hånden træde hen til valgurnerne og derved vise alle utvetydigt: "Den, som ikke er med os, er imod os. Og den, som er imod os, tilhører general Duchonins stab."

Den 27. november var det valgdag. Vælgerne gik til urnerne, soldaterne så hånligt smilende til og sagde: "I vil vel dårligt nok få Parlamentet at se. *Vi* har magten i hænde!"

Derved tabte Parlamentet efterhånden i værdi, betydning og interesse. Og allermindst interesserede Sablin sig derfor. Han mindedes jo, at lederen af den fabrik, som han i 1905 havde bevogtet med sin deling, havde sagt til ham, at den almindelige,

direkte, lige og hemmelige valgret ikke var andet end svindel, heller ikke nu var den almindelig, fordi størstedelen af vælgerne ikke gik til urnen af frygt for soldaterne. Heller ikke nu var den direkte, fordi valgsedlerne ikke blev tilstrækkeligt kontrolleret, og fordi en mængde sammenløbet pak stimlede sammen til valg i byerne. Heller ikke nu var den hemmelig, fordi partierne sendte trykte valgsedler omkring med særlige konvolutter, hvorigennem man kunne se, hvem hver enkelt stemte på. Heller ikke nu var den lige, fordi bolsjevikkerne allerede udøvede den krasseste terror. Det var altså ikke noget valg, men den reneste komedie.

Derfor benyttede Sablin ikke sin valgret, og det af fuld overbevisning. Gerne havde han afgivet sin stemme for mangen dygtig person, han vidste besked om, men at stemme på en liste af ham delvis ubekendte personer, kunne han ikke få sig til. Bedst syntes han dog om Kosaklisten, som Kaledin stod i spidsen for. Men ved nærmere eftersyn så han, at der under ham stod andre mænd, som atter lammede denne kraftige personlighed. Overhovedet holdt de anstændige, fornemme, fædrelandssindede mænd sig tilbage dels af beskedenhed, dels af frygt. Derfor kom bærmen af folket ind i Parlamentet og dermed de kræfter, som nok formåede at ødelægge, men ikke at bygge op.

For tre år siden var Sablin ved at tænke på Dumaen kommet til den overbevisning, at der ingen mænd fandtes mere i Rusland. Senere hed det sig: Krigen vil frembringe helte. Men faktisk havde denne krig ikke blot ikke frembragt helte, men havde tilintetgjort dem, som var. Den berømte general Samsonov var død i tysk fangenskab, den glødende patriot

Kornilov vansmægtede i Bychovfængslet, den fornemme, tankerige grev Keller havde taget sin afsked, Krymov havde skudt sig, den dygtige, retsindige og heltemodige Karpov var faldet. Men hvem var blevet tilbage? De som forrådte zaren, de, som endnu i går bar zarvåbenet, og som glædede sig som børn, når de blev kommanderet til hans suite, og som i dag rev våbnet ned til pøblens ære, smykkede sig med røde bånd og begyndte deres taler med de hundske ord: "Jeg er demokrat og folkets ven. Mit program er folkeherredømmet. Jeg er socialist og revolutionær."

"Hvorfor skal jeg vælge folk, som hvert minut er rede til at veksle overbevisning, som vil sælge Ruslands ære og værdighed for en ret linser?"

Smerten nagede ham forfærdeligt. I disse tre måneder blev han grå og tyve år ældre. Tilbage blev endnu kun den ungdommeligt slanke figur, den gamle soldats holdning og hans grå øjnes stålblik.

Rundtom bevægede den travle mængde sig nu som før. Kinoer og teatre var fuldt optaget, Maria Fedorovna Morgenstern sang dagligt på koncerter. Og disse fornøjelser var tilladt, uagtet fattigfolk stod i række i timevis foran bagerbutikkerne for at få et pund brød, endskønt der ingen sukker var og næppe nok kød, endskønt de halve butikker var lukket.

Regeringen anstrengte sig ganske vist for at regulere levnedsmidlerne. Men hele folket var fra øverst til nederst blevet uærligt. Der fandtes hemmelige snigveje, ad hvilke man kunne skaffe sig mel og levnedsmidler "bagom"; protektionen arbejdede og enhver hamstrede sammen, hvad han på nogen

måde kunne. Alle mærkede og anede jo, at ulykkens dag var nær.

Nu lagde sovjetmagten sin hånd på enhver art af ejendom. Husundersøgelser og revision af bankbokse, som i reglen var ledsaget af tyveri og plyndringer, begyndte. Guld, brillanter og værdipapirer vandrede fra den ene lomme til den anden, og dette skete ganske åbenlyst, som selvfølgeligt for alles øjne. For i alt fald at redde en del af sin formue, måtte man give den pågældende kommissær store summer, og han modtog dem som dusør til den røde garde, til komiteen eller til sovjet. Når regeringens hoved, Lenin, havde modtaget bestikkelse fra tysk side for at ødelægge Rusland, hvorfor skulle så ikke denne folke- og bonderegerings øvrige repræsentanter med samme ret tage imod bestikkelse? Embedsstandens bestikkelighed og korruption nåede derved i disse dage et endnu aldrig set omfang.

Sablin læste stadig i evangeliet. Og i hvert nyt regeringsdekret så han en ny bekræftelse af Frelserens ord, følte, at de sidste dage var nær. Han ventede Antikrist.

45

Et brev fra Tanja! … Petrov havde fået det af en soldat, som ikke ville nævne sit navn og bragte det til den glædeligt overraskede fader. Den kære pige havde indrettet sig så godt som muligt i Tobolsk og beskæftigede sig med at sy linned. Hun syede skjorter til soldaterne, som bevogtede kejseren og udbedrede den kejserlige families linned. Det skaffede hende lejlighed til at få alt det nye at vide, som passerede i "Frihedsgade". Ikke et øjeblik havde hun endnu tabt troen på, at det russiske folk en dag ville fatte den skrækkelige forbrydelse, det havde begået mod sin hersker, og atter bringe ham på tronen. Men nu blev hun utålmodig. Hun frygtede for zarfamiliens sikkerhed, da hun uvilkårligt ikke kunne lade være med at drage sammenligninger med den franske revolutions begivenheder.

> "Du må skynde dig, papa," skrev hun. "Der må ske noget, og det snart. Jeg har allerede skrevet til dig, at zarens og hans families eksistens i øjeblikket er simpelthen skrækkelig. Når jeg sammenligner hans tidligere liv med det, han nu fører, må jeg sige, at det som en følge af de utallige fornærmelser, skældsord og nedværdigelser, næsten er blevet en umulighed.
>
> I september indtraf kommissær Pankratov og hans medhjælper Nikolski i Tobolsk som den provisoriske regerings delegerede. De samlede soldaterne om sig, erklærede overfor dem, at de var overbeviste socialrevolutionære,

repræsenterende folkets interesser og ikke kunne tillade, at zaren levede som en zar her i landsforvisningen. Pankratov havde på grund af politiske forbrydelser siddet femten år i landsforvisning i fæstningen Schlüsselburg og derefter syvogtyve år i Jakutsk. 'Således som man behandlede os den gang, således vil vi nu behandle dem,' sagde han. Nikolski, der ligeledes har levet som landsforvist i Jakutsk, er en grov, dum, ubehøvlet bonde, med en bøddels optræden. Han talte brutalt til tronfølgeren og skældte med uhøviske ord. Den stakkels dreng vil nu ikke forlade sit værelse mere, fordi han er bange for det modbydelige menneske. Papa, de forgifter zarfamiliens liv ved små uophørlige nålestik!

Da der med den provisoriske regerings samtykke kom nogle flasker *San Rafael* til den kejserlige familie, knuste Pankratov egenhændigt flaskerne.

Soldaterne, som hidtil endnu har vist en vis agtelse overfor zaren, bliver stadig umanerligere.

Papa, efter revolutionen har jeg i Zarskoje set folkene opføre sig utroligt, men aldrig, aldrig har jeg anset det for muligt, at russiske soldater kunne synke så dybt, som det er tilfældet hér.

Man har aldeles forbudt kejseren og kejserinden at gå ud. Kun kirken giver man dem adgang til. Men så må publikum holde sig borte. Det eneste sted, hvor de kan trække frisk luft, er i gården. Dér

huggede zaren brænde, mens storfyrstinderne fordrev tiden på en gynge eller byggede en snemand. På Pankratovs bud skrev soldaterne uanstændige ord på gyngen og væltede snemanden.

For nogen tid siden afholdt de en forsamling, hvorpå de besluttede, at zaren selv skulle rive epauletterne af sig. Du ved, papa, hvad det er for en forsmædelse for en officer? På den frækkeste og mest uforskammede måde stillede de så dette forlangende: 'Hvis du ikke selv river dem af, vil vi gøre det med magt,' brølede de.

Alle de personer, som omgav ham, måtte rømme nabohuset og blev tvunget ind i det hus, som kejserfamilien bor i. Derved er der blevet meget trangt og ubekvemt. Nu har man tilmed forbudt dem besøget i kirken og tillader dem endnu kun husgudstjeneste under militært opsyn. I går omtalte præsten den hellige kejserinde Alexandra [Note 40)] i sin bøn. Da afbrød soldaterne ham med uhøviske ord. De ved måske ikke, hvad de gør, men jeg ved, at *hun* i sandhed er en helgeninde. Alt, hvad der skete i fortiden, er sonet ved disse lidelser, og den dag vil komme, hvor det russiske folk nævner hende mellem sine martyrinder.

Hvad er det, jeg skriver? Mine tanker er ganske forvirrede. Har hun da virkelig lidt de samme kvaler, som den hellige zaritza? Vil der ikke som

den gang komme en Georg Pobjedonosez på en hvid hest og knuse dragens hoved, vil den vidunderlige legende om den hellige Georg og den hellige zaritza gentage sig?

Jeg sidder hér i mit lille værelse ikke langt fra deres hus og syer ved en lille petroleumslampe. Udenfor er det iskold, sibirisk vinter. På gaderne ligger dyb sne, som knager højt under de forbigåendes fødder. I værelset ved siden af sidder min gamle værtinde. En kattekilling er sprunget og på mit skød og leger med et nøgle garn. Jeg har det godt, men de! De lider!

Nu sender den provisoriske regering dem ikke penge mere. Derfor går vi nu i Tobolsk fra hus til hus, rundt om til købmænd og bønder og samler ind til dem. Papa! Den russiske zar lever af godgørende menneskers nåde! Gud være lovet, ved han det ikke. Vi holder det hemmeligt for ham.

Også den nye regering – jeg ved ikke, hvad det er for én – har telegrafisk meddelt, at den ikke mere vil kunne sørge for zarfamiliens underhold. Ti tjenestefolk er allerede blevet afskediget. Den månedlige sukkerration er blevet sat ned til et halvt pund personen. Til de sjælelige pinsler føjer de også de legemlige.

Det er da forfærdeligt! Det er en forsmædelse, historien aldrig vil tilgive det russiske folk! Du må ubetinget handle, papa. Jeg gør for mit vedkommende alt, hvad der står i min magt. En

soldat af vagten har forelsket sig i mig, en lille, hjulbenet, hæslig fyr med et koparret ansigt, et dumt, men godmodigt menneske. Jeg har lovet at gifte mig med ham, hvis det lykkes ham at befri zaren og hans familie. Nu tænker han dag og nat på det. Men i Rusland må I også handle nu. I må indvirke på de allierede. Hvormed gengælder de zaren hans urokkelige trofasthed? Hvad gør kong George af England, Poincaré og Foch? Er de da så magtesløse, at de ikke kan befale den jødebande, som i øjeblikket regerer Rusland, at frigive den af Gud kronede zar og ikke pine ham mere?

Papa, du kære, ærlige papa! Til dig sætter jeg alt mit håb. Du må handle!"

Sablin kaldte på Petrov og spurgte ham, hvordan den soldat, som havde givet ham brevet, så ud. Så blev det klart, at det var en lille, hjulbenet og koparret mand.

"En herlig pige," tænkte han. "Hun har ret. Jeg må handle! Handle og ikke mere vente uvirksom."

46

Et dunkelt rygte var i omløb i Petersborg som et mystisk, næsten utroligt klingende sagn fra et fjernt land. Ved Don skulle under atamanen Kaledin alt atter være det gamle, og der skulle herske fuldstændig orden. En disciplineret armé, gendarmer på banegårdene, regelmæssig togforbindelse, kort sagt en ro, som om det aldrig havde været anderledes. Også Kornilov var flygtet fra Bychovfængslet. En generalstabsofficer og en kommissær var pludselig kommet med en skriftlig befaling om at løslade ham, og så havde man sat ham i frihed. Befalingen havde været så hårfint eftergjort, at ingen havde tvivlet om dens ægthed. Nu rykkede Kornilov, ledsaget af sine tro turkmener, mod syd, og officerer og fændrikker sluttede sig i stort antal til ham. Dér i syden uddannes nu en ny russisk armé, og den armé vil befri Rusland fra bolsjevikkernes tyranni!

Dette fik Sablin at vide af Jermolov, som han traf hos Marja Fedorovna Morgenstern.

"Deres Excellence må flygte derhen. Dér vil De finde et rigt virksomhedsfelt, for Deres navn vil udøve stor tiltrækningskraft på mange officerer og soldater."

Sablin overvejede det.

"Ja," tænkte han, "af ingenting må man skabe noget nyt. Man må atter skaffe de gamle regimenter på fode og bringe russerne til fornuft."

Derfor besluttede han altså at rejse til Rostov. Jermolov tilbød at rejse i forvejen, at opsøge ataman Kaledin og general Alexejev og så modtage Sablin i Rostov. Brødrene Poleshajev ville derimod tage sammen med Sablin for at tjene ham til dækning,

men ville holde sig afsides og lade, som om de ikke kendte ham. Også Olja ville slutte sig til sine brødre for at begive sig til Smolny-instituttet, som fra Petersborg var flyttet til syden.

"Også jeg vil tage med Dem," erklærede Marja Fedorovna pludselig. "Når De rejser med en dame, Alexander Nikolajevitch, vil man lægge mindre mærke til Dem. Så rejser De som simpel burschuj, der, som så mange andre, søger deres lykke i syden. Men hvis De rejste alene, ville man straks se en kontrarevolutionær i Dem og volde Dem store vanskeligheder."

"Kom med, Musja!" sagde Sablin venligt og så ind i sin gamle venindes store, sørgmodige, blå øjne. "De har ret, De er en meget forstandig kvinde. Men hvad vil De gøre dernede?"

"Rostov er en munter by. Jeg skal nok finde mit udkomme. Måske optræder jeg i en operette dér. Det var altid min drøm."

"Og du, Paul Ivanovitch? Vil du ikke også med?"

"Nej, jeg må blive hér. Jeg har en gammel moder på firs år, som jeg ikke kan lade være alene. Matznev og jeg har besluttet at holde ud her. Til foråret vil Kaledin så forhåbentlig være i Moskva. Vi sætter også stort håb til tyskerne. Væringerne har jo da været her en gang som befriere. Så for min skyld kan de gerne herske en stund."

Nu begav Sablin sig til det internationale sovevognsselskabs kontor. Det viste sig imidlertid, at det var meget svært at få billet til Rostov. Alle pladser var allerede bestilt frem til 15. februar. Kassereren, som kendte Sablin personligt fra tidligere tid mente dog: "De kommer jo dagligt hér forbi. Måske bliver der tilfældigt en plads ledig. De tillader nok, at jeg indskriver et andet navn her. Ellers vil man arrestere Dem. Hvilket andet navn vælger De?"

"Morgenstern," svarede Sablin efter kort betænkning.

"Godt. Et svensk navn! Det er endnu bedre. For udlændinge er kammeraterne nemlig endnu lidt bange. Ser De, i øjeblikket er det kun påskriften på waggonerne: *Compagnie Internationale*, som beskytter os. De tror, at vi står i en eller anden forbindelse med den nye guddom, Internationale, og vover ikke at forgribe sig på os."

Den 4. februar fik Sablin endelig en plads, men kassereren meddelte ham, at toget kun gik til Lisski, fordi der efter sigende kæmpedes dér i nærheden mellem kosakkerne og bolsjevikkerne. Også i bladene stod dunkle hentydninger om, at ataman Kaledin omgikkes med kontrarevolutionære planer, og at alle som en følge deraf måtte gribe til våben for at beskytte verden for generaler, kapitalister og kosakker. Også i den nye "overhøvdings" hærberetninger forekom påfaldende korte, intetsigende meldinger med den betydningsfulde overskrift: *Indre Front*.

Mod denne *Indre Front* higede Sablin nu, og hans hjerte slog igen stærkere ved forventningen om kamp og sejr.

47

Til Moskva kom de uantastet, Marja Fedorovna og Olja Poleshajevna i en damekupé, Sablin sammen med Paul, Nika og en rig rostovjøde, Kappelbaum, i en anden. Waggonen var overfyldt af officerer og soldater. Kun med møje kunne man trænge sig frem til vaskerummet gennem sidegangen. Dér var vandglasset slået i stykker, intet vand, og tre "kammerater" sov fredeligt på gulvet. Når disse små uregelmæssigheder ikke havde være der, ville man næsten kunne have glemt, at man rejste i revolutionære tider. I kupéen selv var der nemlig propert, sengene havde rent linned og det elektriske lys brændte.

Sablin bar en pels og en blød bæverskindshue. Derfor anså Kappelbaum ham for købmand. Paul og Nika var ligeledes civile. De soldater, som kom op i sovevognen, følte sig generet og forholdt sig roligt.

I Moskva skulle stiges om, da der ikke mere gik gennemgående tog. For den vanvittige pris af 25 rubler tog man en droske og kørte til Kursker-banegården, hvor man fik at vide, at toget gik videre om aftenen. En drager kom med den trøsterige forsikring, at man efter alle solemærker ville komme til at slås om pladserne. Faktisk var perronen allerede en time før afrejsen sort af soldater med bylter og pakker. Næppe var toget løbet ind, før mængden styrtede ind i kupéerne og fyldte dem til sidste plads.

"I går har de, da toget allerede havde sat sig i gang, trængt en kvinde ind under en waggon. Hun blev kørt ihjel. Men alt er dem ligegyldigt," sagde drageren.

I den internationale waggon var der alligevel mærkværdigvis orden. Soldaterne trængtes kun i sidegangen, men vovede sig ikke ind i kupéerne. De hviskede til hinanden, at det var vognen for udlændinge. De holdt det altså for selvfølgeligt at plyndre russisk gods, mens de havde beholdt ansvarsfølelse overfor det udenlandske.

Uden særlige vanskeligheder nåede man Voronesh. Dér holdt toget og efter en times forløb kom konduktøren og sagde:

"Ja, mine herskaber, nu må De enten stige ud eller køre tilbage, ganske som De ønsker. Kosakkerne står ved Tchertkovo og lader ingen komme igennem."

Sablin, Paul og Nika rådslog om, hvad de skulle gøre. Til dem sluttede den unge energiske bjergingeniør Arzchanov sig, som fra Moskva havde taget plads i deres kupé i stedet for Kappelbaum. Nika holdt på, at man skulle stige ud og køre i slæde gennem kampfronten. Arzchanov bad om at måtte give et råd.

"Jeg vil ligeledes til Rostov," sagde han. "Det bedste er, at vi tager tilbage til Grjasi og dér stiger om i toget til Zarizyn. I Zarizyn skal alt være roligt. Derfra kommer vi så bekvemt til Rostov på den nye linje over Torgorovja."

"Men hvorfor skal vi ikke køre i slæde?"

"De er vel officer?" spurgte Arzchanov og så gennemtrængende på Nika, som blev forlegen og stammede:

"Ja, det vil sige, jeg *var* officer."

"Det er lige meget. Hvis De falder i hænderne på rødgardisterne, er De færdig. Og så rejser hr. godsejeren" – han pegede på Sablin – "med en dame og De selv med en frøken.

Det er vinter og De vil komme til at gå meget igennem på slædeturen, mens De ved mit forslag kun spilder en dag."

Paul var enig med Arzchanov. Sablin tav, men heller ikke ham var det naturligvis behageligt at komme som "burschuj" til fronten og begynde sine oplevelser med en tilfangetagelse af bolsjevikkerne. Derfor bestemte han sig til foreløbig at blive i waggonen.

Tidligt om morgenen steg de ud i Grjasi og ventede på toget til Zarizyn. En regelmæssig forbindelse bestod ganske vist ikke mere, men stationsforstanderen erklærede sig villig til at sende et tog af godsvogne derhen på den store soldaterhobs forlangende, som belejrede banegården.

"De vil vel ikke have noget imod at betale hver af banepersonalet 30 rubler, mine herrer?" spurgte Arzchanov. "Så giver de os en forholdsvis ren vogn, og vi kommer uanfægtet til Zarizyn."

Alle var enige i dette. Kappelbaum, Arzchanov og en ung telegrafist indledede underhandlingerne med personalet og efter lang snakken frem og tilbage, var det rede til det.

"Vi tager ikke mod drikkepenge, kammerat," sagde en ung embedsmand af jernbanernes trafikbestyrelse.

"Det er fjernt fra os, kammerat," sagde Arzchanov. "Jeg beder Dem derimod modtage disse 400 rubler, som er indsamlet af passagererne til partiets formål."

"De ved altså, hvilket parti vi tilhører?" sagde den unge mand og smilede selvtilfreds.

"Til bolsjevikkernes, fordi det for tiden er det eneste parti, som kan eksistere i Rusland."

Embedsmanden forstod åbenbart ikke den ironi, som lå i disse ord, og sagde:

"Godt, jeg skal give Dem en kvittering for pengene. Partiet har faktisk stor brug for penge til dets oplysende arbejde, og vor trafikbestyrelse har hidtil ikke en gang haft råd til en grammofon. Desværre vil jeg ikke kunne give Dem en opvarmet waggon. Men De får en ren godsvogn, som der endnu ikke er befordret kreaturer i."

I vinterdagens morgendæmring klatrede de ind i waggonen, hvori der åbenbart kort forinden var befordret kul. Men sådanne bagateller opholdt man sig ikke ved, men indrettede sig så godt som muligt på bagagen.

Udenfor larmede soldaterne. Der havde ikke været plads til dem alle i den anden vogn, og nu styrtede de løs på denne, som blev koblet til enden af toget.

I dette halve års frie, republikanske liv havde Sablin tilstrækkelig lært soldaterforsamlinger og de dér gængse udtryk at kende. Derfor ophidsede dette ham heller ikke særligt, da han vidste, at der sædvanligvis var langt mellem folkenes ord og trusler og gerningen, når der ikke netop var en fører blandt dem.

Det generede ham ikke videre, at soldaterne klatrede op i vognen og trængte burschujerne hen i et hjørne. Folkene kørte jo for en dels vedkommende på tagene og pufferne. Så var det jo ikke mere end rimeligt, at de ville benytte den ledige plads i den kun halvt optagne vogn.

Han indrettede en så magelig plads som muligt til Marja Fedorovna og Olja, satte sig selv i et hjørne, gav sig sine tanker i vold og hørte kun med et halvt øre på soldaternes snak. Snart

lagde han mærke til en ung, bedre klædt soldat, åbenbart en kommissær, hvis ydre interesserede ham.

Toget satte sig i bevægelse. Mange passagerer faldt i søvn. Men Sablin kunne ikke sove.

48

Han tænkte tilbage på hele sit forbigangne liv. Han tænkte på forårsfesten hos Grizenko, da han som ung løjtnant havde givet Sachar én på siden af hovedet, så var stødt sammen med Ljubovin og til sidst var gået hjem med Kitty. Den gang havde han stået Sachar og Ljubovin, og i det hele taget alle folkene i sin deling, nærmere end nu efter 25 år. Han kendte sine heste Ledas og Dianas og hans trofaste Mirabeaus tanker bedre end det, som foregik i disse menneskers mørke hjerner.

En hel uge havde han den gang levet sammen med Kitty og havde lært hver plet på hendes henrivende legeme at kende. Hvor ofte havde han ikke begravet sit ansigt i hendes store, duftende, guldblonde hår og kysset det inderligt. Men havde han tænkt på, hvad hun gennemlevede i de timer? Han havde ødelagt hendes liv og vidste nu ikke en gang, om hun levede endnu eller allerede var død. I bladene havde hun vel fulgt hans strålende karriere, havde fra mængden set op til ham, når han sad i teatret med sin smukke kone, havde læst om hans glimrende attak, om hans sår og tænkt: "Én gang tilhørte han mig, mig helt alene!"

Eller måske hviler hun allerede for længe siden i den kolde jord dér, hvor selvmorderne ligger, og hendes herlige legeme fortæres af orme. Måske var hun gået under i menneskehavet som en båd på det store ocean.

Hvor mange, mange soldater havde han ikke levet sammen med. Han havde kendt dem ved navn, havde uddannet dem, havde talt med dem, havde set ind i deres sjæle og set deres forfærdelige hang til ødelæggelse. Han vidste, at lykkens

hemmelighed lå i at skabe, men samtidig vidste han, at der også var forbundet en sygelig nydelse med ødelæggelsen.

Og straks kom han til at tænke på Marussja. Endnu aldrig havde han hos en kvinde fundet en nydelse, der steg til smerte, som hos hende. Hendes legeme og hendes sjæl havde han ødelagt, havde kuldkastet hele hendes liv, alle hendes begreber. I pigeagtig skam havde hun grædt, men han havde tvunget hende til at stå nøgen for ham med løftede arme og havde følt den største nydelse, da skamrødmen bredte sig over hendes hals, bryst og hele legeme. Hun led, mens han nød. Og uvilkårligt måtte han regne sig til de mennesker, som finder en nydelse i at overvære andres lidelser og langsomme død. Ud fra samme følelser gik folk jo til henrettelser, betragtede tæmningen af vilde dyr i cirkus eller akrobaternes halsbrækkende kunststykker. Ved enhver ækel ulykke på gaden, når én bliver kørt over af en vogn eller et tog, straks stormer den grådige mængde til for at overvære den såredes lidelser. –

Efterhånden blev det lyst. Gennem waggonens åbne dør trængte den friske forårsluft, en blanding af smeltet sne, vissent løv og fugtig jord.

Han kom til at tænke på en efterårsmorgen, på den rene, hvide seng, det magre, blege ansigt, som en gang havde været ham så kært, og ved siden af på stolen den hjælpeløst sprællende dreng, indviklet i tørklæder.

"Min prins! Min prins!" lød det et eller andet sted fra det gådefulde fjerne.

Alt er forbi, forbi. Glemt er Ljubovin, glemt Korshikov. Og hvor er min søn, min søn Viktor?

Marussja var ikke mere, men de tre måtte da være i live. Ville han nogensinde høre noget om dem?

Alt forgår!

Netop deri ligger livets styrke, mening og mulighed.

Alt forgår!

Sorg og glæde forgår, efter nydelsen følger sygdom, smerte og lidelse. Efter livet følger døden … døden … Men også døden forsvinder, og efter den kommer noget nyt, som vi ikke kender, ligesom vi heller ikke kender dagen i morgen. Forsvinde vil også bolsjevismen og alle den russiske revolutions rædsler, men det gamle vil ikke komme igen, hverken en Grizenko eller en Sachar eller en Iva Karpovitch. Men hvorfor vil disse repræsentanter for fortiden ikke komme igen?

Den lille røde orm, som den gang lå på stolen, er vokset op i en gade i forstaden Schlüsselburg. Han må nu være lige så stor som soldaten dér. Hvor er hans ansigt dog smukt og magert, men alligevel frastødende! Hvorfor mon han ser så bestemt på mig, mon han kender mig? Mon han har tjent under mig? Hvad kan han have været? Chauffør, motorcyklist, radiotelegrafist eller skriver? Smalle, velplejede hænder har han, som på en mærkelig måde minder mig om et par andre. Men hvilke? I hans mørkt sammentrukne bryn ligger alligevel noget vidunderligt godt, som slet ikke passer til det øvrige ansigt. Hvor har jeg set ham før? Hvor har jeg truffet sammen med ham?

Hvad vil han mig? Hvorfor samles de bevæbnede soldater, han har kaldt sammen, dernede foran vognen? Hvorfor kommer han hen til mig?

"Er De general Sablin?" hørte han en stemme sige, som klang langt borte fra og alligevel forekom ham så bekendt.

"Der kan du se!" tænkte han videre. "Nu er turen kommet til dig. Nu må du gå lidelsens vej som de andre martyrer, for hvis heltemod jeg beskedent bøjede mig."

Men straks protesterede livet i ham, og med et greb fo'r hans højre hånd ned i lommen efter browningen.

"Det er *Dem*, jeg spørger!" råbte soldaten rasende og pegede på Sablin.

Rundt om var der blevet så mærkeligt stille.

Han hørte den smeltende sne dryppe ned fra taget. En dråbe, nu igen en …

Men så fo'r det ham atter uvilkårligt gennem hovedet: Alt forgår! Således vil også dette forgå!

"Ja, jeg er general Sablin," sagde han roligt. "Hvad ønsker De?"

Han hørte ikke, hvad den unge soldat yderligere sagde til sine kammerater, han opfattede kun en frygtelig, afskyelig bagvaskelse, forstod, at soldaterne troede den og var rede til at lynche ham. Han kendte mængdens psykologi for nøje til ikke at vide, hvad der forestod ham.

"Men endnu er alt ikke tabt," tænkte han, rev revolveren op af lommen og styrtede sig midt ind imellem soldaterne. Han tog ikke fejl. Mængden veg tilbage for ham. Ingen rev revolveren fra ham, ingen lagde hånd på ham. I et behændigt sæt sprang han over den nærmeste grøft og løb i store spring gennem den løse sne henimod skoven.

Han var 45 år gammel, men hele sit liv igennem havde han hærdet sit legeme ved øvelser af enhver art. Han mærkede straks, at de soldater, som forfulgte ham, ikke løb så hurtigt

som han. Også skuddene, som faldt bag ham, var åbenbart affyret på lykke og fromme, han hørte ikke en gang kuglerne pibe. Han sagtnede tempoet og fik indtrykket af, at soldaterne ikke ville forfølge ham langt. Når nu bare lokomotivføreren kører, var han reddet. Men dér! Indhentede ikke én de andre soldater og forfulgte ham hurtigt og hårdnakket? Han var lige så stærk og behændig som han og yngre! Han mærkede, at soldaten nærmede sig ham på tyve, ti skridts afstand, at han snart ville være tæt bagved ham. Han var bange for at se tilbage, men forstod instinktmæssigt at det nu var på tide at skyde.

Hurtigt vendte han sig, sigtede og skød. Da løftede sig en mærkelig, skyggeagtig tåge sig på den hvide sne mellem ham og den unge soldat. I morgenens flakkende tusmørke lyste pludselig to store, blå, sørgmodige øjne ganske tydeligt ud af den. Et magert, blegt ansigt under langt, sort hår så bønfaldende på ham, to magre arme strakte sig i kvalfuld hjerteangst imod ham.

"Min prins! ... Min prins! ..." lød atter stemmen langt borte.

Dette skyggebillede varede ikke mere end et sekund. Som et lyn fo'r det Sablin gennem hovedet: "Det kommer af, at jeg har tænkt på Marussja!"

Men det sekund var hans skæbne.

Et hårdt slag ramte hans håndled. Revolveren faldt til jorden. Stærke, mægtige arme greb ham i skulderen og kastede ham tilbage. Straks omringede soldaterhoben ham. Man gik efter ham, rev huen af ham, slog ham i nakken, så at det drønede for hans ører, og der stod gnister for hans øjne. En rå stemme råbte sejrsstolt og vrinskende:

"Til general Duchonins stab med ham!"

Kun alt for godt forstod han meningen med de ord.

Så slog en nyankommen ham i nakken med noget tungt, hårdt. Det blev mørkt for øjnene af ham, han snublede og hørte i faldet atter den triumferende, glade stemme:

"Til general Duchonins stab med ham!"

Om "Fra zarørnen til den røde fane 2"

Forfatter: Pjotr Nikolajevitch Krasnov (1869-1947).
Org.udg.: П. Н. Краснов: *От двуглавого орла к красному знамени*, E. A. Gutnov, Berlin 1921-22.
Denne udgave efter: P. Krasnov: *Fra Czarørnen til den røde Fane 1894-1921*. Historisk Roman. Autoriseret oversættelse af Kai Holberg. Alfred G. Hassings Forlag, København u.å. (udk. 1927)
Oversætter: Kai Holberg (1877-1932).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af Ivan Aleksejevitch Vladimirov (1870-1947): "*Ned med ørnen!*" (1917).

ISBN 978-87-7628-491-6
3. udgave, første udgave ISBN 978-87-7979-656-0 (Ølstykke 2019).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1

Karpov blev stillet til disposition: En del af kosakkerne var i fredstid stillet til disposition på halv gage.

Note 2

Første mobiliseringsdag 17. juli: 30. juli efter nugældende tidsregning. Rusland skiftede til den nugældende kalender mellem 1918 og 1920 – de zar-tro områder holdt ved den gamle kalender længst. *Red.anm.*

Note 3

Slaget ved Vladimir-Volynsk: Det i dette kapitel beskrevne slag er en historisk kendsgerning. I begyndelsen af august overskred en ungarsk kavaleridivision den russiske grænse og angreb byen Vladimir-Volynsk. Det 65. Borodinsker liv-infanteriregiment, som lå i garnison dér, lod divisionen komme 400 skridt nær og ødelagde det næsten totalt ved ilden. Fem gange angreb ungarerne forgæves. Næppe én kom fra det med livet.

Note 4

Pan: Polsk tiltaleform, kan lidt ubestemt oversættes til "hr." eller bare "du, der" og lignende. *Red.*

Note 5

Batjuschka: Lille Far. Tiltale til russiske præster.

Note 6

Tragt først efter Guds rige og hans retfærdighed, så skal også alle disse ting tillægges eder: Matthæus 6, 33.

Note 7

I skal ikke sige, at jeg er kommet for at ophæve loven og profeterne. Jeg er ikke kommet for at ophæve, men for at opfylde: Matthæus 5, 17.

Note 8

Matuschka: "Lillemor", dvs. præstens kone. *Ovs. anm.*

Note 9

Pirog: En slags hvedebrød, fyldt med fisk eller kål, som ikke må mangle ved noget festmåltid. *Ovs. anm.*

Note 10

Lezinka: Tjerkessisk dans.

Note 11

Nagaitchnikis: Pøbelens skældsord for de kosakker, som ved revolutionen i 1905 drev de oprørske masser fra hinanden med kosakpisken "nagaika".

Note 12

Beskrivelsen af den kavaleriattak, hvorved et svært batteri blev erobret og en tysk bataljon tilintetgjort, er ingen opfindelse af forfatteren. Han har overhovedet aldrig ladet sin fantasi råde, hvad slagene angår. Den netop skildrede kamp fandt sted i maj 1916, da den 16. Kavaleridivision efter gennembruddet ved Raphalovka, som 12. Armekorps udførte, blev kastet efter fjenden. Da erobrede 17. Novomirgorodsker ulanregiment under de ovenfor skildrede omstændigheder det svære batteri, og 17. Tchernigovsker husarregiment angreb den tyske infanteribataljon, som ilede til forstærkning, og gjorde det fuldstændig af med den. Tabene og angrebene er i det hele taget beskrevet sandhedstro af forfatteren, men alligevel er naturligvis romanens helt, Sablin, uden forbindelse med 16. Kavaleri-divisions tapre kommandant.

Note 13

Kommandarm: Arméfører.

Note 14

Glavkosaperen: Sydarmeens overkommandant.

Note 15

Zargrad: På flere slaviske sprog blev Konstantinopel i tidligere tider kaldt Kejserbyen (Zargrad) *Red.anm.*

Note 16

Glavkosaperen: Vestarmeens øverstkommanderende.

Note 17

På de mod gasangrebet sammenbundne risknipper gød man skyllevandet og brændte petroleummen i lamperne: Egentlig var petroleummen bestemt til at hældes på risbundterne ved fjendtlige gasangreb. Den af ilden ophedede luft skulle drive gassen til vejrs.

Note 18

Krzesinskaja: Matilda Maria Felixowna Kschessinskaja eller Krzesinskaja var en bekendt danserinde i St. Petersborg, som havde stået i forhold til zar Nikolaj, og senere giftede sig med hans fætter storfyrst Andrej Vladimirovitch Romanov.

Note 19

Nekrasov: Nikolaj Alexejevitch Nekrasov (1821-1877/1878) var en russisk forfatter, hvis digte om det russiske bondeland havde gjort ham populær i liberale kredse.

Note 20

Gojim: Hebraisk betegnelse for hedninger.

Note 21

Det russiske brohoved på denne side af floden: Der hentydes vistnok til et brohoved vest for Stochod ved Tobolsk.

Note 22

Sluppet ilten ud af flaskerne: Der blev holdt iltflasker i beredskab til at genoplive dem, der var angrebet af gassen.

Note 23

Alexander Ivanovitch Gutchkov (1862-1936): Krigsminister i den provisoriske regering under Kerenski.

Note 24

Sovdeps: Forkortelse af "Sovjet deputatov", dvs. soldaterråd.

Note 25

Lava: En senere afskaffet kosakkisk slagformation.

Note 26

Jøde eller kolonist: Jøder og tyske kolonister taler russisk med en særlig accent.

Note 27

Breschko-Breschkovskaja: Jekaterina Konstantinovna Breshko-Breshkovskaja, 1844-1934. En af lederne i den russiske socialistbevægelse, sad i fængsel og sibirisk eksil i omkring 40 år for sin ikke-voldelige modstand mod zarregimet. *Red.anm.*

Note 28

Når mennesket … osv.: Citat fra Leo Tolstoj: Krig og Fred. 2. bog, 4. del, 1. kapitel, 1. afsnit (i den russiske original).

Note 29

A. F.: Der menes kejserinde Alexandra Fedorovna.

Note 30

Tekinzere: Et kaukasisk folkeslag.

Note 31

Gramota: Et af zaren udstedt manifest.

Note 32

Mindesmærket for matrosen, der giver sit liv for Andreas-flaget og Ruslands ry: Der menes ant. monumentet for torpedobåden *Steregushchiy*, der sank (eller blev sænket) under den russisk-japanske krig i 1905. *Red.anm.*

Note 33

Krzesinska: En danserinde fra Operaen i Petersborg.

Note 34

Altid er det jøder: Trotski hed egentlig Lev Davidovitj Bronstein. Han kom fra en lille landsby Janovka (i dag Bereslavka) i det sydlige Ukraine, og var af jødisk afstamning, omend hverken han selv eller forældrene praktiserede den jødiske religion eller talte jiddisch. Han var blandt hovedmændene i den revolutionære bevægelse, men blev senere udvist for sin modstand mod Stalin, og myrdet i Mexico i 1940 af en sovjetisk agent. *Red.anm.*

Note 35

Serafim fra Sarov: En halvforrykt vandreprædikant, der taltes en del om i tiden før første verdenskrig.

Note 36

Smolny-instituttet: Arbejder- og Soldaterrådets sæde i Petersborg, indtil ca. 1917 en pigeskole.

Note 37

Den vilde division: Den kaukasiske "Indfødte"-division.

Note 38

Connais tu le pays: En sopranarie fra operaen *Mignon* af Ambroise Thomas. *Red.anm.*

Note 39

Vikzhel: Forkortelse for *V*ojenno-*I*spolnitjelny *K*omitet *Zhel*jesnodoroshnikov.

Note 40

Den hellige kejserinde Alexandra: En sagnagtig skikkelse fra middelalderen.